

# Dobai Péter

## A birodalom ezredese

Magvető Kiadó • Budapest

© Dobai Péter, 1985

*Denn Engel kommen nicht zu solchen Betern,  
und Nächte werden nicht um solche gross.*

*Die Sich– Verlierenden lasst alles los,  
und sie sind preisgegeben von den Vätern  
und ausgeschlossen aus der Mutter Schooss.*

Rainer Maria Rilke, Neue Gedichte, 1907

*Mert angyal nem száll le ilyen imára,  
s nem ilyenért lesz hatalmas az éj.  
Az ön-elvesztőtől mindenki fél,  
aki ilyen, azt földadja az apja  
és kivetí magából az anyaméh.*

(B. E. fordítása)

Maximilian Freiherr und Landgraf von und zu Hammer-Purgstall tábornok, a hercegségre emelt Görz-Gradiska grófság és az Istria örgrófság térségében állomásozó flottaközvetlen partvédelmi körzet őrezredeinek parancsnoka hozzálátott föltálalt reggelijének elfogyasztásához: prágai sonka, ehhez steiermarki zsemlye, magyar abált szalonna, tótországi parenyica sajt, mellé csípős kecskesajt a Kárpátaljáról, dalmát füge, bécsi kapucíner, horvátországi vagy szlovéniai slivovica alkották azt a bőséges, mindennapi, megszokott reggeli étkezést, amelynek végigevése elegendő időt adott a bikanyakú, még elhízottságában is hatalmas fizikai erőt sugárzó főtisztnek ahhoz, hogy végiggondolja aznapi teendőit, sőt hogy ezeket negyedére redukálja, továbbá arra is, hogy az ablakon keresztül végignézze a görzi garnizon négyszögletes alakulóterén végrehajtott, mindig egyforma őrsváltást, az éjszakai posztjukról le-, a nappali posztjukra felvonuló őrkatónak és vezénylő tisztek mértani rendre kirajzolt mozgását. A kora hajnali őrsváltással egy időben elköltött reggeli után: napiparancs és eligazítás a görzi helyőrség tisztjei, valamint a polai és a krajnai helyőrségek Görzbe rendelt tisztjei előtt. A tábornok, hacsak valami rendkívüli esemény nem készítette rá, soha, egy szó erejéig sem tért el az eligazítás rövid mondatainak évek hosszú sora óta változatlan formájától, és – a dátumot kivéve – annak tartalmától sem, hogy ezzel is emlékeztesse alárendeltjeit legfőbb feladatukra: annak megőrzésére, ami adott. Ha bármi változna – katonai szemszögből – a Birodalomban, azt a szörnyű következményt vonná maga után, hogy még egyszer ugyanolyannak soha többé nem adatik meg. A tábornok szerette az ősi Illyricum vidékét, amely 1500 óta tartozott a Habsburgokhoz, és bár Bonaparte ezt a területet is kiszakította a Birodalomból, 1815-ben ismét birtokba vette az osztrák hadsereg. Ha ifjú feleségének kedve támadt, kilovagoltak a gyönyörű tarnovai vérbükkerdőbe, vagy le az Isonzó gyors vizéhez, kirándultak a Karszt sziklaútjain, olykor fel egészen a 680 méter magas Monte Santo búcsújáró templomhoz, máskor Castagnavizza dombjára, a ferencrendi kolostorhoz, amelynek kápolnájában X. Károly francia exkirály társaságában az angoulême-i herceg és világszépnek tartott felesége fekszik fehér márványtombák alatt. Görz, az „osztrák Nizza”, ahogyan az útikalauzok emlegették, helyzeténél fogva a déli erőd volt, arra a fordulatra, ha a Birodalom háborús konfliktusba kerülne Itáliával. Minthogy a város lakossága csaknem teljes

létszámban olasz volt, erős karhatalmi egységek és egy kikülönített hegyivadász zászlóalj is állomásozott Görzben, az egész határvidéket és a tenger melléket biztosító magasabb egységek alárendeltségében. A katonák száma ekképpen jóvá! túlhaladta az „osztrák Nizzába” látogató turistákét, bármelyik évszakban és bármelyik búcsújáró ünnepen. A természet szerelmeseit, a botanikusokat, a Karszt bűvárait helyi ügynökök tartották szemmel, rendszerint hegyi útikísérőként vagy lerázhatatlan vigécként szegődve a Velencéből, Abbáziából, Voloscából, Duinóból, Muggiából Krajnába, a Karsztba látogató nászutasok, magányos túrázók mellé. Olykor kínos esetekre is sor került, mint például egy angol pár letartóztatására. A jelentést erről maga Maximilian Freiherr und Landgraf von und zu Hammer-Purgstall tábornok írta meg Bécsbe, Őfelségének, *„Tárgy: az un. görög szerelem ügye a Monte Santa tetején, a birodalmi őrhely közvetlen közelében.”* Minthogy Görz-Gradiska hercegség négy kerületi kapitányságra volt felosztva, ezek felett állt Görz város kerületi kapitánysága, a vidék tele volt rendőrökkel, könnyű lett volna az egész Monté Santó-i botrányt a rendőrügynökök és a kerületi kapitányok nyakába varrni, kihagyva az egész ügyből a hadsereget. Ezúttal azonban az angol pár egy éppen felavatott zászlóst csábított fel a görzi garnizonból, erősen ittas állapotban. Fegyvernemileg a zászlós a vártüzérséghez tartozott, ám ennek ellenére, mint egy hajóinas, folyton a tengerparti helyeken grasszált. Itt ismerte meg az angol párt, innen indultak el a Monté Santóra, és a hegy tetején, félúton az őrhely és a búcsújáró szentély között, hármasban őrjöngtek, oly módon, ahogy az az antikvitásban bevett és jóváhagyott szokás volt -miszerint tehetséges ifjúkat azáltal felnevelni, hogy idősebb, nemesi rangú személyekkel legbensőbb együttlétben élven, később ezeket vegyék minden tekintetben mintaképül, ezek jellemét igyekezzenek, magukat az ő szokásaiknak mindenben alávetve, elsajátítani -, ám az un. „görög szerelem” törvény erejével tiltott a Birodalomban, még délen is! Így történhetett meg, hogy egyszerű rendőrügynökök tartóztatták le és állították elő az ittas vártüzér zászlóst, méghozzá díszegyenruhában. Az angol lapok más beállításba helyezték az osztrákgyűlölő olvasók előtt az egész esetet, elhallgatva ama tényt, hogy a zászlós szökést kísérelt meg – már a görzi kaszárnnyából! -, ekkor az őrség tüzet nyitott rá, a zászlós meghalt. Az angol sajtó egyöntetűen azt írta: a zászlóst hidegvérrel agyonlőtték, a szökés csak a szokásos mese, porhintés. Az őrparancsnok azon a kritikus éjszakán Alfred Redl százados volt, eljárása nem marasztalható el, saját marokfegyveréből adott le – igaz, csupán egyetlen – figyelmeztető lövést a szökevény után, majd megparancsolta egy mesterlövésznek, hogy semmisítse meg a fogdából kitört őrizettest. A trieszti angol konzul a brit állampolgárságú – egyébként igen előkelő származású – házaspár azonnali szabadlábra helyezését követelte Hammer-Purgstall tábornoktól, ő azonban az egész ügyet a görzi rendőrkapitány hatáskörébe utalhatónak minősítette, ennek következtében az ügy elhúzódott. Az angol pár hetekig őrizetben maradt. Ekkor a brit közvélemény nyomására az angol Admirális az adriai vizekre vezényelte a *Royal Arthur* 7700 tonnás páncélos gyorscirkálót. Végül a tábornok engedett. A brit konzul eljöhett honfitársaiért, és ugyanezen a napon Hammer-Purgstall tábornok azt tanácsolta a görzi rendőrkapitánynak, hogy kérje nyugállományba helyezését, ami haladéktalanul meg is történt, a kérelmezés felső – azaz belügyminiszteri -engedélyére sem kellett sokáig várni, tekintettel arra, hogy Görz-Gradiska mégiscsak külön tartománygyűléssel bír, és a zágrábi, a pesti, a bécsi lapok hadsereggyűlölő firkásai már kezdtek fölbukkanni az „osztrák Nizzában”. Őfelsége egyetértett tábornokának diplomatikus intézkedéssorozatával, erről írásban is biztosította a főtisztet. Megerősítette azt is, hogy Redl százados őrparancsnokként helyesen járt el, noha, jegyezte meg Őfelsége, adott esetben még figyelmeztető lövést „sem kellett volna leadnia, hiszen a zászlós a várhatóan súlyos felelősségre vonás előtt akart megszökni – feltehetőleg külföldre, ami katonánál árulásnak minősül -, méghozzá az idő szerint már józan állapotban, tehát tetteivel egyszerűen nem volt képes szembenézni, ez pedig minden függelemsértésnél súlyosabban esik latba a hadseregnél. A tábornok Őfelsége levelét személyes irattárába helyezte, miután másolatot

készített róla, amit tisztek és törzstisztek előtt fölolvastak. Az eseményt rögzítette a parancsnoki naplóban, és pedig úgy, ahogyan az megtörtént. Ennek ellenére az esetnek kedvezőtlen visszhangja támadt mind a görzi garnizonban, mind az egész osztrák-illír tengeremellék katonai és polgári köreiből. A szökést megkísér-lő vártüzér zászlóst – ahogyan azt később bajtársainak a mesterlövész elmondta – nem az ő lövése ölte meg, hanem az ügyeletes őrtiszt marokfegyveréből, egy Frommer-rendszerű tiszti szolgálati hadseregisztolyból származó golyó. Ez a hír elterjedt, noha a boncolás egyértelműen kimutatta, hogy a zászlós holttestében *egy* golyó – és pedig puskagolyó – találtatott, amely a tarkón keresztül hatolt a koponyába, és az agyvelőt szétroncsolva, az arcüregen át elhagyta a fejet, természetesen azonnal beálló halált okozva. Magát az érintett Redl századost teljesen hidegen hagyta tisztársainak véleménye az esetről. Egyetlen megjegyzést tett: a kötelességen kívül nem ismerek mást, mint kötelességet. Egyesek szerint a megjegyzés pontosan így hangzott: felismert és tudomásul vett kötelességeimen kívül nem ismerek mást, mint további, még fel nem ismert, még tudomásul nem vett kötelességeket. Mindkét változat eljutott a tábornok fülébe, mint ahogy a helyről, ahol a százados a megjegyzést tette, szintén pontosan informálták Hammer-Purgstall tábornokot: a görzi tiszti kaszinóban hangzottak el ezek a szavak, Redl állítólag egy klubfotelban ült és az esetről cikkező angol lapokat olvasságta. Egy tiszt megemlítette a mesterlövész közlését, miszerint nem az ő fegyveréből származott a halálos lövés, erre mondta Redl, amit mondott, *by the way*. Redl még egy megjegyzést tett, nevezetesen, hogy a polai flotta-főparancsnokság, ahelyett hogy fenyegetőleg kísért volna legalább egy rombolórajjal a *Royal Arthur* páncélos cirkálót, annak útjából elvezényelte a Birodalom hadihajóit. Hammer-Purgstall tábornok ezzel a bírálattal is tökéletesen egyetértett. Azon az estén a kaszinó tele volt Polából/Capo d'Istriából és Fiúméből bajtársi látogatásra Görzbe érkezett tengerésztisztekkel, velük jött néhány pilóta is, valamint számos tiszt a krajnai és a dalmáciai helyőrségekből. A hangulat emelkedett volt, később előkerültek a görzi, a gradiskai és a Karsztból való leányok is, olasz, szlovén, horvát, magyar, dalmát és ősi „illír”, sőt albán leányzó is akadt közöttük Frau Hertha Hertsecker „garnizonközvetlen” galériájából. Hertha asszony, ez a hidegtörékeny, félig tiroli, félig (anyja révén) bosnyák származású teremts ezen az estén csak sötétedéskor kinyíló virágú, bíborpiros kelyhű hibiscus mutabilist állíttatott a leányok szobája felé vezető csarnokba. Ez a növény mintha az ölekezés növénye volna: kinyílik este, bezárul nappalra, spanyol-délen, ahol még szín-pompásabban terem, mint az „Illyricum” sziklás vidékén, az élet fájának nevezik, „arbor de la vida”. Azonban a leányok órája még nem jött el. A tisztek még laza semmittevésben, a névnapi, születésnap tósztok után, rexeztek, biliárdoztak, kártyáztak, beszélgettek és ittak, mint ilyen esti és jelesen ünnepi órában a Birodalom bármely kaszinójában éppen ugyanígy, az „osztrák Nizzától”, Görztől fel Galíciáig, Lembergig, Przemyslig, a nyugati végeken: Brünn, Olmütz, Pilsen, Linz kaszinóiban, a magyar és horvát és erdélyi városok tiszti kaszinóiban, már ahol helyőrség állomásozott, és hol nem állomásozott helyőrség a Birodalomban? Ezt csak a Birodalom legmegátalkodottabb ellenségei tudhatták. A Birodalom számára mindenütt ott volt a hadsereg, és az ötvenmillió lelket számláló lakosság számára a hadsereg jelentette és mutatta meg – naponta -a Birodalmat, a *dinasztiát*, amelynek magas és távoli létezéséről a népek, nemzetek, nemzetiségek: az uniformisok révén szerezhettek biztos garanciát. A görzi kaszinó szivar-és cigarettafüstben úszó nagyterme éppen úgy, mint a kisebb játékszobák, mintegy azt szuggerálták mind a bent, mind a kint levőknek, hogy *van* ez a világ, és ilyen, éppen ilyen, amilyen, mert másmilyen *nem* lehet. Folyt az ital és a szó. De olyan katonatisztek is akadtak, akik szótlanul ültek egész éjszakákon át. Ezekért a tisztekért hajnalban bakák jöttek: taligán vitték vissza őket a kaszárnnyába, lévén, hogy tökrészegek voltak. Dacára ennek: az őrség szabályszerűen szalutált nekik. Ők is tisztelegtek, behunyt szemmel, fekvé a taligában. Redl százados, szájában a vastag havanna szivarral, rendkívül figyelmesen hallgatta -ellentétben a többi, alig odafigyelő tiszttel –

Olivier Clam-Gallas korvettkapitány rezignált elemzését az európai nagyhatalmak haditengerészeti erőviszonyairól, ami – ez idő szerint – (ez volt báró Clam-Gallas véleménye) nagyon lesújtó a Birodalomra nézve mind az összhajótér, mind a tüzerő, mind a cirkálók és más egységek sebessége és hatósugara szempontjából:

– ... rendkívül kínos volt, amikor Őfelsége Polában megtartotta szokásos évi flottaszemléjét... az S. M. S. *Habsburg* páncélos cirkáló fedélzetén tartózkodott, onnan figyelte a manővereket és a célhajókra leadott össztüzeket... Ez a látvány pompás, egyenesen impozáns, fölemelő... ilyesmi a szárazföldi gyakorlatoknál el sem képzelhető... – mondta a korvettkapitány, jelentőségteljes pillantást vetve a körülötte ülő tisztekre, akik között természetesen voltak a szárazföldi tüzérség fegyverneméhez tartozók is, de senki nem tett megjegyzést, így Clam-Gallas borús arccal folytatta – ... az S. M. S. *Monarch* mindjárt a nyílt tengeri lögyakorlat kezdetekor kivált a hajósorból, mert egyik kazánja túlfűtés következtében szétvágta a biztosítószelepeket. Őfelsége levette szeméről a messzelátót, keserűségében behunyta a szemét. Az S. M. S. *Sankt Georg*, amikor kurzust váltott, csaknem szétvágta az őt fedező *Huszár* rombolót, és hogy ezt elkerülje, teljes gőzzel rohant a még horgonyon álló *Zenta* aknarakó felé, csoda, hogy sikerült a katasztrófát elhárítani. S mindezt, uraim, látták a meghívott tengerészeti és katonai attasék, franciák, olaszok!, uraim, az olaszok is... na és az angolok, oroszok, amerikaiak, japánok... De hát Őfelsége sohasem patronálta igazán a flottát, ugye, mert a cirkálók mégsem vonulhatnak fel... a lég... az istenit, eh! szóval a cirkálók mégsem vonulhatnak fel a Burg előtt Bécsben, mint a huszárok... a XX. században! Huszárok! A Mexikóban kivégzett Miksa főherceg, még mint altengernagy, pedig mennyire kérlelte Őfelségét, hogy ne becsülje le a hajóhadat, éppen az olaszok miatt... Nem szerette Miksát, de még Tegetthoff tengernagyot sem, a Lissánál és Helgolandnál túl erős flottákkal szemben kivívott győzelmei ellenére sem... Die Macht zur See... mondta Őfelsége, legyintve a manőverek után. Szomorú volt, visszautazott Bad Ischlbe, zergére vadászni. Ahogy öregszik, egyre inkább elhatalmasodik rajta közismert takarékosági szenvedélye, és ezzel, sajnos, leginkább a flottát sújtja!

– Az Adria... az nem Ausztria! Beltenger. Otrantónál bármikor egy aknazárral akváriummal változtathatja akár egy olyan közepes tengeri hatalom is, mint Olaszország – jegyezte meg rezignáltan, spiccesen Ziemialkowsky Flórián, a trabant-testőrség kapitánya.

– Minden aknazár áttörhető! – mondta Clam-Gallas.

– Elméletben igen. A nyílt tengeren azonban másképp alakulnak a dolgok.

– Úgy, ahogy mondja!

– A Monarchia és a Német Birodalom összesen 18 sorhajót képes szembeállítani a brit és francia flották 23 sorhajójával, amelyek mind korszerű csatahajók! No és akkor a cirkálók, ugyebár...

– Jelenleg a világ két leggyorsabb járatú páncélos cirkálója a német *Goeben* és a *Breslau*. Amikor áthajóztak a Gibraltáron, a brit *Challenger* és a Curtis-rendszerű turbinákkal hajtott *Newcastle* páncélos cirkálók nem voltak képesek követni a német köteléket, pedig merő versengésből Máltáig kellett volna kísérniük a földközi-tengeri látogatásra érkező német egységeket... Málta után a *Duca degli Abruzzi* olasz segédcirkáló meg a Parsons-rendszerű turbinákkal működő *Amalfi* páncélos fregatt kísérelték meg, hogy párhuzamosan hajózzanak a német kötelékkel: leszakadtak! A *Goeben* és a *Breslau* búcsúképpen ágyúlövessel üdvözölte az elmaradó olasz egységeket, aztán az *Assar-i-Tewfik*, az *Avm-illah*, a *Feth-i-bulend* Kasemattschiffe avult kötelékének díszkíséretében percpontos időben horgonyt vetett a szmirnai öbölben... Törökország, uraim... Lepanto óta nincs a tengereken... igazi úszó kazamaták kísérték a német nehézcirkáló-köteléket, ja! az angol konzul és ennek megfelelően az olasz *is... „fierezza”*... távolmaradással tüntetett Szmirnában, mindaddig, amíg a német hadihajók ki nem futottak a török felségvizekről.

– Voltaképpen mi az istent keresnek a németek Szmirnában? – kérdezte egy fiatal főhadnagy az ulánusoktól. Álmos, szép arcán mintha a keleti háremek, szerájok, kábítószerek, eunuchok és a régen halott janicsárok, szpáhik képe suhant volna át Szmirna nevének hallatán.

– Nyilván filozófiai kongresszusra ment a két cirkáló, tárgyalásokra az örök békéről, Immánuel Kant szellemében – így Redl.

– Ez afféle „divatbemutatója” a hajóknak... csábítás, fölkérés világháborúra – mondta Clam-Gallas. Rodi nagy figyelemmel követte a társalgást egy trabant-testőrkapitány és egy korvettkapitány között, míg a többi tiszt arca bágyadtan túlsugárzott ezen, a kérdés felé: ugyan mi várható ettől az éjszakától, és ugyan mi nem?

– Hallottam kompetens körben, hogy az olasz flotta különleges bűvárnaszádokat kísérletezett ki, és... – mondta az ulánustiszt.

– A német bűvárhajók döntő számbeli fölényben vannak, ami pedig a haditechnikát illeti, az olaszokat nem lehet egy napon említeni velük, hogy ne mondjam: nem lehet egy háborúban említeni a német és az olasz tengeri fegyverzeteket. A német fölény... – mondta Clam-Gallas, de a főhadnagy közbevágott, amint az előbb az ő mondatába a tengerésztiszt:

– De nem az Adrián!

– A legkínosabb az volt, uraim – folytatta zavartalanul Clam-Gallas, figyelmen kívül hagyva a közbeszólást –, amikor az *Ulan*, a *Panther* és a *Leopard* könnyűcirkálókötéllel flottalátogatást tettünk Konstantinápolyban. A kötelék tiszteletére, meg azért is, hogy például a „Boszporusz-betegségükből” soha ki nem gyógyuló oroszok figyelmét egy jövőbeli potenciális együttműködés lehetőségére hívja föl a Birodalom és Törökország között, gróf Zichy nagykövet úr, sétahajózásra hívta meg az éppen hivatalos tárgyalások végett Sztambulban tartózkodó orosz külügyminisztert. Őfelsége leggyorsabb torpedóúzóján, a kecses formái ellenére is agresszív, szép *Leopard*-on... olyan hajótest az, uraim, mint egy toledói törkés!... kifutottunk a Boszporuszból a Márvány-tengerre! Gyönyörű idő volt! Az orosz külügyminiszter kijelentette: szeretne ezzel az acélból épült nyílsajkával hajózni, le a déli tengerekre, a Tokelau-szigetekre vagy a Fidzsi-szigetekre. Na ja! Soha nem lesz fibula az oroszok és a törökök között a Boszporuszban!

– Mi az, hogy fibula?! – kérdezte elképedten Ziemial-kowsky Flórián, kapitány a trabant-testőrségtől. Érdeklődve várta a választ, miközben fölhajtottegy vízespohárra való grappai.

– Ékszer, kérlek, csat, kapocs, hölgyek éjszakai köntösének két szétnyíló szárnyát szokás összekapcsolni általa -magyarázta szabatosan Clam-Gallas – ... ha tetszik, intim biztosítótű, az anatómiában már kevésbé pikáns a jelentése: lábszárcsont vagy csülök, nem tudom egzaktul neked megmondani... na szóval, kifutottunk a Márvány-tengerre a *Leopard*-on, minden pompásan alakult. Azután a cirkálókötélék visszahajózott Polába, s onnan Commodore Félix Thöndel, a kötelék parancsnoka jelentést küldött Őfelségének Bécsbe erről a sétahajózásról az orosz külügyminiszterrel... és Őfelségétől még aznap este jött a távmondat: „*Ki fizeti a szenet? Zichy gróf vagy az orosz külügyminiszter?*”

Redl százados elgondolkozva nézett a kaszinó főtermének falán függő hatalmas képre, mely I. Ferenc József császárt ábrázolta tábornagi egyenruhában, életnagyságban. Ez a kép a kaszinó falán függő ablak méretű tükörben megsokszorozódott. Az uralkodó figyelmes és figyelmező tekintettel nézte tisztjeit. A festmény alakja mintha szemlét és eligazítást akart volna tartani tékozló, a békeidőket túlságosan kiélvező tisztjeinek. Szemrehányás és számonkérés sugárzott a festményből, a császár arcából éppen úgy, mint egyenruhájából és egész tartásából. Redl megigazította – egy önkéntelen mozdulattal – uniformisát, noha azon semmi kifogásolható nem volt, Redl százados ugyanis, ellentétben Clam-Gallasszal és a trabant-testőrkapitánnyal: zubbonya felső gombját nem gombolta ki, és ujjai között nem remegett a szivar, mint például

Ziemialkowsky ujjai között, aki ismét felhajtott egy pohár grappai. Szólt a muzsika egy kisebb szobában, zengő bariton jelezte, hogy mások is isznak, nemcsak Ziemialkowsky Flórián. Egy tükörbe – mintha céltábla lett volna – pezsgősüveg repült, persze már üresen. Meglehet, ezen az órán már a Birodalom valamennyi garnizonjának tiszti kaszinójában sor került erre az eseményre. Redl mégis felállt, sétálva megindult, látni akarta, ki dobott célba. Báró alsó- és felsőkubinyi Kubinyi Kristóf százados volt az elkövető, elégedetten figyelte, hogy robbant szilánkjaira a hatalmas tükör. Kubinyi Kristóf mesterdobó volt, a tükrök különösen vonzották, bár az éjszakai lövöldözést is kedvelte, és még sok minden mást, kivált a nőket. Szenvedélyei nem voltak viszonzatlanok. „A magyarok, úgy látszik – mondta halkán magának Redl -, rühellik a tükröket. Nem szeretnek tükörbe nézni. A Birodalomban a legtöbb tükröt magyar katonatisztek törték össze. Nemzeti passziójuk ez. A másik szenvedélyük: pontos, egyes, irányzott lövéssel kilőni a kristálycsillárt a mennyezetből. De ezt rendszerint csak éjfél után hajtják végre.” Kubinyi Kristóf észrevette Redl századost. Hívta. „Amice”, „Kamerad”... Redl már régen arra a megállapításra jutott, hogy a magyar értelmiség latinul sajátítja el mind saját anyanyelvét, mind a német szolgálati nyelvet, akár a hadseregben, akár a hivatalokban teszi a szolgálatot. Kubinyi százados körül ragyogó társaság mulatott: a pilóta Georg Weckherlin, Franz Hawerda-Wehrlandt dragonos kapitány, Ottó Stöger hadnagy, lovag Julian Dunajewski, Claus von Eckern-Freyberg főhadnagy, Kari Fugger-Babenhhausen főhadnagy, Henrik Kinsky-Henckl vártüzér őrnagy, aki különösen neheztelt Redl századosra, miután biztosra vette, hogy a Monté Santó-i botrány után őrizetbe vett és onnan szökést megkísér lő vártüzér zászlóst nem a mesterlövész golyója ölte meg, hanem Redl Frommere végzett vele, továbbá jelen voltak itt még: dr. Izsó Vencel ezredfőtörzsorvos és dr. med. univ. Joseph Kerzl ezredtörzsorvos – Redl százados rajongó barátja -, Zemplén Konstantin, a polai partvédelmi naszádok parancsnoka, Ladislaus Rémy-Berzencovich von Szillás korvettkapitány és még egy tengerésztiszt, akit Redl százados csak futólag ismert: Nikolaus Horthy de Nagybánya korvettkapitány, ki valamennyi tengerésztiszt közül a legtöbb kitüntetés aranycsíkvarrását viselte fekete egyenruháján: Militärverdienstmedaille am roten Bande, Goldene Jubiläumerinnerungsmedaille für die bewaffnete Macht, Militär-Jubiläumkreuz, továbbá: OSO-3., az Os-manie-Orden jelzését is. Nikolaus Horthy de Nagybánya korvettkapitány (überkomplett) éppen távozott – Ritter Heinrich von Nauta társaságában, ez a tiszt a Montenegrinischer Danilo-Orden és a Norwegischer Olaf-Orden jelzését viselte uniformisán -, amikor Redl százados helyet foglalt Kubinyi Kristóf körében. Horthy és Nauta távozása után némiképpen kiegyenlítődött a színegyensúly a fekete tengerészuniformisok és a szárazföldi fegyvernemek többnyire szürke és kék tónusában. Bár a körhöz hamarosan csatlakozott a szintén fekete egyenruhás – mindössze a Marianenkreuz d. Deutsch. Ordens kivarrt zsinórjelzését viselő – Olivier Clam-Gallas és vele báró Ziemialkowsky Flórián trabant-testőrségi kapitány, kezében a grappás pohárral. Ők ketten mindegyre különböző tengeri hatalmak legújabb hajóiról beszélgettek, a marokkói krízist és a csuzimai tengeri ütközetet is érintve, meg Tegetthoff nagy győzelmét, Helgoland és Lissa szigeténél, továbbá Szerbia pacifikálásának kérdése is fölmerült, de ekkor már Kubinyi Kristóf egyre virilisebb pillantásokat vetett a görzi tiszti kaszinóval tulajdonképpen egybeépült és annak hátsó – vagy forró – frontját képező panzió irányába vezető homályos folyosó felé, arra és oda, ahol a hidegtörékeny, félig tirolai, félig bosnyák vérű és első ifjúságában bizonyára igen vérmes Frau Hertha Hertsecker dalmát, horvát, olasz (friuliai), szlovén, magyar, krajnai, karinthiai, albán és görög véreredetű leányzói várták az ő órájukat. Kubinyit vajmi kevésbé izgatta Tegetthoff tengernagy lissai, helgolandi győzelme, egyre a szétzúzott tükör keretébe bámult, látszott rajta, hogy tisztában van vele: még jó néhány tükörtábla csillog-villog a görzi tiszti kaszinó nagytermében és kisebb kártya- meg biliárdszobáiban, és hogy ma éjszaka azokra is sor fog kerülni, nem maradnak azok sem épen. Eközben a díszes, forgóajtós bejáratban Nikolaus Horthy

de Nagybánya korvettkapitány (überkomplett) és Ritter Heinrich von Nauta búcsút vettek egy éppen érkező őrnagytól (szárazföldi fegyvernem, a búcsú hideg, úrias és rövid), kint már várta őket a bérkocsi. Kubinyi meg is indult volna már az „ösi illír” leányzók szállása felé, a csak sötétedéskor kinyíló virágú, bíborpiros kelyhű hibiscus mutabilis irányába, de aztán mégis maradt, Redl századosra nézett, mosolygott. Hirtelen – alkalmasint egy korábbi beszélgetés fonalát „fölkapva” – Kubinyi Hawerda-Wehrlandt dragonyos kapitányhoz fordult:

– Magyarországot itt, uraim, csak fölállva, sőt díszfölállást fölvéve emlegessék! Ha őfelsége hatvanhétben nem egyezett volna ki a magyarokkal, akkor Ausztriának befellegzett volna, régen nem lenne nagyhatalom többé! Sadowa után mi mást is tehetett volna a király...

– A császár Őfelsége! – ordítja a dragonyostiszt részegen.

– Sőt! – folytatta Kubinyi emelt hangon – ...

– Az egész kiegyezési mű Őfelsége érdeme! – jegyezte meg Redl. Kubinyi meg sem hallotta ezt, folytatta a magáét:

– Sőt! Ausztriának, igenis, uraim, nem hatvanhétben, hanem negyvenkilencben kellett volna kiegyeznie a magyar királysággal! Akkor nem következett volna be a szégyenteljes vereség Solferinónál, majd a még gyalázatosabb vereség Königsgrätznél! Akkor megmaradtak volna mind az itáliai tartományok: Veneto, Lombardia, Toscana! És Arad!? A bűnözők módjára bitófára kötött tábornokok?! A negyvennyolc-negyvenkilences magyar honvédhadsereget, amelynek nagyapám a tisztje volt, nem Ausztria győzte le! Oroszország verte le a honvédséget! Csak két nagyhatalom együttes hadereje volt képes fegyverletételre kényszeríteni szeretett hazám katonáit! Arad! Az Aradon fölakasztott tábornokokra ürítem poharamat! – kiáltotta Kubinyi, fölállt, egy hajtásra kiitta italát. A társaságban lévő tisztek egyike sem tartozott a magyar Honvéd-Landwehr kötelékébe, mind a közös hadsereg tisztjei voltak, Kubinyi is, aki e pillanatban, mintegy „elejtve dühét”, ismét a nőkhöz vezető folyosó felé pillantott, ahol az „illír leányok”, akiknek ősanyái a római légionáriusokkal coitáltak – ez helyi, görzi szólás volt -, a tengeremelléki érzékiségük bevetésére már készen állottak, heverték, helyesebben szólva. Ekkor azonban megszólalt a még Kubinyinál is ittasabb Dietwulf Baatz hadnagy, éspedig igen szerencsétlen pillanatban, mert ekkorra már Kubinyi Kristóf, úgy is, mint Őfelsége I. Ferenc József hadseregének századosa, megfeledkezett az aradi vértanúkról. Dietwulf Baatz hadnagy arcán jellegzetes militáns-mélabú, szoldateszka-spleen, a „SOLDA-TURA” keményen-nőies szépsége, szép és kihívó pimaszsága keveredett a padlóra-kerülés-előtti-részegség valahogyan bájosan-brutális vonásaival, és alig fölemelt szemhéjak alól nézett Kubinyi századosra:

– Magyarországot... szóval a magyarokkal nem kiegyezni kellett volna Őfelségének, hanem integrálnia és germanizálnia kellett volna az egész „Pusztát”!... úgy, ahogy az angolok tették az írekkel, a svédek a finnekkal, az oroszok a kaukázusi hegylakókkal!

– Baatz hadnagy! – Kubinyi Kristóf fölállt, pisztolytáskájához nyúlt, de az a bizonytalan mozdulattól és a test lendületétől hátratólódott övéen, nem tudta kivenni marokfegyverét – ... nem hívom ki párbajra! Itt lövöm le, mint egy kutyát!

Dietwulf Baatz baljósan mosolygott, ő ugyanis biztos mozdulattal vette ki tokjából a pisztolyt, máris kibiztosította, és célzott. Redl kirúgta Baatz kezéből a fegyvert, azután Kubinyit fogta le, aki egyre a pisztolytáskájával vesződött. Redl intett egy inasnak, az ugrott. A százados valamit súgott az inas fülébe, az rohant. Fél perc múlva cigányok – és már játszottak is – hegedűikre hajolva vették körül az asztalt, és alig telt idő, az egykori római cohorsok katonáival szeretkező illír nők ma élő leányvérei is megjelentek: Hanka, Silke, Agnita, Halinka, Ida, Rumjana, Daniella, Jana, Dragocska, Mamka, Zsivka, Olga, Cela, kik kedves és egyszerű dolgukat tudván, elvegyültek a tisztek között, előbújtak a muzsikáló cigányok mögül, leültek a bőrfotelek karfájára, énekeltek, mosolyogtak, két lány pedig egymással táncolni kezdett. Dietwulf Baatz hadnagy ekkor lefordult ültő helyéből a padlóra. Nem golyótól, hanem részegségében. Szőke haja

már kócos volt, zubbonya végig kigombolva, ajkán mosoly. Kubinyi Kristóf szemét hátulról befogta Zsivka, a primás pedig egyenesen a fülébe húzta a nótát. Zsivka lassan lenyomta a részeg századost a fotelba. Az ölébe ült, és megcsókolta a nyakát. A primás egészen a közelükbe hajolva játszott, és magyarul énekelt. Halkan, mert Kubinyi fölordított, hogy halkan énekelje ezt a nótát, mert ezt halkan kell énekelni. Eközben Redl százados megpróbálta Baatz hadnagyot a padlóról fölsegíteni. Az alvó nem állt ellent, és ahogy az erős karok emelték, úgy ölelte át Redl vállát, majd egészen reáborult, de nem ébredt fel. A többi tiszt már a lányok játékaival játszott. Kubinyi azonban, noha Zsivka az ölében ült, észrevette, amint Redl fölemeli a padlóról Baatz hadnagyot. Újra elöntötte a düh. Káromkodott, nem lehetett érteni, kinek szólnak a szavai. Ismét a pisztolyát kereste.

– De Krisz! – mondta Redl, Baatz hadnaggal még egyre a vállán. – Te direkt sertéseket tettél Öfelségére!

– Senki sem sérthetetlen!

– Az ő hadseregének egyenruháját viseled, Kristóf!

– Zsivka! Vedd le rólam ezt a... ezt a majommundért! Add rá Redl századosra, hadd legyen őrajta két egyenruha! Bugyidat is húzd még rá!

– Kristóf, ezt nem tűröm! – mondta erőlesen Redl. Baatz hadnagyot az egyik legkeblesebb leányzó karjaiba lökte, a hadnagy a leány vállán aludt tovább, ugyanazzal a mosollyal.

– Jól hallottam?! „Nem tűröd!” – mondta-kérdezte gúnyosan Kubinyi Kristóf, ellökve magától Zsivkát. Kísérletet tett arra, hogy felálljon.

– Jól hallottad, Nern tűröm.

– Szomorúságot látok a szemedben, kedves Redl... kedves Alfred. Mi az oka? – kérdezte gúnyosan Kubinyi, aki lassan-lassan kezdett magához térni, talán Zsivka bőrétől-húsától-hajától, talán attól, hogy Alfred Redl százados valóban szomorú tekintettel nézte őt, Zsivka erős, nagy melle a béke örbódéjaként állt közöttük, de a lány félt, elhúzódott, kibomlott kontyát igazgatta, és aztán ivott. Kubinyi Kristóf ismét fölfedezte Baatz hadnagyot, erre megint vad lett és nyers és féktelen:

– Alfred! Vidd fel a szobádra Dietwulfot! Olyan az arca, mint egy szűz lányé, akit a hátáról a hasára fordítanak! He!

– Krisz, lelőlek, ha így folytatod! – mondta halkan Redl.

– De, uraim! – szólt közbe dr. Kerzl ezredtörzsorvos, az egyetlen az iménti társaságból, aki nem játszadozott a lányokkal – ... önök jó barátok! Uralkodjanak magukon!

– Gyere, Zsivka! – mondta Kubinyi, mintha Redl ott se lett volna. Megindultak Hertha asszony távoli szobái felé. Redl egy jó fél percig nézett utánuk, azután kiszabadította Baatz hadnagyot Jana és Cela karjai-combjai közül, fölrázta, kifelé indult vele. A kaszinó – az „osztrák Nizzában” – kiürült. Ment Kerzl doktor is, Izsó Vencel ezredfőtörzsorvos társaságában Redl százados egy fiákerbe támogatta Dietwulf Baatz hadnagyot, bemondta a címet – ezt fölöslegesen, a kocsis tudta jól, hová lesz a menet: vissza a garni-zonba -, kifizette előre a fuvardíjat, azután visszatért a bordélyszerű hangulatot árasztó, üres, sötét hbdályba. öfelsége I. Ferenc József festményére még esett némi fény. Ő, a császár, a király, a fejedelem, az uralkodó: virrasztott, mintegy őrséget állt, noha csak képi másában, míg drága zsoldon tartott tisztjei dorbézoltak, vagy aludtak is már – a gyengébbje – az „ösi illír leányok” izmos karjaiban, békés mellén, széles vállán, domború farán, íves combján, ki hol – melyik testi terepen – talált magának menedéket. Redl egy keserű mosollyal megállt a császár életnagyságú képe előtt, szalutált. Egyszer csak – egy nagy tükörben -ismét megjelent Dietwulf Baatz imbolygó alakja. Redl megfordult. Megnézte magának – hosszan, komoran – a hadnagy arcát. Baatz mosolygott.\* Redl rászólt:

– Eredj aludni!

Baatz eltűnt, a császár ott maradt őrhelyén, a festmény vásznán és aranykeretében. A leányok



szobái felől éneklés és beszélgetés hallatszott. Sikolyok, kacajok, ordítások is. Redl elindult abba az irányba, ahonnan Henrik Kinsky-Henckl vártüzér őrnagy hatalmas termetének megfelelő öblös, mély basszus hangján hallatszott a dal: „*Wo man singt, da lass dich ruhig nieder, die böse Menschen haben keine Lieder*”... Redl járta a szűk – keleties – folyosókat. Benézett egy tárt ajtajú szobába. Clam-Gallas és egy alvó tiszt, továbbá leányok tartózkodtak bent.

– Nem véletlen az, uraim – magyarázta tökrészezen báró Olivier Clam-Gallas korvettkapitány -, hogy az S. M. Linienschiff *Pommern* a világtengerek jelenlegi leggyorsabb csatahajója... csatahajó, nem cirkáló, uraim!... és az alig kevésbé gyors és páncélzatát illetőleg még erősebb: *Zaehringen*... és a... a... az S. M. S. *Moltke*, valamint a turbinen-kreuzer *Lübeck* és a... félelmetes *Thüringen*... micsoda Geschwader!... von Hipper admirális parancsnoksága alatt kifutott Kielből! Az összes német lap megírta, még azt is, hogy hová mennek a német hadihajók! Nehogy az angoloknak fáradságába kerüljön ezt is kideríteni... És mi, uraim?! Értik ennek a jelentőségét? – kérdezte pohárral kezében Clam-Gallas. Redl nem állta meg nevetés nélkül a látványt és a hallottakat, köztük az „*uraim?!*” megszólítást, hiszen az alvó tisztén kívül csak az „illír leányok” hallgatták a – számukra érthetetlen jelentőségű dolgokat nagy távlatokban föl villantó – előadást a tengerekről, hadihajókról. A lányok ittak és cigarettáztak. „*Ti amo...*” – suttogta az egyik friuliai leány a másik friuliai leánynak. Ennyit a tengerekről meg a páncélos cirkálókról, gondolta Redl, és ment tovább a „keleties” bünfolyosókon. Nem volt ez nagy labirintus voltaképpen. Ez a kép előadódhatott volna akár Olmützben, akár Lembergben, akár a 32-es Mária-Terézia háziezred tisztjeinek kaszinójában Pesten, akár Orsován, a dunai Flottillenkorps tisztjei között is, a Birodalom nagy volt, sok tiszt esküdött föl – avatásakor – a védelmére, sok kurva – eskü, avatás nélkül – szerette ezeket a tiszteket, és talán esküdtek volna is velük boldogan, ha a tisztek magas rangja, kék vére és a Birodalom energikus etikettje ezt lehetségessé tette volna számukra, igen, talán a legszívesebben az „illír leányok” is oltárhoz vonultak volna, ha nem is oly áhítattal, mint Van Eyck *Szökőkutas Madonná*-ja, *Szent Borbála*-ja teszi, bátor nem menyasszonyként, oltár előtt, hanem a kisdéd Jézussal karján, vagy a szent nőkre háruló égi feladatok teljesítése közben egyre merevebb-magasba emelkedve, kiválva a nőiségből, noha e kiválás éppen hogy és csakis a nőiség evilágiságára és olykor oly durva közhasznára utal még Van Eyck halhatatlan festményein is. A dalmát, a friuliai, a krajnai, az istriai és az „ösi illír vérű” leányok szintén madonnák voltak a maguk jászoli-kunyhói-kaszinói módján, kit hová emelt-vetett a sorsa, a szerint. Ők is szépek voltak, mint Van Eyck hajdan élt modelljei. Madonnák voltak ők is, „cirkáló” Madonnák... Redl százados legalábbis így értékelte őket. Meglehet, Clam-Gallas nem veszi észre már, kinek meséli el von Hipper kötelékének tűzerejét, meglehet, miközben Jana vagy Cela combját simogatja, közben e nehézpáncélos hadihajók lövegére gondol, meglehet, hogy Cela cigarettafüstjét már az S. M. S. *Moltke* csatacirkáló kéményei füstjének látja, meglehet ugyanis minden, hiszen a darabos-dolgos-szolgalatos *Valóságot* csupán a rövid és zavart ébrenlét választja el a folyamatos-helyekhez kötetlen-szabad *Álomtól*. Redl elhaladt a nyitott ajtajú szobák előtt. A folyosón alsó- és felső-kubinyi báró Kubinyi Kristóf jelent meg, félmeztelenül. Mögötte Zsivka jött, kibontott hajjal, ő is félmeztelenül, mint a madonnák. Kubinyi a nagyon részeg, de mégis az italt kiálló férfiak biztonságával „azonosította” Redl századost. Leküzdvé egy köhögési rohamot – a cigarettát Zsivka kezébe adta, a lány felszisszent, a parázs megégette az ujját, de azután ajkai közé tette, barbár-finoman, a bagót, és mélyet szívott belőle -, Kubinyi röhögni kezdett, aztán megint köhögött egy sort, majd mosolyogva kérdezte Redl századost:

– Hová tűnt Baatz? Hol van a mi szőke Dietwulfunk?!

– Hazament aludni.

– Tenélküled?! Hát itt hagyott? Pedig tényleg olyan volt ma, mint egy menyasszony... katonai egyenruhában! He! Nem? De ugye igen?!

– Csak nővéred, csak Katalin miatt nem lölek le, Krisz! – Katalin! Nővérekém! Tedd magadévá végre Redl századost!

Kubinyi Kristóf egy üres szobába támolgott be, végigdőlt egy heverőn, de onnan még visszaszólt:

– Redl, a Zsivka szuka a tiéd! Föladsz rá egy bakaruhát, aztán olyan lesz, mint egy katona... no? Hát irigy vagyok én? Ó, drága Katalin! Milyen régen láttam én az én édes, szép nővérkémet!

– Gyere... na gyere velem... – mondta Zsivka álmosan. Redl még egyszer végignézett a hason fekvő, már álomba-horkolásba zuhant Kubinyi Kristófon, közben a délszláv lány, Zsivka vonta magával a szobába, ahonnan az imént léptek ki Kubinyi vai.

– Gazdag ez? – kérdezte Zsivka, fejével a szoba felé bökve, ahol Kubinyi aludt.

– Ki? Mi?! Na eredj, menj te is aludni!

– Nem! Te! Ezt mondják akkora nagy bikának? Aludt ez énrajtam is végig, ... a nevem: Zsivka.

– Tudom.

– Honnan?

– A legutóbbi pápai bullából... – mondta Redl kedvesen.

– Honnan?!

– Ó, te lány! De megtenném, ha megtehetném, hogy az egész életedet, a sorsodat visszagombolyítsam az orsóra, arra az orsóra, ahonnan letekeredtél...

– Te a fiúkat szereted? Tényleg? – Mi?

– A barátod mondta, amikor fölébredt rajtam. Rólad beszélt.

– Részeg volt.

– Az. Jössz?

– Jövök.

– Ismerek egy tisztet... Paul a neve. Paul Thiele. Hadnagy. Szeret téged. Nagyon tisztel. Azt mondta: te vagy itt Görzben az összes tiszt közül a legkülönb, a legkiválóbb. Na de a *nőknek is* vajon? Mi? – kérdezte Zsivka nevetve, vetkőzve, pezsgőt keresve, ivott, aztán cigarettára gyújtott, már bent a szobában, amelynek ajtaját Redl belülről kulcsra zárta. Ringtak Zsivka mellei. Haja kibomolva omlott hátára-vállára. Szeméremszörzetének szénfekete háromszöge mintha védte volna a test közönséges meztelenségét, mintha külön házacska lett volna, hozzá nőve – allegro – a test házához, fekete, sötét ablakként világos falon. Redl engedte-hagyta, hogy Zsivka levetköztesse, hogy magára és magába vegye.

Alfred Redl százados hajnalban, hajnal után hagyta el Frau Hertha panzióját. Visszatért a garnizonba. Megnézte a szobát, ahol a dolgok ugyanabban a rendben voltak, ahogyan távozása előtt. Leült az asztalhoz, nagyítólencsét, zárt fémdobozt és egy talpas kristálypoharat tett maga elé. E tárgyak mind az asztalon voltak, elvágólagos rendben, egy finom ezüstcsipesszel együtt, éppen csak maga elé kellett raknia játékszereit. A talpas, metszett kristálypoharat szájával az asztallapra fordította, majd az ezüstcsipesszel, miután a fémdobozt óvatosan kinyitotta, egy West-ring fojtópókot helyezett a kristálypohár alá, alig emelve föl a pohár metszett szélét. A főj topók azonnal körberohanta új birodalmát, a sötét fémdoboz után következő átlátszó, második börtönét. Megkísérelte a lehetetlent: fölkapaszkodni szőrös csápjaival a kristálypohár falán. Mindig visszaesett, de nem adta fel. Csak később vett fel mozdulatlan lestartást. Alfred Redl százados ekkor bekapcsolt egy erős fényű mérnök-rajzlámpát. A nagyítólencsét a lámpa és a szájával lefelé fordított kristálypohár közé tartotta, pontosan fél távra a két tárgytól. A lencse gyújtópontjával lassan követte a pohár üvege alatt a hő elől menekülő fojtópókot. A pók néha – egy másodperctörödékre -megállt a keringésben, hátha a ráeső fókusz éppen a menekülés rése. Aztán újra kezdte a körberohanást a kristálypohár csiszolt falán. Redl kikapcsolta a lámpát: részben pihenőt adott a főj topóknak, másrészt úgy vélte – helyesen –, hogy az időközben

magasra emelkedett nap, amelynek sugarai már betűztek a végsőig puritánul berendezett garnizoni szobába, jóval nagyobb hőt fog sugározni – a lencse fókuszán keresztül -, mint a villamos lámpa. Először a pók potrohának címerpajzsa kezdett perzselődni. Ez a furcsa játék eredetileg egyébként a nagy filozófus, Spinoza passziója volt, aki a spekulációk mellett végtére megélhetésért is, nagyító-lencsék csiszolásával is foglalkozott a „holland aranykorban”. Ekkor – lassan – perzselődni, égni, zsugorodni kezdtek a csáprágók is. A Westring fojtópók azonban még mindig menekült. Harcolt. Már a méregkarmok is égtek, vörösödtek, aztán – hirtelen – a fénygyűjtőlencse fókuszának irányzott hevétől megfeketedett a potroh és a fej tor.

Az „osztrák Nizzába”, a görzi garnizonba magas rangú főtitst érkezett főfelügyelői szemlére. Rohamsisakos, fehér kesztyűs tisztí sorfal, dob- és kürtszó fogadta. Ez a férfi közvetlen katonai tanácsadója volt I. Ferenc József császár és király Őfelségének. Tekintélye fölért a már elhunyt Albrecht főherceg, „Custozza oroszánja” abszolút tekintélyével. A főtitst Troppauban látta meg a napvilágot, 1852. május 22-én, és minden tekintetben Albrecht főhercegnek, a „custozzai oroszánának” – valójában zendülő olasz diákok mészárosának – leghűbb tanítványa volt. Ő is mészáros volt, de az ő sorsába, az ő katonai pályájába a forgandó hadiszerencse nem vetett custozzai barikádokat. Mintegy történelmi kárpótlásként részt vehetett Bosznia okkupálásában, mely hadműveletben méltónak bizonyult a nagymesterhez, Albrecht főherceghez. Pályája nem volt átlagos: a bécsi hadiiskola elvégzése után azonnal a vezérkarhoz osztották be. Később a katonai földrajzi intézetben oktatott. Itt találkozott először a fiatal Redl hadnaggyal. Redl eminens tanuló volt, és ezt a főtitst, a szigorú tanár, Mauritius Auffenberg báró soha nem feledte. Lovag Mauritius Auffenberg cs. és kir. gyalogsági tábornok fényes pályát futott be: először a vezérkar vasútügyi irodáját vezette, és az a műgond, ahogyan Auffenberg e hivatalát ellátta, egyenesen katasztrofális következménnyel járt a civil utasforgalomra, nemkülönben a kereskedelmi vasútforgalomra, mivel Auffenberg cs. és kir. tábornok – akár csak egyetlen katonai szerelvény útbiztosítása címén – szabad pályát követelt, kommentár nélkül és minden lehetséges racionális apelláta ellenére, a Birodalom valamennyi vasútvonalára. A vasúti tisztek rettegetk Mauritius Auffenberg „*minden mást megelőző*” jelzésű távmondaitól. Azután Auffenberg cs. és kir. tábornok búcsút vett a vasúttól. 1895-ben – Albrecht főherceg, az „oroszán” halála évében – a 23. gyalogezred parancsnokává nevezte ki Őfelsége I. Ferenc József. A vasutasok, a kalauzok, a mozdonyvezetők, az Osztrák-Magyar Államvasutak forgalmi tisztjei végre szabadon bocsáthatták útjaikra a civil szerelvényeket utasokkal, vagy hasznos teherrel a gabona- és marhaszállító vagonokat. Mauritius Auffenberg báró cs. és kir. tábornok 1898-ban megkapta a vaskoronarendet. Ekkor már vajmi kevésbé törődött a vasúttal, a mozdonyokkal, a vasúti tisztekkel, a vasúti csomópontokkal. Teljesen lekötötte őt eszményképének, „Custozza oroszánjának”, Albrecht főhercegnek ama megrendíthetetlen „*egyensúlyelve*”, amelyet később mániának, sőt rögeszmének nevezett a pacifista sajtó, és amelyet Conrad von Hötzendorf vezérezredes maximálisan osztott, sőt taktikai és stratégiai vonatkozásban még túlzásba is vitt: 1. preventív háború a Balkánon; 2. preventív háború Olaszország ellen. Auffenberg tábornok e két kapitális-kardinális kérdésnek szentelte minden munkaerejét, és be kellett látnia, hogy a Birodalom hadereje, hadikészültsége a két feladat egyidejű végrehajtására egyszerűen képtelen. De Auffenberg tábornok abból indult ki: miképpen lehetne azt, ami nyilvánvalóan *képtelenség*, a leggyorsabb úton mégis *képességgé* változtatni. 1900 tavaszán a győri 65. gyalogdandár parancsnokává nevezték ki, ugyanez évben vezérőrnaggyá léptették elő. Öt évvel később Auffenberg bárót altábornaggyá nevezte ki Őfelsége a császár. De a feladatok nem változtak: 1. a Balkán-probléma rendezése; 2. preventív csapás Olaszország északi területén, délen a Pó folyóig kell kijusson az offenzíva, ezzel egyidejűleg az olasz adriai flotta megsemmisítését is el kell érni. Auffenberg altábornagyot a cs. és kir. közös hadsereg tisztí iskoláinak főfelügyelőjévé nevezte ki a császár. Talán ezzel a kinevezéssel kívánta volna elterelni az altábornagy gondolatait? Tévedett

a császár. Auffenberg altábornagy rendületlenül dolgozott a Balkán-probléma teljes tisztázásán, továbbá a leszámolás lehetőségein Olaszországgal. Hiába kapta meg 1907-ben a Lipótrend lovagkeresztjét, majd alig két évvel később a titkos tanácsosi méltóságot, Auffenberg altábornagy nem feledte sem a Balkánt, sem az agresszív Itáliát, ezt az új, kolonizáló királyságot. Mauritius Auffenberg altábornagyot 1909 őszén Őfelsége I. Ferenc József császár és király, végre belátva, hogy a főtszt Balkán-betegsége egyszerűen gyógyíthatatlan, kinevezte a 15. hadtest parancsnokává és ezzel egyidejűleg szarajevói vezénylő hadseregtábornokká, nehogy Auffenberg Bécsben vagy Győrben „oldja meg” a Balkán-kérdést. Báró Mauritius Auffenberg altábornagy, a Vaskoronarenddel és a Lipót-rend lovagkeresztjével kitüntetett főtszt – szigorú, szikár, szőke, szótlanul is súlyos szavú, sebhelyes arcú férfiú – mint a Balkán-térseget biztosító 15. hadtest parancsnoka és a Szarajevóban összevont katonai erők vezénylő tábornoka: megjelent az „osztrák Nizzában”, a görzi garnizonban, ahol teljes katonai pompával fogadták, A. S. N., azaz: anno Salvatoris nostri **XX.** századában immár... az 1900-as évek első dekádjának utolsó éveiben. A főtszt, Mauritius Auffenberg altábornagy, magas rangjához illő *monoton méltósággal* ejtette meg szigorú szemléjét Görzben, Polában és végül Fiume kikötőjében. Azokhoz a tisztekhez, akik szemleútján elkísérték, Auffenberg altábornagy egy szót sem szólt, bármelyikük is megszólalt, akármilyen apróság ürügyén, azokra Auffenberg altábornagy segédtisztje rászólt: „Uraim, ha megkérhetem önöket, maradjanak csendben, az altábornagy úr Öexcellenciája, ha jónak látja, kérdéseket fog feltenni, esetleg, személyes ügyekben, kihallgatáson is fogadni fogja önöket. Addig az altábornagy úr jelenlétében ne szólaljanak meg! Öexcellenciájának nincs szüksége idegenvezetőkre, uraim! Az altábornagy úr különben sem azért jött, hogy a tájban, az Adriában, a Tenger mellékben gyönyörködjék! Kérem, ne hozzák magukat abba a helyzetbe, hogy az altábornagy úr őexcellenciája maga figyelmeztesse önöket, hogy nem kíváncsi arra, ami az önök mondanivalója, pusztán abból a kivételes alkalomból, hogy az altábornagy úr személyesen megjelent ebben az ez idő szerint extrém exponált tenger melléki térségben!”

Maga Auffenberg altábornagy *szó szerint szótlanul* szemlélte meg a Tenger melléket. Ő, aki 1911-ben osztrák-magyar hadügyminiszter volt, aki ettől a magas beosztástól 1912-ben *önként* vált meg, mondván: a hadsereg képes volna föllépni a Balkánon, sőt ezzel egyidejűleg Itália ellen is (*nagy és mély és éber* álmom volt ez Auffenberg altábornagy agyában, és sok főtszt osztotta meg vele ezt az éber álmod, ezt a bátor békebontást), igen, a hadsereg képes volna mind a Balkánon, mind Itáliában erélyesen és elsöprően és főleg: fegyveresen fellépni és megtorlóan megjelenni, de a Birodalom hadseregének hadvezérei, pacifista, pókhálókat szövögető főtsztjei, taktikusai és stratégiái olyan *bolti mérlegen* mérik az esélyeket, hogy a mérlegtű kileng, és a komor konzekvenciát mégsem képesek lemérni, azt ugyanis, hogy nincs mit mérni, nincs mit mérlegelni: támadni kell.

Lovag Mauritius Auffenberg altábornagy egyszerre két maszkot viselt, kettős álarc rejtette emberi arcát, amikor az „osztrák Nizzában”, Görzben, azután Polában, azután Fiumében megjelent, szigorú szemléjét kiterjesztve az egész Tenger mellékre. *Egyik álarc*, mely *egyik arcát* fedte főtsztek, törzstisztek, csapattisztek, altisztek és bakák előtt: megfelelt annak a habitusnak, amit őtöle senki sem vehetett volna el, még a hősi halál sem, aminek ideje még nem jött el. *Másik álarc*, mely külön, csakis őrá jellemző kegyetlen, parancsoló stílussal, goromba gesztusokkal egészült ki: már kevésbé fedte Auffenberg altábornagy *anyja szülte arcát*. Ez sem volt *emberi arc*, sem emberi arc elrejtéséhez méltó *emberi álarc*. Aggodalmat rejtett ez az álarc, aggodalmas és aggasztóan agresszív arcot. Egy esendő ember – lovag Mauritius Auffenberg altábornagy – elveszett a tulajdon arca és az arcára felvett álarc között. Javára legyen mondván: mindhalálig állta és kiállta magányos harcát saját anyaszült *arca* és az arra – magasabb célokért – felvett tulajdon *álarc* között. Arc és álarc egyesült, és mivel két megjelenésbe *egy léttel* csakis belehalni lehet, lovag Auffenberg altábornagy – később, amikor a nagy háború kirobban – arra

gondolt, hogy az ember élete és az ember halála között mindent összegezve csak annyi a különbség, hogy egyrészt melyiket választjuk (önmagunk helyett), másrészt (bár ez már alig különbség emberi élet és emberi halál között) miféle sors *választja az embert* a történelem, a világtörténelem emberfeletti céljaira, amelynek mint katoná, uniformisa, aranycsillagai, vörös csíkos nadrágszára, magas kitüntetései révén: tartozni merészeli hinni magát az emberszülte ember, aki félelem nélkül fedezi fel a világtörténelmet. Soha, senki nem tudta volna rávenni arra Auffenberg altábornagyot, hogy elolvassa ezt a két művet: „*A nő lelki életének harmóniája*”, „*A nő lelki formáinak érvényesítése hasznos formák között*”. Mégis, méghozzá egy csillagkeresztes udvarhölgy tanulmányt juttatott el Auffenberg altábornagyhoz, alábbi címmel: „*L'avenir de l'esprit européen*”. A hölgy Európa szellemi jövőjét kifejezetten a békében jelölte meg. Auffenberg altábornagy azonnali nyomozást rendelt el, átlátva, hogy személye elleni provokációról van szó. Ugyanez a hölgy kis cédulán a következő – s. k. felbontásra szóló – üzenetet juttatta el Auffenberg altábornagyhoz: „*R. a magaslatok felé tör, és útja közben megveti azokat, akik figyelmeztetik arra, hogy egy-egy csúcs előtt nem árt völgyekben valami testi pihenőt is venni.*” Auffenberg altábornagy azonnal elrendelte: nyomozzák ki a rövid levél írójának személyét. Eredmény, egyhuszonnégy órán belül: a hölgy neve: dr. Dedinszky Gizella, a budapesti Skót Misszió leány-középiskolájának énektanárnője, a latin és görög nyelvek tanárnője ugyanott. Lovag Mauritius Auffenberg altábornagy azonnal átlátott a szítán: a levél és a kis cédula nem egyéb, mint provokáció az ő személye ellen. Érkezett azonban egy másik levélke is, rózsaszínű papíron, levendulaillatú borítékban, amelynek feladói név szerint Bobula Ida, Patzelt Erna, Wacker Alexandra, Weszterdyk Johanna, Brandenstein-Krieg Lenke és Czeke Marianne voltak, írták pedig fent nevezett hölgyek a következőt:

*Kínált az ég felém barátokat,  
Egyet adott valóban hívnék és enyémnek,  
– De ím, alig hogy árva lelkemé lett,  
Belőle újra messzire szakadt...*

Auffenberg altábornagy segédtisztjének mindössze két órára volt szüksége ahhoz, hogy megfejtse a gyanús vers jelentésének katonai szempontból nyilvánvaló jelentéktelenségét: alázatosan közölte főnökével, hogy a vers nem titkosírás, nincs benne az ellenség keze, egyelőre nem kell intézkedni. Az együgyűségében is fájdalmat fájdalommal álcázó lírai sorok magától Brunszvik Teréz grófnőtől származnak, a szomorú sorok mögött *nem áll idegen hatalom*, hacsak nem tekintjük ellenségnek és következésképpen idegen hatalomnak magát a ki nem elégült és ki sem elégíthető női nemet, a nőket, a kamasz lányokat, a hajadonokat, a kisasszonyokat, a leányanyákat, a leányasszonyokat, az asszonyokat, az özvegyeket. Wolfgang Witiger százados, Auffenberg altábornagy un. „útbiztosító” segédtisztje, aki a főtisztet elkísérte a Tengeremellékre, nemegyszer érezte úgy magát, hogy mielőtt golyót lőne a saját halántékába, előbb szitává kellene lőnie az örökké gyanakvó, aggályoskodó altábornagyot. Rezignáltán ismételte meg, valahányszor Auffenberg altábornagy a vers felől kérdezte őt: „Excellenciás uram, a vers, amelyet kegyelmességednek küldtek, Brunszvik Teréz műve, a címe: *A lovag panasza.*” Ilyenkor, látva ifjú és tehetséges segédtisztjének fáradtságát, lovag Mauritius Auffenberg altábornagy – aki kívülről tudta már a verset – atyai hangon szólott útbiztosító segédtisztjéhez, Wolfgang Witiger századoshoz:

– Százados... nem kell félni. Főleg: nem szabad elfáradni. Lucifer végül is csak egy lámpást tart a kezében, hogy jelezze az utat az Úrhöz. Vajon világít is-e az a lámpás? Nem hiszem, százados. De hát azért vagyunk katonák, hogy a sötér sötétségben kiragadjuk a lámpást Lucifer kezéből, és világot gyújtva, oly sok hülyét, amennyit csak tudunk, átvezessünk az *Örökkévalóságba*, amiről tudjuk jól, hogy nem más, mint a halál, nem más, mint a semmi, százados!

Azután az altábornagy tűnődve elmondta a strófát Brunszvik Teréz *A lovag panasza* című verséből, hátha „kiugrik” titkos jelentése.

Esemény történt. Lovag Mauritius Auffenberg altábornagy több – egymásnak ellentmondó – jelentést kapott erről az eseményről. A jelentéseket Wolfgang Witiger százados ekképpen tömörítette: „Hauptmann Alfred Redl, a görzi garnizon tisztje szabadságot, eltávozást kért és kapott. Az engedély vétele után nyomban Varallo városába utazott, mely város Novara nevű olasz tartományban van. Hauptmann Redl civil ruhában utazott Varallo városába, ahol is sienai Szent Katalint ábrázoló freskó előtt, egy egyszerű templomban térdre borult, és ezt mondta a sienai Szent Katalint ábrázoló képnek: »*Élettársam ő, akit tőlem nem vesz vissza se élet, se halál, se az élet és a halál között futárszolgálatot teljesítő félelem.*« Már amennyiben a Redl századost Varallo városába kísérő ügynökök képesek voltak pontosan rögzíteni e kiváló katonatiszt térdepelve kimondott szavait.”

Valójában Varallo városában valami más is történt, túl a térdre boruláson sienai Szent Katalin freskója előtt. Varallo városa fölött 608 méter magasságba emelkedik a Sacro Monte sziklafennsíkján a Nuova Gerusalemme nevű híres búcsújáró hely temploma, amelyet 1578-ban építettek és azóta annyi lovag, annyi zarándok látogatta meg ezt a fogadalmas kegyhelyet, ki karddal, ki kereszttel, hogy hosszú lépcsősora a XX. századra csaknem sima kőösvénnyé kopott a lépésektől.

Varallo városának templomában részleteket adtak elő Johann Sebastian Bach Máté Passiójából. Jézus magányos áriáját a férfikórusban álló Redl százados énekelte, inkognitóban, civilben, bariton hangon, ahogyan azt a lipcei templom karnagya megálmodta. Ez a bariton szólóhang elnyomta az orgonák zúgását. Az ária, amelyet énekelt, minden – sorsuktól, életüktől kihűlt – hitükbe visszahelyezte az imapadokban ülő ifjú párokat, az özvegyeket, a tékozlókat, a félig megtérteket, a majdnem süket öregasszonyokat, még a sekrestyés is előjött erre a hangra, hitte, attól kell félnie, maga a Megfeszített énekel. Holott csak Redl százados énekelte Varallo városának templomában. Jézus szolamát énekelte: *Jézus a Getsemané kertben*”. Ez volt a Megfeszített Megváltó utolsó szabadon üzenő napja és éjszakája az emberi embertelenségben. Másnap már megboldogult a kegyetlen keresztfán. Wolfgang Witiger százados a tömör összefoglalóhoz még annyit fűzött hozzá, hogy a Jézus magányos szólóját éneklő Redl környezetében jelen volt két hadnagy a Varallo templomában éneklő férfikórusban: Dietwulf Baatz és Paul Thiele. Lovag Mauritius Auffenberg altábornagy, a Vaskoronarenddel és a Lipótrend lovagkeresztjével kitüntetett főtiszt azonban az eseményt rögzítő jelentés hallatán, mind kiváló segéd tisztjét, mind egész, csakis őreá figyelő környezetét meglepve, némi hallgatás, rövid és baljós tűnődés után az eset konkrétságához képest hökkentően ható historikus elemzést engedett meg magának:

– Varallo... Hauptmann Redl... Novara... Itália... Sienai Szent Katalin... freskók... – eközben belepillantott a szigorúan bizalmas, s. k. felbontásra küldött jelentésbe, mely szerint Redl százados nem tekinthető örültnek, amiért zengő hangon Jézus áriáját énekelte Varallo városának templomában, bariton hangjával betöltve az ősi, meghitt templomhajót, szinte önkívületben adva át magát a szentély feloldozó szigorának, a vétkeiket a vétkeiktől *számon kérő térnek*, ellenben tekinthető homoszexuálisnak, minthogy köztudott róla, hogy ateista, tehát semmi nem indokolja, hogy éppen egy templomban essen eksztázisba, amit nyilván a férfikórus váltott ki belőle, semmiképpen sem az áhítat, sem a megtérés a Megváltóhoz, akinek szerepét cinikusan – egy ária erejéig – magára merészelte vállalni. Auffenberg altábornagy végigfutotta a varallói jelentést. *Arcai és álarcai* most fenyegetően komor vonásokat öltöttek. Környezetével a következőket közölte: „Uraim, én – ezen a szón súlyos nyomaték volt – ismerem Redl századost. Valamennyiüknél *különb* tisztről van szó. A tanítványom! Azt mondják, énekelte Varallo templomában? Nos! Azt kérdezem önöktől: mi közük hozzá!? Ez a férfi, ha háború lesz, nem

énekelni fog, hanem harcolni! Meglehet, hogy önök, uraim, éppen énekelni szeretnének akkor, amikor majd az ágyúk megdördülnek, amikor a gyalogság szuronyt szegezve rohamra indul... Egyébként is... furcsa dolgok vannak a történelemben. Emlékezzenek a sok, immár megérthetetlennek látszó esetek sokaságából csupán csak egyre: amikor Gondé herceg harcba vitte a hugenotta nemesség színe-virágát a katolikus lovagok ellen, akik élén Guise herceg állott. Gondé csatát vesztett, Guise herceg vértis lovasai foglyul ejtették Gondé herceget, akkor akár fejét is vehették volna, hiszen nem csupán csatáról, hanem vallásháborúról volt ott és akkor szó! Ezzel szemben mi történt, uraim? A csata után a győztes Guise herceg és a legyőzött, a fogoly Gondé herceg azon az éjszakán egy ágyban aludtak, mintha a legjobb barátok lettek volna, s nem halálos ellenségei egymásnak!”

Lovag Mauritius Auffenberg altábornagy Görz garnizonjában magához rendelte a szabadságából visszatért századost. Amikor a kitűzött időben, hajszálpontosan megjelent Redl százados, Auffenberg altábornagy Roamer márkájú arany zsebórájára pillantott. Megállapította, hogy a tiszt, az ő legkiválóbb tanítványa: sem *előbb*, sem *később*, hanem a megadott időben, abban a másodpercben, amikor meg kellett jelennie a főtiszti színe előtt, meg is jelent. Beszélgetésük bennfentesen bizalmas és rövid volt, rébuszok nélkül. Lovag Mauritius Auffenberg altábornagy intésére az útbiztosító szárnysegéd, Wolfgang Witiger százados azonnal elhagyta a szobát. Auffenberg altábornagy Varallo városáról, a férfikórusról, a Máté Passiőról, Jézus utolsó énekéről említést sem tett. A Római Szent Birodalomról beszélt. Mondanivalójának magva a westfalai béke volt, amit az altábornagy a Német-Római Szent Birodalom bukásának okaként jelölt meg. Kijelentette: Luther a legvégsőig fölzaklatta Németországot, és a német nép lelkét barbár módon megzavarta. Majd, mielőtt elbocsátotta volna Redl századost, Le Mans püspökének, Hildebertnek versét mondta el, latinul, talán régi tanulmányai emlékének megidézéseképpen:

*Dum simulacra mihi, dum numina vana placebant  
Militia, populo, moenibus alia fui:  
At sinud effigies arasque superstitiosus  
Deiciens, uni sum famulata Deo,  
Caesereunt arces, cecidere palatia divum  
Servivit populus, degeneravit eques.  
Vix scio quae fuerim, vix Romae Roma recordor,  
Vix sinit occasus vel meminisse mei.  
Gratior haec iactura mihi successibus illis;  
Maior sum pauper divite, stante iacens:  
Plus aquilis vexilla cruciss plus Caesare Petrus,  
Plus cinctis ducibus vulgus inerme dedit.  
Stans domui terras, infernum diruta pulso,  
Corpora stans, artimas fracta iacensque rego.  
Time miserae plebi, modo principibus tenebrarum  
Impero: tunc urbes, nunc mea regna polus.*

Kubinyi Katalin baronessz gyakran látogatta meg fivérét, leutazva a Felvidékről, Bécsből vagy Pestről, onnan, ahol éppen volt és éppen eszébe jutott a tenger. Fölszállt a fiumei gyorsra, és – ha nem is a „katonavárosnak”, „rendőrvárosnak”, „római castrumnak” nevezett Görzbe utazott, amelynek garnizonjában fivére szolgált – valahonnan Abbáziából, Lovranából, Muggiából, Duinóból értesítette testvérét, jönne át, merthogy ő itt van, a Tengermelléken. Kristóf, hacsak szolgálata meg nem gátolta, azonnal indult. Nem is mindig egyedül. Gyakran vele tartott

Korzelinszki Szever ulánuskapitány, aki szívesen és komolyan udvarolt volna Katalinnak, de Katalin „nem lett az ő számára Katalin”, ahogy ezt maga Kristóf mondta Redlnek, még barátságuk megszakadása előtt. Katalin nem szívelte Korzelinszkit, és ezt a kapitány érezte-tudta, nem tolakodott, csak diszkréten hódolt Katalinnak, és Katalin ennyit megengedett, pontosabban, ennyit Katalin észre sem vett. Kubinyi baronessz nem Görzben, nem a Tengeremelléken ismerte meg Redl századost. Ismeretségük – mások számára ismeretlen természetű, érthetetlen bensőségű kapcsolatuk és viszonyuk – régi, ez idő szerint immár *múlt századi* években, egy régen elmúlt vakációban vette – játékos-végzetes – kezdetét, amikor Kristóf kadét, akinek Redl kadét évfolyamtársa volt a hadapródiskolában, nyári, egy *múlt századi* szünidőben néhány, immár múlt századi napra vendégül hívta barátját a Felvidékre, a Kubinyiak ósne-mesi birtokára. Nagy nyár volt az, és akkor Katalin nagy leányzó volt már, legalábbis a két kadéthoz képest, a kamasz fiúkhoz képest az. A nemeslány emléke eltörölhetetlen, felejthetetlen, életfogytiglan emléket hagyott a kamasz fiúban – talán éppen lány létére túlságosan fiús, vad, fékezhetetlen természete tette ezt a hatást -, későbbben pedig, amikor Redl tiszt volt már, Katalin érett nőként is *viszzatért* ebbe a mély emlékebe, és élővé, sőt életté tette azt. Sokszor találkoztak; Bécsben vagy Abbáziában, gyakran váltottak egymással levelet, aztán sokáig megfedkeztek egymásról, hogy majd megint, és ez a *megint* mindig *újra* is volt, találkozzanak. Ezúttal azonban Kubinyi Katalin „karmája”, egyéniségének varázsa, labirintuslányének sodró, de sodorhatatlan vitalitása, nagy, nevetős kedélye, karizmatikus magánakvalósága, mely mégis kitárulkozó volt, és mások kitárulkozását is félelem nélkül befogadó, noha nem mindenkiét viszonzó is, képtelen volt elérni azt, hogy fivére, Kristóf, és barátja, Redl kibéküljenek, ötöle akár színleg is, de ha magukért nem, akkor az ő kedvéért közeledjenek legalább a lehetőségéhez annak, amit az idő múltával talán ismét barátságnak lehet nevezni majd. Kristóf: *nem*. Redl: *detto*. Redl egy alkalommal, amikor Katalinnal a quarnerói öböl partszikiái fölött húzódó ciprusfasorban sétáltak, megjegyezte:

– Talán az az oka az egésznek, hogy Kristóf egyszerűen szerelmes beléd, és féltékeny rád, anélkül hogy ő maga ezzel tisztában volna.

– Tudod, mit mondott nekem Kristóf? De ne hidd, hogy részeg volt akkor... Azt mondta: te nem szeretsz engem, te félsz tőlem, te legszívesebben nem találkoznál velem, ha én olykor nem „fektetném magam” melléd, ezt így mondta a drága disznó, és azt mondta még, hogy te *őt* szereted, és velem csak azért tartod a kapcsolatot, a „virilis viszonyt”, ahogy ez az átokfajzat mondta, mert *én* nagyon hasonlítok *hozzá*, mert *ő* nagyon hasonlít *hozzám*, mert mi nagyon, feltűnően hasonlítunk egymásra. Mire én azt mondtam: elvégre édestestvérek vagyunk, nem? Erre Kristóf csak annyit mondott, hogy *igen*, de Redl – „a te kadétod” – ezt a hasonlóságot egészen másképpen figyeli bennünk, nem normálisan, hanem abnormálisán, nem szeretettel és nem barátsággal, hanem egyrészt irigységgel és féltékenységgel, másrészt mint kísérletet, hogy belül, a lélekben, a természetünkben vajon melyikünk a nő és melyikünk a férfi, hogy te vagy-e a nő tényleg, és én vagyok-e tényleg a férfi, avagy megfordítva. Csak ezért izgatja őt az, hogy mi *hasonlítunk* egymásra. „A te katonád” a pihent agyával ilyesmiken töri a fejét, amikor éppen nem aviatikával foglalkozik, amikor éppen nem tanrepülésekre jár, hogy gyalogsági tiszt létére szabad idejében pilótavizsgát tegyen!

– Gyártott, rögtönzött rólam egy elméletet. Valójában arról van szó, hogy én mindkettőtöket szeretlek, éfé a fivéred egyáltalán nem ismer engem. Azt azért mondd meg neki, Katalin, hogy ne vedeljen annyit, mert elég rosszul bírja, és ha most rosszmájú akarnék lenni, azt is mondhatnám, hogy ez bizony nőies tulajdonságnak nevezhető, legalábbis egy katonatiszt esetében. De hagyjuk ezt. Tebenned *benned van* Kristóf, őbenne viszont te, Katalin: *nem* vagy benne, így, ha tetszik neki, ha nem, amikor veled sétálok, Kristóf is itt sétál velem, noha ő azt hiszi, hogy mint rendesen, a tiszti kaszinóban iszik, és közben a vérmes illír leányokkal cicázik azok örömére, holott nem, mert a leányzók szemérmes részeihez richtig csak részegen van érkezése.



Katalin nagyot nevetett, belekarolt Redl századosba, megfordultak, Katalin kinyitotta fehér napernyőjét, megindultak vissza, a szálloda felé, a quarnerói öböl ciprusfasorában, a hullámokba magukat szinte beleszagató, aztán ismét magasan és épen magukhoz, tömegükhöz térő karsztsziklák fölött. Az erősödő tengermorajlásban még hallani lehetett a quarnerói templomharangok kora esti zúgását, aztán a feltámadó szélről a hullámok partra dörgése elnyomta az emberi jelek hangját, Katalin lassan lépkedett, és erősen karolta magát a százados karjára, a tiszt testének dőlve szinte vitette magát, mintha magától mennie nem is volna kedve, nem is volna a világon hova hazatérnie.

Kubinyi Katalin a Sankt Stephansdombon mondta először – többször, máskor, máshol soha – Redlnek azt a szót, amit az *élni, a lenni, a létezni* igék szinonimájának kell merészelünk nevezni: szeretlek. Redl, noha közvetlenül Katalin mellett állt, nem hallotta meg, mert hangosan zúgtak az orgonák, a férfikórus és a hívők éneke elnyomta ezt az egy és egyszer és nagyon halkan kimondott szót: *szeretlek, ezt a szót*, amit akkor Katalin az életével mondott ki, de Redl még a fülével sem hallotta meg, nemhogy az életével, amit minden meg– és kiváltó, fölszabadító örömhírként ért volna ez az életszó, de így, hogy nem hallotta meg: sorsa egy akkor még a felszínen meg nem mutatkozó, de mégis nyomban és mély hatással érvényesülő fordulatot vett, módosíthatatlan irányváltozást szenvedett, amit később *élettel* már nem lehetett az időben visszafordítani, mert annak az élettel kimondott szónak a pillanata elmúlt, a halálban pedig értelmét, célját, összes lehetőségét és „alanyát” is elveszítette, egyszerűen valótlanná vált, soha el nem hangzott szó maradt Redl számára.

Annál élesebben emlékezett Redl Katalin testvéreinek, Kristófnak a szavaira, amikor a görzi garnizonban néhány mondatban tisztázták, hogy régi, kadét kori barátságuknak vége, útjaik különválnak.

– Bolond nővérem, azt hiszem, szerelmes beléd, már a maga módján. Legalábbis szeret. Kedvel, az biztos. Nem akarod feleségül venni?! Gondold meg, Redl! Arisztokrata! Katalin kékvérű, Redl, te pedig „polgári” származék vagy... hiába volt katonatiszt az eltűnt apád, te azért mégiscsak az ő fia vagy, Redl, hiába, hogy nem is ismerted. Csak tréfáltam: a nővérem... a Katalin soha nem lesz a te feleséged, és az, hogy mégis a te szeretőd lett, tudom, Redl, téged kínoz a legjobban. Nem akarlak többet látni, Redl!

– Te mondtad, Kristóf. Nihil obstat. Különben is: nővéred nagyon hasonlít hozzád. Amikor Katalint látom, akkor látlak téged is, kedves Kristóf! És ha megkérném Katalint, öltözne kedvemért egy estélyen *férfiruhába*, századosi egyenruhába, akkor egyenesen úgy érezném magam nővéred tüneményes társaságában, mintha te Volnál ott, mintha teveled mulatnék... Egyszer, ha nagyon mókás kedvemben leszek, Kristóf, lehet, hogy meg is engedem magamnak ezt a játékot. Majd küldök neked is meghívót a bálra, de kérek, Kristóf, a kedvemért te viszont arra a szép estélyre kölcsönözzél Katalintól egy selyem nagyestélyi ruhát, karperecet, nyakékeket, medált, melltűt... ja, és fülönfüggőt is, no és szép gyűrűket! Fogtok tetszeni nekem... – mondta komoran, fenyegetően Redl, majd hozzátette: – ...csak tréfáltam, Kristóf, ne vedd a szívedre. Nem akartalak megbántani!

– Redl, te soha semmivel nem tudsz megbántani engem! Ahhoz neked még egyszer kellene születned! De ezt az *egy* életedet is alig bírod elviselni. Megkértelek: ne találkozzunk! Ne váltsunk többé egy szót se egymással! Számomra te nem létezel!

Katalin első dühében anyjához akart utazni, amikor hírül vette, hogy Kristóf megsértette Redlt. Korzelinszki Szever ulánuskapitány mesélte el neki, hogy állítólag Kristóf durván fejezte ki magát, és minden kapcsolat megszakítására szólította fel Redl századost, olyannyira, hogy a görzi garnizonban már-már párbajtól tartottak, ami Korzelinszki szerint, akár karddal, akár pisztollyal vívták volna meg: halálos kimenetelű lett volna Kubinyi Kristófra nézve, lévén Redl sokkal jobb vívó, sokkal biztosabb kezű a tűzfegyver használatában is, mint az önuralomra

jóformán képtelen Kubinyi Kristóf. Azt is Korzelinszki Szevértől tudta meg Katalin, hogy „állítólag Redl százados kizárólag azért állt el a párbajtól”, mert Kristóf nővére, Katalinra volt tekintettel, azt lehet mondani: *kímélettel*. Katalin azért akart anyjához utazni, hogy anyjuk beszéljen Kristóffal. Fivére ugyanis szinte gyermek módjára fogadott szót anyjának, egyedül a világon az anyjának, senki másnak a szavára nem adott. Nővérét, Katalint imádta, de mivel „boldog és boldogítóan bolondnak” nevezte és tartotta, általában mindig az ellenkezőjét iparkodott tenni, már gyermekkorukban is, annak, amit Katalin tanácsolt, ha ugyan előfordult olyan ritka eset, hogy Kristóf éppen a „boldog és boldogítóan bolondtól”, a nővérétől kért volna tanácsot, akármilyen ügyben-helyzetben is. Katalin végül is lusta volt ahhoz, hogy anyjához utazzon, ehelyett inkább levelet írt Kristófnak:

„Kedves Krisz! Ezt a Redl katonát nekünk szeretnünk *kell*, mert Redl nem szereti önmagát, erre, úgy látszik, valamiért egyszerűen képtelen, és ezzel óriási támadási felületet hagy magán a mások számára, arra, hogy szeressék, hogy *szeressük!* És ez nem is olyan nehéz, kedves, szép Krisz! Ne sértsd meg őt, mert ezzel engem bántasz! Katalin, a Te »boldog és boldogítóan bolond« nővérkéd.”

Sajnos a kármentés kárára, a békítés vesztére Kristóf Katalin levelének vételekor éppen részeg volt, de már más-, sőt harmadnapos részeg, mely eset az ő kedves-kegyetlen virtusában nem számított ritka esetnek, úgyhogy a gyakorlatnak megfelelően – Alkoholspiegel hochhalten – tovább ivott, csak társaságot cserélt, mások jöttek azok helyébe, akik kidőltek Kristóf mellől, aki ebben a bős és bús és bódult állapotban olvasta el a „boldog és boldogítóan bolond” nővére levelét, méghozzá háromszor egymás után elolvasta, hogy igaz valójukban fogja fel a neki írt szavakat, majd késedelem nélkül papírt és tollat hozatott a tiszti kaszinó pincérével – meg két deci Jägermeister, amit ki is ivott gyorsan -, és hozzáfogott a levélíráshoz:

„Kedves Katja, világszép nővérkém! Redl neked egy olyan Redl, amilyennek Te kitaláltad Magadnak a Te boldog és boldogítóan bolond fantáziáddal, Redl olyan Neked, amilyennek Te akarod, hogy legyen. Biztosan nem is tud ellenállni a szerencsétlen, és a végén tényleg olyan lesz Redl, amilyennek Te képzeled, amilyennek Te akarod őt. Nekem viszont Redl olyan Redl, amilyen a valóságban. De tudom jól, esze ment annak, aki Teelőtted éppen a »valóságra« merészel hivatkozni. Ha Te kívánod, ha felkérsz rá direkt, akkor elmegyek Redlhez, és a Te nevedben megkérem a kezét Neked! Ali right? Megmondom neki, mint kérő követe a menyasszonynak, hogy szép nővérem el akarja venni feleségül volt bajtársamat. Üzenj, Katja, én teszem!

Kristóf, a Kataliné”

Mínthogy Kubinyi Kristóf levélírás közben még két deci Jägermeister rendelt, közben elolvasta, amit Katalinnak írt, post scriptumra szánta rá magát.

ps.

Javaslom, menjetek nászútra: a görzi garnizon tornatermébe vagy helyben ugyanott egyenesen a lovardába, mivel tudom, hogy e két hely iránt Hauptmann Redl, amíg csak él, gyötrő honvágyat érez. Ha netán mégis Velencét választanátok, ami lehetséges, mert a polgári osztály tagjai előszeretettel töltik mézesheteiket Velencében, és inkább az ilyen utakon *tenni való* dolog helyett órákig gondoláznak a koszos lagúnákon, akkor első utad legyen, Katja kincsem: Canova sírja. Azt hiszem, a keresztnéve: Antonio. Hogyan is hívhatnának egy olasz kőfaragót másképp, mint Antoniónak?! Épp eleget emlegette Redl Galíciában is, itt Görzben is Canova nevét ahhoz, hogy még, lám! a keresztnévét is képes voltam megjegyezni... Leendő nejed, drága Katja, Redl százados ugyanis rajongója Canova Antal művészetének! Üzenj, hogy mit tehetek én értetek. Anyánkat, ha látod, mondd: ölelem!

A Te Tőled boldog Kristófod”

Később Kubinyi Kristóf bocsánatot kért nővérétől ezért a levélért, és Katalin megbocsátott

neki.

Noha Alfred Redl százados rendkívül gyorsasággal emelkedő katonatiszti karrierje, mind nagyobb hatáskörre kiterjedő, formális rangjánál jóval nagyobb hatalma a balkáni háborúk idején vette – és a későbbi események szemszögéből nézve: *szenvedte* el – igazi ívét, az a döntő esemény, amely Redl századost – egyelőre még meghagyva formaliter a görzi Partvédelmi Őrezred kötelékében – az Evidenzbureau, értsd: Katonai Hírszerzés és Elhárítás HM osztályának magas és titkos köreibbe emelte, méghozzá „egy csapásra”: az az esemény Görzben, a Tenger melléken történt. Itt német szakértők irányításával két szigorúan titkos, magas színvonalú, intenzív munka folyt: 1. a kísérleti bűvárnaszádok rendszeresítése a Monarchia haditengerészetében; 2. a repülő és tengerről fel-, tengerre leszálló repülő mint új fegyvernemnek harcrendbe állítása, elsősorban a tengeri és a szárazföldi felderítés céljára. Számos német repülőkonstruktor, mérnök és pilóta tartózkodott az Osztrák-Magyar Tenger melléken, így Goriziában, az „osztrák Nizzában” is; a kikötőkben – elsősorban Polában és Cattaróban – lázas munka folyt, amely a bűvárnaszádok haditechnikájának átadására, a helyi viszonyokhoz való alkalmazására irányult. Mindezekbe csak kevés tisztet avattak be. A németek elővigyázatossága nem ismert határt: óvatosságuk, gyanakvásuk: a sértésig ment. A németek német elhárító tiszteket is hoztak magukkal. Ennek logikus következményeképpen: számos olasz, francia, brit és főleg orosz ügynök – turistaként, fürdővendékként, nászutasként, magányos úrként, cirkuszi artistaként, zsonglörként, olasz tenoristaként etc. etc. – tevékenykedett a Tenger melléken. A német repülőkonstruktorok, a pilóták, a hajómérnökök munkáját biztosító német elhárító tisztek nemegyszer tartóztattak le – főleg magyar – tiszteket, tökrészen, díszegyenruhában, mert arra gyanakodtak, hogy azok csak az ő megfélemlítésük végett színlelik a részlegeséget, éttermekben, kaszinókban, hogy ez úton férközzenek az ott étkező, munka után pihenő német mérnökök, pilóták, U-Boot-kapitányok közelébe. Mindannyiszor előállították ezeket a tiszteket, és mindannyiszor kiderült, hogy azok tényleg részek, sőt fogalmuk sincs a Tenger melléken tartózkodó, ott titkos tervező, valamint kiképző tevékenységet folytató német mérnökökről, pilótákról, sem a tengeralattjárók parancsnokairól, sem a mélységi kormányosokról, se a torpedó-lőelemszámítókról. Hiába: a német elhárítás újabb és újabb tiszteket „ért tetten”, amint színlelt részlegességgel barátkozni igyekeznek a német bajtársakkal, főleg a pilótákkal, ezért az odavezényelt német elhárítás parancsnoka elrendelte: a német pilóták, a bűvárhajók kapitányai, a német mérnökök nem látogathatják az „osztrák Nizza” kaszinóit, éttermeit, Abbáziába pedig egyáltalán nem utazhatnak.

Tiszti előadóterem a görzi garnizonban. A székek nagyrészt üresek ezen a fakultatív előadáson, csak néhány tiszt volt jelen. Redl százados az első sorban ült. Az előadás végén dr. Horváth Ernő fizika-matematika tanár ismertette a *Horváth III* típusú gépének keresztmetszeti rajzait, modelljét és egy másik – darabokra szétszedett – makettjét gépének (amellyel már, ez tény, 1910 nyarán Európa-szerte feltűnést keltő repüléseket hajtott végre). Redl rajzolt, jegyzetelt.

– A 9,50 méteres szárnyhossz és a 7,80 méteres géptesthossz arányainak megváltoztatása esetén – mondta a fizika-matematika tanár (aki egyik karjára béna, lábára sánta volt, fél arca égési sebekkel borított: egy kényszerleszállás következtében, amikor gépe kigyulladt és összetört) – ez a repülőgép a maga 24 lóerős Anzani-rendszerű motorjával alkalmas szárazföldi és tengeri célpontok katonai felderítésére, kiválóan alkalmas mélyrepülésre, völgyek, sőt hegyszorosok közötti manőverezésre, amelyre számos német géptípus nem alkalmas.

– Mérnök úr – szakította meg az előadót Ottó Stöger -, mekkora terhet vihet magával ez a gép?

– A pilótával együtt cirka 200 kilogramm hasznos terhet emelhet a levegőbe.

– Ezek szerint bombázásra nem alkalmas? – kérdezte fontoskodva az egyébként gyalogsági hadnagy.

– Nem, hadnagy úr. Nem alkalmas. Arra egyelőre csak Uzelac úr gépei alkalmasak.

– És fedélzeti géppuska felszerelhető rá? – kérdezte szinte számonkérően Stöger a fizikus-aviatikustól.

– Elvileg igen.

– És practice? – kérdezte élesen a fiatal hadnagy.

– Azt csak próbarepülések dönthetik el. Attól függ, hadnagy úr, mennyi a súlya egy géppuskának.

– Értem. Köszönöm.

– Egyébként, uraim, önöket mint katonákat evidens módon a különböző géptípusok harcértéke érdekli. Nos, dr. Kutassy Ágoston, aki Magyarországon elsőként szerzett pilótaigazolványt, egy *Farman-7*-es típusú, 40 lóerős motorral felszerelt gépen, Rákosmezőn, saját testsúlyával együtt 600 kilogramm hasznos terhet emelt a levegőbe, és hosszan manőverezett, és minden nehézség nélkül landolt. Ez a francia géptípus a maga 10,5 méter szárnytávolságával és 13 méteres törzsével kiválóan alkalmas szárazföldi és tengeri célpontok bombázására, bár megjegyzem: fordulékonyasága a zárt vezérsík miatt nem éri utol a hasonló teljesítményű német vagy angol gépeket, sőt még az olasz gépeket sem.

– Ezek szerint, mérnök úr – kérdezte újra Stöger hadnagy -, a francia aviatika messze előttünk jár?

– Minden jel szerint, uram.

– És az olaszok?! Lehetetlen volna elhinni, hogy ők is!

– Nemkülönben, uram. A *Macchi-Castoldi-művek* négy különböző harci gépet fejlesztettek ki: felderítő, bombázó, géppuskázó és vízi fel- és leszállásra alkalmas, kettős vezérsíkú repülőgépet, vagyis hidroplánt.

– Mennyi idő szükséges, mérnök úr – kérdezte Stöger -, egy pilóta, úgy értem, egy harci pilóta kiképzéséhez?

– Ez az illető adottságaitól, hogy ne mondjam, alkalmasságától, és talán megkockáztatnám: a szükséges ismeretekén túl még a fanatizmusától is függ. De úgy gondolom, két-három hónap elegendő.

– Köszönöm, mérnök úr – mondta Stöger hadnagy, majd biccentett fejével, s elhagyta az előadótermet. Irány a tiszti kaszinó. Redl százados az előadóteremből távozva csatlakozott az aviatikus mérnökhöz, együtt mentek végig a kopár kaszárnyafolyosón:

– Mérnök úr, melyek ön szerint jelenleg a legkiválóbb harci géptípusok?

– Egyértelműen válaszolhatok: a német *Fokker DR-I*-esek. Gyorsan, rögtön start után elérik azt a magasságot, amelyet más gépek hosszú emelkedési pályán érnek el. Gyakorlatilag bármikor landolnak szántóföldön, akár egy lucernásban is. Azonkívül, bizonyos átalakítások után természetesen, felszerelhetek kettős úszótesttel a guruló futómű helyett, és ekkor vízről startolhatnak, vízre szállhatnak le. Jelentős bombaterhet vihetnek magukkal, és két darab fedélzeti nehézgéppuskával szerelték fel őket, az egyik előre tüzel, ezt a pilóta kezeli, a másik hátra, ezt a bombakioldó, illetve géppuskás mitflieger. A *Fokker DR-1*-es nagyon szigorú harci gép, százados úr, és a lipcsei repülőgépgyár szerelőcsarnokában ezeket már szériában gyártják. Ezzel a géppel kizárólag a francia *Nieuport 17 C-1*-es francia bombázó-vadász veheti fel a harcot. Ez a gép a vezérsík mindenkori irányszögével, vagyis a célra tartással, a gép repülési irányát tartó automata gépágyúval van felszerelve!

– Az angolok?

– A *Sopwith Triplane* típus háromszárnyas gép hosszú távú motorüzemes repülésre alkalmas, és motor nélküli siklós vagy vitorlázó repüléssel is megközelítheti a célt, tehát zajtalanul, tekintettel hatalmas és háromfedeles szárnyfelületére. Aztán a pilóta visszkapcsolja a motort, és elhagyja a célterületet. Nagy sebessége miatt német vadászok veszélytelenek rá. Talán egyetlen

gép képes megsemmisíteni ezt az angol triplánt: a német óriásgép, a *Siemens-Schuckert R-I-es*. Ez a biplán három légcsavarral hasítja a békés kék égboltot, százados úr!

– És az orosz harci gépek, mérnök úr? – kérdezte Redl, miközben a folyosó végére értek.

– Az oroszok? Igen. Ők építették a világ első négymotoros óriásgépét: az *Hja Muromec-R* típust. Ez a robusztus biplán a maga hármas osztású vezérsíkjával, a rászerezelt gépfegyverek súlyától függően, 400 kilogrammtól 700 kilogrammig terjedő bombaterhet képes a levegőbe emelni, bár lassúsága és nehézkes manőverezési tulajdonsága miatt, melyek méreteiből és önsúlyából adódnak: vadászok számára viszonylag könnyen sebezhető...

– Igen. Ahogy ön is, mérnök úr! Köszönöm az információt – mondta Redl, miközben zubbonya belső zsebéből három fényképfelvételt vett elő -, felismeri önmagát ezeken a képeken, mérnök úr?!

– Fel... – mondta döbbsen a civil aviatikus.

– Letartóztatom. Kövessen a bázisparancsnok úr irodájába!

– De, százados úr, engem önök hívtak meg ennek az előadásnak a megtartására... én...

– Úgy van. Mi hívtuk meg. Illetve a görzi gárdaezred hívta meg önt. Ahogy mondja: aviatikái és harcrepülési előadás tartására! De nem arra, hogy szabad idejében a reptéren és a hangároknak, Görz mellett, az álcázott repülőtéren rajzokat és fényképfelvételeket készítsen! Azonkívül: ön, mérnök úr, két héttel ezelőtt még Párizsban tartózkodott! Egy hónappal ezelőtt pedig, ha jól tudom, márpedig jól tudom, Kronstadtban járt, és Szentpéterváron, tavaly Londonban töltött két hónapot!

– Én... százados úr, az aviatika rajongója, fanatikusa vagyok! Nem kém!

– Kövessen.

Redl azonnali kihallgatást kért Hammer-Purgstall tábornoktól, aki nyomban fogadta őt. Megtette jelentését. A tábornok parancsára a fizikus-mérnököt, a nyomorék pilótát, a légtér szerelmesét, az aviatika rajongóját megbilincselve, katonai őrizet alatt szállították Bécsbe, egyenesen az Evidenzbureau-ba. Redl is elkísérte, a tábornok utasítása szerint. Útban volt egy levél is, amelyet Hammer-Purgstall írt, Redl százados őrnaggyá történő előléptetésére vonatkozólag. Ezt helyben hagyták, Redl őrnagyként tért vissza a görzi garnizonba. Már nemcsak a Flotta-közvetlen Partvédelmi Őrezred őrnagya volt, hanem az Evidenzbureau tisztje is. De bajtársai ezt nem tudták. Redl magatartása mit sem változott. Sokszor utazott Albániába, különböző dalmáciai, boszniai kisvárosokba, Szerbiába, természetesen civilben, hamis papírokkal. Ezeket az útjait rendes eltávozásokkal álcázta: mondván, Bécsben járt, vagy éppen otthon, látogatóban, anyjánál, nővéreinél, noha oda – hozzájuk, haza – egyszer sem utazott valójában. Valahányszor visszatért az „osztrák Nizzába”, Redl őrnagy a régi volt, szabályszerűen ellátta szolgálatát, visszaváltott a görzi garnizon mindennapjaiba, amelyek oly kevésbé és csak külsőleg – más egyenruhák, más fegyverek, más nyelvű vezényszavak – különböztek az ó-egykoron ugyanitt állomásozó római légiók katonáinak militáns mindennapjaitól, oly kevésbé valóban, hogy még a szép illír leányokat is – annyi lement nemzedék mit sem változtatott az itt élő leányok arcán, alakján, a katonák jelenlétéhez hozzászokott, vérmes természetén – itt hagyták a római légiósok, emlékül a k. u. k. birodalmi hadsereg katonáinak, tisztjeinek, hiszen ők – leélt, leszolgált harcosok, végleges és névtelen veteránok – mit is kezdhettek volna az illír leányok azóta is szakadatlan, új és új rajzásával, ezzel az örök és erős kirajzással, amely csak a sorköteles korba lépő fiúk rajzásához hasonlítható, azt a kirajzást várja, fogadja és *fogja be* virágkelyhébe, a testek első ifjúságába.

Redl a régi volt, mind a tiszti szolgálatban, mind a tiszti szabad időben. Georg Weckherlin pilótával sakkozott egy, a hangárok mellett, a szabad gyepeken felállított barakkban. Gépek nem látszottak, valamennyit lombbal és zöld gallyal, ponyvával álcázták. Weckherlin fején fekete bőr pilótasapka, bőr pilótaoverall, pilótaszemüvege homlokára feltolva. Ő lépett volna.

– Add fel ezt a játszmat, Georg – mondta derűsen Redl –, fedett sakokban állsz, nem vetted észre. Revánsot adok.

– Nem! Várj! Ne zavarj! Tíz perc múlva startolok, nincs időm a revánsot lejátszani. – Redl mosolygott:

– Jó, lépj. – Aztán Redl lépett.

– Sakk, Georg! Sorry! – Weckherlin a világossal játszott, kilépett a sakkból, de ezzel a vezérjét veszítette el. Feladta a játszmat, indult álcázott gépéhez, startolni.

Alfred Redl őrnagy, immár mint az Evidenzbureau tisztje, számos német mérnökkel, pilótával, bűvárnaszádparancsnokkal és ezek védelmére az Adria-tengermellékre vezényelt német elhárítótiszttel ismerkedett meg. Utóbbiaknak feltűnt egy szokatlan jelenség: szolgál itt a tengermelléken egy tiszt, aki nem iszik, nem nőzik, nem kártyázik, nem tesz meg lovakat bécsi, pesti futtatásokra – táviratban, mint annyi, főleg magyar származású bajtársa –, egy tiszt, aki hajnalban, átdorbézolt éjszakák után nem lövi szilánkokra az aranyrámás velencei állótűkröket, sem a kaszinók karos kristálcsillárait, és akinek – *nota bene* – adósságai sincsenek, nem kér kölcsön pénzt „másnap megadásra”, hogy azután harmadnap, minthogy adósságait visszafizetni képtelen, nem lövi föbe magát, „becsületből”, mint annyi tiszt itt, az „osztrák Nizzában”. E tények megalapozták a német elhárítótisztek bizalmát Redl személye, magatartása, különös külön- és kívülállása iránt. Az pedig egyenesen imponált a német elhárítás tisztjeinek, hogy *ez az* egy tiszt nem örült bele egyetlen „vérmes illír leányzóba” sem, mint szinte összes tiszttársa, hiszen a német elhárítótiszteknek – akiket a német bűvárhajó- és repülőtervező mérnökök, a prototípusokat berepülő pilóták, a kísérleti U-Bootok kapitányainak személyi, csaknem testőri védelmére vezényeltek az Adria-tengermellékre, az „osztrák Nizzába” – szolgálatuk miatt, amit pedig szinte szemhunyas nélkül láttak el, egyszerűen nem maradt idejük arra, hogy az annyi születő és elhaló nemzedék egymásutánjában azóta is archaikusan szép illír leányokkal – akár csak egy éjszakára is – kapcsolatot (nem szólva arról, amit már szinte viszonyinak lehetne nevezni) teremtsenek, a saját örömeikre, oly mindennapos meghittséggel, mint a k. u. k. tisztjei, altisztjei és bakái, akik átvették ajándékképpen és örökségképpen a régi római légios katonáktól az illír leányok – éppen „sorköteles”, immár XX. századi – kihívó „koszorúját”, vele a lányok lágy, mégis testkövetlen terhét, sokszor bizony, amint ezt a német elhárítás mellékesen megállapította: szolgálat, sőt *őrszolgálat* idején is, szökve az illír, a dalmát, a szlovén szukákhoz, ki a kaszárnyákból!

Az Osztrák-Magyar Monarchia Tengermellék-térségébe vezényelt német elhárítótisztek munkáját váratlan esemény tette az addiginál is nehezebbé. Magas stáb érkezett, direkt Kiéiből, ennek a csoportnak tengerésztisztjei *személyesen* is ismerték Tirpitz tengernagyot, a tengeralattjárók „atyját”, megszállottját és e titkos, szupermodern fegyvernem fő pártfogóját. Még szorosabb rendszabályokat fogantatosítottak tehát a német tengeralattjárók tervezőmérnökei, parancsnokai és technikusai személyi védelmére, tekintettel a férfi- és női kémek szinte *vásári* sokadalmára, tekintettel a kitűzött feladat eredményes végrehajtása szempontjából szerintük – értve: az Adriához vezényelt német elhárítás tisztjeinek személyes véleményét e védelem „alatt” – egyáltalán nem *nem eléggé kiemelt* és nem megfelelően *kikülönített* és főleg – illír leányok! legendás római légiosok cinikus öröksége! – nem többszörös őrlánccal és járőröző- plusz posztolóőrség-gyűrűvel őrzött katonai övezetben, az „osztrák Nizzában”. Kiéiben is voltak kurvák, de egyrészt nem annyi, mint az Adria-tengermellék kikötőiben, másrészt – a német elhárítás nagy öröme – Kiéiben nem szolgáltak magyar katonatisztek.

Érkeztek, pedig Polába: őexcellenciája Alfred von Tirpitz, Staatssekretär des Reichsmarineamtes közvetlen megbízásából és a lángeszű tengernagynak az Adria-tengerre vonatkozó terveivel újabb bűvárhajó-mérnökök, bűvárnaszád-parancsnokok, a torpedók löelemző tisztjei, tüzérei, mélységi kormányosok, U-Boot-kapitányok, hidroplánpilóták, akik – alig később,

*kétéltű* gépeikkel ellentétben – egyetlen, saját életüket áldozva nehéz, atlanti hullámokban vették egy életük örök, a háborgó tengervizekben is nyugodt végét, vízi-vitézi elvégeztetését, ki közülük bátran, ki örülként, de akkor már, ama nagy háborúban nem sok különbség volt bátorság és örület között, és még kevesebben voltak azok a férfiak, akik, ha kellett, életük árán is megmutassák azt a homályos különbséget a vakmerő *bátorság* és az ugyanott, ugyanabban a bűvárnaszádban ugyanegyazon emberben ható és oly sok szép régi, „vitorlázó” részletet feledtető *örület* között, ha egyszer a *részletek* bármilyen törékeny abroncsaként: maga a komor, az embertől tört, mégis töretlen és törhetetlen történelmi *egész* mutatkozik meg majd, lesújtva pusztá testükre. Ez több volt, mint díszegyenruhában, estélyi ruhákba öltözött déli hölgyek sokszor oly testre célzó társaságában végighallgatni Schubert „Pisztráng” kvintettjét. Pedig a kísérleti tengeralattjáró egységek – ebben az adriai, békebeli stádiumban legalábbis – sokkal inkább hasonlítottak az alpesi sebes vizek pisztrángjaihoz, mint a tengerek cápáihoz, kardhalaihoz.

A német bűvárnaszádok tervezői, még inkább azok kapitányai – alig csupán időhiány és a sürgősség miatt – némi különbséget jeleztek ugyan az Adria és az Északi-tenger, a Fríz-szigetek, a dán partok és a Dalmát-Illír-szigetek közötti vízszint alatti „természeti adottságokra” vonatkozólag, megemlítve, hogy ez a különbség – hátrányosan – csakis növekedhet az ő északi vizeiken kipróbált tengeralattjárókra nézve, amennyiben – ezt higgadtan hangsúlyozták – e különbség teherpróbáira már nem békében, hanem *harcban*, sőt tengeri háborúban kerülne sor.

Jött – sok más tengerésztiszttel együtt – egy német sorhajókapitány is – Michael Markus Huebner -, aki csak egyetlen, ám vészjósló, rövid közlésre szorítkozott: „*Gross-admiral Tirpitz wird nervös, er will die Schlacht, weiss aber nicht, wie er sie erzwingen soll.*” Lett volna ez homályos, sőt stratégiailag „sommásan” sötét célzás az ausztriai azúr Adriára, miközben Tirpitz a Nordsee, a Balti-tenger, az Orkney- és a Shetland-szigetek vizein, akár az északi-sarki ólomzürke, ködös, viharos vizek zajló jéghatárán volt kénytelen merülési és harcbevetési próbákra kitenni saját tengeralattjáróit? Ez a sorhajókapitány, akit az Osztrák-Magyar Tengeremlékre vezényelt bűvárnaszád-mérnökök és e naszádok leendő kapitányai egyaránt féltek-tiszteltek – természetesen csak egy új, még hullámpólyás haditengerészeti fegyvernem „flottatiszta”, „flottaszűz” flegmájával -, ez a commodore rangú tengerészfőtiszt először is egy Alfred Redl nevű őrnagy *után* – és *íránt* – mutatott érdeklődést, öfelőle kért és kapott egyhuszonnégy órán belül információkat.

Alfred Redl őrnagy „megosztott tüzzel” tevékenykedett: a tengeremléken, az „osztrák Nizzában” és Bécsben, a császárvárosban, az Evidenzbureau-ban, ahol azt a külön-megbízást kapta, hogy *mindenesetre* tartsa szemmel a német mérnököket, pilótákat és bűvárnaszád-parancsnokokat is, ne csak a számos ott élő olasszal kapcsolatot, barátságot tartó k. u. k. tiszteket, sőt „tartsa szemmel” a német tengeralattjárósok, repülők és mérnökök biztosítása végett a tengeremlékre vezényelt német elhárítótiszteket is. E nem könnyű munka elvégzéséhez Redl rendelkezésére vezényelték egy igen értelmes, energikus férfit, bizonyos lovag Horst von Thom nevű tisztet, éspedig: egyenesen az Evidenzbureau-ból. Horst von Thom ősi osztrák nemesi családból származott, szívből utálta a németeket, különösen, ha eszébe jutott Königsgratz, ott esett el atyja. Fölháborította a tény, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia tengeremlékén *német elhárítók* tevékenykednek. Ezt a felháborodást nem titkolta főnöke, Alfred Redl előtt sem, aki – bár bizonyos fenntartással – osztotta vele ezt az érzést. Horst von Thom lovag nem is sejtette, hogy főnöke egy *esetre* vár csupán, hogy annak ürügyén eltávolítsa a német elhárítás tisztjeit a Tengeremlékről. Redl várt az *esetre*, ám nem sokáig: ő maga készített elő egy „esetet”, és ennek alanyául – azaz áldozatául – éppen a gögös, krech, kihívóan viselkedő és a k. u. k. tiszteket lenéző Michael Markus Huebner commodorét szemelte ki. Freiherr und Landgraf von und zu Hammer-Purgstall tábornok szívből örült, amikor Redl akciója révén megszabadultak Kapitän zur See Huebner commodorétól, aki ezen utóbbi címét akkor nyerte – Alfred von

Tirpitztól -, amikor az admirális az Adriára küldte Huebner sorhajókapitányt, hogy ezzel is növelje személyének „súlyát”, tekintélyének tényleges terhe legyen az Osztrák-Magyar tengermelléken. Kapitän zur See Michael Markus Huebner commodorének – ellentétben a német elhárítás az eszelősségig éber többi tisztjével – volt egy gyengéje: a nők. Meglehet, Huebner, aki jóképű, jóvágású férfi volt, ezt a „gyengéjét” éppen az erejének tartotta, és bizonyára nem is alaptalanul, mégis ez lett a veszte. Redl egy „ösi illír” leányt bízott meg Huebner Commadore elcsábításával, mégpedig, utasította Redl a szép, vidám, vad leányzót: „A szabadban szeretkezz vele! Mondd, hogy neked az a szokásod, hogy te csak akkor élvezel, ha a szabadban, erdőkben, fák között vagy magas fűben csinálod a dolgot.” „Szívesen, uram – mondta az »illír«, valójában dalmát leány, aki sok tisztjét ismerte a görzi garnizonnak -, bár szabadban még sose csináltam.” Az „illír”, azaz dalmát leány neve olaszosan csengett: Donatellának hívták; testének súlyát pedig (noha arányos alakú volt, magas és egyáltalán nem kövér ez a szép „dalmatica”, „dalmaticissima” net weight!) 81 kilogrammra mérték tréfás kedvű k. u. k. tisztek egy hajnalon, a görzi vágóhíd marhamérlegén, ahová a kaszinóból mentek a dalmát – vére szerint illír – Donatellával, aki – így óhajtották a tisztek – meztelen állt rá a vágóállatok mérlegére. A mészárosokat addig, amíg a mérés folyt, bezavarták a vágóhíd bárdjai és kampói közé, hogy ne leskelődjenek. Az illír-dalmát Donatella, amikor lelépett a mérlegről, megjegyezte: „Szép, uraim, és ha egyszer én kezdeném megmérgetni a *magukét*, nem volnának egynéhányan, akik elszöknének inkább az én colstokom elől?”

A leányzó tehát a szabadba vitte Huebner commodorét. A botrányról maga Redl gondoskodott: olasz – egy olasz! – fényképésszel megörökíttette szeretkezésüket a magas fűben. A képet átadta a német elhárítótisztek parancsnokának, közölve azt is, hogy egy másolatot Bécsbe küldött. Kapitän zur See Michael Markus Huebner commodorét azonnal visszarendelték Németországba. Egy héttel később visszavezényelték hazájukba a német elhárítótiszteket is. Maradtak: a pilóták, a mérnökök, a technikusok és az U-Boot-parancsnokok. Ez utóbbiak egyike megvetőleg nyilatkozott az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészetének fő bázisáról, Polárról. Előadást tartott (ebben Kiél, Wilhelmshaven, Cuxhaven kikötőkkel hasonlította össze Pola kikötőjét, réveit, dokkjait, szerinte silány, avult aknazárát) az osztrák-magyar tengerésztiszteknek. Előadásának címe: „*Zugang zum Meer*”, kijárat a tengerhez, és minthogy ez a teoretikusnak felcsapott német U-Boot-parancsnok nem tekintette tengernek az Adriát, egész előadását annak az *elvnek* szentelte, hogy az Adria az Otranto-szorosnál válik tengerré, mindaddig: *tó*, sós vizű *tó*, amelynek a Monarchia flottájánál jóval erősebb olasz hajóhad az ura. Az előadás e mondatánál – a később és nem egészen alaptalanul „Otranto oroszlanja”-ként legendásított ellentengernagy, flottafőparancsnok (akkor még korvettkapitány) – Nikolaus Horthy de Nagybánya tüntetőleg elhagyta az előadótermet. Két nappal később ezt az U-Boot-parancsnokot is visszavezényelték Kielbe, ahol is feddésben részesült. Redl *keze* és egy illír-dalmát leányzó *lába köze* volt a dologban, csakúgy, mint Michael Markus Huebner commadore „kínos esetében”. Ettől kezdve ragadt rá Redl őrnagyra a jelző: *rasant*, ami jelenti: elsöprő, fergeteges; e jelzőt Redl őrnagy neve mellé az őt oly nagyra becsülő Freiherr und Landgraf von und zu Hammer-Purgstall tábornok tette. „Rasant”-Redl fiúi szeretettel szerette ezt a tábornokot. A „rasant” másik, sőt kifejezetten katonai jelentésére – ami: lapos röppályájú (tk. tüzérségi lövedék) vagy pásztázó harc – akkor sem a jelzőt „adományozó” Hammer-Purgstall tábornok, sem Redl őrnagy nem gondolt, hiszen éppen ívelt, méghozzá meredek ívben, és pedig töretlenül fölfelé ez a „röppálya”.

Dr. Burzynski Stanislaust, a haditengerészet orvoskarának kicsapongó életet folytató tisztjét egy hajnalon holtan találták abbáziai hotelszobájában. A hajóorvos föbe lőtte magát. Búcsúlevelet nem hagyott hátra. Azonban fekete tengerésztiszti zubbonya belső zsebében találtak egy kis cédulát, később Redl megállapította, hogy az írás nem az öngyilkos hajóorvos keze írása, hanem



egy hajólelkészé, akit ugyancsak ő azonosított. A cédulán ez állt: „*Mert ha valaki az egész törvényt megtartja is, de vét egy ellen, az egész, ellen vetkezik.*” Jak. 2, 10. Mármost mi volt ez az „egy”, amely ellen vetkezve a hajóorvos az „egész” ellen vetkezett? Redl, ha nem is könnyen, de kiderítette, hogy dr. Burzynski Stanislaus hajóorvos nemrégén és éppen éjfél tájt behatolt az Angolkisasszonyok zárdájába. Furcsa – jegyezte meg Redl a vizsgálat végén –, hogy e viszonylag késői órán, főleg, ha nem a haditengerészet „mindennapjai” szerint, hanem a zárdaszüzeknek a flottánál rendszeresített rendtartásánál jóval szigorúbb életvitelére való tekintettel nézzük a dolgot, az „esetet”, az *eseményt*, nos, az angolkisasszonyok éjfélkor mind egy szálig talpon voltak, mintha csak várták volna a behatolót, a szerencsétlen hajóorvost. Történt ott pedig mi? A hajóorvos először is bocsánatot kért a zavarásért, ismerték be a Redl által kihallgatott angolkisasszonyok. De vajon miért kért bocsánatot? Azért, hogy csupán bocsánatot kérjen, nyilván nem hatolt volna be – „fegyveres erőszakkal”, így a nővérek – éppen éjfélkor a zárdába. Végül egy liverpooli születésű szűz négy szemközt megvallotta Redl őrnagynak, hogy a hajóorvos tőle jött bocsánatot kérni, *azért*, mert két teljes hete feléje se nézett, hiába várta a liverpooli szűz, aki a várakozás gyötrelmében, e gyötrelemtől szabadulni akarván, mindent elmondott a maternek, a zárda főnöknőjének, és megígérte, hogy cellája szűk ablakában többé nem égeti a szabad utat jelző gyertyát. Dr. Burzynski Stanislaus hajóorvos, noha a cellaablakban jelző-hívó gyertya nem égett, mégis behatolt a zárdába, kérvén az összes nővért, hogy bocsássonak meg neki, és hogy bűnös lelkéért imádkoznának. Volt azonban a hajóorvosnál egy bontott üveg grappa. Abból iszogatott, miközben bocsánatért esedezett. A zárdafőnök-nő, tudva, hogy orvossal áll szemben, megkérte Burzynski Stanislaus hajóorvost, vezesse le egy magzatelhajtást, amíg ők őérette imádkoznak. A hajóorvos munkához látott, noha nem volt szülész, de felfogta: az ügy kínos, sürgős, gyorsan kell cselekedni. Meghalt az a lány, akinek magzata elvételére a főnökasszony megkérte a hajóorvost. Az angolkisasszonyok, köztük a liverpooli szűz is – ez okozta Burzynski hajóorvosnak a legnagyobb keserűséget –, természetesen mind ellene fordultak, mondván, hogy részegen nyúlt Krisztus megesett menyasszonyához, piszkos, lópatkó nagyságú kezét előzőleg meg se mosta, le se öblítette – csak a grappát a torkán –, tehát Jézus jegyesét ő ölte meg, föltehetőleg szándékosan, hogy ezzel a kis szennyel is fekete foltot hagyjon a különben három hónap óta viselős angolkisasszonyon, akit egy, a Burzynski doktorhoz hasonló cinikus gazember ejtett teherbe, miután fohással-fenyegetéssel elcsábította Jézus jegyesét, aki túlon túl gyöngé volt ahhoz, hogy pusztá szüzességét említse akadályként – fogadalmáról már nem is szólva –, amit az efféle vadállatok, mint amilyen Burzynski hajóorvos is – „hentes az ilyen, őrnagy úr” mondta a kihallgatáskor Redlnek a zárda főnökasszonya –, egyszerűen és direkte izgatóbbnak talál, annál, hogy – gáztettük helyett – magukba szálljanak a Megváltó mátkáinak általuk kierőszakolt szüzi mezítelensége láttán. Redl kiterjesztette a vizsgálatot, miután az angolkisasszonyok zárdafőnöknőjét túlságosan ájtatosnak és túlságosan bőbeszédűnek találta. Hatáskörét kiterjesztve, magát a melki szerzetesrend apátját hívatta – Bécs érsekének engedélyével – annak megállapítására, hogy az Angolkisasszonyok zárdájának főnöknője *virgo*-e, *keusch*-e, vajon szűz-e, esetleg nem fakír-e, mint azt az alája rendelt nővérektől életfogytiglan elvárja, avagy: a főnöknőt is defloreálta valamikor régen egy hajóorvos, egy fregattkapitány vagy esetleg egy anglikán lelkész. A zárdafőnöknő legnagyobb fölháborodását a Melkből az „osztrák Nizzába” hívatott apát maga csillapította le, mondván: „Szűz vagy, leányom, Jézus jegyese, a Megváltónk mátkája vagy, Krisztus menyasszonya vagy, viseld a reád bízott szüzek gondját továbbra is úgy, amiképpen eddig is óvtad a nővéreket mind saját vérük gerjedelmétől, mely ellen az ártatlanok mit sem tehetnek, mind aljas csábítóiktól, akiket éppen az vonz a ti tiszta kolostorotokba, hogy hiszik, elég erősek ahhoz, hogy kuplerájt csináljanak az irgalomnak szentelt kolostorokból.” Ám Melk apátura, aki talán csak jelképesen, talán valóságosan is megejtette a szüzességi vizsgálatot a newcastle-i születésű rendházfőnöknőn az Angolkisasszonyok zárdájában, később, egy pohár

grappa mellett mosolyogva, meghitten közölte Redl őrnaggyal: „Uram, ez a newcastle-i nő... ez a hogy is hívják angolkisasszony, Jézus jegyese, a Mindenható mátkája... ez az energikus zárdafőnöknő... mi is a neve?... igen, ez az Albina Sabina Seymour nevű nő nemhogy nem szűz, nemhogy nem Jézus jegyese, nemhogy nem a Megváltó magát megtartóztató mátkája, nemhogy nem a mi Krisztusunk kezes szolgálóleánya, hanem egy olyan vérmes némbor, akihez hasonlót Newcastle kikötőjében is nehezen, legfeljebb lámpással kellene keresni...” Redl nevetett, megköszönte a melki apátnak az intim vizsgálatot, amit ő maga még I. Ferenc József császár nyílt és az ő nevére szóló parancsára sem lett volna hajlandó végrehajtani.

Az Angolkisasszonyok zárdájában lezajlott események egy hajóorvos öngyilkosságához vezettek. A newcastle-i születésű zárdafőnöknő, Albina Sabina Seymour természetesen megmaradt a zárda élén. Állítólag kérte a kisasszonyokat: korbácsolnák véresre a hátát. Meglehet, hogy e kérését Jézus jegyesei, a Megváltó mátkái szívesen teljesítették, lehet, hogy a liverpooli leány lelte ebben a vezeklésben a legnagyobb örömet, lehet, hogy az őrző meg tisztító állapotához került egyre közelebb minden egyes korbácsolással, amit Albina Sabina Seymour hátára mért a mater kérésére. Kérte, a nővérek teljesítették.

Kubinyi Kristóf és Claus von Eckern-Freyberg egyre többször említette Dietwulf Baatz és Paul Thiele nevét Alfred Redl őrnagy sajátos „hajlamaival” összefüggésben. Fel Bécsig mentek ezek a porzó pletykák. Redl nem állíthatott sorompót eléjük. Sok útja a Balkánra amúgy is teljesen igénybe vette erejét, figyelmét. Redl rögeszméjévé vált a Balkán. Kiestek agyából az angolkisasszonyok és a főnöknőt megvizsgáló melki apát férfiasán derűs kérdése is: „Ugyan, őrnagy úr, hát mit várt? Azt várta volna, hogy szüzek a szüzek?”

Amikor Alfred Redl hosszabb eltávozást kért, hogy az olimpiai játékokra utazhasson, Hammer-Purgstall tábornok eltűnődött, megcsóválta fejét, de megadta az engedélyt. Az olimpiászról visszatérő Redl őrnagyra alig ismertek rá bajtársai: az energiától amúgy is duzzadó tiszt attól fogva jókedvűen, vidáman látta el szolgálatát, ébersége messze fölülmúlta a maguk részéről szintén nem tétlenkedő német titkosszolgálat tisztjeinek – Redlhez képest kissé megrögzött – éberségét. Sokszor Redl tanácsát kérték ki egy-egy gyanús személy esetében. Redl tanácsaiban nem volt sok köszönet, de ezt a német elhárítás tisztjei csak jóval később vették észre. Redl magának tartotta fenn az általa valóban *esetnek* minősíthető eseteket és eseményeket. A német elhárítás tisztjei hamarosan felismerték: Redl őrnagy megközelíthetetlen, Redl őrnagy nem az ő emberük, nem ugyanazon az ablakon néznek kifelé, és nem ugyanaz a látvány tárul a szemük elé. Ők azok, akik néznek, Redl az, aki lát, látja azt is, amit ők néznek. Német elhárítótisztek nem lettek volna német elhárítótisztek, ha egy ilyen felismerést tudomásul véve abba – az azúr Adria szépségeért, mondjuk – bele is törődtek volna. Ezért megkeresték Kubinyi Kristófot, aki elküldte őket – az Adria klímájánál is – melegebb éghajlatra. Ekkor a német katonai elhárítás tisztjei megkeresték Claus von Eckern-Freyberg főhadnagyot, aki ugyan színleg szóba állt velük, közölt is riasztó részleteket Redl őrnagy magánéletére vonatkozólag, ám Eckern-Freyberg arisztokrata volt, végül kirúgta a kaszinóból, ahol rátaláltak, a német katonai elhárítás -természetesen *egyforma* civil ruhát viselő – tisztjeit, az alábbi szavakkal véve búcsút az uraktól: „Uraim, én az önök helyében elhordanám innen az irhámot, és nem tréfádolog az, uraim, hogy önök éppen Redl őrnagyra összpontosítják a figyelmüket, és nem az olasz kémekre! Redl bohócot fog csinálni magukból, uraim, és észrevétlenül fogja tenni ezt, mire maguk észbe kapnak, uraim, önök tényleg bohócok lesznek, de egyetlen cirkusz sem fogja szerződtetni önöket! A cirkuszgázgató ugyanis, uraim, a maguk elemien egyszerű esetében: maga Redl őrnagy lesz! Én óvom önöket tőle.”

Redl eközben komoly, már-már baráti kapcsolatba került néhány porosz tiszttel, ezek: Heinz von Kleist repülő tiszt, Péter Hegenbarth utász, tulajdonképpen hidász hadmérnök, Willy Wetsch, a vasúti nehézterhű szállítások szakértője voltak Munkaterületük: általában a Balkán -véletlenül

sem Brandenburg vagy Berlin -, különösen pedig: Törökország, a török hadsereg korszerűsítése, a török hadikikötők és azok vasúthálózatának a lehetőségekhez képesti modernizálása, fontos területeken hidak építése és azok biztonságának megteremtése, továbbá – és ez Heinz von Kleist pilóta feladata volt – néhány álcázott repülőter létesítése egyrészt Törökország maradék európai területén, másrészt az ázsiai „határőr”-vidékeken, alatta a hatalmas orosz birodalmi határnak. Péter Hegenbarth, Heinz von Kleist, Willy Wetsch: számos katonailag hasznos információt kapott Redl őrnagytól a balkáni probléma, azon oeiül: a török „tragédia” jobb, szakszerűbb, mélyebb áttekintésére. Megjelent a tengeremelléken egy amerikai úr is, egy üzletember, Paolo Antinori, aki származására nézve szicíliai nemesi családból származott, ám ez idő szerint a legjelentősebb észak-amerikai fegyvergyárak „piackutató” ügynökeként járta a forrongó Balkánt. Számos fegyverszállítási megrendelést szerzett Redl őrnagy kapcsolatai révén: szerbektől, románoktól, bulgároktól, a független Makedóniáért harcoló gerilláktól, albánoktól, montenegrói hegyi harcosoktól és főleg török és görög fegyverrendeléseket, tétel szerint e két utóbbi volt a legnagyobb; százalékot fizetett – minden egyes megrendelés és leszállítás után – Redl őrnagynak, aki azonban – emellett – a Balkánra irányuló német fegyverszállítások egy részét szintén a kezében tartotta.

Noha Redl őrnagy és közvetlen alárendeltje, lovag Horst von Thom a tengeremelléken szolgálatot teljesítő szárazföldi és haditengerészeti tiszték véleménye szerint munkájuk megszállottjai voltak, egy ízben Redl mégis meglepte bajtársait az „osztrák Nizzában”. Nagyobbszerű farsangi maszkabált rendeztek, ezen Alfred Redl és Horst von Thom nem vettek részt – mindketten éppen Szarajevóban tartózkodtak, csak ők tudták, miért éppen ott és nem máshol -, de az álarcosbált követő nagy hajtóvadászon major Redl már megjelent. A móka kedvéért Redl régi, de tökéletesen karbantartott számszerűjjal – nyílpuskával – vadászott. Ezen a hajtóvadászon Habsburg hercegek és hercegnők is részt vettek, sőt számos külföldi vendég, a fiumei konzulokkal az élen. Részt vettek ebben a vadászatban az „osztrák Nizza”, a tengeremellék hírhedt tisztjei is: a pilóta Georg Weckherlin, Franz Hawerda-Wehrlandt dragonys kapitány, Ottó Stöger hadnagy, lovag Julián Dunajewski, báró Ziemialkowsky Flórián, a trabant-testőrség kapitánya, Claus von Eckern-Freyberg főhadnagy, Kari Fugger-Batenhausen főhadnagy, Henrik Kinsky-Henckl vártüzér őrnagy, báró Clam-Gallas Olivier korvettkapitány, dr. Joseph Kerzl ezredtörzsorvos és dr. Izsó Vencel ezredfőtörzsorvos, *de*: részt vett a vadászatban, noha már nem tartozott a Partvédelmi Örezred válogatott állományába, báró alsó- és felsőkubinyi Kubinyi Kristóf százados is, és az ő fényes társaságában a nővére, Katalin is, aki egyik távoli kuzinját is magával hozta: Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz kisasszonyt, és trieszti barátnőjét: Gaia Caccianiga signorinát is; a két utóbbi hölgyre Redl őrnagy fel sem figyelt. De Katalint és Kristófot nyomban észrevette, és köszöntötte a testvéreket. Redl, mintha a jelmezbálra érkezett volna – amelyről szarajevói tennivalói miatt lekéselt -, ezen a vadászon középkori vértben jelent meg, arcát sisakrostély fedte, lábát comb- és lábszárvért, mellkasát címerrel domborított mellvért, és az egész alatt: páncélsodrony inget viselt. Kézfejen fekete csuklyás sólyom ült, a röptetésre váró ragadozó madár, másik kezével a csuklójára szíjazott vadászebeket tartotta. Katalin soha eddig, soha később nem látta ilyen szépnek barátját, Redl őrnagyot; a látvány szinte megbénította, mosolyogni sem tudott, és ahhoz sem volt ereje, hogy az őt kísérő kisasszonyokat: Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz és Gaia Caccianiga kisasszonyokat bemutassa a középkori lovagnak, Redl őrnagynak, a barátjának. Katalin emlékezetében Redl ekkor volt – és maradt – a legszebb: kezén kerecsensólyom, testén fényes páncélvért, másik kezében az erős szíjak hurka, amellyel a pórázukon táncoló, ideges vadászkutyákat tartotta. Katalin is gyönyörű volt azon a vadászon. Megfelelt ama régi zajló-tobzódó idők, ama archaikus augusztus végi encián-azúr színekben játszó kor, hőskor előírásainak – még a nagy Medici Katalin évszázadok sok pora, hímpora alá letűnt világából valóknak -, amelyek szerint – szót sem ejtve a szüzességről

mint követelményről – a női szépség eszménye röviden ekképp és nem ennél alább határozott meg:

*Három legyen fehér: a bőr, a fog, a kéz.*

*Három fekete: a szem, a szemöldök, a szempilla.*

*Három rövid: a fogak, a fülek, a lábak.*

*Három hosszú: a test, a haj, a kéz.*

*Három széles: a mellkas, a homlok és a szemöldökök köze.*

*Három keskeny: a száj, a derék és a boka.*

*Három finom: az ujjak, a haj, az ajkak.*

*Három kicsi: a mellbimbók, az orrlyukak és a fej.*

Redl őrnagy látta: Katalinja megfelel a szigorúan részletezett előírásoknak, hiába ezek mozgíthatatlan múltjaikba az évszázadok. Redl számára Katalin volt az *alvó rügy*, amelyben az élet alszik, az élet álmodik, meglehet: adott élete helyett egy másik életet. És bármilyen elővigyázatos-előrelátó – cinikus – kegyetlen-kegy elmés – kedves -kedvetlen férfi volt is Redl őrnagy, azt még ő maga sem látta előre – kézfejen a kerecsensólyommal, jelmezi vértben -, hogy egyszer majd, ha eljön az önvédelem ideje, Katalin lesz az, aki menti majd – noha már csak rövid időre – az életét, az életet, amit senki másnak az életével nem cserélt volna el, még akkor sem, ha különben ilyen véres alku, ilyen véres csere lehetséges volna emberek között. Ott volt pedig az a kisasszony, Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz, Katalin kuzinja, akit a sorsa erre a szerepre szólított és jelölt ki. Redl nem hallhatta előre Katalinjának későbbi szavait: „Es ist gar keine Ehe nach Gottes Plan, es ist ein notwendige und zufallige Ehe, Lösung sogar, nach Kata-lin's Plan”, hozzátéve: „Pack' sie ein, ich hole sie...”

Fenti mondatai Katalinnak későbbben hangzottak el. Katalin akkor megborzongott, belül, legbelül, Katalinságának „Katalinságos” kételyeitől: látva a kézfejen kerecsensólymot tartó, szomorú vadászt. De elmúlt ez a farsang, véget ért ez a vadászat is. Bár Katalin – később, a vadászatot követő mulatságon – megjegyezte:

– Ezt azért nem lett volna muszáj... – Kristóf őrszolgálat-mulasztására célzott. Redl halkan válaszolt:

– Élni sem muszáj, kedves Kátja...

– Szép volt a sólymod, Redl!

– Igen. Tudtam, hogy tetszeni fog neked.

– Igen, Redl, tetszett a sólyom a kezeden...

Jelmezbálok, álarcosbálok, hajtóvadászatok, estélyek után: megint mentek tovább – idők rendelte egymásutánjukban – a tengeremléki mindennapok. Redl őrnagy, Horst von Thom lovaggal együtt, ezúttal Thesszalonikibe készült. Előbb azonban le akarta zárni – teljes tisztázással

– dr. Burzynski Stanislaus hajóorvos ügyét. Jól tudta, a kicsapongó életű L.-L.-F., azaz: Lust-Laut-Faul hajóorvos, ahogyan e „becenevet” a haditengerészettől jogosan kiérdemelte volt, nem követett el öngyilkosságot, nem kért bocsánatot az angolkisasszonyoktól, s noha valóban vitt magával a zárdába egy már útközben megbontott grappás-palackot, és ott lebonyolított egy – tragikus végkimenetelű

– magzatelhajtást, nem roppant össze saját vétkeinek súlya alatt, olyannyira semmiképpen sem, hogy maga vessen véget saját életének, ergo: dr. Burzynski Stanislaus – „Lust-Laut-Faul” – hajóorvost meggyilkolták. Kik? Miért? Kinek a parancsára? A gyanúsítottal, a tényleges tettessel Alfred Redl őrnagy – mint Anglia igazi tisztelője -nagyvonalúan járt el. Habár beidézte a görzi garnizonba az Angolkisasszonyok zárdájának főnöknőjét, persze polgári ruhában, mindössze annyit mondott a newcastle-i születésű Albina Sabina Seymour zárdafőnöknasszonynak, hogy a továbbiakban, ha még évekig élni és sokáig imádkozni akar, saját érdekében a sírig hallgasson dr.

Burzynski Stanislaus hajóorvos esetéről. Albina Sabina Seymour ezt ott helyben, a görzi garnizonban, Redl őrnagy katonásan sivár berendezésű szobájában megígérte, ígérete sírig tartó megtartására esküt is tett, de ezt az esküt Redl őrnagy természetesen nem hallgatta végig. Sőt fenyegetően szobája ablakához sétált, kibámult a tájra, majd amikor visszafordulva látnia kellett, hogy Albina Sabina női bájaival is meg akarja erősíteni az alig imént Isten fiának, Jézusnak neve jegyében tett esküjét, udvariasan elbocsátotta a zárdafőnöknőt a szobájából, és őrséggel kísértette ki a görzi garnizon területéről. Mi állt a háttérben? Egy angol bűvárnaszád behatolt Pola aknazárral védett hadikikötőjébe, és ehhez a részletes útmutatást a bolyaláncot és aknazárat honi hajók számára megadott időben megnyitó kikötőőrség parancsnokától – dr. Burzynski Stanislaus hajóorvos révén – tudta meg a newcastle-i Albina Sabina Seymour. Az aknazár résén behatolt brit bűvárnaszád sértetlenül távozott egy későbbi időpontban, amikor egy német U-Boot érkezését várva a polai kikötőparancsnok ismét elrendelte a bolyalánc és aknazár megnyitását, mindössze három, azaz 3 percre. Redl úgy vélte, nem most kell diplomáciai jegyzékváltásokig menő botrányt keltenie a Habsburg Birodalom és a brit birodalom között, meggyőződése volt, hogy egy másik, immár az ő kezéből vett „osztásban” a newcastle-i Albina Sabina Seymour majd az ő oldalán fog tevékenykedni, és ebben nem is kellett csalódnia. A nemes Newcastle városában született Albina Sabina Seymour -az egykori nagy angol admirális, Seymour egyenes leszármazottja -, az angolkisasszonyok zárdafőnöknője évekkel később, amikor Redl ezredes bár látott is, talált volna is kiutat, sőt választhatta volna a szökést, amire mind Katalin, mind Wilhelmine nem kevés, nem csekély női bájuk, szeretetük összes érvével-geisztusával-mosolyával-dühével-drágaságával, életük valóságos lehetőségeire nyíltan utalva megkísérelték rávenni az akkor már teljhatalmú Redl ezredest, aki ezt – flegmán?, szerényen?, szemérmesen?, avagy: durván és nyersen – utasította el, akkor az angol Albina Sabina Seymour is megjelent, mondván: szökne övele el Redl ezredes, oda, ahová akar, oda, ahol egy, bár röpke időre is, jól érezné magát, ám az ezredes kezét csókolva Albina Sabinának, csak annyit mondott: „Köszönöm, kisasszony... az, aki a helyén marad: az szökik meg igazán. És most menjen, ne gondoljon arra, hogy abban a helyzetben vagyok, hogy visszatárhathnám. Arra kell gondolnom: a világnak, az életnek meg kell szabadulnia szörnyű személyemtől, és ebben nekem segítenem kell, szép Albina Sabina!”

Ám élete csakis órá váró eseményeinek akkor még, ott Goriziában, az adriai tengermelléken maga Redl sem vághatott elébe, hogy másképp rendezze – vagy rombolja előre le – azokat. Legyen – gondolta évekkel később, amikor szorult nyakán a hurok – Albina Sabina Seymour becsületére valló – nemhiába volt leszármazottja ama régi admirálisnak – és ezt a nőt lelkében jellemző tett, hogy megkereste őt Bécsben, a városban, amelytől, mint életétől is, bátran búcsút kellett vennie.

Az ember életében annyi minden marad *csupán emlék*, noha lehetne élettársa is, hogy az ember bátran és boldogan mondhatja: „Nem bántam meg, noha én nem így akartam.” Ilyen emlék maradt Redl számára a newcastle-i születésű Albina Sabina Seymour zárdafőnöknő is, Jézusnak jegyese, a Megváltónak mátkája, Krisztus menyasszonya, az ő: titkos, kéretlen arája, ez a gerjedelmétől bolond és annak kielégíthetetlenségétől mégis boldog nem szűz nő. De ki engedheti meg magának azt a végzetes luxust -kérdzte magától Redl sok évvel később -, hogy mások testi-lelki titkainak zavaros fényében elrejtse saját árnyékát, azt titoknak tüntetve fel azok előtt, akik elől rejteni remélte, akik előtt titokban tartani bízott? így és ezért, évekkel később, levelet írt a newcastle-i Albina Sabina Seymour zárdafőnöknőnek. Levele rövid volt, kedves volt, ha nem is „velős”: „*Sabina Seymour, arról szeretném meggyőzni Önt, hogy eltévedt bennünk az élet, mivoltunkat megzavarta a »világiság«, de abban mégis bízhatunk, hogy mindaz, amiben hitünket elveszítettük, küszöbe lesz annak a kapunak, amelyen – így vagy úgy – de át kell lépniünk. Őszinte híve: Oberst Alfred Redl.*” Ha Alfred Redl vezérkari ezredesnek maradt volna életideje a

válasz elolvasására, amit a newcastle-i születésű Albina Sabina Seymour küldött neki, akkor postafordultával megtudhatta volna saját *valója valóságát*, egy öt szerető másvalaki szerető szavaiból: „Redl, ne felejtse el soha, hogy magát szerettem, hogy magát énrajtam kívül is szerették, hogy erre senki más, mint maga adott okot, és ezt az Ön halála után is szeretni fogjuk. Az Ön Albina Sabinája, evilági szerelmese, az Ön túlvilági szerelmes-szeretője, az Ön szerencsétlen és boldogtalan barátnője, akinek két élet – egy helyett! – nem adatott arra és ahhoz, hogy az Ön hű társaként is bizonyíthassa, boldogan megmutathassa szerető szerelmét, testtel, a test leikével és a lélek testével! Albina Sabina, közelében, Wienben, az ön vesztőhelyéhez. A. S. S.” Még messze volt az az idő, amikor Redl számára a császárváros, Wien „vesztőhelyé” vált. És addig Albina Sabina rendkívül sok szolgálatot tett Redlnek, aki annak idején – a hajóorvos haláláért – nem emeltetett ellene vádat, nem indított ellene – bűnrészesként – kémpert, még nyomozást sem. Csaknem valamennyi brit nexusát Albina Sabina „szép, hosszú ujjú kezén keresztül” szerezte, és a hölgy segítségével Alfred Redl *ápolta* és bővítette is azokat. Az idők – mint a vonatok eltévesztett menetrendjei – elébe képesek vágni a későbbi eseményeknek, eseteknek. Ám Redl szerette a titkos utakat, és a leplezett módszerek (vonatkoztak – esetenként – azok bár államügyekre) egyre inkább szenvedéllyé, passzióvá, játékká váltak. Redl, ahogyan barátai és barátnői visszaemlékeztek rá, tulajdonképpen tisztában volt a történelem egyénre elviselhetetlen súlyával, mégis szerette ezt a súlyt, ezt a terhet, föl sem mérve közben, vajon kiállja-e, megbírja-e?

Kétségtelen az is, hogy Redl őrnagy erényeit nem volt könnyű – közkeletű kifejezéssel – erénynek nevezni, főleg akkor, ha az emberi erényeket erkölccsé fokozva, szembehelyezzük azokat egy ember moralitásával. Redl megpróbálta az életét élet helyett *munkává* tenni. És a Balkán azokban az időkben, mind a hírszerzők, mind a katonai elhárítás tisztjei számára, szerfelett sok munkát „adott”, életveszélyes körülmények között végrehajtandó feladatok sorát, valóban mindennapi munkát.

Redl őrnagy, a „rasant” Redl e kettős élet közben arra a megállapításra jutott, hogy az egész csak elnevezés kérdése: ha nem kettős életnek nevezzük, hanem két egyformán fontos és nem akárkire rábízható *munkának* fogjuk fel saját életünket, akkor minden egyszerűbb lesz; vagyis: nem az a legfontosabb, hogy éljen az ember, hanem az, hogy teljesítse a kötelességét, dolgozzon, végezzen, ha kell, egyszerre két, sőt három munkát is, ebből csak annyi vág bele az életbe, hogy a kondíciót, a fizikai integritást meg kell őrizni. Hol? Tornateremben! Lovardában! Lövéldében! És hatalmas, kimerítő úszásokkal: az Adriában. Ezt tette Redl, a „rasant”, miközben vasszorgalommal tanulta a délszláv nyelveket, tanulta a törököt és az újjörög nyelvet, és ezért – másképpen több időt már nem szabadíthatott volna föl – jóformán kiiktatta életéből az alvást is, azzal a módszerrel, hogy nagy úszások után maximum két-három órát aludt a tengerparton. Ebből a valóban „rasant” életvitelből csak Kubinyi Katalin látogatásai zökkentették ki Redl őrnagyot. Ilyenkor, Katalin hatására, Redl őrnagy felismerte, hogy az *élet* és a *munka* úgyszólván kizárják egymást, csaknem polár ellentétei egymásnak, és hogy *nem* a munka a kötelesség, hanem az *élet* a kötelesség, legalábbis Katalin szerint, aki még arról is – méghozzá sikeresen – meggyőzte barátját, hogy nem biztos az, amit az angol Darwin állít, miszerint az embert a munka tette *emberré*. De ha nem a munka, akkor mi?! – kérdezte Redl őrnagy önmagától, soha nem Katalintól. Ő maga válaszolt a saját kérdésére: az *embert*, meglehet, nem a munka tette *emberré*, de az biztos, hogy az ember Isten nélkül lett ember – noha az ateizmus voltaire-i humorának szintjén Redl őrnagy nem volt kifejezetten ateista -, és az is biztos, hogy az *embert* valami mégis *emberré* tette, és ez nem lehetett más erő, csak ugyanaz az erő, ami Istent Istenné tette, elővigyázatosságból: *előbb*, mint az embert emberré, nehogy meghitt mítosz nélkül maradjon ez a keresztes-szöges-kálváriás-feltámadásos-kegyelmi kapcsolat Isten és Ember között. Akkor viszont Istent Istenné a *véletlen* erői tették. Miféle „véletlen erők” lehettek ezek, amelyek

teremtenek egy Istent, hogy az már mint Mindenható: embereket teremtsen, ráadásul olyan drága és véres áron, hogy saját egyszülött – noch da zu -, szeplőtlenül fogant fiát áldozza fel a teremtésért, hogy az emberek emberek legyenek? Ha ugyan nem Mária volt a valódi teremtő, a termékeny Szűz Mária? Ama véletlen erők, amelyek Istent Istenné tették, azért, hogy Istent mint Nagy Munkást munkával lássák el, hogy Isten az embert emberré tegye, azok a „véletlen erők” csakis kozmikus erők lehettek, csillagerők, a Tejút ereje, a Naprendszer ereje, a világmindenség anyagi ereje. Természetesen mindezt Redl őrnagy soha nem fejtette ki a csak spontán jelleggel ateista, illetve ezen kérdések iránt úgy első, mint utolsó vércseppjével, összes sejtjével közömbös Katalinnak. Tudta jól, Katalin úgysem hallgatná végig. Nem mintha Katalin bőbeszédű nő lett volna, aki csupán magának beszél, és ehhez társaságra van szüksége; de azt sem lehetett volna jellemzőnek mondani rá, hogy izgatja őt Isten, hogy kíváncsi lenne az emberi fajzat eredetére vagy akár a Kozmosz kinyára, amelyből Isten – annyi isten – született, hogy létszámuk, meglehet, több, mint az általuk teremtetten és az Ő fiuk által megváltott embereké. Ha Alfred Redl őrnagy mégis belebonyolódott volna efféle beszélgetésbe a nem is oly ritkán őt meglátogató Katalinnal az „osztrák Nizzában”, akkor kaphatta volna Katalintól kérdéseire a választ is: „*Der Mensch ist selbst eine Metapher*”, az ember maga a metafora, ahogy Hofmannsthal aforizmája meghatározta... Katalin baráti viszonyban volt Hofmannsthallal, Klimttel, Olbrichthal, Wagnerrel és más nagy bécsi építészekkel, Klimtnek Katalin nem egy képéhez modellt ült, és természetes „istentelenségét” Katalin még azzal is külön ápolta, hogy rendszeresen járt templomba, püspökök és apátok tartoztak baráti köréhez, nem is kör volt ez, sokkal inkább *négyszög*, férfifalanx, amely rajongólag vette körül a Katalin-fenomént, a Katalin-metaforát, természetesen: testének érintése nélkül, mert Katalin őrizte a testét, jól tudván, hogy teste is őrzi őt, és az ő vágyai, kívánságai, gerjedelmei nem is mindig *testi* jellegűek voltak, sokkal inkább vágyott arra, hogy *helyet* találjon magának valaki másban, és félt, hogy ehhez nem lesz elég az az idő, ami az emberi élet – Isten kimérte – ideje, az Örökkévalóságban pedig zsákutcát sejtett, amelynek bejárásához, oda s vissza, még élve: elég az ópium, a morfium, s noha ezeket az izgató- és kábítószereket nem használta, mégis gyakran említette barátjának: „Nem lesz lehetetlen befejezni, ha kéznél lesz majd a tű, a fecskendő meg a rettenetes *rosszkedv*, akkor jöhet az ópium, a morfium mint megoldás.” Katalin abbáziai, duinói, quarnerói, fiumei látogatásai: finom féktárcsákként „funkcionáltak” Redl őrnagy munkamagányba zárkózó kötelességgé emelt „rasant” életében. Katalin képes volt arra, hogy a munkát *életté* változtassa. Ám éppen egyik nagyon is *életes*, életteljes, éppoly vidám, mint amilyen váratlan tengeremelléki látogatása idején zajlott le egy olyan *esemény* Katalin öccse, Kubinyi Kristóf, és Katalin barátja: Alfred Redl között, amit maga a „nőiséget meghaladó nő”, a Katalin-jelenség, a Katalin-metafora sem volt képes – se akkor helyben, se később soha – meg nem történné tenni. Ez az esemény báró Kubinyi Kristóf szolgálatmulasztása volt. Redl őrnagy, mint ügyeletes őrparancsnok, a huszonnégy órás őrszolgálat közvitézeivel, vagyis a bakákkal együtt a váltást várta. A váltás közvitézei, a bakák: időben érkeztek, és a szabályzatban előírt helyen föl is sorakoztak. Ám az ügyeletes őrparancsnok nem jelent meg sem a szabályzatban *elméletileg* előírt helyen, *sem gyakorlatilag* a görzi garnizon alakulóterének őrségváltásra kijelölt helyén, így Redl őrnagy leváltotta a katonákat, az új őrséget az új – aznapi – jelszóval a helyükre vezényelte, kit posztra, kit járőrözésbe, de önmagát nem válthatta le, mert az ő váltása – Kubinyi Kristóf – nem érkezett meg. Redl látta el a szolgálatot. Ő igazította el az új őrséget. És várt. Néhány perc múlva egy főtörzsőrmester jelentkezett, tisztelgett előtte, de Redl azonnal kérdezett:

- Hol van a váltás ügyeletes tisztje?
- Alázatosan jelentem, báró Kubi... – Redl az altiszt szavába vágott.
- A hadseregben *nincs* bárói rang, őrmester! Hol van az ügyeletes tiszt?!
- Alázatosan jelentem, báró... bá... bár... Kubinyi Kristóf százados úr...

- Hol van Kubinyi százados?!
- Alázatosan jelentem őrnagy úrnak... Kubinyi százados úr üzent...
- Üzent?!
- Azt üzent Kubinyi százados úr, hogy „*elfogyott a regimentje*”...
- Mi?!

– Énekelt, őrnagy úr, Kubinyi százados úr énekelt, énekelve üzent az őrnagy úrnak... azt üzent, hogy fáradt... hogy fél... hogy nem tud megijedni attól, amitől fél... most ott alszik a tiszti kázinóban... Claus von Eckern-Freyberg is üzent... de ő már tényleg aludt is, az ő parancsát nem értettem tisztán...

- Miért nem riasztotta Kubinyi százados a kellő időben?!
- Riasztottam... de...
- Akkor most miért nincs itt?!

– Amikor riasztottam, Kubinyi százados úr a jelszó helyett azt mondta, hogy menjek a kurva anyámba, és azt mondta, hogy váltsa le őt Erzsébet királyné, a szép Sissi az őrszolgálatban... hogy ő most alszik, és az ellenséget is el fogja altatni, annyira álmos... pisztolyt fogott rám, hogy okvetlenül és szó szerint adjam át az őrnagy úrnak ezt az üzenetet...

- Az őrszolgálatot mostantól ellátó váltás vezényletét én veszem át! Jelszó?

– „Aratólány” – mondta halkan az őrmester, mert Redl őrnagy így nevezte, holott, valójában: főtörzsőrmester volt, és e ranghoz képest világosan átlátta az előállott helyzetet. Ezért megjegyezte: – Eckern-Freyberg főhadnagy úr és Kubinyi százados úr a kázinóba hívott lányokkal kártyáztak, engem, amikor riasztottam Kubinyi százados urat, kibicnek néztek... aztán küldött el a százados úr a kurva édesanyámba, amikor észrevette, hogy nem vagyok nő, hogy nem vagyok kibic, hogy nem vagyok más, mint aki vagyok, akkor úri módon visszavonta rám tett sértő megjegyzését, azonban az őrnagy úrra tett még sértőbb megjegyzéseit kiegészítette...

- Mivel egészítette ki, őrmester?

– Mondta azt, hogy Redl őrnagyot csak a halál válthatja le az őrszolgálatból, márpedig ő, mármint báró Kubinyi Kristóf százados úr, ő... ő... ő... nem halál, ezért nem is megy az őrnagy úr váltására... Pignatelli hercegnőt emlegette... aztán viharos jókedvében pezsgőt rendelt, és... és... virslit zsemlyével, de mire a kázinós pincér kihozta, addigra Kubinyi százados úr már mélyen aludt, bár a kezében tartotta a kártyalapokat... de biztos lehetett abban, hogy nem veszíthet, mert Eckern-Freyberg főhadnagy úr is elaludt... úgyszintén kártyalapokkal a combjára esett kézzel, bár meg kell mondani, álmában sem ejtette ki kezéből a kártyalapokat...

Redl őrnagy másnap megjelent Hammer-Purgstall tábornoknál, és feszes vigyázzban megtette jelentését: mindarról, amit a főtörzsőrmestertől hallott és megtudott. A tábornok tömören csak ennyit mondott:

– A legsúlyosabb tiszti függelem- és fegyelemsértés! Szerencse az, hogy ez a szerencsejátékos százados nem lépett azon az éjszakán szolgálatba! Hallottam Kubinyi századosról, hogy egyik szokása: százas bankóval rágyújtani szivarra! Már beidéztam. Már úton van Bécsbe! Kihallgatáson jelentkezik Helmuth Heynert ezredesnél, akit Kubinyi ügyéről már távmondattal értesítettem. Gárdaezredeként Kubinyi százados megvált, függetlenül attól, hogy Bécsben miként ítélnék majd róla! Most elmehet, Redl.

Ez volt az az „affér”, amit maga a „bolond és boldogítóan bolondító” Katalin sem tudott helyrehozni. Megkísérelte, de aztán feladta. Egyébként öccse, Kristóf, tovább tetézte a „mókát”, mivel egyáltalán nem volt „úton Bécsbe, Helmuth Heynert ezredeshez”, hanem barátjával, Claus von Eckern-Freyberg főhadnaggal kilovagolt a görzi garnizont övező nagy mezőkbe. Mély, lejtős rét után magas füves síkság, aztán ligeterdő várta a két lovast. Claus von Eckern-Freyberg „csak úgy nyeregből” megjegyezte:

- Legyek én tót faúszató tutajos, bosnyák lópatkókovács, oláh gesztenyesütő, ha tévedek...



de mondom neked, Krisz, ez a Redl nem is Redl! Ez egy megszállott... egy őrült... egy hadsereg egymagában... Mit akar ez? Békét? Háborút? Azt akarja, hogy a lovassági tisztek is szüzességi fogadalmat tegyenek, mint az Orsolya-rend apácái? Azt akarja, hogy *én* öröla vegyek példát?!

– Ezen már én is eltűnődtem, bár ami szolgálattulajdosztásomat illeti, abban Redlnek teljesen igaza volt... Az ő helyében mást én sem tehettem volna... nem is szólva arról, hogy éppen nekem kellett volna azon az őrségváltáson az ő helyébe lépnem... – felelte Kubinyi százados, miközben nővérére, Katalinra gondolt. Sőt még az is átvillant agyán, hogy nem biztos az, hogy egy katonatisztnek okvetlenül úgy kell élnie, ahogyan ő él, meglehet, hogy egy katonatisztnek úgy kell élnie, ahogyan Redl él, egy katonatisztnek olyannak kell lennie, amilyen Redl. De egészen biztos mégsem volt ebben Kubinyi Kristóf. Konokul lovagolt tovább, be a ligeterdőbe, másnap, ezt megfogadta, indul, utazik Bécsbe, Helmuth Heynert ezredeshez, Ham-mer-Purgstall tábornok parancsára.

Ezt a vívódást nem védhette ki Katalin. Csak annyit mondott barátjának, Redl őrnagynak, hogy ő „nem tisztek szórakoztatására való szarvastehén, ő szeretne látni egyszer az életben egy civil férfit is”, de rögtön hozzátette: „Kíméld az én testvéremet!” Redl őrnagy ezt megígérte. Katalin jól tudta; Redl „bonyolult bála”, és ugyan ki vethette volna Katalin szemére, hogy testvéröccsét is szerette, hiszen a vérének a vére volt. Katalin mégis megpróbált mindent, hogy testvéröccsét és barátját megtartsa a barátságukban. Talán egész életében ekkor volt a legnaivabb. Az olasz, az osztrák sajtó tele volt akkoriban egy nagy régészeti esemény híreivel: egy svéd bűvár az egykori spanyol Armada után kutatva, az ír partokon, a sziklás zátonyokon olyan velencei gályák roncsaira bukkant, amelyek évszázadokkal korábban – bár a világtörténelem embertelen szemszögéből nézve: a bűvár-régész születése, élete, szenvedélye, kíváncsisága előtt *alig egy pillanattal előbb* — Fülöp király parancsára csatlakoztak Medina Sidonia herceg inváziós flottájához, és az Armada vitorlásaival együtt süllyedtek el, nem is Drake ágyúitól, hanem az atlanti és északi vizek kemény, jeges viharaitól szenvedve nyílt tengeren kijavíthatatlan károkat. A svéd bűvár-régész Írországból Velencébe utazott, hogy ott azonosítsa azoknak a régen kifutott keresztény gályáknak a nevét. Sok egykori okmányt, levelet böngészett végig, amíg azonosította az egykori levantei gályák nevét, és kiderítette, hogy azok valóban Fülöp király parancsára futottak ki a békés, kalmár levantei vizekről, Gibraltár szorosán át az atlanti hullámokra, hogy Angliát és az eretnkséget megtörjék az Armada méltóságos hajórajainak „segédhajóiként”. Velencében a svéd bűvár-régész megismerkedett Gaia Caccianiga kisasszonnyal, aki bár röpke időre, de mégis elterelte a svéd figyelmét a velencei gályákról, a saját „gályái” méltóságú, mediterrán testével, arcának latin-olasz bájával, lényének meleg, mély szépségével. Gaia Caccianiga trieszti születésű leányzó Kubinyi Katalin barátnője volt. Furcsa ajándékokat kapott a furcsa svédőtől, mindaddig, amíg a svéd bűvár-régész, hirtelen felismerve eltévelyedését – a régi gályák és e mai Gaia között -, vissza nem utazott Írországba, ahol a velencei gályák ronccsá zúzódttak a sziklákon, köd fedte öblök és szirtek között navigálva, immár Medina Sidonia herceg *Szent Márton* zászlóshajójától elszakadva, eretnek ír rablók kardján kivérezve. Az egyik ajándékot, amelyet a svéd bűvár-régész egy velencei *gálya* roncsai közül mentett ki vagy „meg” a régi időkből a jelen időknek, Caccianiga kisasszonynak ajándékozta, a trieszti *Gaia*, akinek ősei között bizonyára akadt olyan férfi, aki Fülöp király parancsára velencei kalmárgályával indult a büszke spanyol Armada kíséző kötelékében Anglia ellen, hogy azután Írország zord partjain haljon hősi halált a halhatatlan Istenért, nemkülönben az Escorial hideg termeiben magányosan bolyongó Fülöp királyért. A félig olasz, félig tiroli Gaia ezt az ajándékot barátnőjének, Katalinnak ajándékozta. Egy gyűrű volt az ajándék. A svéd bűvár-régész hipotézise szerint – a spanyol nyelvű bevésés ellenére – lehetséges, hogy velencei aranyműves műhelyéből került ki ez a gyűrű, és került azután egy velencei leánytól egy spanyol ifjúhoz, meglehet: eljegyzés előtti jegygyűrűként. Ennek teljes tisztázására a svéd bűvár-régésznek végképp nem

maradt ideje, és ebben nem is a régen halott spanyol tengerésztől és annak jegyesétől őt – sajnos – elválasztó évszázadok akadályozták meg, hanem két más tényező: 1. ő maga megszökött a szép Gaia Caccianiga kisasszonytól, mert egy eljegyzés, egy esküvő végképp visszavetette volna őt halaszthatatlan munkájában, amely az ír szigetet övező vizek fenekén várt rá, immár évszázadok óta; 2. maga a kisasszony, a trieszti Gaia Caccianiga sem marasztalta őt annyira, amennyire egy nő egy férfit marasztalni képes – dacolva a régen elsüllyedt gályák, vitorlás hajók, naszádok kincseket rejtő roncsaival, dacolva a tengerfenék kétségbevonhatatlan természeti szépségeivel –, ha tényleg és *élettel* valóban marasztalni akarja, így és ekképp: a svéd bűvár-régész visszatért az atlanti vizekre. A gyűrű – velencei vagy spanyol aranyműves mestermunkája – Gaia Caccianigától Kubinyi Katalinhoz került, folytatva annak az ifjú, nemes spanyol tengerésznek eszmei útját, aki egykor ujján viselte, évszázadokkal korábban, bátran állva a harcot mind Drake hajóágyúí, mind az Orkney- és Shetland-szigetek, mind a Hebridák vizein tomboló viharok túlélni reménytelen ellenében, mind Írország nyugati partvonalának abban az időben még jóformán föl sem térképezett, szirtekkel, víz alatti sziklákkal és zátonyokkal és a fölöttük forgó örvényekkel, a fölöttük vonuló-sodró áramlatokkal szemben. A svéd régész-bűvár Gaia Caccianiga kisasszonynak adott ajándéka Katalinhoz került, és Katalin, aki éppen annyira szeretett ajándékot kapni, mint amennyire szeretett ajándékot adni, ezt a régi jegygyűrűt barátjának, Redl őrnagynak adta, akit ismert, annyira legalábbis, hogy tudta róla: ha az egykori spanyol Armada tisztje lett volna, akkor már régen nem élne ő sem, elesett volna harcban, mielőtt hajója -vagy evezős gályája – elérte volna az irgalmatlan ír partokat. A svéd bűvár-régész által a tengerfenékről felszínre hozott régi gyűrű – meglehet: jegygyűrűje a régen élt szerelmeseknek – aranyanyagába ezt véste a velencei vagy valenciai ötvös: „*No tengő más que dar te*”, jelentse ez magyarul és minden nyelven azt, amit spanyolul jelent: nincs semmim, amit ezen kívül adhatnék neked. Az aranyba vésett írás természetesen nem az aranygyűrű azóta sem nagyon változó értékére utalt, hanem a szerelem, az ifjúság, az első, a legelső szerelem eleven *aranyára*, a találkozó testek aranyércére, amit az évszázadok és a velük egyidős nagy tengerek sem tudnak megsemmisíteni, sem spanyol, sem ír partokon, sehol, ahol léteznek szerelmes testek, sehol, ahol léteznek-léteztek – itt és „ebben” nincsen múlt idő – szerelmes érzések, *erre* bátor öntudatok, *ebből* született emlékek, *ezért* még a halállal is *élettel* szembeszálló fiúk és hajadonok. Noha a hősi halált halt hajdani spanyol tengerész nem láthatta viszont soha az *ő* jegyesét, az *ő* mátkáját, a gyűrűbe vésett szerelmes ígérete tovább élt, túlélte a katona és a lány halálát is. Azt az aranygyűrűt, amit Gaia Caccianiga ajándékozott barátnőjének, Katalinnak, Katalin pedig Redl őrnagynak, egykor, évszázadokkal korábban – amint ezt a svéd bűvár-régész híven kiderítette – egy spanyol nemesifjú viselte ujján, a 22 éves korában hősi halált halt Don Tomas de Granvela, a *Girona* háromárbocos hadigálya muskétás tengerészkatonája, akinek teste és keze és ujjja is, amelyen az írásos vésetű arany jegygyűrűt hordta: mindörökre elvegyült az őselemmel, a tengervízzel, mégis üzent: és nem a régészeknek, nem a bűvároknak üzent, hanem a szeretőknek, akik egymásban találkozáskor önmagukkal, szeretik önmagukat, hogy ezáltal aztán csak a *másikat* szerethessék, önmaguk helyett, önmagukról a szerelemben megszabadultan. Redl őrnagy, bár meghatotta Katalin ajándéka, egyetlen lépést sem tett azért, hogy Katalin testvérével, Kristóffal – ebben a mindenképpen rövid emberéletben – megint megbékélve megtartsa egy régi barátságot. Ellenkezőleg: annak a régi ibériai, talán kasztíliai vagy aragóniai vagy andalúziai arának az aranygyűrűje, annak az elmúlt mátkaságnak a tengerfenékről visszahozott, immár élet nélkül való, mégis életet ígérő és követelő jele: valamiféle szörnyű szenzációként, megrendítő felismerésként hatott Redl őrnagyra, szinte mámorosán búskomor állapotba nyomta le kedvét-kedélyét, mert a Katalintól kapott ajándék komolyabb elemzése után azon tűnődött egy teljes, átvirrasztott éjszakán át, hogy Katalin és Kristóf, noha annyira hasonlóan egymásra, mégsem egyazon lények, hanem *ketten* vannak, miközben *ő* maga *egyedül* van velük szemben.

Redl őrnagy ott a tenger melléken sem, később még kevésbé talált a maga számára modus vivendit e Katalin-Kristóf-kettősség, azaz Katalin-Kristóf-egység, a téveszthetetlen *hasonlóság* tudomásulvételére, elfogadására, és egész életének tragikus tarkaságában, vakmerő, merész színességében ez volt az az egyetlen szín, amelytől egyszerűen megvakult – belül, legbelül volt ez a vakság, ez a világtalanság -, akárhányszor látta Katalint Kristóf jelenléte nélkül, és megfordítva. De Redl őrnagy mégis talált modus vivendit a szolgálatban. Félretette az életét, mint valami rábízott, sőt önként önmagára vállalt terhet, csomagot, amelyen se feladó, se címzett nincs föltüntetve, de mégis olyan *bélyeget pecsételtek* rá erre az ajánlott-express-par avion-”Statissime”-s. k. Redl felbontására jelzésű csomagra – *ez az* időzített robbanószerkezettel ellátott csomag Alfred Redl *sorstalan sorsa* volt -, amelyen I. Ferenc József Imperator, császár és király és annyi tartományok fejedelmének arca, profilból, arcéllal nyomtatott rá, koponyája, homloka, halántéka körül: mirtusz-? vagy babérkoszorúval, mely bélyegkép Hadrianus, Septi-mus Severus, Traianus, Caracalla, Caligula és a költő, a poéta Néro ókori pénzekre vert arcélet idézte – s velük Claudiust, aki Istennek érezte magát, és ezért az érzéséért emberfeletti árat fizetett, tulajdon emberi életét, de idézte ez a koszorús fejedelmi fő Tiberiust is, a kegyetlen római cézárt, és ez a postabélyegek millióiba vésett-rajzolt-nyomott archaikus, atavisztikus arc volt bélyege annak a milliányi levélnek, levelezőlapnak, amelyet a Birodalom egész területén működő postahivatalokban ragasztottak a borítékokra, majd stemplivel pecsételtek, írta volt akár fiú leánynak, leány fiúnak, anya a fiának, fiú az anyjának, barát barátnak, ellenség ellenségnek etc. etc. Ez a bélyeg ragasztott rá arra a csomagra is, amely Redl senkivel el nem cserélhető csomagja volt, feladó és címzett nélkül, ám tartalma mégis az ő egyszeri élete, az ő senki máséval meg nem váltható sorsa volt.

Ferenc Ferdinánd trónörökös már 1910 táján azt jósolta egy vadászatán, hogy nemsokára újabb háborúk fognak kirobbanni a Balkán térségében. Ennek kívánt volna a Birodalom hadseregével preventíve elébe vágni. Ekkor éppen, átmenetileg, béke volt – ha nem is honolt – a Balkán félszigeten. Conrad von Hötzendorf elmélyedt e kérdés tanulmányozásában, majd a rá jellemző gyorsasággal kidolgozta húsz hadosztály és három dandár felvonulásának tervét. Ezek az erők Boszniából indultak volna meg Szerbia déli területei ellen: a Novi Pazar-Mitrovica-Kumanovo vonalon, ezektől délebbre, közvetlenül Montenegró ellen vonult volna a Birodalom hadserege. A részletek kidolgozását magasan képzett hadműveleti tisztekre bízta. Ám Conrad vk. főnök, miközben e tervvel teljes mértékben kivívta Ferenc Ferdinánd elismerését, egy másik – Conrad szerint a Szerbia elleni preventív háborúval egy időben végrehajtandó – tervével egyenesen ámulatba, majd aztán mégis gondolkodóba ejtette a trónörököst. „Elterelésképpen, a helyzetnek *katonai* helyzetből ismét *diplomáciai* tárgyalások útján való rendezése céljából: preventív csapást mérni az Adrián az olasz hajóhadra, szárazföldön pedig rendkívül gyors ütemben kijutni a Velence-Pado-va-Verona vonalra, onnan délre fordulva megszállni a Pó-síkságot és a Pó-torkolatot, ez utóbbit a Birodalom csatahajói messzehordó tüzérségének támogatásával, a flottával tökéletesen összehangolt tengeri-szárazföldi háborúval kell és lehet kiharcolni.” Ha mindez végbevihető volna is – tűnődött a tervek fölé hajolva Ferenc Ferdinánd -, milyen és főleg mekkora erők állnának a Birodalom rendelkezésére a keleti határokon, Galíciában, az ott – okvetlenül – föllépő orosz hadsereggel szemben? És különben is, miért idézzon elő „elterelésképpen” egy másik katasztrófát az ember, amikor az egyiket már előidézte? A választ hamarosan megkapta parancsörtsztjtétől, Sbinyovszky ezredestől, aki azt Alfred Redltől kapta, alig néhány órával azelőtt, hogy Conrad von Hötzendorf átvette hadműveleti tisztjeitől a kétfrontos preventív háború mozgósítási és felvonulási tervét. Sbinyovszky ezredes egy életre megjegyezte magának Redl arcát: később olyan megjegyzést tett, mintha Schiller *Don Carlos*-ában oly komor szavakkal megidézett Egmont állt volna előtte, vagy egyenesen Goethe *Egmontja*. Redl fáradtnak látszott, a kemény balkáni utak kimerítették erejét,

Montenegróból érkezett, Cetinje városából, útba ejtve Szarajevót. Sbinyovszky ezredesre, Ferenc Ferdinánd parancsörtsztjére olyan benyomást tett, mintha már hetek óta nem aludt volna, arca, haja, amelyben halántéktájon ősz szálak látszottak, mégis rendkívül ápoltnak mutatták, nem is szólva tökéletesen testére szabott egyenruhájáról. Hideg kék szemében éberség, valami fémese, érce fény látszott, és a mögött: semmi álom, semmi „személyes közölnivaló”. Magasságát még jobban kiemelte soványsága. Félelmetes látványt nyújtott keskeny, szorosan összezárt, erőszakos vonalú ajka, erőszakosan előreugró állkapcsa, egész arcának valami teljesen személytelen szilárdságot és valami kegyetlen készenlétet sugárzó kifejezése. Még találgatni sem lett volna érdemes, mondta évek múlva is Sbinyovszky ezredes, vajon mit érezhetett, mit érzett, amikor szabad volt, amikor lovagolt, amikor társaságban volt, akkor, amikor éppen nem egy tömör, rövid, tömönatos pontokba szerkesztett – „*A Balkán-probléma jelenlegi értékelése, katonai szemszögből, különös tekintettel Olaszország és Oroszország ki nem zárható beavatkozására*” című – jelentést adott át. Az „Egmont alakját, lényét idéző Redl”, miután Cetinjéből és Szarajevóból visszatért

Bécsbe, gyors fürdőt vett, evett, és megírta jelentését. Ennek alapján Ferenc Ferdinándnak többé nem kellett töprengenie azon, hogy milyen és mekkora erők állnának rendelkezésre egy balkáni és egy itáliai preventív háború esetén keleten, Galíciában, az orosz hadsereggel szemben. Egyszerűen ejtette Conrad von Hötzendorf hadműveleti terveit. Egyelőre. Azonban Bosznia-Hercegovina annexiójának végérvényes diplomáciai, katonai és geopolitikai elfogadtatása céljából, hogy ezt a tényt tudomásul vegyék Szentpétervártól Rómáig, Rómától Párizson át Londonig, kisebb akciók sorát dolgozta ki Szerbia megfélemlítésére. A Donau-Flottillenkorps ágyúnaszádjai és monitorjai tüntetőleg, harcalakzatban hajóztak át Belgrádon, délnek, majd egy óra múlva vissza. Lövés nem esett. A szerb, sőt az orosz sajtó sem lendült támadásba. Úgy látszik, több kellett nekik. Egy repülőraj Hercegovina felől berepült Montenegróba, Cetinje mellett landoltak. Onnan, mert ott csak néhány birkapásztor és egy-két halálra rémült parasztlány fedezte fel őket, a raj továbbrepült, s ezúttal Berane, majd Novi Pazar közelében landolt egy mezőn. Onnan tovább Mitrovica irányába, ahol végre egy géppuskából tüzet nyitottak rájuk. Ekkor a raj vezérgépe – egy *Roland C-II-es* –, amelyet Ernst Brandenburg bombázópilóta vezetett, leírt egy kört, és mélyrepülésben mégsem misítette a géppuskát. Ezalatt a többi gép, Harry von Bülow-Bothkamp vadászrepülő hadnagy vezetésével, legéppuskázta azt a néhány katonát, akik a géppuska körül futottak fedezékbe, Andrich Deodatus, Eduárd Nittner, Aladár Zselyi hadnagyok pedig többszöri rárepüléssel le-géppuskázták az öszvéreket is, amelyek a fedezékük felé futó katonák között rohantak, véresen, rémülten a szinte érintésközeiben följük szálló gépektől. Ezután a raj elhagyta Mitrovica térségét, visszarepült Boszniába. Erre is viszonylag enyhén reagált a szerb sajtó, orosz részről azonban több éles hangú cikk is figyelmeztette Ausztriát az „efféle kalandok” következményeire. Ferenc Ferdinánd trónörökös a császári munkanap szokásos korai időpontjában, hajnali hat órakor, egy halom jelentéssel – belgrádi, bukaresti, isztambuli követektől – lépett I. Ferenc József dolgozószobájába. A császár hallott valamit a repülőraj akciójáról, ezért azonnal megfeddte Ferenc Ferdinándot: „A Balkánon békét akarok! Érted, Ferdinánd?! Ausztria hajóhadának hegemoniáját az Adrián csak egy olasz szövetséggel biztosíthatom! Tehát ellenzem a háborút Itália ellen is! Nehogy nekem most Tegetthofflissai győzelmével hozakodj elő! Mikor volt az?! Te még nem is éltél akkor! Vagy már igen? Akkor voltál hároméves, Ferdinánd! Ha a Balkánon háborúba keveredünk, akkor nem a szerbekkel kell szembenéznünk, hanem az oroszokkal! És abból csak a németek kaparnák ki a gesztenyét... Engem szeretnek a szerbek, Ferdinánd...” – mondta halkan a császár, anélkül hogy a nagy kő veti jelentések egyikébe is belepillantott volna. „Ezt biztosan belgrádi nagykövetünk írta Felségednek... A Birodalom a Balkánon fog megsemmisülni, Felség! Demilitarizálnunk kell a Balkánt! Szövetségek egész rendszerét kell létrehoznunk! Pacifiká...” „Ferdinánd, menj!

Indulnom kell a székesfehérvári hadgyakorlatokra!” – mondta a császár, és trónörököse behunyta a szemét: elképzelte a székesfehérvári hadgyakorlatok fénypontját: a huszárok rohamát, miközben a nagyhatalmak bűvárhajókat építenek, repülőket terveznek és a Balkánon *látszatbéke* van. Ment. Örült, hogy ezúttal, kivételesen, nem kell neki is Székesfehérvárra utaznia, hogy inspektálja a huszárok rohamát. Annak azonban már kevésbé örült, amikor maga Conrad von Hötzenndorf vezérkari főnök közölte vele: hogy a repülőraj, amely megsértve Montenegró és Szerbia légterét, tüntetően leszállt Cetinje, Berana, Növi Pazar és Mitrovica közelében – ahol „*leküzdött egy rátámadó ellenséges bunkerrendszert*” –, Ernst Brandenburg bombázópilótával az élen, valamint helyettese, Harry von Bülow-Bothkamp vadászrepülő hadnagy, továbbá Nittner, Deodatus, Zselyi hadnagyok, azon kívül, hogy szétlőttek egy géppuskafészkét, sokkal fontosabb feladatot teljesítettek, ám nem az Osztrák-Magyar Birodalom, hanem a Német Birodalom javára és érdekében: harcpróbarepülési kísérletet végeztek *a.Rumpler-Taube*, a *Fokker E-I*, a *Gotha G-IV* és a *Roland C-II* típusú gépeikkel. Ez a jelentés Alfred Redltől származott. Látva Ferenc Ferdinánd trónörökös, hadsereg-főparancsnok földúlt kedélyét, Sbinovszky ezredes ekkor cinikusan azt mondta: „Hátha nem igaz, Felség! Hiszen az információ a »balkáni Egmont« (ekkor gúnnyal hangjában nevezte így Redlt) ügynökeitől származott, az Evidenzbureau többi balkáni és főleg németországi ügynöke semmi ehhez hasonlót nem jelentett!” „És ha mégis igaz?! Akkor mit fogok mondani a császárnak?!” – kérdezte parancsörtszjtjétől a trónörökös. „Öfelsége Székesfehérvárról Budára utazik, ottan kerek egy hetet tölt el, addig elsimul, Felség, az egész ügy, amellet: lehet, hogy csak az oroszok blöffje az egész, sőt minden bizonnyal az is.” Eközben Redl pontos, tömör jelentést állított össze, értékelve és szelektálva keleten-nyugaton-délen dolgozó ügynökeinek információit arról, hogy megközelítőleg milyen ütemben képes mozgósításra az olasz haderő és az ennél sokkal, hatalmasabb és veszedelmesebb: orosz haderő. Ezt olvasva, Ferenc Ferdinánd bosszú hetekig örült a balkáni békének, miközben Redl ügynökei lankadatlanul dolgoztak, és szállították a híreket A „balkáni Egmont”, Redl ügynökei: szállodai szobák takarítónői, éttermek kasszírnői és pincérei, bosnyák gesztenyesütők, zsidó orvosok, vigécek, zsarolható helyzetbe került vagy abba *hozott* polgári és úri egzisztenciák, postások, portások, cselédlányok, kártyaadósságokba keveredett tisztek és ezekhez hasonló nehézségekkel küszködő egyének voltak. Sokan. És mind Redl kezében.

A minden erőt igénybe vevő balkáni hírszerző munkában Redl kiváló segítőtársának bizonyult lovag Horst von Thom. Csak egyszer engedett meg magának egy viccet, amikor éppen Montenegróba utaztak, és egy határ menti ügynökük házában montenegrói „egyenruhát” öltöttek, a montenegrói hegyi harcosok ruháját a bőrvél, amely egyben heveder is volt, abban tartották a golyót, abba tűzték félelmetes töreiket. „Mindketten szókék vagyunk... nem kellene befestetni esetleg a hajunkat?” „Tessék?” -kérdezte Redl, aki már átöltözött. „Hogy szókék vagyunk, a montenegróiak pedig mind feketék, és a legtöbbnek ráadásul göndör a haja...” – felelte Horst von Thom, de Redl halkan rászólt: „Tartsa meg a humorát! Ne féljen, Afrikába... Líbiába vagy Etiópiába nem fogom magát magammal vinni!” Ám Redlnek már nem sokáig kellett hol saját katonai, hol saját civil ruhájában vagy álruhában utazgatnia a Balkánon. Bécsbe rendelték, előléptették az Evidenzbureau ezredesévé. Ezzel egyidejűleg – formailag, konspirációból – átvezényelték a Prágában állomásozó 8. hadtest vezérkarához. Valóságos munkahelye azonban az Urbansky ezredes addig túlon túl joviális vezetése alatt működő Evidenzbureau lett. Redl a Klomser-szállóban bérelt lakosztályt. Bécsben inkább, mint balkáni útjai során, természetesen szó szerint eljutottak hozzá azok a hírek, amelyeket – részegen – Kubinyi Kristóf és Claus von Eckern-Freyberg – részegen is, józanul is – terjesztettek róla, elsősorban Paul Thiele és Dietwulf Baatz iránt érzett barátságáról, vonzalmáról az „osztrák Nizzában.” Emlegette a két régi bajtárs Redl-lel kapcsolatban a „görög szerelmet” is. Redl nemegyszer megkérte Katalint, mondaná meg Kristófnak, hagyjon fel ezekkel az intrikákkal, mert komoly következményei lesznek. Egy

magyarországi, nagyszabású Kaisermanőver alkalmával Redl személyesen is figyelmeztette mind Kubinyit, mind Eckern-Freyberget, de azok állították: e híreket nem ők terjesztik, hanem a főhercegnők udvarhölgyeitől hallották ők maguk is. És ebben nem is hazudtak teljesen, csak éppen azt nem tették hozzá, hogy a főhercegnők mindenre kíváncsi udvarhölgyeitől és a csillagkeresztes dámáktól ők ezeket a híreket Redl személyével kapcsolatban tulajdonképpen: *visszahallották*, kiszínezve, kibővítve a nemes nők fantáziájával.

Redl, tekintettel az egyre feszültebbé váló balkáni helyzetre, amelyben most éppen egy állammagzat, Albánia játszott – játszott vele – a főszerepet, kénytelen volt maximálisan a munkájára koncentrálni, nem törődve a róla Bécsben és az „oszátrák Nizzában” terjesztett és terjengő történetekkel. Útjaik amúgy is messze szétváltak: Claus von Eckern-Freyberget Galíciába vezényelték, Kubinyi Kristóf pedig – Ferenc Ferdinánd trónörökös kegyéből – Szentpétervárra került, második katonai attasénak, nem sokkal azután, hogy Redlt ezredessé léptették elő. Később, természetesen, útjaik mégis újra keresztezték egymást. Redl számára tökéletesen világos volt az „Albán-kérdés”: csak hadd harcoljanak egymás ellen a törökök és a görögök, külön ettől – vagy akár ezzel együtt – a törökök és a bolgárok, hadd harcoljanak a szerbek a Nagy-Szerbiáért, esetleg a bolgárok ellen is, Macedónia birtokáért, valamint az egyre zsugorodó török szandzsákokért, harcoljanak a bolgárok akár a görögök ellen is: Szaloniki kikötőjéért, hogy kijáratot nyerjenek az Égei- és ezzel a Földközi-tengerre, hadd harcoljanak a montenegróiak a független Montenegróért, akár azért, hogy e függetlenség árán unióba lépnek Szerbiával, harcoljon Montenegró mindezzel egy időben Albánia ellen is, a lényeg az egész Balkánon, a Birodalom szemszögéből nézve, egy dolog: jöjjön létre egy független albán állam, amelyet – majd később, mint korábban Bosznia-Hercegovinát – a Birodalom annektálhat, esetleg okkupálhat: a független albán állam léte fontos a Birodalom számára, mégpedig azért, *hogy ne*hogy a szerbek kikötőhöz jussanak az Adrián, ezáltal abba a nehéz helyzetbe hozva a Birodalom hajóhadát, hogy – például egy olasz-szerb szövetség, titkos megegyezés alapján – egyszerűen bezárják a flottát az adriai vizekre, mintha Otranto tengersizorosán nem is léteznének nyílt tengerek. Albán állam kell a Balkánon! Különben az Adria éppen olyan csapdája lesz a Birodalom haditengerészetének és egész hajózásának is, mint amilyen csapdája a Boszporusz és a Dardanellák-tengersizorosa a fekete-tengeri orosz hajóhadnak, vagy amilyen csapdája a Kattegat- és a Skagerrak-szoros az orosz balti-tengeri hajóhadnak bármely konfliktus esetén. Redl belemerült az „albán kérdésbe”. Ügynökeinek java részét montenegrói és albán területekre dobta át. Eközben, Albina Sabina Seymour révén, meglehetősen pontos értesülései voltak a brit álláspontról mind az „albán kérdésben”, mind a teljes – ez idő szerint ugyan darabokban heverő, majd harcoló, majd ismét „heverő” – Balkán-probléma megítélését illetően. Hetente készített összefoglaló jelentést a Birodalom vezérkarának, hangsúlyozva, hogy a Monarchia hadserege nincs fölkészülve arra, hogy preventív háborút indítson a Balkánon, akár csak *azért*, hogy Montenegró területén áttörve maga teremtsen meg a független albán államot, mivel ez: 1. Szerbia ellen viselendő háborút vonna maga után (és ez sem lenne éppen könnyű Kaiserwalzer...); 2. a Szerbia ellen indított háború azonnal orosz katonai beavatkozáshoz vezetne; 3. Itália ellen preventív háborút indítani több mint kockázatos: itt fenyegetne a francia, esetleg a brit beavatkozás, viszont kétséges az, hogy egy ilyen bonyolult katonai konfliktus esetén milyen mértékben, mekkora erővel állana a Monarchia oldalán a német császári hadsereg és a német haditengerészet, amelynek komoly föllépésére a Földközi-tengeren és annak beltengerén, az Adrián aligha lehetne számítani: Gibraltár szorosa, Málta szigete miatt, mely a brit flottának fő támaszpontja a mediterrán tengereken, és last, but not least: a francia földközi-tengeri flotta egymagában is jóval túlszárnyalja a Birodalom haditengerészeti erejét, nem is szólva arról, hogy amennyiben a katonai események ezt megkövetelnék – már csak presztízs és főleg presszió okából -, Franciaország számos csatahajóval, cirkálóval és rombolóval egészíthetné ki

földközi-tengeri flottáját az atlanti hajóhadából, szabadon áthajózva Gibraltár szorosán, szabadon elhajózva Málta erődjé előtt, hogy akár az Adriára, föl Poláig hatoljon hadihajóival, végigágyúzva a dalmát partok kikötőit. És hogy ennek a konfliktusnak ilyen fordulatvételére mekkora esély van, azt Redl pontos adatokkal alátámasztott jelentéseiben, részletesen elemezte a vezérkar hadműveleti osztályának. Az „albán kérdést”, a független albán állam ügyét a Birodalom semmiképpen sem tekintheti saját belügyének, ehhez a Monarchia erői, sem szárazföldön, sem tengeren megvívandó háborúban: nem képesek. Szigorúban: *képtelenek*.

„Minden Belgrádból érkező, Halina Jovanovich feladóval címzett levelet bontatlanul egyenesen hozzám további tani!” – adta parancsba Redl ezredes az időközben alezredessé előléptetett helyettesének, lovag Horst von Thom-nak. Ilyen és ehhez hasonló parancsok, reggelente, az Evi-denzbureau irodáiban gyakran hangoztak el, minden magyarázat nélkül. Urbansky ezredes, az Evidenzbureau formális főnöke ezekbe az eseményekbe nem látott bele. Három nappal később Redl egy német nyelvű zágrábi újságban olvashatta: a fent nevezett hölgyet Belgrád belvárosában halálra gázolta egy stráfkocsi. Sajnos mind több megbízható ügynöke lett efféle „balesetek” áldozata, ezért Redl megkísérelte újjászervezni ügynökhálózatát, megpróbált – tőle telhetőleg – nagyobb fedezetet biztosítani számukra, a kettős életük védelmére. Ez sziszifuszi munka volt, mert a Balkánon rengeteg ügynök, hírszerző és elhárító tevékenykedett, egymás sorait ritkítva, ha más megoldás nem volt már. Vajon milyen szempontok szerint – tűnődött nemegyszer Redl, ha adódott ideje tűnődésre -, milyen helyek, országok, tartományok, városok vonzatában határozhatjuk meg a Balkán félsziget „határait”? Bécs és Isztambul között – és akkor ebben benne foglaltatik Budapest, Belgrád, Bukarest, Szófia, *Zágráb*, Szarajevó, Szkutari, Szaloniki – lenne megvonható ez az imaginárius határ, ez a „Habsburg-limes”? Sőt e limesen belül volna még a rudolfi-kepleri arany Prága is, és keleten még Galícia, Kárpátalja, Bukovina, Erdély és mi még? Megvédhetetlenül nagy terület ez! Talán mégis annak a magyar tábori lelkésznek lett volna igaza, aki Lembergbe küldte az alábbi táviratot a Burgba, I. Ferenc József Őfelségének, s. k. felbontásra: „Congeries lapidum multis congesta rapinis, corruet et raptas alter habebit opes”, azaz: sok rablással összehordott kőhalmaz: össze fog omlani, s másé lesz a rablott vagyon. Akkor Redl, még hadnagyként, Galíciában szolgált, a leMBERGI garnizonban, és elképedt a magyar tábori lelkész táviratán, akit amikor letartóztattak, nyugodtan mondta: „Ez a meggyőződésem, uraim!” Redl egyenesen megrémült a tábori lelkész arcától, amikor azt bilincsbe vert kézzel elvezették, és egy pillanatra, véletlenül, egymás szemébe néztek. Vajon – tűnődött akkor Redl hadnagy – nem ilyen férfi lehetett az ő apja is, aki leszerelt a hadseregtől, azután eltűnt, minden magyarázat nélkül, világgá ment. Akármelyik nővérét kérdezte is, még kamaszkorában: „Milyen ember volt apánk?”, nővérei, Elke, Inge, Helga, bármelyiküket kérdezte is a kamasz fiú, azt felelték neki: „Olyasféle alak volt, mint amilyen te leszel...” Igaz, nővérei sem ismerhették igazi valójában, emberségében-embertelenségében apjukat, kisleányok voltak, amikor apjuk leszerelve a hadseregtől eltűnt, elhagyta a családját. De nővérei legalább emlékezhetek apjuk arcára, szavaira, ő maga azonban se arcára, se szavaira nem emlékezhetett, kisfiú volt még, amikor apjuk megszökött. Ha egy emberről nem tudjuk, mert nem emlékezhetünk rá, hogy milyen volt az arca, a szavai, akkor azt sem érthetjük meg, nem tudhatjuk meg soha, hogy miért szökött meg, mi elől szökött meg, és vajon hová? Redl anyja soha nem volt hajlandó kamasz fiának beszélni az apjáról. Úgy tett, mintha az a férfi, aki fiának és leányainak apja volt, soha nem is létezett volna. Nővérei pedig csak nagyon halványan emlékeztek apjukra, arcára is, szavaira is alig. „Szótlan volt”, mondta egyszer Elke, amikor megpróbált komolyan visszaemlékezni apjára, de ennél sokkal többet nem tudott mondani kamasz öccsének. Redl számára tehát nem az volt az egyetlen nehézség a kadétiskolában és a későbbi, magasabb katonai iskolákban, hogy ő maga polgári származású volt, míg társainak többsége arisztokrata; ezt a származási hátrányt Redl kadét hamar behozta; sokkal inkább *zavarta*

az, hogy társai, a kamaszok természetességével, valahányszor nyári vakációról visszatértek a tantermekbe, sok egyéb között apjukról, apjuktól kapott ajándékokról is beszéltek, Redl viszont semmit nem mondhatott apjáról, akit nem ismert. Amikor mégis kérdezték, megpróbált hazudni, valami szerelmi legendát kitalálni mind a maga, mind társai számára, akik olykor faggatták apja, otthona, nővérei felől. De kérdéseiket leginkább úgy kerülte ki, hogy még szabad időben is a könyvtárszobában ült és olvasott, nyelveket tanult, vagy kemény tornaedzéseket végzett a tornateremben – egyedül –, miközben társai kint a szabadban szórakoztak együtt, nélküle. Redlnek már gyermekkorától fogva mindig is *akarnia* kellett azonosságát önmagával, miközben látta, tapasztalta, hogy az emberek túlnyomó többsége egyszerűen benne él a maga azonosságában, anélkül hogy akár egyszer is meglepődne azon, hogy ő önmagának is, másoknak is ő, és e kettő között iszonyatos különbséget tehet a sors, az élet, hogy ez a két ő: nem egy! Sokszor tett kísérletet arra, hogy kívülről, mások szemével lássa önmagát. Az ilyen kísérletekre az ember általában ritkán képes igazán, és akkor is csak másodpercekig tart a „más szemének” tekintetével látott „önarckép”. De ez a mások szemével látott kép nem volt riasztó. Ebben a képben, külsőleg, ha sikerült másodpercekre magába bevenni, belopnia mások „szemét”, ahogyan azok láthatják őt, nem volt semmi zavaró. Majdnem az a csúcserzés, amikor az ember több órás sziklamászás után fölérv a hegytetőre körülpillant, le a mélybe és előre a távlatokba, fogta el mindannyiszor, amikor mások szemével „látta” önmagát. És ilyenkor, minthogy sokat olvasott, sok verset is, ilyenkor, amikor kifáradt a „játéktól”, amelyben mások szemével nézte önmagát, és bár csak másodpercekre, de látta is, Theodor Storm sorát idézte fel: „*Schliesse deine Augen beide...*” Legkedvesebb olvasmányai mégis Kleist novellái és drámái voltak, különösen a *Heilbronni Katica* című színdarab. Sokszor elolvasta Kleist életrajzának egyes részleteit is: „... az Odera melletti Frankfurtban született... porosz katonatiszt fia... születése után nemsokára elárvult, és egy atyai ágról való vörös hajú néjének vezetése alatt nőtt fel, mely körülmény nagyban hozzájárult ahhoz, hogy jellemét későbbi tragikus sorsának megfelelőleg hangolja...” Ezt Redl tökéletesen megértette, sőt fiatalabb korában egyenesen a maga számára – eltűnt apjáról – kitalált legendákba és hazugságokba bele is építette. „... 1792-ben belépett a hadseregbe, és öt év alatt hadnagy lett. Kleist minden vonakodás nélkül folytatta a megkezdett pályát, a rajnai hadjáratokban ismételten ki is tüntette magát, de midőn a mozgalmas harci időket a lélekölő kaszárnyai élet csendje és egyhangúsága váltotta fel, Kleist felismerte, hogy a katonai pálya nem neki való... néjét, családját, katonai pártfogóit nagy nehézségek árán rábírván, hogy vele az egyetemi tanulmányokat megtéessék, szülővárosának egyetemén rohamosan futott végig a tudományoknak egész hosszú során, anélkül hogy kielégítette volna benne azt a homályos érzést, mely lelkében honolt, mely más felé hajtotta, valami új világ felé, amely majd őt magát is meg fogja újítani... Ekkor szép, ám szigorú néje egyszerűen örültnek nevezte Heinrich von Kleist kvietált hadnagyot, és többé nem törődött sorsával... Kleist ekkor unokanővérénél keresett vigasztalást. Ez az unokanővér szőke volt, ám nem kevésbé szigorú, mint Kleist vörös hajú néje. Kapott-e? Talált-e vigaszt, nyugalmat, sőt esetleg titkos szerelmet is szőke, szigorú unokanővérétől? Nem tudhatni. E kapcsolatokat az egész család előtt, nemhogy a nagyközönség előtt: mindig is sűrű homály fedte. Kleist később ismét visszatért a hadsereg keblére. A boulogne-i expedícióhoz akart csatlakozni, amelynek néjjei, unokanővérei, a vörös és a szőke hajúak is nagyon örültek. Ismét felöltötte egyenruháját, ám útlevelét elmulasztotta megújítani. Letartóztatásakor kémnek tekintették, és készültek statáriális eljárással őt főbe lövetni. Az akkori párizsi porosz követ mentette meg életét, igen nehezen igazolva *Kleist helyett*, hogy *Kicsoda Kleist*. Ő maga ugyanis semmi fáradságot nem vett, hogy személyének azonosságát bármiféle passzussal, papírral vagy levéllel igazolja a hadbírók előtt. Sőt azok kérdéseire, hogy kicsoda ő, honnan hová tart etc. Kleist egyszerűen nem válaszolt.” Igen, hát végső soron mit is válaszolhatott volna Kleist, tűnődött el e komikus részeknél Redl. Talán azt, hogy ő a néjének a



rokona, unokanővérének pedig egyenesen az unokaöccse? Ennyivel aligha úszta volna meg a golyót! Sőt milyen sértő is lett volna egy ilyen válasz: „Uraim, én az unokanővérem unokaöccse vagyok! Nincs több mondanivalóm magamról az önök számára!” Az már veszélyesebb eset volt, amikor Kleist az asperni csatamezőn bolyongott, és porosz egyenruhában porosz fogságba esett... Ám ekkor is megmenekült, mert szerencséjére a porosz járőrök, mielőtt mint áruhába öltözött francia tisztet főbe lőtték volna, előzőleg megmotozták, és találtak nála egy levelet, amelyet unokanővérének, Ulrikének írt. Ez volt Heinrich von Kleist utolsó levele: „Most már valóság és tökéletesség nincs többé. Egy csatatéren vagyok, de ez sem valóságos... pedig a katonák, akik itt harcolnak, azt hiszik, és pár perccel ezelőtt azt hitték még az azóta elesett katonák is, hogy ez az egész így van, így történt és így igaz. Ők már tudják, hogy *nem így van, nem így történt és nem így igaz*. És nagyon sok az elesett katona ezen a mezőn. Több, mint az élő... Menyasszonyomnak megírtam: nem veszem feleségül, nem akarok Svájcban élni mint egyszerű gazdálkodó. Frigyünket levelem vétele után arám felbontottnak nyilvánította. Minden úgy össze van bennem kuszálva, mint a tévedt szálak a szövöszékben, és hiába fáradok az értelem és az akarat kezével rendet teremteni ... most már nem fogom, amint azt egykor tudtam, képes lettem volna rá: Aiszhüloszt, Szophoklészt és Shakespeare-t egyszerre felülmúlni... »Robert Guiscard«!/? A tűzbe vetettem, Ulrike!” Nem lőtték agyon azon a harctéren. Futóbolondnak nézték. Kleist lőtte agyon Kleistet, a Wannsee partján, barátnőjével együtt, de erről már nem írt – előzőleg még csak egy sort sem – unokanővérének. Redl gyakran olvasta Kleist műveit, különösen azokban az években, azokban a múlt századi években, amikor meg mint hadnagy Galíciában, a lemergi garnizonban szolgált, és szabad éjszakáin gyakran elmeditált Kleist sorsa fölött, néha oly bensőségesen, mintha csak a saját sorsán tűnődött volna el. Noha a galíciai szolgálat nem engedett túl sok időt a meditációra. Először is, mivel az Imperator, I. Ferenc József különösen kedvelte Galícia tartományt, rendszerezések voltak a hadgyakorlatok és az azokat követő parádék, tábortüzek, kitüntetések, nagybbszerű kaszinói mulatozások, amelyeknek nemegyszer egy-egy hajnalra kitűzött párbaj vetett véget. Különösen a magyar származású tisztek párbajoztak, úgyszólván szertartásszerűen, nagy tradícióval a kaszinói esték és éjszakák után. Másrészt az Osztrák-Magyar és az Orosz Birodalom határán kiterjedt csempészet folyt, elsősorban szeszcsempészet, azonban e mögött nagyon sokszor abszolút absztinens anarchisták bújtak meg, ezek felgöngyölítésével a lemergi, a koweli, a troppau, a tarnopoli rendőrség csak a hadsereg segítségével tudott megbirkózni. Ráadásul intenzív politikai agitátormunka is tovább folyt Galíciában. Erről a tevékenységről nem volt könnyű dolog naprakész képet kialakítani, hogy a szeszcsempészek közül kiszűrjék az anarchistákat, várva őket a konspirációs lakásaikon. De Redl hadnagynak, kiterjedt kapcsolatai révén, olykor még ez is sikerült. „Mert Redl örökké szimatol...” – adta meg e sikerek magyarázatát Kubinyi Kristóf, aki szintén a lemergi garnizonban szolgált, és ekkor barátsága Redl iránt töretlen volt még. Itt, Galíciában, ahol I. Ferenc József császár gyakorta megjelent egy-egy hadgyakorlaton, hajszálon függtek a tiszt karrierék. A galíciai szolgálat össze sem volt hasonlítható a későbbi görzi évekkel, az „osztrák Nizzában”, közel az Adriához...

Galíciában Redl, ekkor már főhadnagy volt, egy hadgyakorlaton megdöbbenő dolgot tapasztalt. Azt tudta, hogy ezredének parancsnoka szenvedélyes fényképész, rabja a fotografálásnak. De nem akart hinni a szemének, amikor a hadgyakorlat közepén megpillantott egy – civil! – fényképészt, amint éppen egy tűzérési támadás előkészítéséről csinált néhány felvételt. Redl odavágtatott *hozzá*, és megkérdezte tőle: „Ember, mit művel itt maga?!” „Az ezredes úr parancsára felvételeket készítek a...” „Hol az ezredes úr?!” – kiáltotta Redl, de hangját elnyomta az ágyúk dübörgése. Elkobozta a fényképezőgépet, majd visszavágtatott harcálláspontjára. Ott is egy fényképészre bukkant, ám az maga a parancsnok, az ezredes volt. Éppen azt fotografálta, amint a bakák kézigránátdobással előkészített szuronyrohamot, kézitusát

gyakorolnak. De ekkor olyan esemény történt, ami meggátolta Redlt abban, hogy a fényképezéssel foglalkozzon. A lövészgödörből fölugró katonák egyike közvetlenül maga elé vágta a kézigránát, mivel oly messzire akarta hajítani, hogy előtte egészen hátrafesztette a karját, ezért sikerült rosszul a dobás. Közben a többi gránát sorra robbant, messze – az ellenség feltételezett állásai előtt –, azután a katonák szuronyt szegezve rohantak előre. Kivéve azt az egy katonát, aki maga elé vágta saját gránátját: ő megrémülve a még fel nem robbant gránáttól, puskáját eldobva visszafelé kezdett futni, ki a füstből, a lángokból. Redl leugrott a nyeregből, felkapta a kézigránát, és olyan irányba hajította, amerre nem tartózkodtak rohamozó katonák, sem az „ellenségeik”, azaz saját bajtársaik, akiknek az ellenség szerepét kellett játszaniuk. Redl, amikor felszállt a füst, észrevett egy hadnagyot, aki mindezt beavatkozás nélkül, tétlenül nézte végig, noha előzőleg kivont kardjával éppen ő adott jelt a rohamra. Redl odament hozzá: „Hadnagy úr! Ezek a bakák nem kaptak öntől megfelelő kiképzést egy kézigránát dobására?! Nem képezte ki őket a 42. cikkelyben kifejtett: »Eljárás fel nem robbant vagy a célt el nem talált kézigránáttal« esetre?!” A hadnagy rágyújtott egy cigarettára. Redl ráordított: „Hadnagy! Cigarettát eldobni! A hadgyakorlat után: kihallgatáson jelentkezik!” „Értettem” – mondta a jóképű, flegma hadnagy, de a cigarettát csak azután dobta el, hogy még egy jó mélyet szippantott belőle. „Hadnagy úr! Ön a dobás előterepét nem határozta meg katonáinak szabályszerűen, az előírt 20-30 méteres mélységben! A lövészteknők mellvédjének magassága sem felelt meg az előírásnak! És itt minden katona gránátot dobott, pedig a szabályzat világosan előírja: roham előtti támadásnál négy dobónál több emberrel összdobást ne hajtunk végre! Ön pedig rohamra vezénylő jelet adott nekik! És miután önnek a harci naplójába be kell vezetnie szabályszerűen azt a mondatot, amint a gyakorlat véget ért, hogy *körzetet átkutattam és nem robbant kézigránátot nem találtam*, ezt a munkát most mindjárt meg is kezdheti! Hívjon tűzszerészeket, akik képesek megkülönböztetni a kézigránátot a marharépától! Ön jobban ért a kártyához, mint a gránátokhoz...” – mondta Redl, aki csak ekkor jött rá, miért oly flegma vele a hadnagy. A hadnagy jó ivócimborája és kártyapartnere volt Kubinyi Kristófnak, mindig együtt mulattak a lemergi kaszinóban. A hadnagy nyilván abban bízott, hogy Redl főhadnagy, lévén Kubinyi Kristóf barátja, az egész ügyet szóba se hozza többé, csak éppen a bakák előtt csinálta meg a cirkuszt, stréberségből. De a hadnagy tévedett; esete eljárást vont maga után, hiába lépett közbe érdekében Kubinyi Kristóf, Redl nem állt el a fegyelmi eljárástól. Talán ekkor neheztelt volna meg rá először régi kadéttársa, Kristóf? Ezt a kérdést többször is fölvetette magának Redl ezredes, különösen olyankor, amikor Katalin és Kristóf fényképeit tanulmányozta, akik bizonyos vonásokban annyira hasonlítottak egymáshoz, hogy Redl néha eljátszott a gondolattal, vajon a testvérek nem mindketten nők-e? Vagy ellenkezőleg: nem férfiak-e mind a ketten? Mintha ikrek lettek volna, bár Katalin négy évvel idősebb volt Kristófnál, és ráadásul „igazi” nő volt, mint ahogy Kristóf is „igazi” férfi volt... És mégis, hasonlóságuk, főleg a fiatal korukban vagy gyermekkorukban készült fényképeiken -amelyeket Redl egyébként Katalintól kapott –, valami elválaszthatatlan egyformaságban mutatták a fiúvonásokat és a leányvonásokat a testvérek arcán. Redl nem szívesen emlékezett vissza galíciai szolgálatának éveire. Pedig Kristóf akkor kiállt mellette, hiszen a hadnagy, miután megfeddték Redl ellene indított eljárása alapján, a kaszinóban – részegen – kijelentette, hogy párbajra fogja kihívni Redlt, mivel az megalázta őt a közkatonák előtt. Ekkor azonban Kubinyi Kristóf megszólalt, és bár az egész társasághoz beszélt, szavait a hadnagyhoz intézte csupán: „...uraim, egyszer s mindenkorra jegyezzék meg maguknak, hogy Redl különb katonatiszt, mint önök! Kérdezhetnék, mivel tudnám én ezt bizonyítani... igen... hát... pro primo: hülyéknek én nem szoktam megmagyarázni semmit... pro secundo: az, aki vele párbajozni akar, az előbb énvelem fog párbajozni! Te tudod, ki vagy? Egy zéró!” – ordította a részeg hadnagynak a szintén erősen ittas Kubinyi. A kitörő botrányt csak az ezredes, a parancsnok váratlan megjelenése hárította el. Pedig ennek az ezredesnek nem sok szolgálati ideje

volt hátra a lemergi garnizonban. Éppen Redl jelentése alapján – miszerint a Galíciában végrehajtott hadgyakorlatok során nemegyszer ő maga készített fényképfelvételeket, s ez sem lett volna hagyján, de túl ezen: civil. fotográfusokkal felvételek egész sorát készítette – néhány, hét múlva nyugállományba helyezték, fölmerült ugyanis az a gyanú, hogy fényképeinek egy része – természetesen nem az ő kezéből, de véletlenül mégis – az oroszok kezébe kerülhet. Redl főhadnagy e jelentés megtételéért dicséretben részesült. Nem sokkal később, csak úgy passzióból, egy hajnalon Redl magányosan lovagolt ki. Az itt-ott felszakadó ködben észrevett egy alacsonyan szálló postaballont. Követte. Látszólag a rendes, menetrendszerű postaballon volt, ám szokatlanul nagy kosarat szállított, azonkívül az orosz határ irányából repült, nem pedig egyik galíciai városból a másik galíciai város felé. A szél, amely felszakította a hajnali ködöt, gyorsabban kezdte sodorni a postaballont. Redl vágta váltott, még alája ért az egyre inkább emelkedő, kosaras postaléghajónak, előrántotta a Frommert, és lelőtte a harmatos mezőre a léghajócskát. A ballon kosarába precízen elhelyezett órarugós önkiodó fényképezőgépet szereltek, és a léggömb iránya, amint ezt Redl később megállapította, éppen egy új bunkerrendszer volt. Ha a szél ereje változatlan marad, ha Redl nem lövi le a „postaballont”, akkor készült volna néhány értékes felvétel a korszerű kiserődökről. Vajon hány ilyen ballonocskát eresztenek fel odaát kedvező szélben? A speciális célra átalakított „Bussard” típusú postaléggömb lelövésénél is nagyobb érdeme volt Redlnek az, hogy villámgyorsan riasztva egy lovasszázadot, hatalmas terepet bepásztázva sikerült megtalálnia és letartóztatnia azokat a „favágókat”, akik több megadott helyen – tekintettel a változó szélirányra: harminc ilyen „favágó”-őrség állíttatott fel – várakoztak a „postaballonra”. Ezért Redlt előléptették, és Galíciából átvezényelték a Tengeremellékre, az „osztrák Nizzába”, tekintettel arra, hogy az olaszok talán még az oroszokat is fölülmutták a rugós önkiodó fényképezőgéppel felszerelt léggömbök számát tekintve: állandóan ballonokat eregettek, hol Görz, hol Pola, hol Spoleto fölé; az olaszok tengerről, teherhajók fedélzetéről bocsátották útra kémballonjaikat, nem nyírfaerdőkből, mint az oroszok, de ez a lényeg és a célt tekintve nem számított nagy különbségnek. És mivel a hirtelen riasztott lovasszázadot, amely végül rábukkant a postaballonra várakozó „favágókra”, Kubinyi Kristóf vezette, ezért őt is előléptették, őt is a Tengeremellékre, a görzi garnizonba vezényelték át, mintha a véletlenek sem akarták volna hagyni, hogy a két katonatiszt, Alfred Redl és Kubinyi Kristóf sorsa elváljék egymástól, akárcsak azáltal is, hogy a Birodalom két egymástól távol eső határvidékén szolgáljanak. És a Tengeremellék -legalábbis eleinte – békésebb, nyugalmasabb területnek látszott, mint az anarchistákkal, terroristákkal teli Galícia, ahol a rendőrség újra meg újra kénytelen volt a hadsereg segítségét kérni. Az „osztrák Nizzában” nem kellett olyan parancsokat kiadni a katonáknak, hogy: „Tömeget rohammal szétoszlatni. Első szakasz, kardlappal középük! Ha ez kevés: figyelmeztető lövés karabélyból! Ha ez is kevés: tűz a tüntető vagy ellenálló csoportosulásokra!” A Tengeremellék, Galícia után, Kubinyi Kristóf szemszögéből nézve maga volt katonai karrierjének netovábbja: az abbáziai kaszinók sokkal szebbek voltak, mint a lemergiek, és mintha a lányok is szebbek lettek volna, mindenesetre mások, mint a lemergi lányok. És a határ túlsó oldalán sem kozák ezredek állnak, hanem belsaglierek, és ez nagy különbség. Redl visszaemlékezett arra a mulatságra, amikor Kubinyi Kristóffal együtt, Bécsen át a Tengeremellékre utazva, elbúcsúztak lemergi bajtársaiktól. Fényes estély volt, szép lányok és asszonyok tették még fényesebbé. Redl maga is alaposan a pohár fenekére nézett, pompásan érezte magát, mégis sor került egy incidensre. Kubinyi Kristóf ugyanis – számos, egyébként tökrészeg polgári személy, sok nő társaságában, akik szintén spiccesek voltak – egy fiatal hadnagynak, aki a császár egészségére ürítette a poharát, azt találta mondani: „Ugyan! Az öreg... hamarosan a Kaisergruftban, a Kapucinus-kriptában fogja kipihenni hosszú szolgálatát... A jövő Ferenc Ferdinándé! És ez azt jelenti, hogy a jövő: a háború! (A hölgyek felkacagtak.) Három Krupp-ágyú érkezett Németországból... tegnap... leplombált vagonokban... már össze is rakták

őket a koweli erődben... Nem azért hozták ide őket, hogy Őfelsége nem tudom hányadik születésnapján díszlövéseket adjanak le velük, uraim!” – mondta Kubinyi Kristóf, inkább ugyan hölgyekhez, mint urakhoz fordulva. Kezében kristálypohár csillogott. Redl halkán rászólt: „Kristóf... ez egy búcsúeste... egy bál... Nem vetted volna észre? Itt ne essék szó Krupp-ágyúkról... meg a koweli erődről...” Felelte erre Kubinyi Kristóf, szintúgy halkán: „Nem gyűlöllek, Redl, nem is haragszom,– hogy hölgyek előtt merészelsz figyelmeztetni engem, csak nevetségesnek tartalak.” Talán, tette fel magának a kérdést Redl ezredes annyi évvel később is, azon a búcsúestén tört volna meg kadétkori barátságuk? Vagy akkor, amikor egy korábbi estélyen a Redl társaságában iddógáló és már jócskán ittas ezredorvos szólt a pincérnek: „Két konyakot, Anton fiam...” Mire a közelükben ülő Kubinyi Redlre nézett, vigyorgott, aztán azt mondta: „Három konyakot, kedves Antónia... az ezredtörzsorvos úrnak... négyet pedig nekem, Tónikám!” Ezt később Redl számon kérte Kubinyitól, de az nem emlékezett erre a tréfás rendelésre, miszerint ő Anton pincért Antóniának nevezte volna, „ajkán sötét mosollyal”. Vagy akkor, amikor Egon Jehle ulánuskapitány egyenesen a Burgból érkezett, és pedig azzal a paranccsal, hogy Galícia valamennyi tiszti kaszinójából el kell szállítani a meggyilkolt Erzsébet királyné és az öngyilkos Rudolf királyfi arcát ábrázoló festményeket, mivel Őfelsége *megtudta*, hogy e képek alatt hadseregének tisztjei duhaj mulatozás közepette trágár szavakat használnak. Egon Jehle, miután közölte a parancsot, maga is ivott a fárasztó út után, és pedig jócskán. Ekkor sértő megjegyzéseket kezdett tenni a lemergi tisztiek magatartására. Ezt Kubinyi Kristóf egy személyben magára vette. Dulakodás, majd lövöldözés kezdődött, s noha nem sebesült meg senki, éppen a képek eltávolítására vonatkozó parancsot hozó Egon Jehle kapitány talált belelőni, igen szerencsétlen módon, éppen Erzsébet királyné fekete ruhás mellképébe, amelyet akkortájt festettek Erzsébetről, amikor Rudolf fiának halálhírét vette. A festőnek feketére kellett festenie az eredetileg rózsaszín királynéi ruhát a már csaknem elkészült képen, miközben a modell, a királyné már távozott. Egon Jehle sértéseit a lemergi garnizon tisztjei éles visszasértéssel megválaszolták ugyan, de Kubinyi nem érte volna be ezzel, ő párbajozni akart, és erre Jehle kapitány készen is állott, közben azonban Redlnek sikerült kivonszolnia a részeg Kubinyit a kaszinóból, ezt természetesen Kubinyi – immár kijózanodva – másnap megtudta bajtársaitól. Az esetet ugyan nem kérte számon Redltől, feltehetőleg azért nem, mert nem is emlékezett pontosan, mi és hogyan történt, de a gőzfürdőben tüntetőén elfordult tőle, észre se vette, köszönését mintha nem hallotta volna meg. De később mintha mégis napirendre tért volna Kristóf ezzel a kaszinói esettel kapcsolatban. Akkor hát? Talán már a kadétiskolában megtört volna a barátság közöttük? Miért? Mert Redl úgy érezte, hogy túl kell szárnyalnia mindenkit mind testi, mind szellemi erőfeszítésekben, és ezt Kristóf nem volt képes elviselni, nem tűrhette el a természete? A gögje? A hiúsága? Vajon még mint kadétek barátok voltak-e egyáltalán? Hiszen örökké rivalizáltak, a tanórákon ugyanúgy, mint kint a terepen. Redl élesen emlékezett egyik közös feleletükre, amelynek tárgya: *összeköttetés felvétele két harcálláspont között* címet viselte. Az oktatótiszt tömören közölte: a hívó harcálláspont neve: „*Parittyás*”, a hívott harcálláspont neve: „*Kedves*”. A két kadét a szikratávírókhoz ült: „Halló, Kedves, itt Parittyás.” „Helyes” – mondta az oktatótiszt, majd megkérdezte Kubinyitól, Hányszor kell -a hívást ismételnie. „Háromszor-négyszer” – felelte Kubinyi kadét, mire az oktatótiszt ráordított, hogy ne találgasson itt, és Redl kadétnak tette fel a kérdést, aki megfelelte azt úgy, ahogy a szabályzat előírja. „És abban az esetben, ha a két harcálláspontnak egymással jelenleg nincs közölnivalója, akkor mi a teendő?” – kérdezte Redltől az oktatótiszt. „Akkor a hívó harcálláspont a végeztem jelzést adja a szabályzat szerint, azaz adott esetben: »Halló Kedves, itt Parittyás, vettem, vége.«, „Helyes” – mondta az oktatótiszt. Ekkor Kubinyi kadét röhögni kezdett. A tiszt üvöltve kérdezte: „Kubinyi kadét, mit röhög az óránom, mint egy fakutya?!” A kadét ekképpen felelt: „Azt nem értem, tanár úr, hogy... ha egyszer a két harcálláspontnak egymással jelenleg semmi közölnivalója nincs,

akkor előzőleg miért hívják mégis fel egymást?” Az egész osztály röhögött. Kubinyit megrótták viselkedéséért. Egy másik órán, amelyen Redl felelt, éspedig kitűnően, amikor a tanárnak arra az utoljára feltett kérdésére: „Mi a Birodalom hivatalos jogi elnevezése?”, Redl így válaszolt: „Császárság, amelynek hivatalos neve: A Birodalmi Tanácsban képviselt királyságok és tartományok.” Kubinyi kadét ekkor kérdezetlenül közbeszólt: „Kivéve Alsó- és Felsőkubinyt, Redl!” Ezért ismét és ezúttal súlyosabban megrótták. De nemcsak a tantermekben rivalizáltak, hanem kint, a szabadban végrehajtott gyakorlatok során is. Redl és Kubinyi közösen, szorosan egymás mellett haladva hajtották rá lovukat egy akadályra, majd azután vágóban, fej-fej mellett folytatták a versenyt a távoli vizesárok felé. Redl éppen a vizesároknál, mivel jobban vezette bele a lovát, lassan és éppen csak hogy elhúzott Kristóf mellett, és az élen haladt, előnye azonban még behozhatónak látszott, ám ekkor sípszó harsant. Gencsy Gáspár huszár százados magához parancsolta a két kadétot. „Lóról!” – vezényelte. „Mit mond a regula, Redl?” „Alázatosan jelentem, a regula azt mondja: a ló fejére ütni durva lélekre vall.” „Maguk ketten közvetlenül az akadály előtt mégis ezt tették! Kubinyi, mit mond a regula, mikor mondjuk azt, hogy *nyugodt* kéz?” „Ha például egy halott kezét látjuk, százados úr!” -felelte pimaszul, de feszes vigyázzállásban Kubinyi kadét. Gencsy Gáspár nem hitt a fülének. Iszonyatos káromkodással zavarta el Kubinyit, akinek szüleit, családját egyébként jól ismerte. Redlhez fordult, és megismételte az iménti kérdést, amelyre a regula szerint Redl kadét megadta a választ: „A lovas keze legyen nyugodt, könnyű és puha. Nyugodt a kéz akkor, ha állandóan meg tud maradni abban a helyzetben, amelyet a lovas megfelelőnek talál, és eközben a ló mozgásától, rázásától független... még akkor is, ha a ló esetleg beleránt a szárba... a nyugodt kéz a nyugodt vállból ered...” „Helyes” – mondta Gencsy Gáspár huszár százados, majd ráförmedt Redlre: „Arról nem hallott valamit, mi az, hogy jármódcsökkenés?! Hogy merészték meg ilyen akadály után még tovább fokozni a vágót? Leléphet!” Mind több régi, kadétkori emlék villant át Redl ezredes agyán. Arra kellett gondolnia, hogy ő és Kristóf már akkor sem voltak barátok, azokban a régi években, csak a versengés tartotta össze őket, és Kristóf nővérének, Katalinnak különleges „köze” a két kadéthoz. Annak a Katalinnak a titokzatos személye, akitől Redl ezredes most táviratot kapott, amelyben olvashatta: „Abbáziában várlak. Hotel Bellevue. Indulj máris! Katalin.”

Noha Redl ezredes *hazája, háza, hajléka*: a hadsereg volt, és nem Abbázia, nem a Hotel Bellevue, Katalin táviratára mégis – éspedig annak kérése szerint: *máris* — indult. Redl, aki sokat tanult tanáraitól a Birodalom minden, egymást követő, egyre magasabb követelményeket támasztó iskolájában, intézetében, akadémiaján, olyannyira, hogy fölülmúlta tanárait, és ő maga is tanár lehetett volna, ilyenkor, amikor Katalin hívta – Abbáziába, Karlsbadba, Marienbadba vagy Bécsben is bárhová -, mindig azt érezte, hogy senkitől semmit, soha nem tanult, ő önmagát nevelte fel, önmagát tanította, önmagára kényszerítve önmagát, és ezért az is lehetséges, hogy éppen önmagáról nem tudott semmit, hogy saját magát tanulta meg a legkevésbé, mert erre a „magánkurzusra” nem maradt ideje. Amikor Katalin hívására indult Katalinhoz, kicsit mindig mintha „önmagához” is indult volna, helyesebben, mintha most lenne életében először lehetősége arra, hogy megtudja: kicsoda ő, milyen ő a világnak, az életnek?

Katalin valami kizsákmányoló árvasággal követte *életével* Redl életét. Voltak hónapok, amikor egyáltalán nem találkoztak, voltak napok-hetek, amikor minden órát együtt töltöttek, kedves, régi helyeken, a Tengermelléken. Katalinnal való kapcsolatának kimerítő elemzésére Redlnek nem volt elég ideje. Ehhez egy másik, egy második, egy tartalék életre lett volna szüksége. Katalin „egyszerre”, *egy testben, egy arcban* volt számára hajadon leány és asszony, anya és nővér, szerető és bizalmas barát, és ebben mégis: a másik nemhez tartozó, vonzó idegen, akit alig ismert az *életével*. Csak *emlékezetével* ismerte Katalint. Ez már önmagában is kettősséget hordozott és rejtett: egy valóságos nőt és egy a Redl emlékezetében – önkényesen, *kegyelmi*

*képzelettel* – kialakított és kialakult, mégis a *valóságosban* folyton változó, másuló, módosuló Katalin-imágót. Redl kamasz fiú volt, kadét, az első serdülés korában, amikor a Felvidéken, Kristóf vendégeként egy vakáción, Kubinyban, az ősi birtokon, a tizenhetedik században épült kastélyban Katalint megismerte. A magyar nemeskisasszony – akkor, azon a nyáron – már régen benne élt a rejtélyes leányi serdülésben, túl volt a kamaszkoron, és merész játékokat engedett meg magának öccsével, Kristóffal, és annak barátjával, a kamasz, szemérmes Redl kadéttal, akit a kisasszony kihívó szépségén, fiús természetén kívül még a régi birtok és annak erdős mélyében, hosszú, sötét fásor mögött emelkedő kastély is megfélemlített, szinte magába fagyasztva kamasz öntudatát. Katalint izgatta Redl szótlansága, szemérmessége, magatartása. Redl mindenesetre ott Kubinyban, kamaszként, Kristóf és annak nővére, a vadonszép és baljósán kedves Katalin előtt is *tartotta magát*. Később, férfikorában, egyre magasabbra ívelő katonatiszti pályája során valami különös fordulatot „szenvedett el” Katalin és Redl kapcsolata. Talán az életévek varázslata révén? Redl felnőtt, Katalin mintha ifjú, leányos, sőt szinte kamasz maradt volna, noha társaságban ez semmiféle gyer-metegséggel nem járt. Bár paradox, de Katalinból *kamasz asszony lett, serdülő nő*, aki – ha együtt mutatkozott Redl-lel – jóval fiatalabbnak látszott a férfinál, akinél valójában közel négy évvel idősebb volt. „Valójában...” Ámde Katalin élt – egy második, sajátabb, mégis: magának ismeretlen életet is, és pedig Redl emlékezetében mint leány, mint ifjú, felvidéki nemeslány. Ez az imágó – *években* és *évek ellenére* – első, legelső ifjúságában idézte és őrizte Redlben és Redl által Katalin számára is Katalint. Találkozásuk ebben a *két külön* időben zajlottak, amelynek vonzatában *két külön* tér is óvta, őrizte és engedte át őket egymásnak, megejtően és meghitten őszintén: a valóságos Katalint, a nőt, az asszonyt övező-körülvevő, szépséggel és *vagyonnal* védő tér, és egy *másik* „tér” is, Redl emlékezetének komor, alig tagolt tere, amelyben az ifjú nemesleányzó úgy élt, úgy jött s ment, úgy érkezett-távozott, mintha megálltak volna az évek, vagy mintha az éveknek, az életéveknek nem is az lenne legjellemzőbb tulajdonságuk, hogy elmúljanak, hogy véget érjenek, életet és sorsot is befejező visszafordíthatatlansággal. Redl élettel beérte, „utolérte” azt a leányt, akit még kamaszkorában ismert meg, aki akkor – a kadéthoz képest – érett, „kész”, hajadon volt, és Redl ezt a hajadont őrizte önmagában, valóságosan is, emlékezetében is, mert számára, legalábbis Katalin tekintetében, valóság és emlékezet, múlt és jelen idő egybeesett, egységben élt, mintegy a „tényleges” időn kívül jelent meg, anélkül hogy a valóságos időmúlást – órák, délutánok, esték, éjszakák, hajnalok, napok, hetek, hónapok, évszakok, évek, évtizedek – elszenvedte volna. Az idő mint *nyersanyag* természetes állapotában, közvetlenül hatott Redl érzékszerveire, mind látásban, mind tapintásban, mind a szavak hallásában – vagy kimondásában. Az időnek ezt a nyersanyagát Katalin hímizte-szötte-fonta-mintázta meg, „kézimunkázta” *száltól szövésig*: Redl emlékezetének leány-Katalinja és kapcsolatuk későbbi, mindennapi valóságának nő-Katalinja között. Nem volt ez tudatos „szövéss” Katalin részéről, minthogy a tervei sem voltak soha tudatosak, a szó szorgalmi értelmében semmiképpen sem, Katalin „szövése”, „hímzése”: játék volt, és Redl szerette ezt a játékot, ezt a játékost. Tételezzük fel, hogy az embereknek van belső látóterük. Ez nem azonos képet mutat azzal, amit akkor lát az ember, amikor a „világot”, a „valóságot”, a „zajló, zavaros életet”, a csak látszólag helyükön lévő tárgyakat nézi. Redl belső látóterében kizárólagosan Katalin volt az a lény, az az egy személy, aki, ha elmozdult volna Redl Katalinnak fenntartott *belső helyéről*, akkor Katalin elhagyott helyén: maga a semmi mutatkozott volna meg, mint valami sejtett, sőt várt vendég, személytelen jövevény, mint *valami jeltelen* jelenség, valami ijesztő jelenés, amelynek *helyre*, mind több, mind nagyobb helyre van szüksége a tudatban, az emlékezetben, a szavakban, a cselekvésben, tettekben, szolgálatban, szabad időben egyaránt. Ezért indult mindig és máris Redl, ha Katalin hívta őt magához, egymással találkozni, *egymásban és egymásnak*: megmutatkozni, megmutatni egymást, élettel, arccal, testtel, szóval, érintéssel, nevetéssel, emlékekkel.

Ez a belső látótér megvolt Katalinban is. Katalin szeme elől is Redl takarta el, rejtette és feledtette el a semmit, az emberi életnek, a világi és túlvilági valóságnak ezt a mindent és mindenkit viszontlátni vágyó vendégét. Az amúgy – szolgálatban, akcióban föltétlenül – hidegvérű, félelem-telén Redl megnyugodott a Katalinnal való találkozásokban. Megnyugodott, mert Katalin jelenléte kiriasztotta őt a kötelességteljesítésből, a szolgálatból, ám ezzel egyidejűleg mintegy: *magára* riasztotta. Ezt a „riadtságot”, amit Redl Redltől érzett, ezt üzte el Katalin jelenléte, arca, teste, játéka, nevetése, szinte félelmet keltő felelőtlensége, kihívó könnyelműsége, olykor blazírt beletörődése a „dolgok értelmetlenségébe”, olykor flegma felülemelkedése az esetlegességeken, a veszélyes véletleneken, a kínos helyzeteken.

A Redl életében valóságosan meg-megjelenő asszony- és nő-, sőt „nöstény”-Katalin: a nővér-szerető, a barát, a játszótárs, a „testi titkos tanácsos”, ahogyan maga Katalin nevezte magát Redl élete alakításában: mindig magával hozta azt a régi, múlt *századi* kamasz lányt, a felvidéki magyar nemeshajadont, akit a kadét Redl megismert, és akit a vezérkari ezredes Redl emlékezete őrzött, belül és önmagának, ugyanakkor a felnőtt Katalin számára is őrizte az ifjú, az egykori „eladósorú”, szűz Katalint. Redl és Katalin kapcsolata kimerítette ama „kegyelmi állapot” fogalmát és életteljes gyakorlatát, amelyről oly sokat elmélkedtek a tudós szentatyák, különösképpen Augustinus. E játékos kegyelmi állapotban mindkettőjüknek megadatott az a *még* „földi kegy”, az az *izgató irgalom*, hogy a másikban megláthassák magukat, és megélhessék a *másik* életében tulajdon életüket, *azáltal*, hogy át- és megadják annak azt, mint valami adós, tartozó életet. *Lelki anyagát* jelentették és adták egymásnak. Nyersanyag volt ez, de Katalin is, Redl is a magaátadás boldog játékaival hasznos, célteljes formává munkálta ezt a lelki-idegi ércet, felszínre hozva ezt a föld alatti energiát, ezt az erőt, ami csak és kizárólag az ő kettősük ereje volt, mások még csak egy mécses kanócat sem tudták volna meggyújtani vele. Kapcsolatuk keresztszemes hímzés volt, annak is a szép, régi megmutatkozása, amit a hímzésben boszorkányöltésnek neveznek a hímző nők.

Redl pillanatnyi pihenőt, minimális megnyugvást sem engedett meg magának. Érezte: az az idő sürgeti, amely független tulajdon életének, saját sorsának idejétől és folytonosságától. És ez az idő a történelem ideje volt. Bizalmas barátnőjének, Katalinnak kijelentette: „Az életem rendezhetetlen. Nincs életem. Bent van a dolgozószobámban, a hálószobámban, a szolgálatomban és az álmaimban is: a világtörténelem, mint hívatlan, névtelen *látogató*, mint számonkérő és a számadást velem *végrehajtó vendég*. Az élet különben sem arra való, hogy megoldjuk! Mire való akkor? Arra volna való, hogy – jobb híján... – csak úgy »leélje« az ember az *életét*? Nem! Általánosabb, átfogóbb célok eszközéül kell adnunk egyszeri és egyéni életünket! Mindenki idegbeteg, aki azt hiszi, hogy rosszkedve gyógyítható, ha elutazik mondjuk Abbáziába vagy Hochgallba vagy a Gurktaler Alpokba! Arcom – álarcom! – *arcaim* – álarcaim! -: elárulják bennem a semmit. Ugyanezt árulja el, leplezi le a tekintetem, a pusztá pillantásom, a nézése is, akárkire, akármire nézek is. Egyetlen reményem tehát, hogy tetteim *nem a semmit*, hanem a valóságot veszik célba, és mutatják meg mindazoknak, akiknek hatalmukban áll változtatni a valóságon, a világtörténelmen, persze a legszigorúbb mindennapi munkával, és mégis: évtizedes távlatokba hatolón, mondhatnám a perspektívák napszamosaiként dolgozva a jelenben. Ezt teszem én. Minden felesleges szerénység nélkül jelenthetem ki ezt. Aki az utamba áll, annak más utat kell választania, vagy el kell pusztulnia.”

Annak a katonatisztnek, akit Alfred Redlnek neveztek: bizonyos legendát – védő, őriző kiismerhetetlenséget – biztosított pusztá megjelenése. Személyét valami ijesztő személytelenség jellemezte, *de jelezte* is. Legtöbbször, legalábbis azok, akik többször voltak az ő *szinte valótlan társaságában*, azt hitték, hogy ennek a férfinak két élete van. (Nem is sejtették, hogy három, sőt négy élettel játszik *egy sorsot* egyszerre.) Az *egyik*: a k. u. k. hadsereg magas rangú tisztjének élete, amelyet egyenruhája, díszes, aranygalléros, háromcsillagos uniformisa eleve képviselt. A

*másik*: mintha ez a férfi, ez a katonatiszt *már élt volna egyszer*, élt volna, harcolt volna a középkorban is, és most a *második életét* élné, még hozzá úgy, hogy-ez a *két élet* – a közben elmúlt, letűnt nagy évszázadok ellenére – számára mégis *egy élet* volna, mi több, ezt a *két életet* egy harmadik életben *is* volna bátor folytatni a Birodalomért, miközben saját személye, tulajdon életének egyszerisége, sorsának a szolgálatnak szentelt tudomásulvétele és nyíltan vagy rejtetten: eszközként adása őt magát nemhogy nyugtalanítaná, inkább mintha valami bátorságba ágyazott boldogsághoz juttatná, amiről mindig is jól tudta, nem lesz megjutalmazva, nem jár érte ajándék, csak hely, őrhely, egy birodalmi poszt, igen magas poszt, egy örökös és úgyszólván önkéntes őrhely, leváltás nélkül, a Birodalom bármelyik limesén, hiszen ahhoz, hogy őt leváltásák, neki magának kellett volna kimondania a *jelszót*, de akkor *ő*, az őrszem, hová ment volna őrhelyéről? Redl maga volt az a katonatiszt, aki a Birodalom hadseregének korszerűsítésén fáradozott, és ő volt ugyanakkor az, aki minden erejével kívánta-akarta a nagy múltak rendjébe rögzíteni a világot és a világban a Birodalmat. Gátakkal fixálni, megfogni mintegy a folyást, amiről tudta: szétfolyást jelent. Redl nem fellegvárban élt, amelynek felvonóhidját bármikor felhúzhatta volna. Redl a valóságban élt, amelyet nem védenek lőtornyok, gyilokjárók, sem vastag kőfalak, sem bástyák, ám a *valóság* mégis *erőd*, amit védeni lehet egy másik – ellenséges – valósággal szemben. Gátőr lett volna, nagy áradást várva?

Valahányszor Katalin hívására Katalinhoz utazott, az Adriára, Abbáziába, a Bellevue-szállodába, mindig előre rendelkezett, röviden, tömören, táviratban: „Ugyanazt a lakosztályt, ugyanazt a teraszt, ugyanazokat a bútorokat, ugyanazokat a szőnyegeket, függönyöket, állólámpákat, tükröket, ugyanazokat az angol, francia, olasz, bécsi, pesti és prágai napi- és képeslapokat, elvágólagos rendben, egymás fölé helyezve, a bőrfotel mellé. Az újságok mellett egy tűhegyes piros és egy kék ceruza legyen. Reggeli, ebéd, vacsora: ugyanabban az időben. Ugyanazok az ételek: prágai sonka, lágy tojás, virsli és sör reggelire. Ebédre angol bélszín, előtte saláták, az előtt erőleves. Portói vörös bor, utána grappa, Fernet Branca és Cynar. Délutánra tea, mellé rum. Vacsorára: kagyló, osztriga, homár, langusza, fekete és rózsaszín orosz kaviár, sós, balti hering, sült pisztráng, süllő és fogas, polip és csigapörkölt, továbbá tonhal és tökehalmáj. A szobában ugyanazok a virágok legyenek: rózsa, liliom, orchidea, kardvirág, dália, kála. Továbbá, pontos műsora a velencei, a milánói, a veronai koncerteknek, Katalinnak támadna netán kedve hangversenyre menni. Ezért előre bérelt motoros bárka várakozzék, szükség esetére, a Bellevue Hotel mólójánál.” De még ennél is fontosabb volt Redl számára az, hogy Katalin, akárhányszor az Adriára, Abbáziába jött vele találkozni, mindig ugyanazt a ruhát, ugyanazt a cipellőt, ugyanazt a kalapot viselte, ugyanaz a napernyő volt vele, mint *mindig*, mint „mindig”: Redl emlékezetében, éspedig azért, hogy ezzel – ezzel is – erősebbé tegye Redl számára a valóságnál az emlékezést, sőt a valóság *helyébe* helyezze az emlékeket, együttlétük idejére. Valahányszor belépett az exkluzív, előkelő Bellevue Hotel – *ugyanúgy* és „ugyanúgy” berendezett – lakosztályába, mindannyiszor az a meghitt, meleg, mélyen és mélyről magától megszabadító érzés fogta el – látva, hogy minden *ugyanolyan* és „ugyanolyan” és *ugyanott* van, ahol *volt* és „volt”, mintha nem csupán napokat -olykor röpké órákat – töltött volna el, hanem hosszú heteket, hónapokat, étellel felérő boldog évadokat. Mivel a lakosztály valóban *ugyanolyan* és „ugyanolyan” volt, mint *mindig* és „mindig”, mint most, Redl e látványtól azt érezte, hogy egy pillanat alatt emlékké varázsolódott a valóság, de úgy, hogy *megvalósultak*, megjelentek az emlékek a maguk *helyén*, ahol „hagyta őket” emlékké változni, elmúlni, megőrlődni. Ez az érzés egész lényét, tudatát, testét áthatotta. Mintha soha el sem ment volna innen. Mintha itt mindig várta volna őt ez a hely. Aztán, már távozóban, azt érezte, mintha egy valóságos forgószerű portölcsérörvényében eltűnt volna egy valóban vassfalevél, és vele az Adria is, Abbázia is, a ciprusfásor is, Katalin kalapja, sálja és szoknyája is, Katalin nevetése is, Katalin meztelensége is. Katalin másokat is éltető, életbátor, boldog és boldogítóan bolondító, hol fulmináns, hol flegma



„fellépése” is, fogódzóktól, fogadalmaktól, félelmektől, fixációktól független fenoménja is. Igen. *Valótlan* vASFalevél – hiszen ilyesmit nem ismernek a botanikusok... – tűnt el ilyenkor az Adriáról, Abbáziából távozóban: *valóságos* forgószél örvényében. No de Alfred Redl vezérkari ezredes egyelőre *útban* volt az Adria, az abbáziai szálloda felé. Forgószél? VASFalevél? Emlékezet? Valóság? Hol volt még a távozás, az elválás, a búcsú pillanata, az „adieu”? Hol volt még a visszaút a Birodalom fővárosába, az Evidenzbureau komor irodáiba, ahol majd ügynökeinek kódolt jelentéseit kell dekódolnia, hogy aztán kiadja számukra az aktuális parancsokat!? Redl ezredes, császári és királyi hadtestvezérkari főnök (8. prágai hadtest), az Evidenzbureau ezredese teljes katonai díszben lépett be a Bellevue-szálloda halijába. Kedélyét némiképpen zavarta az, hogy mielőtt útnak indult volna Katalin táviratára Katalinhoz az Adriára, Abbáziába, három barátjával találkozott, azok kérésére, fontos közlendőjük lévén Redl számára. A három úr: dr. Izsó Vencel ezredfőtörzsorvos és dr. Joseph Kerzl ezredtörzsorvos, régi, rajongó és őszinte hívei Redlnek még a görzi-goriziai időkből, az „osztrák Nizzában” oly nagyvonalúan tékozolt és mégis, a nagyobb, nehezebb évekre érlelt és tartalékolta életből, dr. Victor Pollak katonai főállamügyész társaságában a „Magyar Királyhoz” címzett szálloda éttermében kértek találkozót Alfred Redl hadtestvezérkari főnöktől, az Evidenzbureau ezredesétől. Dr. Victor Pollak és Redl régóta kedvelték egymást, gyakran találkoztak, együtt vacsoráztak, ha magas hivatalukkal járó kevés szabad idejük megengedte. Minthogy Redl közölte, siet, sürgősen indulnia kell, dr. Victor Pollak röviden elmondta, miért és mire szeretnék felhívni a hadtestvezérkari főnök figyelmét: 1. bizonyos tiszték, elsősorban Claus von Eckern-Freyberg két fiatalembert, Dietwulf Baatz és Paul Thiele hadnagyokat mint „Redl kitartott fiúszereit” emlegetik társaságban. 2. Ez a hír eljutott egészen Urbansky ezredesig, az Evidenzbureau főnökéig. Dr. Victor Pollak még folytatta volna, de Redl hadtestvezérkari főnök nyers, éles hangon a szavába vágott: „Főállamügyész úr, köszönöm őszinteségét. Mennem kell, uraim... – mondta a két katonarvos felé fordulva, majd még mosolyogva hozzátette: – Urbansky ezredes? Ezt a tisztet, uraim, akkor találom testestül-lelkestül a hadbíróság előtti »első padsorba«, a vádlottak padjára, amikor nekem tetszik. Köszönöm még egyszer a fáradozásukat. Isten velük, viszontlátásra!”

A Hotel Bellevue főportása diszkrét meghajlással vette tudomásul, hogy az ezredes úr két napra kívánja igénybe venni a lakosztályt. Igen, a levéltávirat megérkezett, a csendről és diszkrécióról kezeskedik. A lakosztály és berendezése, bútorzata pontosan olyan, mint régen. Ebben az évszakban még különben is gyér a vendégforgalom. A szezon még nem kezdődött meg... Igen, természetesen, a reggelit két személyre a teraszra... A hölgy már megérkezett, éppen az előbb érdeklődött ön után, ezredes úr... Hogyne, igen elégedett az idővel és a kilátással... Reméli, hogy az ezredes úr is kipiheni fárasztó szolgálatának hosszú hónapjait, mióta nem látták itt, náluk... Gyakrabban kellene jönnie...

A főportás régi ismerős volt, ezért engedhette meg magának a bizalmas kis félmondatokat, azonkívül cinkos is, hiszen Redl, régi években, sokszor járt itt civilben, és ő, a főportás, inkognitójának legfőbb öre lehetett.

Az együtt töltött éjszaka után másnap egész délelőtt a teraszon üldögéltek, könnyű reggeli köntösben mindketten, egy napernyő alatt, előttük a szelíd tengeri táj adta elő napi színjátékát. Reggeliztek, békésen, mint megállapodott házaspár. Egy már régen megkezdett párbeszédet folytattak: „Fáradt vagyok, Katalin, nagyon fáradt.” „Nem csodálom, én is – az asszony derűsen és elégedetten nyújtózkodott -, na és?” „A császár gyűlöli, ha egy férfi... férfiakhoz is vonzódik... és...” „És?” „Én, Katalin, veled ellentétben, a császár katonája vagyok.” „Az vagy, Te... mit tennél az én helyemben?” „Én? A te helyedben, Redl? A te helyedben én? Na jó. Tegyük föl, hogy elképzelem mindezt, amit mondtál. Hogy a császár katonája vagy. Tudom. Én a te helyedben *megnőszülék*. Ófelsége már biztosan ettől is megnyugodna.” „Én hiszek neked. De

te, Katalin...” „Redl. Én egyszer átestem egy keresztlőn. A nevem: Katalin. Katalin, és nem Kristóf. Nekem az, hogy én *én* vagyok és ehelyett nem valaki más: soha nem okozott gondot, se kérdést, se krízist, így hát máshol van a helyzet kulcsa. Bízd rám. Majd *én megszervezem*. Különben is: már gondoltam rá. Így vagy úgy, mindenképpen hasznodra válik. És ha *mégsem*, akkor is találunk egy másik *mégist*.”

Redl föltehetően ez után, az Abbáziában eltöltött két nap után elválva Katalintól, írta meg azt a levelet, amelyet végül is nem adott postára, nem juttatott el a címzettnek. Rá egyáltalán nem jellemző módon megtartotta, nem semmisítette meg, mint egyéb föl jegyzéseit, talán még reménykedett, hogy folytatni tudja. Bár – a levél ismeretében – felettébb kétséges, hogy folytathatta volna, akár csak egy mondat erejéig is.

„Kedves Katalin! – csak a forma kedvéért a megszólítás: most úgy érzem, soha nem állt hozzám közelebb idegenebb ember, mint Te. Hogyan lehetnél hát kedves? Nem levél ez, talán csak annak a véletlennek a dokumentuma, amely két fontos – és milyen fontos! – telefon között képtelenné tesz rá, hogy bármilyen ügyemmel komolyan foglalkozzam, viszont kényszerítő erővel sarkall rá, hogy megfogalmazzak valamit, amit már régóta érzek, illetve helyesebb lenne azt mondani, hogy nem érzek. Különös, hogy Neked, a nőnek, a nekem alapvetően érthetetlennek és végső soron megközelíthetetlennek kell erről beszélnem. De hát kinek másnak? Életem hosszú – most úgy érzem, igen hosszú – során sok olyan tehetséges, szép, vonzó fiatal férfival találkoztam, akik alkalmasnak látszottak rá, hogy mindazt, amit pályafutásom alatt a világból megismertem, megértettem és változtatásra megérettnek láttam, úgy érezzék, lássák, úgy legyenek képesek megváltoztatni, ahogy én ezt jónak, helyesnek ítélem. Tévedtem volna? Létezik-e olyan sors, amely a társak választásában sorozatosan téved? – holott alapvetően, a *helyzet megítélésében* igaza van? Azt kell látnom, hogy végérvényesen egyedül maradtam... De nem is egyedül, Katalin, mert ezt az egyedüllétet, ezt a magányt meg kell osztanom önmagammal...”

Alsó- és felsőkubinyi Kubinyi Katalin, ígéretéhez tartva magát, hozzálátott, hogy rendezze barátja sorsát, hogy elfogadhatóvá tegye Redl életét – legalább látszatra – a külvilág, a társaság, a birodalmi „felső tízezer” figyelő, vigyázó, mindazonáltal a látszat előtt szemet hunyó „egy-szemében”.

Az előadás már megkezdődött. A folyosókon csönd volt, csak a páholynyitogató öregasszonyok fojtott suttogása hallatszott egy-egy sarokból. Redl ezredes díszgyenruhában haladt végig a vörös tapétás ajtók előtt, míg végre megállapodott a proscéniumpáholy előtt. Benyitott, mélyen kivágott nagyestélyi ruhából kilátszó két meztelen hát, két egyforma, sötét hajkorona alatt, sűrű, női parfüm illata fogadta. Redl szinte hátrahőkölt a látványtól: az egyforma hátaktól, egyforma vállaktól, de aztán mégis belépett, csöndesen húzva be maga mögött az ajtót. A hölgyek – megérezve a hideg légáramot – egyszerre fordultak hátra a belépő felé.

Katalin felállt, a szék hangosan csikorogva csúszott hátra, ahogy fölemelkedett.

– Nem ebben állapotunk meg! – szólt villogó szemekkel, elfojtott dühvel a hangjában, amely azért elég hangos volt ahhoz, hogy a földszintről többen fölnézzenek, sőt innen-onnan püsszegés is hallatszott. – Nem ebben állapotunk meg! Félórát vártunk a büfében... Na, mindegy, nyilván a megszokott „fontos ügyek” gátoltak meg abban, hogy pontos légy...

– Elnézést, hölgyeim... bár vonzott a darab, bárhogyan igyekeztem is, egy malőr meggátolt, ne haragudj, Katalin.

– Jó, jó. Tudjuk. Hát... Wilhelmine, ez Alfred Redl ezredes, ő pedig a legkedvesebb unokahúgom, a zárdában is együtt töltöttük ki a kötelező penzumot... Ül le közénk, láthatod, őriztük a hiányzó harmadik helyét.

Redl kezét csókolt a hölgyeknek, előbb Katalinnak, aztán Wilhelminének.

– Köszönöm – és elhelyezkedett a számára fönntartott széken a két nő között. Később a

színpad felé nézett, és akkor egy hosszú másodpercre behunyta a szemét.

Richárd Strauss Saloméját adták, ezt a sok botrányt kavart, idegborzoló művet, amely fölkorbácsolta a közönség indulatait, és azt a kéjsóvár, beteges, gyilkolásra kész odaadást tükrözte, amely Salome, Heródes lányának hétfátyol-táncában érte el tetőpontját... A közönség élvezett és megbotráncozott, s úgy érezte, valami nagyon mélyről feltörő közös élmény részesévé vált azon az olcsó áron, hogy belépőjegyét megváltotta.

Redl úgy nézte a látványt, úgy hallgatta a zenét, hogy közben egyre a két nőből áradó illatot érzékelte, s ez a hármas egység: látvány, hallás és szaglás mélységesen kifárasztotta. Boldog volt és megkönnyebbült, amikor a kitörő tapsorkán a darab végét jelezte.

– Let's go and have a whisky somewhere – mondta

Wilhelmine Katalinnak, miközben az ezredes fölsegítette előbb Katalinra, aztán Wilhelminére a prémes belépőt.

– Why nők? – felelte Katalin most már megenyhülve, és nevetve belekarolt az ezredesbe.

– Szép ám, mi? Fekete szem, fekete haj... Olykor milyen tékozló, sőt egyenesen pazarló a természet. Tudod-e, hogy én meg, akkor régen, a lovászfíú idejében, szeplős voltam? Szóval, ezredes: az én édes és szép kuzinom, aki most whiskyt akar inni, találj ki gyorsan, hol, mert ilyen angломán hajlamai vannak mostanában, szóval ő a híres Wenckheim von Schweidnitz lány. Az ilyenekkel nem lehet viccelni! Az ősei mind katonák voltak, Redl! Tehát? Hová menjünk?

Mikor kiléptek a páholyból, szinte beleütköztek két rendőrbe és egy tűzoltóba, akik meglátván az ezredest, feszes vigyázzba vágták magukat, mereven szalutáltak. Wilhelmine – mintegy Redl helyett, aki észre sem vette a tiszteletadást – játékosan visszaszalutált.

Egy mulatóba mentek, amely alig különbözött az operától, itt is vörös bársony volt a dekoráció, rafinált a világítás, és szólt a zene – ha nem is a Richard Strauss-i. De ami a hétfátyol-táncot illeti, a parketton forgolódnó nőket nézve még az az egy is soknak tűnt, amit viseltek. A műsor végén – már túl voltak a whiskyn – Redl táncolni kérte Wilhelminét.

– Ugye, az nem lehet, ezredes, hogy az én drága és egész életében agyonkényeztetett kuzinom, az édes Käthe hirtelen elvesztette volna az eszét? Úgy értem, hogy meghibbant volna?

– Semmi ilyesmit nem észleltem, Wilhelmine kisasszony. Önnek mi tűnt fel? Szerintem ő mindig is ilyen volt...

– Igen, valóban mindig ilyen volt. De most... azzal állt elő, hogy ön, ezredes úr, meg akarja kérni a kezemet, és őt kérte volna fel...

– Wilhelmine! Kubinyi Katalin nem hibbant meg. Én valóban megkérem a kezét. Szeretném, ha feleségül jönne hozzám.

– De hát hogyan képzeled? Hiszen nem is ismerjük egymást! Most látott először, mit gondol, így kell lányt kérni?

– Nem tudom, nem próbáltam eddig, nincs benne gyakorlatom. De bocsásson meg a katonás őszinteségért: maga tetszik nekem. A megismerésről pedig az a véleményem, hogy ahhoz sokszor egy élet is kevés lehet, vagy egyetlen pillanat is sok.

Redl nagyon komolyan beszélt, a szavaiból, hangjából, egész tartásából rokonszenv áradt Wilhelmine felé, aki valami megmagyarázhatatlan módon természetesnek érezte ezt a korántsem követelőző „rohamot”. Nem nagyon beszéltek többet, szótlanul táncoltak még sokáig, de ebben a szótlanágban mindketten érezték: megegyeztek, mégpedig abban, hogy elfogadják egymás ismeretlenségét.

Amikor visszatértek az asztalukhoz, Katalin szinte bosszúsan fogadta őket.

– Én is itt volnék, nem? Vagy megfeledkeztetek rólam? – és hosszú szipkával cigarettára gyújtott.

– Eljegyeztük egymást, mit szólsz *hozzá*? Ezt jól kitaláltad, Katinka... Emlékszel, hogy még

kislány koromban megígérted, hogy majd gondoskodsz nekem vőlegényről? Mert én olyan mafla voltam, hogy úgy érezted, nélküled még férjhez menni sem fogok tudni? Hát úgy látszik, igazad lett... – mondta egy szuszra Wilhelmine. Katalin elgondolkodva nézte unokahúgát és az ezredes, amint elhelyezkedtek egymás mellett a félhomályban. Aztán nyakához nyúlt, és lekapcsolta igazgyöngyökből és smaragdokból készült láncát, és még szinte ugyanazzal a mozdulattal Wilhelminére csatolta a szép, régi ékszert.

– Itt az eljegyzési ajándékom, kedvesem, és őszintén kívánom, hogy soha ne bánd meg ezt a mai estét. Te kedves kislány... aki maradtál. Maradj is ilyen.

Wilhelmine elpirult örömeiben. Megcsókolták egymást, Katalin közben Redl szemét kereste, mintha csak azt akarta volna kérdezni a pillantásával: elégedett-e? így képzelte-e? De az ezredes a poharával játszott, és észre sem látszott venni a néma kérdést.

– Úgy érzem magam, mint egy gardedám – nevetett föl régi kedélyét hirtelen visszanyerve Katalin -, persze ezzel a kedves kuzinnal szemben mindig is kicsit így éreztem... hogy nekem kell rá vigyáznom, mert ő erre képtelen. Igaz, a kislányok a fiatalabbakkal szemben gyakran játsszák a gondoskodó jóság szerepét, de hát hol vagyunk már az iskoláskortól! Igaz, Wilhelmine? Emlékszel még, hogy minden „titkot” tőlem tudtál meg? „Das Vertrauen der Körper...”

– Hát ami azt illeti, nemigen kellett „feszegetni” ezeket a titkokat – nevetett Wilhelmine is. – Mondtad te, kérdés nélkül is. De én meg arra emlékszem, amikor te voltál kíváncsi az én titkaimra, és kiloptad a párnám alól azt a füzetet, amiről azt hitted, a naplóm!

– És nem az volt? – szólt közbe szórakozottan Redl, de közbeszólását a hölgyek meg sem hallották.

– Hogy meg voltál botránkozva! Hogy én a nekem tetsző verseket írom a „titkos” füzetbe, és nem a fiúk nevét, akik tetszenek. Emlékszel? Mintha illetlenség lett volna, amit olvastál!

*Die Nacht blickt mild aus stummen ewigen Fernen  
Mit ihren tausend goldenen Augen nieder.  
Und müde Menschen schliessen ihre Lider  
Im Schlaf, aufs neu vergessnes Glück zu lernen.  
Siehst du den stummen, fahrenden Gesellen?*

– bizony, kinevettél, Katalin, de hát te mindenben mindig is nevettél. A gyónások után is nevettél, persze a gyónások előtt is...

*Der Weg ist lang, und Gottes Engel welt  
Und falsche Stimmen tönen lockend, leise –*

Wilhelmine halk hangon, elrévülve, szinte csak magának mondta a sorokat, Mahler fiatalkori versét, ki tudja, honnan, kitől került hozzá akkor régen, abban a svájci zárdában, az ifjúságban.

Redl frissen születő kíváncsisággal nézett a nőre, akinek valamivel korábban megkérte a kezét. A megismerés hosszú útja... úgy látszik, megkezdődött.

Hajnalodon. Redl előbb Wilhelminét, aztán Katalint vitte haza. A kocsiban már nem beszéltek semmiről. -Köszönöm – mondta búcsúzóul Wilhelminének az ezredes, és ugyanezt mondta Katalinnak is, amikor kisegítette. Aztán hazament ő is, egyedül. Azon tűnődött, vajon a nősülés, a házasság egy férfi számára nem jelenti-e egyúttal az anyaméhbe visszavezető nedves ösvényt is?

Minthogy Katalin – nagyon helyesen – úgy ítélte meg: ha ő maga nem veszi kezébe az ügyeket, ha ő maga, ahogyan barátjának megígérte, nem *szervezi* meg, és – ez valóban „szervezés” volt – ha nem ő maga bonyolítja le ezt a „szöktetést a gyanús magányból”, akkor

Redl előbb fog házasságot kötni a filozófiával, mint akármiféle rangú arisztokrata „fehérréppel”. Azonnal akcióba lépett. Wilhelminével, az általa „kiszemelt” kuzinnal, a legalábbis az ő számára megfelelő és e furcsa frigyre kiszemelt arával csak néhány mondatot váltott. Wilhelmine megnyugtatta Katalint: megkedvelte Redl ezredest, bár azt nem tudna megmondani még magának sem, hogy miért. „Ilyesminek egyszerűen: nincs oka...” – mondta szelíden, kedvesen Katalin. Majd hozzátette: „És ő is kedvel téged... izgatod őt... tetszel neki!” „Látod, Katja, ez az, amiben én nem vagyok olyan biztos, hogy mérget vennék rá” – mondta mosolyogva Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz, de látva Katalin kuzinja összevont szemöldökét, töprengésbe merült arcát, beharapott alsó ajkát, még egyszer mondta: „Én, ha megkér... ha *megkértek* – nevetve tette többes számba az ígét – ... ha ő megkéri a kezemet, én bizony hozzámegyek.”

Miután Wilhelminével tisztázta az ügyet, 'nyomban Redlnek telefonált, mondta szépen sorba, hova mindenhova szeretne elmenni, és szeretné, ha Redl elkísérné: hirtelen vadászni, máskor lovagolni, ismét máskor koncertre menni, olykor csak úgy sétálni támadt kedve Katalinnak, de mindig és mindenhová Redl társaságában óhajtott menni. Félt, hogy Redl „hosszabb szolgálati útra”, „valami rendkívül fontos munkára” hivatkozva egy időre eltűnik a szeme elől, azaz: kitér a leánykérés formalitásai elől, egyszerűen megszökik az eljegyzésről, elmenekül a menyegzőről, és még ha mindenre ígent mond is, végül nem fog megjelenni az esküvőn. Ezért Katalin – igen bölcsen – ezekben a napokban mindvégig ragaszkodott barátja társaságához. És minthogy Redl nemigen szeretett és nem is szokott ellentmondani Katalinnak, legtöbb idejét vele töltötte. Végül az az ötlete támadt Katalinnak, hogy látogassák meg anyját, aki „oly nagyon szereti Redlt, és már oly régen nem látta”. Az ezredes ebbe is beleegyezett.

– Ó, kedves Redl! Ezredes! Hát előbújt végre? Hallom, sokat van úton... – Redl mélyen meghajolva csókolt kezét Kubinyi bárónénak, aki kedves mozdulattal mutatott helyet neki maga mellett – ..meséljen! Milyen régóta nem láttam! De egyet s mást azért hallottam ám! – és mosolyogva leányára, Katalinra nézett. – És te, szépségem? Te hogy vagy? Néha írhatnál... parancsol egy kávé, vagy teát inkább?... – fordult ismét Redlhez cinkos, kedves anyai mosollyal Katalin anyja.

– Köszönöm, báróné. Egy kávé talán... igen, kérek egy csésze kávé – mondta az ezredes, miközben azt nézte, hogy a félig nyílt ajtószárny hirtelen sarkig kivágódik, és méltóságteljesen bevonul rajta egy hatalmas, fekete dán dog, majd pumaszerű testméretéhez képest meglepő *alázatossággal* az idős hölgy lábához fekszik, és vadállatszerű pofáját annak bokájához simítja. Nem tehetett róla, gyerekkora óta szorongással vegyes tisztelettel figyelte a kutyaikat, ha nem is a kis majom- vagy patkányszerű ölebeket, de a faj tisztaságuk öntudatával élő, szinte „viselkedő” állatokat mindenképp, és ugyanígy némely távoli városok utcáin nyüzsgő, falkába verődött kóbor ebeket is, akik agresszív jelenlétükkel mintha állandó fenyegetést jelentettek volna az emberi nemre, amely idáig engedte zülleni őket. Azok pedig megéreztek benne ezt a fenntartást, szemükből, ha olykor összetalálkozott a pillantásuk – a dán dog fölemelve a fejét most egyenesen szembenézett vele -, megvető fölény sütött. A báróné körül mindenütt újságok hevertek. Amikor észrevette, hogy Redl a címetek nézi, bosszúsan legyintett:

– Szokta olvasni ezeket, ezredes? Ez már mégis sok egy kicsit!

– Minden a világon sok egy kicsit, Mamán. Már megint mit találtál nem rendjén valónak, édes mama? – kérdezte Katalin.

– Ezt! Ilyet Őfelsége sohase tenne! Vilmos... valami cirkálón vagy hadijachton elhajókézik Korfu szigetére, a szokásos parádék, miegymás... díszlövészek, azon a szép és csöndes szigeten!... és akkor elmegy megnézni egy archaikus Achilles-szobrot, majd pedig felrakat a talapzatára egy bronztáblát – azzal kézbe vette az újságot, és onnan olvasta lornyonja segítségével a fölháborodástól szinte elfúló hangon – „*a legnagyobb görögnek a legnagyobb némettől*”.

– Maman a nászútját töltötte Korfun... ezért bántja ennyire ez a dolog – mondta magyarázatképp Redlnek Katalin elnéző mosollyal.

– Én még ilyen izléstelenséget nem hallottam – zárta le a témát az idős dáma, és meghúzta a keze ügyében levő csengőzsínórt. Az ajtónyitásokra a dog mindig fölemelte a fejét, és valami hörgő, fojtott, nagyon mély torokhangon morgott.

A kávézás szertartása sokáig tartott, tejszint és kuglófot is talált a szobalány.

– És a mi kedves Kristófunk? – fordult Kubinyiné a lányához – nem tudod, mekkora adóssággal zárta az évet? Hogy mennyit küldjék neki?

– Nem tudom, Maman... de éppen nekem sincs pénzem! Persze tölem meg sem kérdezed... Kérek szépen ezer koronát.

– Tudod, hol tartom. Menj, és vedd ki.

Katalin ezúttal igen fürgén ugrott föl, anyja mosolyogva, gyönyörködve nézett utána.

– És ön, ezredes? Ön kitől szokott pénzt kérni?

– Ilyesmi még nem fordult elő velem, báróné...

– Hogy milyen takarékos maga, Redl! Látja... szinte az ellentéte Kristófnak. Ő egyenesen rosszul érzi magát, ha nem tud elég pénzt elszórni. Na jó, nincs is ezzel semmi baj, elvégre ezért lett katonatiszt. Mert, mondja, mi mást tehet egy katonatiszt békeidőben, mint szórja a pénzt? Hát nem? Persze igaz, a mi drága Katjánk nem katonatiszt, és mégis... ebben aztán hasonlítanak egymásra!

Végszóra Katalin is visszatért, igen elégedetten.

– Maman! Kétezer koronát vettem ki. Nem baj?

– Akkor már miért nem hármat? – kérdezte nevetve az anya.

– Talán szórakozottságból – énekelte trillázva, jókedvűen Katalin, s ezen mindketten olyan jóízűt nevettek, hogy az idős báróné kezében tartott csészéjéből ruhájára lötytyent a kávé. Redl szinte megbabonázottan bámulta a lila moaré-selymen szétterülő, terjeszkedő piszkosbarna foltot.

Redl ezredes úgy állt Gustav Klimt *Danae* című festménye előtt, mint aki nem akar és nem is fog elmozdulni onnan, ahol áll. Talán aranygalléros, háromcsillagos, tökéletesen testére szabott, ráncatlan, gyüretlen egyenruhája, sildes fekete csákója, amelyet fehér kesztyűjével együtt a kezében tartott, díszkardja, ébenfeketén csillogó lakkcipője riasztotta el a kiállítási terem szürke, kopott ruhás öreg őrét attól, hogy szóljon a katonatisztnek: már este van, már zár a tárlat, méltóztassék elhagyni, ezredes úr, a kiállítást. Redl úgy állt ott, mint egy gyászoló atléta. Kubinyi Katalin unta már Klimt képeit, legalábbis ezen az estén, ment volna már vacsorázni valamelyik Bécs környéki, kertes, lampionos étterembe, ehhez elég enyhének találta a kora tavaszi alkonyt, de most ő sem mert, nem akart szólni a szinte díszőrséget állni látszó, valójában a festménybe bámuló ezredesnek, hogy ideje innen indulni már.

Redl, aki Katalin révén személyesen is jól ismerte Gustav Klimtet és annak neves barátait, a bécsi iskola nagy építészeit, ha Klimttel nyílt alkalma találkozni, soha nem beszélt a festővel annak festményeiről. Mégis, adódott volna éppen művészeti téma, de Klimt nem kedvelte a szavakat a már megfestett „fenoménokról”, a már kész művekről, Klimt, akiért a bécsi nők rajongtak, leginkább a nőkről szeretett beszélgetni, hihetőleg *ismerte* a női „fenomént”. Redl rendszerint Canova szobrai hozta szóba, ilyen vagy olyan összefüggésben, de mind Canova művészete, mind Canova saját síremlékének évtizedekig tartó tervezése, kifaragása, végül befejezetlenül hagyása a halála *jóvoltából*, hiszen a művész annyira komolyan várta a halált, hogy saját, carrarai márványból faragott síremlékét tartotta életműve csúcsának: hidegen hagyta Gustav Klimt-et, nemigen értette Redl ezredes rajongását az olasz szobrász „gyöngyház-monumentalizmusa” iránt, és maga Redl volt annyira szerény, volt annyira ura még az elragadtatottságának is, hogy éppen egy *Klimt*-nek ne tartson kiselőadást Canova művészetéről, hogy éppen a korát megelőző, nagy festőnek *ne* éppen ő, egy katonatiszt fejtse ki,

mit jelentenek az ő számára Canova szobrai. Mint ahogy arra sem tett még csak kísérletet sem, soha, egyszerűen sznobságnak tartotta volna, hogy magának Klimtnek mondja el, mit jelent számára, mit ad neki, mit mutat meg az ő szemeinek Gustav Klimt *Danáé* című festménye: talán a termékenységet, ahogyan az ércarany, a folyammederből kimosott rögarany és szabálytalan kör alakú, ókori sírokból fölösött pénzérmearany alakú *eső* esik, nem esik, nem hull, hanem sugárban lövell, ömlik Danáé hatalmas combjai közé, a térdben fölhúzott és így az egész testet kagylószerű ovalításba záró lábak közé, miközben a hullámozó, csigás, öszövségi-ösi, dús, sötétvörös hajfonatokkal együtt: a csukott szemű és álmában nyitott szájú, vastag ajkú arc, a fej ráhajlik a fölhúzott térdekre, amelyek az álomban hagyott testet teljesen bezárják, de lent a test mégis nyitott, a telt combok közötti rés szabad, beléhatol az aranyeső, *Danáé* álmában termékenyül meg, álmában szeretik, és ő álmában szeret viszont, mert arcán látszik, hogy azt álmodja, hogy őt szeretik és ő is szeret. Álmában *szenvedi* el a *szeretetet*, a másét is, a magáét is, így könnyebb, így tisztább, így szebb, mintha ébren! *Danáé* térdben fölhúzott lábaival és a térdére – bezárkózóan – hajtott alvó, nyitott ajkú arcával, nem színlelt, hanem színigaz álma általi távollétével és érzéki nem evilágiságával Redl számára az archaikus szeplőtlen fogantatást jelentette, a születés előtti létet, az anyaméhbeli, a magzati és a még korábbi: a sejtbeli zártságot, a magot, a magbeliséget és a magbeliség magányát, végtelen, szüzi távolságát a *petesejttől*, a *petefészek*től. Domborulatával annak ellentétét, a homorúságot jelezte, a mélybe nyílást rejtő és mégis kitaró vénuszdombtól, a szeméremajkaktól, a szeméremtestől, a hüvelytől, az anyaméhtől elválasztó távolságot, hogy majd a *mag* már *magzatként* az alvó és álmában megtermékenyülő *Danáé* testtartásához hasonló: tojásszerű, ovális magabazártságban az embrió, immár köldökzsinórral az anyaméhhez kötve-kötődve, megismételje – csak éppen időben megfordítva – az egész aranyesőaktust, és megszületésével mintegy másodszorra is, még egyszer, újra *világra hozza* az alvó anyát, akinek testében létezően bár, mégis élet nélkül aludt, *fiúként* ismét fölkelte álmából a *nőt*, aki a fiú által most már asszony, már anya, nem leány, nem hajadon, nem szűz, már nem szerethet álmában, már őt sem szerethetik a fia nélkül, álmában többé nem érezheti, hogy ő alvó testével viszonzza az álmában elszenvedett szeretetet, a szerelmet: anélkül, hogy ne tenné tudatosan is, anélkül, hogy meg ne mutatná magát, anélkül, hogy ne mondaná is, ne suddogná is, ne hazudna is. Ezután már *ébren*, étellel, szóval, nyitott szemmel, álom nélkül történik majd minden az *anyával* is, a *fiúval* is, aki a nőt újra világra hozza kíméletlenül, miután az megszülte őt. A fiú anyává szüli a nőt, a leányt, a szüzi testet.

Redl nemcsak a *Danáé* című festményét csodálta Klimt-nek. De ez volt számára az összegző kép: mag – petefészek

– petesejt – embrió – magzat – anyaméh – behatolás – befogadás – zártság – nyitottság – test – és testnélküliség, álom

– ébrenlét, élet és élet előtti lét, névtelenség és név, anya és fiú, köldökzsinór és vér, bentlét és kintlét, lehetőség és valóság, szüzesség és termékenység, szótlanság és szó, részvétel és távolmaradás, adott pillanat, amelynek *emléke máris* a következő pillanat, arc és ajak, azon mosoly, szem, pupilla és abban a tekintet, nézés, ami már végképp elszakítja a fiút az anyától és az anyát a fiútól, hiszen ebben a nézésben az *ismeretlen apa nézése* is benne van, *ő*, az *apa*, a *férfi néz rájuk* az ő tekintetükben, amikor egymásra néznek: anya és fiú. Anya és fiú, amikor egymást nézik: a férfit, az apát látják, soha nem egymást.

Redl szerette Klimt többi képét is: különösen a *Judith* második változatát, a *Salamé* alcímű festményt, mely transzban ábrázolta a *nőt*, abban az állapotban, amikor *Judith*, azaz *Salamé*: ahelyett hogy bármi mást megérintene kezével a világon, saját színes, nemes anyagú ruhájába, saját combjába, saját ágyékába markol bele, és arca megmerevedik a magának önmaga okozta fájdalomtól.

Szerette Klimt *Csók* című képét is, bár ez a festmény – amint ezt egyszer Katalinnak

megjegyezte – Redl szerint olyan, mintha egy operai fináléhoz jelmeznek és díszletnek tervezte volna Klimt. Szerette az *Elisabeth Bachhofen* Echt asszonyt, a *Fritza Riedler* asszonyt ábrázoló, méltóságosan mindent, ami a világon van: a világ elé táró Klimt-festményeket is, különösen kedvelte az általa is, Katalin által is személyesen, a magas társaságból jól ismert, szépséges *Sonia Knips* kisasszonyt ábrázoló képet, és a medúzatestként áttetsző, csak a vállakat és a nyakat, a fejet, az arcot és a fekete haját szabadon hagyó, valójában azt is az áttetsző, fehér, szinte élni látszó ruha mélyébe, belsejébe lehúzó, örvényszerűen alárántó „estélyiruha-festményt”, mely *Margaret Stonborough* kisasszonyt ábrázolta. Klimt tájképei nem tettek különösebb hatást Redlre. Volt azonban még egy festmény, a *Judith* első változata, amelynek *nézéséből*, ha már egyszer megállt előtte, csak nagyon hosszú megnézés után volt képes kiszabadítani magát az ezredes. A *Judith* című festmény az eksztázis maga volt, Redl tömör megfogalmazásában. Judith szeme félig nyitott, a szemhéjak még „kiengedik” az utolsó nézést az álom, a roham, az eksztázis, az örvöngés előtt. Aranyhímzésű ruhája elől nyitva: bal mellbimbója és mély köldöke, mintha ezek is *szemek*, a női test szemei volnának, mintegy külön is „kilátszanak” a meztelenségből, más, mindent a *semminek* kitaró meztelenséget mutatnak, mint magának az egész testnek a meztelensége, ami egyszerű, természetes meztelenség, egyszerű, mert csak a ruha hiánya, illetve a ruha kinyílása hozza létre, teszi láthatóvá a női testet mint olyant. Ezzel szemben „rajta” és *belül* ezen az egyszerű meztelenségen: a mellbimbó, a bimbóudvar és a köldök meztelensége már maga a kísértés, a hívás *oda* és *arra*, ahol nincs *hely*, ahol nincs *ott*, ahol az sincs jelen – Judith maga -, akinek mellbimbója, bimbóudvara, köldökgödre látszik, *ott van*, mint egy jelzés, kívül és túl Judith testének meztelenségén, *rajta* a testén, de már a semmiben, a semmiből még egyszer – az eksztázis előtt – megmutakozóan.

Még annyi megjegyzést tett a *Judith* című festmény első változatára Redl, hogy lám: ékszernek hinné az ember azt az egész női nyakat sálszerűen tekerve körbefogó, széles, vastag és rubin-smaragd ékkövek színével díszített óarany láncsort, de ha jobban belegondol, látnia kell: járom, nyakbilincs, nem ékszer. Azonkívül Judith a kezét, alsó karját keresztben tartja a hasa előtt, közvetlenül a köldöke fölött. Nem véletlenül, mondta komoran Redl. Az a kéz, az a kar: a tiltás. Judith eksztázisa társtalan, senkivel nem osztható meg, nem tehető közössé, csak az övé egyedül, ezért: totális eksztázis, mert magányosan maga van *magán kívül*.

Aznap este Redl ezredes, noha természetesen elkísérte Katalint vacsorázni, maga nem evett, nem ivott, csendesen ült, szórakozottan válaszolt Katalin kérdéseire, aki végül is ráunt erre az egyoldalú társalgásra, és úgy döntött, búcsút vesz barátjától, akit láthatóan alig előzött meg ugyanebben a szándékában.

Redl, ha szolgálata engedte volna, legszívesebben a Westbahnhofra hajtat, és Münchenbe utazik, ott egyenesen bérkocsival az August Endell építette *Elvira* fényképész-műteremhez megy, amelynek homlokzatának, lépcsőházának, lépcsőház korlátjának látványában már annyiszor *kipihente* magát, térterápiaként hatott rá ez a rajzó-latos, a vonalaiban, terének „ejtett” tagolásában virágnövést, indatekeredést, szíromsziluettet, bimbókinyílást utánzó épület, mely mintha villamos árammal és barlangvíz alatti fényekkel lett volna telítve, ezt az áramot átvezette abba, aki oda belépett, és keringeni kezdett a tér árama a térbe belépő ember testében is. München és az *Elvira* fényképész-műterem helyett azonban Redl ezredes másnap a Hadügyminisztériumba ment, arról tárgyalt, vajon elérkezett-e az ideje, érett-e már a helyzet arra, hogy kiutasítsák a Birodalom területéről a Norvég Királyság követségének Bécsbe akkreditált katonai attaséját, aki tiszt és „hidegnek” vélhető skandináv férfi léte, azon kívül, hogy forró viszonyokba bonyolódott bécsi úrinőkkel, rajtuk keresztül nem *hazája*, a messzi, a heringhalászó, bálnavadászó, sarkkutató békés Norvégia, hanem az agresszív Franciaország javára igyekezett – „hölgyfutárai” révén – titkos katonapolitikai információkat szerezni, amint a Redl parancsnoksága alatt működő katonai elhárítás a nőbolond norvégot jó ideje figyelve egyéb,



sokkal bonyolultabb, nehezebb és hosszadalmasabb ügyek felgöngyölítése közben, csak úgy mellékesen jelezte a Hadügyminisztérium magas illetékeseinek.

Alfred Redl vezérkari ezredes a Dunát felső-ausztriai szakaszán kísérő sziklaerdős dombok egyikén tornyosuló Melk Benedek-rendi templomában esküdött örök hűséget Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz baronessznek, aki Kubinyi Katalin kuzinja volt harmadik fokon, ősük egyik közösen elmúlt életű „ifjú párjának” révén, kik régen holt porukban feküdtek már, éppen a melki temetőben, meglehet, boldogan ott is, amiképpen az azóta térben olyan távolivá, időben éppolyan semmivé vált szerelmes életük éveiben. Melk templomában őrzik a „melki keresztet”, mely egy aranykelyhet díszít. Ezt a keresztet, ezt a kelyhet a Dunából kimosott aranyból készítették középkori ötvösmesterek. Redl tanúi: dr. Izsó Vencel, volt ezred-főtörzs-orvosa a görzi-istria Partvédelmi Örezrednek, és dr. Kerzl ezredtörzsorvos, ugyancsak az „osztrák Nizzában”, Goriziában szolgált évekből. Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz tanúja Melk templomában: alsó- és felsőkubinyi Kubinyi Katalin és Katalin trieszti barátnője: Gaia Caccianiga kisasszony volt. Az esküvőről hárommondatos hírt adtak közre néhány bécsi, pesti, prágai és fiumei lapban, mindössze a helyet, a férj nevét, az ara nevét, végül a tanúk nevét közölve. Katonatisztek, kivéve a két katonarost, nem voltak jelen. Redl akarta így. Azután az ezredes és hitvese: Abbáziába utaztak. Ezt viszont Katalin akarta így. Redl a melki templom oltára előtt állva megfigyelte, milyen komoly lett a *tanú* Katalin arca és mindig magas, vad, nevetős, természetes kedélye, mennyire komor volt azon a melki esküvőn. Senkihez nem szólt. A szertartás után sietve búcsút vett tőlük – az ifjú pártól -, és trieszti barátnőjével, Gaia Caccianiga kisasszonnyal a hideg vizű, magas, alpesi hegyektől körülvelt klagenfurti tóhoz utazott. Redl sejteni vélte e Katalintól oly szokatlan komolyság, kedélytelenség okát. Abban az időben, amikor ő és Katalin öccse, Kristóf, a tiszté avatás, a tiszt eskütétel után hadnagyi rangban Lembergben és különböző galíciai garnizonokban szolgáltak a csapatoknál, semmi hírük sem volt a szép, felvidéki magyar nemeslányról, Katalinról. Később, amikor – alig fél évvel esküvője után – Katalin már özvegy volt – vagyis újra *lány*, ismét és végleg: hajadon! -, tudta meg a két hadnagy, hogy Katalin férjhez ment egy nála közel harminc évvel idősebb krakkói lengyel nemeshez, akinek földbirtokai, vadaserdői, vadászkastélyai voltak, búskomor kedélye és súlyos betegsége mellett. Első feleségébe annak halála után is szerelmes maradt. Katalint leányaként őrizte maga mellett, de ez az „örizet” csak abból állt, hogy „*ez a tüzes, vad, férfitermészetű magyar nő: le ne essen a lóról, mert vacsorázni ugyan nemigen, de vágtazni azt nagyon szeret. Adódik arra is kedve nemritkán, hogy éjszaka is kilovagoljon.*” Lengyel férje sohasem volt féltékeny rá. Első feleségéről, akárcsak vele élt saját életéről alig beszélt második feleségének, Kubinyi Katalinnak. Mielőtt meghalt volna, végrendeletében örökségrészt és bérbe adott birtokainak jövedelméből évjáradékot biztosított a „*magyar özvegynek*”, ahogyan élete utolsó heteiben hitvesét nevezte. Erről a házasságról nem volt szokás, nem volt szabad, nem volt illő beszélni az egész széles Magyarországszerte és házasságaik révén még Erdélyben is, Ausztriában és Horvátországban is élő gazdag, tékozló Kubinyi rokonságban, Kubinyi családokban. Katalin akarta így, és Katalin el is érte, hogy így legyen. A krakkói esküvő története tabu maradt. Redl Lembergben, akkor még Kristóf barátja volt, magától Kristóftól tudta meg: 1. Katalin férjhez ment egy lengyel földbirtokoshoz; 2. Katalin férje fél évvel egybekelésük után meghalt; 3. ezekről, amiket most megtudott: hallgatnia kell, Katalint kérdezni e frigy felől egyenesen tilos.

És Redl hallgatott, mint most Melkben is, amikor az ő esküvőjét tartották. Melk apátsági templomából – lakodalmi ebédet nem tartottak – gőzhajóval utaztak – Passau, Regensburg kikötők érintésével, a városok megtekintésével szakítva meg az utat – Ulm városába, ott két napot töltöttek, onnan Salzburgon keresztül az Adriára, Abbáziába utaztak, a Hotel Bellevue-ben vettek ki lakosztályt. Nászút jük során – ha nászút volt ez – keveset beszélgettek egymással; ezt

mindketten – már Melkben – észrevették, és hogy mégis kiejtsenek egy-egy szót: Regensburg, Ulm, Salzburg városok történelmi nevezetességeiről társalogtak.

Az ezredes lassan lépkedett a sziklás tengerpart felé vezető ciprussoron, oldalán Friderike Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitzcal, a feleségével. Ez olyan szokatlan volt, olyan idegen, hogy néha önkéntelenül is a nő karjához nyúlt; ott van-e valójában. Az mindannyiszor gyors és hálás kis mosollyal nyugtázta az érintést, de ez a mosoly éppen csak átsuhant a vonásain, mint egy felhő árnyéka, hogy azonnal átadja a helyét annak a tűnődő szomorúságnak, amely oly otthonos volt ezen az arcon, szinte szerves része. Ezzel a szomorú – vagy helyesebb lenne talán azt mondani: lemondó – tekintettel Wilhelmine mindenkit, akire csak a pillantása ráesett, a múlandóságra emlékeztetett. Különös ellentétben volt ez a tekintet tarka muszlinruhájának rózsáival, fehér, széles karimájú kalapjának élő virágaival, de még csipkés ernyőjével is, amelyet mindig úgy tartott, hogy arcát védje a naptól, így látták őket a szembejövők is: elegáns fiatal férfi és nő, akiket valami megmagyarázhatatlan külön légkör övez, a tisztelet, amellyel kitértek útjukból, a másfajta sors fölismerésének szólt. Az urak kezében sűrűn lendültek a kalapok, a hölgyek mosollyal, napernyőjük billentésével üdvözölték egymást, őket nem ismerte, nem köszöntötte senki. Ennek Redl őszintén örült.

Már látták a tengert, amikor Wilhelminének meg kellett állnia, mert nem tudta elfojtani feltörő köhögését. Redl úgy tett, mint aki maga is éppen elfáradt, s egy szabadon álló támlás pad felé vonta az asszonyt, aki sebtében előkapta zsebkendőjét, szájához nyomva próbálta leküzdeni a száraz, fojtogató, kutyaugatáshoz hasonló rohamot. Az ezredes diszkréten elfordult, s csak akkor nézett újra Wilhelminére, amikor az egy hosszú és mély lélegzettel már lecsillapította ziháló tüdejét. Hosszasan nézte az asszonyt, oldalról, aki hátradőlve a padon, lehuny szemmel pihent. De a férfi pillantását azért megérezte.

– Most sajnál, vagy megint azt a bizonyos hasonlóságot figyeli? – kérdezte halkán, még mindig behuny szemmel.

– Miért sajnálnám? nézem. Ami pedig a hasonlóságot illeti... hát elég nehéz megfeledezni róla – mondta valami határozatlan szomorúsággal az ezredes.

– De hiszen ez már rögeszme, nem?

– Wilhelmine! Mit csináljak, ha már láttam azt a festményt?

– Na és?! Azóta több mint száz év vagy mit tudom én, mennyi idő eltelt! Hát most engem néz, vagy azt a másik von Schweidnitzot!?

– Magát, szívem, magát – mondta boldog mélabúval Redl.

– Hát én nem így érzem! Tudja, mit érzek? Azt a régi képet, az ösömről, mikor nálunk járt megkérni a kezem, percekig bámulta. Figyel rám? Emlékszik? Nem is értettem... Állt a festmény előtt, és nézte azt a férfiarcot: azét a férfiét, aki 1736-ban!!! született Grazban... pora sincs már!... Franz Wenckheim százados arcát nézte a festményen, velem nem is törődött... a Schweidnitz ostrománál véghezvitt hőstettei miatt léptették elő századossá... Nem engem, hanem őt nézte percekig, kétszer is kellett szólítani, hogy jöjjön már az asztalhoz! Igen. Tőle ered a nemességünk, a nevünk, azt mesélik a családban, hogy bátor fickó volt ez az ő... Franz von Schweidnitz... azelőtt csak a Wenckheim nevet viselte. A bajor örökösödési háborúban már mint ezredes harcolt, 1787-ben, érte: ezerhétszáznyolcvanhétben már tábornok volt! A török háborúban véghezvitt mit tudom én, milyen hőstetteiért vagy vérengzése miatt Mária Terézia-rendet kapott! Valenciennes bevételénél... nyilván valami újabb mézárulásért, altábornaggyá nevezték ki. És egyben a 35. gyalogezred tulajdonosává... Figyel maga egyáltalán, míg fölmondom a családfát? – Wilhelmine kinyitotta a szemét, és ültében egész felsőtestével Redlhez fordult. A szeme most villogott, az arca kipirult, pedig nem érte a nap.

– Figyelek, persze hogy figyelek, Wilhelmine von Schweidnitz – mondta az ezredes, tréfát erőltetve a hangjába, de nem sikerült, hiába nyomta meg a nevet külön hangsúllyal -, tanultam

róla a hadtörténeti órákon, az Akadémián...

– Ahogy csak állt, és bámulta azt a festményt... hát az fantasztikus volt! Mintha csak ő érdekelte volna az egész társaságban, pedig hát állítólag én értem jött oda. Értem, aki az ő vére vagyok, hiszen én egyenesen az ő azóta már szintén régen halott, régen elporladt, de állítólag gyönyörű Henrietta lányának méhéből származom... persze sok közbeeső dédanyai-nagyanyai-anyai méhen keresztül. Nem lévén fia, csak lányai, éppen Henriettát, a legkedvesebbiket „fiúsította”, ő vitte tovább a megszerzett dicsőséggel övezett családi nevet, amit én is viselek. És én itt vagyok, ők nincsenek itt, ezredes. Ez nem tűnik fel magának? – kérdezte Wilhelmine most már egészen magához térve, mosolyogva újra.

– Örülök, hogy itt van – mondta Redl egyszerűen.

– És maga mégis az ő arcvonásait figyeli az én arcomban! Azt hiszi, nem éreztem, amikor rám nézett a fasorban? Megint csak őt nézte...

– Nem – mondta ezúttal teljes hidegvérrel Redl -, nem. Csak éppen az arcában néhány vonás emlékeztet arra a régi századosra, akit régóta jól ismerek, s ezért lep meg újra meg újra, hogy a hasonmása itt ül mellettem. És a feleségem. Ezt nehéz megszokni.

Wilhelmine nem felelt. Arcán a lázrózsák feledtették, hogy egy réges-régen halott, vakmerően bátor és nemes katona leszármazottja. Saját közeli halála látszott az arcán.

Csak hosszú hallgatás után szólalt meg újra.

– Egyébiránt tudja, mi lett bárón Franz Wenckheim von Schweidnitz százados, ha tetszik, későbbi altábornagy sorsa? Bár lehet, hogy ezt is tanulta az Akadémián: 1794. május 11-én, Courtray ostrománál egy ágyúgolyó derékon találta, és két egyenlő nagyságú darabra szakította a testét. Henrietta akkor már eladósorban volt, nemsokára férjhez is ment... így aztán most én is élek. Maga szerint meddig? Ilyen egyszerű a sor. Csak annyi a különbség, hogy az én testem egyben van még, mert eszembe se jutott Courtray erődjét megostromolni...

– Magát néztem, kedvesem, azon a régi festményen -mondta elérzékenyülve Redl.

– Azt jelentené ez, hogy érdekli az én derekam is? Az én még egyelőre ép testem?

Redl nem válaszolt, de hallgatása nem volt sértő, mert megfogta és megszorította Wilhelmine csipkekesztyűs kezét.

– Huncut legyek, ha az enyém is tetszik! – kiáltott föl az asszony tréfás bosszúsággal a hangjában, amelyben azonban mégis megértés volt, sőt tudomásulvétele a tényeknek.

– A derekam... én holnap már utazom, Svájcba, a szanatóriumba. A csípőm. A combom. A bokám. A lábszáram. A köldököm. Mit mondjak még? A sarkam. A nyakam. A fülem cimpája. Az... az egész testem itt van még. Csak nem lehet az, hogy az egész testemben is a rég halott századosot látja? Egyébként megajándékozom azzal a festménnyel. De döntse el, kinek a hívására felel; az övére vagy az enyémre? Ne habozzon, úgysem lehet képes magáévá tenni több mint egy egész évszázadot! Ez fizikai képtelenség. Jön tehát? Énhozzám?

– Természetesen – mondta mosolyogva Redl.

– Na végre, hogy választott. De facto?

Redl nem felelt azonnal a gúnyos kérdésre, de azután mégis kimondta:

– De facto.

– Ugye, én most nem hallucinálok? – kérdezte Wilhelmine.

– Nem – felelte tömören, katonásan Redl, ahogy talán egy régi gránátos mondta volna.

– De azért ne érezze obligálva magát, ezredes úr! -Az őse, az a régi hasonmás... szóval ő néni ennyire

böbeszédű – jegyezte meg valami csakis katonatisztekre jellemző melankóliával és rezignációval Redl.

– Noblesse! – mondta nevetve Wilhelmine, bár nem volt egészen nyilvánvaló, mit ért ezen a szón, hiszen az arca, a szeme, egész valója szinte könyörgött azért, hogy szeressék, amíg él, és

amíg ő is szerethet. – Maga törött kancsónak néz engem?

Redl először nem reagált, de aztán mély lélegzetet vett.

– Friderike Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz! Én, Alfred Redl nem böjtölök, nem vagyok szerzetes, szeretném, ha eszébe vésné: maga tetszik nekem, szívesen gondolok rá, hogy az enyém, de mint katonatisztnek kötelességem azt is megmondani, hogy ön rendkívüli, szinte kihívó módon hasonlít arra a bizonyos régen halott századosra, akinek arcát, amikor megkértem a kezét, a festményen láttam, akárhány anyaméhen – hogy az ön kifejezését használjam – ment is keresztül ez a hasonlóság férfi– és női leszármazottakon... vegye ezt kettős vallomásnak, mely egyszerre szól élőknek és halottnak egészen a maga megszületéséig és megjelenéséig ezen a világon... És *örüljön* ennek a hasonlóságnak, Wilhelmine!

– Akkor... jöjjön, én vagyok az a festmény!

– De facto? – kérdezte Redl valami jóságos gúnnyal, önfegyellemmel s nem tettett szórakozottsággal, mégis másra gondoló „arccal”, a maga sajátos uniformizált méltóságával, ami mögött igazi kérdés csapongott, noha egész lénye ellene volt minden lazaságnak, hiszen még pálmák, ciprusok, olajfák, agavék alatt is: ő maga volt a hűség, az öntudat, a magára hagyott, egy helyben álló eltűnődés. – De facto – mondta újra egy nehéz mosollyal.

– Ne ugrasson, kérem, én komolyan beszéltem. – Wilhelmine bosszúsan elfordult.

– A pálmákat nézze – mondta parancsoló hangon Redl. Nézte az asszony arcélét, figyelte, mintha egy egész életre akarta volna megjegyezni magának ezeket a vonásokat, ezt a bizzar és mégis egyszerűen természetes szépséget. Közben megint a régi századosra gondolt, a későbbi altábornagyra, akit kettőbe vágott a talán nem is neki szánt ágyúgolyó. Meg a szépséges Henriettára, s a többiekre is mind, az egész „sorra”. „De facto”, persze, ami a természetet és a vérmességet illeti: „Da capo”, vagyis újra a kezdetétől! Sőt: plus ultra, még tovább! Talán ezért hasonlított arra a régi festményre. Amikor később, már estefelé visszatértek a hotelba, von Schweidnitz baronessz, azaz Redlné francia pezsgőt rendelt a szobapincértől.

– Nem lesz ez még korai? – kérdezte mosolyogva a férj.

– Inkább késői – nevetett Wilhelmine – ahhoz képest, mennyit mulasztottam eddig... Valahogy azelőtt eszembe se jutott, most meg milyen jólesik... És most mondjon valamit! Akármit! Valamit, amit még soha senkinek nem mondott. Megkapja tőlem azt a festményt...

– Nem fogadhatom el, Wilhelmine.

– Üljön le, kérem, ne járkáljon, idegesít, így nem lehet beszélgetni!

– Igen – sóhajtott a Redl. Leült.

– Szeretnék tanácsolni magának valamit. Nősüljön meg újra, ha én meghalok... abban az alpesi szanatóriumban.

– Csak nem? – kérdezte mosolyogva a férfi. Felállt. Nagydarab, széles vállú alakja, amikor az ablakhoz ment, csaknem eltakarta a félig nyitott szárnyon beszűrődő teraszlámpás fényét. Sokáig nem fordult meg. – Korai volna – mondta később megnyugtatólag.

– Komolyan mondom.

– Talán... szóval netán már jelöltje is van a számomra? Halljuk, kiről-miről hallgat?

– Majd. Ha eljön az ideje.

– Jaj, de talányos kedvében van, Wilhelmine.

– Maga is. Nagyon. Az a régi bajtársa, akiről egyszer... persze csak futólag, említést tett, hogy is hívják? Valami... Paul Thiele igaz?

– Úgy van. Na és? Jelenleg ulánus hadnagy. Brünben szolgál.

– Az még nem volna baj. De magát a hadnagy Polában és Görzben többször is meglátogatta, nemde? – kérdezte Wilhelmine valami magára erőszakolt jósággal a hangjában.

– Pontosak az értesülései.

– Korábban, amikor a spoletói dandárnál szolgált, akkor is meglátogatta, ugyebár?

– Paul Thiele hadnagy szereti a tengert, ellentétben magával, aki viszont a hegyeket szereti. Pardon. – Majd megkérdezte: – Különbö honnan tudja, hogy meglátogatott?

– Katalintól tudom. És még mástól is... Katalin öccsétől. De ő kissé nyersebben közölte mindezt...

– Sejtettem.

Redl megint az ablakhoz sétált. Haját megborzolta az erősödő esti szél.

– Nos és Kubinyi Kristóf meg maga szerint – kérdezte gúnyosan és türelmetlenül nagyon belső dolgokra gondolva Redl – ne egyenesen magát Paul Thiele ulánus hadnagyot vegyem majd feleségül? Ha már... hogy még nagyobb legyen a botrány annál, mint hogy néhányszor, régen, Spoleto-ban és Polóban meglátogatott?

– Tudja, hogy Katalin szereti magát.

– Én is őt! A magam módján.

– Gondolkozzon azon, amit mondtam. És most menjen. Egyedül akarok maradni. Holnap korán kell kelnem, utazom, s ki tudja, mennyi időre tartanak ott – mondta sóhajtván Wilhelmine. – Furcsa egy nászút! Ami után ki-kik megy a maga útján, mintha mi sem történt volna...

– Ki-kik a maga útján, jól mondta – ismételte Redl, és nem látszott rajta, hogy a kérdésnek megfelelően távozni készülne. Sőt leült, és töltött magának a palackból. – Tulajdonképpen, Wilhelmine, én teljesen egyedül vagyok... – hirtelen észbe kapott, és elnevette magát, hogy kinek mondja ezt: a saját, frissen elvett feleségének – ne haragudjon, kedvesem, de a házasság sokak véleménye szerint nem változtat ezen, az egyes magányból páros magány lesz, ennyi az egész... Különbö is, mi egy katona élete? Hogyan lehetne azt megosztani egy nővel? A baj az, hogy a magány nem jelenti egyúttal azt is, hogy *szabad* volnék. Valami köt, az egyenruhán és a szolgálaton túl is. Nem tudom pontosan, hogy mi. És kíváncsi a háborúra; a frontra fogom kérni magam, hogy meghaljak ezért a mundérért, és akkor végeztünk egymással: én és a császárság... Meglehet, a mi világunk, amelyben élünk adatott, össze fog omlani mindörökre. Nem tudnám túlélni. Ha hiszi, ha nem: én nem szeretnék élni!

– Pedig maga kétszeresen is él. És ezt nemcsak én tudom magáról. Elképzelhető, hogy sejtik mások is – mondta őszinte szeretettel és féltéssel a hangjában Wilhelmine.

– Milyen rejtélyes ma, kedvesem! Meg se kérdezem, mire gondol. Különbö nem félek másoktól. Magamtól néha igen. De kibírom.

– Látom... elég nehezen.

– Az az én dolgom. Ki-kik a maga útján, Wilhelmine.

Az asszony nem szólt semmit. Lassan fölkelt, az ezredeshez ment, homlokra csókolta. Aztán kísért a fürdőszobába. Redl magába roskadtan ült. Aztán hirtelen, ültében kihúzta magát, szinte megváltozott. Gyors mozdulattal írópapírt, tollat vett elő, órájára nézett, és néhány sort írt, amit azután Wilhelmine szépítőszerrel megrakott toaletasztalára tett föltűnő helyre, a tükörnek támasztva. Elhagyta a szobát, a portán gyorsan végzett a számlával, és tempós, energikus léptekkel sietett végig a nyaralóhely kis állomása felé vezető úton. Szinte szökve. Mindez megtörtént már az életében, egyszer régen, ugyanígy, ugyanígy.

A Grand Café Habsburg szivarfüsttől sötétbarnára pácolódott faburkolata oldaltermébe távolról és az egész város zsongásával egyesülve, ám mégis jól kivehető, keményen elkülönült hangzással ért el a Sankt Rupprecht-templom toronyórájának lassú, méltóságos ütése. Az ezredes galambszürke mellényének órazsebéből elővette dupla fedelű Schaffhausen-jét, és aranyfedelét fölpattintva valami különös derűvel nyugtázta a két különböző helyről bemért időnek pontos egybeesését. Az A. R. monogramos, arany zsebóra néhány évtizede mérte ugyanazt az időt, amelyet a vértanú Rupprecht lovag nevét viselő szentély harangja immár évszázadok óta mért, középkori bronzának nehéz, mégis az élni való emberi életbe, a valóban vallott világba valamennyi tévelygőt, tékozlót visszahozó zúgásával. Azután sorban, komoran és

magasan egyben szólalt meg valamennyi harang: a Maria-Stiegen-templom, a bencés apátság plébániatemploma, amelyet II. Jasomirgott Henrik alapított, a német lovagrend temploma, a Stiftkaszánya Szentkereszt-temploma, a jezsuiták dísztelen páncél mellvérthez hasonló, óbarokk, de a mai való világot is komoran vigyázó temploma: egyszerre kondította meg a hívó harangokat, idézve az évszázadokban a mindennapokat és a mindennapokban a már *kezes-ház*as területet vesztett, földi hely nélkül maradt évszázadokat. Az ezredes visszacsúsztatva zsebébe az arany Schaffhausent, fölkelt asztalától, a már kiolvasott Neue Freie Pressét a bambusznád kerettel együtt visszaakasztotta állványára, és intett a tisztelettudó távolságban, karján fehér szalvétával várakozó pincérnek. Az elfogyasztott reggeli maradványai mellett, ólomkristály hamutálban még füstölgött havanna szivarja. Távozóban végigpillantott a kávéház vendégein, tekintete megállt egy asztalnál, amelyet a Grand Café Habsburg eleganciájától elütő, kopottas öltözékű férfiak ültek körül. „Lám. Szociáldemokraták a Grand Café Habsburgban! Hol is máshol, mint itt beszélhetnék meg a következő sztrájk taktikáját! Mondjuk, a vas- és fémmunkások órabéremelésének kivívását... Ausztria új erői röpgyűlést tartanak, villásreggeli mellett. Nyilván azt hiszik, ez aztán konspiráció, amellelt a hely sem kellemetlen. Sőt. Közel az elithez, de az elit ellen. Nem sokáig kell várni, és talán a kommunisták is itt, éppen itt fognak ülésezni sildes munkássapkában. No persze reggel, munkaidőben. A gyárak, az öntödék, a szövödék, mindez csupán elméleti kérdés. A lényeg, az itt dől el, lágy tojás és kapucíner mellett...” – gondolta az ezredes, miközben energikus léptekkel átvágott a Grand Café Habsburg faragott oszlopokkal, súlyos, karos kristálycsillárokkal, aranyrámás állótükrökkel díszített főtermén, és kilépett a Rothenthurmstrasséra. A fekete szolgálati Adler gépkocsi mellett levett sapkával állt egyenruhás sofőrje, aki alig leplezett szakmai érdeklődéssel figyelte az Adler mögé, nesztelenül a járdaszélhez gördülő hatalmas Rolls-Royce-t. A még lágyan surrogó motorral éppen csak leparkolt autóból korpulens, az ezredessel csaknem azonos testmagasságú, de náia jóval idősebb úr szállt ki. Az ezredes felé indult.

– Antinori vagyok – mondta egyszerűen, mint aki megszokta, hogy ismerik a nevét. Valójában ismerték egymást, de a dolgok, amelyek összekötötték őket, megkívánták, súlyuknál fogva, hogy ismét bemutatkozzanak egymásnak. Megtették.

– Redl – felelte az ezredes olyan hangon, mintha ez a bemutatkozás egy már korábban külön-külön magukban megkezdett párbeszéd folytatása lenne.

– Ha nincs ellenére, ezredes úr, javasolom, tegyünk egy sétát. Imádom Bécset! Sajnos soha nem fogom igazán megismerni, Amerika nagyon messze van...

– Helyes. Sétáljunk. Bár ami Bécs iránti rajongását illeti, ne számítson rám mint képzett idegenvezetőre. Más lenne persze a helyzet, ha a Balkánt vagy Galíciát óhajtaná megismerni. Ott még a szénégetők kunyhóit is ismerem. Nem is szólva a határ menti garnizonokról vagy a pánszláv szemináriumoknak helyet biztosító tisztes polgárházakról... De Bécs, az kiismerhetetlen... mint Klimt festményei, uram – mondta derűsen Redl, majd sofőréhez fordult, és halkán utasítást adott neki, aztán ismét Antinorihoz fordult:

– Ön nyugodtan itt hagyhatja a kocsiját, a sétánk végén sofőröm majd visszahozza. Egyetért?

Antinori bólintott, megindultak egymás mellett: a fekete Adler a konflisokat, fiákereket, magánfogatokat kerülgetve, lassan gördült utánuk. Egy darabig szótlánul haladtak, míg lépéseik ritmusa egymáshoz igazodott, de még el sem érték a Rothenturmstrasse sarkát, amikor Antinori hirtelen megállt, és Redl felé fordult.

– Ezredes úr! Bár kettőnk közül ön a katona és nem én, mégis engedje meg, hogy katonás rövidséggel a lényegre térjek. Önnek tudnia, de legalábbis jó ideje gyanítania kell, hogy a játszmát elvesztette. Ahogy nálunk, az Államokban mondják: the game is over.

Redl mosolygott. A fekete szolgálati Adler közvetlenül mögöttük haladt.

– Kedves Antinori, kedveli ön az eklektikát? – kérdezte Redl, de hangján érezni lehetett, hogy

a legcsekélyebb mértékben sem érdekli sétapartnerének képzőművészeti ízlése. Antinori nem is válaszolt. A facade-okat, oromzatos portikusokat, oszlopos, Mária-Terézia korabeli „birodalmi” súlyú palotakapukat nézegette. Végigmentek a Herrengassén. A klasszicista és barokk palotaépületeket főnemesi címerek díszítették, kő- és bronzsasok, márványból faragott vérték és sisakok, hercegi koronák, egy egész kőbe vésett heraldika imaginárius, eszmei terében lépkedtek, valóságos kövezeten, a régmúltak „terelték” szinte a semmi felé a törékeny jelent, egy séta játszi óráját, összes pillanatát a királyi hermák föld alatti termei felé vezetve is, kísérve is a kései vendégeket.

– A klasszikus és barokk Bécset, amelyet Európa megszokott, beleképzelve Mozartot, Schubertet és-a gárdaezredek parádéit, a császári bálakat, ezt a keresztespók foglalatú, hermetikusan bezárt, medalionba foglalt Bécset most az eklektika és a szecesszió fenyegeti. Persze talán a háború is, de leginkább a szociáldemokraták... Maradjunk mégis az építészetnél, kedves Antinori. Nézze például azt az épületet... ez a balkáni színesség... – De Antinorit nem látszott zavarni gondolatmenetében Redl építészeti fejtegetése.

– Meglehet. Márminthogy Bécs is megváltozik egyszer. A válaszom: Amerika!

– Nocsak! Sosem hallottam egységes és eredeti amerikai építészeti stílusról – mosolygott Redl.

– De a Morgan vagy a Rotschild *házzáról* csak hallott? – ríposztzott Antinori.

– Ó, hogyne! – mondta Redl, és hangja az egész beszélgetés során ezúttal először váltott komolyra. Fölpillantott az égboltra, mintha ez a borús tél végi égbolt is Bécs egyik épülete, egyik temploma volna, fent, a széláram nélküli légtérben függő-lebegő felhőalakzatok, mozdulatlan kupolák, szürke és fekete freskók: Bécs túlvilági, anyagtalan, ködös kastélyai.

Paolo Antinori még évek múlva is – amikor az események a rendezőikkel és szereplőikkel együtt már végleg és visszaszólíthatatlanul elmerültek a múltban – úgy emlékezett erre a kora délelőtti bécsi sétára Alfred Redl ezredes oldalán, mint ahogy egy alig felidézhető, régen hallott, három hangszerre írt sötét tónusú zenedarabra, amelynek szólamait – egymással „koncertálva” – az ezredes, ő maga és a császárváros leélt életetek, beteljesedett sorsokat, régi relikviákat őrző és azokat újra meg újra szekularizáló és profanizáló épületei „szóltattak” meg, akkor, 1913-ik évében az Úrnak, amikor Antinori, legalábbis ő maga úgy érezte, és ez az érzése később is megmaradt, maximális őszinteséggel tárta fel az ezredes előtt a veszélyt, a többé már ki nem aknázható lehetőségeket és ezek helyében a még választható, még lehetséges lépéseket. Felajánlotta az ezredesnek, hogy embereivel megszervezi kiszöktetését az Amerikai Egyesült Államokba, ahol álnéven, teljes biztonságban élhet, és rangjának megfelelő rendes fizetés fejében az amerikai hírszerzés és kémelhárítás legmagasabb szintű továbbképző tiszt tanfolyamain működhet oktatóként. Nagy tapasztalataival odaát tökéletesen tisztában vannak, nem is beszélve arról, hogy bizonyos felsőbb körökben igen hálásak neki a balkáni háborúk idején lebonyolított titkos fegyverszállításokért, amikor is Redl kiterjedt kapcsolatai révén a harcoló országokba – Törökországba, Bulgáriába, Szerbiába, Montenegróba, Albániába – semleges lobogó alatt hajózó tehergőzösök ontották a Lewis- és a Hotchkiss-rendszerű gépfegyvereket, az aknákat, a gránátokat. Mindezt Redl megkapta a maga százalékát, és azt a szigorú feltételét is betartották, hogy az ezredes nem volt hajlandó hazája és saját hadserege ellen semminemű információ szolgáltatására. Egy bizonyos Tyihomir Katalinics nevű szerb mérnök őrnagy töltötte be az összekötő szerepét. Kiváló repülő volt, és mint pilóta nagy szolgálatokat tett, még 1912-ben is, a háborúk után, az orosz pénzen folytatott, fenntartott, helyről helyre újra meg újra lángra lobbantott gerillaharcok idején. Katalinics álma Nagy-Szerbia volt, vagy legalábbis egy délszláv államközösség. Gyűlölte a mohamedánokat és a „teutonokat”, ez utóbbin egyformán értette Ausztria-Magyarországot és a német császárságot. Redl talán ezért nem kedvelte túlságosan. Katalinics bízott az orosz hadsereg fellépésében a Balkánon, de tartott is az oroszoktól. Azután

egy a görög ABC-ből vett fedőnevű akcióban – „Delta” – már nem vett részt. A teljesen ártalmatlan, csaknem rutinszerű „Tau” akcióban, amely a „Delta” első lépcsője volt: a pilóta Tyihomir Katalinics eltűnt. Azon a bizonyos délelőtti bécsi sétán Paolo Antinori csak úgy melleleg rá is kérdezett, nem hallott-e Redl a szerb őrnagy felől. Redl eltűnődött, nem tudott a pilóta sorsáról. Csak annyit jegyzett meg: „Kiváló repülő volt. Az utolsó balkáni háború végén, ha ugyan az utolsó volt, Tyihomir Katalinics *Fokker DR-II*-es gépe simán, szinte esztétikai élményt nyújtva, siklórepülésből landolt a lucernásban, a kijelölt hely közvetlen közelében, ahol már vártuk őt.” Antinori nem akarta forszírozni a repülőtszít ügyét, mert élt benne a gyanú, hogy az ezredesnek kifejezetten, talán „*kézenfekvően*” is, köze lehetett a pilóta eltűnéséhez. Magában elképzelte, mit is érezhet ez a mellette sétáló, „rasant”, de immár és ekkor inkább rettenetes hírű férfiú, Alfred Redl ezredes azon, hogy: „esztétikai élmény”, egy repülőgép landolásával kapcsolatban, egy lucernában... Az *L-45*-ös és az *L-49*-es tengeri repülőgépek, harci hidroplánok ugyanakkor, amikor Katalinics eltűnt, nem tértek vissza adriai őráratokról, az albán partok felől. Mindkét gépet olasz pilóta vezette, mindkét pilóta személyes kapcsolatban állt Redl ezredessel. Ez a „kapcsolat” aligha jelenthette az „örök életet” e pilóták számára. Antinori inkább az amerikai lehetőségekről beszélt. Azt is éppolyan komolyan említette meg, hogy az ezredes, miközben mint oktatótszít kiképezné az amerikai hírszerzőket és a katonai elhárítás elítjét, megírhatná – idősebb korában – a nem kis érdeklődésre számot tartó emlékiratait, mint amilyen komolyan és a fölső határban nem is fixált összeget hozta szóba, amelyet az Egyesült Államok fizetne az ezredesnek, ha elfogadná az ajánlatot. Redl fölnevetett, amikor Antinori az „emlékiratok” megírását – (persze idősebb korában) – említette. Évekkel később, a világháború után, amikor Ausztria és vele együtt Bécs is: végleg el- és megváltozott, Antinori egy-egy pillanatra, különösen, ha valamilyen galériában Gustav Klimt egyik festménye előtt állt, ugyanazt a félelmet érezte, amit akkor, azon a délelőtti, bécsi sétán, ezerkilencszáztizenháromban. Nagy rizikót vállalt, amikor magas megbízóinak utasítására megkereste Redl ezredest Bécsben. Tisztában volt azzal, hogy az ezredes, korábbi titkos kapcsolatuk ellenére – amely nem volt személyes jellegű, csupán közvetítők útján érintkeztek-, egyszerűen letartóztathatja, azért, hogy saját rosszra fordult dolgait átmenetileg elfedő botrányt csináljon, nemzetközi jegyzékváltásig menően lehetőleg, vagy azért, hogy az egész balkáni vérengzés feltárásával Amerikát színvallásra kényszerítse az európai nagyhatalmak előtt, vagy akárcsak merő cinizmusból is. De Redl nem tartóztatta le Paolo Antinorit, sőt az ajánlattal kapcsolatban két megjegyzést tett: egyrészt rövid gondolkodási időt kért, másrészt szerinte a játszmája még nem veszett el, a minden más lapot minden új keverésben és osztásban is ütő ászok még a kezében vannak, az aduk az övék még mindig... és ami a szökést illeti, abban ő igazán nem szorul a „kedves Antinorijának” segítségére, mivel megfelelő emberek állnak a rendelkezésére, fiatal hírszerző tiszték, egy egész kommandó is, ha kell, mind az ő tanítványai, egy légiója a bátraknak, továbbá pénze is van bőven, svájci bankokban, titkosított és így lefoglalhatatlan kódszámmal elhelyezve. Antinori bólintott, majd nyomatékka mégis megjegyezte, hogy a két legmegbízhatóbb és legképzettebb olasz ügynökük: Guido Faidiga sorhajóhadnagy lebukott, éspedig a szeretője ékszerai okozták a vesztét – Priscilla Prisca Mária Marchi -, különben maga is remekül működött a fegyverszállításokban a balkáni háborúknak a balkáni népekre, nemzetiségekre nehezedő évtizedeiben életnek, legalábbis szántó-vető-birkanyájlegeltető boldog, „bukolikus”, helyén vett és ott meg is tartott életnek alig nevezhető idején; szintén a hadbírótság előtt áll Romeo Vio mérnök, a híres „lanciasiluri” fegyverek és a mágneses torpedók tervezője... és néhány kisebb kaliberű emberük természetesen azonnal horogra került. Nem kétséges, hogy a szálak előbb Berlinbe, azután vagy azonnal Bécsbe fognak vezetni, mely várost, amíg lehet, Redl ezredesnek el kell hagynia. De Redl – immár csak Antinori emlékezetében – mosolygott mindezen, talán annyit ha mondott: „Bagatell” vagy „Potomság”. Szinte megszállottan, átszellemülten, mégis valami szórakozottsággal egyre csak



Gustav Klimt képeiről beszélt, amelyekben – Redl szerint – benne van a Habsburg Hybris. Javasolta, nézzék meg a galériában Klimt legújabb képeit. Antinori elhárította ezt a programot. Emlékeztette az ezredest, hogy Faidiga sorhajóhadnagy szerezte meg a *San Giorgio*, az *Amalfi*, a *Lepanto* páncélos cirkálók tényleges fegyverzetére és sebességére vonatkozó adatokat, nemkülönben a *Castelfidardo* páncélos fregatt paramétereit, amelyekből kitűnt, hogy ez az egység a maga osztályában nem jelentéktelen tűzerejével és páncélzatával együtt: 1910-ben a leggyorsabb síktengeri hadihajó volt a Földközi-tengeren, ezért is törölték az olaszok már tizenegyben a flotta harcoló állományából, és átépítés ürügyén dokkba tették. Redl tudta mindezt. Azt is tudta, hogy az ő kezén keresztül jutottak el ezek az adatok a görög, az orosz és a német titkosszolgálat birtokába, de ugyanúgy az ő kezén keresztül jutottak el Polába is a Kriegsmarine illetékeseihez. Az olasz romboló flottilla új egységeinek – *Borea*, *Granatiere*, *Freccia*, *Alpino* – pontos adatai, amelyek semmiféle nemzetközi regiszterbe nem lettek bejegyezve – „építés alatt állottak” (holott régen harcbevételre készen) -, szintén ugyanezen az úton jutottak el Szentpétervárra, Kronstadtra, Konstantinápolyba, Berlinbe, Kiéibe, Bécsbe, és ezt az „utat” már megtették, nem volt mód arra, hogy bárki is megsemmisítse a nyomokat, legfeljebb az ügynököket lehetett volna még likvidálni, mielőtt megtörnek a kihallgatások alatt. Redl, miközben Paolo Antinori kijelentette: *Amerikát minden érdekli, amit Alfred Redl ezredes tud*, egyre a Kärntner Ring, a Reichstratsstrasse, a Schwarzenbergplatz, a Concordiaplatz, a Köstlergasse palotáira hívta fel sétapartnerének figyelmét, olykor belekarolt, hogy megmutassa egy-egy épület lépcsőházát, amelyet az antikvitást valami hideg édességgel, bécsi lágysággal megidéző Minerva- és Athéné-, ritkábban Aphrodité-szobrok, márványoszlopok díszítettek, az udvarokat vörösmárvány kutak, nem ritkán szökőkutak tették egyszerűen „túlvilágivá”, néha oly mély hatással – ez volt a csend, az arány és a méltóság, valamint a játék hiányának együttes hatása -, hogy Antinori inkább Grönlandon vagy a Spitzbergákon érezte magát, nem Európa szívvárosában, a ferencjózsefi, békebeli Bécsben. „Amerikában – jegyezte meg Redl az Athéné-Brunnen fehér márvány szoborcsoportja előtt megállva – nyilván futószalagon gyártják a márványszobrokat is, mint Mr. Ford automobiljait, de itt, kedves Antinori, itt még faragják őket! Theophil Hansen és Karl Kundmann alkotása ez a kút. Tudta azt, Antinori, hogy a nagy olasz szobrász, Antonio Canova, akinek művei oly közel állnak hozzám, miért alkotott sajnálatosan kevés szobrot? Azért, mert néhány ifjúkori alkotása után semmi más nem foglalkoztatta, mint saját síremlékének terve és a terv megvalósítása. Nem sikerült befejeznie, pedig hatvanöt évet élt. A tombát a tanítványai fejezték be.”

Antinorinak, annyi év után, úgy rémlett, hogy Redl ezredes pár sort mormolt az Athéné-kúttól távolodva:

*Du hast sie zerstört,  
Die schöne Welt,  
Baue sie wieder,  
In deinem Busen baue sie auf!*

Talán bizonyos „wagneri” épületekről beszélt az ezredes, amelyekben dionüszoszi szellem lakozik, majd néhány disszonanciára hívta föl Antinori figyelmét, ami sajnos megmutatkozik az új és a régi Bécs épületeiben, de különösen polgárainak habitusában, amelyben a nagy vadásznak, Apollónak egyetlen gesztusára sem lehet ráismerni. Az ezredes véleménye szerint ezért Bécs nem nevezhető boldog városnak, ama magasztos „sarastrói” értelemben. Paolo Antinori, amikor évekkal később végiggondolta Redl szavait, elemzését a palotákról, a terekről, a templomokról, arra gondolt, hogy *helyekről* így – valami cinikus rajongással – csak olyan ember beszélhet, aki arra készül, hogy elhagyja a helyeket, a jellegzetes és megszokott teret, amelyben addig élt,

amelyben addig élni *szeretett*. Antinori még megkísérelte az ezredes figyelmét a Földközi-tenger erőegyensúlyát felborító erőltetett hajóépítésre terelni, célzott például a már tizenkettőben a sólyárról lefutott olasz sorhajóra, az *Andrea Doriá*-ra, melynek bevallott vízkiszorítása több mint 22 000 tonna és bevallott csúcssebessége 22 csomó volt, fegyverzete azonban egyelőre ismeretlen maradt más tengeri hatalmak előtt. Különösen érdekelte volna Amerikát az olasz MAS típusú, rendkívül gyors járatú torpedónaszádok műszaki dokumentációja, nemkülönben a szintén olasz, Cesare Laurenti mérnök által kifejlesztett 30-40 tonnás, gyors törpe-tengeralattjárók leírása, amelyek ebben az új fegyvernemben a standardét jelentették. Ám Redl kijelentette, hogy éppen Faidiga sorhajóhadnagy és Vio mérnök leleplezése miatt egy ideig az itáliai „hálót” nem volna célszerű újraszöni, várni kell. Még valami kegyelmi révületben – újra visszatért Canova életére és művére, beleértve a szobrász főművét, saját síremlékét is. „Maradtak utána nagy művek: mint például a kentaurt legyőző Thézeusz, e carrarai márványból faragott szobor Bécsben van, Bécs egyik legféltettebb kincse. Canova sokat járt Ausztriában és Poroszországban is, sőt 1815-ben, noha előzőleg Buonaparte lelkes híve volt és meghívására Párizsba utazott, és a képzőművészeti akadémiát irányította a zsarnok felkérésére, annak bukása után mint pápai követ ténykedett ismét Párizsban a Napóleon által összerabolt műkincsek visszaszerzése ügyében. Megjárta Angliát is.” Redl nem tartotta kizártnak, hogy Canova komoly diplomáciai és kémtevékenységet is kifejtett ezen útjai során. Erre Redl ezredes valami baljós és komor áhítattal utalt, hangja egészen megváltozott. „A pápa mindezekért ischiai marquis-vá emelte, és ezer tallér évi tiszteletdíjat biztosított számára, nevét pedig beiktatták a Capitolium aranykönyvébe. Talán legszebb műve az *Ámor és Psyche*, de a többi is mind fenséges, a legérzékenyebb latin ideg és a legbátrabb római álom él minden formában, amelyet ő emelt ki a brutális, üres anyagból: *Perseus a levágott medúzafővel*, *Két atléta*, *Hébe*, amint a nektárt önti, ez az orosz cár tulajdona, bár ez a mű is itt volna Bécsben... Nem volna nehéz elrabolni éppen. A *Győzedelmes Vénusz*, ez a szoboralak olyan, mintha Vénusz férfi lett volna! A *Vénusz a fürdőből kilépve*, *Hektar* és *Ajax* szobra viszont rendkívül nőies testvonalakkal ábrázolja a két iliászi hőst. Furcsa ez a kettősség Canovában. Na és a *Concor-dia* meg a *Paris*! És Angelo Emo lovag szobra! A lovag olyan a teljes harci vértben, mint egy kamasz lány! A *Két ökölvíador* és, kedves Antinori, Polyhymnia szobra, mely szerencsére Bécsset díszíti! Ebben a városban van, amelynek utcáin és terein mi most, ezerkilencszáztizenháromban sétálunk... és magát torpedónaszádok és U-Bootok érdeklik!” Antinorinak az volt a benyomása, hogy Redl ezredes – e séta során – szívesen csapongott, hogy sok mindenről támadt kedve beszélni, hogy Redl csak Redlről nem beszélt „szívesen”. Antinori észrevette, érezte, hogy félni kezdett, és félelmén képtelen volt úrrá lenni.

Redl egészen másképp értékelte a helyzetet, amit Paolo Antinori – aki az elbúcsúzásakor megismételte az amerikai ajánlatot – egyenesen reménytelennek látott. Redl utasította az általa vezetett katonai elhárítás és hírszerzés – a Hadügyminisztériumon gyakorlatilag kívül álló, mindenestre tevékenységét csakis saját testületével ellenőrző – különleges osztályának amerikai referensét, Dagobert Müller von Thomamühl századost, hogy tartsa szemmel Paolo Antinorit mindaddig, amíg Bécsben és a Monarchia területén tartózkodik, valamint jelentse, melyik országhatárát lépi át a Birodalomnak, amikor távozik. A jelentés csakhamar befutott: Antinori – nyilván tartva Redl „hálójától” – Bécsből Hamburgba utazott, és a „Hamburg-America Linie” *Vaterland* nevű hajóján – ez volt az óriás utasszállító első útja – visszatért New Yorkba. Redl táviratot kapott, maga a szálloda tulajdonosa nyújtotta át az ezredesnek, amikor hazatért a hotel Klomserbe: „*Ha időd van – márpedig van időd —, utazz Abbáziába hozzám — várlak a régi helyen – Katalinod.*” A szállodatulajdonos szolgálatkészben állt, három lépés távolságban Redltől. Az ezredes a vasúti menetrendet kérte, azután rendelkezett, hogy telefonozzanak Abbáziába, foglaljanak számára egy lakosztályt a Hotel Bellevue-ben, nyomatékmal hangsúlyozzák a nevét, mivel ugyanazt a teraszos appartement-t fogja kivenni, ahol évekkel ezelőtt többször is lakott.

„Reméli, minden bútor, minden tárgy a régi helyén maradt, ott van, ahol volt azelőtt.” Ha foglalt volna, akkor valamilyen építkezési, átbútorozási vagy egészségügyi ürüggyel költöztessék ki azokat, akik abban a lakosztályban vettek szállást, rangra való tekintet nélkül. A Hotel Klomser tulajdonosa máris indult a telefonhoz. Redl fölment a szobájába, megnézte még egyszer a telegramot, elmosolyodott, amikor megállapította, hogy a Boden-tó üdülővárosában, Lindauban pecsételték le, ezek szerint ő fog előbb érkezni Abbáziába. Elégette a telegramot, levetkőzött, gyorsan megfürdött, ezredesi egyenruháját öltötte magára, az egyszerű „városi” kimenő vagy „korzó” változatot, kardját nem csatolta fel, legkedvesebb maroklófegyverét, a csak látszatra nehéz, hadseregszolgálati Frommer-Stop-rendszerű, 9 mm öbméretű, 580 gramm súlyú pisztolyát spanyol batisztíngé alatt helyezte el könnyű, fekete bőrkofferében. „Ha tiszt keresne, mondja meg: Abbáziában vagyok” – hagyta meg a portán.

Conrad von Hötzendorf, a 39. gyalogezred tulajdonosa, a törzstiszti vizsgáló bizottság tagja, vezérezredes, 1906-tól az összes fegyveres erők vezérkari főnöke fáradtan ült hatalmas íróasztalánál. Előtte néhány friss és néhány már láttamozott, szigorúan bizalmas, „csak vezérkari tisztnek kibontható” dosszié, a térképasztal méretű íróasztal sarkán három telefonkészülék, írószerszámok, pecsétnyomók és a főtiszt fehér kesztyűje: ez a komor látvány fogadta a belépő tiszteket, akik feszes vigyázzba merevedve álltak, mindjárt a szabályzat előírta belépés után, sorfalat képezve a vezérezredes előtt, aki egy pillanatig behunyta a szemét. Arca Bismarck, Falkenhayn és Hindenburg arcára emlékeztetett, csakúgy, mint rövidebbre már nem nyírható haja, de tartása ezúttal minden volt, csak kifejezetten katonás nem. A vezérezredes lassan felemelkedett támlás székéről, az íróasztalára támaszkodva állt – összeszorított ökleire támaszkodott -, s egy hosszú, néma percig végigmustrálta az előtte álló tiszti sorfalat. Tanári jekintet volt ez.

– ...uraim, most hagyják a regulát, a formalitásokat, előre a *részletekkel*, Öfelsége a trónörökös számára ki kell alakítanunk az *egész* képet. Teljes tisztázást akarok. Kezdjék. Mindent el kell mondaniok, amit Redl ezredestől tudnak, és ami esetleg alátámaszthatja legszörnyűbb gyanúmat, hogy ez a kiváló vezérkari tiszt... hogy Alfred Redl a legsúlyosabb bűnt követte el, amit csak katona elkövethet: felségárulás, hazaárulás. Bizonyos tényekről tudok. Most a személyes benyomásokra vagyok kíváncsi, hiszen valamennyien ismerik őt. Nos, Kesten százados! – szólt Conrad von Hötzendorf, rövid, vaskos mutatóujjával az egyik fiatal tisztre bökött, azután ismét leült az íróasztalához, üres papírvet és tűhegyes ceruzát helyezett maga elé. Egy pillantást vetett a hodályszerű dolgozószobát díszítő egyetlen képre, mely I. Ferenc Józsefet ábrázolta, azt az aggastyánt, akinek teljes címe csakis írásos protokollban volt lajstromozható, élő, dinasztikus gálában, császári bálokon, jubileumi ünnepélyeken, gyászszertartásokon vagy hadgyakorlatokon képtelenség lett volna: „Isten kedvező kegyelméből Ausztriai császár, Magyar apostoli király, Csehország, Dalmácia, Horvátország, Tótország, Halics, Galícia, Lodomér, Illyria és Jeruzsálem királya, Ausztria főhercege, Toscana és Krakkó nagyhercege, Lotaringia, Salzburg, Steyer, Korontán, Krajna és Bukovina hercege, Erdély nagyfejedelme, Morvái örgróf, Felső- és Alsó-Szilézia, Modena, Parma, Piacenza, Guastalla, Oswiecim és Zátor, Teschen, Friaul, Raguza és Zára hercege, Habsburg, Tyrol, Görz és Gradiska grófja, Trient és Brixen fejedelme, Felső- és Alsó-Luzsica és Isztria örgrófja, Ho-henembs, Feldkirch, Bregenz, Sonnenberg grófja, Trieszt, Cattaro és a Szláv örgrófság ura, Vojvodina, Serbia vajdája usw.”

– ... Ö...ö...1900. február 22-én Wolf-Ferrari *Cenerentola* című operájának ősbemutatóján, amely Velencében volt... ott láttam először Redl ezredest... akkor persze még nem három aranycsillaggal a paroliján... én zászlós voltam... az operaelőadás...

– Kesten, nehogy felsorolja nekem itt a szólistákat! Nehogy részleteket dúdoljon nekem a fináléból!

– Nem állott szándékomban, vezérezredes úr. Redl két másik, vele nagyjából egyező korú

tisztel ült a páholyban. Hajókat rajzolgatott. Hadihajókat. A zenére nem figyelt, amikor a taps kitört... igen, Redl még csak nem is tapsolt. Tovább rajzolgatott.

– Én nem Redl *modorára* vagyok kíváncsi, Kesten!

– Azután a díszelőadás végén hallottam, amint a folyosón megjegyezte... illetve idézte Tirpitz nagyadmirálist: ... miszerint... Die Flotte muss so stark sein, dass sie die Nordsee frei hält... majd szórakozottan vagy sóhajtva, már nem emlékszem, még mintha annyit mondott volna: „... és az Adria?” Nyilvánvaló, hogy ... hogy Redl az Adria és a Nordsee között ekképpen analógiát látott, mármint katonai szempontból... hogy...

– Nyilvánvaló, igen, Kesten, ez nyilvánvaló! Hogy hívták azt a tisztet, akinek Redl mindezt mondta?

– Alázatosan jelentem vezérezredes úrnak, azt a tisztet én életemben akkor láttam először és utoljára. A nevét nem tudom.

– Távozhat, Kesten! Hansjörg Schaub! Maga következik!

– Redl 1900 júliusában hosszabb szabadságot vett ki, Gönzből egyenesen Párizsba utazott, az olimpiászra. Sok fényképet készített a versenyekről és a bajnokokról. Redl kiváló fényképész, vezérezredes úr. A felvételeket maga hívja elő, saját műtermében.

– Tudom – mondta a főtsiszt, ismét néhány szót vetett a papírra.

– És ugyancsak szabadságot vett ki... hogy jelen lehessen a Bodensee partján... ez valamivel előbb történt, mint az olimpiász, de talán ugyanazon a júliuson... amikor Ferdinánd Gróf von Zeppelin az LZ-1 jelzésű léghajójával első repülését tette... Ekkor én is jelen voltam.

– Redl itt is készített fotográfiákat?

– Igen, vezérezredes úr. Redl általában nagyon szerette a fényképezést, nem mulaszthatott el ilyen nagy látványosságot.

– Van még valami közölnivalója, Hansjörg Schaub? – Vezérezredes úrnak alázatosan jelentem, Redl 1908-ban ismét néhány hetes szabadságot kért és kapott, Londonba utazott, akkor ott rendezték az olimpiászt. Számtalan fotográfiát készített a bajnokokról.

– Ön is ott volt, Schaub?

– Én is ott voltam, vezérezredes úr. Világéletemben rajongtam a sportért. A régi, nagy antik eszmény feltámadását láttam az újkori olimpiászokban... és Spárta szellemét, Pauszaniászt és a diszkoszvetőket...

– Ne rajongjon itt nekem, Schaub! Csak nem akarja azt mondani, hogy Redl tavaly, vagyis 1912-ben, amikor, ha jól tudom, Stockholmban rendezték meg az olimpiai játékokat, Redl „ismét hosszú szabadságot vett ki”, és Skandináviába utazott?

– Ezt nem tudhatom, vezérezredes úr. Ekkor Oberst Alfred Redl már régen a vezérkarnál volt, Görzből vezényelték oda, nem sokkal azután, hogy leleplezett egy a franciák javára kémkedő aviatikust... ha jól emlékszem... Nyilván magas állása már nem tette lehetővé, hogy Stockholmba utazzon. Bizonyára nehezebbre eshetett a lemondás. Kiváló vívó, mesterlövész, autó- és motorkerékpárversenyző volt, persze csak passzionátus, amatőr fokon, de nem kis dolog, hogy egy vezérkari tiszt annyi munka mellett, mindössze 52 óra repülési idő után... mindig hajnalban ment ki a hangárokhoz Görzben, voltak jó barátai a flottához beosztott felderítő repülőknél... letette a pilótavizsgát! Ezt még szerettem volna megemlíteni...

– Leléphet, Schaub! – mondta a vezérkari főnök, valamit ismét föl jegyzett, aztán a következő tiszt felé mutatott tűhegyes ceruzájával. Korzelinszki Szever lépett ki, kapitány az ulánusoktól. Az egész kihallgatásra fölállott tiszti sorfalból egyedül ő volt fesztelen, derűs, nyílt tekintete arról tanúskodott, hogy azok közé a bátor férfiak közé tartozik, akik egyrészt nem ismerik a félelmet, másrészt bátorságukat bizonyos, leginkább a holdkórosok tetőgerincjárásával rokon vonást mutató vakszerencse is jellemzi, legfőképpen jellemzi őket az arcukból, egész egyéniségükből sugárzó föltétlen megbízhatóság és hűség. Korzelinszki-kivel nyugodtan át lehetne menni – egy

kulacssal! – a Núbiai-sivatagon, társa biztos lehetne afelől, hogy amíg ő alszik, Korzelinszki kapitány nem fogja meginni az alvóra eső vízfej adagot. Fiatal kora ellenére Korzelinszkinék konzervatív katonapolitikai nézetei voltak, noha nagyapja a 48/49-es magyar szabadságháború idején mint a lengyel légió tagja harcolt az ausztriai ház hadseregei ellen, és a bukás után, Bem tábornok lengyel legénységű dzsidás testőrségéhez csatlakozva, átlépte a török határt, s már mindjárt Vidinben készen állt a harcok folytatására, mint Bem remélte: török támogatással visszatérni Erdélybe, és ottan folytatni tovább a hegyi gerillaharcokat, de mindebből nem lett semmi, Őfelsége ulánuskapitányának légiós nagyapja követte Bem tábornokot a szíriai Aleppóbaj és ott – ismeretlen körülmények között, amelyek azóta is tisztázatlanok maradtak – helyi harcokban elesett vagy eltűnt. Az unoka most ott állt ugyanannak a császárnak, ugyanannak a birodalomnak vezérkari főnöke előtt, és a festményről ugyanaz az uralkodó – I. Ferenc József – tekintett le rá, aki 48/49-ben – in effigie, távollétében – halálra ítélte mostani ulánuskapitányának „freikorpsba” dezertált légiós nagyapját, ki akkor annyi idős lehetett, mint unokája most.

– Én Alfred Redl ezredes urat kiváló embernek és valamennyiünkénél külön katonának tartom, vezérezredes úr.

– Kapitány, Redl minősítését én is jól ismerem. Kizárólag személyes benyomásokra vagyok most kíváncsi. Olyan dolgokra, amelyek segítenek kialakítani egy képet: *milyen ember Redl*, és most nem a képességeire gondolok, kedves Korzelinszki!

– Jó bajtárs. Elsőrangú szakértője a Balkán-problémának, az adriai erőpolitikánk esélyeinek... illetve, ahogy ő mondja, annak a nagy „bengáli tűznek”, amit ez az avult flotta jelent. Ragyogó értekezést tett közzé a szárazföldi hadseregek és a tengeri haderők, valamint ezek alárendeltségébe tartozó repülőegységek és léghajók összműködéséről a Balkán és az adriai partvidék sebezhetőségére és sebezhetőségére helyezett hangsúllyal. Amikor a vezérkarhoz került, értekezést írt a vezérezredes úr több katonai munkájáról, így például a „Vorgang beim Studium unserer taktischen Reglements”, a „Taktik Aufgaben”, „Zum Studium der Taktik”, „Die Gefechtsausbildung der Infanterie”, „Infanteristische Fragen und die Erscheinungen des Burenkrieges” című műveit és más katonai írásait vezérezredes úrnak Redl komoly elemzéssel dolgozta fel, munkája, sokszorosított jegyzet formájában, Potsdamban tiszti akadémiai tananyag...

– Erről nem tudtam... – mondta magába merülten Conrad von Hötzendorf. A magas rangú főtitest arc most a múltak felé fordult, megfeledkezett az előtte álló tisztekről. Őfelsége I. Ferenc József képére nézett. A császár most mintha bólintott volna, annyira eleven és odafigyelő volt az arca. A vezérkari főnök sóhajtott. Azután krárogott. Csengetett. Tisztiszolgája lépett be, mögötte a lakáj, civilben.

– Mézzel kevert fokhagymapépet hozzanak, kávéskanálnyi virággal, gyűszűnyi rummal leöntve. A rumot előzőleg melegítsék meg egy kicsit. Aztán hársfateát, langyosan.

– Igen... – mondta Conrad von Hötzendorf, amikor a lakáj és az őrkatona eltűnt – ...csak hogy Redl bizonyos német információk szerint Kiéiben tartózkodott, amikor kilencszázkilencben lefutott a sólyárról a *Von der Tann* német nehéz-vértescirkáló, amelynek adatai titkosak voltak, mégis *Redl révén*, legalábbis a német elhárítás véleménye szerint, egy német tengerésztisztől, korvettkapitány Narziss Rittenauer von Würgau nevű kémgyanús egyéntől, akit egyelőre még nem tartóztatott le a német haditengerészet titkosszolgálat, csak azért, hogy előzőleg fölgöngyölítse kapcsolatait, az angolok kezébe került a *Von der Tann* valamennyi titkosított műszaki leírása... Nos, annyit már tudunk, hogy Redl „kiéli”, „wilhelmshaveni” és „emdeni” hálózatának egyik kulcsfigurája volt ez a ... Narziss... Rittenauer, szoros barátság fűzte Redl ezredeshez! A németeknek mindez nem közömbös: a *Von der Tann* vértescirkáló a maga 19 000 tonna vízkiszorításával, nyolc darab 28 cm-es, 10 darab 15 cm-es 16 darab központi, collaterális tűzvezetésű 8,8 cm-es lövegeivel, turbináinak 71 000 indikált lóerejével nyilván nem kevés

gondot okoz a briteknek... különös tekintettel 27 tengeri mérföldes sebességére! A lövegeknek csak egy részét szerelték fel, hogy a vértescirkáló tényleges tűzcsapásának erejéről majd csak az elkerülhetetlen síktengeri csatában győződjenek meg a britek... Más! Az angol katonai attasé itt Bécsben tett egy olyan kijelentést Ófelsége egyik tiroli vadászatán, hogy egy bizonyos John O'Flanagan, kit az attasé szerint Redl valamiképpen a kezében tart és zsarol, kiadta Redl ezredesnek az 1908-ban vízre bocsátott *Boadicea* nevű angol scout osztályú gyorscirkáló műszaki adatait: 3300 tonna, sebessége formidábilis, de erről nincsenek biztos adatok, tűzereje: 6 darab 10 cm-es gyorstüzelő ágyú... ám, uraim, John O'Flanagan, aki fiatal kora ellenére már Fregattenleutnant! ... igen... e pillanatban, nem tudni, mióta, Bécsben tartózkodik, álnévvvel, hamis útlevéllal elhagyta Southampton kikötőjét, a brit katonai attasé közölte, hogy a brit titkosszolgálat emberei Bécsben és az egész Birodalom területén kutatnak O'Flanagan után... akit, állítólag, egy bizonyos Albina Sabina Seymour nevű barátnője rejteget, egy apáca! Szerintük Redl a brit gyorscirkáló műszaki leírását egyenesen a *német admirális!* hírszerzési és hírértékelő osztályára továbbította. Tény, hogy sem az én kezembe, sem a flotta elhárítótisztjeinek kezébe nem kerültek a brit scout teljesítményére vonatkozó adatok! Korze-linszki! Óhajt mondani még valamit? – kérdezte Conrad von Hötzendorf, miközben a lakáj behozta és a vezérezredes íróasztalára helyezte a mézzel, virággal kevert és gyűszűnyi rummal felerősített fokhagymapépet, amelyet a Vezérkar főnöke azonnal fölhajtott, majd élvezettel kortyolt egyet a hársfateából. A tisztek sorfalát nézte, aztán tovább szüröcsölte a hársfateát.

– Redl ezredes még mint a Görzben állomásozó Partvédelmi Örezred századosa, egy, azóta már szintén tananyagul szolgáló munkájában megírta a bosnyák hadjárat történetét, amelyben vezérezredes úrról külön chapter szól, tekintettel a vezérezredes úr vadászegységei által biztosított hágókra, utakra, hidakra, viaduktokra.

– Hm, Korzelinszki kapitány... de régen volt az, kapitány! Akkor én vadász főhadnagy voltam! Igen. Utána neveztek ki vezérkari őrnaggyá és a hadiiskola, majd a törzstiszti és a magasabb parancsnoki akadémia taktikatanárává... Igen, az én karrierem nem indult oly üstökösszerű ívben, mint Redl ezredes pályája! Szinte meteori, uraim. Heh! Ami pedig, kapitány Korzelinszki, az úgynevezett bosnyák „Feldzug”-ot illeti, azt sajnos tovább kellett volna fejleszteni... exaltative! Nem annexiókkal kellett volna biztosítani a balkáni viperafészket! Hanem lendületes csapásokkal, mint azt a porosz példa is mutatja: 1. a hegemonia megszerzése a Bundban, és Ausztria kiszorítása a Bundból! 2. 1866. Königsgrätz... 3. Dániának előzőleg le-zuttyintott nyakleves! Helgoland, akkor még szövetségben velünk... 4. Aztán a csúcs: Sedan, Metz, III. Napóleon és a Bazaine-féle megalázó kapituláció kikényszerítése... és aztán: Tsingtau... Kamerun... Marokkó, és a brit flotta tirpitz-i túlszárnyalása! Érdekes, nem találja, Korzelinszki, hogy Redl hosszú és alapos, természetesen mindvégig eminens eredményű tanulmányai során mekkora figyelmet szentelt az aviatika mellett a bűvárnaszádoknak, az U-Bootoknak?! Mondja, Korzelinszki, megvannak önnek Redl ezredes tanulmányai az én szakmunkáimról meg az a dolgozata a bosnyák hadjáratról? Ha igen, kérem, adja kölcsön nekem azokat az írásokat, kapitány. Elküldök érte, Korzelinszki.

– Örömmel kölcsönzöm vezérezredes úrnak Redl ezredes úr valamennyi dolgozatát! De minthogy nevemre dedikálta e példányokat, alkalomadtán kérem vissza valamennyit vezérezredes úrtól.

– Visszajuttatom önhöz, Korzelinszki kapitány. Én gyorsan olvasok. Főleg az érdekel, amit a bosnyák hadjáratról írt... és esetleg a Taktikaufgaben... Nos, de térjünk vissza a személyes impressziókra, Korzelinszki! Hallgatom! Generális! Kapitális! Kardinális probléma számunkra a Balkán. Aztán jön csak az Adria... Flottánk képtelen volna síktengeri csatát megvívni a francia flotta földközi-tengeri erőivel, még az Otrantói-szoros lezárására sem volna képes... És ami még szomorúbb, háború esetén, ha angol vagy francia cirkálók, rombolók, bűvárhajók elaknásítanak

az Otrantói-szorost, azt flottánk nem volna képes áttörni! Uraim, ilyen veszély Németországot nem fenyegeti az egész Nordseen, sem a Dánia-szorosban, sem az Izlandi-átjáróban, a zajló jéghatáron, sem Yütland partjainál, sem a Skagerrak-, sem a Kattegatt-szorosban! Nem is szólva arról, uraim – folytatta látnoki lendülettel Conrad von Hötzendorf, az Osztrák-Magyar Birodalom összes fegyveres erejének, így a partvédelmi és a cirkáló flottának is vezérkari főnöke, a második katona a Birodalomban, a hadsereg-főparancsnok,. Ferenc Ferdinánd trónörökös után a rangsorban -, hogy a Német Birodalom, noha balkáni érdekeit nem csupán a román olajmezők és a bagdadi vasút súlyozza Délkelet-Európa felé, sohasem vállalt nyílt garanciát a Monarchia érdekei mellett! Mindössze „sugallta”: a Balkán mint geopolitikai térség Ausztria „lőtere”... Korzelinszki! Ugyebár Redl ezredes mindig is különös kultusszal ápolta a barátság eszményét, ahogya mondják: „római módra”?

– Jó bajtárs volt mindig! Kissé olyan, mint egy jezsuita...

– Ön annál kevésbé olyan, mint egy jezsuita, Korzelinszki! Redl... szóval az ezredessel ellentétben: ön kártyázik, iszik, nőzik!

– Ténykérdés. Elismerem. Anyám igen gazdag, nem tud mást kezdeni a vagyonával, mint kiegyenlíti az adósságaimat, garnizonról garnizonra... Albine nővérem idem, mintha második anyám volna. Beáta húgom nemkülönben, vezérezredes úr. Képtelen vagyok annyit veszteni kártyán, futtatáson, hogy a három grácia ne pótolja... – mondta Korzelinszki kapitány, gúnnyal és némi kötözködési kedvvel a hangjában.

– Most nem önről van szó, Korzelinszki Szevér! Redl ezredesről van szó! Nem nőzik... ugyebár ön ezt a factumot is az ezredes erényei között tartja számon?

– Erénynek éppen nem tartom, de tény.

– Nem él együtt a feleségével...

– Az ezredes úr felesége nagybeteg, Svájcban, Ober-Engadinban él.

– Távozzhat, Korzelinszki! – mondta a vezérkari főnök, ismét néhány szót följegyezve a papírvre. – Ön következik, Julius Lindenberg! – A nevezett tiszt a Dunai Flottillenkorps díszegyenruháját viselte, a többi kihallgatásra vezényelt tiszt egyszerű, ilyen alkalomra előírt szolgálati uniformisában jelent meg. Conrad von Hötzendorf szúrós, megvető tekintettel mérte végig a hatalmas termetű, mázsás súlyú tisztet, intett, kezdje a beszámolót.

– Vezérezredes úr, én a flotta elhárításánál szolgáltam, Polában. Redl akkor, századosi rangban, a Flottaközvetlen Partvédelmi Örezred tisztje volt. Redl ebben a beosztásban... beosztásával visszaélve, jelentést írt rólam Kriegsmarine Elhárító Osztálya vezetőjének, Ferdinand Steinhart sorhajókapitány úrnak, kieszközölte az én fölmentésemet a haditengerészeti kémelhárítástól... és... számomra ismeretlen argumentumok alapján ezt nagyon gyorsan el is érte... én...

– Ismeretlen argumentumok, Lindenberg kapitány?!

A vészes iszákosság és fecsegési hajlam, valamint a teljesen beszűkült akarati és önfegyelmző funkciók hiánya nem elég „argumentum” önnek?! Redl önről szóló jelentését Steinhart sorhajókapitány eljuttatta hozzám, az ön elmozdítását jóváhagyandó! Jóváhagytam, Lindenberg! Ön, mint Ófelsége *Zenta* nevű aknarakó hajójának parancsnoka, egy rutinjellegű nyílt tengeri manőveren, amelyet külföldi katonai és tengerészeti attasék is inspektáltak: hajójával saját telepítésű aknára futott! Olyan aknára, amelyet tíz perccel korábban ön telepített, majd hajójával olyan kurzust írt le, hogy ráfutott saját aknájára! Ezért előléptetést várt talán? Mert részeg volt, mert a manővert megelőző egész éjszakán hajnalig ivott és kártyázott a kojében. Sőt! Kártyát vettetett magának egy cigányasszonnyal, egy jósnővel, akit nem átalított, akit volt mersze a *Zenta* fedélzetére felcipelni! Egy cigány jósnőt! Egy hadihajóra! Ismerem a dossziéját, Lindenberg kapitány! Redl azért tett javaslatot, nagyon helyesen, az ön elmozdítására egy siktengeri hadihajó parancsnokának magas beosztásából, és helyeztette át önt Steinhart

sorhajókapitány és az én hozzájárulásommal a Dunai Flottillához, mert ezt vélte a legmegfelelőbb „elvonókúrának”. Semmi szükség nem volt arra ugyanis, hogy maga, Lindenberg, saját honi aknákat rakjon Őfelsége hajóraj alakzatba csoportosuló cirkálói, torpedóüzői és dreadnoughtjai elé! Ezért szolgál most a Dunai Flottillánál egy monitoron... Még csak az hiányzott volna, Lindenberg, hogy maga egy rutinmanőver alkalmából, ölében egy cigányasszonnyal a parancsnoki hídon!, saját kibólyázott vakaknak helyett éles aknamezőre futtassa az S. M. S. *Habsburg*-ot, a *Kaiserin Elisabeth*-et, a *Monarch*-ot, a *Kaiserin und Königin Maria Theresia*-t és a *Sankt Georg* nehézpáncélost, a zászlóshajót! Csupán azért, mert mértéktelenül vedeli a gint és a Jägermeistert! Lindenberg, maga nem tengerésztisztnek született, magára egy vasúti váltóőr munkáját se bízám rá... Nem rajtam múlt! Én még egy dunai monitort is féltek magától... Önnek magas pártfogói vannak! Mindenesetre, Lindenberg, a maga elmozdítását az adriai flottától Redl százados, aki akkor önnek alantós rangú tisztára volt, de nem ijedt meg az ön hajóparancsnoki rangjától, éppen időben javasolta!

– Vezérezredes úr!... én ezt kereken...

– Elég, Lindenberg! Beszéljen Redlről, a görzi és a polai időkről. Elfogultság és bosszú nélkül, remélem, ennyi nemesség még maradt magában! Megfigyelt-e valami extrém dolgot Redl akkori magatartásában, kapcsolataiban? Főleg olyan epizódokra gondoljon vissza, amikor maga, Lindenberg, nem volt tökrészeg! Nyilván igen kevés ilyen lucid emléke lehet... Bármilyen megerőltető is, most ezeket szedje össze!

– Redl... – kezdte Lindenberg céklavörös arccal – ...igen gyakran utazott át Görzből, ahol szolgált, Polába, Cattaróba, Spoleto-ba, ahol a flotta egységei állomásoztak. Ez nekem mint elhárítótisztnek...

– Hagyjuk az „elhárítást”, Lindenberg! Maga aknarakó volt a flottánál!

– Igenis, vezérezredes úr! Ez nekem föltűnt. Ez a sok utazgatás... ide-oda... Ezenkívül még említésre méltónak tartom, hogy amikor a német flotta egyik büszkesége, a gyorsjáratú *Breslau* könnyűcirkáló baráti látogatásra befutott Pola hadikikötőjébe, Redl átjött Görzből megnézni a hajót, noha Redl nem tengerésztiszt volt, ahogy most sem az... – Lindenberg csuklott.

– Ezt én is nagyon jól tudom, Lindenberg! Maga csuklik! Odakint szopogasson el egy kockacukrot! Leléphet, Lindenberg! Ja! Adósságait a Dunai Flottillánál mielőbb rendezze! Ha nem, akkor gondom lesz rá, hogy magára még egy gátör feladatát se bízzák! Hans Georg Gmelin, ön következik! Röviden!

– Igenis, vezérezredes úr! Redl velem együtt és még néhány más tiszttel...

– Neveket, Gmelin!

– ... igenis... Georg Weckherlin pilóta, Henrik Kinsky-Henckl vártüzér őrnagy, Olivier Clam-Gallas korvettkapi-tány, egy tiszt még a trabant-testőrségtől, a nevére már nem emlékszem... tizenegy júniusában gyorsvonattal mind Berlinbe utaztunk, megtekinteni azokat a nagy ünnepségeket, amelyeket a „Hundert Jahre Turnen” jegyében tartottak porosz bajtársaink. A Berliner Hasenheide... óriási Turnplatz, a tornával kapcsolatban sajátos és kifejezetten politikai elképzelései voltak Redl ezredesnek. Mindig is híve volt az erőnek... az erőszaknak, az ügyességi gyakorlatoknak, a fizikai integritás fokozásának, ahogyan ő kifejezte magát... Amikor hazatértünk, Redl 'szűkebb körben valamiféle rögtönzött beszámolót tartott úti élményeiről: „...Im wilhelminischen Deutschland fällt dem Sport in der Jugenderziehung eine neue Aufgabe zu: Turnen wird Unterrichtsfach in den Schulen, um vormilitärische Ertüchtigung der Jugend zu sichern.” Egyébiránt Berlinben, amikor kikocsiztunk Charlottenburgba, képtelen látvány tanúja lehettem: Redl néhány porosz vértestiszttel együtt – az utóbbiak mind ittasak voltak -, babérkoszorúval a fején táncot lejtett, olyan helyzet alakult ki, hogy a hölgyek és a hajadonok fölháborodva távoztak, a charlottenburgi rendőrfőnök pedig kihívta a tűzoltóságot, hogy a babérkoszorús tánckart vízágyúval oszlassa szét... de a porosz bajtársak és Redl is mind



fegyvert fogtak, és a tűzoltók feje fölé, majd a lábuk elé lőttek, úgyhogy a tűzoltók kénytelenek voltak visszavonulni...

– Leléphet, Gmelin! Friedrich Diesterweg főhadnagy, ön jön!

– Alázatosan jelentem vezérezredes úrnak: 1. föltűnt, hogy Redl mennyire zárkózott, még a kaszinóban is, rendszerint félrehúzódva angol, francia, olasz, amerikai újságokat olvasott, amelyekre előfizetett... 2. Túlerőltetve magát, állandó jelleggel tanult: elsősorban nyelveket, de például még bankvitelt és könyvelést is! Ez eléggé szokatlan dolog volt ott Görzben. a Partvédelmi Örezred tagjai között. A pilótákat, akik Görzben szolgáltak, meglepte aviatikái tájékozottságával, a tengerésztiszteket pedig navigációs ismereteivel, valamint a tengeri háborúkra vonatkozó taktikai és stratégiai képzettségével. Valóban imponáló volt akaratereje és fegyelmezettsége.

– Köszönöm, Diesterweg. Végeztem. Uraim, önök is távozhatnak.

Conrad von Hötzendorf vezérkari főnök fölszólítva őket a legszigorúbb titoktartásra a kihallgatás tárgyát, személyét illetően: több hullámban, egymás után rendelte magához azokat a tiszteket, akik kadétként évfolyamtársai voltak Redlnek, vagy azonos alakulatnál szolgáltak vele Galíciában, későbbben Görzben. Az utolsó ilyen jellegű kihallgatáson megjelentek – más tisztek között – Redl egykori csapattiszti szolgálatának idejéből való ismerősei, barátai: Franz Hawerda-Wehrlandt dragonyoskapitány, Georg Weck-herlin pilóta, Olivier Clam-Gallas a flottától, Claus von Eckern-Freyberg főhadnagy, alsó- és felsőkubinyi báró Kubinyi Kristóf lovassági százados, *ez a tiszt* semminemű felvilágosítással, semmi „benyomással” nem volt hajlandó hozzájárulni a „kép” kialakításához, amely annyira fontos volt a vezérkar főnökének a „Redl-fenomén” leleplezésében és sarokba szorításában, színvallásra kényszerítésében. Kubinyi Kristóf egyetlen kérdésre sem volt hajlandó válaszolni, megokolást azzal adott erre, hogy Alfred Redl valaha a barátja volt.

A készülő „képmás” még élő eredetije, Alfred Redl ezredes, az Osztrák-Magyar Monarchia katonai hírszerzésének és kémelhárításának főnöke eközben a dél-tiroli és a karinthiai tájban gyönyörködve, gyorsvonaton közeledett Abbázia felé, hogy alsó- és felsőkubinyi Kubinyi Katalin baronesszel a Hotel Bellevue-ben találkozzék. Arra számított –éspedig jól –, hogy Katalin későbbben érkezik majd, ezért Klagenfurtban átszállt a görzi vonatra, hogy ott néhány órát meditációban töltsön el, a görzi garnizont övező vér-bükkerdőben, a helyőrség közelében, ahol, évekkkel ezelőtt, szerencsecsillaga felragyogott. A régi időkre emlékezve, kellemes hangulatban sétált a komor kaszányaépület és az erdő között elterülő mezőn, amikor észrevett egy férfit, tőle százméternyi távolságban. Megfordult. A férfi eltűnt a fák között. Redl mosolygott. Eszébe jutott Paolo Antinori, az amerikai ajánlattal. Azután visszaindult a vasútállomás felé. Elhatározta, hogy Katalinnak föl fog tenni egy kérdést, amit mindenképpen tisztáznia kell: *ki és ;kié*” az a bizonyos Renzo Malaparte olasz őrnagy, aki – ezt azóta Redl már kinyomozta – nem Renzo Malaparte és nem olasz és nem őrnagy, hanem Udo von Usedom és porosz százados. Ezt a férfit egy estélyen Kubinyi Katalin mutatta be Redlnek, néhány héttel ezelőtt. Vakító kék szem, szőke haj, magas termet, eleve nem olasz külső, de Redl belement a játékba, és most utólag úgy érezte, túlságosan is. Jellegzetes bécsi party volt, kivilágított, lampionos kert, lugas, amelyben egy zenekar a Kaiserwalzerrel adta meg a nyitányt, valami spleen, sok selyemruhás arisztokrata nő, tisztek, törzstisztek, főtisztek, fehér kabátos pincérek, sörtej édességet, szendvicseket körbehordó dirndlis, fehérszőke tiroli és steiermarki leányzók, előkelő polgárok, bankárok, nejeikkel és nejeik ékszerszeivel és leányaikkal, akik a tiszteket nézték, mintha vásáron volnának, nyílt mustrát üztek a hajadonok, és magukat is mustrára kínálták, aztán a táncok, egymás után, a fel- és lekérések, suttogások, kis cédulákra felírt nevek, napok, órák és találkahelyek másnapra, a bátor, a mindig vakmerő Virgil Dassenbacher főhadnagy coitust bonyolított le a zenekari lugas mögött, egy fehér fapadon, egy burgenlandi lánnyal, azután a lány, szűziesen, szőkén és testében kellemes

zsongással, ezüsttálcáján a strudelekkel, visszatért a teraszra, körülkínálta a strudelt az ott csevegő hölgyeknek, közöttük Dassenbacher főhadnagy feleségének is, a főhadnagy pedig fölért táncra egy prágai hajadont, ekkor Kubinyi Katalin észrevette Redl ezredest, mosolygott, és intett felé, Katalin mellett magas, szőke férfi állt, az olasz hadsereg egyenruhájában, őrnagyi rangjelzéssel, Katalin bemutatta őket egymásnak: „Malaparte őrnagy”, „Redl ezredes”. E pillanatban Katalint asszonyok szólították a terasz felől, ő ment, az olasz őrnagy, Redl bosszúságára, maradt. Az ezredes ekkor pillantotta meg a kert egyik sétánya felől Ottó Wagner társaságában közeledő festőt, Gustav Klimt-et, akivel szívesebben beszélgetett volna, mint az olasz tiszttel, Klimt, tovahaladva, üdvözölte Redl ezredest, Ottó Wagner elmerülten magyarázott valamit festő barátjának, Katalin visszatért, „*Uraim, kedves, szép urak, úgy innék én egy sherryt!*” Malaparte máris intett egy pincérnek, aki hozta az italt, Redl komoran állt, abba az irányba bámult, amerre a két nagy férfiú, Wagner és Klimt távolodtak, Katalin ivott egy kortyot a sherryből, rászólt az ezredesre, „*Mi baj, uram?*”, Redl mosolygott, széttárta karját, mire Katalin ismét megkérdezte: „*Talán lelte valami önt?*”, valahogy így fejezte ki magát, de az is lehet, hogy valami mást kérdezett, vagy bár ezt kérdezte, de valahogy másképpen, az ezredesnek úgy rémlett, hogy Katalin kirobbanó jókedvében van, azt mondta: „*Az én rizikóm az életben, Redl, az, hogy mire megismerném az embereket, akik az utamba kerülnek, már nem érdekelnek, és mire ettől kétségbeesnék és gesztust tennék f élénk, addigra jóformán elveszítettem őket, idegenek, idegenek!*”, de a szót: „*idegenek!*”, vadul és öntelten, magabiztosan ejtette ki, mire Malaparte megjegyezte, milyen szerencsés határon áll ő ezen az estén, hiszen a baronessz „útjába került”, ám még nem ismeri őt, tehát még az „érdeklődés” és a „teendő gesztus” között jelölhető meg az ő helyzete, úgyhogy: „jóformán” – Katalin szavait és hangsúlyát utánozta – „még nem idegen”, még remélhet valamit ettől a „rizikótól”, és ekkor Redl ismét észrevette a festőt: Klimt egy kreol arcőrű, magas, karcsú nővel beszélgetett, „*Az a nő, Redl, aki a te imádott Klimt barátoddal beszélget, argentin asszony; kémikusnő, az első vegyész nő Dél-Amerikában, angol és német egyetemeken tanult, ez idő szerint Klimtnek ül? áll? fekszik? modellt, azt mondják, alkímiával is foglalkozik*”, mondta Katalin mókázó titokzatossággal. „*Hombre!*”, mondta Redl, „*Mensch!*”, mondta Malaparte, akinek hangszínére, kiejtésére, egész személyiségére most először vetett irányzott, befogó pillantást Redl, és ezt az olasz tiszt észrevette, az ezredeshez fordult: „*Ugyebár Gustav Klimt nagyon divatos festő ma Bécsben?*” „*Ó, arról van szó, hogy Klimt valóban Bécsben lakik, őrnagy úr, valójában egész Európa festészetére nézve meghatározó az ő művészete*”, mire Malaparte megjegyezte: „*Szívesen megnézném a képeit, esetleg a műtermét is, ön ismeri személyesen?*” „*Igen. Holnap ráér, őrnagy úr?*” „*Egész napommal szabadon rendelkezem, ezredes úr, ha...*” „*Nos, akkor reggel kilenckor várom a Hotel Klomserben. Műterem-látogatásra megyünk. Velünk tartasz, Katalin?*” „*Én az argentin vegyész nővel töltöm a délelőttöt, lunchre pedig Mayerlingbe kocsizunk ki, a kémika nagyon kíváncsi a tragédia színhelyére. Milyen csodálatos neve van: Dominica Sol Aparecio de Ramy, és ért Mengyelejev táblázatához, kedves, szép uraim!*”, mondta Katalin, majd otthagya a tiszteket, Klimt és az argentin asszony felé indult. Másnap Malaparte pontos időben megjelent a Hotel Klomserben, Redl éppen befejezte a reggelijét, éppen a helyére tette a bambusznád kerettel együtt a Frankfurter Allgemeine-t. Klimt műtermének megtekintése után – a mester nem tartózkodott otthon, ő is a kémikusnő, Dominica Sol Aparecio de Ramy és Kubinyi Katalin baronessz programjához csatlakozott – Redl és Malaparte bejárta Bécset. A városnéző sétán Redl mindvégig Klimtről beszélt, színeinek anyagáról, amely arany és ezüst, néha vérszín, olykor színei színtelenek, legalábbis áttetszőek, mint a lebegő medúzatest „színtelenségében” a tenger feketéje, amit hajtóerőként hártái közé szív, és erőteljesen kilökve biztosítja mozgását ezáltal. Renzo Malaparte megjegyezte, hogy a medúzák testének szívó-lökő mozgása hasonlatos a – „*technisch perfect*” -női nemi szervhez, minthogy az utóbbi organizmus – az orgazmus elérésében – ugyanezen a beszívás-kilökés elven

működik, erős izomgyűrűivel. Redl nem reagált, nem tett megjegyzést, nem elemezte a hasonlatot, még annyit sem mondott, amit ilyenkor szokás: „minden hasonlat sántít”, ellenben egy legyezőszerűen széttárt pávafarokhoz hasonló, a kecses, barokk márványkáva peremének minden irányba zöld-ezüst vízsugarakat lövellő szökőkútra hívta fel partnere figyelmét, s megemlítette, hogy ez a kút valamelyik Bernini-kút kései utánzata, az eredeti, bár a tér nevében nem volt biztos, Rómában a Piazza Navonán látható. A járókelő bécsi hölgyek sokszor kihívóan, kacéran megnézték maguknak a két sétáló tisztet, akik márvány- és bronzszobrokban, tritoncsigákban és kagylóhintókon ágaskodó faunokban, szatírokban és kentaurokban gyönyörködtek, s észre sem vették az élő érosz jeles és jeltelen vibrációját maguk körül. Redl a Ring épületeit mutatta sorra Renzo Malaparténak, különösen Karl von Hasenauer Burgtheaterét, a nagy díszlépcsőházat, amelyet Klimt és Matsch mennyezetfestményei emeltek ki az építész által olasz renaissance stílusban tartott voluminózus tér tömegéből. Redl Klimt képeit az ópium hatásához és az augusztusi hullócsillagok szépségéhez, a megállíthatatlan kozmikus hanyatláshoz hasonlította. Malaparte aranyozott színházi látcsövet vett elő, hogy közelebbről láthassa a klimti kozmoszt. Megnézték a nagymester, Ottó Wagner tervezte bécsi palotákat, és a Wagner-tanítványok remekeit is:

Hoffmann épületeit, amelyeknek belső díszítésére az építész Klimt mozaikberakásait használta fel, pazar túlzásban tartva ezzel a szépet és a *szép utánit*, amely már szinte kikezdi a tér valóságát, hogy egy második, egy bár lakhatatlan, de *logikával* mégis követhető és bejárható, önkényes tér – játéktér – illúzióját keltve vezessen az elsüllyedt „atlantiszi” formák felé. Loos és Olbrich épületei következtek. Elsétáltak a Kartner-bárhoz és a Steiner-villához, Loos remekműveihez. *„Gondolja meg, őrnagy, milyen közel vannak ezek az épületek, ezek a mennyezetmozaikok, ez az arany és ezüst színű tér, ez az archaikus torzó és vele együtt egész Bécs: a Balkánhoz, Zágrábhoz, Belgrádhoz, Bukaresthez, Szófiához, Szarajevóhoz...”* – mondta Redl, majd később tűnődve tette hozzá: *„És milyen őrző messzeségben van a Balkántól Róma, München, Párizs!”* *„Hadászatilag érti, ön ezt a közelséget, ezredes úr?”* – kérdezte akkurátus közömbösséggel hangjában Malaparte őrnagy. *„Ó, nem föltétlenül... hogy úgy mondjam, valami baljós heraldikai közelség ez, őrnagy, és ezek a bécsi címerpajzsok már repedeznek... más szóval: miközben a Balkán itt van Bécsben, Bécs nincs a Balkánon, csak a hadserege állomásozik Lemberg-től le Szarajevóig...”*

Másnap is találkoztak. *„A századvég, a századforduló és a XX. század első évtizedének Európája itt, Bécsben épült fel, hasonlóképpen, mint a risorgimento Európája: Rómában és Firenzében, a nagy pápák korában...”* – fejtegette Redl, amikor ismét nekivágtak a császárvárosnak. Malaparte az angol-német flottaversenyre utalva megjegyezte, hogy most rombolók, cirkálók és csatahajók épülnek katedrálisok helyett, egy csatahajó építése cirka kétszerese, ha nem háromszorosa a firenzei, a sienai dóm vagy a Medici-kápolna azóta már mai valutákra, mai „dukátokra” átszámíthatatlan építkezési költségeinek. Redl megmutatta Malaparténak Antonio Canova Bécsben feltalálható műveit. *„Uno dei piu grandi capolavori...”* – mondta Redl – forszírozva az olasz nyelvet Renzo Malaparte iránti gesztusból -, amikor megmutatta az olasz őrnagynak Gustav Klimt *Jurisprudenz* című művét, amelyet 1903-ban, immár tíz éve festett a kozmoszszínekkel – arany, ezüst, vörös, fekete -dolgozó mester. Redl – Katalin révén – akkortájt ismerte meg Klimtet és a Ver Sacrum folyóiratban gyakran publikáló Hofmannsthalt és Rilket is. *„Hatalmas nyitány volt... Mint fiatal, alig fölvatatott tiszt, szerettem volna búcsút venni a hadseregtől, a mundértól, hogy én is írhattak, festhessek, építhessek, de csak az erődepítéstanál foglalkoztam, no meg térképrajzolással és helyőrségi jelentések fogalmazásával, amelyeknek sémáját még úgy cirka Solferino után szabta meg Öfelsége, mint naprakész »szentírást« az egész »soldatu-ra« számára.”* Majd váratlanul a szociáldemokratákról kezdett beszélni, akik itt, Bécsben, a Habsburg császárok, királyok királynők és főhercegek porait

őrző szarkofágok, a kapucinusok kriptájának közelében folytatnak föld alatti hadviselést a Birodalom ellen, hogy ugyanúgy megrendítsék, mint az orosz nihilisták 1905-ben a cárok impériumát, belerántva lehetőleg a hadsereget is, a flottát is, amint az az oroszoknál történt. Renzo Malaparte lenyűgözve nézte Klimt festményét, a *Jurisprudenzot*. „Milyen különös – jegyezte meg Malaparte –, hogy Kubinyi Katalin baronessz azon az estélyen, amelyen megismertem önt, éppen ilyen csillogó, pikkelyszerű, fémes-ezüstös ruhát viselt, mint amilyen ennek az óriáspolipnak a teste ezen a festményen...” Az ezredes hallgatott, ő tudta a legjobban, hogy Klimtet Katalinnak ez a különleges, régen csináltatott, az ő szabad és szertelen képzeletét tükröző ruhája ihlette annak idején a polip megfestésére. Katalin Klimt modellje volt azokban az években. Az ezredes ritka álmaiban – hajnal felé, mert egész éjszakákat ritkán aludt végig – olykor fölmerült ez a kép, ez a két kép együtt: a *Jurisprudenz* polipjának és Katalin ruhájának anyagtalan anyaga, amint az óriáspolip fenyegetően lassú mozgással kúszik elő a fekete tengerből, ki a sziklákra, víztől csöpögő, foszforeszkáló, fénylő testtel, szívókorongjainak sötét üregével, de mi volt ez a jelenség? Talán Freud adhatná meg az adekvát választ, őt azonban Redl nem ismerte személyesen. Freud Bécs legújabb fenoménja volt. A bécsi nők, főleg zsidó nők titkos révkalauza: az életből vissza az álomba. A testtől vissza a tudatba, tudattalanba, a kimondhatatlanba. *A polip és egy üresen mozgó női ruhadarab*. Vagy csupán egy automata gépies biztonságával közeledő tengeri szörny, ekképpen pusztá allegória? Az ezredes ilyenkor felnyögött álmában, s ezeket a hajnalokat általában ködös, nyirkos reggel követte. Klimt „pathographiájában” ez a polip testesítette meg a *lelkiismeretet*. Ezen a képen a fekete és az arany dominál. A polip csápjaihoz közel az alvó nőalakok a bosszúálló erényeket jelenítik meg, de már „*túl jón-rosszon*”, a polip testrészeivé válva szinte. A nők haja körülfonja-tekeri-gyűrűzi az egész felületet, mint a csillagutak, mint aranykígyók izzó harapásai. Az óriáspolip, nyálkából és bőrből, széttörhetetlen, szétszakíthatatlan ölelésben tartja őket. Bőre foltos, mint a hiénaké, itt-ott csíkos, mint a tigriseké. Mint egy mélytengeri, kihalt tigrisé... Redl féltette magát ettől a festménytől. Egy birodalomban, ahol az erényeket és a lelkiismeretet ilyen alakzat – *a polip és az üresen mozgó női ruha* – jeleníti meg, ott eskük, országhatárok, szerződések, ezredzászlók és egyenruhák fognak elporladni, egyik napról a másikra, miközben megmarad – mementónak – ez a festmény, mely nem sugallja a reményt, sem a túlélés esélyét, mert az anyagok nem evilági oldalát mutatja, mert a formák semmibe nyíló lehetőségeivel játszik. „*Rudolf királyfi öngyilkossága és Erzsébet királyné meggyilkolása után nagyon is természetes, hogy ilyen és nem másmilyen képek néznek vissza a Habsburgokra!*” – mondta Renzo Malaparte, majd hozzáfűzte még: „*Számomra, ezredes úr, Bécsbe jönni annyi, mint beutazni az egész régi, letűnt, valamikori Európát...*” Redl bólintott. Aztán mókásan jegyezte meg: „*Ön talentum, őrnagy úr... már ami a nyelvérzékét illeti! Az olaszok, spanyolok, franciák, portugálok, általában az újlatin anyanyelvű emberek igazán soha nem tudják elsajátítani a Hochdeutschot, nem is szólva a wiener Süsse mesterkélt utánzásáról...*” Renzo Malaparte elengedte a füle mellett ezt az elismerést, amely valami megfontolt célzatossággal váltott át a klimti óriáspolip, az ópium és a Katalin baronessz „üresen mozgó ruhadarabja” által homályosan behatárolt témából az idegen nyelvek elsajátításának nehézségeire. A két tiszt sötét fasoron sétált végig, csak fehér kesztyűjük világított. Egy pavilonnál megálltak, Renzo Malaparte pénzt adott egy pincérfiúnak, pezsgőt és két kristálypoharat hozatott vele. Redl rágyújtott egy havanna szivarra. Bakák kerülték ki őket nagy ívben. Malaparte lefojtva, durranás nélkül nyitotta ki a pezsgőt, aztán töltött a poharakba. Redl: „*Prosit*”, Malaparte: „*Prosit*”. Visszatértek a belvárosba, a Stefanplatzon, a Café de l'Eu-rope-ban ismét pezsgőt ittak, osztrigát, homárt, kagylókat estebédeltek, és azzal szórakoztatták egymást, hogy szüntelenül mosolyogtak. Később, egy elegáns üzletekkel teli utcában megálltak egy hangszerkereskedés előtt. Az üzlet már zárva volt, éppen árut, hangszereket hoztak hatalmas stráfkocsikon, a tulajdonos gondosan ügyelt a leponyvázott

hangszerek raktárba szállítására. A két tiszt belépett az előkelő üzletbe.

– Már zárva vagyunk... – mondta alázatosan az egyik segéd – talán ha holnap méltóztatnának...

– De hiszen éppen hogy nyitva vannak, fiam! – mondta derűsen Redl. A két fehér tiszti kesztyű világított a hang-szercsarnok félhomályában. Az üzlettulajdonos mögéjük lopakodott, alázatosan, mély meghaj lássál köszönt, aztán motyogott valamit, alkalmasint ugyanazt, amit az előbb a segéd, de Redl és Malaparte észre sem vették. Sétáltak a fekete, barna zongorák, klavicssembalók között. Mintha ravatalozóban járkáltak volna. A tulajdonos – nyilván pánikba esett, netán tisztnak öltözött betörők léptek üzletébe – csillárt csillár után gyújtott fényre, majd lassan a hodály egyik zugába ment, a telefonhoz. Redl észrevette.

– Hová telefonál, uram?

– A... az üzlet, uraim... kérem alázattal, zárva van... -mondta a tulajdonos, de azért visszaakasztotta a telefonkagylót a villára, amikor szeme megakadt Redl ébenfekete bőrtokban, a fényesbarna derékszíjon függő pisztolyán, amelynek markolata megvillant a csillárok fényözönében.

– Csak egy csillárt hagyjon égve! – mondta Malaparte halkan.

– Parancsára...

Az őrnagy felnyitotta az egyik koporsóládához hasonló zongorának a tetejét. Levette fehér kesztyűjét, finom, hosszú, nőies ujjjaival játszani kezdett. Amikor abbahagyta az ujjgyakorlatot, Redl, anélkül hogy kesztyűjét levette volna, végigpengette az összes zengésen a fémhúrokat a hangszer belsejében. Aztán leült az őrnagy mellé, most már ő is levette a fehér tiszti kesztyűt, néhány futam után négykezeset játszottak. A tulajdonos homlokát, halántékát előntötte a verejték. Zsebkendőjével letörölte arcáról a gyöngyöző verítékcseppeket, mozdulatlanul nézte a négykezeset játszó katonatiszteket. Két nő jelent meg a csarnok egyik üvegajtájának küszöbén: egy még nagyon csinos, telt, magas, barna kontyos nő, látni valóan a tulajdonos neje, mögötte egy lépésre fiatal, karcsú leányzó, sötét, fényes loknikkal, amelyek egész a törékeny vállig értek, csakis a tulajdonos sokat tanult és féltve őrzött leánya lehetett. A nők tágra nyílt szemmel bámulták a két zongorázó tisztet, akik egyre magukba feledkezettebben, egyre átszellemültebben játszották a négykezes darabot. Fenyégető ön-feledtség volt ez. Az anya maga mögé rejtette a leányát. A két tiszt pisztolytáskájának nemes bőre éppoly szurokfeketén csillogott, mint csizmájuk a rézpedálon és mint a körös-körül, koporsószerűen sorakozó zongorák. A koncert tartott egy darabig. A leány előbújt anyja mögül. A tisztok abbahagyták a játékot. Sétáltak a márkás hangszerek között.

– Ez, ezredes úr, flamand fémzongora, a tizennyolcadik század elején építették és kultiválták ezeket a különben éles és hideg tónusú hangszereket... ha kinyitja a fedelet, meglátja: gobelin díszíti belülről az intarziás berakású szekrényt – mondta Malaparte. Redl kinyitotta a fedelet, amelynek belső falát valóban gobelin borította: két görög ifjú táncolt, kezük egymás felé nyúlva, de nem érik el egymás kezét a tánc lendületében. A szárnyaló atlétatestek között egy alvó leányalak – melynek alsóteste sellőszerű – elzárja az érintkezés útját, mindkét táncos a leányt érinti meg, noha mintha nem akarnák megzavarni álmát a színes gobelinszövésben, a sok évszázadban, amióta tarthat ez az álom. Redl sokáig nézte a gobelint. Az üzlettulajdonos közelebb merészkedett.

– Uram... Ön valóban ért... nem csupán a zongorajátékhoz, de a hangszerekhez is... ez valóban... igen... flamand fémzongora... – Malaparte a tulajdonosra nézett, aztán továbbsétált, a csarnok belseje felé, amerre Redl ment.

– Ez pedig – mondta az őrnagy az ezredesnek – tizenhetedik századi szekrényzongora, mögötte az a sötét láda: tizenhatodik századi csembaló, az ára kitenné akár három Daimler-Benz árát is. Ugyebár? – fordult Malaparte hirtelen a tulajdonoshoz.

– Látom, uram, a hangszerek értékével is tisztában van...

– Engedje meg, ezredes úr – mondta Malaparte, anélkül hogy a tulajdonost figyelemre méltatta volna -, hogy megajándékozzam önt egy hangszerrel ebből a régi, nagyon régi és szép kollekciónak...

– Egy feltétellel, őrnagy úr! Ha viszonzásul ön is elfogad tőlem egyet. Nos?

– Nem bánom – nevetett Malaparte -, bár az ötlet az enyém volt. Tulajdonképpen akkor most koporsót választunk magunknak, ezredes úr... de nekem is volna egy feltételem.

– Éspedig?

– Engedje meg, hogy kendővel bekössem a szemét, majd vezetni fogom. És a keze érintésével válassza ki azt a zongorát, amelyen a keze tovább időzik, mint a többin...

– Jó! Érdekes játék, őrnagy... hol a kendő? Malaparte megfordult, a két nőre nézett, akik hallották szavaikat. Az őrnagy intett a lánynak, és a nyakára mutatott, a lány mosolygott, saját kendőjét vitte oda sietve, készségesen. Malaparte Redl háta mögé lépett, és bekötötte az ezredes szemét, majd vezetni kezdte, kézen fogva, a régi és új zongorák, pianók, csembalók között.'

– De uraim! Önök koporsókról beszélnek itt! És én nem vagyok temetkezési vállalkozó! – mondta a tulajdonos erősen. Malaparte egyetlen pillantással elnémította a kereskedőt. A lány lábujjhegyre állt, úgy nézte a két lassan lépkedő tisztet, amint a hangszerek között imbolyogtak. Redl sorra megérintette a sötét csillogó zongorákat.

– Szulikó! – ordított az őrnagy a lányra. – Ülj le ahhoz a csembalóhoz, és játssz valamit! Amadeustól! A Rekviemből!

– Uram, az én nevem Hildegard – mondta halkan a lány, de leült a csembalóhoz, és játszani kezdett. Nem a Rekviemből, nem Mozarttól, hanem Schumann „Papillon”-jából. Eközben Redl Malaparte vezetésével tovább haladt a fekete hangszerek között, szemén a fekete kendővel. Egy klavicssembaló mellett állt meg, kezét a mahagónibarna hangszekrényen hagyta. Az őrnagy fölnyitotta a klavicssembaló fedelét. Leült, játszani kezdte Paganini „Boszorkánytánc” című, hegedűre és zongorakíséretre írt darabjának önkényes, saját rögtönzésű „zongoraátíratát”. Schumann, a „Papillon”, a loknis Hildegard: elnémult. A lány – szinte megbabonázva – közeledett a két tiszthez, páncélingszürke selyemblúzának felső gyöngyház gombját olyan mozdulattal gombolta ki, mint akit légszomj gyötör, mintha fuldokolna a lénye „lelke”, s ezt kísérné testének egyelőre még megfegyelmezett izgatottsága. Senki sem kérte rá: Hildegard mégis leoldotta Redl ezredes szeméről a fekete kendőt, aztán megcsavarta, saját csuklóján, hurokszerűen, majd az ezredesnek adta:

– Önnek ajándékozom, emlékül, ezért a feledhetetlen estéért, ezért a négykezesért, uram...

– Köszönöm, kisasszony. Bár én babonás vagyok, vajon a fekete szín és a selyem anyaga nem hoz-e rám a jövőben balszerencsét?

– Nem kell félni, uram!

Megvéd? – kérdezte kedves mosollyal az ezredes.

– Meg.

– Hildegard! – kiáltotta ifjú és szépséges leányának a hangszerkereskedő, aki alig néhány évvel lehetett idősebb a két tiszténél – .. tisztelt uraim, a leányom túlérzékeny, és mindig rosszakat álmodik, rémálmai vannak, kérem, legyenek erre tekintettel!

– Ebben a köztemetőben nem is csodálom, hogy a kisasszony idegei tönkrementek, uram! – jegyezte meg Malaparte, aki abbahagyta a „Boszorkánytánc”-ot, és megnézte az apát a leányával „egy képben”. Rosszallóan ingatta fejét, olyan arckifejezéssel, mint aki a segélynyújtás módján törli a fejét. Majd Redlhez fordult:

– Ez a hangszer az öné, ezredes úr, fogadja el tőlem tisztelem és barátságom jeléül. Tudom, kivel állok szemben! Mi még sokat segíthetünk egymásnak! Ez a világ, amelyben élünk – folytatta Malaparte, miközben visszahúzta nőies kezére a fehér tisztí kesztyűt, s a fekete

hangszerekre mutatott, mintha bűnjelekre -, ez a világ... már nem Monteverdi, nem Amadeus, nem Buxtehude játékoságának és áhítatának világa, ez a világ rothadt, magtalan és megváltoztathatatlan! „*Elhervadt a szép nyár és meghalok én, még észre sem véve, hogy éltem...*” – szavalta Malaparte, Redl fehér kesztyűs keze gépiesen, megszokott mozdulattal igazított a fekete pisztolytáskán. Az üzlettulajdonos elhátrált a hangszercsarnok távoli sarkába, keresztet vetett a mellén, csuklott, és a segédjének integetett, aki a raktárba vezető ajtóban állt. A segéd végre felfogta: indult, hogy most a raktárból kísérelje meg a telefont. Renzo dúdolt, valami szicíliai népdalt vagy balladát, amelynek meglehetősen szomorú melódiáját itt mintha jégdarabok verték volna vissza:

*Bongiorno signor capitano,  
lò non voglio piú servir...*

– Rendben, őrnagy, elfogadom a klavicsembalót, ha ön cserében elfogadja, mondjuk... igen, ezt a *virginál*-t. A hangszer neve arra utal, őrnagy úr, hogy ezt a régi, nemes hangszert főleg zárdaszüzek használták... – mondta Redl a virginálhoz lépve.

– Gyönyörű! – kiáltotta Malaparte, aztán csekket vett elő, kitöltötte az összeget a klavicsembalóról, fölírta a bankszámlát, aláírta a nevét, anélkül hogy a hangszer valódi árát megkérdezte volna a kereskedőtől, aki, miután a tiszt átnyújtotta neki a bankpapírt, csak annyit mormolt: „...svájci frank...” Redl szintén kitöltött egy csekket a virginálért. Ő honi pénzben fizető bankcsekket írt alá.

– Szulikó! Te... te, zengő fakripták lánya! Vak apád szeme fénye, nos?! Velünk jössz?! – kérdezte vadul és hangosan Hildegardot Malaparte.

– Hová szabad szállíttatnom a hangszereket, uraim? – kérdezte a kereskedő, miközben döbbenet figyelte „szeme fényét”, egyetlen leányát, aki sápadtan állt a fekete zongorák között, a fekete tiszti csizmák előtt, közvetlenül a fehér tiszti kesztyűk közelében. – Holnap majd megkapja a címet – mondta Redl. Malaparte bólintott, jelezve, ő is így rendelkezik. Hildegard sötéten csillogó loknijai most, mint puha, súlytalan rugók, játszani kezdtek, a lány mosolygott, nem tudhatta senki, min. Minthogy eközben a segéd végre értesítette a rendőrséget, ismét előmerészkedett, gyáván és gyanakvóan, mégis, a kárörömtől szinte mámorosán, kíváncsian. Malaparte a lányt figyelte, mintha nem az egyénisége, nem álmai, nem lelki érzékenysége, nem vágyai, hanem tisztán és kizárólag: a leányzó testsúlya érdekelte volna, olyan volt ez a mustra, ez a kék, komoly tekintet.

– ... de hát, uraim, honnan tudták ennyire... csaknem pontosan a két hangszer árát? Sohasem láttam önöket az üzletemben... – mondta a kereskedő, még egyszer utoljára megkísérelve a békés búcsúvétel hangját megütni. Malaparte nem is válaszolt, Redl megengedett magának válasz helyett egy mosolyt, ezt azonban Hildegard magára vette, és viszonzta, mintha ők ketten *nem most* látták volna egymást először életükben, hanem többször is, régen, tegnap, tavalyelőtt és egy héttel ezelőtt is. A tulajdonos, tehetetlen felháborodásában megmarkolta saját herezacskóját, mintha annál fogva akarta volna följebb emelni önmagát, hogy dühtől és szégyentől kivörösödött feje egy magasságban legyen a sápadt arcú, szálas termetű tisztekkel, akiknél jómaga alig két-három évvel lehetett idősebb, de hasán, csípőjén a hájgyűrűk és vörös, pufók arca koránál öregebbnek mutatta. Eközben felesége elájult. Senki nem törődött vele, pedig nem csak úgy „leomlott”, mint a dívák a színpadon, ha már nincs más hátra, hanem jó nagyot zuhant.

– Szulikó! Jössz?! – kérdezte Malaparte, indulóban. – Az én nevem Hildegard, uram! De boldogan önökkel megyek, sohasem találkoztam még ennyire vonzó, öntörvényű és szabad... és természetes viselkedésű férfiakkal, mint amilyenek önök. Szüléimet régóta nem szeretem. Mindig szigorúak voltak hozzám, de ennek a szigorúságnak nem volt értelmes célja, amelynek érdekében, alávetve magamat, jobbá, mássá, különbbé válhattam volna általa... Nem! Csak majmolt, üres szigorúság volt! Ők mint gazdag polgárok, mint nagyon gazdag burzsoák mi

egyebet tehettek volna, mint hogy utánozzák, legalábbis leányuk neveltetésével, Svájc... Párizs... utazások és a többi, a szokásos... szóval hogy utánozzák az arisztokráciát! Én egy alkalommal, uraim, elmentem a szocialisták egyik nyilvános gyűlésére, amit vita követett, és ott mindezt megtudtam magamról és a szüléimről.

– Hildegard... – nyögte a hangszerkereskedő.

– Borzasztó! – mondta Malaparte. – Szocialisták! Hiszen, kisasszony, ön még olyan fiatal! Jobban tenné, ha először pszichoanalitikushoz fordulna, és csak azután választana magának tömegpártot és barikádot az 1. utcán... Édesanyjával együtt, ketten menjenek el egy lélekbúvárhoz!

– Különös – mondta Redl, nem lehetett tudni: Malapartéhoz avagy a leányzó atyjához intézi szavait. – Egy marxista polgár lány Bécsben! Önök, ugyebár, zsidók? – kérdezte a hangszerkereskedőtől.

– Igen, uram, katolikus vallású, kikeresztelkedett zsidó emberek vagyunk, mint oly sokan Bécsben...

– Miért nem fordított több gondot a leánya neveltetésére?! – kérte számon valami érthetetlen izgalommal és indulattal hangjában Malaparte az elképedt kereskedőtől.

– Már késő! – kiáltotta Hildegard, mintha apja most akarta volna új nevelők kezébe adni. Alig kapott levegőt az izgalomtól, a szabadság kapujában sem lehetett volna boldogabb, bár szípozott. A két tiszt szoborszerűen állt a szép bécsi leányzó előtt.

Malaparte vajon valódi avagy tettetett komolysággal kérdezte-e meg a nehéz, régi hangszereken végigpillantó ezredestől: „*Nem tudom, hogy mi egyáltalán tehetünk-e még valamit egy ilyen züllött leány megmentése érdekében?*” Redl széttárta karját. Ugyanakkor a 42 éves Alfred Redl vezérkari ezredes, a Monarchia birodalmi – közös – hadserege katonai elhárító és hírszerző osztályának tényleges irányítója és parancsnoka, mely osztály közvetlenül Urbanisky ezredesnek, tőle feljebb már csak két férfinak, Conrad vezérkari főnöknek és Ferenc Ferdinánd trónörökösnek közvetlen függőségébe tartozott, elpirult, mint egy kadét, akinek egy bárcás némbér valamit a fülébe súgott, valamit, ami egyenlő az erények becsméréssel. Redl lábujjhegyre állt. Nagyon kifejezett „wiener Süsse”, *dinasztikus dialektusban* mondta: „*Wie schön dass das Leben so kurz ist, dass wir uns selbst nicht erkennen können und auch andere kaum.*” Malaparte megnézte zsebóráját, azután elefántcsont szípkába helyezett egy illatos török cigarettát, rágyújtott, arca gondterhelt volt, mint aki súlyos felelősség tudatára ébredt, s mérlegeli, mi jót tehetne a perdita Hildegardért. A telefonhoz ment, tárcsázott, hallani lehetett, hogy saját automobilját rendeli az előkelő hangszerkereskedés bejárata elé. Redl figyelt erre a „beszélgetésre”, ezekre a kurta utasításokra, közben Hildegardot nézte, aki az ezredes fényes, magas, térdig ívelt szárú, fekete csizmáját fixálta zavaros-boldog tekintettel.

– Hallod-e, te Hildegard-szuka, mi nem tréfálunk ám! – mondta Malaparte, amikor visszatért a telefontól.

– Én se! – kiáltotta a leány, fűjt, mint a macskák, kivicsorította hófehér fogsorát, és ujjával a tisztek arca felé kapott.

– Derék! – mondta Malaparte. – Ez aztán a lány! Megérdemli, hogy a létra tetejébe üljön!

– Ó! – kiáltotta Hildegard, miközben átlépett ájultan fekvő szülőanyján.

– Csak aztán nehogy boldog legyek a létrájukon!

– Tán szenvedni szeretnél? – kérdezte Renzo Malaparte halkan.

– Igen! Igen! Szenvedni szeretnék! – sziszegte a lenyűgözően szép, loknis lány. – Ugye, uraim, a dolog fájni fog?

– Tán szűz volnál? – kérdezte Malaparte biztatóan, derűsen. Beleharapott alsó ajkába. Aztán még egyszer végigmustrálta a szarkofágszerű fekete zongorákat, a mélybarna pianínókat, csemlalókat.



– Baj az? – kérdezte ijedséget színelve a lány. Már ő is nagyban játszott. Játszott, méghozzá merészen, a két katonatiszt eleven, szörnyű szobrával.

– Hány esztendő vagy, gepárdocska? – kérdezte szinte gyóntatói szelídséggel Malaparte.

– Tizennyolc se még...

– Mutasd a melled! – vezényelte Malaparte. Rödl ezredes eközben Hildegard ájultán fekvő anyját nézte, mintha csak a semmit nézte volna kék szemével.

– Máris! – mondta, és tette is volna a szépséges Hildegard. Apja egy régi, barna tónusú festmény felé fordult, idős hölgyet ábrázolt a portré, alkalmasint Hildegard, egykori, régen leélt élete idején unokájához hasonlóan szép, nagyanyját, esetleg dédanyját, szépanyját.

Ekkor léptek be a rendőrök, a hely előkelőségéhez mért eltökéltséggel, élükön Barner, a Wien L. Bezirk rendőrfőnökének helyettese, főfelügyelő. Mindössze két lépést tettek. „*Járőr, vigyázz!*” – vezényelte Barner, amint megpillantotta Redl ezredest. Az bölintott Barner tisztelgésére. Barner főfelügyelő illetlenül, sőt szabályellenesen sokáig tisztelgett.

– Ezredes úr... alázatosan jelentem, hogy... mi nem tudhattuk, hogy ön az, aki itt van...

– Semmi baj, Barner! Elmehetnek – mondotta valami komoly és itt nem megtárgyalható ügyre célozva Redl: „*Érti a helyzetet, ugye, Barner?*”

– Tökéletesen, ezredes úr! Kérek engedélyt elvonulni...

– Menjenek, Barner, jó szolgálatot!

A hangszerkereskedő leroskadott egy csigás zongoraszékre, vaskos alsókarját ráejtette a billentyűsorra, mélyet sóhajtott, behunyta a szemét. Kint egy automobil motorjának ütemes zümmögése hallatszott.

– Jöjjön, kisasszony! – mondta halkan Malaparte Hildegardnak, aki ezúttal, külön kérés nélkül, Goethe megzenésített *Erlkönig* című versét énekelte és zongorázta a két katonatiszt szobrának?, egyenruhájának? vagy: leginkább önmagának?

A lány követte a két fehér kesztyűs, fekete csizmás tisztet. Barner rendőrtiszt még egyszer szalutált, és vigyáztt vezényelt a járőrnek, amikor a vezérkari ezredes elvonult merev sorfaluk között. Malaparte a mustárzöld Lancia gépkocsihoz lépett, elküldte – olasz nyelven – a sofőrt, miután ráparancsolt, hogy állítsa le a motort, készítse elő a kurbli. A sofőr tette, majd tisztelgett, eltűnt a gázlámpák megvilágította utcán. A sötét ruhás, karcsú Hildegard láthatóan „eligazításra” várt.

– Bécs! – kiáltotta Malaparte a lánynak, mintha nem a város, hanem Hildegard nevét mondta volna.

– Nos, uraim? – kérdezte Redl, egyszerre Malapartétól és a lánytól.

– Nagyszerű! – mondta Hildegard.

– Csak lassan a testtel! Azt sem tudom, mit kezdjünk magával? – kérdezte komoran Malaparte.

– Kialakul, nem? – mondta Hildegard, miközben ájult anyjára nézett.

– Lehet... de az is lehet, hogy nagyon el fogom magát verni!

– Megteszek mindent, amit parancsolnak!

– Jó... jó... ezt ismerem – sóhajtott Malaparte –... csakhogy a minden, az még nem minden...

– Tudom! – mondta erélyesen és öntudatosan Hildegard. Redl nevetett. Ezt ő is nagyon jól tudta.

– Na jó! Fogja! – mondta Malaparte, átadva a kurbliwasat a finom kezű, elkényeztetett bécsi leányzónak. – Na! Indulás a motorházhoz, indítsa be a kocsit!

– Szűzanyám! Hogyan kell?

– Ott egy lyuk, lehajol, beledugja a kurbli, aztán teljes erejéből forgatja! – A két tiszt beült az első üléspárra, a lány a kurblival kínlódott, végül berobbant a motor, Malaparte gázt adott.

Hildegard helyet foglalt a hátsó ülésen, a kurbliwasat az ölében tartotta.

– Irány a Hotel Austria! – kiáltotta Malaparte őrnagy. Megindult. Sebesen vezetett. Teli torokból ordította, amikor széles, mély faszorra kanyarodtak ki:

– Ó, élet, mennyivel szebb nálad a halál!

Az Austria-szállóban, a tükrös, tapétás, festményekkel és állólámpákkal, csipkefüggönyökkel és süppedős szőnyegekkel, ritka, drága bútorokkal berendezett lakosztályban egymás után durrantak a pezsgősüvegek. Hildegard loknijai kinyílt csigákban, lazán estek meztelen vállára. Egy-egy bútordarab egyenesen bizarr volt, mint valami vígoperai díszlet, a hatalmas állótükrök pedig megsokszorozták és kitágították a teret, minden látszott. A lány táncolt, forgott, pörgött a két tiszt között, kezében a kristálypohár úgy villogott, mint valami apró, gonosz fegyver. Polyton inni kért. Kapott. Később Malaparte csökkentette az elektromos világítást, fáklya vastagságú gyertyákat gyújtott meg, aztán fölkérte táncra a lányt, és keringés közben félig levetkőztette. „Önök...” – kacagott Hildegard, egyetlen mondatot sem volt képes befejezni. Néha meg azt mondta: „Én...” Később Redl kérte fel táncra. Kisvártatva hármasan lej tették a táncot, amelyhez a zenét gramofon szolgáltatva. Egy idő után a vezérkari ezredes és az őrnagy táncolt, Hildegard pedig a közelükben ült, törökülésben, és néha tapsolt. Most ő töltötte sorra a poharakat. Megijedt, amikor észrevette, hogy a két tiszt csaknem teljesen ruhátlan már, csak a fehér kesztyűik vakítanak, mert a szobákban mind sötétebb lett. A meztelenség – később – teljesen elrémítette, leginkább a sajátja, az állótükrökben megpillantott sötét, állatszív alakú szeméremszőrzete. Testét, miközben látta a tükrökben *külön* magát és ettől is külön mindhármukat, hol az egyik, hol a másik tiszt testére ölelte rá. Később Redl Hildegard fekete ruháját csavarta saját teste köré, és megállt az egyik szárnyas ajtó méretű állótükrök előtt. Szalutált. Hildegard odasietett hozzá egy pohár pezsgővel. Redl fölhajtotta, aztán tovább vizsgálta önmagát – mint egy kép képét – a tükrökben, s nem törődött azzal se, hogy a lány is ugyanezt a képet bámulja, közvetlenül mellésimulva, belékarolva, ráfonódva, anyaszült meztelen.

– Oly szépek vagytok! – kiáltotta Malaparte.

– Valóban? – kérdezte komoran Redl.

– Csak te! Alfred... – mondta Malaparte, és odébb vonszolta a lányt, de az csakhamar újra a tükrök elé mászott, térden, négykézláb.

– Szúrjam le ezt az asszonyt? – kérdezte Malaparte, látva, hogy Redl valamiért kedvét vesztette.

– Hajadon vagyok! – nevetett Hildegard. – Hagyd meg az életét, Renzo... még olyan fiatal...

– De már a szocialistákkal paktál!

– No és?! Nagyon helyes! Ezentúl még gyakrabban fog eljárni a gyűlésekre, és majd azután beszámol nekem, mire is készülnek Őfelsége proletárjainak zsidó agitátorai!

– Zseniális, Alfred! – mondta Malaparte.

– Legalább lesz célja és értelme az életemnek, uraim! -mondta boldogan és büszkén Hildegard. Redl baljósán nevetett, Malaparte utánozta. Aztán fölkiáltott: *játsszunk tovább!* Redl félrevonta Malapartét:

– Renzo, annyira lekötött volna a vezetés, hogy azt sem vetted észre... hogy... egész az Austria-hotelig követte a kocsidat egy autó?

– Tényleg? Nem. Nem vettem észre.

– A férfi, aki a sofőr válla mögé húzódva ült, fényképfelvételeket készített, valahányszor lámpák alatt haladtunk el és elég erős volt a fény...

– Come mai... – mondta Malaparte, aki közben alsókarjára csavarta Hildegard haját, majd teljes erőből lerántotta – hajfonatánál fogva – egy fekvőhelyre, és föléborult.

A következő napokban Redl és Malaparte kilovagoltak a Bécs környéki erdőkbe, néhányszor vívtak, elmentek fürdőkbe, az egyik bécsi uszodában versenyt sprinteltek. A párbajtörvívásért

különösen megdicsérte társát Redl:

– ... igen, az olaszok mindig is kiválóak voltak a párbajtőrvívásban... a legutóbbi olimpiáson is, a felejtethetlen Nedo Nadi!

– Az egyéni kardvívásban az első három helyet magyarok szerezték meg! Ott voltam Stockholmban, Alfred. Mindenkit elsöpörtek: Fuchs, Békéssy... Mészáros... A kardcsapatban is az elsők voltak, és második Ausztria!

– És a tornában! Alberto Braglia, Adolfo Tunesi! A több szeren bemutatott egyéniben mind honfitársaid vitték el a pálmát! Igen, Itália... az „ifjú Itália”!

– Te, Alfred – szögezte le Malaparte -, mestervívó, mesterlövész és kiváló lovas vagy! Nehéz volna fegyvert választanom, ha párbajoznunk kellene!

– Soha nem ölnék meg, Renzo – jelentette ki Redl az egyik kilovaglás alkalmával, mosolyogva, szinte gyöngéd hangon, amikor már közelgett Malaparte elutazásának napja. Mély, magas füben lovagoltak, szótlánul. „*Nem szívesen térek vissza Rómába*” – jelentette ki Malaparte. Redl hallgatott, de aztán megjegyezte: „*Igen, kerülővel, Berlinen át, valóban kissé fárasztó lehet...*” Az utolsó napon együtt ebédeltek. Redl bizonyos mélabúval rendelte a fogásokat, alig evett valamit.

– Renzo, te nem vagy olasz. Ki vagy te, Renzo? Tudom, katona vagy. De melyik hadsereg katonája, Renzo? Melyik a kedvenc virágod? Szeretnék virágot rendelni neked, ide az asztalra, e nap emlékére...

– A rózsza... nem! A krizantém!

– Ó! Igen – mondta Redl, intett a pincérnek, megrendelte a virágot.

– ... valóban nem vagyok olasz, Alfred... Alfredo! Én római katona vagyok, mint te, kétezer éves római harcos... talán Scipio Africanus légiojából... te is! És nekünk is Karthágót kell elpusztítanunk! Húsz évszázada lesz, hogy szakadatlanul harcolunk, mi, a Nyugat katonái. Csoda-e, hogy elfáradtunk? A cél, az eszme változatlan! A Birodalom! A Nyugat! Róma, Bécs, Köln, Bonn, Amszterdam, Aachen, Bamberg, Hága, Utrecht, Heidelberg, Bayreuth, Firenze, Oxford, Párizs, a dűrieri Nürnberg... Jó itt ülni, télen is: pálmák, oleanderek között, és jó volt veled vágta-az-ni az erdőkben, leülni aztán a füben, nézni a vadvirágokat, mint régen Walter von der Volgelweide nézhette... nézni a bíboros kosbort, amelynek nedvét a görög ifjak és hajadonok szeretkezés előtt és éjszakai, tengerparti táncok közben itták... az a nedv egyszerre hűsít és hevít... most is úgy érzem magam, Alfredo, mintha aszfodéloszmezőkön járnék veled... ez volt a régi görögök gyászvirága, azóta is őket gyászoljuk, Platont és Alkibiadészt, Empedoklész és Leonidászt, Akhilleuszt, Hektort, Themisztoklész, Zenont, Püthagorászt...

– Ki vagy? – kérdezte nyersen Redl. (Néhány nap múlva tudta már.)

– Katona vagyok, mint te. Katona: kétezer éve. Nem elég ennyi?

– Ki vagy, szerelmem? – kérdezte sötét, baljós gúnnyal hangjában Redl.

– A szerelmed. Alfred, én válaszoltam. A szerelmesed.

Az vagyok, a végtelen táborban éppúgy, mint a befejezhetetlen hadjáratban!

– Tudod, mit szeretnék most, Renzo? Egy *Hannover CL-III-as* kétüléses vadászgépen repülni veled a Ligur-tenger felett, Gallinari barlangos sziklaszigete felé, aztán belezuhanni az azúr hullámokba, égő géppel, mielőtt a sziklákhöz csapódnánk, amelyeknek meredek oldalán oly csodálatos ügyességgel költik ki tojásaikat a sirályok! Nincs szükségük fészekre! Nincs szükségük vízszintes felületre! A sirálytojások megmaradnak a sziklák oldalán, nem gurulnak le!

– Érdekes... mennyire ismered a madarakat, no meg a repülőket, nem is szólva a szigetekről, Alfred! Haha! Ugye? Jól értettem, ugye: Gallinari sziklaszigetét említetted?! – kérdezte Malaparte. Most ő is kemény és gúnyos hangra váltott, mint Redl – ... netán a francia lapokban olvastad volna te is? Bizonyára. Igen. De lehet, hogy „hírkacsa,” nem tudom... írták a párizsi revansisták firkászai, hogy Gallinari sziklaszigetének vízfelszín alatti barlangjaiban olasz és

francia halászhajók meg kagylóbúvárok meg fizetett bűvárpókai: állítólag német és esetleg osztrák-magyar U-Bootokat észleltek, rejtőzésben. Hírek szerint a Baleári-szigeteken, Ibiza és Cabo de Caballéria között szoktak olajat vételezni, csempészhajókról vagy halászhajónak álcázott líbiai és tunéziai kikötőkből kifutó gőzbárkákról... Hugo von Pohl és Anton Haus tengernagyok bűvárnaszádjai ideális bázisra leltek Gallinari szirtjei alatt! Tudtad??! Azt bizonyára olvastad, hogy éppen Gallinari fölött kényszerítették leszállásra francia gyorsnaszádok az 1800m<sup>3</sup> törpeléghajót, amelyet az augsburgi Riedinger-cég szállított egy fiúmagyar „klub” megrendelésére... He! Ezzel még a bulvárlapok is tele voltak! Aproposito! Ha már... akkor miért éppen egy *Hannover* CL-III-sal szeretnél velem égni a Ligur-tengerbe lezuhanni? A British Army Dispatch közlései szerint ez a gép a német légierőnél még nincs hadrendbe állítva... egy-két próbarepülésen ha túl van... persze a 160 lóerős Daimler-motor, az maga a „dinamit” az aviatikában... no meg a 220 mérföldes hatósugár, sőt két fedélzeti nehézsúlyú géppálya, amelyek közül az egyik a gép támadásának irányába forgathatóan, előretájtoltan tüzelhet...

– Bámulatosak, Renzo, aviatikái ismereteid... Lehet, hogy itt helyben agyon kellene lőjelek, és a virginálba rejtve el kellene küldenem a hulladékot, na... persze kettéfürészelve... egyik felét Rómába, másik felét Berlinbe?

Malaparte nevetett. Rágyújtott.

– Vajon viszontlátalak-e még, kedves Renzo? Mármint ha megsúgom neked, hogy a német légierő a *Hannover* CL-III-akat már hadrendbe állította, és hogy Őfelsége a Birodalom flottája számára, a tengeri felderítés és a sítengeri bombázás taktikájának kikísérletezése végett: három ilyen csatarepülőgépet vásárolt, a sárkányba pedig Daimler-motorokat rendelt?! Ez a Geschwader már landolt Polában!

– Mire vagy kíváncsi, Alfred, cserében?

– Ugyan... ez nem hadititok, kérlek.

– Meglepő. Szerinted ennyire tájékozatlanok volnának az angolok?

– Úgy tenni is lehet, nem? Renzo, amikor egyszer Őfelsége Polában szemlét tartott a Monarchia birodalmi flottája egyik manőverén, könnyezve mondotta szárnysegédjének, miközben dörögtek a lövegek, és a cirkálók mesterséges füstfüggönybe borították magukat: „*Az Adria... Miramare... Sissi... Elisabeth... ő szerette az Adriát. Én szerettem Erzsébetet. Alsó: az Adria Ausztriáé marad, akármilyen áron... kedves Kaunitz!*” Az történt, hogy a császár a nagy füstben nem vette észre, hogy nem Kaunitz második szárnysegéd áll mellette, hanem az olasz tengerészeti attasé! De hát ki lát a jövőbe? Azaz, ki lát meg bármit is akkora füstben?

– Lehangolt vagy, Alfred. Háború. Igen. Eltűnik egy hadsereg. Egy másik hadsereg a helyébe lép. Oly megnyugtatóak erre nézve a világtörténelmi példák. Római légiók, kétezer éves castrumok katonái vagyunk! Centurio! Hát nevetni! Nem mindegy végső soron, melyik oldalon állunk? Fontos, hogy ne éljük túl egymást! A következő dekád: másoké! Ez a miénk! Szereted Puskin verseit?

– Nem ismerem Puskin verseit – felelte Redl némi hallgatás után.

– Lermontov? Ő katona volt, mint mi. És ő is párbajban halt meg, mint Puskin. Ugyan miért párbajoztak, miért haltak meg? Miféle becsületkódex lehet erősebb az életnél, a pusztá létezésnél, a megmenekülésnél, a túlélésnél, még akkor is, ha az út azután már szép kastélyokból, gyönyörű arisztokrata nők kastélyaitól le, le! az utolsó kunyhóig, egy világvégi tanyáig vezet, ahol az ember egyedül van, és nincs senkije-semmije??! A kaszt! A kaszt, amelyhez tartozunk: erősebb, mint az élet érzése és tudata, erősebb annál, hogy *legyünk még holnap is, ha ma vagyunk!* A kaszt, amely a nőktől is megoltalmaz minket, katonákat! Lermontov, az orosz lovasság gárdatisztje! Meghalt. Látszólag szerelmi ügy volt a háttérben... valójában: megszökött a nők elől! Ahogyan Puskin is, Byron is, Shelley is... Mind teljes életet éltek, többet azoknál, akik száz évig élnek! Mi volt az értelme? Kérdené a polgári 'erkölcs jegyében nevelt társadalom... Nos!

Semmi értelme nem volt! És ezek persze nem fogják fel: annak, aminek nincs értelme, annak mély értelme lehet! Mert ugyan miért akarunk és milyen alapon: értelmet és célt tulajdonítani, okvetlenül és erőszakosan az életünknek?! Erről a katonakaszt lemond! Alfred Redl ezredes, cseréljünk egyenruhát!

– Signor maggiore Renzo Buona... azaz Malaparte, egyszer talán igen, még egyenruhát is cserélhetünk, de még ne – mondta Redl fátyolos, mégis kegyetlen mosollyal ajkán -, várjunk még, valamit bízunk a véletlenre is, ne mindent, az istenért, ne mindent mi magunk csináljunk az életünkben! Esküszöm: kezdek fáradni... Ja! Párbaj! Hát nem párbajban vesztette az életét Lassalle is? Ő is a „kaszthoz” tartozott volna?

– Más eset. Lassalle beleszeretett egy bajor követ lányába... Lassalle: a zsidó lovag! Az *in dubio pro reo* az ő esetében nem áll fenn!

– Magával a Fürsttel, Bismarckkal is szembe mert szállni!

Malaparte mosolygott. Magyar vörös bort rendelt. „*Milyen sok magányos úr ül ebben az étteremben, és viszonylag milyen kevés házaspár...*” – jegyezte meg Redl, amikor koccintottak. Malaparte körülnézett.

– Valóban Berlinen át utazom Rómába! Honnan tudad?

– Ó! Csak érz is oda, Renzino mio! Lehet, hogy féltetek? Lehet, hogy magamtól féltetek?

– Nem az a legfontosabb, hogy éljen az ember, Alfred... Valahányszor Poroszországban járok, mindig elmegyek a Wannsee partján domboruló magányos sírhoz, Heinrich von Kleist sírjához...

– Barátnője mellett fekszik, akivel megosztotta a halál pillanatát?...

– Nem! A Kleist család, különösen Kleist Poroszország-szerte híresen szép, szőke nővérei, vörös hajú húgai, főleg imádott vörösesszőke unokanővére sohasem egyezett volna bele, hogy egy egyszerű, alantas hivatalnok felesége, aki Frankfurtban térdre borult Kleist porosz hadnagy előtt, és szerelmet vallott a tisztnek, mint a legkiválóbb német férfinak, költőnek, drámaírónak, katonának... szóval egy amúgy is halálosan beteg nő, aki Kleist előtt megnyitotta a halálhoz vezető utat... egy beamter neje az ő szeretett Heinrichjük mellett porladjon! Az az unokanővér! Kleist egyetlen szerelme! Nem teljesülhetett be szenvedélyük. Vagy? Csak mi nem tudhatjuk meg már soha, hogy mit engedtek meg maguknak ők ketten... Kleist temetésén csak az unokanővér volt jelen! És néhány ezredbeli bajtárs, mivel a király a tisztnek kijáró temetést nem engedélyezte, a régi kamerádok sorfalat álltak a sírnál, és marokfegyverből lőttek sort gyászuk jeléül. Mondják, hogy az unokanővér nem sokkal a tragédia után zárdába vonult.

– Kleist... – mondta tűnődve Redl – valahol olvastam róla, hogy egy bizonyos párizsi útja miatt egész Poroszországban hazaárulónak tartották, Bonaparte megszállott ügynökének...

– Hogyan lehetett volna hazaáruló az a férfi, aki végigharcolta Napóleon ellen az egész poroszországi hadjáratot? Aki halála előtt, búcsúlevelében azt írta unokanővérenek: „*A valóság az, hogy rajtam már ezen a földön semmi nem segít...*” És: „*Sohasem érzett boldogság örvénye forgat...*” Hogyan lehetett volna Kleist hazaáruló? Hiszen nem is volt hazája! Csak azt hitte, hogy van...

Redl végigpásztázta tekintetével az étterem valamennyi asztalát, a sok magában vagy kettesben ülő férfivendéget. Még meg is fordult, megnézte, kik ülnek mögöttük.

– Alfred, te félsz?

– Mi a félelem, Renzo?

Amikor Redl megkérdezte, hol, hogyan, kinél ismerte meg Kubinyi Katalin Renzo Malapartét, a válasz nem lepte meg az ezredest: fivére, Kubinyi Kristóf mutatta be neki, egyébiránt Claus von Eckern-Freyberg százados társaságában, ez utóbbi tiszt már kadétkorukban, a görzi partvédelmi őrezredbeli szolgálatuk idején, azt előző időkben a galíciai helyőrségekben:

Redl riválisa volt, majd nyílt ellenségévé vált. Azt azonban csak jóval később – amikor az események vetélőjén egyre ijesztőbb szövésbe szövődtek az egyes szálak – tudta meg Redl, hogy Renzo Malaparte, alias Udo von Usedom porosz gárdaezredbeli kapitány nem sokkal azután, hogy vonata kifutott a Westbahnhofról, Krems állomáson kiszállt, ott báró Kubinyi Kristóffal és Claus von Eckern-Freyberggel találkozott, beszámolt a napokról, estékről, éjszakákról, amelyeket Redl ezredes társaságában töltött, és megtudta, hogy Eckern-Freyberg automobilból készített fotográfiái nem sikerültek, noha valahányszor erősebb fényt sugárzó lámpaoszlop alatt haladtak el az Austria-szálló felé vezető úton, Claus mindannyiszor exponált. Redl kikísérte a Westbahnhofra Renzo Malapartét. Amikor a vonat megindult, lassan kifelé gördült a Birodalom fővárosához méltó voluminózus teret magába foglaló csarnokból, Malaparte a párás kupéablak üvegére írta ujjheggyel – a fehér kesztyűt előzőleg lehúzta kezéről -: *„Kedves barátom, ne légy szomorú, ez a világ nem ér annyit, amennyit a Vanderbiltek, Morganok, Rothschildok tesznek rá, nem éri meg a mi kasztunk páratlan rizikóját: a készenlélet minden meglepetésre, még akkor is, ha tudjuk jól, nincsenek számunkra meglepetések. Renzód!”*

Redl a vonattal párhuzamosan lépkedett, kibetűzte a fordított tükörírást, azután búcsút intett, a teleírt ablaküveg kifutott azzal együtt, aki írt rá.

Redl hazatért a Hotel Klomserbe, a szállodatulajdonos jelentette az ezredesnek, hogy egy hölgy keresi, okvetlenül beszélni óhajt vele. Redl elképedt, amikor Hildegard, a hangszerkereskedő leánya lépett be lakosztályába.

– Mit óhajt, kisasszony? – kérdezte az ezredes halkán, összeszorított ajkakkal, zárt fogsorral.

– Szeretem önt. Ezért jöttem ide. Gondoltam, amúgy is megbízást fog adni nekem... hogy a szocialisták, a kommunisták gyűléseire gyakrabban járjak el, és hogy beszámoljak önnek az ottani szörnyűségekről... Vártam, hogy hívatni fog:, de sajnos nem tette. Én jöttem el, mint Tatjana Anyeginhez – suttogta Hildegard.

– Ön elmebeteg! Meg fogom korbácsolni, ha azonnal nem távozik!

– Navarrai Margit is korbácsoltatta magát... és sienai Szent Katalin is!

– Kérem, menjen el innen, kisasszony... bocsánat, azt akartam mondani: kotródjon innen, és feküdjön bele apja üzletében az egyik zongorába egy hasáb jéggel a háta alatt és egy másik hasáb jéggel a hasán. Vagy lovagoljon meg egy viola da gambát! Az életben még egyszer a szemem elé ne kerüljön! A saját érdekében ajánlom ezt.

– Szeretem önt! Uram, én soha senkit nem szerettem még!

– Szerencsétlen! Elvitetem, ha önszántából nem tűnik el!

– Az ön szolgálólánya szeretné lenni!

– Valóban? Nos, akkor pucolja ki a csizmámat! – Máris! – mondta a lány, ment az előszobában álló szekrényhez, amelyre Redl mutatott, elővette a tisztítóféket, rongyokat, a vörösbarna zsírt, az olajat a fényezéshez, Redl lábához guggolt, és hozzálátott a csizmatisztításhoz. Gyorsan és szakszerűen dolgozott, néha lihegett közben, és amikor elkészült, mindent a helyére rakott, zsíros-olajos kezét részben saját arcára, részben elegáns blúzába törülte, nem akart belépni az ezredes fürdőszobájába.

– A pillanat elmúlt, amely még a türelem pillanata volt! Menjen. Kérem.

– Én... mindenre kész vagyok önért!

– Még ezen kívül van hat pár csizmám, kisasszony!

– Hát akkor hamar hozzálátok, uram!

Redl megnézte magának a zsíros-olajos kezű polgárleányt, bólintott, ezzel adott engedélyt a csicskási teendőik elvégzésére. Ettől kezdve Hildegard hetente egyszer megjelent nála, és apróbb cselédmunkákat is elvégzett a csizmák tisztításán túl. Redl minden alkalommal egy csekély összeget fizetett a lánynak, azzal, hogy azt fizesse be a szocialisták pártkasszájába.

Amikor Redl Abbáziába ért, végigsétált az allén, úgy látta-érezte: itt minden a régi, az

épületek ugyanúgy, mint a ciprusok, mint az Adria akvamarinja, a hullámok árama ki a partra és vissza a nyílt tenger kéket fehérrel összeörlő márványmalmába. Ottó Wagnerre gondolt, az építésze: „...*nichts der Form zu Opfern...*” „*Der wahre Förderer fördert die lebende...*” Azokban az években, amikor a Flottaközvetlen Partvédelmi Gárdaezred állományában szolgált, Redl gyakran kirándult az egykori szárnyas 'oroszlanos Levante városkáiba: Lovranába, Muggiába, Capo d'Istriába, Duinóba, Voloscába, Polába, Fiúméba, de legtöbbször Abbáziába, ott hol a Hotel zür Kronében, hol a Hotel Bellevue-ben szállt meg. Redl szeretett a „térben,” a „terekben” gondolkodni, még egyszerűbben: *helyekben* szerette értelmezni, elemezni önmagát, helyekben, amelyekhez életének fordulatot hozó eseményei kötődtek, még akkor is, ha e kötelékek-kötődések az évek múlásával és hatalmának növekedésével veszítettek jelentőségükből, egykori súlyuk kivált a realitásból, és az emlékezés súlytalanságában lebegett, laza és mégis nyomasztó halmazban, mint Klimt polipja, amelynek áttetsző ezüstjét Katalin egyik egyéni estélyiruha-kreációjáról mintázta a mester: a *Jurisprudenz* című kép polipja... és Katalin ruhájának együttes képe... az óriási polip fenyegetően lassú mozgással kúszik elő a fekete tengerből, víztől csöpögő, foszforeszkáló, fénylő teste – vagy csak egy üresen mozgó női ruhadarab?! vagy egy automata biztonságával közeledő tengeri szörny? – görcsösen tekergő izomkötegeivel, férfikar vastagságú csápjaival, amelyen a szívókorongok akkorák, mint a kaszárnyák konyháiban a levesmerő kanalak: a lelkiismeretet testesíti meg... A fekete, az arany, az ezüst és a vérszín. Itt Abbáziában, a téli tengeren a kék szín az uralgó: az alvó azúr és a távlatok ultramarinja. Redl még mint a görzi elit ezred századosa: valahányszor fölutazott Bécsbe, felkereste Klimt műtermét. Rendszerint Katalin társaságában ment, ha ugyan a baronessz nem volt, mint a mester modellje, eleve jelen a műteremben. Ezek az idők – a középpontban: Gustav Klimt, a bécsi társaság hölgyeinek elkényeztetett kedvence – mintha egy végleg lezárt térben, egy elmúlt kiállítás valamikori csarnokában lettek volna, mint „képek” egybegyűjtve, cím, „katalógus” és keret nélkül. A tengeri tér különösen elemi hatással volt Redl kedélyére: a nyers, a vad, az első, a legelső nagyság térvalósága, ember előtti ünnepélyessége. Szeretett tengerparti fasorokban, propüleiókban sétálni, amelyek antik templomokhoz, ókori szentélyek romjaihoz vezettek, azaz: a semmibe, az íratlan és immár időtlen térbe, mások, nagyon régen élt emberek csendben porladó terébe. Milyen meggyőzően fejtette ki Olbrich, a Wagner-tanítvány: rossz egy épület, ha célját elrejt. A tenger is egy épület – tűnődött Redl -, de a tenger nem hazudik, és a tengernek, az egész óceánnak: nincs célja, éppannyira nincs célja, mint örvényeinek, hullámainak, szökőárjainak, dagályainak, apályainak, dűnéinek, szigeteinek... csak az ember „talál itt célba”, azt hiszi, hogy igen, hogy igenis! pedig egyedül áhítatot és nem célokat kell keresnünk hosszú tengerparti sétákon, mólókon, hajók fedélzetén, néptelen téli strandokon... Minden részletet, mintegy „magába esve”, ugyanúgy talált most is, mint régen, tíz éve, amikor sűrűn járt Abbáziába, a kaszinóba, vagy Katalin hívására, vagy csak „úgy céltalanul”, vagyis: igazán *céllal*, a tengeri térnek megfelelő alázatos önvizsgálat állapotában és abban az állapotban, amely az önvizsgálatot követi: a dolgok együttlátásának, az önelengedésnek, a könnyű kizártságnak, a senkihez nem tartozásnak lélekállapotában, amelyhez olyan észrevétlenül és alvás nélküli álomszerűséggel képes alkalmazkodni a test, hogy maga a járás is, noha megőrzi a mozgást, az energiát, mégsem vezet „helyváltoztatáshoz”, a szónak megszokott, mindennapi értelmében, amely szerint: mintha az elért *helyek* csupán azért volnának, hogy más helyekre hívjanak, ahová úgysem érhet el az ember, mert már eleve *van valahol*, és ott, ahol van: emlékezetének szabad játékával egyesíti a meghatározó helyek sorát, a választott és választó időpontok, a fordulatot hozó véletlenek sorsként elszenvedett egymásutánját, hogy újra meg újra kialakítsa saját értékrendjét, azt a törékeny, mégis mágneses erejű tájolót, amelyhez igazodhat a világ sokféleségének egységében és a világ egységének sokféleségében, olykor fogalmak nélkül, az ösztönökre hagyatkozva, amelyek mindig és tökéletesen kitöltik a logika *közeit*, a gondolkodás

nehézkes célrataltságát pedig átemelik az egyes célokra, egy olyan – immár teljesen szubjektív –*cél-egész felé*, amit az emberi élet önmagánál magasabb rendűnek kénytelen elismerni, ám ezzel a kénytelenséggel éppen annyira közeledik a kegyelemhez, mint amennyire kényszerülni bátor a közönyre is. A köoszlopok, a ciprusok, a pavilonok, a lugasok felé vezető sorfák, a fehér fapadok, a móló, a strandpromenád, a Café Quarnero előtt a konflisok, az olajfák és márványkutak és túl, kint a vízen: a vitorlás bárkák, a száradó hálók, a kosarakban halomba rakott halak, rákok, languszták, homárok, kagylók, polipok, a rakparti daruk, bálák, kötelek, hordók, ládák, a téli tengeri égbolt alacsony felhőalapzata, a Szent Jakab-templom körüli örökzöld parti kert, alatta a morajló hullámokba vágott sziklák, a csónaksor, a cölöpsor, a déli strand gyógyszállói, fehér ruhás, fehér fityulás nővérekkel és a gyógyuló dámákkal, urakkal, az északi strand kaktuszai, a téli bóraviharokban kicsavart pálmák csontjai, a Reichsstrasse hotelpalotái, villái, kint, a hullámmosta sziklákon álló fehér Madonna-szobor, az Angiolina villa kagylófehér épülete az örökzöldek fekete árnyékában, a pálmacsoportok fölé magasodó üvegburás, fehér lámpaoszlopok, a villa Augusta impériumi méltósága, napszitta, fehér homlokzata, ernyőkkel védett teraszai, a Pontica promenád pínéai: minden, mint régen, tíz-tizenkét éve, amikor a görzi garnizonból kirándult Abbáziába bajtársaival, amikor Kubinyi Katalinnal találkozott itt, és mint amikor feleségével, akit Katalin mutatott be neki – puha pajzsnak és kemény párnának – és aki Katalin kuzinja volt, vagyis a *vére* Katalinnak, Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz bárónővel töltötte rövid „alibi”-nászútját, hogy azután Wilhelmine kisvártatva Svájcba, Ober-Engadinba, jómaga pedig vissza, Bécsbe utazzon. Most az új esztendő, 1913 januárjának végén főleg olyan hölgyek és urak sétáltak az abbáziai lungomarekon, akik légúti betegségeiket kúrálták a sós, jódos tengeri levegőn, és azok a szeretők – inkognitóban -, akik messzi, északi helyekről, Libauból, Königsbergből, Rügenről, Kiéből, Lübeckből, Emdenből jöttek le délre, néhány napot-éjszakát együtt tölthetni, olyan nők, amilyen Effi Briest lehetett, és olyan férfiak, amilyen a balti-tengerparti párbajban elesett Crampas őrnagy lehetett. Az ezredes a szálloda oszlopos, pálmákkal díszített előcsarnokában találkozott Katalinnal. Mosolyogva üdvözölték egymást, Katalin megállapította, hogy Redl sokat fogyott. „*Sajnos az, hogy én viszont sokat híztam...*” – tette hozzá bosszúsan, nyomban elfogadva Redl javaslatát: egy nagy sétára a tengerparti utakon, mivel a *, jár és fogyaszt, járjunk egyet*” – „igen!”, – „*a régi helyeken*”. Mindig jellemző volt Katalinra, hogy – bármilyen hosszú idő telt is el legutóbbi találkozásuk óta – úgy beszélt, úgy viselkedett, mintha a minap is együtt lettek volna, valahol máshol, avagy éppen ugyanitt.

– Örülök, hogy „távmondatomra” haladéktalanul itt termettél, Redl! – Megindultak a sötét ciprussor felé.

A szembejövő párok most olyanok voltak, mint akik gyülekeznek egy nagy, alkonyi csoportképhez: mind idegenek, egymásnak mind ismeretlenek, mégis egyformák, a tengeresti színjátékhoz előre szabottak.

– Találkoztam Kristóffal... Rólad beszélgettünk. Mondtam, az a célom, hogy ti kibéküljete.

– Mi valójában sohasem veszünk össze, Katalin, ezt már kifejtettem neked néhányszor.

– Klimt szerint még mindig nagyon hasonlítunk egymásra, én és Kristóf! De hát az öcsém nem hajlandó akt – modellt állni Klimtnek, Klimt pedig egyszerűen nem fest férfiarcképet! Ha egyáltalán megfest egy férfit, ha megfigyelted, mindig lehajtott fejjel, arc nélkül festi meg. Nem arról akartam beszélni! Hanem arról, hogy Kristóf azt proponálta: kérjelek meg téged, szerinte... te hajlandó leszel aktmodellt állni Klimtnek.

– Legközelebb mondd meg Kristófnak, hogy az ő alakját én megfelelőbbnek tartom. És még valamit üzenek neki: a .pesti tiszti kaszinóban kissé jobban vigyázzon a szavaira.

– Most már nem neheztel annyira rád.



– Pesten, persze részegen, a Honvéd-Landwehr magyar tisztjei előtt azt találta mondani, hogy jobban tettem volna, ha azt az utat választom, mint az apám, és nem a hadsereg uniformisát. Namármost, Katalin: mit akar ő? Lőjem le? Lőjem le a te fivéredet?

– Most csak annyit mondott veled kapcsolatban, hogy „majd elsimul az egész”, de még megemlítette, hogy ugyancsak a lovak közé csaptál, és egész Bécsben téged emlegetnek, meg egy... bizonyos „olasz” tisztet... és... egy Hildegard nevű nőt.

– Hagyjuk ezt, Katalin. „Majd elsimul az egész”, neki van igaza. – Közben a ciprusfasor mellettük kétfelől véget ért, kiértek a sziklákhöz, a fölcsapó hullámokig. Katalin megborzongott, a moraj ló-háborgó kék elemet nézte, de úgy, mintha festményen látná, vagy mintha nem is látna maga előtt semmit, úgy nézte a viharos mozgásba lendülő tengert, mint a semmit: egy olyan módon, mint amikor egy műteremben sokáig néz az ember egy festményt, aztán a festő leteszi a képet, a falnak fordítja, de már háttal a nézőnek, a vak, a fehér, a megfestetlen vászonoldallal kifelé. A sziklák grafitzürkéjében fehér tajtékok villantak meg. De Katalin számára ez is a világnak azt a tökéletesen elhanyagolható, bár nagyobbik részét jelentette, ami *nem ő*, ami éppen csak úgy „van”, csak „éppen ilyen”, mert nem másmilyen éppen, noha lehetne akármilyen.

– Menjünk vissza a szállodába! Nem állok itt csak azért, hogy legyen egy emlékem arról, hogy itt álltam! Kicsit berűgünk, jó? – mondta komor kedvességgel Katalin. Visszasétáltak a szállodához, Katalin belekarolt az ezredesbe, szóltanul mentek egymás mellett. A lakosztály egymásba nyíló szobáit és a pálmákra néző nagy teraszt tompított fény világította meg, mintha nem is a lámpák, hanem a fehér virágcsokrok és az ólomkristály vázák világítottak volna, és a nagy tükör, a fő fényforrás, amelynek ezüstjében megpillantották magukat, amikor beléptek a teraszra nyíló nagy nappaliba. A hálószobában sötét volt. Szobalány jött, kérdezte, megvetheti-e az ágyat. Katalin hagyta. Azután pezsgőt rendelt. A pezsgő előtt ivott egy korty konyakot, amelyet útításkájából elővett finom, bőrbe vont lapos kulacsából töltött magának. Redl a teraszra ment, szivarra gyújtott, az adriai vedutát nézte, és Renzo Malapartéra gondolt. Lézengett, zubbonyának szoros, legfelső gallérgombját sem gombolta ki. Bejött a szobába, elnézte, amint Katalin átöltözik? hálóinget vesz magára? ki- vagy becsomagol?, ahogyan tesz-vesz, és közben le-leül egy karosszékre, kényelmesen szétengedett lábakkal, rámosolyog Redlre, hogyan? egy régi, nagyon régi mosollyal, amikor megismerték egymást az alsókubinyi kastélyban vagy egy újonnan „szerzett” mosollyal?, ami nem is moholy, csak játék, móka, egy arckifejezés a még ezen kívül lehetséges annyi másféle közül? Koccintottak a pezsgőspoharakkal.

– Na! Én nem is akartam semmi többet, Redl! Csak így elidőzni teveled. Lefekszem! Passz! Ha majd te is elálmosodsz, gyere mellém, ne aludj ruhástul karosszékre, ahogy szoktál... De jó, hogy itt vagyunk! – mondta Katalin, pár holmit magához vett, indult a fürdőszobába. Redl kiment a teraszra. Amikor visszatért, Katalin aludt már. Az ezredes leült a szekreterhez, papírt, tollat tett maga elé, mosolygott, aztán hangosan föl kacagott. Pár sort írt Katalinnak, azután elindult, elhagyta a szállodát, átvágott Abbázián, egy lélek sem járt már az utcákon, egy kikötői kiskocsmába tért be, a Mattuglie városrész vasútállomásának közelében. Megivott egy snapszot, erős dalmát szilvapálinkát, azután ismét nekivágott a városnak, a tengerpart felé vezető sikátorokon. Később, már hajnal felé, újra a vasútállomás irányába indult, magányos mozdony tolatott végig a fekete vágányokon, a talpfák ütemesen dobbantak, a füst, a gőz, a pára ezüstösen gomolygott a téli éjszakában. A pályaudvar egyenruhás őre alázatosan tisztelgett az ezredesnek, az nem viszonozta, észre sem vette. A szálloda felé indult. Régi itt-tartózkodások képei jártak emlékezetében: Paul Thiele arcán mindig ott volt a jellegzetes lovastishti mélabú, ahogyan előtte mindig ott volt az abszint és valamelyik francia költő könyve. Ileginkább Baudelaire. De Georg Trakl verseit is szerette Paul Thiele: amikor egyszer Bécsben találkoztak véletlenül, Thiele Trakl verseit olvasta éppen, egy kávéház teraszán. Akkor Abbáziában Paul közölte Redl századossal, aki miatta jött át Görzből, hogy meg akar nőszülni. Az ezredes élénken emlékezett

beszélgetésükre. Redl késett, az ulánus hadnagy már várta, a harmadik pohárnál tartott.

– Régóta vársz rám?

– Órája cirka – mondta halkan a hadnagy, miközben zubbonya belső zsebéből bőrtárcát vett elő, abból egy fotográfiát vett ki, amely egy női arcot ábrázolt.

– Kicsoda ez a nő, Paul? – kérdezte Redl százados, aki hosszan nézte a fényképet, majd az asztalra lökte. – Különb akárcsoda is, szövőszék mellé való, legfeljebb egy kávéház kasszájába.

– A menyasszonyom, Alfred...

– Kedves Paul, lelőlek – mondta nyersen Redl.

– Én arra számítottam, hogy te leszel az esküvői tanúm...

– Szép tiszti temetés lesz, nem esküvő, Paul. Kipreparáltatom a koponyádat, emlékül, szobadísznek.

– Mindenre nem gondolhat az ember. Valamit elfelejtettem mondani: nem egyedül jöttem Abbáziába. Kamillo Teuschl elkísért. Mindent tud. Azt is, hogy ma veled találkozom...

– Kamillo... te... te szőke antilop! – ordított rá Redl a hadnagyra. – Mióta ismered ezt a nőt?

– Két hónapja, Alfred.

– Szereted?

– Szeretem. Feleségül veszem. Legyél a tanúnk... kérlek – mondta szomorúan, de minden félelem nélkül a hadnagy. Újabb italt rendelt. Redl nem ivott vele.

– Elmondják majd rólad: könnyű halála volt, és fényes temetése. Ezt a nőt, Paul, el fogja gázolni egy stráfkocsi... Paul! Emlékszel még azokra a napokra, amikor a Wörthi-tavon csónakáztunk kettesben? Hát én akartam? Nem te jöttél mindig?! A leveleidre emlékszel, Paul?!

– Mindenre emlékszem, Alfred. Barátok maradunk... de nem úgy...

– Kell is nekem a te barátságod! Mit tud ez a nő?

– Szeretni! Különb *minálunk*, mert tud, képes szeretni! – Emlékszel, Paul, a vadászatokra a Brünn környéki nagy fenyvesekben? Emlékszel még Dietwulfra? Hát majd gondolkozom az életeden, Paul, kedves Paul... Hm! Szőke az a nő? Magas? Sovány? Kövér? Milyen?

– Szép – mondta Thiele. Megmutatta a menyasszony fényképét.

– Mint te? – kérdezte Redl, miközben a leányzó fényképére pillantott.

– Ő nagyon szép...

– A neve? A keresztnéve?

– Paula.

– Az eszem megáll! Paul és Paula!

– Mennem kell, Alfred. Szervusz! Még látjuk egymást! Barátom! – mondta zavartan Thiele hadnagy. Meg akarta ölelni Redl vállát, de a mozdulat nem sikerült. Visszaült a helyére, még egy pohárral rendelt, felhajtotta. Aztán fizetett, felállt az asztaltól.

– Már... igen... ki is találtam, hogy mit fogsz tőlem kapni nászajándékba, kedves Paul, ha már ennyire kész tények elé állítottál! Egy velencei tört! Te kapod a kétélű pengét, hogy el ne felejtsd a régi szép napokat... Paula pedig a tokját kapja, azaz a hüvelyét, finom fegyverolajjal teszem majd csúszóssá... he! – mondta Redl százados a rá jellemző derű dühével. Már nyugodt, csaknem közömbös volt az arca. A két tiszt kézfogással búcsúzott el egymástól a kocsmá előtt. És Redl ezredes – annyi év után – most ott állt, ugyanott, ahol régen, és ugyanolyan magányosan, mint régen, mint mindig, különösen olyankor, amikor szinte megszállottként teljesített szolgálatán *túl* és *kívül* volt: Redl egyedül Redl-lel, Redl magával Redl-lel, Redl megjelenve Redl-nek, mintha magának a nyílt *semminek* gondolna bele egyetlen „tulajdonságába”: a semmibe, azaz önmagába.

Az ezredes visszatért a Hotel Bellevue-be, az alvó Katalinra pillantott. Paul Thiele hadnagy később, egy vadász-zászlóaljval közösen végrehajtott hadgyakorlaton, Galíciában, baleset

áldozata lett, bukott a lovával, ekkor már őrnagy volt, és ismét kereste Redl kegyeit, külön élt Paulától, szoros barátságban Dietwulf Baatz főhadnaggyal. Ahogy Redl tíz évvel korábban megjósolta: szép temetése volt. Csak katonatisztek voltak jelen. Apja ugyanis kitagadta a fiát. Maga Redl egy babérkoszorút küldetett a sírhantra, olyat, amelyet a kerékpár- és motorkerékpár-versenyzők nyakába szoktak tenni, ha győznek.

Katalin álmában beszélt, nem lehetett érteni, mit. Redl kigombolta zubbonyát, leült egy karosszékbe, onnan átlátott a hálósobába, az alvó Katalint nézte, a nőt, aki – így álmában különösen – az emberen túli ember, a nőn túli nő volt a számára, aki tőle semmit nem vár, nem remél, csak annyit, hogy olykor jelenlétével, időszakos, rendszertelen találkozásaikkal takarja el előle a valóságot is, a semmit is, az életet is, a halált is, de legfőképpen: önmagát önmaga elől. Redl tette ezt. És Katalin is ugyanezt tette, jelentette Redlnek. Oly régóta, a kadétévek idejéből ismerte, az első vakációból, amikor kadéttársával, Katalin öccsével, Kubinyi Kristóffal Alsókubinyba, a régi kastélyba utaztak, és ott egy idegen, új, zárt, mégis – bár csapdák – hívogató világ tárult fel Redl előtt. Élesen emlékezett azokra a napokra, amelyeket az alsókubinyi Kubinyi kastélyban töltött, kadétként, Kristóf szüleinek vendégeként. Azelőtt soha életében nem járt egy kastély belsejében. Azelőtt soha nem látta egy nagy birtok életét, amelynek erdői, ligetei, horhosai, malmai, patakjai: Kristóf és Katalin játszóterei voltak, és akkor, azon a nyáron ő is velük játszhatott, egy számára ismeretlen törvények és szokások szerint élő és éltető boldog birodalomban. Ahogy az alvó Katalint nézte, nem jött szemére álom: újra a kadétiskola tornatermében, tantermeiben volt, a régi tanárok előtt, térképek és geometriai ábrákkal teli fekete táblák előtt, kint a gyakorlótéren, a lovardában, a nyílt terepen, a lőtéren, a parancsnoki szobában kihallgatáson, a katonai kollégium éjszakai folyosóin járkált, hogy leküzdje félelmét, miközben társai mélyen aludtak a nagy, közös hálótermekben, az ébresztők, a reggeli tornák: hóban, a riadók, az éleslövészetek, a vívógyakorlatok, a vizsgák, a nagy könyvtár, az imaterem, a zárkák, a körlet, az alakulótér... Ő, azok a földrajzórák! A katonai térképek körben az osztályterem falain, amelyeket óra előtt az osztályügyeletes hozott összegöngyölve a hóna alatt, s akasztott föl, tenyérynyi helyet sem hagyva szabadon! Feltárult, éspedig *nem turisták*, hanem leendő ifjú katonatisztek számára a „nagyvilág”. Az iránytű, a szögtávcső, a löelemmegadó optikai műszerek használatának oktatásában a Monarchia hadseregének tanügyi főhatóságai nem voltak filléreskedők: a szemléltetőeszközök megfelelő minőségben és mennyiségben állottak a tanulók rendelkezésére. Redl halálosan komolyan vette ezeket az órákat, nem úgy, mint társai, akik – mint Kubinyi Kristóf is például – jobban szerettek vívni, lovagolni, éleslövészetet vagy közelharcot gyakorolni, terepakadályokat leküzdeni, bár a kamasz Redl ebben sem maradt le mögöttük, ahogy a tornatermi megerőltető gyakorlatokban sem. Sőt! Mivel neki *nem a hazuról hozott*, megszokott foglalatosságot jelentette a vívás, lóval való bánás, testet testnek vető birkózás, erőösszemérés: különös buzgalommal, szinte áhítattal nevelte-fejlesztette testi képességeit, bár nem kedvvel, önfeledten, mint a többi fiú, inkább elszántan, összeszorított fogakkal. A szigorú napi órarendet lazító pihenőidőben gyakran osont be a tornaterembe, ahol egyedül újra végigcsinálta a kötelező testedző gyakorlatok fárasztó sorát. Erőfeszítéseinek eredményeképpen már az első év végén azok között volt, akiket „dicséretes buzgalmuk” és a testedző gyakorlatokban elért kiváló eredményeik miatt külön is megdicsérték a záróünnepélyen. A fegyelem, amellyel ezt elérte, nem csupán külső megjelenésében idézett elő kedvező változást – csontos, kicsit félszegen mozgó fiúteste megizmosodott, mozdulatai célszerűek, ezáltal elegánsak lettek -, bizonyos értelemben szelleme, esze is igazodott testi tartásához. Megtanult „célra tartani”, egy bármikor kapott – vagy önként vállalt – feladatra minden rendelkezésre álló erejét összpontosítani. Társai eleinte ügyet sem vetettek a bár mindenütt jelenlevő, ám zárkózottságában velük mégsem elegyedő fiúra, de ahogy lassan, szinte észrevétlenül az élre tört, akaratlanul is kivívta hallgatólagos elismerésüket. Elismerték – bár nem szerették, sőt talán kissé

tartottak is tőle. olyannyira különbözött tőlük, a gondtalan, vidám, könnyelmű kamaszoktól. Éppen ezért maga Redl lepődött meg a legjobban, mikor a második év vége felé Kubinyi Kristóf, a fess, a nagyvonalú, nyíltszívű és szertelen Kubinyi megkérdezte, lenne-e kedve néhány napot a vakációból náluk tölteni?

Egy hét múlva már utaztak is. A peron üres volt, egyedül ők szálltak le a vonatról. Az állomásfőnök előbb nekik szalutált, csak azután adott jelt a mozdonyvezetőnek, a szerelvény lassú pőfékeléssel, csörömpölve indult tovább Árva megyébe. A bejáratnál címeres, sárga homokfutó várakozott, bakján libériás kocsissal. Kristóf tanácstalanul nézett körül, mint aki még keres valakit. „Hú! – emelkedett föl egy hatalmas fátyolos kalap a várakozó lovak mögül, mikor a fiúk már föllódították utazóládájukat a kocsira -, netán üdvözlőnének előbb az urak!” A kalap alatt sötét fürtök, a sötét fürtök alatt Kristóf kacagó arca, női változatban. „Ez Katalin, a nővérem – mondta Kristóf-, ez meg itt Zögling Alfred Redl, az évfolyamtársam” – s azzal a bemutatás szertartásán túlesve, játékosan oldalba boksztolta a lenge muszlinruhát. „Mama megpukkad, ha meglát ebben az öltözkében, azt mondja, hogy egy jól nevelt ifjú hölgynek az alkalomhoz illően kell öltöznie, Krisz, szerinted ez a ruha nem illő az alkalomhoz?” – és megpördült vörös szattánybőr cipője magas sarkán, hogy csak úgy szállt körülötte a könnyű fehér por, ami a téren álló akácfák leveleit is vastagon beborította.

A két testvér az egész úton végig beszélt, egymás szavába vágva, lökdösődve, viháncolva, szinte ügyet sem vetve a vendégre, aki hallgatagon ült elől a kocsis mellett. A kocsifelhajtó tetején, az onnan induló, kissé már töredezett márvány lépcsősor virágtartó ornamense között, szinte az egész kastélyépület mértani középpontján „Mánián” állt, a szimmetriát csak hangsúlyozta, hogy jobbról-balról egy-egy agár állt mellette terpesztett, figyelő tartásban. Ha nem is „pukkadt meg” – ahogy Katalin jósolta -, mindenesetre nem kerülte el figyelmét a lány öltözeke, de öröme most nagyobb volt a bosszúságánál: a Fiút! a nagy remények családi letéteményesét ölelhetette dús kebleire. Igazi nagyasszonyként Redlhez is volt néhány kedves szava, kifejezte reményét, hogy jól érzi majd magát a „csöndes falusi magányban”. A kutyák gyanakodva szimatolták körül az idegent.

A fiúk gyorsan átöltöztek a számukra előkészített, egymással szomszédos szobákban, a nyitott ajtón át olykor szót váltottak, „na, mit szólna – kérdezte Kristóf -, majd meglátod, holnap kilovagolunk” – Redl csak hümmögött, udvariasan. Átöltözött Katalin is, ezúttal lovaglóruhába, Mamán most már komolyan megbotránkozott. „Mindjárt ebédünk, így akarsz asztalhoz ülni?” De a lány csak nevetett, „nem vagyok éhes – mondta -, egyetek nyugodtan nélkülem”. Azzal elviharzott. Az ebéd ennek megfelelően nyomott hangulatban folyt, az anya kérdéseire az iskolai ellátásról, tanárokról, lovakról hol Kristóf, hol meg Redl válaszolt tisztelettudóan. Asztalbontás után a fiúk a parkba mentek, a halastó partján ladik himbálózott, beszálltak, eloldották. Kristóf hanyatt vetette magát a napsütéstől forró fenékdeszkákon, tarkója alatt összefonta karját, az eget bámulta. Redl evezett, míg homloka gyöngyözni kezdett a hőségben. Mindketten unatkoztak. A fák mögül, a kastély felől zongoramuzsika hangjai szűrődtek elő: „Maman fölébredt – mondta az ifjú Kubinyi megkönnyebbülten -, uzsonnára fagylalt lesz.”

Este az oszlopos, üveges verandán terítettek, az ablakok nyitva álltak, a nádfüggönyöket összegöngyölve felhúzták – mint a térképeket, gondolta Redl, de a térképek felgöngyölítésével itt nem eltűnik, de éppen megjelenik a táj, a kerti „terep”, monogramra nyírt, sötétségbe vesző bukszusbokrai mögött a már alig derengő jegenyefasorral. Az ünnepre terített asztalon üvegburás karos gyertyatartókban égtek a gyertyák, körülöttük apró bogarak, éjjeli lepkék lejtették halálos körtáncukat. A komplikált fogásokból álló vacsora alatt az asztalnál francia nyelven folyt a társalgás, Redl ismét csak figyelt, rövid oldalpillantásokkal vette tudomásul és követte az ezüst evőeszközök használatának koreográfiáját, „kívülről befelé haladni”, a terítékhez készített kések és villák sorában. Katalin, mintha csak jóvá akarta volna tenni délutáni udvariatlan eltávozását,

most elbűvölően figyelmes és kedves volt anyjával, öccsével és az idegen fiúval egyaránt.

Másnap reggel valóban kilovagoltak. Pompás volt az idő, napfényes, rigófüttyös. Redl hiába tekergette a nyakát, Katalint sehol sem látta, de az istállóban, szerszámozás közben észrevette, hogy egy lóállás már üres. Kérdezősködni nem akart. Sűrű lomberdőbe értek hamarosan a kastélypark kerítése mellett haladva, előbb tisztások sora, majd magaslesek, irtások, új telepítések következtek, aztán ismét sűrű erdő, bozót, keskeny csapások. Beszélgetésre nem sok lehetőség kínálkozott, de nem is hiányzott sem neki, sem Kristófnak. Lassan el is szakadtak egymástól, bár időről időre halihó-kiáltásokkal tudatták egymással hollétüket. Egy tisztáson Redl lóról szállt, meghúzkodta magán átizzadt lovaglónadrágja ülepét, egy alacsonyan húzódó vastag ágat elkapva néhány lengést végzett, a holtpontra zászlóként megtartva magát, aztán elengedte az ágat, és terpeszállásból lehajolva egy hatalmas hangyabolyt kezdett tanulmányozni, mikor a tarkóján megérezte: figyelik. Megfordult, Katalin állt néhány lépésre tőle, félig még a fák között, lova lehajló nyakkal a füvet harapdálta. Közelebb jött, Redl nem mozdult a hangyaboly mellől, „mit néz” – kérdezte a leány, „hát ezt a nyüzsgést itt” – felelte a fiú, és Katalin még egyre közeledett, csak jött és jött, aztán már nem mozdult sem a lába, sem a karja, csak az arca közelített még mindig, míg szája elérte a fiúét. Néhány másodpercig álltak így, egyetlen ponton érintve egymást szelíden. Katalin mozdult előbb. Szó nélkül sarkon fordult, visszament a lovához, nyeregbe szállt. Redl követte, szinte észre sem vette, hogy ott van már Kristóf is, s nem kérdezi, hogyan találkoztak, mit csináltak. Szótlatlanul lovagoltak haza. Ebéd közben Redl egyszer sem mert Katalinra pillantani, pedig többször érezte magán a lány szemét. Este igyekezett a szobájába, a lámpa fényénél könyveit lapozgatta, Clausewitz: Ausgewählte militärische Schriften, Scharnhorst: Handbuch für Offiziere in den angewandten Teilen der Kriegswissenschaften, Militärische Denkwürdigkeiten, Neff: Die Heldenlaufbahn des Generals der Infanterie August von Greisenau – csupa kijegyzetelt, a lapok között számozott cédulákkal teli könyvet. A váratlan kopogtatásra összerezsent, s úgy ugrott ki az ágyból, mintha reggeli sorakozóra kellene sietnie. De csak Kristóf kukkantott be a résnyire nyitott ajtón: „Aha! Már megint a buzgalom; Redl, az eminens! Nem a Julién Soréit olvasod, az biztos! Na persze, Scharnhorst” – mondta, kézbe véve, majd undorral letéve a hadiiskola tankönyvét. „Indulás! Kapj magadra inget, nadrágot, cipő nem kell. Egy kis »közelfelderítésre« megyünk, gyere, nem bánod meg! Aztán nehogy elkezdj majd csuklani attól, amit látsz!”

Redl az alvó Katalinra tekintett, aki most oldaláról éppen hátára fordult, egyik arcára csipkéből vert rózsát nyomott a díványpárna. Mosolygott álmában. Az ezredes sóhajtott, és ezzel a sóhajtással újra visszasiklott abba a csillagos égboltú esti múltba, amikor kiosontak a folyosóra, a padló kicsit recsegett a lábuk alatt, a kert felőli verandán át mentek ki a kastélyból. Egy bokor alól Kristóf erős kenderkötelet vett elő, nyilván már napközben elrejtette. Egy teraszos ablak alá vonultak, csakugyan a *közelfelderítési* gyakorlatok során elsajátított nesztelen, mindenre figyelő, körültekintő „közelítéssel”. A kötél végén erős gumikampó volt, Kristóf jól irányzott mozdulattal hajította a balkon köpárkányára, ahol azonnal meg is akadt. „Te úgyis kitűnően mászol kötélen, rajta! Jövök utánad!” Redl indult, mintha csak a tornateremben lenne. A balkonra nyíló ablakot függöny fedte ugyan, de a két szárny között elég széles rés volt ahhoz, hogy látni lehessen egy kis tapétaajtót és egy tükrös öltözőasztalkát. Először nem értette, miért van ott. Aztán nyílt a tapétaajtó, víz zubogása hallatszott, s megjelent az ifjú, hajadon baronessz, dúdolgatva járt föl-alá, s közben vetkőzött, hol itt, hol ott ejtve el egy-egy ruhadarabját, eltűnve, majd újra fölbukkanva a függönyrésben. Redl érezte a nyakán Kristóf forró lélegzetét, talán még a mászástól lihegett. A két kamaszkorú kadétnál három-négy évvel idősebb Katalin éppen földre engedte és kilépett az ingéből, nyújtózkodott, mellei megfeszültek, gyönyörű fölajzott íj volt a teste a tökéletes részek harmóniájában, s ez az „összhangzás” alig engedte külön-külön is szemügyre venni a részleteket: a derék vonalát, a csípők hajlatát, a hosszú combok és lábszárak

ívét s azt, amit körülöleltek: a vénuszdomb sötét szívalakját. Mindketten visszatartották a lélegzetüket, hogy szinte dobolt a halántékukon az ér. A látomás eltűnt, a szoba néhány árnyalatnyival sötétebb lett, mintha csak kendőt dobott volna valaki a lámpa burája elé. Néhány percig még ott guggoltak némán, míg el nem zsibbadt a lábuk, akkor csöndben visszaereszkedtek a kertbe. Redl még sokáig feküdt ébren a szobájában, néha forró szégyenhullám ömlött végig a testén, mintha csak ő maga lett volna kitéve meztelenül kíváncsi pillantásoknak.

A szünidőről visszatérve, az új iskolaév kezdetétől Redl sok időt töltött a könyvtárban: francia grammatikát, szótárt, francia társalgási könyvet és ugyancsak francia katonai szakkönyveket böngészett és kölcsönzött ki: Jacques de Guibert: Essai général de tactique, Défense du Systeme de guerre moderne, s a szótárt fölütve rögtön meg is próbált néhány fejezetcímet lefordítani. „Különváltan menetelni, de egyesülten harcolni”, ez volt az első siker. Feszült arca megenyhült, mosolyogva, elégedetten biccentett a fejével; „Jó mondat, még ha franciául van is”. Aztán jött Kubinyi. Körülnézett, horkantott. „Egy kis vívás, Redl?” „Egy kis francia nyelvtan, Krisz” – mondta Redl, anélkül hogy felállt volna. „Viccelsz? Matematikusból most nyelvészé akarod átképezni magad?” „Menj, és vívjál mással, nekem most dolgom van.” „Te szent... miért akarsz te katonatiszt lenni, csak azt tudnám. Menj el bencés barátnak vagy még inkább jezsuitának. Szóval nem jössz velem egy asszóra?” „Eltaláltad, nem. Majd máskor. De ha most nem hagysz békén, máskor sem.” – Redl hangja szokatlanul ingerült volt. „Pukkadj meg” – mondta Kubinyi, és becsapta maga mögött az ajtót. Ilyen és ehhez hasonló jelenetek ettől fogva gyakran fordultak elő, míg végül Kubinyi Kristófnak, de másoknak is tudomásul kellett vennie, hogy Redl – amennyire az iskola szigorú beosztású napirendje csak engedte – életritmusában, szokásaiban elszántan saját pályájára lépett. A tananyag mind komolyabb lett, különösen a térképismeret és a geometria oktatása, Redl kiváló dolgozatokat írt trigonometriából, nemkülönben a szögfüggvényekből, Euler tételéből, a köbtartalom mérésből, Hubert axiómarendszeréből, a szférikából és a gömbháromszögtanból, csakúgy az egybevágóság, a párhuzamosok és a folytonosság axiómáiból, a görbült terek elméletéből, a négy- és több dimenziós geometriából, és általában szeretett függőőnnel játszani, és még a tanórák szünetében is: a Möbius-szalagról vitatkozott társaival, akik messze elmaradtak tőle ezekben a stúdiumokban, és még azzal sem vigasztalhatták magukat, hogy különbek lettek volna Redl kadétnál a tornateremben, a terepen, a lőtéren, a nyeregben, a vívópáston. Dr. Prof. Hamza Tibor őrnagy úr évnyitója: „A hadsereg: egyrészt a legszilárdabb testület, amelyet emberek valaha létrehoztak, másrészt: mítosz, amit semmi más nem helyettesíthet. A hadsereg szelleme idegen mindentől, ami rendellenes, zavaros és véletlenszerű, egyszóval *civil* »erkölcs«. A kaszánya, a körlet: nem szatócsüzlet, uraim! És az önök viselkedése enyhén szólva civil! Önök fizikailag sem bírják a kadétkra kötelezően kiszabott terhelést, nemhogy idegileg! Vegyenek példát a császár Őfelségéről! Hosszú uralkodásának kezdete óta mindennap négykor kel, és estig dolgozik! Maguk meg? Maguknak biliárdasztal vagy még inkább kapanyél!!! való a kezükbe, és nem kard! nem bajonett! nem karabély! Értik?” – Az idős oktatótisztt itt már kivörösödve ordított, nyakán kidagadtak az erek, két ujjával zubbonya nyakát próbálta tágitani. Kifújta magát, és vészjóslóan halk hangon folytatta: „Vége a vakációnak, tisztelt kadét urak! Fixálják jól az agyukba ezt aényt! Semmi sem változott, annyi csak, hogy elmúlt egy nyár. Ne képzeljék magukat kentauroknak, mert be fogom bizonyítani, hogy maguk szamarak!... pávák!!! Ki dörömbölt a radírgumival?”

Néhány kadét pukkadozva fölnevetett. Redl lehajtott fejjel, szinte a többiek helyett is szégyenkezve, vörös fülekkel ült a helyén, „...maguk és Spárta! Megütközöm az önök viselkedésén, uraim! És maguk harsogják a »Prinz Eugén«-t?! Meg a »Deutschmeister«-indulót? Szálljanak magukba! A mai órát nem tartom meg. Hagyják el a tantermet!”

A folyosóra kitóduló kadétek közül egy félig pomerániai porosz, félig osztrák arisztokrata kadét, Claus vori Eckern-Freyberg röhögve jegyezte meg: „...Es wäre schon lange besser, wenn

sich der Alte in Schönbrunn bald neben Maria-Theresia legen würde...” A mondat közvetlenül Redl mellett hangzott el, a többiek eleresztették a fülük mellett, örültek, hogy elmaradt egy tanóra, eszük ágában sem volt zavartatni magukat. Nem így Redl.

„Ezt nem tűröm! Hogy merészeled te, senkiházi, a császár halálát kívánni?!” Claus von Eckern-Freyberg természetesen azonnal pofon vágta a sértésért Redlt, aki viszont állásúcson vágta a pofozót. Összeverekedtek, a körülállók alig bírták szétválasztani őket.

A parancsnok földgömbös-faliterképes, régi fegyverekkel, páncélokkal díszített hatalmas szobájában szemben álltak egymással: a polgársarj Redl és az arisztokrata Eckern-Freyberg. „Redl kadétnek igaza volt, ön pedig megérdemelte, amit kapott” – így szólt a verdikt.

Az alsókubinyi Kubinyi kastélyban töltött pár napos vakáció emlékében összesűrűsödő képek: a birtok, az erdők, a patakok, malmok, a kilovaglás, Katalin vetkőzésének és meztelenségének képe, a kastély bútorainak, termeinek és szobáinak tükrei, függönyei, süppedős keleti szőnyegek, mindez együtt és vele a Zögereiben töltött évek, a versenyek, a vizsgák, a kamaszharcok, a kadétoakat avató ünnepségsorozat emlékei, bár egyszerre és nyomasztóan hatoltak be ebbe a szállodai lakosztályba, amelynek egyik karosszékében ült, és az alvó Katalint nézte: nem zavarták, nem nyugtalanították annyira, mint amennyire feleségének, Wilhelminének „emléke”, bár ez az *emlék* most éppen itt lenni látszott, éspedig a mosolyogva alvó Katalin helyén, hiszen Wilhelminével – nem is egyszer, bár mindig nagyon rövid időre – ugyanebben a szállodában és ugyanebben a teraszos lakosztályban voltak együtt, és *Wilhelmine ugyanúgy* – fürdöt véve és levetkőzve – végigaludta az éjszakát, és az ezredes *ugyanúgy, mint most*: karosszékekben ült, kigombolt zubbonyban, és emlékezett, *ugyanúgy, mint most*: Wilhelmine nyugodtan, lassan vetkőzött, mint aki biztos benne, hogy álmos, és hogy aludni fog. Az ezredes az elfüggönyözött ablak előtt állt, háttal a szobának, tarkóján összekulcsolt kezekkel. Mit láthatott, mit nézett? Az asszonyon már csak egy könnyű melltrikó volt, amikor hátrafordult. Ez a trikó ismerősnek tűnt: messziről, régről, s bár a női ruhadarabok a lehető legkevésbé érdekelték, mégis milyen kép bukkant elő a mélyből, hogy arca szinte belefe-héredett és pillantása összeszűkült? Talán nővérei közül valamelyik viselt ehhez hasonlót, a legfiatalabb, a legkedvesebb? Elke talán... Elke trikója, Elke melltrikója!

– Vegye le azonnal... azt a trikót!

– Parancsára, uram, de miért olyan sürgős? Hisz úgyis vetkőzöm – mondta kedvesen ingerkedve Wilhelmine.

– Levenni! Meg ne lássam még egyszer ezt a... ezt a trikót! Legjobb lenne elégetni, vagy kidobni... a hóba...

– Tűz és víz. Hát döntse el. Azt teszem, amit kíván – mondta az asszony elkomolyodva, miközben fején át testére siklatta a hófehér csipkés batiszt hálóinget. Redl most a hálóinget nézte meredten. Nézésében benne volt: nem látja az asszonyt, aki az ingben van. Wilhelmine érezte: benne vannak az „irritációs zónában”. Most bármit mond vagy bármit tesz: hiába. A férfi szemén látszott, hogy nem azt látja, amit néz, pillantása átsiklott az ágyán elhelyezkedő asszonyon, ő maga egész lényével nem volt jelen, mintha hirtelen egy másik idősíkba csúszott volna vissza, mintha lenne még keresni – vagy akár változtatnivalója abban a messze megtörtént múltban, ami föltámadt benne. Mintha csak magában beszélne, olyan halkán mondta:

– ...Kivonat az engedélyezési feltételekből... Én lehet hogy mindent megengedtem magamnak, valaki azt mondta egyszer, hogy szereti a testem szagát... én már régóta nem!

Az asszony fázósan megborzongott.

– Én uram! Hiszen itt vagyok... Miért nem vesz észre végre?

– Én egész életemben mindent észrevettem. Talán jobb lett volna, ha egy-két dolgot mégsem veszek észre... De ez most már mindegy. Érti? Világos, hogy nem érti. Bár... talán tévedek. Nincs kizárva. Lehet, hogy érti. De vajon érti-e, mit jelent, ha azt mondom: „mindegy”? –

Wilhelmine hallgatott, erősen, magabiztosan hallgatott.

– Látja az egyenruhát? Látja a parolit? Látja a három csillagot?

– Látom.

– Vegye le rólam ezt az egyenruhát... Kérem! Vegye le rólam az uniformist! A világ tele van ezredesekkel!

– Értem, Jó, leveszem. Megteszem, mert kér rá, bár nem tudom, ez mit segít. Már magam sem tudom, mit meg nem tennék magáért. Akarja, hogy én vegyem fel?

– Miért ne? Hiszen csak egy rongyot cserélünk egy másik ronggyal – mondta Redl, és a hálóingre nézett. Hát hálóing ez, tényleg? Avagy az alvó polip teste?

– Ismerjük mi egymást, ezredes? – kérdezte Wilhelmine, miközben gyengéden segített Redlnek a zubbony levetésében. – Ismer engem?

– Én katona voltam, Wilhelmine, katona, nem ember. De mondta, hogy álmos, aludni akar. Feküdjön hát le, és aludjon... és hát, ha tud, álmodjon szépeket, nem zavarom tovább magammal.

– És maga? Maga nem álmos? Nem szeretne lefeküdni végre?

– De, de, mennyire. Igen, álmos vagyok.

– De... de. Akkor miért nem teszi, amit szeretne? Ha nem is mellém, ha nem is énvelem, de legalább azért, hogy végre kipihenje magát. Nem akarom elcsábítani, ha ettől fél. Csak aludni szeretnék. És magát szeretném. Sőt szeretem. Megköszöntem a maga szépséges Katalinjának, hogy bemutatott egymásnak minket.

– Igen? Igen. Én alvás előtt szeretnék álmodni valamit, ahogy mondtam: szép álmokat. Szeretnék álmodni, alvás előtt...

Aztán elnyúltak csöndben, egymás oldalán, mint két véletlenül egymás mellé vetődött idegen, akiknek azonban nincs mit tartaniuk, nincs mit remélniük egymástól. Redl – ha nem is álmodott, de legalább hetek óta itt először kialudta magát.

Nem úgy, mint az emlékezésnek ezen a Katalinos és mégis Katalintalan éjszakáján. Redl tisztában volt Katalin és Wilhelmine összemérhetetlenségével, noha ez a két nő az ő életében mintegy közös testhüvelyből lépett elő és zárkózott vissza, ha távollétük tartóssága lehetővé tette természetük és egyéniségük bonyolult különbségeinek valamiféle önkényes együttlátását: Katalin ereje gyenge és játékos, Wilhelmine gyengesége erős és komoly volt; mindketten érezték Redlt, ámbátor különbözőképpen és különbözően képtelenül. Katalin akaratos elszakadni nem tudással őrizte magában a képet a ragyogó karrier előtt álló, azt részben meg is valósító, egykori fiatal férfiről, a valamikori kadétról, és nem akarta látni, legkevésbé belátni és tudomásul venni, hogy kialakult képének éles vonásai mögött elmozdul – lassan – minden, az arcái lágyul és porlad, töredezik, saját gátlásai és görcsei felé – le, alá – gravitál az oly kikezdetetlennek látszó személyiség. Wilhelmine ezzel szemben a rejtegetett magányt, a be nem vallott kétségeket, a sötét küzdelmet látta: a megsejtett, de egészen és azután kimondhatóan föltárható titokként sohasem merte az életére az életével válaszolni hagyni az ezredest, aki bár a férje volt – Katalin bájos „kerítéséből” -, nem volt egyszersmind társa is, ehhez nem volt elég közös idejük és valamennyire is meghitt, védett időzésük, és hely sem órákhoz, napokhoz, évekről nem is szólva. Wilhelmine úgy érezte: vonzalma egyoldalú.

Az alvó Katalin, mintha álmának különös ösztöneivel, az álomnak testet-tudatot-emlékezetet mintegy védtelenné tevő kiszolgáltatottságában: megérezte volna, hogy alvása-álma valakiben, aki őt ebben a helyzetben szabadon nézi, régi dolgoknak áradását, újralátását idézi elő, hirtelen felült, kinyitotta a szemét, a férfira nézett, olyan tekintettel, mintha nem ismerné, mintha nem tudná, hogy hol és kivel van, azután visszadőlt a párnára, oldalára, majd hasára fordult, és tovább aludt. Redl odament az ágyhoz, betakarta Katalint, közben az asszony vállához ért, a selymes, meleg bőr, a hajtincsek viszonzták ezt az érintést, de Katalin nem fordult meg, csak nagyon halkán kérte a férfit: „Hát nem fekszel le, aludj el velem.” Redl járkált a szobákban, kiment a



teraszra, a hideg, tengeri szél fodrozta a haját, visszament a karosszékhez, leült, és most már úgy *emlékezett* – szinte szisztematikusan -, mint aki leül dolgozni egy olyan munkához, amelyre senki nem kérte, mégsem térhet ki előle, mint ahogy azok elől a személyek elől sem, akikre az az emlékezésmunka irányult, azon az édes, most oly nyugalmas, alvásba-álomba hívó médiumon keresztül, akit kamaszkora óta ismert, és aki egy nő volt, sarja egy bárói rangra emelt magyar nemesi családnak, Katalinnak nevezték el a keresztségben, és magashegységi vidéken született, Észak-Magyarországon, de *élni*: Bécset tanulta meg, és aki csapongó életének szabadságával azt a szabadságot is kivívta magának, hogy a legfelsőbb szinten is elfogadták őt olyannak, amilyen. Maga a császár nevezte Kubinyi Katalin baronesszt: „a dualizmus gyöngyszemének”. Redl mindig őszinte volt Katalinhoz, hatalmának csúcspontján is, amikor tábornokok és ősnemes családokból származó nagykövetek élete, sorsa, stalluma függött az napi kedélyétől, Katalinnal szemben az örök *kadét* maradt. A kamasz. Nézte az alvót, és az 1913-as esztendő megnyitó bálra gondolt, a Burgban. Édesen, szélesen, fülbemá-szóan áradt a valcer, körülfolyla, magával sodorta a táncolókat, szinte illata és színe volt ennek a hangtömegnek: forgatagában mosolyok villantak, brokátok, csipkék, atlaszselymek suhogtak, diadémok szikráztak a fehérre púderezett gömbölyű, meztelen női vállak felett. A fülönfüggős, gyémántos fülcimpák bókóktól pirultak, a gondosan ápolt bajszok és pofaszakállak brillantintól illatoztak, rendjelek, frakkok, díszegyenruhák hullámoztak a zene ütemére.

– ... minden, ami valaha jelentett valamit a számomra, most már semmit sem jelent. Félek ettől – mondta Redl egészen közel hajolva Katalinhoz, beszíva a dús hajkorona illatát.

– ... Mióta? Régóta? Én sem? – kérdezte Katalin, és a forgásban Redl szemét kereste. Kicsit szédült volt: a pezsgőtől, a csillároktól, a tánctól. – Mitől félsz hát, éppen te, ezredes, akitől annyian félnek?

– Önmagamtól. Bennem lenne a hiba, hogy már jó ideje másként látok, mint a többiek körülöttem? Mintha inogna minden...

– De hiszen inog is, nem érzed? Mi is – kacagott Katalin. Redl megállt, nem folytatta a táncot, Katalin könyökéhez nyúlt.

– Gyere, üljünk le egy kicsit, vagy nem bánom, még egy pezsgőt?! Mit számít az már? Végeredményben ha egyszer nem is vagyok itt, ahol vagyok, akkor pezsgőt sem iszom, amikor pezsgőt iszom...

Átmentek a táncterem fala mentén, a párokat kerülgetve közben, egy csendes mellékszobába, ahová már alig szűrődött be a zenekar muzsikája. Az ezredes intett egy várakozó pincérnek, aki készségesen melléjük tette az ezüstvödörbe hűtött palackot, s egy alacsony asztalra a két talpas, metszett kristálypoharat. Katalin még dúdolgatott, nem tudta olyan hirtelen „abbahagyni a táncot”, mint Redl. Katalin „belül” még táncolt, Katalin teste: maga volt a tánc.

– *Ez a hely is, ez a bál* – folytatta az ezredes tűnődve. -Sokszor úgy érzem, egy erősebb szélroham elsodorhatná, mintha *alap* és *tető* között nem lenne semmi. Hová tűntek a támpillérek, oszlopok, Katalin?

– De hiszen itt van ön, Redl ezredes! Egy „oszlopos” oszlop! Minek *alap* és mihez *tető* olyan helyen, ahol *te*, Redl, jelen vagy! – kacagott Katalin.

– *Ez a bál, Katalin, a ruhák... a díszegyenruhák, a nagyestélyi ruhák, a gyémánt brosstűk és fülönfüggők bálja...* A jelenlévők mintha nem is lennének jelen. Te sem. Én sem. Iszonyú „helyzet” ez: nincs se *ideje*, se *helye*, egyszerűen olyan, mintha az emléke volna valaminek, de *nem a mi* emlékezetünkben.

– Te jó katona vagy, Redl... tudom, régen verseket is írtál, egyszer Kristóf mesélte, hogy még az iskolában fel akartál olvasni neki egyet... de ő, és ezt holtáig bánja – Katalin elnevette magát -, hogy közben, míg te a verset olvastad, ő bizony mélyen elaludt. És te, Őfelsége legkiválóbb katonája... a Monarchia feltehetőleg egyik legrosszabb költője... te, Redl, most egyszer csak

fölcsaptál volna filozófusnak? Hát majd holnap elolvasod a bécsi lapokat, ahogy szoktad: első betűtől az utolsóig, ez nyilván magas munkakörökkel jár együtt... és olvasni fogod, hogy igenis *itt* voltunk: *te is, én is,*

– Legszívesebben gázriadót rendelnék el... Gázálarc mindenkire! Imitált gáztámadás-elhárítási gyakorlat... amikor a tisztek és főnemesek... és a hölgyek éppen egyik táncból a másikba szédülnek! De hát még ezt sem vennék komolyan... Azt hinnék, hogy álarcosbálban vannak.

– Miért? Te ezt eddig nem tudtad? Hiszen a foglalkozásoddal jár, hogy álruhára, álarcra, álcára gyanakszol... -ingerkedett Katalin. Redl, kezében a pezsgővel, mozdulatlanul meredt a semmibe, mint aki nem látja és nem hallja, ami körülötte történik, még inkább: mint aki észrevette, érzi, tudja, hogy nem történik körülötte semmi.

– Sokáig, úgy látszik, abban a hitben éltem, Katalin, hogy a tölem telhető legkeményebb szolgálat: helyettesíti a gondolkodást, azt, hogy bizonyos kérdéseket feltegyen magának az ember... Most? Rajtam a mundér. Kolostorba kellene vonulnom, egy önsanyargató szerzetbe. Vagy?!

Egyszerűen: át kellene állnom a szociáldemokraták oldalára?... Ugye?!

– A szociáldemokraták azok mind zsidók, nem?

– Lehet. Nem tudom. Egy órán belül megtudhatnám, milyen felekezethez tartoznak.

– Ezzel a lépéssel ugyancsak meglepnéd Öfelségét... és a trónörökös is... talán még az öcsémet is, aki pedig nem sok mindenben lepődött meg, legalábbis azóta biztosan nem, amióta megtudta, mi van a nők lába között. De azt hiszem, mégis... legjobban a szociáldemokratákat lepnéd meg, ha átallnál hozzájuk. – Nevetett, aztán elgondolkodva folytatta: – Azt hiszem, értem, mire gondolsz. Gyere, menjünk el Bécsből. Ha kell, kiadom zsidó bérlőnek a rám eső birtokrészt, azután az Antillák! Jamaica, Puerto Rico... vagy a szép, szomorú Trinidad! Gyere, Redl, élénken el tudom képzelni magunkat egy havannai verandán, fehér hintaszékben...

– És ez a mundér? Kedves Kata, ezt egy zsidó becsüsnek adjam el valamennyi kitüntetéssel együtt egy sombreroért és egy coltért?

– Miért ne? Nem te mondd mindig: „a világ tele van ezredesekkel”? Hát egy a sok közül most kiválik a nagy regimentből. Egy közülük elmegy *máshová*.

Sokáig hallgattak ezután. Végül Redl csöndesen így szólt: – Nem lehet. Már nem. Az őrség a helyén marad. Lehet, hogy ez a kor más eszméket állít fel, mint amilyenekben én felnevelkedtem és hittem, de az öröhek a régiek! A filozófusok egy új értékrendet, új erkölcsöt, új esztétikát dolgoznak ki... mellel milyen áron? Lerombolva a régit! Hogy mindig így volt? Jó. Elfogadom. De a hadsereg az újnak és a réginek a határán áll, szellemi és fizikai értelemben egyaránt... A hadsereg magányos. Ez a Birodalom már régen nem létezne a hadsereg nélkül! Ez a Birodalom tehát: magányos. Nem a külső ellenség kényszeríti rá a Birodalomra a hadsereg szentesített, államilag védett kultuszát, hanem a *belső élet* hanyatlása... Azok, akik *páncélt* viselnek: a *porcelánt* őrzik, többek között az alsókubinyi ómeissenai porcelán szervizeket is... Sőt, kedves Katja, a te szoknyádat, a te napernyődet is, a te fülbevalódat, gyűrűidet, medalionjaidat, a te brosstűdet is, végső soron ez a magányos k. u. k. hadsereg őrzi! Ne hidd, hogy ez neked, úgymond, „kijár”...

– Te ör! Mit akarsz? Te, aki annyira szereted Klimt képeit... Wagner, Loos, Olbrich épületeit, te tulajdonképpen szeretnéd eltüntetni a kultúrát? Adjam el a nyakékemet, összes gyűrűmet, s a hadsereg, teszem, a nehéztüzérség fejlesztési alapjába ajánljam az érte kapott pénzt?

– Ez a Birodalom a XX. században olyan, mint Bizánc volt: utolsó erődtítménye valaminek, aminek elmúlt az ideje. És Klimt? Klimt is bizánci festő... Katalin, te félsz a haláltól? *Félsz nem élni?* Kati?

– Egyszer Kubinyba hívott Pestről egy neves festőt a nagyapám. Régi rajzokat, festményeket

mutatott neki, amelyek nagyanyámról készültek... sokat... húsz vagy harminc rajzot és nagyon szép portrékat. Én olyan tizennégy éves lehettem. A nagyapám nem mondta meg a festőnek, kit ábrázolnak a rajzok és a festmények. Csak azt kérdezte tőle, hogy szerinte létezett-e az a nő, érted? hogy élt-e valóságosan, akit a rajzok és a festmények ábrázolnak... vagy csak képzelet után készültek a képek? Én jelen voltam. A festő sokáig nézte a képeket. Aztán megnézett engem. Azt mondta: a nő, akit a képeken lehet látni, valójában sohasem élt... „Mindig is tudtam”, mondta erre a nagyapám, és aztán... néhány héttel azután, hogy a festő ott járt nálunk, nagyapám kiment kedvenc vadászlesére, és ott agyonlőtte magát. Számomra akkor kezdett létezni a nagyapám, amikor valójában meghalt. Akkor féltem, mert nekem anyám is, apám is: meg akarták *magyarázni* nagyapám „esetét”. De én tudtam a „magyarázatot”, megértettem, hogy a halál az utak egyike, de nem ellentéte az életnek. Ami választható is, az nem lehet félelmetes is, nem?

– Ugy van... a bál, amely nem bál, amely nem történt meg, noha a holnapi lapok azt fogják írni, hogy megtörtént, hogy jelen volt Kubinyi Katalin baronessz... és sokan mások, köztük egy Redl nevű katonatiszt is. De nem!

– Heccből akár, ha akarod, még fényképeket is csináltathatunk magunkról! Vannak itt fotográfusok is! – mondta kedvesen Katalin.

– No, azt nem, azt mégsem! Inkább elhiszem: itt vagyunk valóban!

Ezen az éjszakán hihetőbb volt az a bál, mint akkor, amikor valójában történt. Az ember sokáig úgy él, hogy nem-bán ja, hogyan él. Azért nem bánja, mert nem hiszi el, hogy azonos önmagával, ezért azt sem hiszi el, hogy ő is „bajba” kerülhet. Aztán, ha hirtelen rádöbben, már késő. Addigra már eltékozolta önmagát. És attól fogva már alig mer „magára” gondolni.

Redl pedig azok közé tartozott, akik önmagukon keresztül élik a világot, vagy fordítva: csak azt tette, amit a „világ”, melyben élt, megengedett^ szinte kijelölt neki? Bár gyakran kereste, nem kívánta igazán a bajt, a veszélyt, inkább azt a pillanatot, amikor túljutva rajta, diadallal érezhette: kikerült belőle, győzött, élt és él. Ezért üzte, hajtotta a „véghelyzeteket”, hiszen nem volt mit vesztenie, személy szerint legalábbis nem; amit viszont ilyen módon nyert, az újra meg újra valami különös mámorral töltötte el. Csak ennyi? Nem, nemcsak ennyi. Többet látott, meeeeeesszebbre nézett, mint az a kör, amelyben mozgott, és sokszor érezte úgy: nem tud mit kezdeni azzal, amit lát. Ez félelmetes, bénító érzés volt, de soha nem tartott sokáig. Mindig felülkerekedett benne a fegyelem, amely gyerekkora óta megszabta tetteit. És csinálta tovább a dolgát, holott már régóta nem volt biztos benne: kit szolgál, és milyen cél érdekében. A szolgálat tette azonossá önmagával, a sokszor hetekig tartó pihenés nélküli hajsza egy nyomon, amely olykor sehová sem vezetett. De ha mégis, ha bebizonyosodott, hogy ösztöne nem csalta meg, hogy a szál, amelyet elkapott, a történések kusza gomolyagából elvezette egy olyan pontig, mely, mint egy szöttes egészének hiányzó mintázata, még szövetlen része hirtelen kiegészítette és érthetővé tette az addig csak feltételezett képet: elégedett volt magával, pedig tudta, a következő nap, a következő akció újra mindent összezavar. Minden következő nap, minden következő akció valami biztos egészhez kellett volna hozzátartozzon: biztos *részként*. Ám a célba vett „egészben” megjelent a bizonytalanság, az esetlegesség, az integráció hiánya. Katalin volt az egyetlen ember, akivel minderről beszélhetett volna, talán azért, mert Katalint mindez annyira nem érdekelt, hogy egyenesen kíváncsi lett „mindenre”, amiről barátjának mondanivalója volt az ő számára. Katalin nem volt kíváncsi a Redl számára sokszor oly fontos részletekre, ő az egészet szerette egyben látni, de ez az „egész” már nem volt sehol. És ezt Katalin Redl nélkül is sejtette. Ő arról beszélt – válaszul mintegy Redl önmaga létezésével kapcsolatos kétségeire -, hogy azt a „katonaszagot” szereti, amit régen, Alsókubinyban a fiatal kadéton, öccse barátján először megérezett. És beszélt arról is, kéretlenül, hogy első szerelme még kamasz lány korában egy lovászfíú volt, s hogy annak a szaga – a lószerszám, a ló testének kigőzölgése, az istállók csípős párája és a fiatal fiútest verítéke – milyen erősen vonzotta, s bár a lovászfíú álmodni sem

merhetett róla, ő igyekezett úgy intézni, hogy minél több alkalommal érjen hozzá, csak úgy, véletlenül, s élvezte a zavarát, az önkéntelenül föltámadó indulatot, az csengő szemét. Éjszaka, a szobájában sokszor elképzelte, hogy a fiú feje egyszer csak megjelenik a sötét ablakkeretben, és akkor ő majd úgy tesz, mint aki alszik, és álmában lerúgja magáról a takarót, hogy ott feküdjön csupaszon és ki tárulkozva, de ha a fiú beljebb merészkedne, akkor majd sikoltva felriad, fölkapja a széken heverő lovaglóostorát, és végigvág rajta, hogy kiserkedjen arcán a vér... De a fiú soha nem jelent meg máshol, mint Katalin álmaiban. Redl komoran hallgatta ezeket az elbeszéléseket, s egyszer megjegyezte, hogy hazudott Katalinnak akkor régen, amikor a szüleiről beszélt és azt mondta, hogy elszegényedett kisnemesek... „Tudom, már akkor tudtam – mondta kacagva az asszony -, és füttyölök rá, gyere, feküdj mellém... hol van már a *magát* annál, *ami*, valami *másnak* képzelő ifjúság...” Ezt a mondatot mintha most mondta volna az alvól Katalin, legalábbis az ezredesnek így rémlett. Fel akarta kelteni, hogy a simogatásában, a testének-testére ölelésében alhasson el. Ehelyett maradt: a széktámla. Nem volt képes a testével is hazudni, elég volt hazugságnak: a helyzet. A széktámla. Az emlékezés. A helyzet átértékelése. Elérhető-e még a teljes tisztázás: ha igen, milyen úton? 1. Kihallgatást kérni Conrad vezérkari főnöktől; 2. kihallgatást kérni a Birodalom valamennyi fegyveres erejének, a közös hadsereg és a magyar Honvéd-Landwehr, a Horvát-Land-wehr, az Osztrák-Landwehr főparancsnokától, Ferenc Ferdinánd trónörökösétől. Felhívni figyelmüket a Birodalmat fenyegető valamennyi *belső* és *külső* erő közeles és kivédhetetlen együttthatására. Elsősorban a pánszláv veszedelemre, a Nagy-Szerbiáért friss lendülettel megindult délszláv mozgalmakra, amelyek kapcsolatot teremtettek az Ifjútörök mozgalom radikális-demokratikus és horribile dictu: antimilitarista vezetőivel, továbbá – noha fő bázisuk természetesen az orosz birodalom hadserege – a csehekkel, a szlovákokkal, a szlovénokkal, horvátokkal figyelmen kívül immár nem hagyható akkord-munkatervet igyekeznek kidolgozni: a Birodalom és a Birodalom körüli status quo katonai-politikai megrendítésére. Az „illír álom” nemkülönben veszedelmes. Független dalmát állam... Megengedhetetlen, hogy a délszláv etnikum élén ágáló – európai szempontból újszülött – Szerbia tengeri kikötőt nyerjen az Adrián! Dalmácia kérdése. A nagy nyugat-európai hatalmak, kivéve a Német Birodalmat, tulajdonképpen nem törődtek bele Bosznia-Hercegovina annexiójába, ez pedig olyan fénybe, még inkább olyan árnyékba helyezi az 1908-as annexió *tényét*, mintha *nem volna tény*, tehát csak a Birodalom hadserege – éspedig preventív háborúkkal – lehet képes arra, hogy az európai hatalmak számára – a diplomácia parfümje helyett löporral – ezt a nagy tévedését a Birodalomnak: mégis *ténnyé* tegye, még hozzá úgy, hogy maga a tárgy, a geopolitikai téma ne képezhesse vita tárgyát sem a sajtóban, sem az egyének megítélésének amúgy is egy *eset* egyszerűségére korlátozott birodalom-privát beszélgetéseiben, ergo, a notórius beszélgetőket arra a magasabb és egyben végleges szempontra kell figyelmeztetni, hogy ők csak azáltal egyének – vitatkozó, egyéni illúzióik szerint ítélő emberek -, hogy ezt a XX. századi Európában kihívóan egyedülálló, még élő, még szerves „dolgokból”, „jelenségekből” és már régen *nem élő* „dolgokból” gyűjtött gabonát egy szűk és avult garatba – amely alatt alig forgó kövek örölnek – *hagyják*, engedjék, életükkel együtt, szépen aláhullani, mint a Birodalom százados szélmalmainak molnárai, akiknek több vadbúza, több konkoly jutott, mint búza, akik már nem a Birodalom fényében, hanem e kolosszus árnyában születtek. Redl realizmusa ilyenkor, noha ez általában nem volt jellemző reá, elkalandozott bizonyos történelmi analógiák, párhuzamok felé: Rómát a barbárok ellen végül is nem voltak képesek megvédeni a légiók. A légiók, amelyek Britanniáig, Pannóniáig, Kisázsiaig, Afrikáig eljutottak, és ahol őrhelyeik – a castrumok – állottak, ott volt a *limes*, a birodalmi határ! Mi van most a régi castrumok, a legendás limesek helyén? És elesett Bizánc is, hiába védte Európa valamennyi keresztes lovagja, tengerre néző hatalmas bástyái, vastag falai, magas tornyai: megnyíltak, beomlottak, összedőltek a félhold jelképe alatt Bizáncot ostromló „igazhitű” harcosok csapásai alatt. Összeomlott a spanyol

gyarmatbirodalom is, amelyet egykor ama három híres karavella kezdett gyaparítani, hogy azután mind Hatalmasabbá növekedjék, most pedig Szent Spanyolország *saját* területén kénytelen idegen tengerészeket megtérni, még ha csak egy sziklaszirtnyi területen is, amelynek neve: Gibraltár... A Monarchia a negyvennyolc-negyvenkilences háborúk idején csaknem széthullott. Azután fokozatosan elveszítette itáliai tartományait. És most: a robbanásig feszült balkáni helyzet. A háborúba sodródás veszélye Oroszországgal... Az olasz igények az egész Adriára, a dalmát partokra, le Albániáig. Redl ezredes úgy nézett uniformisára, mintha a történelem', a világtörténelem: ezen az egyenruhán „átlátna”, mintha ezzel az egyenruhával bélyegeznék meg őt, személy szerint, és hiába is hoz meg ő minden tőle telhető áldozatot, a világtörténelem az ő áldozatát nem fogadja el, félresöpri őt és vele mindazokat, akik ezt az uniformist viselik. Redl agyán az is átvillant, hogy voltaképpen nem a „világtörténelem” zavarja őt, hanem *saját, tulajdon, másokéval* — még egy pihenésnyi időre, annyira bár: hogy valaki másnak a szemével láthassa önmagát — *el nem cserélhető élete*. Félt önmagától. Félt ettől a félelemtől. Azt érezte, hogy háromcsillagos, aranygalléros egyenruháján *átlát* a világtörténelem, és ez a szörnyű „szem” azt is látja, senki és semmi nincs e mögött az egyenruha mögött, csak az a félelemérzés, félelme önmagától, amely minden más érzést kiszorít, megszüntet és *magára* csavar, mint egy orsó, minden más emberi érzést lehúz *magával*, mint egy erős, mély örvény, és nem engedi egy pillanatra sem, hogy *mást* érezzen, mint *önmagát*, ami a félelem maga volt Redl számára. Valahányszor végiggondolta életét, mindannyiszor megállapította: életéhez senki nem tartozott: még maga Katalin sem, Wilhelmina sem, az a Katalin sem, aki mindent tudott róla, akinek mindent elmondott, akivel annyit nevetett, akit Redl szeretett, az a Katalin sem tartozik öhozzá. És mégis — ez keltette és fokozta volna félelmét saját magától? — úgy érezte: az *élete tartozik*, s olyan ez a tartozó élet, olyan ez az életadósság, amelyet nem tud sem megadni, sem törleszteni, mert nincs *kinek*. Lazult csak egy kicsit is el önmagától való félelme, oldódott a már-már szorító, sokszor fizikailag elviselhetetlen tartozástudat: az Adrián, Abbáziában, különösen ha ott Katalin társaságában időzhetett: máris vágyott vissza Bécsbe, a Birodalom szívébe, az Evidenzbureau sivár irodáiba, hogy hamarosan — új eseménybe, új akcióba kezdve — ismét úton legyen. Egyre kevesebb türelme volt önmagához. Redl tudta, hogy „figyelik” az életét, de ettől semmiféle félelmet nem érzett, csak attól félt, ami ő maga volt — tartozója, adója, de kinek? -, és ő maga is „figyelte” önmagát, miközben mind fáradtabb lett, nem a napoktól, nem az akcióktól, nem a zajló „világfolyástól”, nem a világtörténelemtől, hanem önmagától lett egyre fáradtabb, kimerítette iszonyatos „összegű” *tartozása*, ő maga volt ez az „összeg”, és ezt az összeget, hajlott arra, hogy higgye: ez így van, a *semmi* adta neki, noha ő nem kérte, azaz soha nem kérte *önmagát!* Arra pedig Redl képtelen volt, hogy saját magát teljesen odaadja valaki másnak, mindazért, amit az a másik adna érte. Alfred Redl vezérkari ezredesnek tökéletes és riasztó összkép birtokába sikerült jutnia mestersége és az azzal járó szinte korlátlan, mindenesetre „emberfeletti” hatalma révén: tudott a Birodalom valamennyi törzstisztjének, tábornokának, főtisztjének, valamennyi nagykövetének, ügyvivőjének, továbbá az osztrák, a magyar, a cseh, a horvát politikai élet vezetőinek minden „viselt dolgáról”, „ügyeiről”, adósságaikról, szerelmeikről, és tudta róluk azt is, ki-kí hogyan kísérli meg eltitkolni a világ elől a titkait, vagyis a *valóságos életét*, egy másik élet, egy csak mutatott, csak „festett” élet külön terhének viselése árán is. Ha *parancsot* kapott volna Redl: két hét leforgása alatt képes lett volna megmutatni nekik maguknak is, majd pedig az ügyészeknek, a vizsgálóbíróknak és az ítélőbíróknak is: a „főrendek”, a magas hivatalviselők és a köreikben élők *valóságos* életét. Ám ilyen parancsot Redl soha nem kapott. Ezt a parancsot csak Öfelsége I. Ferenc József császár adhatta volna a Birodalom ezredesének, de a Burgban — hajnal öttől estig, éjszakáig — dolgozó Imperator soha nem írt alá ilyen természetű parancsot, melynek célja, tömören: a *teljes tisztázás*. Redl képes lett volna végrehajtani a feladatot, vélte elsősorban magáról maga Redl és még sokan, akik félték tőle, akik tudták, hogy Redl *tudja* az „életeiket”,

akik tudták, hogy Redl éppen az ő egyes esetükkel, nagyságrend szerint értékelve, majd egymásutánba sorolva az „egyes eseteket”, képes volna erre az inkvizítori feltárássra és leszámolásra. És egy ilyen parancs vételének első pillanatától kezdve Redl nem félt volna többé Redltől, elfelejtette volna önmagát, a büntudattal együtt, hogy az élete nem tartozik senki életéhez, élete mégis tartozás, és azt nincs kinek megadnia.

Redl és Kubinyi Katalin bárónő Kettesben ültek a Kaiserhof kávéház üvegezett teraszán. Redl hallgatott. Ehhez „barátnő-barátjának”, Katalinnak nem volt mit hozzátennie.

– ... lassan tablettákat fogok szedni én is, mint a nők? -kérdezte könnyed melankóliával hangjában Redl – .. altatókat és izgatóporokat, lehetőleg egyszerre mind a kettőt, ahogy a hölgyek, ha nem jön a szemükre álom... vagy amikor nyitott szemmel is álmodni akarnak?

– Hát szedjél. Mi tart vissza?

– A hatástalanságuk. A hadsereg nem a régi. A hadsereg *álmodik*. Olyan háborúkról álmodik, amelyeket nem képes győztesen megvívni. Csak a parádék meg a hadgyakorlatok a régiek... de a szellem, az megváltozott...

– Nem vagy már kadét... És mondd csak, mi közöm nekem a hadsereghez?

– Ja. S bánt az is, ami Krisz és köztem történt...

– Kristófot, látod, például egyáltalán nem bántja az, ami köztetek történt... Ne törődj vele te se... Kész. Passz. Az évek ilyenek, és az élet pedig ilyen évekből áll, vagy nem? – kérdezte Katalin mosolyogva.

– De. Úgy, ahogy mondod... pontosan: az évek ilyenek, és az élet pedig ilyen évekből áll. Ja. Mondd csak, Katalin, te Heidelbergben vagy Göttingenben, esetleg Jenában tanultál filozófiát, hogy ennyire bölcs vagy... sőt, hogy ennyire közömbös és egykedvű vagy ahhoz, ami veled és másokkal történik? – kérdezte szomorú derűvel Redl.

– Én? Én zongorázni tanultam... sőt még hegedülni is... Istenem, mennyire untam mind a kettőt! Másokkal mi történik? Azt kérdezted? Na! Nem tudnám neked a füledbe súgni, hogy mennyire nem izgat, hogy mennyire nem érdekel... az, ami másokkal történik: valójában nem is történik meg, csak ők „mondják a magukét” az embernek, hogy ez meg ez meg ez történt... De tulajdonképpen te is így vagy ám ezzel! Csak neked nem a lóverseny, nem a tőzsde napi árfolyama, hanem egyenesen és személyesen a „világtörténelem” okoz gondot... Ó! Luxus! És ezt viszont *én* tudom *rólad!* – mondta Katalin. Mindketten nevettek. Együtt és egymáson nevettek, mint önmagukon.

– Eltaláltad. Bár az nyomaszt néha, hogy a trónörökös köreiben „operáló” tisztak nemigen kedvelnek engem... és most már az öcséd sem... őt viszont a trónörökös nagyon is kedveli!

– Hát aztán? Kristóf újabban úgy iszik, mint a gödény. Pont ő izgat téged?

– Ő is. De ennél komolyabb dolgok is...

– Például... ha ugyan nem is érdekel igazán, azért csak mondd. Minket... ott is... nekünk kellene offenzívába átmennünk az egész Balkánon... és azt is tudom, hogyha meghal az öreg császár: vele együtt meghal a hadsereg is... az én egyetlen és igaz otthonom...

– „Gimbelem-gombolom...” – dúdolta Katalin nevetve és gúnyosan, mintegy az egész hadseregről, az egész szoldateszkáról fejezve ki véleményét, Lehár Luxemburg grófja című operettjének híres slágerével. Redl hallgatott. Érezte, és mást nem érzett: egyedül van, nincs vele Katalin, noha mellette ül.

– És Wilhelmine? – kérdezte komolyan Katalin. – Mikor láttad őt?! – Redl szinte felriadt magából erre a kérdésre, sokára válaszolt:

– Svájcban van... szanatóriumban... azt hiszem, Ober-Engadinban...

– Nem is tudod pontosan, hogy hol? Hogy melyik szanatóriumban?

– Nem. Pedig megírta a címét. Kérlek, Katalin, a kedvemért látogasd meg Wilhelminét...

– Teneked elment az eszed? És még kit látogassak meg helyetted? A saját anyádat is, a három

nővéredet is én látogassam meg? Megáll az eszem! Tényleg. Jaj! Menjünk!

– Hová?

– Az mindegy. De most: külön, nem együtt. Nem bírlak elviselni, hallod?!

– Engem? Magamat csakis nekem magamnak kell elviselnem! Ez egyre nehezebb.

– Mennyire látszik is rajtad! Te „szegényke vadállat”! Menjünk! Vagy... – proponálta gúnyosan Katalin, miközben Redl kifizette a rumos fagylaltot – rohanj, és nézz meg egy Canova-szobrot! Az megnyugtat téged. Múltkor is írtad: „Különös, szinte okkult kapcsolat fedezhető fel a floreáns, déli Canova és az északi, »jeges« Thorvaldsen egyes szobrai között...” Na, menj, fedezd fel újra! Biztosan létezik ez a „szinte okkult kapcsolat”, ha nem is Canova és Thorvaldsen szobrai között, de legalább a te hibbant agyadban!

– Ó, Katalin, ha ismerhetett volna téged, mennyi szobrot mintázott volna rólad Canova!

– Lehet. De az azért érdekes, hogy Canova számára Buonaparte egy antik hős volt, római imperátor... consul, a görög atléták testalkatával ábrázolta az amúgy kis növésű korzikait... Túl sok szobor van a világon, Redl!

– Jó, jó... mehetünk. Sőt! Sőt, kedves Katja: *itt se voltunk*.

Hullott a hó, megült a várakozó bérkocsisok kalapjának karimáján, s ők – ha két fuvar között be-betértek egy pohár fűszeres forralt borra a sarki vendéglőshöz – már az ajtóban levették és a falhoz csapkodták elgémberedett ujjakkal. Aztán fölhajtották a forró italt, és új erőt merítve, mély sóhajtással tértek vissza lovaikhoz, mindannyiszor elégedetten állapítva meg, hogy azok még ennyi jót sem engedhetnek meg maguknak a didergő hidegben. A lovak hátán, míg gazdáikra várakoztak, pokróc volt, fejüket megadóan lógatták, olyan mélyen, amennyire csak nyakuk engedte. Az ezredes köpenyének gallérját fölhajtva éppen kilépni készült a Hotel Klomser lengőajtáján, mikor a portás hangja megállította:

– Ezredes urat telefonhoz kéri. A kedves felesége, úgy hiszem...

– Wilhelmine! Mit keres itt, ebben az időben? Csak nem a bécsi farsang vonzotta ide? Nem hiszem, hogy különösebben hasznára válna a társasági élet!

Az asszony hangja gyenge volt, elfúló, kapkodó. Redl alig értette, mit válaszol, miért jött. De aztán beleegyezett: együtt töltik az estét, megvacsoráznak valahol, úgyis csak fejét kiszellőztetni indult útnak, céltalanul. Hát most legalább itt a cél: Wilhelmine. Intett az egyik hóban toporgó kocsisnak, s a Ritterhof étterembe vitette magát.

Wilhelmine már várta. Széles karimájú prémes kalapját nem vetette le, a nyakában is prém volt, amit fázósan húzott még szorosabbra, pedig a terem meleg volt, szinte túlfűtött.

”

– Egyenesen Ober-Engadinból jövök, Katinkától kaptam levelet, tulajdonképpen ezért jöttem... aggódom magáért, olyan furcsa volt az a levél. Mi történt magával, amióta nem láttam? Gondjai vannak?

– Gondok? Hát így is lehet mondani – nevetett Redl, de közben már az étlapot tanulmányozta.

– Mit akar enni? Pulykát, gyöngytyúkot, pisztrángot? Különben merő véletlen, hogy megtalált, holnap már hiába keresett volna. Elutazom.

– És én nem kértem, hová – mondta lemondóan az asszony. – Egyébként nem is vagyok éhes, de ha már itt vagyunk, nem ihatnánk egy kis pezsgőt? Az olyan jól fölmelegítene...

A második pohár után – amit szinte egy hajtásra ivott ki – elmúlt a hideg a testéből, hátralökte a prémboát, alatta gyöngyházfénnyel villant meg a ruha kivágásában csupasz nyaka és válla.

– Aggódok magáért, ha ugyan nem sérti az aggódásom – suttozta gyöngéden. – Olyan sápadtnak látszik... Redl nem felelt. Most kezdje el sorolni, mi mindenért aggódhatna ez a kedves, tudatlan lélek, ha Isten megvilágosítaná az agyát, és tudná mindazt a sötét tudnivalót, amit ő, Redl egy pillanatra sem bír elfelejteni? Nem tenne most jót egyikőjüknek sem, ha elkezdené fölmondani rá váró – döntésére, ítéletére, olykor csak megérzésére váró – tennivalóit,

amit éppen kiszellőztetni, kipihenni akart magából, amikor esti sétájára indult. A holnap reggel, az más. Akkor majd szembe kell néznie a valósággal, aktuálisan az asztalán sorakozó számos ügyben foganatosítandó intézkedésekkel vagy éppen ellenintézkedésekkel. De ma este még... ma még nem. Így hát igyekezett megnyugtatni Wilhelminét. Valami mese kellene, valami lágy, elringató téma, amitől kimúlna belőle a rossz előérzet, ami Bécsbe hozta, hites urához, férjéhez, életének ismeretlen társához. Redl-nek eszébe jutott egy álma, egy ideje visszatérő, bár soha nem teljesen azonos, mindig új részletekkel bővülő álma, de igyekezett elhessegetni magától, mikor látta, hogy Wil-helmine többször is, lopva, saját pulzusához nyúl. Rosszabbodott volna az állapota? Egyáltalán: mit művelnek vele az orvosok? Tudnak-e tenni bármit is érte, azonkívül, hogy nyugalomra, pihenésre intik, holott nyilvánvaló: se megnyugodni, se pihenni nem tud az, aki előzőleg nem fárasztotta ki alaposan önmagát. Az asszony szeme megint természetellenesen csillogott, alatta karikák árulkodtak az álmatlan éjszakákról. Hát ő legalább nem is álmodik, ha már aludni nem tud! Széles, telt ajkai égővörösén világítottak sápadt arcában, ez valamiképpen meghatotta az ezredest, s a maga számára is meglepetésszerű gyengédséggel végighúzta tenyerét az asszony kézfején.

– Wilhelmine... ha éppen tudni akarja, mi foglalkoztat mostanában... hát fejtse álmot, ehhez úgyis biztosan ért.

A nő úgy nézett rá, fölélnkülő arccal, mint egy gyerek, akinek mesét ígérnek.

– Mondja csak, ez mostanában úgyis divat, az álomfejtés. De gondolja meg jól, mit mond! Bízok bennem?

– Néha egészen elképesztő... halálfélelemszerű álmaim vannak, nem is magammal, hanem – ne nevéssen ki – a császárral kapcsolatban... Egy beláthatatlanul hatalmas, széles, semmibe vesző márványlépcsőn lépdél fölfelé, vörös bársonyszőnyegen, ami süketen elnyeli a lépések zaját. Kétoldalt kagylóhéjszerű fülkék vannak, bennük szobrok, antik szobrok, de sisakban, vértben, karddal. Különös szobrok. Az uralkodó fáradtan és roskatagon halad, a vállán, hátán mintha láthatóan is több évszázad terhét vonszolná magával. Én mögötte haladok, mintegy védelmére, mert tudom, hogy *szüksége van rám*, veszedelem, fenyegetés van a levegőben, de nem tudom elérni, pedig egyre gyorsabban megyek, a lábam alatt iszapos, csúszós, vörös a kő, pedig a szőnyeg az, s a császár lépései alól hömpölyög lefelé, de mire hozzám ér, már nem díszes vörös bársony, hanem tapadós, ragacsos vér. Egyre nehezebben emelem a lábam, pedig már szinte futok... – Redl elhallgatott, Wilhelmine arcát két tenyerébe rejtve figyelt. – Akarja tovább is hallani?

– Igen – intett alig láthatóan fejével a nő, és megborzongott.

– Tudom, hogy más is álmodik bénító álmokat, amikor nem tud moccanni – folytatta az ezredes elgondolkodva. – De ez más. Hogyan is magyarázzam meg? Ófelsége, a gondviselő atyaság egy roskadt aggastyán személyében... és hiába fenyegeti veszély, és én hiába akarom megvédeni, a köztünk lévő távolság, annak ellenére, hogy már szinte rohanok, egyre nő. Néha fanfarok és kürtök harsannak föl, ilyenkor a császár visszafordul, és úgy lépdél tovább, teljesen hátrafordult fejjel. A szeme engem néz. Én meg a szobrokat látom, és most már tudom, hogy onnan, tőlük jön a fenyegetés. És most jön a legszörnyűbb rész: mindegyik szobor én vagyok... Mintha tükörben látnám megsokszorozott, behunyt szemű arcaimat, a legkülönbözőbb életkorokból... hol egy kisfiút, hol egy kamasz katonaiskolását, hol egy érett férfiét... és mindegyik félig hunyt szemmel néz vissza rám. Hiszen csak szobrok. Régi hadvezérek szobrai. A császár pedig közben szinte már alig látható. Én meg tehetetlen vagyok, tehetetlen...

Az utolsó szavakat már csak suttogta, mintegy álomba révülve. – Ki védi meg a császárt, császárunkat, Wilhelmine, ha leghívebb katonája ilyen bénító álmokat lát? És amikor fölébred, fölébrednek vele együtt ezek az álmok is.

Wilhelmine levette két kezét az arcáról, a szeme könnyes volt. Elfúló hangon kérdezte: – És



ki véd meg minket, ezredes?

Redl meg sem hallotta Wilhelmine, azaz Frau Redl elé-gikus, mégis energikus kérdését. Talán az álma foglalkoztatta. Az asszony – Frau Redl – folytatta:

– Azt tudom, hogy az élettől megvéd a halál. Engem biztosan, mert beteg a testem. Ezen Svájc nem segít. De mi véd meg minket a haláltól a *halálban*? Ki véd meg minket a létezéstől, saját létezésünkétől akkor, amikor már nem *élve* létezzünk?

Willy Wetsch százados, Heinz von Kleist főhadnagy, Peter Hegenbarth őrnagy, német műszaki tisztek, mindhárman poroszok, Szófia, Belgrád, Szarajevó, Nis és Bukarest érintésével, Isztambulból érkeztek a császárvárosba. Redl ezredes, civilben, a Hütteldorferstrasse és a Tennengasse sarkán várt a három tisztre, akik szintén civil ruhát viseltek. A három porosz tiszt azon a véleményen volt, hogy ezzel a kerülő úttal valószínűleg *lerázzák* magukról az angolok és franciák által fizetett török és balkáni ügynököket, – továbbá az egész Balkánt behálózó orosz ágenseket is, ezek voltak missziójukra nézve a legveszélyesebbek: Willy Wetsch mérnök százados ugyanis a speciálisan megerősített tengelysorú vagonokra szerelhető messzehordó ágyúk szakértője volt, ilyen jellegű hadfelszerelés szállításáról, hadrendbe állításáról, a kezelőszemélyzet kiképzéséről tárgyalt magas török katonai vezetőkkel. Heinz von Kleist főhadnagy pilóta volt, török repülők titkos kiképzésének megszervezéséről tárgyalt Törökországban, ahol nem *Fok-ker-ek*, leginkább kőszáli sasok és dögkeselyűk hasítják a légteret, ám ez a légtér igen fontos Németország számára: esetleges keleti háború esetén Törökország csakis akkor köthet le – 15-20 hadosztálynyi – orosz haderőt, ha legalább korszerű nehéztüzérséggel és minimum a felderítő szolgálat ellátására alkalmas repülőgépekkel és aviatiku-sokkal, szerelőkkel rendelkezik. Minderről nem lett volna kíváncsi, ha az orosz katonai hírszerzés tudomást szerez, az angolokkal és franciákkal pedig azért kellett óvatosnak lenni, nehogy ők vegyék át Törökország tüzérségének és légierjének korszerűsítését, ezzel az egész fegyverszállítási megrendelést, a nagy üzletet, amelyhez elsősorban Redl kiváló, magas balkáni-törökországi kapcsolatai, Redl „hálója” által jutottak hozzá a németek. Péter Hegenbarth mérnök őrnagy a német császári hadsereg egyik legkiválóbb hidász-utász szakértője volt, jól bírta mind az angol, mind a francia nyelvet, de ezekre a nyelvekre is csak ritkán, finomabb részletek megtárgyalásakor volt szüksége, minthogy beszélte a török nyelvet is – keltve ezzel személye iránt a magas rangú török műszaki tisztek és tábornokok legnagyobb tiszteletét -, tagja lévén az orosz-török háború idején a török hadseregben titokban operáló német katonai missziónak, egyszerűen passzióból megtanult törökül, amellet hogy villámgyorsan fölépített néhány hidat, egyben aknásiította is őket, mert előre tudta, cirka mikor fogja az orosz nehéztüzérség az „ő” hídjait hengerszerű tűzcsapással porrá lőni. Akkor a janicsárok, a már viszonylag korszerű kézi fegyverekkel felszerelt török gyalogság véres, önfeláldozó rohammal visszafoglalta a szétvert hídfőt, jött Péter Hegenbarth mérnök őrnagy, és újra fölépítette a hidat, másnap vagy harmadnap egy *Ilja Muromec* típusú orosz harci léghajó ezt földérintette, lefénképezte, és egy órával később megdőrdültek az orosz nehézütegek, a híd ismét megsemmisült, és Peter Hegenbarth, a török gyalogság még véresebb rohama után, még erősebb hidat épített a kritikus terepen, amelyet sebes vizű hegyifolyók szabdaltak át, átkelt a török lovasság, a lófogatú török tábori tüzérség, és néhány kilométernyire „beleharcolta” magát a hevenyészve kiépített orosz állásokba, ahonnan a kozákok kisvártatva rohammal kiűzték őket, majd a Kaukázus felől lassan érkező tüzérségi erősítés újból szétverte a hidakat, hídfőket, műszaki berendezéseket. Ezalatt bőven maradt ideje Péter Hegenbarthnak arra, hogy elsajátítsa a török nyelvet, volt olyan híd, amelyet hétszer épített meg, és az orosz nehéztüzérség hétszer semmisített meg. Ha Hegenbarth történetesen az oroszok oldalán működik mint első rangú hidászteknitély, minden bizonnyal az orosz nyelvet tanulta volna meg, hogy eredetiben olvashassa az *Anyegin-t* vagy a *Bűn és bűnhődés-t* vagy – hiszen ez illett mesterségéhez – a *Feljegyzések-et* a „holtak házából”,

amelynek „lakóit” Hegenbarth hídjai nagymértékben gyarapították, mind az orosz, mind a török katonák soraiból toborozva örökös vendégeket a „holtak házába”.

Redl azért választotta a Schmelz-mezőhöz és a schmelzi temetőhöz vezető Hütterdorfer utcát a találkozó színhelyéül, mert ez a hely távol esett a belvárostól, és így biztosabbnak vélte – Bécs több kerületén átautózva – a találkozó előtt lerázni magáról azokat, akik – legyenek bár orosz, francia, angol vagy honi ügynökök – esetleg követik automobilját. A Schmelz-mező a bécsi háziezredek gyakorlótere volt, mindjárt a schmelzi temető mellett, amelytől a katonai gyakorlóteret még csak egy kerítés sem választotta el: a szuronyok, a bajonettek, a csapatzászlók és a tábori papok keresztjei – mert a gyakorlatokon természetesen a tábori lelkészeknek is részt kellett venniük, egyenesen Öfelsége I. Ferenc József parancsára, hogy tudják majd, háború, éles harc esetén mi is az ő teendőjük a haldokló sebesültek utolsó percében – a schmelzi régi mozdulatlan temető fejfáihoz, keresztjeihez és síremlékeihez oly közel *mozogtak* a gyakorlatok során, hogy egy-egy rohamot gyakorló szakasza a bakáknak vagy egy-egy raj huszár a Schmelz-mezőről átnyomult, átvágtatott a schmelzi temető nagy lombú fái és sírhantjai közé, onnan – egyelőre, hiszen béke volt – vissza a Schmelz-mezőre, a gyakorlóterre, ahol nemegyszer maga a császár Öfelsége, az uralkodó, I. Ferenc József inspektálta háziezredeinek lögyakorlatait, mesterséges terepakadályt leküzdő ügyességét, az egyes alegységek együttműködésének színvonalát. Redl, miután üdvözölte a porosz tiszteket, fölvette őket automobiljába, és a Schmelzer Exercierplatzról – ez a hely volt az uralkodó egyik legkedvesebb helye Bécsben – a Rudolfsheim negyedbe hajtott, mely túl volt a West-Bahnhofon és a Ma-riahilfer Strasse mindig népes, forgalmas környékén. Redl Rudolfsheimben, a Reindorfgasse és a Prinz Karl út sarkán lévő konspirációs lakásra vitte a három német tisztet. A rangidős Hegenbarth mérnök őrnagy röviden elmondta a törökországi akció – Redlre vonatkozó – részleteit (Willy Wetsch százados és Heinz von Kleist pilóta főhadnagy végig hallgattak), majd Hegenbarth angol fontban, svájci és francia frankban – Redl titkos berni bankszámlájára -az átutalt összegekről szóló bizonylatot nyújtott át, bármikor lehívható, bárhová – akár az Azori-szigetekre is átutalható, Battista Boch nevére kiállított csekket. Az összeg igen magas volt, Redl törökországi és balkáni kapcsolatai rendkívül hasznosak voltak, amint azt Péter Hegenbarth mérnök őrnagy köszönettel megjegyezte... Megkérdezte még az ezredestől: tenne-e közelesen egy berlini utazást, fontos fegyverszállítási kérdések és egyéb dolgok megbeszélése végett, magas rangú német tisztek óhaja volna ez, a mérnök őrnagy szinte vigyázzállásban – mert már búcsúztak is az urak – ejtette ki Hindenburg és Falkenhayn nevét, de Redl erre nem adott határozott választ, mondta: megfelelő ember útján üzeni fog Hegenbarthnak, aki akkorra szervezze meg a magas találkozót, de semmi esetre sem Berlinben, se Potsdamban – a porosz vezérkar békeidőbeli főhadiszállásán -, hanem Rügen szigetén vagy valamelyik keleti-tengeri kis kikötővárosban, Wismarban vagy Barthban. Erre a mérnök őrnagy ígéretet tett, kérve az ezredest, mielőbb jelezze utazásának időpontját a Bécsbe akkRedltált német katonai attasé vagy saját embere útján. Elbúcsúztak egymástól. A három porosz tiszt soha többé nem látta viszont Redl ezredest.

Salapska egy Lembergől érkezett tisztet jelentett be Redl ezredesnek. Már várta Rudolf Langauf ulánus hadnagy jelentkezését. Az ügy világos volt, Redl tudta: Langauf zsarolni akarja őt, a kérdés mármost az: *fizessen-e* a hadnagynak, akit személyesen nem ismert, akit most látott először, de *mindent* tudott a hadnagy életéről, azt is tudta, hogy Langauf ulánus hadnagy is *tud valamit* az ő egyik, Galíciában végrehajtott akciójáról, legalábbis néhány részletet, avagy pedig: likvidálja a hadnagyot, ami az egyszerűbb megoldásnak látszik az efféle zsarolással kísérletező fiatal katonatisztek esetében. Rudolf Langauf ulánus hadnagy föltűnően jóképű, csinos, kisportolt, szőke férfi volt, a hirtelenszőke fajtából, arcán még szinte kamaszos vonásokkal, de dac, elszántság és flegma is volt – állapította meg Redl egy pillantással – ebben az arcban, és valami gyanús könnyedség is, talán még ennél is több, amit nem lehet másképpen nevezni

bizonyos férfiaknál, mint *félelemtelenségnek*.

– Foglaljon helyet, hadnagy úr – mondta Redl szívélyesen, egyre a tiszt arcát, gesztusait figyelve. Ő maga fel sem állt, kezét nem nyújtott. Azonnal kérdezett:

– Hadnagy, mióta ismeri maga Friederike Feinbach kisasszonyt?

– Körülbelül egy éve, ezredes úr.

– El akarta venni?

– Egy zsidólányt? Én? Anyám kitagadott volna! Nagyon szép lány volt, tény. Hebron rózsája... Lemberg-szerte így nevezték. És nagyon vérmes természetet örökölt ősi, „kiválasztott” fajtájából...

– Igazán? De mindig csak a kérdéseimre feleljen, hadnagy! Jelenleg mennyi adóssága van?! Pontosan nevezze meg az összeget!

– ... körülbelül tíz-tizenkétezer korona lehet – felelte lazán a lovassági tiszt.

– Katonás... – jegyezte meg elnézőnek nem nevezhető mosollyal Redl – ...ekkorra adósságért valóban nem lett volna helyes rangon aluli házasságot kötnie, hadnagy, ami egyébként azt is jelentette volna, hogy kénytelen megválni a hadseregtől... a mundértól... Kis tökfilkó!

– De ezredes úr!

– Csend, hadnagy. Worowka mérnök gyakran fordult meg Friedrich Feinbach házában?

– Én sűrűn láttam Worowkát ott, ezredes úr. Friederike Feinbachtól tudtam, hogy apja az élete legnagyobb üzletét kötötte meg, amikor szerződést kötött a Przemysl erődjének korszerűsítéséhez szükséges építőanyagok, cement, téglák, fa, daruk, kötelek, csigák, tárkocsik, raktárépületek és minden egyéb anyag szállítására. Az öreg Feinbach annyira lázba jött, hogy már az sem *izgatta*, mekkora kurva az ő szép Friederike leánya. Csak dolgozott, mint egy ördög... a fát, ezredes úr, Feinbach az oroszoktól vette, állami ellenőrzés nélkül bonyolította az üzletet, legalábbis az oroszokkal. Tarnopolba, Troppauba, Ungvárra utazott, járta Bukovinát, a Kárpátalját, aztán Németországba ment, alig volt otthon. Worowka volt az egész építkezés tervező és kivitelező főmérnöke. A korszerűsítés fő célja: az ütegállások áttelepítése, a betontalapzatok és az ágyúállásokat védő bunkerek kicserélése volt, de folytak föld alatti építkezések is, a kazamatákban, a lőszerraktárakban és általában az erőd egész területén, és az előretolt bunkerekben is.

– A lényegre, Langauf!

– Megtudtam, hogy Worowka kettős állampolgársággal rendelkezik, bármilyen hihetetlen is ez! Orosz és osztrák állampolgársága is van, lehet, hogy a felesége révén... ezt nem tudom... És Worowka zsidó, mint Feinbach hadiszállító is...

– Ezt mondta már, hadnagy.

– Az építőfát Oroszországból szállították, ezredes úr... a homokot is, és a sódert is, és a kavicsot is...

– Hadnagy, a lényeget mondja, ne számoljon be arról itt nekem, hogy Feinbach hadiszállító leánya „mekkora kurva”, se arról, hogy az apja honnan és kiktől vette az ácskapcsokat és a szekercéket!

– Igenis, ezredes úr! Egy napon megkeresett egy férfi, az ön nevét mondta. Továbbá azt, hogy ő az ön közvetlen megbízásából kémelhárítási tevékenységet végez egész Galíciában, de most különösen a Przemysl határerőd átépítési munkálatai miatt jött ide és egyenesen hozzám, mivel tudja, megtudta, hogy intim kapcsolatban állok Friedrich Feinbach dúsgazdag nagykereskedő császári és királyi udvari hadiszállító leányával, valamint Worowka főmérnököt is jól kell ismernem, hiszen Worowka gyakran megfordul a Feinbach villában. Engem teljes titoktartásra kötelezett. Felszólított az *ön nevében*, ezredes úr, hogy amennyire lehet, figyeljem Feinbach hadiszállító vendégeit, barátait, kérdezzem a lányától: merre van éppen az apja, hová utazott, mit és kiktől vásárol és így tovább... Megfigyeléseimet közöltem vele, ezredes úr. Nyilván ezek után

értésítette önt.

– Úgy van, hadnagy – mondta a valótlant szemrebbenés nélkül Redl, hogy tovább vezesse a hazudozó, az őt naivan és esély nélkül megtéveszteni próbáló tisztet.

– Sajnos *amúgy* is van, ezredes úr...

– Hogyan?!

– Egy férfi, aki nem lehetett sem osztrák, sem német, szintén megkeresett engem, hibátlanul bár, de idegen akcentussal beszélt, önre hivatkozott, nagyon sietett, és mindenről kikérdezett, amit csak Worowka főmérnökről és Feinbach hadiszállítóról, ezek barátairól, utazásaikról és üzleteikről tudtam!

– Hogy nézett ki az az ember, hadnagy?! – kérdezte Redl, miközben felállt íróasztalától, konyakot vett elő, töltött, először magának, aztán Rudolf Langauf hadnagynak is. A tiszt leírta a férfi külsejét, a leírás pontos volt, ennek alapján Redl azonosította az ismeretlennel Renzo Malapartét. Kiitták a konyakot. Komor volt Redl arca, de mosolyogva mondta a hadnagynak:

– Lám, lám... milyen nehéz ügybe keveredett, kedves Langauf.

– Miért nehéz ügy ez, ezredes úr? Helyesebben: *miért nekem* nehéz ügy ez? Számomra a dolog világos, ahogyan az a férfi fellépett, nyilvánvaló volt: 1. csakis katonatiszt lehet; 2. önt jól ismeri, mert ennek kiderítésére föltettem a magam kérdéseit...; 3. az a férfi *nem a mi* hadseregünk tisztje, noha önt jól ismeri... mondta még: ilyen feladatokat nem adhat parancsba, az idő sürget... azaz hogy ön sürgeti az ügyet, nekünk konspirálni kell és így tovább, de engem a dolog nem is nagyon érdekelt. Pénzt adott kölcsön, abból kártyaadósságaim egy részét ki is fizettem: 4. világos az is, hogy az a férfi idegen hatalom számára kémkedik az *ön* tudtával és segítségével, ezredes úr!

– Merész hipotézis ez, hadnagy! Hadbíróság elé állítatom! Vagy itt helyben lövöm le!

– Sem egyiket, sem másikat nem fogja tenni az ezredes úr. Egy hölgy várakozik rám, biztos helyen, és mindent tud, amit én önnek elmondtam.

– Netán nem maga a „szép” Friederike Feinbach az a hölgy? – kérdezte Redl tettetett közönnyel.

– Ó, nem! Egy másik barátnőm, ezredes úr!

– Ügyes... nagyon ügyes, hadnagy. Még egy konyakot?

– Köszönöm, ezredes úr!

– Lemberg iszonyúan unalmas, ugye, hadnagy?

– Hát Bécshez vagy Fiuméhez képest szörnyű hely, az biztos... vagy nem is beszélve Budapestről, ezredes úr!

Redl mélázva, szótlánul ült íróasztala sarkán. Sokáig tűnődött, kezében a kristálypohárral, a poharat forgatva, aztán – látszólag véletlenül – leejtette a metszett, monogramos üvegpoharat, mely darabokra tört a parketten. Rudolf Langauf hadnagy fölkapta a fejét, de aztán mosolygott. Ő is megforgatta a poharát, majd szándékosan, kinyújtott kézzel: leejtette, az ő pohara is szilánkokra tört. Ezen Redl mosolygott, baljós volt ez a mosoly, de az ulánus hadnagy nem vette észre, azt hitte, *értik egymást*, hogy móka az egész, és meg fognak egyezni. Redl sóhajtott.

– Szóval cirka tíz-tizenkétezer pengő az adóssága, hadnagy, igaz?

– Csak Lembergben, ezredes úr... de Budapesten is van adósságom, részben kártya, részben futtatás... és... van adósságom itt Bécsben is!

– Ifjúság! Mondja, kedves Langauf, volna kedve velem ebédelni?

– Természetesen, ezredes úr, megtisztel, szívesen!

– Jöjjön, hadnagy!

A Klomser-szállodába mentek, Redl a lakosztályába rendelte fel az ebédet, hozzá magyar bort, egri vöröset, soproni „kékfrankos”-!, édesnek tokaji bort, az étkezés elé aperitifnek: Campari Bittert, Cynart, ezt a májra oly jó hatású, articsókából, carcioffiból készített italt,

étkezés utánra egy kis gyomorkeserűt: Fernet Brancát, valamint jegelt francia pezsgőt.

– Maga tehetséges ember, Langauf! Egészségére! Nos. Én huszonnég órán belül elintézem, hogy magát Lembergől átvezényeljék Bécsbe, az elhárításhoz, vagy a prágai hadtesthez, amelynek formailag én is az állományába tartozom mint a prágai hadtest vezérkari főnöke, de *tényleges munkám* – mondta nyomatékkal hangjában Redl –, mint tudja, ide köt Bécshez... Ha fél az elhárítással járó veszélyes munkától, akkor kaphat akár Budapestre átvezénylés! parancsot vagy.. későbben... esetleg... nos, meglátjuk, válasszon maga, hadnagy úr.

– Budapest... igen.

– Ezt tisztáztuk. A pénzösszeget pedig személyesen adom oda, éspedig itt és most, egy olyan aláírás ellenében, melyben ön igazolja, hogy ezt az összeget éntőlem átvette, és éntőlem azért kapta, mert nekem katonai információkat szerzett lengbergi szolgálata idején, éspedig olyanokat, amelyekről nem beszélhet senkinek, éspedig olyanokat, amelyeket ön legnagyobbbrészt Friederike Feinbach kisasszony révén *szerzett*, minthogy ismert okból gyakran járt... bejáratos volt Feinbach hadiszállító villájába. Az információk, amelyeket ön nekem szerzett, katonai és államérdekű, tehát szigorúan titkos természetű információk. Senkinek nem tartozik beszámolni azokról, mi pedig *elszámoltunk* egymással! Ért? Megértett, Langauf hadnagy? Kedves Rudolf, megértett pontosan?

– Igenis, ezredes úr...

– Akkor az egészségére! Mindjárt megírom, írógéppel, azt a bizonyos pár sort, az *én* írógéppemmel, és maga kézírással, keltezéssel aláírja, illetve az aláírás elé még néhány mondatot diktálok magának, amit maga kézzel szépen a gépelt szöveg alá fog írni, Langauf, az ulánusoktól! Munkára, hadnagy! És figyelmeztetem, a későbbiekben semmi naivitás, ezt az ügyet *most mi ketten*: lezárjuk! Ért? Megértett, Rudolf?

– Megértettem az ezredes urat!

Miután végeztek az írással, és Rudolf Langauf hadnagy megírta – kézzel –, amit Redl diktált neki, majd aláírta az egészet, pezsgőt bontottak, és ittak egymás egészségére. Redl átadta a pénzt. Páncélszekrényéből vette elő, megszámlolta, és kifizette a lengbergi, a pesti, a bécsi kártya- és lóversenyadósságokat, amelyeket Langauf hadnagy alázatosan sorolt föl és adott össze.

– Most utazzon vissza Lembergbe, ott fogja megkapni a garnizonparancsnoktól a Budapestre szóló átvezénylési parancsot, a HM bürojának pecsétjével, legyen nyugodt. Aztán majd még gondolkozzon el, de *egyedül*, azon az ajánlatomon is, hogy esetleg átjöhet hozzám az elhárítási vagy a hírszerzési osztályra. Nyelveket beszél?

– Sajnos a... németen kívül csak magyarul tudok, ezredes úr, anyám magyar.

– Hiba. Mármost a nyelvtudás hiánya. De még fiatal: tanulhat nyelveket, nem kell mindig kártyáznia meg lóversenyeznie, Langauf! Egészségére!

– Igen... egészségére, ezredes úr! – mondta az ulánus hadnagy, aki már erősen kábult volt az italtól. Redl pedig egyre itatta. A hadnagy azt motyogta, hogy igyekezni fog a kapott összeget lassan, „majd valahogy”, „majd később” visszafizetni... És megígérte, hogy meg fog tanulni néhány idegen nyelvet. Redl nevetett, megjegyezve, hogy azon légyen: legalább németül és magyarul ne felejtse el, ne igyon sokat – noha ő itatta éppen –, ne kártyázzon, ne lóversenyezzen, és főleg ne nőzzön annyit, mert a nők egyszerűen felőrlik a katonatisztek idegeit, és ezzel kezdetét veszi a szolgálati morál hanyatlása, lezüllése. Mire Rudolf Langauf ulánus hadnagy immár igen ittasan, sőt részegen megjegyezte:

– De hiszen az oroszok is isznak odaát... ezredes úr... – Tudom, csak hogy ők jobban bírják a vodkát, mint maga a snapszot, kedves Rudolf – mondta Redl nevetve, ha ugyan nevetés volt ez, s nem inkább valami kegyetlen vigyorgás, amit Langauf hadnagy már nem vett észre, és ő maga is nevetett egyet, csak éppen azt nem tudta már, hogy min nevet az ezredes és min is nevetett ő. Menni szeretett volna már. Alig bírt fölállni az asztaltól. De még jött a tokaji bor. Aztán a likőr.

Langauf öklendezni kezdett, kitántorgott a fürdőszobába. Redl utálattal nézett utána. Langauf összeesett a fürdőszobában. Redl egy díványhoz támogatta, lefektette és levetkőztette. Az ulánus hadnagy aludt, horkolt, nyögött álmában. Az ezredes leült a dívány szélére, és nézte az alvó férfi testét, áhítattal és utálattal egyszerre. Este Redl távozott, csak éjfél tájban tért vissza, addigra Rudolf Langauf ulánus hadnagy összeszedte magát, és elhagyta a Hotel Klomsert.

Redl ezredes másnap hajnalban telefoncsengésre ébredt. Álmosan indult a készülékhez, még mindig Langauf hadnagyon törte a fejét, vajon nem lett volna „egyszerűbb” és főleg célravezetőbb a *másik* elintézési módja ennek a kis ügynek? Csengetett Grétinek, a szobalánynak: kapucínert rendelt, rágyújtott egy havanna szivarra, a telefon még mindig csengett, Redl végre felvette:

– ... kicsoda ön, asszonyom? Tudja, hogy kivel beszél ilyen hangon? – kérdezte Redl, majd beleordított a kagylóba: – ... először is köszönjön, mondja azt, hogy jó reggelt! Aztán... másodszor: mutatkozzék be!

A telefonkészüléket letették a vonal túlsó végén. Gréti behozta a kapucínert, kérdezte, hogy mit parancsol reggelire, de Redl kurtán felelt: „Semmit, Gréti, menjen!” A szőke, pisze, szeplős tiroli Gréti máris elhagyta a lakosztályt. Redl csakhamar átlátta a helyzetet: Langauf megpróbálta föltörni a páncélszekrényt, ez nem sikerült neki, fölfeszítette az ezredes íróasztalának valamennyi fiókját, onnan néhány – egyébként nem túl fontos, nem szigorúan titkos – dossziét és iratot, levelet – nyilván kapkodva csinálta a dolgát – kivett és magával vitt. Redl kínosnak ítélte a helyzetet, de *ő* nem lett volna az, aki *ő* volt, ha egyben nem érzett volna *kihívást* is, szinte „mesterségbeli” kihívást erre a Langauf-féle pitiáner „akcióra”. Villámgyorsan értékelt a dolgok „állását”, hogy azután „mozgásba” hozza ezt az „állást”. Aztán még valamit észrevett: hiányzott egy vörös dosszié is. Abban éppen a Przemysl erődjének átépítésére, korszerűsítésére vonatkozó tervrajzokat, az – ügynökei révén – addig kezéhez került valamennyi hadiszállítási szerződés, adásvételi megállapodás és elszámolás másolatát őrizte.

– Beáta Mária Virgo! – kiáltotta, most már kínjában röhögve Redl. Hamar visszanyerte önfegyelmét, és ezt már akkor sem veszítette el, amikor újabb felfedezést tett: hiányzott egy kis cédula, amelyet egy – „útközben eltűnt” – szerb diplomata futár lepecsételt futárzsákjából szerzett meg egyik ügynöke, Leibach közelében, egy vasúti alagútban, ahol – a vonaton ülők – utoljára látták a szerb futárt. A cédulát Redl csak furcsa szövege miatt őrizte: „A trónörökösnek a jelentést Kubinyi Kristóf nevű százados tette, a szentpétervári kapcsolat így, egyelőre és ezen a személyen keresztül: függőben! Várni! Kontroll: az orosz őrnagy minden kapcsolatból kizárandó.” Redl csakis Kristófra, valójában és sokkal inkább: Katalinra való tekintettel őrizte a cédulát, megfejtésén egyelőre nem fáradozott, az összefüggést, mely e futáranyag mögött állhatott, nem igyekezett megfejteni, de eltette, a „hátha” helyzetére. No most: ez a kis Langauf esetleg megkeresi Kubinyit? -tűnődött Redl. Csakhogy Kubinyit nem könnyű megkeresni, mert – éppen a trónörökös jóvoltából, nem is sokkal a görzi szolgálatmulasztás után, a fegyelmi eljárás után -Szentpétervárra akkreditálták második katonai attasénak, előléptetéssel! Most hol lehet vajon? Oroszországban? Kubinyiban szabadságon? Budapesten? Vagy útközben? Ezt ő mindenesetre előbb fogja megtudni, mint Rudolf Langauf, a jóképű ulánus hadnagy, ez a kisstílusú zsaroló, ez a kártyás, futtató... ez a nőbolond, aki ment volna inkább színésznek, mint lovassági tisztnek! Redl riasztotta Bezouska és Salapska főhadnagyokat, a Hadügyminisztériumba rendelte őket, az irodájába. Ott parancsot adott, hogy az elhárítási osztály valamennyi e célra mozgósítható, alantasabb beosztású emberével kutassanak fel egy Rudolf Langauf – kémgyanús, ezt nyomatékosan hangsúlyozta Redl – nevű ulánus hadnagyot, keressék minden szállodában, megfelelő emberekkel: Budapesten is kerestessék, továbbá valamennyi pályaudvart – különösen a Lembergbe, Galíciába induló vonatokat ellenőrizték – biztosítsanak, a tisztet tartóztassák le, és azonnal vezessék elé, ő maga fogja kihallgatni, minden – ezzel a tiszttel kapcsolatos – jelentést

csakis és kizárólag őhöz távolbítsanak, a Langauf-ügy – most már így nevezte, vészjósló hangon – szigorúan titkos, csak a katonai elhárításra, közvetlenül őrá tartozik, adta parancsba Redl, miután két beosztottjának pontos személyleírást adott Rudolf Langaufról. S ez volt az első hullám. Még langyos hullám... – tűnődött, bár felbőszült tűnődés volt ez – ..de a következő hullám, az fagyos lesz, kedves Langaufom... az már a zajló jéghatárra sodorja a hulladatot! És most várni. Lassan, ismét szivarra gyújtva a telefonhoz ment, közvetlen számon felhívta az Osztrák-Magyar Monarchia határőregységeinek parancsnokát:

– Itt Alfred Redl ezredes. Evidenzbureau. K. H. Q. X., erre a napra! Jelentkezem. Jelzés: H1H1H11. Ismétlje! Igen! Tábornok úr, adjon parancsot a Birodalom valamennyi határátkelőhelyére, valamennyi kikötőbe: őrség tartóztassa fel... név: Rudolf Langauf, rang: hadnagy, fegyvernem: lovasság, ulánus, szolgálati helye: Lemberg. Lehet, hogy civil ruhát visel, lehet, hogy hamis papírokat használ! Személy leírása: magas, szőke, kék szemű, sovány, de erős testalkatú férfi, kora: huszonhat év! Lehet, hogy tüzet nyit, amikor feltartóztatják. Ez esetben ott helyben semmisítsék meg. Államérdek! Jelzés, ismétlem:

H I H I H I ! ! Elfogatása esetén, valamennyi nála lévő irattal együtt, őrizet alatt, legszigorúbb őrizet alatt állíttassa elő nálam, irodámban, a Hadügyminisztériumban. Öngyilkossági kísérlet lehetőségét megakadályozni! Várom a telefonhívását, tábornok úr! Vége!

Redl üzenetet hagyott Bezouska és Salapska főhadnagynak, hogy a Hotel Klomserben hívják azonnal, ha nyomon vannak, ha Langaufot letartóztatták. Sietett, száguldott vissza a szállodába, mivel gyanította, hogy az ismeretlen hölgy, a hajnali telefonáló újból jelentkezni fog, gyanította, hogy a nő az a nő, aki Rudolf Langauf barátnője, aki partnere az egész zsarolási játszmában. Jól gyanította, és azt is jól sejtette, hogy bár Langauf a kapott pénzzel, civilben és azonnal: el akarta hagyni a Birodalom területét, éppen barátnője tanácsára döntött úgy, hogy folytatja a játékot – az ulánus hadnagy szeretett játszani, és nem mérte fel, hogy *ki* most az ellenfél, hogy ezúttal *kivel* játszik -, hogy további, nagyobb összeget fizetett Redl ezredessel, és csak azután tűnik el.

Megszólalt a telefon. Redl beleszólt, a telefont a vonal túlsó végén ismét letették. Az ezredes mosolygott. Rágyújtott, fölhozatta szobájába Grétivel az aznapi újságokat, belemélyedt a hírekbe, a bécsi, a pesti, a müncheni, a berlini, párizsi, frankfurti, londoni lapok is mind ott voltak, ezek az utóbbiak ugyan „tegnapi” vagy „tegnapelőtti” napilapok voltak, de Redl egyszerre szeretete olvasni őket az *aznapi* bécsi lapokkal, így állt össze számára Európa aktuális életképe, és Redl szeretete ezt az „életképet”, ezt a „csendéletet”, amelyről az volt a véleménye, hogy bár szép és eseményekben színes, hamarosan fakó lesz nagyon, és nem is lesz többé *életkép*, hanem *csatakép*.

Csengetett Grétinek: lágy tojásh, orosz kaviárt, prágai sonkát, forró virslit és hideg sört rendelt. Amint a lány behozta az ennivalót, Redl pillanatok alatt befalta az egészet, közben a *Times*-t olvasta, észre se vette, hogy Gréti nem ment ki, hanem – nesztelenül – ha nem is takarítani, de rendet tenni, főleg: beágyazni kezdett. Kari Hlach hadnagy telefonhívása zökkentette ki az ezredést a *Times* híreiből. De a jelentés csak annyi volt, hogy egyelőre nem bukkantak rá Rudolf Langauf ulánus hadnagyra. Gréti már kiment a szobából. Kivitte az ezüsthálát is, amelyen az ennivalót szolgálta föl Redlnek. „Hogy lehet valaki ennyire szőke ebben a szürke világban?” – kérdezte Redl tűnődve, miután befejezte a *Times* olvasását, és maga sem tudta, vajon a Gréti vagy Langauf hadnagy hirtelenszőkeségére gondolt-e.

Később, amikor Redl már „túl volt” a Worowka-ügyön, a Feinbach-ügyön és a naiv ulánus hadnagyról általa elnevezett „Langauf-ügyecskén” is, Kubinyi Katalinnak, másnak senkinek, elmesélte, hogy ezúttal, és pedig életében először: félt.

– Mitől? Egy nyavalyás, egy eladósodott kis hadnagytól? -kérdezte Katalin, akit soha nem érdekelt Redl „ügyei”, mármint a katonai szolgálati természetű ügyei, annál inkább érdekelték Katalint Redl magán-”ügyei”. Ezekről a maga mókás-játékos módján mindig is, valahányszor találkoztak, kérdezte-faggatta a barátját. Akkor is mindig rákérdezett:

– Vagy ez is afféle kis „eset” volt, mint a Baatz-eset vagy a Paul Thiele hadnagyocska esete Görzben, a régi nagy időkben, afféle görög vagy római „katonaszerelem”? Military-love?

– Nem, kedves Katalin. Ez nyílt és arcátlan és életveszélyes zsarolás volt, és kezdtem fizetni... holott! Kirabolta a szobámat, dossziékat, leveleket vitt el tőlem, megpróbálta föltörni a páncélszekrényemet... persze sikertelenül... ahelyett hogy a tőlem kapott pénzzel szépen elment volna, jó messze, a tengeren túlra... Argentínába vagy Paraguayba... Nem! Maradt. De nem volt jó játékos!

– Megölted, mi?

– Egyik beosztottam lőtte le... tűzharc alakult ki, én még a dolgok után is hagytam volna futni, ha meg tudtuk volna egyezni. De ő: kért és egyre többet kért, féltem, eljár valahol a szája, túl sokat ivott, és túl rosszul bírta az ivást. Lehet, hogy a mi kedves Kristófunkra emlékeztetett, legalábbis ebben a trinkelésben? Ó! Bocsánat, Katja!

– Te! Te... te vagy az egyetlen absztinens az egész hadseregben! Ennek köszönheted a karrieredet!

– Én? Én nem vagyok absztinens. Én csak: bírom az ivást, kedves Katalin! Nagy különbség!

– Meg mások leitatásához is nagyon értesz! Ugye?!

– Téged, drága, téged például soha nem tudtalak leitatni! He! Igaz, meg se kíséreltem soha. Jó okom volt rá. Fordítva sült volna el a dolog. Én rúgtam volna be, te legfeljebb „spicces” lettél volna...

– A szeretőd volt az a hadnagy, akit a túlvilágra küldtél? – Nem!

– No és Baatz? No és... igen! Jól hallottad: Dietwulf Baatz és Paul Thiele?! Talán ők sem voltak a szeretőd?! He?! Ott, lent, még a görzi garnizpn kaszinójában, hát már nem is emlékszel? Abbázia? Lovrana? Muggia? Duino?

– De... igen... emlékszem... a régi szép időkre a tenger melléken, az Adrián... emlékszem a veled, a teveled tett szép sétákra... a quarnerói öbölre, igen, emlékszem, Katalin! Rád.

– Csakhogy én valami *mást* kérdeztem!

– Képzeld, amit akarsz, végső soron: Kristóf nővére vagy! Le se tagadhatnád!

– Ne kezd el ezt! Biztos vagyok benne, hogy azt az ulánus hadnagyot te, Redl, igenis hogy elcsábítottad, mint annak idején Baatzot, Thielét, ott lent Görzben vagy Abbáziában! Tagadod?

– Nem, kedves „Krisz”! Nem. Kristóf: szoknyában! Hát eljöttél? – kérdezte gúnyosan Redl.

– Különbö abszolúte nem érdekel! Úgyis azt mondasz, amit akarsz. Ugyan ki lát bele a te kártyáidba? Na, mesélsz? Hazudhatsz is. Figyelek! Olyan zavaros az egész életed... Szerelj le, Redl, kérelmezd a nyugállományba helyezéset, és foglalkozzál aviatikával... léghajózással, tengeralattjáró búvárnaszádokkal... mint civil... amíg nem lesz későn!

– Ez nem Kristóf tanácsa véletlenül?

– Katalin tanácsa ez. Kérése ez a Katalinnak... vagy? Az ötlete, ahogy tetszik. „Előérzete”? „Megérzése”? Tudja a hóhér, ahogy Pesten mondják, te... te „hóhér”! Csak Kristófot kíméld, tőlem akár az egész armadát „likvidálhatod”...

– Kedves Katja, Kristófot „kíméljem”? Ugyan! A te testvéred, a mi „Kriszünk”, ha nem tudnád, de tudod, magának Ferenc Ferdinándnak, a trónörökösnek, a Birodalom összes fegyveres erői főparancsnokának a lieblingje, a kedvence, a pártfogoltja! Mit gondolsz, miért került ki szentpétervári nagykövetségünkre Krisz, alig azután, hogy szolgálatmulasztás miatt szigorú fegyelmi eljárást indított ellene Hammer-Purgstall tábornok, és elvezényelte Kriszt a görzi garnizonból, ami mégiscsak határvédelmi bázisnak számít... ott nem lehet... vagyis nem kell okvetlenül és minden áldott éjszaka kaszinózni, az összes Zsivká-kat „kielégíteni”, inni, vedelni, mint a gödény... ott nem lehet lélegzetvételnyi szünet nélkül csak az „ösi illír fajtából” leszármazott szukákat, némbereket hajkurászni... a tenger mellékre, az Adriára, a görzi



garnizonba nem azért vezényelték le... legalábbis nem elsősorban azért vezényelték oda a te imádott Krisz öcsédet, hogy ott dalmát kurvákat, de még bosnyákokat is, makedónokat is, sőt albánokat is lehetőleg, meg karinthiai... meg... szlovén szajhákat lenne kötelessége lihegtetni! Igen! Kristóf Ferenc Ferdinánd egyik kedvence. A trónörökös, aki különben szívből utálja a magyarokat, Kristófban látja megtestesülni a *magyar* „rasszt”, a magyar nemesség „őstípusát”, mely a trónörökös szerint már régen elkorcsosult, de egy-egy kivétel azért még akad, s mivel tudja: a magyar katonatisztek jól tudják, mennyire utálja ő a magyarokat, ezért nem árt, ha a környezetében van egy magyar fenegyerek, egy magyar dalia, egy magyar „kentaur”...

– Aminthogy Kristóf az is! Nem „kentaur”, te eszeveszett, hanem ragyogó megjelenésű, biztos fellépésű, bátor, szép arcú, jó alakú és igenis *magyar*: nemesember! Ezért küldte a követségre Kristófot a trónörökös! Egyenesen Szentpétervárra! Ott ugyanis az előkelő orosz arisztokrata hölgyek, ez már Nagy Katalin óta orosz hagyomány, szívesen létesítenek kapcsolatot külföldi tisztekkel, és 'ez a diplomácia lényege, Krisz pedig katonai attasé!

– Nem is tud oroszul... arra se volt képes, hogy legalább udvariasságból, ugye, mint „diplomata”, megtanulja a fogadó ország, egy nagyhatalom népének nyelvét...

– Szentpétervárott... az udvarban: franciául beszélnek... esetleg németül... már Nagy Katalin óta! És Kristófot Ferenc Ferdinánd az *udvarhoz* akkreditálta, a cári udvarhoz, érted? És nem az orosz néphez küldte!

– Kristóf elfelejtett megtanulni franciául is, kedves Katja, ellentétben például veled, aki úgy-valahogy még angolul is tudsz! Küldött volna hát a trónörökös *téged* Szentpétervárra, és küldte volna Kristófot, mondjuk, a magyar Hortobágyra vagy a kétesen magyar Felvidékre, hiszen azt hallottam, hogy az észak-szlovák lányok, a Bélái-Kárpátokban még lengyel lányok is vannak, mondják, hogy igen szép fajták, robusztus felépítésűek, biztosan a magashegységi levegő teszi ezt a testükkel meg az arcuk bőrével... meg a vérükkel!

– Jól boldogul Krisz Szentpéterváron a német nyelvvel is! Hagyd őt békében! Szórakozz te csak az ulánus hadnagyokkal, aztán meg nyírd ki őket, arra te mindig találsz ürügyet úgyis... Na és te?! Tudom jól Krisztól, hogy te már Galíciában is, amikor még ott szolgáltatok: társaid után kémkedtél... ahogy Görzben is, és aztán annak a mit tudom én hogy miféle „aviatikus” mérnöknek a leleplezésével... meg mit tudom én még miféle egyéb hírszerzéssel vagy hírelhárítással Hammer-Purgstall tábornok úr, az örgróf őexcellenciájának egyenes ajánlására, amiről Krisztól tudom, hogy a *császárnak* szólt *egyenesen*: egyből a vezérkarhoz kerültél, és a vezérkarban is oda, ahol pillanat alatt dönthetsz tábornokok, ezredek, nagykövetek életéről és haláláról... igen, Redl, a kémkedés, a hírszerzés, a „katonai elhárítás”, nevezd, ahogy akarsz, piszkosabb munka, mint az, amit Kristóf végez Szentpéterváron mint katonai attasé!

– Ide figyelj, kedves, szép Katalin: ad 3.: ha valaki katonai attasé, pontosabban másodattasé, mint Kristóf, egy idegen nagyhatalom fővárosában, mely háború esetén potenciális ellenségünk lehet, aminthogy lesz is, szerintem éspedig hamarosan, éspedig mind a Balkánon, mind Galíciában, akkor... tehát, ha valaki katonai másodattasé, mint Krisz, akkor, jegyezd meg: a feladata semmi más, mint hírszerzés, kapcsolatok létesítése, katonai kémkedés, hogy egészen világosan fejezzem ki magam... Mármint ha fölismeri a beosztásával, a rangjával, a kiküldetésével természetszerűleg együtt járó munka lényegét, és nem azzal foglalkozik, hogy ő mint *magyar nemes* mennyivel jobban tud lovagolni, mint a kozákok, sőt mint maguk a mongolok is... ha nem azzal foglalkozik, hogy annak a *szerinted* Nagy Katalin óta „fennálló orosz tradíciónak” hódoljon kizárólag, ami az orosz arisztokrata hölgyek, polgári dámák, továbbá finn, lapp, észt, litván és lett cselédlányok, esetleg eszkimó gésák meglóvaglása ittasan, miközben Kristóf még fecseg is, nem csak szép, szomorú magyar nótákat énekel!

– Redl! – szólt közbe Katalin, de az ezredes folytatta, már derűsebben.

– Ad 2.: én nem a társaim, *nem* a bajtársaim *ellen* „kémkedtem”, sem Galíciában, sem a görzi

garnizonban, sem az abbáziai vagy fiumei kaszinókban, hanem: az ellenség *ellen*, ha adódott is olykor úgy, hogy saját tisztársaim némelyike *megfélemlítésre*, intésre, figyelmeztetésre szorult a magatartása miatt, éppen a határon, a tenger melléken, Görzben vagy előzőleg Galíciában! Ilyen figyelmeztetésre Kristóf, sajnos, rászorult, sőt ami több: direkt rászolgált, de nem hallgatott rám. Az esetet ismered, ne emlegessük! Ad 1.: ami Hammer-Purgstall tábornokot illeti, kezdettől fogva személyes szimpátiát érzett irántam. Valóban a pártfogásába vett, valóban *írásban* is, személyes audiencián is: Őfelsége figyelmébe ajánlotta a személyemet! És, miht később mondta: nem kellett csalódnia bennem. Más kérdés, az, hogy később, nem is oly régen, közvetlenül Ferenc Ferdinánd, a trónörökös, Kristóf „nagy pártfogója” erőszakolta ki azt, hogy Hammer-Purgstall tábornok úr, úgymond „ő maga”, kérelmezze az aktív szolgálaton kívül helyezését, nyugállományba bocsátását a seregből. Még arra is gondolnom kellett, sajnos, hogy maga a „kedvenc”, Krisz, a te Kristóf testvéred beszélt mindenféle marhaságot Hammer-Purgstall tábornokról, és ő érte el, hogy az örgróf visszavonuljon az aktív szolgálattól... Kiváló főtiszt volt!

– A te fantáziád, Redl... Azt hiszed, érdekelte Kristófit az a vén f...sz?!

– Lehet, hogy nem. Lehet, hogy igen. Föltételezem azért, hogy Krisz nem felejtette el a szigorú és jogos feddést, amit szolgálatmulasztásért kapott Hammer-Purgstall tábornoktól, még kevésbé azt, hogy az illír!, a szlovén!, az albán!, a dalmát!, soroljam?!... a karinthiai... a bosnyák lányoktól és asszonyoktól, oly színes karneválban nyüzsgő tenger mellékről, a fiumei, az abbáziai kaszinókból Hammer-Purgstall tábornok úr fegyelmi eljárással és parancscsal eltávolította szép Kristóf öcsédet...

– Te tényleg nagyon szeretheted Kristófit, még énnálam is jobban, ha ekkora gyűlölettel tudsz beszélni róla!

– Szeretem? Gyűlölöm? Nem érdekel Kristóf, talán csak annyiban és azért, mert a te testvéred, Katalin, és néha, tudod... te erősen emlékeztetsz engem őrá... de ne félj, „kímélni” fogom Kristófit, még akkor is, ha, ami nem zárható ki, valami nagyobb szabású szentpétervári botrányból kifolyólag, esetleg egy kiskorú cári hercegnő megrontása miatt, mondjuk, átmenetileg Kristóf kiesne a trónörökös kegyeiből... ami nem valószínű, ne féltsd őt, mert Ferenc Ferdinánd fantáziájában Kubinyi Kristóf: a magyar „milites”, a magyar ősidői. Különbözik az is...

Amikor ez a beszélgetés alsó- és felsőkubinyi Kubinyi Katalin baronessz és Alfred Redl vezérkari ezredes között lezajlott: Rudolf Langauf ulánus hadnagy már régen nem törte a fejét, merre menjen a kizsárolt pénzével *világgá*, mit játsszon: rablórömit? ultit? kanasztát? melyik lovat tegye meg melyik futtatáson? melyik kisasszonyt, melyik unatkozó úrinőt válassza aznap estére? nem volt *aznap* estéje már, és természetesen – noha erre Redl első találkozásukkor fölhívta az ifjú tiszt figyelmét – idegen nyelvismereteit sem gyarapította többé. Halott volt, csont, por, hamu, semmi. De amíg élt, súlyos veszélyt jelentett Redl ezredes számára, aki sikertelenül próbált a fiatal emberrel megegyezni és az útjából végleg eltávolítani. Redl ugyanis eredeti tervei szerint még egy ideig várt volna Friedrich Feinbach nagykereskedő, császári és királyi hadiszállító ügyének és üzel-meinek, nemkülönben Worowka főmérnök gyanús orosz kapcsolatainak felgöngyölítésével – mindez csak gyanú volt valóban, Redlnek nem maradt ideje arra, hogy a bizonyosságot megszerezze -, éspedig azért akart várni, mert lehetőleg minél több „orosz kapcsolatot” akart szerezni Feinbachra és Worowkára ráállított ügynökei révén. De közbelépett egyrészt Renzo Malaparte, másrészt a kis Langauf is. Nem maradt más hátra, mint lecsapni Feinbachra és Worowkára. Kubinyi Katalin nem tudhatta, miért és mire várt volna Redl a Przemysl-határerőd korszerűsítésének munkálatai során birtokába jutott tények kijátszásával és az elhárító akció megindításával: Redl terve az volt, hogy – egyik tehetséges közvetítő embere útján, a maga személyét fedve-fedezve – Przemysl erődjének átépítését, az ütegállások megerősítésének és átcsoportosításának, valamint tűzcsapásuk erejének e munkálatok által elért

fokozását tartalmazó valamennyi – a Galíciában működő ügynökei révén – kezéhez került dokumentumot átadja – *megmásítva*, nem a tényleges állapotnak és adatoknak megfelelően, csak „közelítően” ahhoz, vagyis katonai szempontból: használhatatlanul – Arkagyij Antonovics Ajvaszovszkij orosz alezredesnek, ennek a cinikus tisztnek, aki ellen Redl számos kompromittáló, sőt pressziós anyaggal rendelkezett ahhoz, hogy a Przemysl birodalmi határerőd korszerűsítésének és ezáltal megnövekedett stratégiai jelentőségének tényét dokumentáló – hamis, nem az erőd erejét tükröző – anyagokért: Ajvaszovszkij alezredestől megszerezheti az orosz hadsereg mozgósítási ütemtervét egy föltételezhető balkáni háború esetére. Oroszország különösen a Távol-Keleten a Japánoktól elszenvedett – Csuzima, Port Arthur, Mukden – katonai vereségeinek kompenzálása végett igen aktív politikát kezdeményezett a Balkánon, a „délsláv” egyesülés, a „Nagy-Szerbia” ügyéért folyó katonai, politikai mozgalmak, szövetségek, puccsok, merényletek nyílt támogatásával. Ez: elsősorban a Monarchiának, a Birodalomnak, Bécsnek szólt, és csak másodsorban szólt – komoran – Törökországnak is, ahonnan elköltözött már a legendás Szülej mán harcos és győzedelmes szelleme, régen Al-lahban egyesült egykori janicsárjaival, szpáhijaival, nagy-vezírjeivel, pasáival és háremhölgyeivel, magára hagyva a nagy Oroszország oldalában a haj dánkor okban olyan fenyegetően terjeszkedő, hódító birodalmát, az oszmán világhatalmat, amelynek erejét csak Don Jüan d'Austria tudta megtörni, tengeren, Lepantónál, csak Hunyadi János Nándorfehérvárnál és Prinz Eugen ugyanott, csak később, mint Hunyadi, amikor Nándorfehérvárt már Belgrádnak, Beogradnak, Belgaradnak jelölték a katonai térképeken. II. Miklós cár tudta, mennyire döntő mind hadá-szatilag, mind politikailag a „Tengerszorosok” birtokbavétele, vagy legalábbis a Boszporusz és a Dardanellák erőszakos megnyitása, és ennek a megnyitásnak” – egymagában legalábbis – Törökország képtelen katonailag ellenállni. Redl ezért tartotta életbevágónak a Birodalom katonai fölkészülése szempontjából: az orosz hadsereg mozgósítási tervének megszerzését. Redl tehát nem várhatott. Le kellett csapni, először Rudolf Langauf hadnagyra, aki ellopta a Klomser-szállóbeli lakosztályból az addig Redlhez került – egyelőre viszonylag csekély „csereértékű” – Przemysl-erődítési dokumentációkat, hogy azokkal őt tovább zsarolja, sőt, hogy azokat egyenesen és ő maga adja át az oroszoknak, méghozzá minden másítás, módosítás, manipulálás, változtatás nélkül, amelyeket Redl – saját kezűleg, mivel értett hozzá – akart volna eszközölni a tervrajzokon, hogy azzal elérje legalábbis azt, hogy Ajvaszovszkij alezredes és emberei csak egy bizonyos idő eltelte után tudják kontrollálni a tervrajzok katonai értékét, ez esetben: értéktelenségét. Langauf után késedelem nélkül le kellett csapnia Friedrich Feinbach nagykereskedőre, császári és királyi hadiszállítóra, valamint – vélhetően, de nem bizonyítottan: cinkostársaira is – Worowka tervező és kivitelező főmérnökre is. Ha ugyanis Langauf szája eljár, efelől pedig Redl-nek kétsége nem volt, akkor ő többé nem képes kimagyarázni magát, azt a tervét, hogy milyen lényeges módosításokkal, tulajdonképpen hamis tervrajzokért akarta megszerezni az orosz hadsereg balkáni felvonulási tervét: 1.! — és a Birodalom keleti határain, közvetlenül a Przemysl-határerődítmény elleni támadásának hadműveleti tervét: 2./ Ezt senki nem hitte volna el neki, legkevésbé a hadsereg-főparancsnok, Ferenc Ferdinánd trónörökös. Tehát: start! Csőre töltés! Tűz! mozgó célra!... „Nem sokáig mozog már”, morogta Redl. Ez a helyzet, amikor az embernek még arra sincs ideje, hogy egy este, Katalinnal, meghallgassa a Bugtheaterben a *Carmen*-t vagy Donizetti *Lammermori Lucia* című operáját, állapította meg Redl, rendkívül helyesen, amellet hogy nem különösebben rajongott az operamuzsikáért. Derűje, fegyelme nem hagyta el. Redl azt az érzést, amit az ő esetében legtalálhatóbb lenne rezignációnak nevezni, akkor ismerte meg életében először, amikor hírül vette – egyik galíciai ügynöke jelentéséből -, hogy minden oroszok cárijának, az orosz seregek hadurának, az orosz egyház fejének, II. Miklósnak közvetlen parancsára a rögtönítélő hadbíróság golyó általi halálra ítélte Arkagyij Antonovics Ajvaszovszkij alezredest. Az ítéletet egy órán belül végrehajtották.

Az orosz alezredes kivégzése nem érintette közvetlenül Redl ezredes komoly köreit, mint később megtudta, Ajvaszovszkijt nem a Monarchia, nem az Osztrák-Magyar Birodalom javára elkövetett kémkedésért, hanem a német császári hadsereg titkosszolgálatának eladott *anyagok* miatt lőtték főbe. Azt azonban nem tudta még Redl ezredes, milyen kevés ideje van hátra neki magának, milyen hamarosan találkozik majd Arkagyij Antonovics Ajvaszovszkij alezredessel ott, ahol már nincs se titok, se titoktartás, se szolgálat, se hadsereg, se egyenruha, se haza, se hazaárulás.

Redl levelet kapott Frau Redl tőli Ober-Engadinból: „Kérem, jöjjön Svájcba hozzám. Elutazunk az olasz tavakhoz, vagy Lausanne-ba, vagy a Jungfrau-hágóhoz. Ha nem teheti, engedje meg, hogy én utazhassak Önhöz Bécsbe. Ha akarja, Abbáziában is találkozhatunk, az Adrián, azon a helyen, amelyet Ön annyira szeret. Wilhelminéje.” Redl táviratban válaszolt: nem mehet, hamarosan írni fog, nemsokára találkozni majd. Redl emlékeiben megjelent a quarnerói öböl, a hegyek: a Karszt, a Kapella, a gyors vizű Recina patak, Veglia és Cerso szigete, a Canal di Maltem-po, a Canal di Farasina, a quarnerói öbölben kétszer forduló apály és dagály, a kétölnyi magasságot is elérő hullámtorlaszok, a szélviharok: a sirokkó, a bóra, a tramontana, a provenzal és a maestrál nevű szélrohamok, amelyekről annyira félnek az idelátogató előkelő fürdővendégek, amelyeket annyira megszoktak az itt élő dalmát, olasz halászok, az „ősi illír leányok”, hogy nem esnek tőlük átmeneti ideges elmezavarba, dermesztő kábultságba, mint az idegen jövevények. Az „illír leányok” nem a bóra robbanásszerű, hatalmas lökésekkel támadó szélviharaitól szenvednek, sokkal inkább a skriljevo nevű helyi nemi betegségtől, amelyet állítólag a Közel-Keletről hoztak e vidékre még a régi levantei hajósok. Ez a nemi baj a torkot, a garatot, aztán az orrot, majd a légzőszerveket pusztítja el. S noha helyi vélelem szerint nők gyakrabban esnek ebbe a nyavalyába, mint a férfiak, mindazonáltal sok bakának kellett fizetnie ezzel a gyógyíthatatlan betegséggel cserébe az „ősi illír” és a dalmát leányzóktól vett-kapott örömekért. Wilhelmine levelére – tűnődött az ezredes – vajon nem kellett volna-e azonnal útnak indulnia Svájcba, s ott új életet – ha új sorsot nem is lehet – kezdenie? Vajon csupán női hívás volt ez a levél, avagy: jel, jelzés, üzenet lett volna a számára? Fuori le mura, ahogy *Róma falain kívül* is van élet, ne volna élet a Birodalom határain túl is? De Redl harci szelleme még töretlen volt. Moşt menjen el, az egymást követő balkáni krízisek idején? Akkor, amikor akaratának megfeszítésével dolgozott, és eredményei mind a Balkánon, mind Galíciában őt igazolták? Akkor, amikor az Evi-denzbureau-t formálisan vezető, sem a hírszerzéshez, sem a katonai kémelhárításhoz, sem ügynökhálózatok kiépítéséhez nem értő, kombinációkra képtelen, merész kockázatvállalásokhoz gyáva Urbansky ezredes puha kezéből kiragadta a gyeplőt, most, amikor az ő operatív munkáját örökös aggályaival csak akadályozó Urbanskyt olyan helyzetbe hozta, hogy azt – és semmi mást – „fontolgassa”, mire hivatkozva kérje nyugállományba helyezését az aktív szolgálatból, mivel indokolja lemondását az Evidenzbureau éléről, vezető beosztásáról? Most, amikor élő alagutakkal – ügynökeinek testével – keresztül-kasul fúrta a Balkánt: Abbáziától Albániáig, Bukaresttől Belgrádig, Szófiától Isztambulig, Szalonikitól Szarajevóig, Bosznia-Hercegovinától a „magyar” és a „sváb” Bánáig, Montenegrótól Magyarorszáig, Szerbiától Szlovákiáig, és mindent tudott erről a térségről, még a legfontosabbat is tudta, azt, hogy mit kell tenni ezen a sok nép, számos nemzetiség lakta-halta félszigeten, azt is tudván tudva: mit tehet itt a Birodalom diplomáciája és a Birodalom szárazföldi hadserege és haditengerészete az Adrián, a mind potensebb, mind agresszívabb Itália ellen?! Redl tudta azt is: a Birodalom létérdeke az, hogy hadseregét minél később legyen kénytelen bevetni a Balkánon! A Balkán-félsziget összes tűzének-parazsának szítója: Oroszország. *A Birodalom hadserege*, amelynek háromcsillagos, hadtestvezérkarfőnöki uniformisát – a nyakban gombolt, bokáig érő szürke pelerint – ő maga is viselte, *ez idő szerint nincs fölkészülve* egy Szerbia elleni villámcsapásra, nem is szólva az azonnal – *ott és akkor és elsőprő* erőkkal – beavatkozó orosz

hadosztályok megállításáról, sem a galíciai határokon, sem az al-dunai térségben. Most adja fel eleven emberi testekkel fúratott föld alatti folyosóit, sőt ő maga szökjön el a Birodalomból ezeken a „folyosókon”, ki Svájcba, Wilhelminéhez, onnan Amerikába, Wilhelminével?! Születése pillanatában, azután apja szökése után, majd nővéreinek „nevelése” után: eleve elvesztette esélyeit az egyéni boldogságra. Akkor hát oly sokat nyomna a latban *egy* ember élete, még akkor is, ha az az egy és egyszeri élet: történetesen az *övé*? Egyik régi, kedves könyvéből „Európa rémének”, Richelieu bíborosnak szavai jutottak eszébe. Richelieu, ahogyan azt Phillippe Erlanger történész nagyon helyesen megállapította, csak – egyik s igen ritka – őszinteség! rohamában jelenthette ki: „Nulla voltam, s ez összegként csak akkor jelent valamit, ha egy számjegy van előtte. A számjegy: az uralkodó.” Redl személyének „nullája” előtt a számjegy a Birodalom volt, mely egyet jelentett számára az uralkodóval és a hadsereggel, amelynek zászlájára letette a tiszti esküt. Vonuljon nyugállományba, egy hétig tartó megfeszített munkával dolgozza ki a Balkán-doktrínát, Ober-Engadinban, Wilhelmine „védőőrizete” alatt? Késő. Redl tudta, a Birodalomnak előbb-utóbb le kell sújtania Szerbiára, még hozzá tétovázás nélkül. A Birodalomnak biztosítania kell a déli Adrián a független Albán államot, éspedig: egyrészt Itália ellen, másrészt az Otranto-szoros szabad kijáratát védendő, mind a hadiflotta, mind a kereskedelmi hajózás számára. Mármost – kérdezte kegyetlenl derűvel Redl Redltől – utazzak Tiranába, Szkutariba, Durazzóba, vagy egyenesen Berlinbe, Potsdamba a német nagyvezérkarhoz, biztosítást kérni az orosz hadosztályok ellen egy balkáni offenzíva esetére vonatkozóan? Avagy mindezek előtt kérjem ki Rudolf Langauf ulánus hadnagy véleményét a jelenlegi világhelyzetről, majd élve vagy halva: távolítsam el ezt a kis tisztecskét az utamból, és aztán: albán út, berlini út? Végül a Balkán-doktrína kidolgozása. És aztán? Aztán jöhet Wilhelmine fehér vaságya a hófödte svájci havasok fehér csúcsaitól körülvelt szanatóriumban. Magashegységi séták. És az egyik séta során belezuhanni egy szakadékba, egy gleccser fehér falán levetni magamat a mélybe, Wilhelminével együtt, a mélybe, hogy megszabaduljak a „felszíni”, a „mindennapi” mélységektől! De előbb egy berlini út még! Meg kell győzni a poroszokat arról, hogy Szerbia *nem Szerbia*, hanem Oroszország maga! Arról, hogy a germanizmus ellen fegyveresen is fellépő délszláv népek magára a Német Birodalomra is veszélyesek: Bagdadi-vasútvonal, közel-keleti olajmezők stb. Ha egyszer a Birodalom hadserege megindul Szerbia ellen, onnan nem lesz kikövezett visszaút. Itt az idő: *ma*, nem *holnap*, hanem a szent és máris múlt *mai nap*, amikor minden diplomáciai manővert leállítva, minden aggályt, mérlegelést és fontolgatást félretéve egyenesen az akadályra kell ugratni! Gránitzilárd akarattal, rugalmasan mégis. Jó dolog az, ha a „kocka már el van vetve”. A rációt váltsa fel fanatizmus. A félelem: fárasztó érzés. A győzelem után amúgy is újabb harc kezdődik: a győzelem kiaknázásának hosszú harca. A Balkán-doktrína egyetlen kompromisszuma lehetne: egységes Jugoszlávia kialakítása, ennek részei Szerbia, Makedónia, Montenegró. Ám az Albán állam útját állja Jugoszláviának, nehogy kijusson az Adriára. Dalmácia, valamint Bosznia-Hercegovina a Birodalomé marad. A román állam területi problémáiról az oroszokkal kell tárgyalni, éspedig az *ő* nyelvükön. Talán a fentiek realizálása esetén elmaradna a balkáni orosz invázió, ugyanakkor a Birodalom sem szorulna defenzívába. A Balkán-probléma rendezése érdekében Redl attól sem riadt volna vissza, hogy a Birodalom adja át Galícia tartományt az oroszoknak, cserébe pedig az oroszok ne avatkozzanak be a balkáni eseményekbe, hagyják sorsára délszláv „*testvériüket*”. Egy ilyen megoldás egyúttal azt a biztosra és szerencsésre vehető következményt is magában rejtene, hogy a Német Birodalom kénytelen lenne a legenergikusabban föllépni az oroszok nyugati irányú terjeszkedése ellen, és esetleg maguk a németek szállnak meg Galíciát, egy újabb keresztet véve a vállukra, van már amúgy is elég keresztjük, még egyet talán kibírnak a „teutonok”. Mindenesetre az biztosra vehető, hogy a németek állásfoglalásra, sőt egyenesen lövészárokásásra készítené egy efféle merész fordulat Galíciában. A régi tétel most ismét aktuális: „Háborúzni kell, hogy béke

legyen.” És a tüzes kemence: a Balkán. Itt nem lehet már eloltani a lángokat, itt már csak még magasabbra lehet lobbantani őket. Éspedig hogyan? Bosznia-Hercegovina annektált és okkupált térségéből, valamint a dalmát partvidék vonalán, a támadó szárazföldi erőkkel összehangolt haditengerészeti rajtaütéssel birtokba venni: 1. Montenegrót, 2. Albániát. Hivatkozás: lokális háborúval elébe vágni egy európai háborúnak. Argumentumok alátámasztása: 1. kész tények elé állítani az érdekelt európai hatalmakat; 2. hivatkozás hasonló történelmi helyzetekre; 3. gondjaink, ha lehetnek közösek, miért ne volna megosztható a felelősség is? 3/a.: Ausztria magára vállalta a kezdeményezést a Balkán-probléma rendezésében, és éppen e kezdeményező, tisztázó szándék jogcímén várja el, hogy az ingatag balkáni helyzetet nagy távlatban: nemzetközi konferenciákon, tárgyalóasztalnál fixálják, helyezték szilárd alapokra, amint azt mind a Birodalom, mind a Balkánon élő népek és nemzetiségek érdekei kívánják, nemkülönben a másnak aligha nevezhető: összeurópai észszerűség, a béke megőrzése a gazdasági felvirágzás és a kulturális fejlődés szabaddá tett égisze alatt stb. így Redl. A történelem azonban *másképp* „esett”, ám ennek egyéni tervek, bármilyen nagyszabásúak lettek legyen is, soha nem vághatnak se elébe, se közébe, se a közepébe, csak a végén volna, ha megérnék a végét, visszatekintve az egészre, szólni joguk, ha nem is az „egészről” – mert ugyan mit tehet hozzá ahhoz egy egyén illúziója, akarata, mersze, jelessége és *jelenléte* -, de legalább a „részletekről”, amelyek egy, a későbbi jövőben immár bonthatatlan, összeesett teljességhez, egy szörnyű<sup>^</sup> és egyetemesen emberi eredményhez vezettek, így Redl. Az események mégis *másképp*. Jósnőkhöz Redl sohasem fordult, már csak azért sem, mert nem a saját sorsát akarta volna előre látni, hanem a Birodalomét. És hol az a Szibilla, aki egy Birodalom „tenyeréből” jósolni, jövendőlni merne? Jósolni, jövendőlni egy Birodalomról, még hozzá egy szomorú arcú, kék szemű katonatiszt tenyeréből, akinek egyáltalán *nem mindegy* ez a jóslat, ez a jövendő, noha komoly – sajnos magányos, tendenciáiban sztoikus, szkeptikus, egyéni – elképzelései, előérzetei ezekre az időkre már keményen kikristályosodtak. Ez a felismerés, ha kell, nevezzük történelmi felismerésnek, történelmi előérzetnek, mégsem tette Redl ezredest rezignálttá, romantikussá, melankolikussá, sőt a kihívást, a missziót fedezte fel bennük, és fékezhetetlen energiáit most végre – és végképp – nem önmagára, hanem a Birodalomra, a hazájára, a Monarchia Imperátorára, a hadseregére és a valós, valamint a potenciális határookra összpontosíthatta. Rejtélyes szokásait egyre inkább valami, másokat mind nagyobb zavarba ejtő cselekvő cinizmus váltotta fel, amit azonban mindennek nevezhetnének, csak beletörődésnek, búskomorságnak, tudomásulvételnek, lemondásnak nem. Sőt Redl roppant leleményességgel, a rá oly jellemző lélek jelenléttel és hidegvérrel kapcsolta össze *bátran* és *boldogan* a Birodalom sorsát saját egyéni sorsával, ha tetszik: egyszeri és egy életét vakmerően vitte bele a történelembe, amelyben személyes részvételét szolgálatnak tartotta.

Ha Ajvaszovszkij alezredes golyó általi kivégzése rezignációt váltott ki Redlben, és a nagyság múlásán medítált, bár rövid ideig, akkor Kari Hlach hadnagy telefonja dührohamot keltett, amin azonban az ezredes hamar úrrá lett. Hlach hadnagy jelentette:

– Vélhetően a keresett személy volt a férfi, civil ruhában, akit – egy pillanatra – a forgalmas Freyung közelében láttam, közel a Jasomirgott-templomhoz, de sajnos nyomukat veszítettem. Átjáróházon – ilyen sok van a Freyung és a Jasomirgott-templom környékén – vágtak át. Akivel a személyleírás alapján nagy valószínűséggel azonosítható, civil ruhás Rudolf Langauf ulánus hadnagy, a lembergi garnizonból, a Freyung környékén fölbukkant: Claus von Eckern-Freyberg százados volt.

Redl minden további utasítás nélkül letette a telefont. Most már a határőrség parancsnokának vagy Bezouska, Salapska főhadnagyoknak a telefonját várta, leginkább pedig: annak az ismeretlen nőnek a telefonhívását, aki már „életjelt” adott magáról, és aki minden bizonnyal Langauf barátnője. Claus von Eckern-Freyberg halálos ellensége volt Redl ezredesnek, még a görzi, régi, tengeremelléki szép időkből. Akkor főhadnagy volt, azóta is csak a századosságig

vitte, és ezt minden alap nélkül Redl számlájára írta, úgy vélte, Redl adott egy vagy több ízben is olyan jelentést róla Hammer-Purgstall tábornoknak – szolgálati vétségek, Ófelségét bíráló politikai megjegyzések stb. -, amelyekért a Redl szavára adó, Redlért kezét tűzbe tevő nagyúr, az örgróf őexcellenciája Eckern-Freyberg személyi lapját negative minősítette, legalábbis Eckern-Freyberg meggyőződése szerint. Most tehát semmi más nem hiányzik, csak az, hogy a kis leMBERGI ulánus, ez a magát szívtiprónak képzelő, üresfejű, eladósodott, félig osztrák, félig magyar Langauf gyerek valamit kieszeljen Claus von Eckern-Freyberg fejével, mivel a maga fejével képtelen volna ilyesmire, ez kétségtelen. Gyorsan útját kell állni annak, hogy Langauf valaki másnak a fejével gondolkodhassak, mert ahhoz már elég merész, sőt vakmerő fiú ő, és a játékot is szereti, hogy ha egyszer „tippeket” kap valakitől, azt *megteszi*, megjátssza, akár az egzisztenciája, az élete árán is. No de hát hol az a játékos, aki mindig nyer, hol az a harcos, aki sebezhetetlen? Redl nyugodt volt, noha a határőrségtől semmiféle pozitív, kiindulópontot adó jelzést nem kapott. Hű, kipróbált emberei – Bezouska és Salapska főhadnagyok – sem jelentkeztek. Várt. Tudta, hogy az „ellenséges célt” a katonai elhárítás – ez esetben jómagá Redl – le fogja küzdeni. Valamit morgott maga elé, olyan pillanat volt ez, amikor az ember, mintegy „rajtakapva” érzi magát, önmaga által, valami semmiség miatt, ami szokása, nem szokása, mégis adott percben: bosszantja. „Verräter sind zu liquidieren...” Igen, ezt morogta, és azonnal eszébe jutott, hogy ezt a mondatot mindig Hammer-Purgstall tábornoktól hallotta, még a görzi garnizonban, és örgrófsága őexcel-lenciájának még egy másik visszatérő mondata is eszébe jutott: „Richtig essen macht munter.” A hercegségre emelt Görz-Gradiska grófság, Istria örgrófság és a Tengeremellék térségében állomásozó, Flottaközvetlen Partvédelmi Örezredek egykori vezénylő tábornoka, Hammer-Purgstall nagyon szerette a hasát, az „osztrák Nizza” minden éttermében tudták ezt, a tábornoknak külön szakácsa is volt, egykori szoptató dajkájának az unokája. Csak ennek a szakácsnak a főztjét tűrte a tábornok, ezért utálta a táborozást, a hadgyakorlatokat, mivel ilyenkor ő is kénytelen volt -legalább a törzstisztek társaságában – azt a kosztot fogyasztani, amit azok ettek. Lehet, hogy ezért nyugalmazták? – tűnődött derűvel, a régi parancsnok iránt érzett szeretettel Redl, aki jól tudta, hogy Freiherr und Landgraf von und zu Hammer-Purgstall tábornokkal ellentétben: az uralkodó, I. Ferenc József rajongott a hadgyakorlatokért, amelyeken természetesen mindig a „kékék”, vagyis saját egységek foglalták el a „piros”, az ellenséges állásokat, továbbá hajlott, előrehaladott életkora ellenére, annyi személyes csapás dacára – Rudolf fiának, a trónörökösnek, a koronahercegnek öngyilkossága egy Vetsera Máriával!, majd Bajorország és talán egész Európa legszebb és királyi vérű leányának, Wittelsbach Elisabethnek, a szépséges Sissi-nek, az ő hitvesének meggyilkolása, leszúrása! Genfben, egy élesített fűrészlappal, egy olasz terrorista által, és 'még sok, nem személyi, hanem a Birodalmat érintő csapás, kudarc, vereség; Solferino, Königgrätz, Ausztria kizárása a német Bundból, Bismarck elsöprő sikerei, amit nem ellensúlyozhatott a vakmerő Tegetthoff tengernagy tengeri győzelme sem Lissa szigeténél, sem Helgoland szigeténél, sem Albrecht főherceg győzelme Custozánál, sem Bosznia-Hercegovina annexiója -, igen, annyi személyes és a Monarchiát, a Habsburg-dinasztiát ért és érő csapás ellenére I. Ferenc József császár és király és annyi tartomány és ország fejedelme agg korában is kedvelte-kultiválta a hadgyakorlatokat, a tábori életet, a tábori konyhát, sőt szeretett – olykor-olykor meglepetésszerűen – megjelenni a bakák esti tábortűzénél, s ott megpihenni a hadgyakorlatok rövid szünetében, elbeszélgetve az egyszerű katonákkal, miről? miről is?, arról, hogy ő is katona, és hogy milyen szép a katonaélet, milyen szép a hősi halál, milyen szépek is a régi katonatemetők, ahová az édesanyák, az özvegyek azóta is viszik a virágokat, holott milyen régen elnémultak már azok az ágyúk, amelyek negyvennyolc-negyvenkilencben dörögtek egész Magyarországon, aztán azok az ágyúk is régen csendesek már, talán be is öntötték valamennyit, amelyek Solferinónál, Königgratznál dörögtek a hazáért. Ferenc József meg-megkérdezte a

tábortüzet körül ülő bakáktól, hogy kinek-kinek hol, melyik csatában esett el az apja, nagypapja.

Köztudott volt, hogy amikor Erzsébet királynét, a magányos, örökké az öngyilkos fiát gyászoló Sissit az az olasz leszúrta a Lac Lemán partján, a szörnyű hírt, a Hiób-hírt hozó tisztí futár Őfelségét I. Ferenc Józsefet nem a Burgban találta meg, de nem is Schönbrunnban, hanem a Buziás térségében megtartott rendes évi hadgyakorlatokon, vagyis, mert így helyes fogalmazni: Őfelsége a *munkahelyén*, méltóbban szólva: az őrhelyén tartózkodott éppen, a csatatéren, azaz a csatatérnek kijelölt, egyébiránt jó termésű földeken, amelyeket a hadsereg gyakorlatozás céljából parlagra tétetett, hogy ott a parasztkatonák most ne szántásban, ne aratásban mutassák meg erejüket, legénységüket, hanem harcban, mert hiszen csakhamar eljöhet az az idő, amikor ezekért a szántóföldekért, ezekért a legelőkért: honvédő háborút kell majd vívniok; igen, így volt, az uralkodó a munkahelyén, az őrhelyén, a hadgyakorlat kellős közepén kapta a kegyetlen, a minden emberi érzést megbénító, az ember – még ha Habsburg is, ha fejedelem is az az ember! – tudatát, érzékeit, emlékeit egyetlen jégtömbbe fagyasztó hírt, hogy hitvesét meggyilkolták. És mégis mi volt Őfelsége első parancsa a hír vétele után? „A hadgyakorlat folytatódik!” Hiába engedték földig az ezredzászlókat a lobogóvivők, hiába rendelte el a hadgyakorlatot közvetlenül vezénylő tábornok, hogy – tekintettel a tragédiára – a hadgyakorlatot most befejezik, nem, a császár Őfelsége halkan megismételte: „A hadgyakorlat folytatódik és tart az előre kitűzött időpontig, a csapatok – a »kékek« – rohammal törjenek előre a hadgyakorlat hadműveleti tervében előzetesen kitűzött magaslatok és ellenséges harcálláspontok elfoglalására és azok megsemmisítésére!” Redl emlékezett, mennyire nem szerette Hammer-Purgstall tábornok a hadgyakorlatokat, a tábori életet, a tábori konyhát... Igen, lehet, hogy ezért helyezték aktív szolgálaton kívül. De az is lehet, hogy az egészben Ferenc Ferdinánd trónörökös keze volt benne... – tűnődött Redl régi parancsnokának sorsán, megszokott kijelentésein, és azok egyikére emlékezve: „Richtig essen macht munter”, bőséges estebédet, jóformán lakomát hozatott magának a szeplős, szőke szobalánnyal, Grétivel. Evett, és várta a telefont. Várt, és vadul, habzsolva evett, aztán egy korsó sört ivott, és egy havanna szivarra gyújtott. És várt tovább, noha nem abban a biztos tudatban, hogy az „én minden mozgás, minden élet, minden cselekvés és történés első alapelve”, ahogyan azt a filozófus Fichte állította, leírta, tanította és hitte.

Átgondolta a helyzetet. Vajon miért nem Feinbach hadiszállítót vagy Wbrowka főmérnököt zsarolta meg *közvetlenül* Rudolf Langauf? Talán Friederike Feinbach kisasszonyra, a szeretőjére lett volna tekintettel? Aligha. Meglehet, hogy megkísérelte Feinbach nagykereskedő és Worowka főmérnök megszarolását, ám azok túljártak az eszén, nem ijedtek meg tőle, vagy – lemergi-budapesti zavaros ügyei, adósságai miatt – túlságosan sokat tudhattak Rudolf Langauf ulánus hadnagyról ahhoz, hogy féljenek tőle, ahhoz, hogy a kezében legyenek? Ez valószínűbb. Vagy arról lenne szó, hogy Feinbach hadiszállító egyszerűen csak ügyes, nagystílú, de a dolgait mindig biztosító kereskedő, akinek *valóban* „tisztá a keze”, legalábbis az oroszokkal való kapcsolatai aligha terjedhetnek túl azon, hogy üzleteket kötött velük a honi piaci áraknál olcsóbb építőfára, homokra, más építőanyagokra? És akkor tényleg nem is lehetett félnivalója, különösen nem egy eladósodott lovassági tisztól. Ugyanez a helyzet állna fenn Worowka főmérnökkel is? Vagy esetleg ő – mert erre tettek célzást, halvány, még nem kontrollált jelzést Redl Galíciában: Sta-nislau, Przemyśl, Lemberg, Tarnopol, Troppau, Jezupol, Mariampol, Halics és más városokban dolgozó ügynökei -, ez a jó hírű, kiváló szakembernek számító főmérnök mégis kapcsolatban állt volna az oroszokkal? Valamiért a kezükben tartották volna? Vagy pénzért – bizonyos, a korszerűsítés stratégiai céljaira vonatkozólag is – terveket adott volna ki az oroszoknak? Worowka, csakúgy, mint Feinbach hadiszállító, dúsgazdag ember. Pénzre – ilyen életveszélyes áron – aligha lehetett szüksége.

Vagy – ezt Redl „verzió X”-nek nevezte – az egész ügyben mint mozgató maga Renzo Malaparte, alias Udo von Usedom állana, ez a virilisen feminin „fenomén”, akit, ki tudja, nem a



végzetére-e, Kubinyi Katalin mutatott be neki azon az estélyen? Vagy – ezt Redl „verzió Omega” névvel illette – esküdt és halálos ellensége, Claus von Eckern-Freyberg állna a Langauf-féle zsarolás mögött? Ő lépett volna bele vasalt sarkú csizmával, hirtelen és erőteljesen az egész Feinbach-Worowka-ügybe? Kérdés: mióta ismeri, honnan ismeri Eckern-Freyberg százados, három éve még főhadnagy – elvezényelve, negatív minősítéssel törzslapján, a görzi garnizonból –, Rudolf Langauf ulánus hadnagyot? Ezt most már – ha lehetne is – túl késő kideríteni. Langauf nyilván teljes mértékben Eckern-Freyberg hatása alá került. Ellentétben a kékvérű, nagyvonalú, okos és céltudatos Eckern-Freyberg századossal, aki *igen jól* bírja az italt, Langauf alig bírja a szeszt, amiről – a Klom-ser-szállóban elköltött ebéd utáni rosszullét alapján – immár Redl is személyesen meggyőződhetett. Amikor viszont – öklendés, nyögés, alvás után – magához tért, a hadnagyocska azonnal munkához látott, kísérlet a páncélszekrény föltörésére, kifeszítése az íróasztalfiókoknak, dossziék, levelek, cédulák ellopása, tehát ő sem kimondottan ijedős ifjú, rámenős, de kapkod, ügyetlen, semmit nem gondol át, hiába – és ezt most már Redl bizonyosra vette – kapja magától Eckern-Freyberg századostól a „tippeket”, az ötleteket, sőt esetleg egy teljes kidolgozott „haditervet” is képes fölborítani, megmásítani, remélve, hogy többet markol, miközben minden kicsúszik a kezéből. Akárhogyan is van: azóta az ellopott dossziék, tervrajzok a Przemysl-erőd átépítésére, ütegtelepeinek, ágyúállásainak megerősítésére, bunker- és kazamatarendszerének modernizálására vonatkozó szigorúan titkos tervrajzok – amelyeket Redl ügynökei szereztek meg Redlnek, amelyekért cserébe, azokat előzőleg használhatatlanná manipulálva, Redl valódi anyagok birtokába akart jutni az orosz mozgósítás ütemtervéről, az esetleges galíciai vagy balkáni orosz katonai felvonulás hadműveleti előirányzott mértékéről, annak alternatív változatairól – most már szinte bizonyosan Claus von Eckern-Freyberg százados kezébe kerültek Rudolf Langauftól. Hacsak... Langauf nem próbál meg -a dokumentumok ellenében – pénzt kicsikarni Eckern-Freyberg-től is... De hát: egyrészt, Eckern-Freyberg, ha akar, akkor tud fizetni Langaufnak, hiszen gazdag arisztokrata család sarja, ha meg nem akar fizetni, akkor csellel szerzi meg az egész anyagot, esetleg – akár, mert mi az? ugyan mi az? – úgy is megteszi ezt, hogy elteszi láb alól Rudolf Langaufot. Redl föltételezte – ismerve Eckern-Freyberg jellemét, valódi, nem megjátszott félelem nélküli természetét, pimaszságát, vakmerőségét, flegmáját még a görzi garnizonban együtt eltöltött szolgálati és kaszinói időkből – mindkét lehetőséget: azt is, hogy Eckern-Freyberg fizet Langaufnak a katonai szempontból nagybecsű – és főleg Redl ellen „kivégzőlegesen” fölhasználható -anyagért, azt is, hogy valahogyan végez Rudolf Langauffal, miután minden dossziét, levelet, tervrajzot, cédulát megszerzett tőle. És még egy harmadik lehetőséget is föltételezett: Eckern-Freyberg a birtokában lévő anyagokkal egyenesen Conrad von Hötzendorf vezérezredeshez, a vezérkar főnökéhez fog menni, hogy Alfred Redl vezérkari ezredest, a kémelhárítás és a hírszerzés főnökét leleplezze mint kémeket, mint hazaárulót. Vagy, tekintettel a dolog súlyára, magasabb katonai és államérdekű dimenzióira, a szolgálati út megkerülésével, annak lerövidítésével az egész anyagot magához a trónörököshez, a hadsereg-főparancsnokhoz, Ferenc Ferdinándhoz viszi Claus von Eckern-Freyberg százados. Redl abban már bizonyos volt: Rudolf Langaufot csakis Eckern-Freyberg beszélhette le arról, hogy magát Feinbach hadiszállítót vagy Worowka főmérnököt próbálja megzsarolni. Csakis ő magyarázhatta el az ulánus hadnagynak, mi az igazi „fogás” ebben az ügyben: Redl ezredes megzsarolása, mert hiszen honnan tudhatta volna Eckern-Freyberg, kivel évek óta nem is látták egymást, hogy Redl ezért gyűjti, szerezti meg ügynökeivel és tartja magánál a Przemysl-erőd korszerűsítését tartalmazó építkezési terveket, hogy azokat manipulálva, módosítva, katonai szempontból használhatatlanná téve átadja az oroszoknak, azoktól pedig cserében: megfelelően kézben tartható és már a hazaárulásra is kész embertől, ilyennek vélte Redl Arkagyij Antonovics Ajvaszovszkij, azóta agyonlőtt alezredest, megszerezze az orosz mozgósítási, felvonulási terveket vagy legalábbis azok egy részét, akárcsak a tűzértségét például? Nem, ezt Claus von

Eckern-Freyberg nemhogy nem tudhatta, de nem is feltételezhette. Az eset most, hogy a tervrajzok Redl íróasztalából Langauf révén az ő kezébe kerültek, Eckern-Freyberg számára világos, jóhiszeműen cselekszik, sőt kötelességét teljesíti, amikor – immár a legmagasabb rangú – feljebbvalóinak késedelem nélkül jelenti az egész ügyet és hipotézisét, hogy Redl ezredes hazaáruló, s ezt a megszerzett anyagokkal bizonyítja is. Persze megkereshetné őt is... hogy előzőleg személyesen megpróbálja tisztázni a kérdést vele, Redl-lel. De hát ők ellenségek. Eckern-Freyberg Redl számlájára írja katonatiszti karrierjének kettétörését, a görzi garnizonból – fegyelmi eljárás útján! – történt elvezényelését... és hová? *Honnan hová?! Az Adriáról, a Tengeremellékről, az „osztrák Nizzából”, oly gyönyörű helyekről, mint Abbázia, Quarnero, Lovrana, Duino, Muggia: egy rövid bécsi kihallgatás és feddés után azonnal északra: a Przemysl-Lemberg-Tarnopol határvonalától délkeletre eső Mariampol-Jezupol-Halic-Stanislau „katonavárosok” és „zsidóvárosok”, katonai szempontból határőrvideknek minősülő területére, ahol, a Dnyeszter forrásvidékénél vagy a folyó felső, még szűzi szakaszánál, vagy ott, ahol a folyó már átlépi – őrség hiába állja útját – a Birodalom határát, és Oroszország területén hömpölyög tovább a Fekete-tenger felé. Ott a kékvérű, ősnemesi származású Claus von Eckern-Freyberg százados verejtékezve vezényelhette rohamra századát: szlovén, rutén, huluc és magyar bakákat, fel, neki a fenyves erdős hegyeknek, a kopár dombláncoknak, vezethette századát a császár Őfelségének születésnapján rendesen megtartott díszszemléken, hol Lemberg, hol Tarnopol, hol Stanislau főutcáján nyelhetette a port, és elég ideje maradt arra is, hogy észrevegye, milyen maguknak való, szorgalmas, zárkózott emberek a zsidók – még némelyike irigylis is őt, itt ugyan mit irigyelhetnek tőle? -, és végül Claus von Eckern-Freyberg nem lett volna Claus von Eckern-Freyberg, nem lett volna tulajdon szépséges anyjának édesfia, fiatalon – Kamerunban!, ahol önkéntesen „harcolt”, német mundérban – párbajban meghalt, a legenda szerint férfiszépségnek számító tulajdon apjának édesfia, ha ott fent, a Dnyeszter-forrásvidéki, a magashegységi, a középhegységi birodalmi „végeken”, Lemberg, Tarnopol, Jezupol, Mariampol, Stanislau sivar garnizonjaiban tengetve életét, ezekben a keleti „castrumokban” nem ismerte volna meg a zsidó nők érzékiségét, a testüket, a testük addig számára ismeretlen játékát, hajuk és szemük nem európai, „őszövétségi” színét, sötétjét... de megismerte, mégpedig személyesen, tulajdon testével, nem a tarnopoli főrabbit faggatta afelől, hogy milyenek fajtájának asszonyai. Akkor is: az Adria, a Tengeremellék, Abbázia, Lovrana, Muggia, Pola, Fiume, Görz, Duino, az egész „osztrák Nizza” után Claus von Eckern-Freyberg örök honvágyat érzett, és büntetésnek tekintette a galíciai szolgálatot a birodalom keleti „végein”, a Dnyeszter nem pótolhatta számára az Adriát soha. Ezért, ha voltak is véletlenül közöttük szebbek, a dnyeszter-parti nők sem feledtették az északi „castrumokba” vezényelt századossal az Adria-parti nőket.*

Bármennyire is gyűlölte Eckern-Freyberg Redl ezredest, mégsem utálta. Őszintén elismerte egykori görzi garnizonbeli bajtársa tehetségét. Redl jól sejtette: Eckern-Freyberg megszerezte Rudolf Langauf hadnagytól az *anyagot*, de az ulánus hadnagy, barátnője tanácsára, csak egy részét, kis részét adta át Eckern-Freyberg századosnak, aki fizetett neki érte. És egyelőre – legalábbis egyelőre – nem erőszakolta tovább a dolgot, nem tette el láb alól Langaufot, akinek még járását sem bírta elviselni, nemhogy a társaságát hosszabb ideig. Eckern-Freyberg százados elhitte, hogy ennyi az egész anyag. Redl jól sejtette: valóban ő volt az, aki fent északon, Galíciában, megismerve Langaufot, annak ügyeit, adósságait, szeretőit, kapcsolatát Friederike Feinbach kisasszonnyal, megismerve az ulánus hadnagy – kiből tizenkettő egy tucat – képességeit, önteltségét nőügyekben, gyöngéjét, hogy bár szereti az italt, de nem bírja: ő beszélt rá, hogy hagyja a pokolba Feinbach hadiszállítót, Worowka főmérnököt, egyenesen a „nagyvadra”, Redlre menjen, mondotta ezt akkor, amikor Langauftól megtudta már azt is, hogy „járt itt egy idegen akcentussal beszélő úr, aki Redl ezredesre hivatkozott, és mindent tudni akart a Feinbach villába bejáratos vendégekről, egyéb ügyekről, főleg Feinbach orosz üzletfeleiről,

szállítóiról”. E célból jómagam Claus Eckern-Freyberg is Bécsbe utazott, de – ezt nem tudhatta – ő mégsem volt akkora befolyással Languaufra, mint annak barátnője, cinkosa és bűntársa. Azt azonban rosszul számította Redl – olykor ő is túlzott, ő is követett el hibát –, hogy Eckern-Freyberg százados egyenesen Ferenc Ferdinánd trónörökshöz fog rohanni az anyaggal, hogy ezzel a váratlan és nagy jelentőségű leleplezéssel, ezen – az éppen tőle aligha várható – szolgálatért cserébe, a trónörökös mint a Birodalom valamennyi fegyveres erejének főparancsnoka visszavezényelje őt az északi „castrumokból”, Galíciából, Lembergől, Tarnopolból, Jezupolból: egyenesen az édes, azúr Adriára, Abbáziába, a Tengeremellékre, Fiúméba, Cattaró-ba, *Zarába*, Polába vagy az „osztrák Nizza” szívébe, Görz-be, egyenesen vissza a kaszinóba, ahol Claus Eckern-Freyberget egykor annyi nő szerette. Sőt még – amint azt Redl feltételezte: megkerülve, lerövidítve a szolgálati utat – Conrad von Hötzenndorf vezérezredeshez, a vezérkar főnökéhez sem ment el Claus von Eckern-Freyberg százados. Ehelyett, mint később Redl megtudta, meglehetősen naivan magához Redl helyetteséhez ment el, lovag Horst von Thom alezredeshez, aki bizalmas embere volt Conrad vezérkari főnöknek a hírszerzésnél és az elhárításnál. Ezt megelőzően Eckern-Freyberg Kubinyi Kristófot kereste, de őt nem találta meg, az idő pedig sürgetett. Horst von Thomnak – elővigyázatosságból – csak szóban számolt be az ügyről, „kémügyről”, Redl ezredessel kapcsolatban, magát az *anyagot* nem vitte el, könnyű „mustra”, majd azonnal préda lett volna, az „anyag” is és ő maga is: Horst von Thom lovag kezében, így azonban először meglehetősen nyersen fogadták beszámolóját.

– Nem részeg ön, százados? – kérdezte Horst von Thom a vázlatos, kusza beszámoló után.

– Jelentem, nem vagyok részeg – felelte nyugodtan Eckern-Freyberg.

– Tisztában van azzal, hogy amit állít, azt be is kell majd bizonyítania?! Tisztában van *azzal*, hogy amennyiben nem sikerül bebizonyítania az állításait, a feltételezéseit, akkor az milyen következményeket fog *azonnal* maga után vonni önre nézve?

– Tökéletesen tisztában vagyok mindezzel, alezredes úr.

Ezek után Horst von Thom utasította Claus von Eckern-Freyberg századost: adja át neki az anyagot, azonkívül írásban tegyen – neki és csakis neki – jelentést mindenről, ami ebben a Feinbach-Worowka-ügyben történt, amit Eckern-Freyberg a maga részéről következetesen Redl-ügynek nevezett, és ezért mindannyiszor figyelmeztette őt Horst von Thom: „Ez *nem Redl-ügy!* Vigyázzon arra, nehogy *Eckern-Freyberg-ügy* legyen belőle!” A százados vette a parancsot, azon kikötéssel, hogy Horst von Thom alezredes mindazt, amit ő leír és amit ő a leírtakhoz írásban, rajzban csatol: át fogja adni Conrad von Hötzenndorf vezérkari főnök őexcellenciájának. „Természetesen, százados”, mondta erre lovag Horst von Thom. És ezt meg is tette, mindjárt a jelentés és az ahhoz csatolt dokumentáció, a dossziék, rajzok és térképek, vázlatok vétele után. Ez az anyag tulajdonképpen csak töredéke volt annak, amit Eckern-Freyberg Rudolf Languaftól meg tudott szerezni. De ennyi is elég volt ahhoz, hogy Redl helyettese, lovag Horst von Thom alezredes a katonai elhárítástól sürgős kihallgatást kérjen Conrad von Hötzenndorf vezérezredes, vezérkari főnök őexcellenciájától, aki azonnal fogadta őt, miután Horst von Thom két mondatban, tömören közölte vele, miről van szó.

Eközben Redl szobájában végre megszólalt, ismét csörgött a várt telefon. A vonalban az ismeretlen nő hangja. És ez a hang bizony nem Valéria főhercegnő hangja volt. Redl ezredes agyán – talán a női hangra? – úgy, hogy egész emlékezetét betöltötte egy pillanatra, Katalin egyik „vedutája” villant át, egy régi kép, egy régi helyről, az Adriaparttól, Abbáziából, a Bellevue Hotel lakosztályából: Katalin félig levetkőzött, vagy hálóingben volt már, és spicces lehetett, kezét katona módjára halántékához emelte, szalutált, nevetett, és gyűrűkkel ékesített ujjai – vajon melyik ujj, melyik gyűrűje? – beleakadt a padlóig érő csipkefüggönybe, amelyen át – és belengett a tengeri levegő, a függöny, mintha élt volna, lobogott, megtelt légárammal, aztán vissza az anyag súlyába esett, majd megint megmozdult a levegőtől, és Katalin nem tudta

kiszabadítani a beakadt gyűrűt, egy ideig próbálta, de aztán hirtelen, egyetlen mozdulattal letépte karnisáról a fehér csipkefüggönyt, amelyet éppen langyos, esti adriai légáram ért, és így nem a parkettra esett, hanem Katalin testére, teljesen beborítva testét, arcát, Redl ment, hogy kiszabadítsa Katalint a rácsavarodott csipkefüggönyből, de az rászólt a fehér csipke alól:

– Ne! Hagyj, így akarok maradni most! Ha látna így a salzburgi érsek, minden bűnöm alól feloldozna... azt mondta egyszer nekem, amikor egy templomban okozott botrányért a bocsánatát kértem: „Asszonyom... kisasszony, ön ne jöjjön többé Salzburgba, ha teheti...” Szerelmes lehetett belém? Ó, ha így látna, fehérben... test nélkül, súlytalanul... megtisztultan – mondta nevetve Katalin -.. de jó így, hagyj! Én most elbújtam! És eltűnt a világ is! Hallod? Nem látom a világot... de jó érzés!

„It was nice to hear you...” – suttogta Redl, miközben a női hangra figyelt, aki a vonal túlsó végéről szólott hozzá, miközben ő Katalin *akkor* mondott, a fehér függöny alól mondott szavaira emlékezett. Most más a helyzet: a felszínről már mindent tudott, most eljött az ideje, hogy megismerje a medret is. De a női hang éppen csak megszólalt, a vonal megszakadt, vagy megszakították. Redl kódolt, titkosított szövegben üzenetet küldött – ezt biztonsága most már megkövetelte – helyettesének, Horst von Thom alezredesnek: „Friedrich Feinbach nagykereskedő, hadiszállító: jelentéseim alapján kémkedést folytat Oroszország javára. Worowka főmérnök, a Przemysl-erődbeli építkezések vezetője a cinkosa. Segítőjük – Rudolf Langauf ulánus hadnagy, a leMBERGI ezredből. A rendőrség teljes kizárásával az eljárást megindítottam ellenük, a felgöngyölítést, a nyomozást – minden helyszínen, minden érintett személlyel kapcsolatban -, az egész akciót én magam vezetem. Újabb rendelkezésemig lássa el összes más munkámat a HM-ben, a Központ irodájában. Galíciába utazom. Értesítem további lépésekről, ha ennek szükségét látom. Kódjeles távirattal Bécsbe rendeltem Lembergből Q1-es ügynökünket, aki, ha nem érkezik Bécsbe, ezzel igazolja, hogy kettős munkát végzett, Oroszország javára is dolgozott. A HM Központi Irodát ne hagyja el, amíg újabb parancsot nem kap! Q1-es ügynököt a Wahrung-pataknál lévő konspirációs lakásba rendeltem. Ha távollétemben, amíg én Lembergben lefolytatom a nyomozást és foganatosítom a letartóztatásokat, Langauf hadnagyot elfognák – erre előzőleg parancsot adtam -, akadályozza meg, hogy a tiszt bárkivel is érintkezzék, szembesítéseket és kihallgatásokat nélkülem ne hajtsanak végre! Föltehető még, hogy az egész ügyben Claus von Eckern-Freyberg százados is szerepet játszik. Kiderítem: én magam! További parancsomat várja be a Központ irodájában. Redl ezredes.”

Redl nem tudhatta, hogy lovag Horst von Thom csak későbbben kapja kezébe ezt a parancsot, mivel ez idő szerint az Eckern-Freyberg-től kapott anyagok és a százados jelentésének rövid és csak logikai kontrollja után – vajon nem mese mégis ez az egész örület? – Conrad von Hötzenndorf vezérezredes, vezérkari főnök őexcellenciájához hajtott, és már – bizonyító erejű információkkal – a jelentését tette, bár bizonyos fenntartásokkal, mégis világosan, szabatosan, ám mindvégig úgy beszélt, mint aki hipotézist ad elő, nem pedig tényeket.

Végre a női hang a telefonban beszédesebb lett.

– Hol?... Mikor?... Miről ismerem fel önt? – kérdezte Redl nyugodtan, mert a várakozás már véget ért. Tenni lehetett végre valamit. Magához rendelte Bezouska főhadnagyot, aki bár negyed- vagy félóránként telefonált, csak annyit jelentett, hogy „a keresett személy tartózkodási helye ismeretlen”. Hát most majd ismert lesz, tűnődött Redl. Az ismeretlen nő által megadott helyre Bezouska főhadnagy társaságában ment Redl, előzőleg azonban értesítette két kiváló tisztjét: Konrád Morschel századosot és Lewetzow őrnagyot, hogy ők is jöjjenek a helyszín közelébe, és ott várakozzanak a Stuben-Ringen, a Duna-csatornánál, az I. Ferenc József rakparton, pontosan a Stuben-hídnál. Biztosítsák őt ötven-hatvan méter távolságból, lehetőleg észrevétlenül, éppen ezért legyenek civilben mind a ketten. Egy nővel fog találkozni, de nem biztos, hogy az a nő egyedül jön a találkozóra. Bármilyen gyanús jelre azonnal nyissanak tüzet, és halálos

pontossággal célozzanak, nincs szükség túlélőkre, a dolgok bonyolult, a Birodalom határain is túlra kiható természete miatt. Morschel és Lewetzow elfoglalták a Redl által megadott helyet a Stuben-hídnál, természetesen mindketten civilben voltak. Redl pedig Bezouska főhadnagy társaságában közeledett az ismeretlen nő által megadott rakparti ház felé, mit sem tudva arról, hogy – bár teljesen privát formában – Rudolf Langauf addigra már – holott ezt saját életérdekében állott volna elkerülnie – beszélt, illetve homályos célzásokkal teletűzdelve közléseit fecsegte néhány újságírónak valamilyen „nagy kémügyről”, említette Redl nevét is, meg még számos más nevet is, természetesen saját nevét is, mivel ismét ivott, és ha nem is volt részeg, mindenesetre annyit ivott már, hogy úgy érezze: a játszmát ő már megnyerte, talán nem is kell külföldre szöknie, talán – mert miért ne?! – előléptetik, elvezényelik Lembergől Budapestre, de ha mégis, ha esetleg mégsem fogják őt – valami ismeretlen okból, valami régi botrány vagy régebbi, szolgálati jellegű fegyelem- vagy függelemsértés miatt – hősként ünnepelni, akkor is: a Redltől és Eckern-Freybergtől kapott pénzen barátnőjével szépen elhagyja a Birodalmat, az egész Monarchiát, mely úgy, ahogy van: a lengbergi garnizonhoz hasonlít, honvágya biztosan nem lesz... Az újságírók, mesterségük „címeréhez” híven, mielőtt a szerkesztőségekbe mentek volna, berohantak a rendőrségre, az újságírókkal különösen jó kapcsolatot fenntartó Barner felügyelőhöz, akitől ugyan semmit nem tudtak meg az ügyről, mivel maga Barner sem tudott róla semmit, ők viszont elmondták Barner rendőrfelügyelőnek mindent, amit „tudtak” – és most már *nem tudni véltek* – Langauf hadnagytól, hol *Redl-ügyként*, hol *Przemysl-ügyként*, hol meg *Feinbach-ügyként* aposztrofálva az esetet, és Barner a saját mestersége „címeréhez” híven: mindent fel is jegyzett, mintha ő maga lett volna újságíró, laptudósító – talán valaha az szeretett volna lenni, hiszen oly buzgón lejegyzetelt mindent, mint egy riporter -, és nem azok, akiktől megtudta az egész „esetet”. Más újságírók és laptudósítók, akiknek ott voltak barátaik, bizalmas embereik, egyenesen a Külügyminisztériumba siettek, vélve, remélve, hogy ott – bár egyelőre sajtótilalmat fognak emlegetni vagy egyenesen, ahogy ilyen „nagy ügyekben” szokásos, elrendelni -majd mindazt bizalmasaik, barátaik, az alacsonyabb beosztású beamterek, a kishivatalnokok közül, legalábbis a politikai pletykák szintjén, meg fogják erősíteni, amit ők „már úgyszólván *első kézből*, Rudolf Langauf ulánus hadnagytól tudtak”. A Külügyminisztériumban nem tudtak semmit erről az „ügyről”, cserébe viszont ezért a fatális kimenetelt is vehető tájékoztatlanságért, most már a Külügyminisztérium néhány hivatalnok is tudott az „ügyről”, tudott Langaufról, és természetesen ők is, mint a hírt hozó újságírók és laptudósítók: hol-kinek *Redl-ügyként*, hol-kinek *Feinbach-Worowka-ügyként*, hol-másnak *Przemysl-ügyként* adták tovább a baljós, egyelőre szigorúan titkos hírt.

Ekkora baklövést – mint Langauf fecsegése a bécsi sajtó firkászainak részegen vagy nem részegen, ez mindegy — Redl természetesen nem feltételezett az ulánus hadnagyról, bármilyen gyorsan fölmérte is annak képességeit, jellemét, teljesen hiányzó önálló ítélőerejét, tudva a már csak butaságból – és nem ifjú életkorából – származó könnyelműségét, játékszeretét és naiv vágyát arra, hogy nem is „nagy”, de időre, a sajtó révén: fontos, sőt híres ember lehessen belőle, akiről Őfelsége is fog hallani, nemhogy a koszos lengbergi garnizon parancsnoka meg az ő Lembergben mostan is manőverező, gyakorlatozó, verejtékezve századokat, zászlóaljakat vezénylő tisztársai. Ezt Redl álmodni sem lett volna képes. De maga Claus von Eckern-Freyberg százados sem, aki aligha lett volna Redl hívének vagy barátjának nevezhető, és aki nagy nyomatékkal figyelmeztette Rudolf Langauf ulánus hadnagyot éppen akkor, amikor az *anyagért* – amit a fiatalember Redl Klomser-szállóbeli lakosztályából lopott el, miután kijózanodott a mámorából, és „játszani akart”, éspedig ezúttal: „nagy tétben”, mindent egy lapra téve föl – kifizette azt az összeget, amit Langauf kért érte, nem tudva, hogy az egész anyagnak csak egy töredékét szerezte meg, mert első megítélésre is: eléggé „pressziós” anyagnak tűnt – akár egy Redl ellen is – az, amit kezéhez kapott. Eckern-Freyberg katonatiszt volt. Az volt Rudolf Langauf

is. Az előbbi úgy gondolta, elég, ha annyit mond: „Teljes titoktartás. Vagy menjen vissza Lembergbe, vagy kérjen hosszabb szabadságot, utazzék külföldre, pénze van *hozzá*... nehogy Redl keze közé kerüljön még egyszer, mert az utolsó kézfogás lesz”, mármint a hadnagy részére. Az utóbbi azonban bízott magában, és a Grand Café Habsburgban, majd a Kartner-bárban szinte mindent kilocsogott az újságíróknak, a vele együtt poharazó laptudósítóknak. Ekkor barátnője– és életének irányítója-szervezője – természetesen nem volt vele, nem lehetett a szálas termetű, jóképű Langauf oldalán, mivel – és éppen a hadnagy érdekében – az ő – egyébként helyes – megítélése szerint: a Redl ezredessel – úgy vélte eléggé titkosan megbeszélte – találkozára, egyáltalán nem veszélytelen, inkább hogy életveszélyes találkozára készült, tehát nem sűghatta csinos szeretője fülébe, hogy, ha és netán, és mégis, noha jobban tenné, ha nem, de ha ott jobb neki, mint máshol: el találna menni a Kartner-bárba vagy a Demel-cukrászdába – mert ott is mértek tömény italt – vagy akárhová máshová: akkor tartsa a száját, az „ügyről” egy szót se szóljon senkinek, még az édesanyját se hívja fel – lehetőleg! – telefonon Budapesten, közlendő: hogy a fiából minimum főhadnagy lesz, méghozzá hamarosan, de ha mégsem, akkor egy csomó pénzzel külföldre utazik, kilép a hadsereg kötelékéből, leveszi a munda, és Monte-Carlóban fog rulettezni, kártyázni, az angol derbyken fog futtatni és így tovább. Langauf barátnője, akárcsak Redl, álmában sem hitte volna: hogy az „ágyban remek” Rudolfja egyenesen újságíróknak, a szeszt – éppen mesterségük miatt a hadnagnál mindenesetre – jobban bíró, Langauf-fal saját lapjuk számlájára poharazgató laptudósítóknak tesz közléseket, jóformán: sajtókonferenciát tart az „ügyről”, úgy szólván ingyen. Egyébiránt Langauf barátnője egy dologban tévedett, abban ugyanis, hogy a veszélyes találkozót Redl ezredessel, tekintettel a dolog mosolyra semmi okot nem adó komolyságára: ő, a maga részéről „eléggé titkosan” beszélte meg. Nem. A telefont immár lovag Horst von Thom alezredes előzetesen kiadott parancsára lehallgatták, ugyanakkor – érthetelen okból, avagy csupán azért, mert az elhárítótiszt erre nézve *külön* parancsot nem adott – a megbeszélte találkozóhelyre mégsem szálltak ki. A telefont Barner felügyelő is lehallgatta, minden eshetőségre fölkészülve. Ha akár Redl, akár Eckern-Freyberg föltételezte volna, hogy Rudolf Langauf – egy ilyen bonyolult helyzet aktív közepén – „sajtóértekezletet” tart, egy percre feledve a régi haragot, közösen rugdalták volna össze az ulánus hadnagyot, és ha annak barátnője is akárcsak sejtette volna ezt a végzetes könnyelműséget, „merészséget”, ha ez a kifejezés jobban illik egy rossz játékos esetében, akkor bizonyára sürgősen szakít vele, és egy másik ifjú tisztet keres magának „Rudi” helyett, szeretőnek.

Bezouska főhadnagy ott, ahová Redl rendelte lenni, kiszállt a fekete Adler automobilból, és pedig cirka százméternyi távolságban a találkozó helyétől, az I. Ferenc Józsefről elnevezett rakparton. A közvilágítás rossz volt, leszállt a köd, a gázlámpák csak gyöngé, halvány fénykört rajzoltak a sötétségbe. Redl leállította az autót, gyalogosan közeledett a megbeszélte hely felé. Távol az amúgy is alig világító gázlámpáktól, fekete kalapos, magas, karcsú nő várakozott rá, nyitott, csak a nyakcsattal összekapcsolt fekete útipelerint viselt, arcát fekete fátyol rejtette el, afféle gyászfátyol, ezen Redl mosolygott, de nem tett megjegyzést, csak annyit mondott:

– Jó estét.

Ugyanez volt a válaszüdvözet is. Redl megfigyelte, hogy a sötét pelerin gallércsatja egy borostyánból készült, ezüstoffalatú brosskapocs.

– Köszönöm, hogy eljött, ezredes úr.

– Remélem, egyedül fáradt ide a kisasszony? – kérdezte Redl.

– Én igen. De ön nem.

– Valóban. Azt hittem ugyanis, hogy önnel éppoly nehéz lesz majd megegyezni, mint barátjával, Langauffal. Gondoltam, egy szakasz ulánus cirkál majd a rakparton... a maga barátja, sajnos ezt kell mondanom, van olyan ostoba, hogy is mondjam kedvesebben? Szóval olyan szeleburdi, hogy esetleg megpróbál csapdát állítani nekem, ha már a páncélszekrényemet nem

sikerült feltörnie...

– Ó, erről én mindenképpen lebeszéltem volna őt! -A lényegre, a tárgyra, kisasszony, nincs időm! Ha

mindent, amit a barátja ellopott a szállodai szobámból, magával hozott, akkor adja nekem ide, és mondja meg: mennyit kér érte! Vagyis, mennyit kér az a hazaáruló parkett-táncos, az a leMBERGI operetthadnagy!

– Nem sokat. Meg fogunk egyezni, ezredes úr.

– Mondja az összeget! Illetve, előbb adja ide az anyagot! Remélem: nem fényképezték le a papírokat. Bár ha tették is... az már az én dolgom, hogyan fogom megszerezni még a másolatokat is!... amelyek rám nézve nem veszélyesek, csak hogy Langauf hadnagy hamiskártyás kezében a *Birodalomra* nézve igenis veszélyesek! Hogy miért, az nem tartozik magára, kisasszony! De nyilván mindketten élve szeretnék megúszni a dolgot, és ez csak éntőlem függ! Tehát siessen, kérem, tegye, amit mondtam!

– Nos, természetesen *nem azt kéri*, hogy ön, bár tudjuk, hogy megtehetné, egyhuszonnégyszer órán belül átvezényeltesse a leMBERGI garnizonból Budapestre. Sem azt, hogy ön mellé kerüljön az elhárításhoz, amit ön azon a „lázás” éjszakán mint másik választási lehetőséget szintén föl kínált neki.

– Mondja, mademoiselle, mennyit kér a leMBERGI gazdag zsidólányok férfiideálja, a maga kis ulánusa?

– Kér először is egy autót. Továbbá egy útlevelet. Kéri leszerelésének szabályszerű kieszárlását. Rudi el akarja hagyni Ausztriát, de nem akar szökni... Rudi kilép a hadseregből...

– Ez „Rudi” eddig rövid, de balfogásokban gazdag életének alkalmasint a legjobb, legmeggondoltabb ötlete, kisasszony... – mondta Redl, most először némi kedvességgel a hangjában. Majd hozzátette: – ..biztos vagyok benne, hogy ezt a nagyszerű tanácsot öntől kapta „Rudi” – mondta gúnnyal Redl, megvetéssel ejtve ki a „Rudi” nevet.

– Így igaz, ezredes! De ez még nem minden. Tízezer koronát kell átadnia nekem, legkésőbb holnapután, jobb lenne... mégis... már holnap!

– Bagatell... autó... útlevél... tízezer korona... a hadsereg tisztikarából vajon milyen indokkal óhajt kilépni a maga stricijé, kisasszony? Mondjuk: csalódott a Birodalom hadseregének ütőerejében vagy moráljában? Neml, ez nem jó, hiszen ez az ő „kérelmezésében” úgy hangoznék, mint mikor maga a tolvaj kiáltja: „tolvaj, fogják meg!”... Nos, igen. Holnapig mindezt?

– Lehet, ezredes, holnapután is, este. De akkor az útlevéllal, a leszerelést és a tisztikartól való elbocsátást, a leMBERGI garnizonból való... és Rudi szerint a leszereléséhez ez szükséges... szóval a leMBERGI garnizonból való elvezénylést... minden szükséges okmányt, és persze a pénzt is... és... igen... az autót, Rudolf Langauf kvietált ulánus hadnagy részére, természetesen a rendőrségnél hivatalosan és szabályszerűen bejegyzett rendszámmal és az autó papírjaival együtt: jó, holnapután este... át kell adnia nekem! Mindent, amit most kértem, ezredes!

– Formidable! Repülőgép nem kell maguknak?

– Ezredes? Holnapután este! Ugyanebben az időpontban. De nem itt! Hanem ehelyett, mondjuk, a Tegetthoff-hídnál. Nem. Az túl forgalmas hely. Még este is... Az Elisabeth-hídnál fogom várni, az a környék csendes ilyen esti órákban. Dicső Lipót márványszobránál fogom várni, ezredes úr! És nem kell kíséret, nem kell „biztosítás”... akkor mi tényleg megegyezünk. Szavamat adom rá. És én akkor is egyedül leszek, ahogyan most ide is *én* egyedül jöttem – mondta a nő. Ekkor Redl hirtelen mozdulattal letépte az arcfánylat. Megnézte a nő arcát. Nem volt csúnya arc. A nő mosolygott, lehajolt a fátolyért, felvette, táskájába gyűrte.

– Jó... holnapután este, Dicső Lipót szobránál, arcfátyol nélkül fogom várni, ezredes... Netán azt hitte, hogy férfi vagyok, csak elváltoztatott hangon beszélek? – kérdezte barátságosan,

mosolyogva a nő.

– Nem hittem azt. Rendben. Holnapután, ugyanebben az időben, az Elisabeth-hídnál. Ott leszek.

– Viszontlátásra, ezredes. Jaj, istenem, milyen szórakozott is vagyok! De hát maga annyira ijesztően jött a találkozóra... A pénzt, azt legyen szíves svájci frankban és angol fontban fizetni. Akarom, hogy tudja: a dologról egy harmadik személy is tud. Semmi csapda! Elisabeth-híd, adieu! Oda fogok vinni minden „anyagot”, ami annyira fontos önnek, vagyis... a *Birodalomnak*... Adieu!

Redl néhány perc múlva, távol a Stuben-hídtól, távol az I. Ferenc József rakparttól, találkozott Bezouskával, Morschellel és Lewetzowval. Mindössze annyit közölt velük, hogy holnapután, ugyanebben az esti időpontban, megfelelő távolságban, civil ruhában álljanak készenlétben, kibiztosított és csőre töltött revolverrel az Elisabeth-hídnál, Dicső Lipót márványszobránál. Azután búcsút vett beosztottjaitól.

Conrad von Hötzen-dorf vezérezredesnek, az osztrák vezérkar főnökének dolgozószobáját egy hatalmas Balkán-térképatlasz uralta. A vezérezredes az ablakban állt, hatalmas íróasztalán dossziék elvágólagos rendben, a falon Öfelsége L. Ferenc József arcképe, festmény, aranyozott rámban, a többi falon térképek, a hodályszerű szoba két szemközti sarkában egy-egy embermagasságú fekete páncélszekrény. Szárnysegéd lépett be, jelentette lovag Horst von Thom alezredest. A belépő tisztelgett, a Vezérkari főnök szótlanul, várakozóan nézett a szemébe, arca merev, majdnem vad, mégis valami „reménykedés” tükröződött hideg kék tekintetében.

– Alázatosan jelentem, vezérezredes úr... – Nos?!

– Kegyelmes uram... igaz!

– Igaz?!

– Igaz. A következő dolgokról van gyanúnk, sejtésünk, némelyikről bizonyosságunk: Redl kapcsolata Udo von Usedom, azaz Renzo Malaparte nevű porosz tiszttel. Diet-wulf Baatz és Paul Thiele: e két utóbbival, bár ez korántsem bizonyos, feltehetőleg homoszexuális kapcsolatban állt Redl ezredes. Továbbá: kiterjedt kapcsolatok bizonyos szentpétervári, berlini, római, párizsi személyekkel, de ezeket még kontrollálni kell, hiszen lehetnek Redl ezredes ügynökei is...

– Vagy éppen mogfordítva! Vagyis: lehet, hogy Redl ezredes az ő ügynökük! – vágott Horst von Thom szavába a vezérkari főnök.

– Lehet.. továbbá Redl kapcsolatban állt egy bizonyos

Arkagyij Antonovics Ajvaszovszkij nevű orosz alezredessel, akit azóta rögtönítelő bíróság halálra ítelt, agyonlőtték, nyomban az ítélet kihirdetése után.

– Minden dokumentumot magával hozott?

– Jelentem, igen. Katonai osztaggal hatoltam be a rendőrség épületébe, és az ön parancsára az egész *eddig* nyomozati anyagot elkoboztam. Csaknem fegyverhasználatra került sor... De itt van minden, Redlre nézve terhelő anyag. Azonban ezek a kompromittáló anyagok: *koholmányok*, *hamisítványok* is lehetnek! Redl ezredesnek sok ellensége volt a hadseregben...

– Thom! Talán nem véletlen az, hogy *sok ellensége* volt Redlnek a hadseregben! És most: alighanem még több lesz! Thom alezredes, arra válaszoljon nekem, hogy egy ilyen szigorúan titkos ügybe hogyan keveredhetett bele a rendőrség?! Hogyan mászott bele még az a pár idióta külügyminisztériumi beamter is?! Hogyan előzhették meg ők... a katonai elhárítást?! – kérdezte ordítva Conrad von Hötzen-dorf.

– Excellenciás uram, hiszen a hadsereg elhárításának főnökéről van szó... nem kaptam nyílt parancsot, se titkosat a figyelésére... a követésére, elvégre Redl ezredes a feljebbvalóm volt... a katonai elhárítás és hírszerzés főnökéről *van szó*... Ön nem utasított... Urbansky ezredes a hír hallatán rosszul lett, minden további parancs, utasítás nélkül: Karlsbadba utazott...

– *Volt szó!* Érti, ezredes?! – vágott Conrad von Hötzen-dorf Horst von Thom szavába, majd



hozzátette: – ... nem is tudtam, hogy a karlsbadi gyógyforrások kúrálják a félelmet is, a beszariságot! Urbansky! Leváltom az Evidenzbureau főnöki beosztásából! Nyugdíjaztatom!

– Értettem! De a rendőrség, mivel szimatot kapott... úgyszólván önállóan a nyomában volt, és követte... egy ideje minden lépését figyelte Redl ezredesnek...

– Még jó, hogy a postásokat nem keverték bele az ügybe!

Még ügyes magától, von Thom – mondta dühvel és gúnnyal a vezérkari főnök -, hogy a postások és a vasutasok meg a tűzoltók nem előzték meg a katonai elhárítást, *csak* a rendőrség!...

– Nem rajtam múltott. Parancs hiányában nem tehettem semmit...

– Ne magyarázkodjon! Maga, Thom, jól és régről ismerte Redl ezredest! Igaz?! Együtt járták a Balkánt!

– Így igaz, vezérezredes úr.

– Beszéljen!

– Vele utaztam be az egész Balkánt... 1908 telén és tavaszán: Belgrád-Nis-Szófia-Drinápoly, onnan le Konstantinápolyig... nyáron, még ugyanabban az évben: Nis-Üszküb-Szaloniki következett... azután: ősszel ... Redl ezredes úr ugyanis fáradhatatlan volt... Boszniában, jártunk: Brod-Szarajevó-Mostar-Gabella-Metko-vic... Később: Bulgária és Kelet-Rumélia, folyton vonatról vonatra szálltunk: újra Szófia-Plevna-Várna... és Filippopol-Jeniszagra-Burgasz, akkor a Duna menti Samavit...

– Tovább! Thom, tovább! – mondta sötéten Hötzendorf, miközben az egyik fekete páncélszekrényre pillantott.

– Bukarest és Constanza... nemsokára végigutaztunk Bosznia-Hercegovina és a nyomorúságos „Szandzsákvasút” szinte valamennyi szárnyvonalán...

– Igazán? – kérdezte Conrad von Hötzendorf gúnyosan – s maga, kedves Thom, maga mindvégig turistának érezte magát ezeken a kies balkáni utazásokon, Redl ezredes oldalán? Nem tűnt fel magának, hogy úgy mondjam, „útközben”... semmi különös útitársa viselkedésében?

– De igen, vezérezredes úr. Redl ezredes fáradhatatlansága. Szinte soha nem aludt. Alig evett, állandóan úton voltunk. Állandóan jegyzeteket készített, távcsővel figyelte az utakat, a vasúti csomópontokat, és fényképfelvételeket készített, és...

– Nem erről van szó, Thom! az nem tűnt fel magának, hogy Románia kivételével a maguk útja mindvégig, érti, végig: szlávok lakta területeken vezetett át?!

– De hiszen ez volt Redl ezredes feladata, és az enyém is, tekintettel az Oroszország szította háborús feszültségre... a pánszlávizmusra... a...

– Kikkel találkozott Redl, és hol?

– Az ügynökeivel, mint mondotta. Beépített, fizetett titkosügynökeivel. Redl ezredest tartották a hírszerzésnél és a vezérkarnál a legkiválóbb Balkán-szakértőnek, vezérőrnagy úr...

– Bizonyára az is volt! Az eredmények mindenesetre ezt igazolják! Csakhogy, úgy látszik, nem a *mi*, hanem az oroszok legjobb „Balkán-szakértője” volt! Thom, maga hírszerző! Nem érti, hogy valószínűleg az ő árulásának köszönhető, hogy szinte valamennyi Oroszországba vezényelt hírszerzőnk és titkosügynökünk egymás után bukott le! 1908 és 1912 között, amikor a válság a tetőfokára hágott... ez alatt a négy év alatt harminchét ügynökünket leplezték le az oroszok! És! És... ezek szerint Redl ezredes játszotta az orosz vezérkar kezére a mi mozgósítási és felvonulási tervünket! Képes maga, Thom, belegondolni abba – mondta inkább, mintsem kérdezte Conrad vk. főnök, ismét a fekete páncélszekrényre pillantva, sötét tekintettel -, mi történik akkor, ha tizenkettőben háborúba keveredünk Oroszországgal a balkáni szláv „államok” miatt?! Amelyek mögött orosz „dajka” dúdolt... ringatva a balkáni délszláv, „nagyszerb” álmokhoz a bölcsőt... Az egész mozgósítási lépcső éppúgy ott hevert az orosz vezérkari főnök asztalán, mint az enyém! Thom alezredes! – kiáltotta Conrad vezérezredes, és parancsolóan intett a tisztnek, hogy kövesse a falon függő, nagyméretű katonai Balkán-térképhez. – Nyissa ki a szemét! Bosznia.

Annektáltuk... Gondolja, hogy ennek orosz barátaink annyira örültek?! Szerbia! Ez szemben áll ugyan pár kopár, sziklás határvidéki hegy miatt Bulgáriával, de mind a kettő Szent Oroszország pártfogása alatt áll... Rumélia... Azután Besszarábia... Moldva, Havasalföld, Bukovina, aztán az egész Duna-delta-kérdés, de együtt az egész: Montenegró, Dalmácia, Hercegovina! A török-görög konfliktus... Hál' istennek ez elég messze van Béctől... De! A tengerszorosok kérdése! Usakov tengernagy óta ez a mániája az oroszoknak, így aztán, logikus, ugyanez a mániája az angoloknak és a franciáknak is... De hát, Thom, maga, aki az egész Balkánt *beutazgatta* Redl ezredes oldalán, maga ezt nagyon jól tudja, nem kadétiskolában vagyunk! Egyébiránt, ami a tengerszorosokat illeti, ne higgye, hogy az egész Dardanella-kérdés közömbös Ausztria számára. Itt minden érdek ütközésben áll egymással: az angol, az olasz, az orosz, a német, a francia és last not least: Ausztria érdeke szinte valamennyivel szemben áll. Ne higgye, hogy én a béke fanatikus híve volnék...

– Egy percig sem hittem, vezérezredes úr... – jegyezte meg Thom, amikor eljöttek a Balkán-térképtől.

– De azért azt se higgye, hogy tökéletesen föl vagyunk készülve katonailag egy nagyobb szabású balkáni háborúra, amennyiben abban Oroszország nemcsak diplomáciailag, hanem katonailag is tevőlegesen venne részt „szeretett” és általunk, úgymond „elnyomott” jsláv fajtestvérei „védelmezése” címén...

Lovag Horst von Thom alezredes türelmesen, csaknem flegmán hallgatta Conrad von Hötzendorf geopolitikai fejtegetéseit:

– Mivel az oroszokat Csuzimánál és Mukdennél... bár el kell ismerni, hihetetlenül keményen tartották magukat szárazföldön és tengeren... – mondta komor mélabúval Conrad vezérezredes, olyan arccal, mintha ő maga is ott lett volna Port Arthurnál, Mukdennél vagy Csuzimánál, és személyes emlékeit idézné föl a szavaira alig figyelő Horst von Thom lovag előtt – ...a japánok tönkreverték, így logikus, hogy Oroszország megint a Balkánnal és a Dardanellákkal kezd szórakozni, no nem csupán a szláv testvériség szent jelszava alatt, hanem hogy kiköszörülje a nagyhatalmi méltóságán esett nem kis csorbát... szégyent, érti, Thom?

– Ahogy vezérezredes úr kifejezte magát: *logikus*.

– Úgy van. És tudja, minek örülök, Thom? Annak, hogy a Boszporusz, az Aranyszarv-öböl, a Márvány-tenger, a Dardanellák és ez az egész keleti bazár, ez a hastífuszos perzsavásár nem Bécs és Budapest között van! Kínlódjanak csak ott az oroszok az angolokkal, és mind a kettővel a németek! De azért mi sem lehetünk teljesen tétlenek... Mert – jegyezte meg -: Bécs, az Bécs, de – jelképesen -Bécs is a Balkánon van ebben a világpolitikai és katonai feszültségben, ebben a szerencsétlen helyzetben, ami kialakult... a „nagyszerb álmok” önmagukban még nem jelentenének Ausztriára nézve komoly veszélyt. De ha mögöttük Oroszország áll?! Akkor mi van, Thom?

– Akkor háború van, vezérezredes úr.

– Korrekt. Ahogy mondja. És ez a Redl! Ez a kém! Ez a ferdehajlamú!...

– Az ügyét még nem vizsgálták ki, vezérezredes úr – vetette közbe Horst von Thom alezredes -, az egész: a személye elleni provokáció is lehet, és nem kizárt, hogy éppen az oroszok akarnak megszabadulni Redl ezredestől, ahogy lehet.

– Megnyugtatom, rövid vizsgálat lesz!

– Bizonyára.

– Amikor a szerb mozgósítás hírére parancsot kaptam Öfelségétől, hogy elrendeljem az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregeinek mozgósítását, mondja meg, Thom, 1908 decemberében, tehát amikor kiadtam a mozgósítási parancsot, akkor Alfred Redl ezredes miért tartózkodott, persze „inkognitóban”... éppen Zágrábban?! Ugyanis én ezt nagyon jól tudom, hogy ő akkor Zágrábban tartózkodott!

– Mert hírszerző volt... vezérezredes úr, gondolom, hogy ezért.

– Mert kém volt!

– Nem vagyok bíró, vezérezredes úr – jelentette ki szárazon, minden félelem nélkül lovag Horst von Thom a katonai elhárítástól.

– A horvátokat is bele akarta keverni valahogy a „pánszláv” szívügyekbe, sőt: esetleg a szlovénokat is, hiszen onnan Leibachba utazott, mint később kiderült! Tudom, most azt mondja: ezt is az Evidenzbureau instrukciójára tette... Orosz instrukciókra tette! És, még kijelenteni is szégyen, ha egy ezredestől van szó, pénzért! orosz pénzért, hogy ismeretlen zsarolóit, akik tudtak szennyes és aljas életéről: ki tudja fizetni!!!

– Meglehet, vezérezredes úr, mondtam, én nem vagyok vizsgálóbíró – mondta Thom halkán és hűvösen. Conrad von Hötzenndorf ismét az egyik fekete páncélszekrényre nézett, majd a hatalmas Balkán-térképre. Mélyet sóhajtott, egy pillanatra behunyta a szemét.

– A Balkán... – suttogta a vezérkari főnök – ... a délszláv „kérdés”... Ez a fedőnév, érti, Thom! az Osztrák-Magyar Monarchia feloszlására kidolgozott terveknek mind az oroszok, mind a franciák, sőt: talán az egyre inkább *idefigyelő angolok*, részéről is! Hiszen Franciaország Szerbia fő finansziális hitelezője és fegyverszállítója... Oroszország egyelőre csak lázít és uszít az egész Balkánon, de ha egyszer az ezredeit is megindítja, arra még gondolni is rossz! Ugye, Thom! Mert akkor: Olaszország is mozgolódnai fog majd az Adrián és egész Dalmáciában... Ki van velünk? Nos, Németország. Igen. Ha igen. Nem tudni. Ők a franciákkal akarnak leszámolni, továbbá az angolokkal versenyeznek a tengeri hatalomért... Őket csak melleleg érinti a Balkán.

– Logikus – jegyezte meg szórakozottan, önkéntelenül Horst von Thom alezredes.

– Az. De a németek logikája a németeké és a Monarchia logikája a Monarchiáé – szögezte le a vezérkari főnök, miközben egyre hol a fekete páncélszekrényt, hol a Balkán nagy katonai térképét nézte, mintha egyedül volna hatalmas dolgozószobájában. Majd szokatlanul halk hangon kijelentette, mintha csak önmagának mondaná:

– Alfred Redl ezredest gyorsított hadbírói tárgyalás után agyonlöttem. Kutassa fel! Tartóztassa le! Vegye védőőrizetbe! Ha pedig a szállásán tartózkodna, akkor tisztí őrséggel vegye körül a Hotel Klomsert, szökés lehetőségét bármi áron akadályozza meg! Mondom, ha a szállásán van, akkor nem kell őrizetbe venni! Akkor csak zárják le a menekülés, a szökés minden lehetséges útját! Redl az a fajta, aki képes megkísérelni a fegyveres kitörést! Thom alezredes! Tartóztassa le Morschel századost! Beszélnem kell a trónörökös Öfelségével, ő dönt, egyedül ő dönt ebben a már eleve eldőlt ügyben!

Lovag Horst von Thom alezredes a Ferenc Józsefet ábrázoló, aranyrámás festményt nézte. Az alezredes éppen az imént járt a trónörökösnel. Ferenc Ferdinánd a Habsburg-dinasztia trónörököse, a Birodalom hadseregének főparancsnoka szigorú hírzárlatot rendelt el, kijelentette Horst von Thom alezredesnek, hogy: „Az egész Redl-ügyről, a homoszexualitásról, a kémkedés gyanújáról, az időközben sajnálatos módon már foganatosított rendőrségi intézkedésekről – egyelőre – Öfelsége a császár, a Legfelsőbb Hadúr sem tudhat meg semmit. Mint a hadsereg főparancsnoka, rövidesen dönteni fogok Redl ezredes sorsáról. Addig semmi akció! Conrad von Hötzenndorf se intézkedjen! Az összes nagyhatalom katonai attaséját hívják meg gyorsan valami vadászatra, lehetőleg jó messze Béctől, hajtsák fel nekik az összes szarvasbikát, az összes vaddisznót, szimatoljanak ott, és ne itt szaglásszanak most Bécsben. A vadászatot majd megszerveztetem én, maga, Thom alezredes, menjen Conrad vezérkari főnökhöz. Csillapítsa le. Beszélgessenek! Végeztem! Leléphet!”

Erről a beszélgetésről Conrad von Hötzenndorf nem tudott.

– Agyonlöttem ezt a hazaáruló tisztet. Tőlem a sajtó azt ír majd, amit akar. Ne legyen kínos botrány. És ha kell: legyen mégis. Bár, amennyire lehet, óvni kell a hadsereg tisztikarának becsületét. A firkászok írják azt, hogy Redl baleset áldozata lett... elgázolta egy stráfkocsi

Zágrábban! és a hulláját itt találták meg Bécsben... vagy részegen kiesett egy szállodából... persze Redl nemigen iszik, tudom, Thom... vagy lebukott a lováról. Aztán „dísztemetés”. De a koponyájában golyó lesz. Agyonlövetem – mondta megszállottan a vezérezredes.

– Mivel nem parancsolta meg a trónörökös öfelsége... hogy senkivel nem közölhetem beszélgetésünket, így kötelességem közölni a vezérezredes úrral, hogy a trónörökösnek más elképzelései vannak Alfred Redl ezredessel kapcsolatban. Illetve lehet, hogy vannak...

– Más? Megértem. Nyilván sajnálja tőle a golyót. Logikus. Hazaárulónak nem golyó, hanem kötél jár. Egyetérték a trónörökösrel. Fel fogom akasztatni a legrövidebb hadbíróági tárgyalás után, két órán belül!

– Se kötél, se golyó. Más. Engem tervébe pontosan nem avatott be, így azt nem ismerem. Bizonyára órákon belül közölni fogja önnel, vezérezredes úr, hogy mik a tervei Redl ezredes további sorsát illetően.

– *”További sorsa”* egy orosz kémnek hogyan lehetne, Thom alezredes?! Nem lesz „további sorsa”!

– Nem ismerem a trónörökös Öfelségének terveit, mint már mondtam.

– Ah! Egy kaszányaudvar, katonai négyszög, kivégzőosztag és: tűz! ez az én tervem, Thom... – mondta nem is dühvel, inkább keserűen az osztrák-magyar hadsereg vezérkarának főnöke, aztán legyintett, majd mintha ismét magában beszélne, folytatta monológját:

– Galícia... Lemberg... Tarnopol, igen, de nem! Majd még meglátjuk! Mondja, Thom, el tudja képzelni, mi vár ránk, ha teszem azt egyszerre lépnek fel ellenünk északon és keleten az oroszok, Dél-Tirolban és az Adrián és Dalmáciában az olaszok, továbbá az oroszok pajzsa alatt: a Balkánon a szerbek, a horvát és szlovén szeparatisták, a boszniai és montenegrói hegyi bandák? És akkor az elhárítást gyakorlatilag teljesen kezében tartó Redl „ezredes” még, hogy koszos, kettős életét titokban tartsa, kiadja az oroszoknak a mozgósítási és a felvonulási terveinket?! Pénzért!

– Ez még nem bizonyított tény, vezérezredes úr – mondta nyugodt hangon Horst von Thom alezredes, majd hozzátette: – Redl ezredes még nem tett beismerő vallomást!

– Tessék?! Redl vallani fog!

– Még nem hallgatták ki.

– Hol van most?! Őrzik?! Nem tudják, hogy hol van! Lehet, hogy már Moszkvában van!

– Biztosan Bécsben van. Ezt tudjuk. Rövidesen... ő... óvatosan kell eljárunk ebben az ügyben, vezérezredes úr!...

– Megható elővigyázatosság... remélem, nem próbarendőrökre bízta a felkutatását?!

– Nem, vezérezredes úr. A környéket kizárólag az elhárítás tisztjei kutatják és biztosítják.

– Rendben van. De lehetőleg ne Redl emberei biztosítsák Redlt! Értse meg, Thom, nekünk a Balkán legalább annyira létkérdés, délszláv mozgalom ide vagy oda, „nagyszerb” álom ide vagy oda, mint mondjuk az oroszok számára létkérdés a tengerszorosok kérdése vagy az angolok számára létkérdés Tirpitz fanatikus flottaépítési programja. És Redl a Balkánon nyüzsgött, hiszen, Thom, éppen maga kísérgette az útjain, mint mondtam, Redl fáradhatatlanul jegyzetelt, fényképezett, távcsővel figyelte a viaduktokat, magaslati pontokat stb..., úgy, hogy... hogy is mondta? Alig aludt, alig evett, annyi „munkája” volt... ugyebár?

– Így igaz, vezérezredes úr – mondta kurtán Horst von Thom alezredes.

– Meg tudom érteni... egy katonatiszt ilyen kettős élettel hogyan alhatna, Thom? Még attól kellene félnie, hogy álmában beszél, és kifecsegi, kinek dolgozik akkora buzgalommal, nem?!

– Meglehet, vezérezredes úr. Soha nem hallottam, hogy Redl ezredes álmában beszélt volna...

– Hihetetlen annak az embernek az önuralma... Ez tény, tudom, Thom. Én tizenkettőben, amikor Montenegró, Szerbia, Bulgária, Törökország, Macedónia egymást marcangolták, naponta

javasoltam Öfelségének Szerbia lerohanását, mintegy preventive, hiszen az a nyomorult Mila-novics, a szerb „külügyminiszter” a Monarchia szétdara-bolását merészelte „felvetni” mint közép-kelet-európai „megoldást”... azt hittem, gutaütést kapok erre az arcátlanságra. És íme, Öfelsége ellenezte a tervet. Nos, jó, de legalább a második balkáni háborúban nem kevesebb mint ötvenezer hülye szerb, macedón, bolgár és román „katona” pusztult el. Ezek a szerencsétlen birkapásztorok egyetlen Szerbia ellen intézett preventív csapással, egyszerűen, érti, Thom, egyszerűen még ma is élnének a hegyekben, ahonnan besorozták őket... nyírnák a birkát, és szaporodnának tovább, mert, ami azt illeti, amúgy elég vérmes fajták... Hágják a nőket, és lövik a mi határőrkatonáinkat!

– Nem rossz katonák, vezérezredes úr – jegyezte meg Thom lovag.

– Lehet. De nincs magasabb katonai vezetésük. Ugyan.

Szurony és szurony, aztán kereszt. Sírkereszt. Kész. Nincsenek vezérkari tisztjeik. Azok is birkapásztorok vagy gesztenyesütők vagy favágók. Ugyan, Thom.

– Francia és angol... sőt német tisztek működtek mindkét balkáni háborúban mint tanácsadók – jegyezte meg az alezredes.

– Ja. Meg is lett az eredménye: ötvenezer halott birkapásztor és favágó, no persze mundérban estek el. És a következmény, ami minket már húsba vágóan érint: még nagyobb káosz a Balkánon. Nőtt az orosz befolyás! És Redl! Redl! Ugyan mik lehetnek Ferenc Ferdinánd „tervei” ezzel a hazaáruló tiszttel?!

– Nem tudom, vezérezredes úr. Azt sem tudom még, vajon hazaáruló-e?

– Csak úgy magamban kérdeztem, tudom, hogy ön nem tudhatja – mondta a vezérkari főnök légy intve. Csengett a telefon. Conrad von Hötzendorf az alezredeshez fordult:

– Tegye az asztalomra a dossziét. Leléphet. Várjon!

Horst von Thom alezredes már a hátraarcból fordult vissza. Franz Conrad von Hötzendorf vezérezredes arca sápadt volt, egy másodpercig farkasszemet nézett az előtte álló hírszerző és elhárítótiszttel, Redl egykori közvetlen alárendeltjével, majd nagyon halkan ezt mondta:

– Még várok. De sokáig nem várok. Ha a trónörökös Öfelsége nem ad rövid időn belül egyértelmű parancsot Redl „további sorsára” vonatkozólag, akkor én, mint a Birodalom fegyveres erőinek vezérkari főnöke, a hadsereg tisztikara becsületének megőrzése végett, a rám ruházott hatalomból következő felelősség tudatában: parancsot adok Alfred Redl letartóztatására. Leléphet. Most elmehet...

Másnap Redl a Központjának egyik irodahelyiségében legmegbízhatóbb embereinek egyikétől – aki az ügybe annyiban volt csak beavatva, amennyiben azt tudta: Rudolf Langauf hazaáruló, de az elhárítás és személyesen Redl a kezében tartja, életfogytiglan, most pedig katonai, politikai és magas, egyúttal szigorúan titkos államérdekből külföldre „telepíti” mint ügynököt, ezért kellett ilyen gyorsan az útlevél – átvette a Rudolf Langauf nevére kiállított passzust. Egy másik, nemkülönben megbízható beosztottjától átvette: 1. Langauf átvezénylési parancsát a lemergi gar-nizonból, amelyet katonai futárral azonnal el is küldött a lemergi katonai városparancsnoknak; 2. átvette a szintén gyorsan előkészített hivatalos HM-pecsétetes engedélyt, mely Rudolf Langauf ulánus hadnagyot aktív szolgálaton kívül, nyugállományba helyezte, formálisan a nevezett tiszt saját kérésére. Indoklás: a Birodalom katonai hírszerzésének vita tárgyát nem képezhető szolgálati érdeke. Az egész gyorsított eljárás jelzése: *Statissime!* H I H I H 11 ! Intézkedés: a legfelsőbb parancsra!

Ez utóbbi mondatot Redl azért írta rá a Langauf-dosszié utolsó lapjára, mert az, hogy „Intézkedés: a legfelsőbb parancsra!”, jelentheti magát Ferenc Ferdinánd trónörökösöt, a Birodalom összes fegyveres erejének főparancsnokát, és ha így értelmezik ezt a mondatot, akkor ki az, ugyan hol az a HM-ben akármelyik osztályt is vezető, magas hivatalát féltő tábornok, aki utánamegy, aki bolygatni meri azt az iratot, melyen ez áll: „Intézkedés: legfelsőbb parancsra!”

Másrészt, ha mégis akad valaki a Hadügyminisztérium magas rangú tisztségviselői közül, aki veszi magának a bátorságot ahhoz, hogy utánanézzon ennek az „ügynek”, akkor a szigorú mondat: „Intézkedés: a legfelsőbb parancsra!”, ez esetben jelentheti csupán az elhárítást és hírszerzést, melynek összes osztályát maga Redl vezeti, aki mint ezen osztályok parancsnoka jogosan adta ki: „Statissime! H I H I H I I ! Intézkedés: a legfelsőbb parancsra!” Miután mindezt végiggondolta, elhelyezte a Hadügyminisztérium legszigorúbb titkos irattárában az egész Langauf-ügyben kezén keresztülment, valamennyi általa szignált és a feladatokat végrehajtó hivatalnok kézjegyével kontraszignált, parancsba adott és azonnal, a parancs értelmében el is intézett ügyiratot.

Délután az autó megvásárlását ő maga bonyolította le. A kért koronaösszeget ő maga váltotta be svájci frankra és angol fontra az Unió bankban, illetve az Angol-Osztrák bankban. Nem akart több embert beavatni az ügybe. Önmagában honi pénz átváltása idegen valutára nem kelthet gyanút, sőt ilyesmit azelőtt is tett vagy tétetett beosztottjaival, amikor az elhárításnak valutára volt szüksége ügynökeinek kifizetésére vagy bármilyen más, csakis a Katonai Elhárításra tartozó ügyből kifolyólag. Az autó rendszámának és hivatalos papírjainak hivatalos rendőrségi bejegyzését, illetve ezek kiállítását Rudolf Langauf nevére már nem győzte idővel, így ezt Bezouska főhadnagyra bízta, aki rövid úton végre is hajtotta ezt a parancsot.

Redl stábjának – az utolsó „esetre” – operatív, végrehajtó magvát képező három férfi tökéletesen képzett: vívók, bokszolok, mesterlövészek, birkózók; néma csendben álltak az ezredes előtt, várták utasításait.

– Itt a telephely címe, átveszi a gépkocsit, amelynek motorja már bejáratott, az autó eladásra és használatra teljesen elő van készítve. Itt az elismervény, amelynek ellenében átadják magának az autót. Az autó tankjába mind össze három-négy liter benzint töltsön! Nem. Két-három litert csak! Ha a tankot előzőleg a telephelyen már feltöltötték volna, akkor maga kiüríti, úgy, hogy két-három liter benzinnél több ne legyen a tankban. Este tíz óra előtt tíz perccel pontosan száz méterre az Elisabeth-hídfőtől megáll az autóval, a Duna folyásával egyező irányban. A kurlbit, a kulcsokat és az autó okmányait mind bent hagyja az autó vezetőülésén, jól látható helyen, azután elfoglalja a helyét a hídfőhöz közel, egy kapualjban. Adott jelre akcióba lép, és ismét, bármi áron, akár fegyverhasználattal is, birtokába veszi az autót, és *hozzám* hajt vele. Ha a jel elmarad, akkor minden úgy alakul, ahogy a terv előirányozza, tehát engedi békében „ügyfeleinket” távozni az autóval. Mi a jel?

– Ha ezredes úr azt kiáltja: „Dicső Lipót!” Ez a jel a beavatkozásra.

– Leléphet – mondta Redl halkan, és a másik két férfihoz fordulva folytatta -: ...ha minden úgy megy, ahogyan megterveztem, akkor maguk a helyről, ahol addig várakoznak, este kilenctől ott kell lenniük, előjönnek, és a hölgynek átadják ezt az útlevelet és ezt a két borítékot, melyben „ügyfelünk” papírjai vannak, továbbá pénz van benne. A rosszabb változatra mi a jel?

– Ha az ezredes úr azt kiáltja „Dicső Lipót”, akkor a színhelyre rohanunk, a hölgyet foglyul ejtjük, nem megsebesítve, mivel túszra lesz esetlegesen szükség. Elfogjuk vagy megsemmisítjük a hölgyet esetlegesen az ezredes úrral való találkozóra elkísérő ismeretlen személyeket – mondta a két atléta közül az, amelyikre a másik ránézett, hogy mondja fel a leckéét. A férfi gépiesen beszélt, végig Redl szemébe nézve. Aztán a másik atléta vette át a szót:

– Abban az esetben, ha a hölgyet túszul kell ejtenünk, ha ön a kibontakozó tűzharcban megsebesülne, ha az akcióba a rendőrség vagy katonai járőr avatkozna bele, és önnek nem állna módjában megváltoztatnia jelen parancsát, ha ön nem adna parancsot a „Dicső Lipót!” jelre megkezdett beavatkozásunk leállítására vagy módosítására, akkor a rendőrségi vagy a katonai járőr tagjait tűzharcban megsemmisítjük. Önt, ha megsebesült, vagy ha elesett volna a tűzharcban, a helyszínről mindenképpen elvisszük az ön által megadott címre, és bármilyen állapotban lenne is ön, átadjuk önt vagy az ön holttestét annak a hölgynek, aki az adott címen vár

miránk – mondta az atléta, szintén gépiesen, mint imént a társa, a már több órán keresztül tanult és megtanult feladatot. Aztán még jelentette Redl-nek:

– Alázatosan jelentem ezredes úrnak, hogy a Klomser-szálló közelében álló automobilját... vagyis a Daimler-Benz bal oldali, hátsó ajtaján látható A. R. arany monogramot... amint megállapítottam, miközben a megadott időközökben ellenőriztem a gépkocsit... nem közelítik-e meg, nem akarnak-e robbanószerkezetet, időzített bombát elhelyezni benne vagy alatta, a tengelyhez vagy alvázhhoz szerelve... amint ön azt parancsba adta, az egyik ellenőrzéskor megállapítottam, hogy az A. R. arany monogramot állati ürülékkel bemázolták, nem volt többé olvasható. Letisztítottam, az aranyat kifényeztem, most ismét jól látható az A. R. monogram az ezredes úr automobilján.

– Hagyhatta volna a monogramon rajta a szart! Most menjenek. Most elmehetnek – mondta halkán, nagyon csendes hangon Redl ezredes. Majd az irodáját díszítő festményre nézett: I. Ferenc József császár és király és annyi ország, annyi tartomány fejedelmének arcására, és Redl úgy érezte, az uralkodó biztató, sőt bátorító tekintettel néz vissza hű tisztjére, akinek csillaga a görzi garnizonból oly hirtelen és éles ívben emelkedett magasba, oly fiatalon került a vezérkarhoz, a katonai elhárításhoz és hírszerzéshez, hogy hamarosan – a csak formális címet viselő Urbansky helyett – annak vezetője és parancsnoka legyen, miközben – formálisan és megtévesztésből – a Prágában állomásozó 8. hadtest vezérkarában mint a 8. hadtest vk. főnöke, de annak csak „lajstromában” szerepelt a neve, valójában már régóta Bécsben tevékenykedett. Alfred Redl vezérkari ezredes folyó évben, 1913-ban a tábornoki kinevezés előtt állt, helyét az elképzelések és hírek szerint a kiváló minősítésű, tehetséges elhárító– és hírszerző tiszt, Max Ronge ezredes vette volna át, aki különösen ismert specialistája volt a posta megfigyelésének, levelek fölbontásának, levelek – ha titkosítottak voltak – megfejtésének, a telefonok lehallgatásának, s ha netán az általa gyanúsnak ítélt személyek esetleg „virágnyelven” beszélgettek volna, vagy csak általuk ismert *valódi* jelentésű szavakkal táviratozgattak egymásnak – magukat nemegyszer idős hölgyeknek adva ki feladóként és címzettként -, akkor Max Ronge ezredes logikája, ha kellett, fantáziája segítségével rövid úton – brevi manu – végére járt az efféle üzenetek titkainak, ha kellett, hamarosan előtte állt mind a feladó, mind a címzett, és természetesen egyikük sem volt „idős hölgy”! Max Ronge ezredes számára egyszerűen nem létezett levéltitok. Sőt hajlamos volt arra, hogy órákig – ő maga, beosztottjai helyett – tanulmányozzon olyan fölbontott leveleket is, amelyeket adott esetben tényleg „idős hölgyek” írogattak egymásnak – és nem Max Ronge ezredesnek -, csak hogy ő ezt nehezen hitte el, nem szívesen helyezte vissza, pontosan úgy hajtva terrhésztesen, mint ahogy a feladó hajtogatta, a levelet a borítékba, és mély sóhajjal adott engedélyt beosztottjának, hogy a levél postai úton továbbítható. Max Ronge ezredesnek még a postaforgalom rendszeresítése, sőt talán még Gutenberg előtt kellett volna születnie, nem ebben a telefonos modern világban, nem a XX. században katonáskodnia, amikor táviratok ezreit váltják egymással az emberek, nem is szólva a levelek százezreiről! Ugyan mi a fenét lehet annyi mindent összevissza írni?! Csak azért, hogy az Evidenzbureau munkáját kínszenvedéssé tegyék. Redl ezredes tábornoki kinevezése után Max Ronge ezredes vette volna át – aminthogy a későbbiekben át is vette, de nem Redl tábornoki kinevezése miatt – az Evidenzbureau, vagyis a katonai elhárítás és hírszerzés HM főosztályának vezetését.

Este fél tíz órakor Redl Bezouska főhadnagy társaságában a helyszín közelébe hajtott. Az Austro-Daimler-Benz „szérián kívüli”, különlegesen a megrendelő Redl ezredes részére 1911-ben épített automobil, amely tulajdonképpen a nehéz terepet is jól bíró, mégis rendkívül elegáns vonalú túrakocsi volt, Bezouska főhadnagy vezette. Az arany A. R. monogram jól látszott, az „atléta” letisztította róla az állati ürüléket. Redl rágyújtott egy havanna szivarra, és szólt a főhadnagynak, hogy lassan hajtson, a célhelyet nagy kerülővel közelítették meg. Minden

együtt volt: Rudolf Langauf ulánus hadnagy aktív szolgálatból való elbocsátásának és nyugállományba helyezésének hivatalos papírai, a lebergi garnizonból való azonnali elvezénylésének másolata, a kért pénz: frankban és fontban, a nevére kiállított útlevele, a nevére íratott automobil papírai, nos és ott volt már a hídfő közelében a biztosítás is, a váratlan fordulat esetére. Konrád Morschel százados, Lewetzow őrnagy, Salapska főhadnagy és a három „atléta” – ki-ki fölkészülve a saját feladatára -, várva a jelt – „Dicső Lipót!” – a közbeavatkozásra, avagy várva – bíztak ebben -az egész akció sima lebonyolítását, ahogy ezt parancsnokuktól, Redl ezredestől az évek során már megszokták.

A hölgy pontosan a megbeszélt időben jelent meg a hídfőben. Ezúttal arcát nem fedte fátyol. Ezúttal az Irgal-masrendi Nővérek grafitiszürke rendi ruháját viselte – Filles de la charité ét de la miséricorde -, csak a fehér fityula nem volt a fején és a nővérek ezüstláncon függő ezüsteresztje sem a mellén. Dicső Lipót márványszobra közelében állt meg, aztán sétálni kezdett, amennyire a ködben lehetett, körülnézett. A gázlámpák homályos fénygömbje alig világította meg a környéket. Dicső Lipót ott állt az őrhelyén, mit sem tudhatva – túlvilági őrhely volt ez -mindarról, ami most itt történni fog. Azt sem tudhatta Dicső Lipót, de még Redl ezredes sem, hogy a hídfőtől nem messze Rudolf Langauf ulánus hadnagy várakozik, leshelyen, civil ruhában, rövid csövű és csőre töltött, Frommer-rendszerű gépkarabélyt szorongatva a kezében. Azt, hogy ő is ott lesz, hogy fegyver lesz nála, a barátnőjének nem árulta el, aminthogy egy szót sem szólt az egész ügyről Eckern-Freyberg századosnak sem, bár ha ezt megteszi, a százados közbeavatkozásával talán nem alakulnak ránézve visszavonhatatlanul végzetesen a dolgok. Barner felügyelő, két civil ruhás detektívvel, a hídfőtől távol választott rejtekhelyen állt lesben, ők azonban részben a köd miatt, részben az akció – általuk nem várt – túlságosan gyors lebonyolítása miatt nem avatkozhattak közbe, és így túléltek ezt az estét, ami különben aligha sikerült volna nekik. A sajtó ezúttal nem volt jelen.

Arról, hogy eközben, éppen ebben az időben Max Ronge ezredest – rövid, tömör, katonás formában – tájékoztatja az egész „ügy” általa ismert részleteiről Claus von Eckern-Freyberg százados, aki végül is nem bízott eléggé Redl közvetlen helyettesében, lovag Horst von Thom alezredesben, sőt, túlkombinálva a játékot, hajlamos volt annak föltételezésére is, hogy Horst von Thom egyszerűen cinkosa Redlnek, minderről Redl éppolyan keveset tudott, mint Dicső Lipót, akinek most a márványszobra felé közeledett.

Redl üdvözölte a hölgyet, és röviden közölte vele, hol áll az automobil, hol találja meg a pénzt, az útlevelet és a többi – kért – iratot, feltéve, ha most azonnal átadja neki az egész anyagot, amiért a „játszma” folyik. Fölszólította a nőt – az „Irgalmasrendi nővért” -, hogy siessen. „Igyekezzen, kisasszony!” – e szavakkal fejezte be mondanivalóját Redl ezredes.

– Figyelmeztetem, ezredes, ha mégis csapdát állított volna, úgy tudnia kell: a dologba egy olyan személy is be lett avatva, óvatosságból, aki mindent tud, és aki velünk együtt távozik külföldre, ha minden simán megy, ha nem: akkor tudni fogja, hogy mit kell tennie!

– Tudom. El tudom képzelni a maguk konspirációját „Rudival”... – mondta keserű mosollyal ajkán az ezredes. Majd hozzátette – ..ha sokat konspirálnak, kisasszony, ha nem tűnnek gyorsan el, szavamra mondom, bármi történjék is, annyi időm még okvetlenül lesz, hogy magukat, ha nem is az Úr színe előtt, oltárnál, ahogy illik, adjam össze, de átadjam ezt a bűbajos „duót” az Úrnak, „fragile” feliratú szeretetsomagban! Mi értjük egymást, igaz, nővér?

– Remélem, ezredes...

Redl ekkor a várakozó autó irányába mutatott, a nő pedig, miután megnézte a gépkocsit, fekete irattáskát vett elő, és indult volna is, de Redl megfogta a karját, erélyesen rászólt: „Várjon!”, megnézte a táská tartalmát, belelapozott az iratokba, a rajzokba, a levelekbe. Közben halkan annyit mondott még az „irgalmasnővért”: „Ha majd beül az autóba, és ott mindent rendben, ahogy kért tőlem, megtalál, villantson egyet a fényszóróval. Egy fekete kapcsoló. Meg



fogja találni, mert függ rajta egy kis cédula, amelyen ezt olvashatja majd: »Jó utat! Sok szerencsét! Életük végéig hallgassanak mindarról, amiről beszélni annyit jelent, hogy az életükkel játszanak, bárhol a világon!«,

– Természetesen egy soha fel nem lelhető írógéppel írtam... nem azonosítható, csak azért tettem oda, nővér... hogy ne feledje el azt, amit már mondtam a múltkor is, és tegye el emlékebe azt a kis cédulát. Megmutathatja bárkinek: akár maga is írhatta volna.

– Kedves kis emlék... – jegyezte meg a nő, aki már tényleg indult volna.

– Mit várt tőlem? Virágot? Egy csokor nefelejcsét? Ugyan. Hová gondol?

Redl egy pillanatra – a nefelejcsről – Kubinyi Kristófra gondolt, aki a görzi kaszinóban mindig ezt a nótát huzattá magának: „*Kék nefelejcs... a síromra, sírhalm-ó-m-ra nefe-lej-cset hozz-a-tok...*” Ekkor, sajnos, az „írgalmasnővér” futni kezdett. Redl utánaszólt: „Állj! Álljon meg, kisasszony!” A nő nem állt meg. Redl azonban nem kiáltotta a jelszót – „Dicső Lipót!” -, így az ő emberei a helyükön maradtak, előrohant azonban Rudolf Langauf uláhus hadnagy, és a Frommer-rendszerű gépkarabélyból sorozatot adott le a hídfő és Dicső Lipót márványszobrának irányába. A pontos tüzelésben a köd akadályozta meg a fiatal tisztet. A nő, az „írgalmasnővér” természetesen azt hitte, hogy Redl emberei nyitottak tüzet, megfordult, és a rakpart felől egy retikül-coltból rálőtt Redl ezredesre, de nem találta el a férfit, aki közben utolérte.

– Látja, én még személyi... testi motozásnak sem vettem alá magát, hiszen szűz!, hiszen Jézus menyasszonya... hiszen, igen... – lihegte Redl, közben nevetett, megragadta a nő karját, kicsavarta kezéből a retikül-coltot – ...igen, maga „írgalmasnővér” .. a rendből, attól a rendtől „kölcsonzött” magának „konspirációs” ruhát is... attól a rendtől, ami így nevezi magát: „Filles de la charité et de la miséricorde” .. hát ez magának a „karitás”, kisasszony? Rám löni, amikor, ugye, már meg is egyeztünk tulajdonképpen! Énnám nincsen fegyver, kisasszony, én fair voltam! Nyugodjon meg végre, nincs semmi baj! – mondta Redl, amikor a „nővér” dulakodni kezdett. Eközben Rudolf Langauf azzal vesződött, hogy új tárat tegyen be a gépkarabélyba, de ez nem sikerült neki. Nem is kellett volna, hiszen már nem volt katona, nem volt tiszt! Redl ezredes jóvoltából: ő már utazhatott volna, akár egyenesen Monte-Carlóba is, ahová mindig vágyott. A „nővér” egyre azon volt, hogy kiszabadítsa magát Redl kezei közül, de ehhez kevés volt az ereje.

– Hát mit akar, kisasszony? Kreáljak, hamisítsak gyorsan egy koholmányt, ami nem is lenne koholmány... és aminek alapján a maga „Rudiját” meghallgatás nélkül lőnék főbe a lemergi garnizon udvarán, ahová bilincsbe verve vinnék vissza, őrizet alatt, és saját katonáiból állítanák fel a kivégzőosztagot?... Elment az eszük? Mit akar?! El akar pusztulni itt? Mit akar?! Soha nem derülne ki, hogy „Rudit” hamis vádak alapján lőtték főbe!

– Semmit nem... akarok – mondta már sírva az „írgalmasnővér”, aki bár még erőlködött-dulakodott, de már kifulladt, nem állt ellent a férfinak. – Nem akarok semmit, eressen! Elég volt! Én nő vagyok... érti!?

– Ide figyeljen, kisasszony! Most még elmehetnek, éspedig az előbbi feltételek mellett! Valahol itt lehet a közelben a barátja! Csakis ő lőhetett! Szóljon rá, hogy ne tüzeljen újra! Egy perc múlva már késő lesz, nővér!

– Rudi! Ne gyere ide! Ne lőj! Mindent elintéztem... Rudi! – kiáltotta a nő, de ebből az ulánus hadnagy csak annyit hallott meg: „Rudi”, vagyis a saját nevét, és így azt gondolta: barátnője csapdába került. A tár végre benn volt a gépkarabélyban, rohant a hídfő felé.

– Ha „Rudi” ismét tüzet nyit, akkor maguknak vége, kisasszony! Én nagyobb „halakra” szoktam „halászni”, nővér... kedves nővér... Feinbach nagykereskedő?! Worowka főmérnök?! Ugyan kit érdekelnek! Holnap ott leszek Lembergben, és nekik is végük lesz! Én a megbízóikat, az egész hátteret akartam, velük együtt felgöngyölíteni, azokat, akik ezt a két balfácánt dróton rángatták! Erre a maga „Rudija” belekőp a levesbe...

Eközben Langauf megközelítette a helyszínt, de a gépkarabély csütörtököt mondott, a ködben

nem látta sem a barátnőjét, sem Redl ezredest. A fegyverrel vesződött megint. A fegyver végre működik, vörös torkolatlobja jól látszik a ködben. Egy sorozat Dicső Lipót szobrának irányába. Ekkor pontos, egyes lövés dördült, pisztolyból. Rudolf Langauf lerogyott a kövezetre. Redl soha nem tudta meg, ki lőtt rá emberei közül az ulánus hadnagyra: Bezouska főhadnagy, Morschel százados, LeWetzow őrnagy vagy egyik a három „atléta” közül? Az „irgalmasnő-vérrel” együtt ért oda, ahol Langauf sebesülten feküdt.

– ... kár volt ezért... ezredes úr... – mondta, nyögte halkan a halálosan megsebesült Langauf hadnagy – .. én... én elhoztam mindent! Érti! Azt is tudtam, hogy ön nem hazaáruló... Eckern-Freyberg százados szerint mégis... ő... ne öljön meg, ezredes úr! – kérte Rudolf Langauf Redl ezredest, ez volt az utolsó szava. A „nővér” most tényleg „irgalmasan” lehajolt vérző, eszméletlen barátjához. De „Rudi” a lovasságtól néhány másodperc múlva már nem élt. Elhangzott ekkor a jelszó: „Dicső Lipót!” És Redl emberei mind megjelentek, tették a dolgukat: Langauf kvietált hadnagy holttestét a kocsiba emelték, a nőt, immár nem túszként, hanem fogolyként szintén betuszkolták a kocsiba, szeretője hullája mellé, azután villámgyorsan elhagyták a helyszínt.

Másnap Redl Bezouska főhadnagytól a következő jelentést kapta, személyesen, négy szemközt:

- A QI-es ügynök Bécsben van. A Margit fürdő szállodájában lakik.
- Köszönöm, főhadnagy. Én magam fogom ott megkeresni. Maradjon teljes készenlétben!
- Van még valami, ezredes úr... a szobalánytól tudom, akit mi fizetünk...
- Mi az?!
- Szintén a Margit fürdő szállodájában tartózkodik Claus von Eckern-Freyberg százados.

– Akkor is egyedül én magam megyek oda! – mondta Redl elsötétült tekintettel. Utasította Bezouska főhadnagyot, hogy embereivel legyen teljes készségben, mert néhány óra múlva Lembergbe indulnak.

Langauf hulláját, Redl parancsára, a három „atléta” biztos helyen, egyébként a Schmelz-mező melletti kis temető egyik kriptájában elrejtette, hogy ha kell, elő lehessen venni, ha nem kell, akkor ott is maradhat. Barátnőjét őrizetben tartották. Redl este, egyedül, elindult autójával a Margit fürdő szállodája felé. Ez a hely a Birodalom távoli garnizonjaiból, határőrezredeiből rövid időre pihenni Bécsbe érkező tisztek kedvelt mulatóhelye volt. Sok katonatiszt lőtte főbe magát a Margit-fürdőszállóban, ki a kártyaadósságaiért, ki egy bécsi nőért, aki elhagyta vagy megcsalta, ki pedig „csak úgy”, ez a „csak úgy”, ahogyan azt Redl megfigyelte, általában a magyar származású, dzsentrizmus tisztek szokása volt. Szobát vettek ki a Margit fürdőben, azután, ki tudja, miért, nem akarták többé elhagyni azt a szobát. A számlát előre kifizetve, búcsúlevelet hátrahagyva – sokuk még csak búcsúlevelet sem írt – főbe lőtték magukat, „csak úgy”. Kubinyi Kristófnak is kedvelt mulatóhelye volt a Margit-fürdőszálló, de ő – noha Ferenc Ferdinánd benne látta a tősgyökeres magyar nemesfajtát -, ellentétben honfitársaival, nem volt búskomor kedélyű, és soha nem azért vett ki szobát a „Margit”-ban, hogy „csak úgy” agyonlője magát, hanem inkább egy *Margitért* vett ki szobát a „Margit”-ban. Az Evidenzbureau, vagyis a katonai elhárítás nemcsak egy szobalányt, hanem a szállodaszemélyzet több tagját is fizette: hírekért, hogy ki száll meg és meddig marad és kivel érkezik a „Margit”-ba?

Redl egyenesen a Margit-fürdőszálló recepciójának szobakulcspultjához ment, civil ruhája nem ébresztett riadalmat a hájas, nagydarab portásban.

– Mit óhajt az úr? – kérdezte a portás. Öklelően nézett a férfira.

– Hogyan mondta? „Mit óhajtok?” – kérdezte halkan Redl. Aztán megmondta: A szálloda valamennyi lakójának nevét, a teljes névsort és a szobáik számát!

– Mit?! Hogy képzeled? Tudja, hol van?! Kicsoda ön? Azonnal hívom a rendőrséget!

– Kuss!

A portás a telefonhoz ment. Redl utánvetette magát, legyűrte, felállította, két nagy pofont kevert le neki, aztán várt egy kicsit, amíg a portás átadta neki a szállóvendégek névsorát a szobaszámokkal, majd Redl belepillantott a névsorba, és két kulcsot leemelt a szögről. A portást bezárta a recepció mögötti kis helyiségbe, ahol se telefon nem volt, se ablak, erről előzőleg meggyőződött. Néhány perc múlva megállapította – egyre a névsort tanulmányozva –, hogy Claus von Eckern-Freyberg már eltávozott a „Margit”-ből. „Néhány órája ment el a százados úr”, mondta az időközben előbukkant szobalány, akit az Evidenzbureau fizetett, éppen azért, hogy információi perc-, legalább óra-pontosságúak legyenek.

– Lakik jelenleg a szállodában – kérdezte Redl a lánytól, egyre a névsort tanulmányozva – egy magányos férfi?

– Igen, uram – felelte készségesen a szép arcú szobalány, aki természetesen nem ismerte személyesen Redl ezredesét, de sejtette, hogy a kérdező azok közül való, akik őt – időközönként – ki szokták kérdezni a szálloda vendégei felől; csak éppen azt nem tudhatta, hogy most az a férfi áll előtte, aki azoknak a férfiaknak a parancsnoka, akik őt erről-arról kérdezgetni szokták.

– Nem látta véletlenül, hogy Claus von Eckern-Freyberg százados beszélgetett-e azzal a magányosan itt lakó férfival?

– Ezt nem láttam... én... éjszaka... én aludtam, uram. – No igen. Kár. Elmehet. Várjon! Hányas szobában lakik az az úr, aki egyedül jött ide? – A 117-es szobában lakik, uram.

Redl a 117-es szobához ment, kopogott, a „Tessék!”-re bement a nevét. „Azonnal, uram!” – hangzott a szobából a válasz. Nyomban kinyílt az ajtó. Redl belépett.

– Milyen néven jelentkezett be ide, QI-es? – kérdezte nyersen és a fedőjelzést – QI – némi gúnnyal ejtve ki Redl.

– Wolfgang Binder néven.

– Aha. Jó. Most mesélje el, miről beszélgettek Eckern-Freyberg századossal!

– Nem találkoztam ilyen nevű tiszttel, ezredes úr! – Na ne! – nevetett Redl – ...hiszen tudja jól, hogy én jól tudom: igenis találkoztak, éspedig itt, a „Margit”-ban, és az a százados néhány órával ezelőtt hagyta el a szállodát! Ne próbálja letagadni, mert akkor kénytelen leszek *erélyesebben* kérdezni magát, kedves „Binder”!

– Igenis, ezredes úr... – mondta most már nyugodtan a galíciai ügynök, aki tudta, hogy más kiút nincs, mint az őszintének látszó bevallás. Tudta, kivel áll szemben. – ...találkoztam azzal a tiszttel. Ön felől kérdezett engem. Feinbach nagykereskedőről és Worowka főmérnökről, továbbá Rudolf Langauf ulánus hadnagyról kérdezett. Önt: hazaárulónak nevezte, és azt mondta nekem, hogy önt már letartóztatták...

– Igazán? És maga persze elhitte! No igen, mert ha nem hitte volna el, akkor azonnal elpucolt volna a „Margitból...” – mondta Redl, miközben pisztolyából több lövést adott le: belelőtt a bútorokba, a kárpitba, a tapétázott falakba, a parkettba, a mennyezetbe, majd magához véve QI-es ügynökének az éjjeliszekrényen fekvő revolverét, amelyet az ügynök nem érhetett el, a forgópisztolyt zsebkendőbe csavart markolattal kibiztosította, azután abból a fegyverből is leadott néhány lövést, összevissza a szobában.

– Tudja, „Binder”, ezzel részben megkönnyíteni, mert nyomot hagyok... részben megnehezítem a rendőrség munkáját, mert magát viszont nem hagyom életben, és így nem fog tudni válaszolni a kérdéseikre... Én sem kérdezem ki magát, „Binder”, mivel kevés az időm, és hiába faggatnám, sokáig tartana, amíg elmesélné szépen, úgy, ahogy azt én hallani szeretném, egész szerepét Feinbach hadiszállító vagy Worowka mérnök ügyében... vagy esetleges kapcsolatát Rudolf Langauffal... vagy *tudott* kapcsolatát az azóta kivégzett Arkagyij Antonovics Ajvaszovszkij alezredessel... maga csak hazudna itt nekem! Látja, milyen jól indult maga! Ilyen magas kapcsolatok, mint Ajvaszovszkij... Hm! És sok kiváló munkát végzett. Nemegyszer megjutalmaztam érte, emlékszik?

– Emlékszem, ezredes úr... és... és én most is az ön... az...

– Ne dadogjon, „Binder”! Hová jutott? Efféle Langaufokkal meg Eckern-Freybergekkal áll össze énellenem?! Maga kettős játékot játszott, ezt régóta sejtettem. Nekem is dolgozott, meg az oroszoknak is. Hát most, mivel éppen itt van és nem mondjuk Novgorodban, nem Carszkoje Szelóban, ezért most én végzek jnagával, és nem az oroszok. Ha ott lenne most, akkor ők tennék meg, efelől legyen nyugodt...

– Ezredes úr... én... engedje meg, hogy beszámoljak önnek a Feinbach-Worowka-Langauf-ügyről, már amennyire én ismerem ezt az ügyet...

– Hallgassam végig a hazudozását? Még azt is föltételezem, hogy Ajvaszovszkij alezredest maga adta fel! Maga miatt lőtték föbe!

– Ezredes úr... nélkülem nem fog kiigazodni Lemberg-ben... Fein...

– Nem? Maga nélkül nem? – szakította félbe az ügynököt Redl. Hirtelen lehajolt egy kis papírdarabkáért. Ekkor az ügynök rávetette magát. Erre várt Redl, valahogy nem akarta csak úgy egymással szemközt állva lelőni. Vagy még egyszer próbára akarta volna tenni mégis? Tüzelt. Az ügynök azonnal meghalt. Redl teljesen földúlta a szobát, mindent átkutatott, de semmi érdekeset nem talált, erre nem is számított, a Ql-es ügynök igen tapasztalt és óvatos férfi volt. Nagy dulakodás, közelharc látványát nyújtotta a szoba, amikor Redl távozott onnan. A lövések, a golyónyomok a falakban: önmagukban nem jelentettek „különös eseményt” a Margit-fürdőszállóban. Tisztek gyakran lövöldöztek itt.

Max Ronge ezredes elképedve hallgatta Claus von Eckern-Freyberg jelentését: Feinbachról, Worowkáról, Langaufról, Ajvaszovszkijról, a távoli Galíciában, az északkeleti „castrumnak” számító Lembergben és főleg a Przemysl erődjével kapcsolatban lefolyt eseményekről. Arra gyanakodott, hogy az előtte álló százados elméje meghibbant. Átfutott a fején a gondolat, hogy mindenesetre őrizetbe véteti. Azután elemezni-értékelni kezdte a tőle hallottakat. A telefonhoz ment, és döbbenet tapasztalta, hogy számos hívására azt a választ kapta: „Nincs a helyén, ezredes úr!” Lovag Horst von Thom, aki a vezérkari főnökkel folytatott beszélgetés után saját külön irodájában dolgozott, össze akarta állítani és teljesen tisztázni akarta a „képet”, egyszerűen letagadtatta magát a telefonhívásra, annyira lekötötte ez a számára is hatalmas meglepetést okozó munka; a többiek, amint azt Max Ronge ezredes rövidesen megtudta: Redl ezredessel Lembergbe utaztak, az Evidenzbureau úgyszólván kiürült. Ez több volt, mint az „idős hölgyek” leveleinek megfejtése, itt valóban gondolkodni kellett, nem volt szabad fantáziálni, hiszen magáról a Max Ronge által is nagyra becsült és közvetlenül a tábornoki kinevezés előtt álló Redl ezredesről volt szó. Hátha provokáció az egész! Orosz provokáció... – tűnődött Max Ronge, és ismét behívatta szobájába Claus von Eckern-Freyberg századost, és még alaposabban kikérdezte, újra, az egész ügyről, mindenről, amit a tiszt tudott, tudni vél, gyanított, sejtett.

Redl, mielőtt Lembergbe utazott volna, elővigyázatosságból nyomtalanul megsemmisített minden anyagot, amit Dicső Lipót szobránál a kirobbant tűzharcban Langauf barátnőjétől természetesen minden más irattal együtt magához vett, köztük a Kubinyi Kristófra vonatkozó cédulát is, mely a szerb futártól származott, és egy bizonyos szentpétervári orosz tisztre utalt, mivel már tudta: ezekért – a manipulációval használhatatlanná tett anyagokéit, amint azt korábban tervezte volt – soha nem szerezheti meg, „cserében”, sem az orosz hadsereg mozgósítási tervét Przemysl határtérségében, sem az orosz erők felvonulási tervének részleteit, akárcsak egyetlen vázlatát se azoknak, egy esetleges újabb Balkán-háború hadműveleteire vonatkozólag. Biztosra vette, hogy a Bécsben és főleg Galíciában tevékenykedő orosz ügynökök már tudnak az egész dologról, és éberségük most nem ismer határt, éberségük, a mesterség törvényeinek megfelelően, most abban nyilvánul meg, hogy hallgatnak, várnak, ahogyan ezt jómaga is tenné a helyükben. Csakhogy nem volt a helyükben, neki nem volt mire várnia, elindult, késedelem nélkül, Lembergbe. Indulás előtt, írásban, tiszti futár útján értesítette Max

Ronge ezredest és lovag Horst von Thom alezredest: „Úton Lemberg felé. F.-W. akciót magam irányítom. Visszatérésemig: kutassák fel, tartóztassák le Claus von Eckern-Freyberg századost! Redl ezredes, s. k.” Ezzel a hátrahagyott üzenettel még jobban megzavarta a két magas rangú tisztet: Max Ronge ezredest és Horst von Thom alezredest, akik amúgy sem akartak hinni – nem *akartak* – Eckern-Freyberg százados állításainak hitelességében, éppen ezért – noha Eckern-Freyberg a tiszti becsületszavát adta, hogy csakis nekik mondta el mindazt, amit elmondott, és másnak nem áll szándékában elmondani –, bár nagyon udvariasan és a saját biztonságára hivatkozva, egyszerűen védőőrizetbe vették Claus von Eckern-Freyberg századost, aki ekkor kijelentette: „Uraim, az egész Evi-denzbureau vagy mind hazaárulókból áll, vagy mind hülyékből! Most már az az érzésem, hogy inkább hülyékből... Pontosabban: *hülye* hazaárulókból!” Ezt a kijelentést megtakaríthatta volna magában a lobbanékony természetű, bár éppen ebben az ügyben a tőle telhető legnagyobb körültekintéssel eljáró százados, mert ezért a kijelentéséért, amit természetesen Max Ronge ezredes azonnal személyesen magára vett, egy pillanatra meg is feledkezve a szóban forgó Redlről, a védőőrizetet fogdára változtatta át, és mivel e célra alkalmas cella nem volt az Evidenzbureau-ban, ezért Eckern-Freyberg századost egy alagsori pincébe zárták be, az ajtó elé őrt állítottak.

Redl és vele Lewetzow őrnagy, Morschel százados, Bezouska és Salapska főhadnagyk az Evidenzbureau különvonatával – az Osztrák-Magyar Államvasutaknak előre leadott jelzéssel: „A *Blokk* jelzésű katonai szerelvény minden más vonatot a Galíciába tartó vonalakon megelőz, állomásokon nem áll meg, átrobog, útjából minden veszteglő szerelvényt eltávolítani, pályát szabadabbá tenni, a *Blokk* csak vízvételre és szénfelvételre áll meg!” – Lemberg felé tartott. A *Blokk* jelzésű katonai különvonat mindössze egy mozdonyból, egy szén- és vizet tároló vagonból és egy személyvagonból állt, ez utóbbit afféle mozgó irodának rendezték be.

– Aludni nem kell, uraim... – jelentette ki Redl derűsen, amikor meghallotta, hogy Morschel százados az iránt érdeklődik, hol vannak a fekhelyek. Természetesen a *Blokk* jelzésű szerelvényen utazott Lemberg felé a három „atléta” is, akik az Erzsébet-hídfőben, Dicső Lipót szobránál biztosították az ezredest, és akik azután a meggondolatlan „játékost”, Langaufot, mármint a holttestét, a Schmelz-mezőn kialakított nagy gyakorlótér mellett fekvő kis temető egyik kriptájában elrejtették. A *Blokk* jelzésű katonai különvonat maximális sebességgel és akadálytalanul robogott Lemberg felé. Redl mindvégig tréfás hangulatban volt, de nem a tisztekkel beszélgetett, hanem a szintén velük utazó szakemberekkel: egy zárszakértővel, egy nyombiztosító katonai nyomozóval, egy másik szakemberrel, az orosz kódjelzések specialistájával, a távirással, az orosz nyelvű tolmáccsal, aki az Evidenzbureau osztályáról már évek óta alig tette ki a lábát, ő örült talán a legjobban ennek a gyors galíciai kirándulásnak, valamint egy lengyelül is, jiddisül is jól beszélő, Vitich Adeo nevű magánzóval, aki az Evidenzbureau embere volt, velük társalgott Redl végig a gyorsan megtett úton.

Conrad von Hötzendorf vezérezredes, a K. u. K. vagyis a Cs. és Kir. Vezérkar főnöke lovag Horst von Thom jelentésével együtt és annak ellenére: éppoly bizonytalan volt Redl felől, mint maga a jelentést megtevő tiszt vagy mint Max Ronge ezredes. Claus Eckern-Freyberg százados pedig az Evidenzbureau pincéjében ült, Ronge parancsára, aki teljesen megfeledkezett erről a századosról. Conrad vezérezredes mindenesetre magához kérte Sbinyovszky ezredest, Ferenc Ferdinánd parancsőrtsztjét, a trónörökös bizalmas emberét, hogy vele tárgyaljon az ügyről, mielőtt maga kérne kihallgatást a trónörököstől mint a hadsereg főparancsnokától. Röviden elmondta a parancsőrtsztnek mindazt, amit Horst von Thomtól tudott, és mindazt, amit ő maga gondolt a jelentéstétel óta erről az ügyről, ennek az ügynek a következményeiről, amennyiben tényleg valóságosnak bizonyul, és tervét is előadta az ügy *lezárására*, a nyilvánosság, a sajtó *kizárásával* föltétlenül számolva. Sbinyovszky ezredes parancsőrtszt alig figyelt Conrad vezérkari főnök szavaira, fontoskodva arról kezdett beszélni, hogy tegnap miről volt szó a

trónörökös vacsoráján, természetesen szűk körben.

– A trónörökös Őfelsége kijelentette: a háború a Balkánon immár elkerülhetetlen!

– Úgy látszik... – mondta Conrad vezérkari főnök, aki vissza akart volna térni a „Redl-ügyre” és annak következményeire, e következmények megelőzésének módjára, elhárításuk lehetőségeire. De Sbinyovszky mondta a magáét:

– A Balkánon pillanatnyilag a következő érdekszférák ütköznek...

– Most nem a Balkánról, most Redlről van szó, ezredes úr!

– Redl... Igen. Nos, egy olyanfajta ember kiismeréséhez, mint amilyen Redl, egy másik Redltre volna szükségünk, aki ugyanolyan, mint ő!

– Frappáns! Nagyon frappáns... Szóval mi a véleménye?

– Egyébiránt felsőbb körökben, az udvarnál Redl ezredest mint a legkiválóbb, az első számú Balkán-szakértőt tartják számon...

– Ezt magam is tudom.

– No de az a bökkenő, hogy egy Redl van... – folytatta-erőltette a szellemeskedést Ferenc Ferdinánd trónörökös parancsörtsíztje. – ...honnan kerítsünk hirtelen egy *másik* Redlt, aki ezt az „ismeretlent” *kiismeri* mihelyettünk, már-minthogy a vezérkar *helyett*? – kérdezte, hangjában a gúny nyomatékával Sbinyovszky parancsörtsízt. Conrad vezérkari főnök beharapta alsó ajkát, de aztán erőt vett magán.

– Az azonban, ezredes úr, *nem* a vezérkarra tartozott: hogy *hogyan* állhatta ki annak idején Redl ezredes a jelenlegi magas rangjához és annál jóval magasabb beosztásával járó hatásköréhez elengedhetetlenül szükséges kamarási öspróbák szigorú vizsgálatát? Erről ha megkérdezné a trónörökös Őfelségét... igen lekötelezne engem, Sbinyovszky ezredes!

– Redlt maga a császár Őfelsége nevezte ki, nem a trónörökös Őfelsége! Éspedig a kinevezés Redl érdemeire való tekintettel történt, vezérezredes úr!

– Érdemek! Milyen érdemek?! Hammer-Purgstall pártfogása, az érdemnek számít?! Vagy az, hogy valahol Galíciában még mint csapattiszt lelőtt egy postaballonnak álcázott orosz kémleéggömböt?! Vagy az, hogy Görzben leleplezett egy ott kémkedő, magyar származású aviatikus mérnököt?!

– A Redl által lelőtt léggömb, ugye, ad egy: fényképezőgéppel volt fölszerelve, és Przemysl erődje fölött repült át, igen alacsonyan! A sajtó ezt annak idején megírta! Azóta az oroszok be is szüntették az efféle léggömbök eregetését... De különben, ugye, ad kettő: ami Redl ezredes tényleges érdemeit illeti, nos, azok a balkáni háborúk idején kifejtett munkájára, hírszerző tevékenységére mennek vissza, és nem Hammer-Purgstall tábornok „kiváló minősítésére”, ami önmagában a nullával lett volna egyenlő... – mondta most már erélyes hangon Sbinyovszky ezredes, felhagyva a szellemeskedéssel, miszerint: „Redl megismeréséhez egy *másik* Redltre volna szükség a vezérkarnál”.

– Még az sem lehetetlen, hogy Redl már a balkáni háborúk idején, évekkel ezelőtt, az első balkáni háború idején, amelybe sajnálatosan mi nem avatkoztunk be közvetlenül... de ezt most hagyjuk... szóval lehet, hogy Redl már az első balkáni háború idején kettős munkát végzett, és idegen hatalom javára is dolgozott, például az oroszoknak...

– Lehet, vezérezredes úr. Azt azonban mégsem hiszem, hogy magával az ördöggel állnánk szemben Redl személyében.

– Ezt nem is mondta senki, ezredes úr! Köszönöm, hogy... hogy, szóval, mi ketten mindent tisztáztunk...

– Természetesen a trónörökös Őfelségének beszélgetésünkről jelentést teszek, vezérezredes úr.

– Erre külön megkértem volna önt, ha magától nem is mondta volna, köszönöm!

Lembergben a *Blokk* jelzésű katonai különvonatot a városparancsnok a leMBERGI garnizon

parancsnokának társaságában várta. Mögöttük néhány lépéssel Lemberg város rendőr-főkapitánya állt, ömögötte tíz lépéssel a leMBERGI főpályaudvar és vasúti csomópont állomásfőnöke várakozott, dehogyan várakozott, vigyázzban állva várt, mint a mögötte tíz lépésre sorfalban álló forgalomirányító vasúttisztek. De legnagyobb meglepetésükre a *Blokk* jelzésű különvonat: átrobogott Lemberg főpályaudvarán, és jóval túl, kívül a városon állt meg, nyílt pályán, ott – Redl helyi embere a leMBERGI katonai parancsnokságnál – Richter őrnagy várakozott rájuk, négy automobillal. Most már folytathatták útjukat a nemzetközi gyorsvonatok, tolathattak a mozdonyok, megindulhatott mind a személy-, mind a teherforgalom egész Galícia valamennyi vasútvonalán. Lemberg katonai városparancsnoka kínjában vagy erős meglepetésében csak annyit jegyzett meg a leMBERGI garnizon parancsnokának és a most már mellékük lépő leMBERGI rendőr-főkapitánynak, de olyan hangosan, hogy az állomásfőnök és a forgalomirányító tisztek is hallhassák:

– Lehet, uraim, hogy a szerelvényen maga a trónörökös Öfelsége utazik, és mivel ez a határvidék meglehetősen veszélyes... mivel itt alaposan tartani lehet merénylettől vagy merényletek sorozatától, ugye, viszont az út titkos jellege miatt a konspiráció nem tette lehetővé, hogy a városparancsnokság a leMBERGI háziezreddel biztosítsa a pályaudvart... mert ezt szinte lehetetlen lett volna föltűnés nélkül végrehajtani... bár... szóval, ugye... így, ezért a trónörökös Öfelségének különvonata nyilván egy kisebb állomáson fog megállni, hamarosan, legkésőbb estére magához fog rendelni engem... nemsokára megtudunk mindent, uraim... – mondta Lemberg katonai parancsnoka, a „nemsokára megtudunk mindent, uraim” mondatot természetesen a többes szám használatának ellenére – ez egyszerű nyelvbottlás volt részéről, a tovarobogó különvonat előidézte zavar okozhatta csupán – kizárólag saját magára értette, és azonnal rendelkezett, hogy estére a háziezred tisztjei álljanak készenlétben, de ugyanakkor díszegyenruhát vegyenek fel; a háziezred katonái, nemkülönben a leMBERGI garnizon katonái: ez időponttól fogva körletüket el nem hagyhatják, az időpont: *most!* A leMBERGI rendőrfőkapitány hasonló szellemű parancsot adott ki, nyomban. De semmit nem tudtak meg, sem Lemberg katonai parancsnoka, sem a leMBERGI garnizon parancsnoka, sem Lemberg rendőr-főkapitánya, sem azon az estén, sem másnap, csak napokkal később hallottak híreket erről a *Blokk* jelzésű katonai különvonatról, és csak hetekkel később olvashattak minderről, már az újságokban, a galíciai *Morgenblatt-okban* vagy a bécsi *Neue Freie Presse*, a *Pester Lloyd* hasábjain, ahol már mint „Redl-ügy” vagy „Redl ezredes aljas árulása” főcímek alatt, szenvedélyesen és színesen ecsetelték – főleg sötét színekkel – a *Blokk* jelzésű katonai különvonat igazi utasának esetét, történetét, gyalázatos életét. Götz tábornok ha akkor ezt tudja, vagy akárcsak sejti is, ha akkor leállítja a *Blokk*-szerelvényt, és letartóztatja annak utasát, nos, akkor most ott állna a Burg dísztermében, Öfelsége I. Ferenc József előtt, aki a mellére tűzné a Vaskoronarend Első Osztályú Keresztjét, és többé nem Lemberg, hanem Budapest vagy Bécs városparancsnokaként szolgálna a Birodalmat. De hát ki lát bele egy katonai különvonatba? Ki lát bele a jövőbe? Ki lát bele a semmibe?

Götz tábornok tehát maradt Lemberg katonai városparancsnoka, a *Blokk* jelzésű különvonat utasával még csak nem is találkozott, mivel ahogy jött, másnap a különvonat, méghozzá ugyanazzal a jelzéssel, csak most már fordított irányban, visszaindult Lembergbe, ismét megállás nélkül keresztülrobagva Lemberg főpályaudvarán: „Blokk jelzésű katonai különvonat! Minden más forgalmat, nemzetközi szerelvényeket is, leállítani, várakozó szerelvényeket eltávolítani, pályát Lembergtől Bécsig: szabaddá tenni! A katonai különvonat előtt valamennyi vasúti csomópontot kiüríteni! A *Blokk* csak víz és szén felvételére áll meg! Kapja: Lemberg vasútállomás főnöke, valamint a Lemberg-Bécs közé eső valamennyi vasútállomás főnöke kapja Lemberg állomásfőnökétől! A *Blokk* jelzésű katonai különvonat bármiféle akadályoztatásáért az Osztrák-Magyar Államvasutak viseli a felelősséget az államügyész előtt! Redl ezredes, s. k.”

A Richter őrnagy által biztosított és a nyílt pályán megálló különvonathoz vezényelt gépkocsioszlop egyenesen Friedrich Feinbach nagykereskedő, császári és királyi hadiszállító villájához hajtott. Richter őrnagy Redl parancsára néhány katonával már napok óta figyeltette a házat. Richter őrnagy – óvatosságból – megkérdezte Redl ezredest, vajon van-e tudomása arról, hogy Őfelsége a császár néhány évvel ezelőtt – hadiszállításaiért és egyéb érdemeiért, hitelekért és párizsi, londoni hitelszerzéseikért – Friedrich Feinbach nagykereskedőt bárói rangra emelte?

– Ezt nem tudtam, őrnagy úr, de a dolgokon ez mit sem változtat már – felelte Redl halálos nyugalommal, amikor a Feinbach villához érkeztek.

Redl és stábjá kiszállt a gépkocsikból. Redl rágyújtott egy havanna szivarra, majd halk hangon kiadta a parancsot.

– A villát körülzárn! Minden kijáráshoz: őrség! Behatolás egyszerre: ajtókon, ablakokon és a teraszon át!

Az inast maga Redl lökte földre, aki a főbejáraton lépett a Feinbach villába. Az elősiető szobalányokat, a cselédséget: Bezouska és a három „atléta” tartóztatta fel, aztán bezárták őket egy ablaktalan kamrahelyiségbe, alkalmasint a konyhához tartozó krumpli- és hagymatároló éléskamra lehetett, csak egy szellőzőnyílása volt, azon át ember nem juthatott ki.

A Feinbach család éppen ebéd után volt. Redl szivarral szájában lépett be az ebédlő melletti szalonba.

– Ön Friedrich Feinbach? – kérdezte a kövér, magas termetű férfitől, aki fölugrott a fotelból, ahol ő maga is, mint Redl, szivarozott, és ő is, mint Redl, havannát szívott.

– Én vagyok. Igen. Mit óhajt tőlem?

– Vezessen a dolgozószobájába! Vagy oda, ahol üzleti ügyeit szokta intézni, ahol a számláit, elismervényeit, csekkjeit őrzi!

– Kérem... jöjjön... tessék... erre... De hát kicsoda ön? És milyen jogcímen jön be így a házamba?!

Erre Redl egy szó nélkül fölmutatta az igazolványát. Feinbach csak egy pillantást vetett rá – éppen csak egy pillantást, aminthogy Redl is csak egy pillantással nézte meg magának Friederike Feinbach kisasszonyt, az azóta már halott Rudolf Langauf ulánus hadnagy egykori szeretőjét. Feinbach minden további kérdés-tiltakozás nélkül a dolgozószobájába vezette Redl ezredest.

– Valami magyarázatot... – mondta Feinbach, de Redl rászólt:

– Magyarázatot? Magának? Okot akart mondani talán! És az okot arra, hogy én most itt vagyok, saját maga adta, Feinbach! Íróasztalának és a páncélszekrényének a kulcsát kérem! – mondta csendesen, nyugodtan Redl, majd a hozzálépő Bezouska főhadnagynak szólt:

– Kezdjék meg a házkutatást! A báró urat kísérje át egy másik szobába, tartsák őrizet alatt. Nemsokára kihallgatom. Szóljon a szakértőknek, lássanak munkához!

– Igenis, ezredes úr!

– Várjon! Tudja meg, hol van most Worowka főmérnök.

– Uraim... – szólt közbe erőtlén hangon Friedrich Feinbach nagykereskedő, császári és királyi hadiszállító, akit Őfelsége I. Ferenc József a Monarchia érdekében tett jeles szolgálataiért bárói rangra emelt – ...én, uraim, tudom, hogy hol van most Worowka főmérnök úr... Bécsbe utazott...

– Worowka Bécsben van? Jó. Vezesse át a „báró urat” egy másik szobába, főhadnagynak! – rendelkezett Redl, nem emelt, hanem kifejezetten halk hangon, ahogyan később erre Bezouska főhadnagynak visszaemlékezett. Aminthogy arra is csak később gondolt, amikor az események már belerajzolták végleges vonásaikat a történelembe: hogy Redl mindvégig nyugodt volt, hogy az egész házkutatás csupán színjáték volt, hogy Redl szántsándékkal hagyta – bár csupán néhány percre – magára Feinbach hadiszállítót, akit ő maga hallgatott ki, és aki e néhány percet arra használta fel, hogy véget vessen az életének, öngyilkosságot követett el, de miután már a



kihallgatás alatt szívrohamon esett át, Bezouska főhadnagy – később – arra is gondolt, hátha Feinbach báró, akit természetesen halálában a „Redl-ügy” lezárása és a dolgok elcsendesedése után rehabilitáltak a „rábizonyított” kémkedés és hazaárulás vádja alól (ezt Worowka főmérnök esetében nem tették meg), ijedtségében szívattakban, tehát mégiscsak természetes halállal távozott az élők sorából, akik között, amíg élt, számára minden bizonnyal a gyönyörű leánya, Friederike lehetett a legféltettebb, legszeretettebb lény a világon. Friederike Feinbach valóban szép leányzó volt, ezt Bezouska főhadnagy még akkor és ott, a helyszínen állapította meg, de sajnos udvarlásra, akkor és ott, végképp nem volt ideje, mivel Redl parancsára éppen neki kellett összegyűjteni minden iratot, elismervényt, csekket, számlát, készpénzt, levelet, miközben Redl többi beosztottja a Feinbach villát és a villa lakóit – most már fogolyként – őrizte és biztosította.

Ha Redlnek a *Blokk* jelzésű katonai vonattal – tűnődött immár az események sötét árnyékában és azok elmúlt fényén Bezouska főhadnagy, később és mindig, amíg csak élt, nem élt sokáig: elesett Przemysl védelmében, mivel Redl bukása után őt hamarosan csapathoz vezényelték, és mivel alig egy évvel Redl halála után kitört a háború, először valóban csak a Balkánon, aztán egész Európában, és később a történészek a nagy csatáknak ezt a sorozatát I. világháborúként nevezték, de ezt már Bezouska főhadnagy nem olvashatta, amiképpen Georg Trakl költő sem, akivel ugyanabban a tábori kórházbarakkban szenvedett ki -, nos, ha az ezredesnek a minden állomáson átrobogó *Blokk* jelzésű szerelvénnel a feltűnés keltése volt a célja, azt mindenképpen elérte. Elérte egyrészt azzal, hogy az Osztrák-Magyar Államvasutak állomásfőnökeiktől „teljes titoktartást” követelt, ami nyilvánvaló képtelenség, ezt a titoktartást elsőnek a lemergi állomásfőnök szegte meg, aki bizalmas baráti körben azt mondta: ő maga látta Őfelségét a trónörökös, Ferenc Ferdinándot, amint kinézett az elfüggönyözött ablakon egy pillanatra. Kisebb állomásokon egyenesen páncélvonatként emlegették a *Blokk* jelzésű katonai különvonatot. Erről az útról Redl maga is nagyon jól tudta: nem marad titok, sőt hamarosan fő témája lesz mind a helyi, galíciai lapoknak, mind a bécsi, mind a budapesti újságoknak, amelyekben egyes tudósítók azt írták: a páncélvonatban maga II. Miklós utazott, aki titkos tárgyalásokra érkezett Bécsbe? Karlsbadba? Marienbadba?, hogy Őfelségével I. Ferenc Józseffel a vélelmek szerint arról tárgyaltak: mit csináljanak a békével? hogy az minél tovább tartson szeretett Birodalmaikban! Nem is Lemberg főpályaudvarának állomásfőnöke szegte meg a *Blokk* jelzésű katonai különvonattal kapcsolatban Redl által elrendelt „titoktartást”, hanem Lemberg katonai városparancsnoka, akire tényleg vonatkozott volna a titoktartás, magas beosztásánál fogva természetesen és eleve. De ő a közvetlenül a határsávba kibolyozott hegyivadászok parancsnokának, Hirling ezredesnek, és annak helyettesének, Zentay de Zenta János őrnagynak – ama vacsorán, amelyre a *Blokk* utasait várták, hiába – elmondta mindazt, amit erről az ügyről ő gondolt: preventív háború, galíciai felvonulással, mivel az oroszok beavatkozásra készülnek a Balkánon, ezért Galíciában közvetlenül Przemysl erődre – Götz tábornok Port Artúrt és Mukdent emlegette közben – akarnak csapást mérni, lekötve ezzel, távol tartva ekképpen a Balkántól a Monarchia erőinek nagy részét. E vacsorán tett megjegyzése miatt a tábornok súlyos megrovásban részesült, mivel „asztali beszélgetését” csakhamar diplomáciai jegyzékváltás követte Szentpétervár és Bécs között. Ha Redl a feltűnésen kívül – tűnődött Bezouska főhadnagy, immár a dolgok gátat szenvedett lefolyása után – zűrzavart akart kelteni mind az Evidenzbureau-ban, mind a k. u. k., a es. és kir. vezérkarban, akkor ezt a célját is elérte. Nem rajta múlt, hogy, mint egykor a balkáni hadszínterekről – ahol hírszerzőként működött -, most is hősként térjen vissza a *Blokk* jelzésű katonai különvonattal, mint az elhárítás félistene. Bár akciójával megbénította Max Ronge, Horst von Thom és Conrad von Hötzendorf vk. főnök ellenakcióit, sőt kombinációikat a Feinbach-Worowka-ügyben teljesen összezavarta és egymással szembehelyezte, ennek ellenére, elsősorban Rudolf Langauf volt ulánus hadnagy fecsegésé-nek köszönhetően: a bécsi újságírók és lap tudósítók már egy egész regényt, egy háromfelvonásos drámát összeírtak Redl személyéről, és

eleinte csak zuglapokban, csak célzásokig merészkedve: de Redl ürügyén magát a Vezérkart és a Hadsereg-főparancsnokságot kezdték ki, ebben különösen élen jártak a budapesti és általában a magyarországi újságírók, a becsben dolgozó magyar laptudósítók. Megtette a magáét Barner rendőrfelügyelő is: figyeltetni kezdte Redl postáját, továbbá: titokban nyomozást kezdett a Klomser-szállóban, Redl ezredes vendégeiről, barátairól, barátnőiről, még továbbá: megfigyelés alá helyezte a hangszernagykereskedő szépséges leányát, Hildegardot, valamint Kubinyi Katalin baronesszt, mivel a Klomser-szálló néhány inasától – Grétit hiába kérdezte volna, a szőke, hirtelenszőke, szeplős, pisze tiroli szobalány szerette Redl ezredest, semmit nem volt hajlandó mondani se róla, se vendégeiről, pedig alkalmasint mégis ő tudott volna legtöbbet beszúgni Barnernak, de nem tette meg, még pénzért sem -, a liftboyoktól, a londonerektől megtudta, hogy alsó-és felsőkubinyi Kubinyi Katalin baronessz gyakori vendége volt Redlnek a Klomser-hotelbeli lakosztályában. Végül megtette a magáét az a férfi is, aki a *Blokk* katonai különvonattal lebonyolított akció egész ideje alatt az Evidenzbureau pincéjében ült, Max Ronge ezredes parancsára: Claus von Eckern-Freyberg százados. Ugyanis amikor Max Ronge végre észbe kapott, hogy jóformán jogcím, mindenesetre ítélet nélkül, ráadásul nem is szabályszerű cellában, hanem egy pincében tartja fogva a lobbanékony természetű tisztet, rögtön szabadlábra helyezte – ekkor a *Blokk* és vele Redl ezredes már visszatért a császárvárosba – és ismét kihallgatta Eckern-Freyberg századost. Ha Redl ezredes szándéka – nála a szándék és a cél szervesen összefüggött, az egyik mindjárt a másikat is jelentette, sőt azonnal *harmadikként a cselekvést* is -, tűnődött immár a súlytalanná vált súlyokkal játszva memóriája mérlegén: ha főnökének szándéka – fő célja – az volt a *Blokk* jelzésű katonai vonat trükkjével – mert hiszen Redl és stábjá föltűnés nélkül is utazhattak volna Lembergbe, ezt Bezouska, aki kiválóan elsajátította, hiszen volt kitől tanulnia, az elhárítás mesterségét, jól tudta – ha tehát Redl fő célja az volt, hogy egy számára ijesztő *i* betűre pontot tegyen, és véglegesen, tanúk nélkül lezárja a Feinbach-Worowka-ügyet és ezzel elsimítsa Languauf hadnagy és a Galíciából Bécsbe érkezett Ql-es ügynök, „Binder” likvidálását a Margit-fürdőszállóban, akkor néhány hibát mégis elkövetett. Mindezt Bezouska főhadnagy természetesen csak később állapította meg. A legfőbb hiba az volt, hogy egyáltalán: tárgyalt Rudolf Languauffal, és ha már tárgyalt, ami nem volt kifejezetten jellemző Redlre, akkor miért nem magával Claus von Eckern-Freyberggel „tárgyalt”? Bezouska főhadnagy nem tudhatta Redl és Eckern-Freyberg régi keletű, még a görzi garnizonba, a tenger melléki kikötővárosok tisztikaszinóiba visszanyúló és egy életre szóló barátságvesztését, Eckern-Freybergnek gyűlöletig menő megvetését Redl iránt, akinek tehetségével, képességeivel ugyanakkor tisztában volt, de ez csak még mélyebbre „ágyazta” emlékezetében a barátságtörést, a régi haragot. Végül: Bezouska főhadnagy nem láthatott bele Redl kártyáiba sem: hogy tudniillik mi volt az ezredes célja, amikor a manipulált, katonai szempontból használhatatlanná tett, a Przemysl-erőd korszerűsítésére vonatkozó tervrajzokért cserében az orosz mozgósítási ütemtervet és a balkáni felvonulás tervét, vagy azok egy részét legalább, akarta volt megszerezni a Birodalom hadserege vezérkarának. Azt azonban már tudta Bezouska főhadnagy, amikor a salzburgi költő, Georg Trakl mellett feküdt, a néhány órán belül halálát okozó súlyos sebekben, mekkora jelentősége lett volna – éppen Przemysl erődjének védelmében vagy Bruszilov tábornok gőzhengersizű rohamának megállításában (nem tudták megállítani Bruszilov támadását) – Redl ezredes információinak a védelem, az ellenlökések és az ellentámadás – ami végül is csak a német hadsereg közbelépésével sikerült-megtervezésében és végrehajtásában. Redl akkor már nem védte a Birodalmat, már nem élt, nem volt jelen azokban a harcokban, amelyeket előre látott, és amelyeknek elébe akart vágni, bármi áron is.

Miközben a Feinbach villában foganatosították a házkutatást, maga Redl Friedrich Feinbach nagykereskedőt, császári és királyi hadiszállítót hallgatta ki, egy embert, aki feddhetetlennek, ártatlannak vallotta magát, akit Őfelsége I. Ferenc József bárói rangra emelt, persze csak azután,

hogy Feinbach kikeresztelkedett. A kihallgatás megkezdése előtt a következő, később végrehajtandó parancsokat adta, elsősorban helyi emberének, Richter őrnagynak: 1. kideríteni Feinbach nagykereskedő és Worowka főmérnök valamennyi privát kapcsolatát; 2. a hadsereg műszaki tisztjei közül kikkel állt kapcsolatban Worowka főmérnök?; 3. Salapska főhadnagy nem a *Blokk* különvonattal, hanem most azonnal visszaindul Bécsbe, és – az időközben Feinbachtól már ismertté vált bécsi tartózkodási helyén – őrizetbe veszi Worowka főmérnököt, őrizetben tartja mindaddig, amíg ő – Redl – visszaérkezik Bécsbe. Ez volt az egyetlen olyan parancsa Redlnek, amit nem fennhangon, mindenki füle hallatára, hanem halkan és csak Salapska főhadnagyának adott. Ekkor Redl\* – egy percre – elhagyta Feinbach dolgozószobáját, a bárót az egyik „atléta” őrizetére bízta. Feinbach verejtékezett, nehezen lélegzett. Vízet kért, aztán – mivel az „atléta” nem adott neki vizet – felállt, járkálni kezdett, majd papírt és tollat vett elő, lázas sietséggel írni kezdett valamit.

– Ne írjon az úr... – mondta az „atléta”.

– Hagyjon! Hagyjanak engemet! Ártatlan vagyok! Öfelségének írok! – ordította Feinbach. Az ordítástól ismét rosszul lett, lerogyott vörös arccal az egyik bőrfotelba. Az „atléta” rászólt: „Ne rendezzen itt jelenetet! Az ezredes úr azonnal visszajön! Szedje össze magát!” Ekkor Feinbach hirtelen fölugrott, és a dolgozószobájából nyíló szobába rohant be, az ajtót magára zárta. Az „atléta” betörte az ajtót, bilincset vett elő a zsebéből. Feinbach azonban már egy másik szobában tartózkodott, belülről magára zárva az ajtót. Ott leányának, Friederikének egy magyar festő, Gulácsy Lajos által festett arcképét nézte egy hosszú, mindentől búcsúzó pillanatig. Közben az „atléta” azon volt, hogy ezt az ajtót is rátörje a saját villájában bujdosó Feinbach báróra, de érkezett Redl, és rászólt:

– Hagyja. Kimenni nem tud úgysem.

– Igenis, ezredes úr – felelte az „atléta”, és ellépett. Eltelt néhány perc. Az történt, amire Redl ezredes számított. Feinbach a leánya, Friederike arcképét nézte, aztán újra kicsavarta a töltőtollal, írni kezdett, de rosszul lett. Leült. Friederike arcképét nézte. Nem kapott levegőt. Gyógyszert vett be, víz nélkül lenyelte, fulladni kezdett, fel akart állni. Kint Redl ezredes és az „atléta” hallották a nagydarab, nehéz férfitest zuhanását a parkettra.

– Most törje rá az ajtót! – parancsolta Redl. Megtörtént. A látvány: Friedrich Feinbach báró, nagykereskedő, császári és királyi hadiszállító, Lembergben bejegyzett céggel és vállalatokkal: a perzsaszőnyegen feküdt, eszméletlenül, leányának, Friederikének arcát ábrázoló festmény alatt, a fal tövében. Lehet, hogy utoljára – amíg eszméletét el nem veszítette – mondott valamit a leányának, a szépséges festménynek. Redl megtapintotta Feinbach pulzusát. Még vert a szíve. Aztán megszűnt a pulzus, megállt a szívverés.

– Szívroham. Vagy? Öngyilkosság. Nézze: ott valami üvegce van, tablettákkal. Vegye magához, tegye a többi lefoglalt anyaghoz! – mondta Redl halkan az „atlétának”. Majd hozzátette még: – Csavarja bele a szőnyegbe. Ne lássa így a leánya...

– Igenis, ezredes úr! – mondta az „atléta”, és hozzálatott a parancs végrehajtásához.

– Várjon! Mielőtt a szőnyegbe csavarná, szőljon a fényképésznek. Készítsen felvételeket Feinbach hullájáról! – mondta Redl. Az „atléta” azonnal tette.

Redl tovább tanulmányozta Feinbach iratait, számláit, papírjait, miközben folyt a házkutatás. Zsákokat készítettek elő: ezekbe rakták azokat a dolgokat, amelyeket Redl lefoglalt a Feinbach villában. Például egy amerikai gyártmányú fényképezőgépet is. Az iratokat és a számlákat Redl vette magához. A zsákokat leplombálták, pecsétet láttak el.

Lewetzow őrnagy egy kis szíverősítőt adott Friederikének, egy pohár konyakot. A lány természetesen nem tudta, hogy apja már nem él. Feinbachné néma csendben ült, a számára kijelölt helyen. A személyzet ott volt, ahová bezárták. Redl kijelentette a tisztek előtt: mindent ő maga fog őrizni az Evidenzbureau-beli irodájában, tőlük teljes titoktartást követel, a teljes anyag

alapos elemzése és értékelése után ő maga fogja átadni az egész lefoglalt anyagot Horst von Thom és Max Ronge társaságában: a vezérkar főnöke őexcellenciájának. A jelenlévő tisztek ezt tudomásul vették. Salapska főhadnagy – Richter őrnagy egyik gépkocsiján, sofőrrel – már útban volt, hogy egy a Lemberg-Bécs vonaltól távol eső állomáson vonatra üljön, Bécsbe utazzon, ott őrizetbe venni Worowka főmérnököt.

Az akció lassan befejeződéséhez közeledett. Richter őrnagy négyszemközt a következőket közölte Redl ezredessel:

– Tudomásomra jutott, hogy a hazaárulásért agyonlőtt Arkagyij Antonovics Ajvaszovszkij alezredes a határ menti szeszcsempészek közvetítésével kapcsolatban állt a leMBERGI garnizonban szolgáló, rendkívül kicsapongó életet folytató, kártyázó, lóversenyező Rudolf Langauf nevű ulánus hadnaggyal, aki jelenleg Bécsben tartózkodik, ezredes úr! Ez a tiszt Friederike Feinbach szeretője volt!

– Köszönöm, őrnagy úr! Cserében elárulom: Langauf már nem ulánus hadnagy. Már nem kártyázik. Már nem lóversenyez. Már nem folytat kicsapongó életet. Többé nem látja viszont Friederike Feinbach kisasszonyt. Az viszont tény – folytatta komoran Redl -, hogy Langauf Bécsben „tartózkodik”. Hosszú eltávozást kapott...

– Értettem, ezredes úr – mondta Richter őrnagy, majd még valamit jelentett Redl ezredesnek:

– Hugó von-Huppert báró, Őfelsége volt szentpétervári követségi tanácsosa szintén kapcsolatban állt Ajvaszovszkij alezredessel! Valamint Rudolf Langauf hadnaggyal, vele Friederike kisasszony révén ismerkedett meg, itt a Feinbach villában, azon az estén, amikor Hugo von Huppert követségi tanácsos úr LemBERGEN keresztül átutazva itt megszállt, a Feinbach villában vacsorázott, és azon az estén jelenvolt Worowka főmérnök is!

– Őrnagy úr! Ez kiváló információ! Első osztályú hírszerzőnek tartom önt! Bizonyos ez?

– Figyeltettem a Feinbach villát és valamennyi vendégét, azóta, amióta megkaptam az ön parancsát erre vonatkozólag, ezredes úr!

– Előléptetésre fogom felterjeszteni, Richter őrnagy! Készülődjünk! Indulunk! A sofőröket vezényelje a gépkocsikhoz! Az autóoszlop három percen belül indul a *Blokk* jelzésű különvonathoz!

– Igenis, ezredes úr!

– A *Blokk* szerelvényt őriztette, mialatt mi itt voltunk a Feinbach villában?!

– Természetesen. A nyílt pályán álló szerelvény mindkét oldalán az én katonáim adnak őriséget, ezredes úr! Ahogyan ön ezt parancsba adta!

– Autókat indíttassa be! A sofőrjei segítsenek az embereimnek a zsákok felpakolásában! Önnek, őrnagy: teljes titoktartást rendelek el! Lemberg katonai városparancsnokának, Götz tábornoknak az egészről egy szót se, bárhogyan is faggatná önt! Ugyanez vonatkozik a leMBERGI garnizon parancsnokára is! Ugyanez vonatkozik a részeges, de igen eszes Hirling ezredesre, a határőr-hegyivadászok parancsnokára és a helyettesére: Zentay de Zenta János őrnagyra is! Végeztem!

Az autóoszlop megindult a nyílt pályán veszteglő *Blokk* jelzésű katonai különvonathoz. Redl utasította Richter őrnagyot, hogy tegyen – a megbeszéltek értelmében – jelentést Lemberg rendőrkapitányának, a rendőrség most már kiszállhat, rendőrorvos állapítsa meg: Feinbach báró ön gyilkosságot követett-e el, vagy szívroham végzett vele, hullájának fölboncolását a rendőr-főkapitány maga rendelje el – Redl előre látta, hogy mindez milyen villámgyorsan lázas munkával lesz és lenne az ő parancsa nélkül is végrehajtva, de az ő parancsával még lázasabban fogják csinálni a dolgukat -, a fogságból a villa személyzetét engedjék ki, Feinbach asszony és Feinbach kisasszony: szabadok, azt tesznek, ami nekik tetszik, a továbbiakban a két Feinbach hölgyet, se az asszonyt, aki mostantól özvegy, se a kisasszonyt, akinek lovastiszt szeretője „hosszú eltávozást” kapott, a leghosszabbat... már nem kell megfigyelés alatt tartani. Sem a két

nőt, sem vendégeiket, akik majd – várhatóan – jönni fognak, ha másért nem, kondoleálni. – Richter őrnagy mindezeket tudomásul vette, és a kapott parancs betűje és szelleme szerint végre is hajtotta.

Amikor a *Blokk* jelzésű katonai különvonat egy délkeletmorvaországi kisvároson robogott át, Redl parancsot adott az egyik „atlétának”, hogy menjen át a mozdonyba, csökkentesse néhány percig a sebességet a mozdonyvezetővel.

Alacsony, kopott hársorok közötti töltésen gördült lassú menetben – mintha itt akarna megállni – a *Blokk* jelzésű katonai különvonat. Az egyik házra mutatva Redl megjegyezte Bezouska főhadnagynak:

– Ebben a házban születtem.

Aztán parancsot adott, hogy a *Blokk* maximális sebességgel folytassa útját a császárváros felé. Alfred Redl vezérkari ezredes, az Evidenzbureau elhárító- és hírszerző osztályának főparancsnoka, formálisan a Prágában állomásozó 8. hadtest vezérkari főnöke Friederike Feinbach kisasszonyra gondolt, akinek arcát csak egyetlen pillanatra nézte meg ugyan, de most határozottan úgy emlékezett, hogy Friederike a Klimt *Judith* című festményén ábrázolt ébenfekete hajú, érett asszonyra hasonlít, annak ifjú mása, unokahúga, kis kuzinja. E hasonlóság – az emlékezés önkénye lett volna? – az addig feltűnően derűs kedélyben utazó ezredes feltűnően komorrá tette, ezt – érte rajongó, őrá minden tekintetben fölnéző környezete – abból is észrevehette, hogy az út folyamán szinte mindenkivel egy-két szót váltó, stábja tagjaival nem leereszkedően, hanem a maga módján kedvesen elbeszélgető ezredes egy idő óta senkihez sem szólt egy szót sem. Mivel ő nem beszélt, hallgattak a többiek is, mit sem sejtve Redl szótlanságának okáról: a Klimt festményén, annak első változatán – *Judith* – látható asszony és a lemergi Feinbach kisasszony közötti hasonlóságról. Ez a 84 x 42 cm méretű olajfestmény annyi mindent feledtetett Redl-lel, és annyi mindent az eszébe juttatott, hogy külön rá kellett szólni, s tette ezt Lewetzow őrnagy:

– Ezredes úr! Megérkeztünk. Bécsben vagyunk.

– Igen – mondta Redl, szinte keresztülnézve Lewetzow őrnagyon, mintha most látná életében először a tisztet.

Redl ezredes Salapska főhadnagy várta az előre megadott helyen, a külvárosban, a Duna és a Duna-csatorna között fekvő Nordbahnhof egyik mellékvágányán. Négyszemközt tette meg a jelentését az ezredesnek:

– Ezredes úrnak alázatosan jelentem, sikerült azonosítani Vladimír Worowka főmérnök tartózkodási helyét...

– Nem így szólt a parancs, Salapska főhadnagy! A parancs úgy szólt, hogy vegye őrizetbe Worowkát! Hol van most a mérnök?!

– Egy nő villájában találtuk meg, sajnos csak a rendőrség segítségével...

– Elment az esze, Salapska?! Rendőrség?! Hogyan jutott ekkora baromság az eszébe?

– A parancs úgy szólt... az ezredes úr parancsa az volt, hogy *mindenáron* kutassam fel Worowka főmérnököt, és tartóztassam le...

– És maga a parancsokat csak később... csak az emlékezetéből tudja ilyen pontosan, szinte „szó szerint” felidézni?! – kérdezte nyersen Redl.

– Sajnos... abba, hogy *mindenáron* le kell tartóztatnom Worowka főmérnököt, belefért a rendőrség, ha szó szerint értelmezem az öntől még Lembergben kapott parancsot... ugyanis Worowka főmérnök *nem* tartózkodott azon a helyen, azon a címen, amit Feinbach báró velünk közölt...

– Hol van most a főmérnök?! Ne a parancsok „szószerintiségét” magyarázgassa itt nekem! A rendőrség... Laptudósítókat nem hívott a helyszínre véletlenül?

– Nem, ezredes úr! – felelte kemény hangon Salapska főhadnagy Redl nyers, durva hangú és

hangsúlyú kérdésére.

– Hol van most Worowka főmérnök?!

– A *rendőrség segítségével* megtaláltam... azaz... egy elegáns villában tartózkodott, egy hölgnél... de... búcsúlevelet hagyott hátra, abban az áll, hogy...

– Hol az a levél, Salapska!? Magánál vagy már a rendőrségnél?

– Természetesen nálam van, ezredes úr! Tessék.

Redl átfutotta a levelet: „*Kedves Eszter! Az életből nekem most az tetszik a legjobban, hogy megválhatok tőle, hogy itthagyhatom...*” Redl ezredesnek nem volt türelme végigolvasni a csaknem egy teljes lapot kitöltő búcsúlevelet.

– Hol van Vladimir Worowka főmérnök holtteste?! – kérdezte ingerülten.

– Nem tudom... a villában, amely ezé az Eszter nevű hölgyé, nem találtunk holttestet, tehát ott se kötéllel, se golyóval, se méreggel nem végezhetett magával... hacsak ez az Eszter nevű nő, aki a villa tulajdonosa, el nem rejtette a hulláját...

– Mi az, hogy „nem találtunk”?! Hát én *egyedül magát* bíztam meg Worowka föl kutatásával! Nem pedig a bécsi detektíveket! Különben is, „holttest”... Lehet, hogy az egész búcsúlevél csak trükk, és Worowka szökésben van, lehet, hogy a maga meg a maga által az egész ügybe beleszabadított rendőrség jóvoltából már régen átlépte a Birodalom határát!

– Erre a lehetőségre én is gondoltam, ezredes úr!

– Bravó, Salapska! Bravó! Maga se ette ingyen a kincstár kenyerét, nem koptatta viszontszolgálat nélkül a kincstár mundérjait! Ezt igazán elmesélheti majd az unokáinak... Gratulálok! – mondta Redl, most már ismét visszanyerve önuralmát, fegyelmét, hidegvérét. Salapska főhadnagy nem mesélhette el unokáinak, hogy „nem ingyen ettem a kincstár kenyerét, nem koptattam viszontszolgáltatás nélkül a kincstár mundérjait”, mivel nem születtek gyermekei, így unokái sem lehettek, mivel – ez volt a döntő akadály – Salapska főhadnagy, csakúgy, mint Bezouska főhadnagy, elesett a háborúban. A különbség – de ez az emberi élet szempontjából, hogy tudniillik melyik csatatéren ér véget, ha egyszer az ember katona, márpedig Salapska főhadnagy katona volt, csakúgy, mint Bezouska főhadnagy – bagatell volt hősi haláluk között: Salapska főhadnagy nem Przemysl védelmében esett el, mint bajtársa, Bezouska főhadnagy, hanem az olasz fronton, éspedig Görz ostrománál, amit akkor már csak a Monarchia német és magyar ajkú tisztjei és katonái neveztek Görznek, az olaszok Goriziának, a dalmátok és horvátok, általában a jugoszlávok Goricijának. Salapska annak a városnak visszafoglalásáért esett el, mely városból egykori főnökének katonai karrierje oly magasra ívelt, Görz városáért halt hősi halált, ahonnan annak idején Redl Bécsbe, a vezérkarhoz került: De most még – 1913 májusában – mindketten éltek, és egymással szemben álltak a Nordbahnhof egyik mellékvágányán veszteglő *Blokk* jelzésű katonai különvonat mellett.

– Kihallgatta legalább azt az Eszter nevű nőt?

– Igenis, ezredes úr, de nem tett vallomást... Eközben, Worowka főmérnök holtteste után kutatva, miután a búcsúlevelet... ők is... olvasták... sőt azt én csak erőszakkal, a fegyverhasználat kilátásba helyezésével és az Evidenzbureau említésével tudtam visszavenni Barner rendőrfelügyelőtől... igen, ők az egész kerfet fölásták a holttest után kutatva, de semmit nem találtak... A villa tulajdonosnője, bizonyos Bonfavore Eszter Barner rendőrfelügyelőnek sem tett vallomást, ezredes úr... – mondta Salapska főhadnagy, majd Redl kérdésére, hogy járt-e bent a Hadügyminisztériumban, az Evidenzbureau-ban, beszélt-e Max Ronge ezredessel vagy Horst von Thom alezredessel, válaszolta:

– Erre a kapott parancs végrehajtása közben nem volt időm, ezredes m!

Redl ennek az egy „hírnek” örült az egész jelentéstételből. Majdhogynem szánalommal, részvétellel pillantott Salapskára.

– Menjen, főhadnagy. Most elmehet... pihenje ki magát... kérem, találja meg a módját annak,

hogy diszkréten ellátogasson a rendőrségre, győzze meg azt a hülye... buzgó Barnert, hogy maradjon csendben, katonai ügy ez, és ne tegye saját magát szerencsétlenné azzal, hogy a rendőreivel beleüti az orrát...

Hetekkel a „Redl-ügy” lezárása után, amit – önmagához híven, mások *helyett* – tulajdonképpen maga Redl ezredes zárt le, Max Ronge emberei nyomára bukkantak az „öngyilkos” főmérnöknek, és megkezdték kihallgatását orosz kapcsolatairól, különös tekintettel Ajvaszovszkij alezredessel való kapcsolatára. A katonai nyomozás végül is – bár a forma kedvéért átadta az ügyet a rendőrségnek, minthogy Worowka nem volt katona, civil volt – felmentette a főmérnököt a kémkedés vádja alól, személyét ártalmatlannak találta az egész „Przemysl-ügyben”, és szabadlábra helyezték. A főmérnök nem sokkal ezután elhagyta a Birodalmat, az Amerikai Egyesült Államokba emigrált, ott olvasta a merénylet hírért, amely Szarajevóban történt. Worowka Vladimir későbbi sorsáról annyit még érdemes megemlíteni, hogy amikor az Amerikai Egyesült Államok belépett az antant oldalán az európai háborúba, mint kémgyanús egyént az amerikai titkosszolgálat őrizetbe vette, így csak a börtönben tudhatta meg: Oroszország nem létezik többé, helyette új állam alakult: az Orosz Tanácsköztársaság, hogy Hindenburg a német hadsereg utolsó erejének megfeszítésével Tannenbergnél megverte a cár seregeit, hogy Vlagyimir Iljics Lenin megbízásából Breszt-Litovszkban Csicserin külügyi népbiztos fegyverszünetet, majd békét kötött a németekkel, hogy mindezek előtt egy „Aurora” nevű könnyűcirkáló ágyú megdördültek, hogy a Téli Palotát a tengerészkatona elfoglalták, a cári gárdaezredek szétverték, hogy a cárt, II. Miklóst agyonlőtték, hogy Lenin az tulajdonképpen kommunista, hogy – ezt már később olvashatta, de még mindig ugyanabban az amerikai börtöncellában – a háború véget ért, és pedig, ami hihetetlen volt Worowka főmérnök számára, a német császári hadsereg és az Osztrák-Magyar Monarchia feltétel nélküli kapitulációjával... Ezt éppoly nehezen hitte el a fogoly ott a tengerentúlon, mint azt az önmagában, legalábbis a fentiekhez képest jelentéktelen, bár őt személyesebben érintő hírt, hiszen ő volt a modernizálási munkálatok tervező és kivitelező főmérnöke, hogy Przemysl erődje is elesett, hogy az erőd a háború éveiben, véres csatákban, többször is gazdát cserélt, és hogy mindkét oldalon: több tízezer katona halt meg Przemysl erődjének birtokbavételéért.

Redl ezredes szívesebben utazott volna Kubinyba, hogy onnan kirándulást tegyen Árva várába, lóháton, Kubinyi Katalin és Kristóf társaságában, mint ama régi, réges-régi, múlt századi nyáron, azon a múlt századi vakáción, amikor Kristóf kadét vendégül hívta Kubinyba Redl kadétot, és ott bemutatta neki szépséges nővérét, a „bolond és boldogítóan bolondító” Katalint. Azonban most máshová kellett mennie, mégpedig késedelem nélkül: Hugo von Huppert báróhoz, Őfelsége volt követségi tanácsosához, aki Szentpétervárról megromlott egészségi állapotára hivatkozva, a külügyminiszter engedélyével tért haza a Birodalomba. Redl a Klomser-szállóból indult, ahová magához rendelte Salapska főhadnagyot. Redl barátságosan fogadta beosztottját, feledtetni akarta a fiatal tiszttel a Nordbahnhofon vele szemben használt nyers hangot.

– Jó reggelt, ezredes úr! – lépett be a főhadnagy Redl lakosztályába, mintha csak a rutinszerű, reggeli eligazításra érkezett volna, mint annyiszor.

– Jó reggelt, Salapska! – viszonzta az üdvözlést Redl, aztán filozofálva, tünődve fűzte hozzá: – „Jó”. Soha nem fogjuk megtudni, voltaképpen mi is az, amit *jó*-nak nevezünk, aztán egyszer csak: ugyanazt *rossz*-nak nevezzük...

*Mi* magunk változnánk, főhadnagy? Vagy pedig a *dolgok* változnak valójában, és mi aszerint nevezzük őket, hol *jó*-nak, hol *rossz*-nak? És ugyan hol húzódik a határ a jó és a rossz között, ha ugyan van ilyen határ? És ha volna is ilyen határ... hála hivatásunknak, köszönhetően egész más természetű, más irányú, nem is ennyire *elméleti* szolgálatunknak: ennek a „határnak” az őrzése nem is a mi feladatunk. Indulunk, főhadnagy! Hugo von Huppert báró, követségi tanácsos úr ugyan beteg, és egy előkelő szanatóriumban ápolják, de hát látogatókat csak fogadhat, nem igaz?

– kérdezte Redl derűsen, miközben teljesen derűtlenül gondolt arra az eszmei határvonalra, amely a *rossz*-at semmiképpen sem választja el a *jó*-tól, legfeljebb olykor megfordítva: bár ritkán, véletlenszerűen, de mégis múltó pillanatokra, a *jó*-tól mégiscsak elválasztja a *rossz*-at, ha csak azzal is, hogy időt ad, enged: nem gondolni a rosszra, a legrosszabbra, miközben a jó történik velünk, az, amit mi magunk nevezünk és érzünk a *jó*-nak. Salapska főhadnagy, főnökével ellentétben, nem volt hangolt ezen a reggelen filozofálni, metafizikus közhelyekkel elterelni a szót a lényegről, amelyet más szóval valóságnak, adott helyzetnek, tényállásnak vagy a körülmények „hatalmának” szokás nevezni. Redl észrevette a fiatal tiszt gondterhelt távollétét a *helytől*, ahol voltak éppen, és ezért a kedvességből – a reá jellemző – nyájasan nyers hangra váltott; amikor már a gépkocsiban ültek egymás mellett, ismét csak Redl volt az, aki a lényegre tért kérdéseivel:

– Főhadnagy, ne mondja most is azt nekem, amit a Nordbahnhofon még el kellett hinnem, hiszen Worowka felkutatásán fáradozott... hogy azóta sem volt „ideje” érintkezésbe lépni senkivel az Evidenzbureau vagy a vezérkarnál dolgozó emberek közül... Mi a helyzet, Salapska? – kérdezte Redl, már amikor közeledtek a szanatóriumhoz, ahol báró Hugo von Huppertet, a Birodalom volt szentpétervári nagykövetségének tanácsosát professzorok, a császárváros leghíresebb professzorai próbálták megmenteni az életnek. Milyen életnek? És milyen haláltól? –tűnődött Redl, miközben Salapska főhadnagy beszámolóját várta.

– Ezredes úr, azóta valóban volt időm, ha nem is sok.

– „Sok ideje” még Istennek sem volt az ember megteremtéséhez, hát hogyan lehetne éppen nekünk, katonáknak „sok időnk” szolgálatunk végrehajtására? *Ars longa vita brevis*, mondták a régiek. Az az „Ars”, ami a *miénk*, kedves Salapska, valóban hosszú, és tényleg ésszerűtlenül, szinte elbátortalanítóan rövid hozzá az életünk... Nos, meséljen!

–A *Blokk* jelzésű katonai különvonat, amely minden vonatot félreállítva útjából, még a nemzetközi vonatokat is, Lemberg felé száguldott: tökéletesen megzavarta az Evidenzbureau magas beosztású tisztjeit, elsősorban Horst von Thom alezredes urat és Max Ronge ezredes urat. Jelentést kell tenniük, de nem tisztázták még, hogy miről: „Worowka-ügyről”? „Feinbach-ügyről”? „Redl-ügyről”? Önt, ezredes úr, amióta a *Blokk* visszatért Lembergől Bécsbe, égre-földre keresték...

– Igazán? És az nem jutott az eszükbe, hogy a Klomser-szállodában, ha keresnek, meg is találtak volna? – kérdezte melankolikusan Redl.

– Nem. Úgy látszik, nem, mivel önről időközben az a hír kapott szárnyra Bécsben, hogy különvonatával, amelyet mindenki mint ágyúkkal és gépfegyverekkel felszerelt páncélvonatot emleget, még maga Max Ronge is... szóval hogy ön a *Blokk* jelzésű katonai különvonattal áttörte a határőrség sorompóját, és Oroszországba szökött...

– A Klomser-szállodában nem is kerestek?

– De... ott is... de nem az Evidenzbureau magas képzettségű tisztjei, hanem Barner rendőrfelügyelő nyomozói, akiket előzőleg maga Barner félemlített meg azzal, hogy most fontos, titkos katonai ügyről van szó... minek következtében két detektív vissza akart lépni a feladat végrehajtása közben, mondjuk annak kellős közepén, a feladat végrehajtásától... akár azon az áron is, hogy parancsmegtagadás címén azonnal elbocsátják őket a rendőrség kötelékéből, veszítve ezzel nyugdíjukat is...

– Ez a Barner felügyelő... át kellene őt vennünk az Evidenzbureau-ba! Több hasznát vennénk, mint sok hivatásos „elhárító” – és „hírszerző” tisztnek... – jegyezte meg Redl.

– A bécsi orosz nagykövet tiltakozó jegyzéket adott át a Birodalom külügyminiszterének az egész galíciai-lembergi akció miatt, a *Blokk* jelzésű katonai különvonat és az ott rendezett – *direkte* az Orosz Birodalmat, az orosz hadsereget rágalmazó – nyomozási színjátékkal kapcsolatban. A herceg... mármint az orosz nagykövet, nyíltan provokációnak nevezte az egész



„Worowka-ügyet”, a „Feinbach-ügyet”, a „Przemysl-ügyet”, megjegyezve, hogy a cár Őfelsége „nem építőfa-kereskedő”, hiába igyekszik most a Monarchia egész sajtója olyan színben föltüntetni ezt a provokációt, mintha az szoros összefüggésben állna a kivégzett Arkagyij Antonovics Ajvaszovszkij alezredes hazaárulásával. Ez a herceg, a bécsi orosz nagykövet szerint: csak dajkamese, és senki ne higgye azt, hogy az Orosz Birodalmat, minden következmény nélkül, provokálni lehet: „katonai különvonatokkal”, „öngyilkos nagykereskedőkkel és hadiszállítókkal”... Óvta az Osztrák-Magyar Monarchiát attól az orosz nagykövet, hogy, amint a herceg kifejezte magát: „a bécsi, a budapesti sajtó ugattatásával: a Balkánon fölmerült problémákat mint *nem orosz* érdekű problémákat próbálják rendezhetni vélni”... és a herceg, az orosz nagykövet úr őexcellenciája azt is kilátásba helyezte, hogy visszautazik Szentpétervárra, maga helyett ügyvivőt hagy hátra, ha az Osztrák-Magyar Monarchia a lehető legsürgősebben nem *rendezi* mindazt, amit Galíciában, Lembergben holmi különvonatokkal, színdarabba illő nyomozásokkal eddig „rendezett”... Mindezeket, ezredes úr, Max Ronge irodafőnökétől tudtam meg, a „legszigorúbb titoktartás” ígérete alatt, minthogy Max Ronge irodavezetője, Wilhelm Weppner őrnagy is abban a meggyőződésben van, miszerint ön, a *Blokk* jelzésű katonai különvonattal, áttörve a határsorompót, Oroszországba szökött...

– De legalább maga, Salapska, ugye, elhiszi, ugye, tudja, hogy itt vagyok Bécsben, hogy itt ülök maga mellett? -kérdezte Redl keserű mosollyal.

– Tudom, ezredes úr... hogy ön itt van a császárvárosban, a Birodalom fővárosában...

– Fogja meg a kezemet, nézze meg jobban az arcomat, főhadnagy! Azonosítson engem Redl ezredessel! Hátha a kivégzett, a hazaárulásért agyonlőtt Arkagyij Antonovics Ajvaszovszkij alezredes ül maga mellett, és ő akar menni beteglátogatóba Hugo von Huppert báróhoz!

– Tudom jól, ezredes úr, hogy ki mellett ülök. De a dolgok szerencsétlen egybeeséséről még nem mondtam el mindent önnek.

– Akkor mondja! Hátha megfordul a szerencse!

– Aligha. Max Ronge ezredes őrizetbe vette Claus von Eckern-Freyberg századost...

– Mintha helyettem, sőt a parancsomra tette volna! -szólt közbe Redl. Salapska főhadnagy hallgatott. Redl megkérdezte, miért vette Max Ronge őrizetbe Eckern-Freyberg századost.

– Azért, mert a százados a jelentéstétel közben, mely ön ellen szólt, legalábbis ön ellen irányult, ezredes úr, állítólag... legalábbis Weppner őrnagy szerint, Max Ronge keresztkérdéseitől dühbe jött, és szó szerint: „hülye hazaárulók gyülekezetének” nevezte az Evidenzbureau... a katonai elhárítás és hírszerzés vezetőit, amit Ronge ezredes egy személyben önmagára vett. Ezért helyeztette őrizet alá Claus von...

– Claus... – szakította félbe a főhadnagyot Redl – ... a régi Claus a régi görzi garnizonból! Milyen régen nem láttam őt! (Soha nem látta többé Redl ezredes Eckern-Freyberg századost) .. igen, a régi maradt! Fantasztikus, hogy az amúgy hidegvérű Rongét, a „levelező Maxot” is képes volt kihozni a sodrából! Hű maradt önmagához és a régi szép adriai időkhöz a mi Clausunk... – mondta Redl nevetve, kényelmesen hátradőlve az autó ülésén, és szivarra gyújtva, egy kézmozdulattal jelezte Salapska főhadnagynak, hogy folytassa, mondja, amit Weppner őrnagytól, Ronge ezredes irodafőnökétől megtudott. Szürke, gomolygó szivarfüstben ült a két tiszt, mester és tanítvány.

Megálltak az előkelő, exkluzív szanatórium előtt, ahol az orvosprofesszorok Hugo von Huppert bárót, volt szentpétervári nagykövetségi tanácsost igyekeztek visszaadni az életnek, persze: csak a saját életének, csodára ők sem voltak képesek, egy másik életet nem adhattak neki ahelyett, amit addig sajátjaként élt, és most megijedt tőle. Redl még kérdezte beosztottját, és az elmondta neki, amit Weppner őrnagytól megtudott:

– Ön tehát Oroszországba szökött... Max Ronge ezredes hipotézise szerint. Max Ronge őrizetbe vette Claus von Eckern-Freyberg századost...

– Ezért Claus, ha kiszabadul... párbajra fogja kihívni a mi hidegvérű Maxiinkat! – szólt közbe derűs és távoli előrelátással Redl.

– Most Rudolf Langauf ulánus hadnagy után nyomoz az egész Evidenzbureau.

– Csakugyan? És persze nem találták meg... Barner se találta meg? Pedig Rudolf Langauf kvietált ulánus hadnagy *itt van* Bécsben! Majd én magam mondom meg Max-nak, hogy hol van, azaz hol fekszik a hadnagy, helyileg egész pontosan...

– Keresik. A rendőrség is keresi. Tudják, hogy a Birodalom egyetlen határállomását sem hagyta el! Tudják, hogy itt van Bécsben. Bécsben látták utoljára... több újságíró és laptudósító, bécsiek, budapestiek, magánnyomozókat fogadtak fel... lapjuk számlájára, hogy kiderítsék: hol van Rudolf Langauf ulánus hadnagy a lemergi garnizonból.

– A Schmelzer Friedhofban van... abban a kis temetőben, ami a nagy schmelzi gyakorlótér közvetlen közelében van... ezt, ha nekem, ha... ha én magam nem közölhetném ezt se Max Rongéval, se Barner rendőrfelügyelővel, akkor megkérem, maga, Salapska, közölje velük, ha eljön az ideje.

– Igenis, ezredes úr... egyébiránt Max Ronge ezredes úr kijelentette, hogy ahol ön jár, ott a halál arat... célzott ezzel Feinbach hadiszállító öngyilkosságára, valamint az időközben kiderített Margit-fürdőszállóbeli „vérengzésre”, amire csakis azért nem figyelt fel a bécsi sajtó, mert a „Margit”-ban mindennapos dolog a lövöldözés, főleg csillárra, tükörbe, olykor saját fejbe... főleg magyar katonatisztek részéről...

– Magyar katonatisztek... – mondta halkán Redl, miközben Kubinyi Kristófra gondolt, és ennek a *gondolatnak a képében* Kubinyi Katalint látta maga előtt: kamasz lányként, a kubinyi birtokon, önáluk, kadétoknál idősebb hajadonként, magyar nemeslányként, az abbáziai, a quarnerói, a duinói séták amazonjaként, igen, Katalin az ő számára mindig is az Adria amazonja volt, a szülőhelye, a Felvidék leány ifjúsága, első szerelme, azon a régi, múlt századi nyári vakáción, azóta, hogy azon a régi, múlt századi nyáron a kubinyi birtokon Katalint – Kristóf vendégeként – megismerhette, és talán meg is ismerte.

– „Ahol én járok, ott a halál arat...”, ezt mondta volna Max, ilyen költőien, ilyen szenvedélyesen beszélne rólam a hidegvéréről híres Ronge? Ugyanezt mondták rólam a balkáni háború idején is, kedves Salapska, amikor a mi legendás becsületű lovag Horst von Thomunkkal hírszerző munkát végeztem: Isztambul-Szófia-Szaloniki-Szarajevó-Belgrád-Bukarest-Tirana, vagyis az egész világtörténelmileg megerőszakolt Balkán-térségben. Igen. „Ahol én járok, ott a halál arat”... könnyű ezt az ember szemére vetni...} de emberek kellenének ahhoz is, hogy 32 „aratás” után ezeket a birodalomra veszedelmes kalászkodat kévébe kössék...

Redl mintha magában beszélt volna, mintha magának mondta volna mindazt, amit az aratásról, a kalászkodokról, a kévékről mondott. Salapska főhadnagy hallgatott. Ő, a tanítvány, nagyon jól tudta, miféle aratásról, milyen kalászkodokról, milyen kévékről beszél Redl, a mester. De aztán, ha nem is úgy, mint azok, akikre azt mondja az ember, hogy „ejha, de megeredt a nyelved”, Salapska főhadnagy mégis megszólalt:

– Ezredes úr, Őfelsége a trónörökös... a Monarchia összes fegyveres erejének legfőbb parancsnoka... ezt is Max Ronge irodavezető tisztjétől, Wilhelm Weppner őrnagytól tudom... azt kérdezte Conrad von Hötzendorf vezérezredes úrtól, a vezérkar főnökétől: „Vajon Redl ezredes nem volna alkalmasabb annak a magas katonai és vezérkarfőnöki beosztásnak a betöltésére, mint ön, Conrad vezérezredes?” – Redl mosolygott. Kiszálltak az autóból, megindultak a mély, sötét, magas fasorban a szanatórium felé, ahol hírneves bécsi professzorok minden tudásukat összeszedve azon voltak, hogy Hugo von Huppert bárót, a Birodalom szentpétervári nagykövetségének volt első tanácsosát – saját életének – megmentsék.

– Minden disznóság Galíciában történik, ezt maga Conrad von Hötzendorf őexcellenciája jelentette ki Max Ronge ezredes úr előtt, amikor a *Blokk* jelzésű katonai különvonatról

beszélgettek, illetve annak következményeiről, mármint nem Lembergben, hanem az Orosz Birodalom szémszögéből nézett következményeiről... ebben az összefüggésben is említették az ön nevét, ezredes úr... – mondta Salapska főhadnagy: Redl ezredesnek? önmagának? a szanatórium főbejárata felé vezető sötét fasornak? Redl már régen nem figyelt rá, bár megjegyezte:

– Ennyi esemény után vajon érdemes-e még meglátogatnunk a nagybeteg Hugo von Huppert szentpétervári követségi tanácsos urat? De nem vagyunk abban a helyzetben, főhadnagy, hogy önmagunknak tegyünk fel kérdéseket. A kérdések, hogy úgy mondjam, feltették önmagukat. Mi, amíg itt vagyunk, erre a szolgálat kötelez, válaszolni fogunk, főhadnagy!

Beléptek a szanatórium kapuján, a portás elébük sietett, megtudták a szolgálatkész öregembertől, hogy báró Hugó von Huppert volt szentpétervári követségi tanácsos melyik emeleten, melyik szobában – lakosztály volt ez, az intézet igazgató-professzorának különösen magas rangú beteget számára – fekszik.

– Főhadnagy, nem hoztunk virágot! – tréfálkozott Redl. Majd hozzátette: – ...nem baj, majd viszünk virágot a sírjára... Tudja, Salapska, hogy Max Rongét homoszexuálisnak tartják az Evidenzbureau-ban?

– Önt, önt, ezredes úr, önt tartják homoszexuálisnak az Evidenzbureau-ban... és nemcsak ott – mondta halkan a főhadnagy, Redl szemébe nézve, amikor megálltak a márványlépcsőház Diana márványszobrával díszített, kisebb udvartér méretű fordulójában.

– Ó, tudom... tudom, főhadnagy. No de rólam ez még akár „*igaz is*” lehet, mert ugyebár csak egy feleségem van, és az is Svájcban, Ober-Engadinban tartózkodik, és ezt pontosan tudja Max Ronge, aki minden levelet elolvasna legszívesebben, amit a Birodalomba be és a Birodalomból ki a postára adtak... a feladat persze meghaladja a „leveles Max” egyébként példátlan munkabírását... De a női kézzel írott leveleket, azt mind elolvassa... legalábbis nagy részüket... azokat biztosan mind... amelyeket, a borítékot még föl se bontva gőz fölött, ő első látásra „gyanúsaknak” tart...

Így tehát Wilhelmine Ober-Engadinból nekem a Klom-ser-szállóba küldött leveleit természetesen előbb olvasta, mint én, a férj, a címzett, és ezekből bizony ha mást nem is, de azt megtudhatta, hogy én „milyen ritkán” találkozom a feleségemmel... hogy el sem utaztam hozzá Ober-Engadinba, hogy olykor-olykor találkozom csak Wilhelminével, az Adrián, Abbáziában, a Hotel Bellevue-ben. Tudom, Horst von Thomtól tudom, akinek a „leveles Max” nemegyszer tett erre nézve bizalmas célzást... Rólam, főhadnagy, most már „minden igaz” lehet. De Ronge nőrajongó, ő nem homoszexuális, csak azért tartják annak, mert örökké ifjú leányok svájci zárdákból Magyarországra küldött leveleit olvassa, no meg „idős hölgyekét”, akik Ronge szerint, látszólag „grafomániát” színlelve, nap mint nap írnak egymásnak... nem neki persze! és ugye az világos, főhadnagy, hogy a svájci zárdákban tanuló magyar nemeshajadonok: *nem* mind hajadonok, nem mind leányok, nem mind szűz leányok, némelyik mögött, imitálva a női, sőt direkte kamaszlányos írást: egy-egy orosz tiszt vagy éppen olasz hírszerző rejtőzik... Nem is szólva, mennyi magyar és osztrák és cseh és horvát hölgy utazik, ugye, például Párizsba! Hát azt hiszi, hogy a „leveles” Max Ronge ezen nem lát át?! Ezek mögött a magyar, cseh, horvát, osztrák hölgyek mögött, bizony, főhadnagy, nemegyszer a Deuxième Bureau, a francia titkosszolgálat tisztjeit kell gyanítanunk... ám ezt az alapos gyanút elég nehéz bizonyítani, mert egyrészt ezek is imitálják a női írást, sőt sokszor úgy írnak, direkte, mint a kamasz lányok az első szerelmüknek, és mennyi első szerelem van a világon, ugye, főhadnagy... másrészt Rongénak résen kell lenni, mert nagy a szerelmi posta Párizs és Bécs és oda-vissza, Budapest és Párizs között és oda-vissza... és néha Ronge elfárad, ellankad az iszonyú tömegű levél olvasásában, megfektetésében... Ilyenkor ő, a nagy nőrajongó, dührohamokat szenved el, az egész Evidenzbureau zeng, amikor Max úgyszólván magánkívül ordítja: „Ez a... bűdös kurva már

megint írt, pedig az előző levelét tegnap kaptam meg!” Ja... ja... – mondta harsány nevetésre fakadva Redl – ... most képzelje el: mi állhat e mögött: tegnap is írt Svájcból, Genfből... az anarchisták fő fészkeiből... mondjuk Kecskemétre vagy Temesvárra vagy mit tudom én, Brünne... és rá egy nap múlva: kézhez kapja Max a második levelet! Hát ezekért a dühkitöréseikért, amit a hajadonok és az asszonyok ellen rendez az Evidenzbureau-ban, tartják a mi Maxunkat homoszexuálisnak... Majd célozni fogok rá, hogy azért erre vigyázzon...

Hugo von Huppert báró szanatóriumi lakosztályának ajtaja elé értek. Redl már nem nevetett. Arca megváltozott. Kopogtatás nélkül nyitott be, a báró ágyánál maga az igazgató-professzor és két testes, de nem éltes, nagyon is csinos nővér állt, hátrább két fiatal orvos, nagy tisztelettel figyelve – nehogy elmulassanak belőle valamit – a professzort hallgatták. Mindenki megfordult, amikor a két katonatiszt belépett a minden kényelemmel ellátott, teremméretű szobába.

– Huppert úr! Ki kell önt hallgatnom – mondta nyersen Redl. A professzor azonnal tiltakozott, Redl fölmutatta az Evidenzbureau fekete keretes igazolványát. A professzor azonban – a két fiatal orvos és a két ápolónővér előtt tekintélyét őrizendő – nem hátrált meg.

– A báró úr súlyos beteg! Nem hallgathatja ki! Nem engedélyezem! Ma reggel szívroham volt! Távozzanak!

– Nem szeretném elvezettetni önt, professzor úr, már csak azért sem, mivel tartok tőle, hogy Huppert úr most még egy szívrohamon fog átesni, nem ártana, ha ön és asszisztensei – bólintott udvariasan Redl a professzorra bámuló két fiatal orvos és a bájosán robusztus termetű nővérek felé – itt tartózkodnának, amíg kihallgatom Huppert urat...

– Nem engedélyezem! – mondta erélyesen a professzor, igen természetes volt ez az erélyes hang, illett is tekintélyes külsejéhez, komoly és nem ellenszenves arcához, nyilván ezen az erélyes hangon szokott beszélni a tanársegédekkel, alorvosaival, osztályos orvosaival és docenseivel. Azonban most Redl ezredessel beszélt, és ezt a professzor nem tudhatta.

– Főhadnagy! Vezesse ki őket!

– Mi?! – kérdezte ordítva a professzor. – Jegyezze meg magának, Huppert báró egészségéért egyedül én felelek, ma reggel, mint már közöltem, súlyos szívattakja volt, ez a szanatórium: magánszanatórium, én vagyok az igazgatója, én vagyok a tulajdonosa, és innen most önök azonnal távozni fognak! Nővér: hívja fel a rendőrséget!

– Sajnálom, professzor úr, hogy a következő, csaknem biztosra vehető szívrohamnál éppen ön, aki, mint mondotta: felelősséget érez Huppert egészsége iránt, nem lehet jelen... Én nem fogom tudni ellátni a beteget, ha újabb szívroham érne, ami, mondom, igen valószínű! Én csak *kihallgatni*... Főhadnagy, vezesse ki őket, és tartsa őrizet alatt a professzor urat, a két alorvos urat... a két bájos nővérral együtt... Ja! Ami a rendőrséget illeti... kérem, telefonáljon, professzor úr, javaslom, hogy magát Barner rendőrfőfelügyelő urat hívja föl... ő ugyanis a lehető leggyorsabban ide fog érni...

– Tiltakozom! Magánterület megsértése! A „kihallgatást” nem engedélyezem! – mondta még erélyesebb hangon a professzor. Ekkor Salapska főhadnagy Redl intésére kivette tokjából a fekete Frommert, és kibiztosította.

– Kérem, professzor úr, fájadjanak ki... Kint telefonálhat a rendőrségnek... Kérem! Induljanak! – mondta halkán a főhadnagy.

A professzor, a két alorvos, a két nővér, mögöttük két lépésre Salapska főhadnagy, elhagyták Hugo von Huppert lakosztályát. A báró mindvégig hallgatott, csaknem elbűjt a finom huzatú paplan alatt. Ő személyesen is ismerte Redl ezredest. Ő tudta, ki a „beteglátogató”.

Redl körülnézett a szobában: volt itt telefon, gramofon, sok könyv, rengeteg újság, egy Underwood – Made in USA – írógép, kényelmes fotelok, sezlonok, pergamen ernyős állólámpa, padlóváza, tele barkával, kiszáradt mákgubókkal, a júdáspénz hányás halpikkelyszerű érméivel és a májusi, az első aranyesőágakkal, talán még tavalyi kalászokkal, pipacsokkal és búzavirággal;

hatalmas íróasztal azon üres papírivek, egy notesz, néhány dosszié, tűhegyes-re kihegyezett ceruzák, márkás töltőtollak, alabástrom foglalatú itatóshenger, ezüst-, rögezüst és aranyrög nehezekek, nyilván Hugo von Huppert báró még megírandó emlékiratait „súlyozni”, a léghuzattól óvni, el ne röppenjenek a lapok, ha már ezek az emlékek, ezek a diplomatamemoárok: önmagukban *sem* a jelennek, *sem* a jövőbeli történészek új és új nemzedékei számára mindegyre rejtélyesebb, a maga egykori élő értékei alapján egyre kevésbé értékelhető és csak nagy nehézségek, kétségek árán *újraértékelhető* múltak és közelmúltak semmiféle „súlyt”, „summát” nem fognak jelenteni, nem is szólva arról, amit a történészek hiteles forrásanyagnak szoktak nevezni a maguk szaknyelvén. Volt itt néhány elegáns bőrönd és még bontatlan, fémszalaggal átkötött láda is, mintha gazdájuk, tulajdonosuk, Huppert báró még bízna abban, hogy élve és épen, felerősödve: elhagyhatja ezt az előkelő szanatóriumot.

Eközben, amíg Redl ezredes szemrevételezte Huppert báró szanatóriumi szobáját, kint a folyosón Konstantin professzor éles hangon „bemutatkozott” Salapska főhadnagynak, noha a tiszt tudta az orvostanár nevét, és ez a név semmit nem mondott neki, hiszen ifjú, erős és egészséges, szálas férfi volt, és nem tudhatta, milyen közeli már az az életéve, amely egyben halálának éve is lesz, milyen „nemsokára” az az idő, amikor majd elesik, hősi halált hal a Birodalomért az olasz fronton, az Adria közelében, az oly sokszor megkísérelt és visszavert Isonzó-átkelés után, Gorizia – az egykori „osztrák Nizza” fővárosa: Görz – védelmében? ostromában? vagy csak úgy a harcok rövid szünetében: egy tulajdonképpen nem is neki szánt golyótól, amit nem rá mint a cseh-lengyel származású Salapska főhadnagyra adtak le, hanem – mintha ő maga nem is létezne, és nem is élt volna soha – csak az egyenruhájára, a kincstári-birodalmi mundérra, de abba, mintha létezett, sőt élt volna mégis, ő maga halt bele. Salapska főhadnagy már régen fekete bőrtokjába tette a fekete Frommert, ezt a félelmetes hírű marokfegyvert. Talán ennek hatására nyerte vissza autoritását a professzor, amelyet Redl fellépése megzavart, ráadásul: az orvosai és a nővérek előtt, talán ettől nyerte vissza erélyes hangját, mert ismét tiltakozni, fenyegetőzni kezdett, súlyos következményeket emlegetve:

– Hogyan merészelik ezt? Vadállatok maguk?

– Lehet, de ön, professzor úr, ha jól tudom, nem állatorvos, tehát nem azért vagyunk itt... szóval tényleg nem mivelünk kell foglalkoznia – mondta higgadtan, majdnem kedvesen a főhadnagy, miközben a két ápolónővért nézte.

– Azonnal távozzanak a klinikám területéről!

– Néhány perc, professzor úr...

– Kérem! Követelem! Érti?

– Kénytelen leszek bezárni önt a saját szanatóriumában egy női W. C.-be, ha továbbra is így ordít! – mondta Salapska főhadnagy.

– ... ilyen bánásmód egy gyógyintézetben, egy európai hírű szanatóriumban, egy súlyosan beteg emberrel szemben, önöknek, uraim, nincs joguk így viselkedni! – mondta a professzor. A főhadnagy halkán kérdezte vissza ezt a szót: „Jog?” Bent, Huppert szobájában, Redl lassan a báró ágyához sétált. Ha nem undorodott volna ettől a hájas és annyi betegséget szimuláló férfitől, akit itt, ebben az exkluzív szanatóriumban most drága pénzért Konstantin professzor úr nagy tudása meg fog menteni a saját életének, akkor Redl talán még le is ült volna Huppert ágya szélére, de így csak ágya mellett állva beszélt *hozzá*:

– Huppert úr, hadd kezdjem valami nagyon személyes dologgal, ami bennem most együtt jár valami rossz előérzettel is... Huppert úr, én nem szeretnék *Huppert úr* lenni. Tudom, hogy reggel szívrohamot kapott, és tartok attól, hogy most fogja érni a második. Maradjon fekve, nyugodtan, ne üljön fel. Kérem, gondoljon a saját gyermekkorára, arra a kis Huppertre, aki maga volt, akit jól neveltek, akinek angol kisasszony tanította az angol nyelvet, Párizsból hívott, tisztességes, de vagyontalan, jóformán egzisztencia nélküli és így „partiképtelen” lány, francia kisasszony

tanította a francia nyelvet... ugye, a diplomácia hivatalos nyelvét, mert hiszen önt a szülei kezdettől fogva diplomatának szánták... mekkorát tévedtek az ön szülei... lett volna inkább tőzsdeügynök... szóval gondoljon a gyermekkorára, arra a kis Huppertre, aki maga volt, aki sokat játszott, akit elkényeztettek, aki keveset tanult... és akiből ez a hitvány felnőtt, ez a „nagy” Huppert lett! Ez az elhízott, jellem telén, hazudozó, alig ötvenéves korára hetvennek is kinéző vénember... A diplomáciai szolgálatban két dolgot mint elengedhetetlen feltételt kell kiemelni: a rugalmasságot és a dinamizmust. Ebben most, pályája végén, nyilván egyetért velem, Huppert úr, maga „udvari diplomata”... Maga, Huppert, nem úgy néz ki, mint egy magas beosztású követségi beosztott, maga úgy néz ki, mint egy... egy eunuch, egy hermafrodita, egy... – mondta Alfred Redl vezérkari ezredes, hadtestvezérkari főnök, az Evidenzbureau, a Birodalom katonai elhárításának és hírszerző osztályának a hatalmat ténylegesen, a parancsnok Urbansky helyett gyakorló főnöke, ennek „fedőrangjaként” a Prágában állomásozó 8. hadtest vezérkari főnöke, aki közvetlenül a tábornoki kinevezése előtt állott, amint ezt minden – ilyen ügyekben illetékes – tiszt, törzstiszt és főtiszt tudta a Hadügyminisztériumban is, az Evidenzbureau-ban is. Huppert báró nyögött, öklendezett, aztán erőt vett magán, és megkérdezte:

– Mit akar tőlem, Redl ezredes?

– Még kérdezni meri, Huppert? Maga morfinista! Gondolom, ezt Konstantin professzor úr azonnal észrevette, mármint a karján és a combján jól látható tűszúrások nyomát! És most, noha csökkentett adagokban, mert különben maga sírna, mint egy fürdőskurva, nyomja magába a morfiumot... igen... az elvonási tünetek mindenesetre jól látszanak, Huppert úr! Nos, kezdjük!

– Nem mondok semmit! Érti, maga megszállott... –nyögte Huppert báró.

– De azt elismeri, hogy *hallgatnia* éppenséggel volna miről?

– Nem ismerem el!

– Akkor miért nem beszél? Akkor miért fél a kérdéseimtől?

– Mert maga a válaszaimat úgyszólván kiforgatja, maga, Redl, a vesztetre tör...

– Adassak be magának bátorításul egy-két köbcenti morfiumot?

– Isten őrizzen...

– Maga tudja. Nos: milyen kapcsolatban állt Arkagyij Antonovics Ajvaszovszkij azóta kivégzett orosz alezredessel? Milyen kapcsolatban állt Worowka Vladimír főmérnökkel? Milyen kapcsolatban állt Friedrich Feinbach császári és királyi hadiszállítóval, lemergi nagykereskedővel? Milyen kapcsolatban állt egy bizonyos Rudolf Langauf ulánus hadnaggyal, aki a lemergi garnizonban szolgált?! – kérdezte gyors egymásutánban Redl az elképedt Huppert bárót. Redl ezredes nem tudhatta, hogy nem sokkal később Ferenc Ferdinánd trónörökös, hadsereg főparancsnok szinte a fentiekkel megegyező kérdéseket fog föltenni majd a kihallgatásra magához rendelt Conrad von Hötzendorf vezérezredesnek, a vezérkar főnökének, Max Ronge ezredesnek és Horst von Thom alezredesnek, az Evidenzbureau tisztjének, csak a trónörökös még további két kérdést is fölített, amit Redl – természetesen ott, Konstantin professzor szanatóriumában – nem tett fel Huppert bárónak; ezek voltak pedig: „Mi ez a *Blokk* jelzésű katonai különvonat?! Mi ez a »Redl-ügy«?!” Ezen a kihallgatáson jelen volt Sbinyovszky ezredes is, Ferenc Ferdinánd parancsőrtisztje, aki nem kedvelte Conrad vezérezredest. Ezen a magas kihallgatáson a trónörökös számára Alfred Redl vezérkari ezredes még nagyon fontos ember volt, ismerte a balkáni háborúk éveiben kifejtett tevékenységét, tisztában volt Redl rendkívüli képességeivel, és komoly tervei voltak Redl ezredessel kapcsolatban, mind a német katonai szövetség további elmélyítésében, mind egy esetleges – általa igen forszírozott – preventív jellegű balkáni háború – Szerbia ellen – esetére nézve. Ez az „eset” a trónörökös számára, mint közeli és elkerülhetetlen *eset*, nem kevesebbet kellett volna hogy jelentsen, mint az ő világtörténelmi „antréját”, első uralkodói kézjegyet a Birodalom történetében, politikájában, rögtön azután, amikor az agg Ferenc Józsefet leteszik majd a Habsburgok temetkezési helyére,

nagy ősei mellé, a Kapucinusok kriptájába. Éppen ezért amikor a trónörökös a fent nevezett magas rangú főtiszteteket, tábornokokat, vezérkari tiszteteket kihallgatásra és jelentéstételre magához rendelte, úgy vélte – bár erre még csak nem is tett célzást-, hogy az egész „Redl-ügy”: koholmány, nem egyéb, mint irigység és főleg aknamunka, intri-ka: Redl személyének kikezdésére és kompromittálására. Am – noha eleinte kételkedve és magát Redl ezredes is magához rendelve, kihallgatva – a trónörökös kénytelen volt belátni, hogy igenis: létezik „Redl-ügy” és igenis: a *Blokk* jelzésű katonai különvonat lemergi akciója felbőszítette az oroszokat, és hogy nemsokára neki magának kell döntenie majd Redl ezredes sorsa felől. Ki tudja, ha Redl akkor még az élők sorában lett volna, és ő maga, valamint számtalan balkáni ügynöke biztosítja és előzőleg átfésüli, „megszűri” azt a helyszínt, ahol ama végzetes merénylet bekövetkezett, ha Szarajevóban jelen lett volna Redl ezredes is, sőt oda jóval a trónörökös előtt megérkezett volna, hogy ő és ne mások biztosítsák a helyszínt, akkor talán másképpen alakultak volna a dolgok? A világtörténelem nem ismeri a feltételes módot, a „ha” szócskát, csak a végbement történet, a tényeket ismeri, és azokra Redl ezredes már nem lehetett többé semmiféle befolyással... Pedig ha valaki a Birodalom hadseregében és azon belül az Evidenzbureau tisztjei közül valóban ismerte a Balkánt és a Balkán-félsziget egyik „időzített” lóporraktárának számító Szarajevót, akkor az a tiszt Redl ezredes volt.

Huppert fel akart kelni az ágyából, de feje, teste vissza-hanyatlott a magas párnákra.

– Semmit nem mondok... érti, Redl?

– Őrizetbe vegyem? Hát nem jobb itt? Azt akarja, hogy *odabent* folytassam a kihallgatását?!

– Menjen innen el... kérem...

– Jó. Huppert úr... maga, mint a Birodalom szentpétervári nagykövetségének első tanácsosa, részt vett a II. Miklós cár rendezte nagy hajtóvadászatokon a Baltikum erdőségeiben... a Romanov dinasztia 300. jubileumán megtartott nagy ünnepélyeken, fényes estélyeken nemkülönben. Ön itt kiváló lehetőségeket nyert, kapott szinte ajándékba... arra, hogy kapcsolatokat létesítsen az ünnepségsorozatra Szentpétervárra érkezett magas rangú személyekkel, királyi hercegekkel, főtisztekkel, nem is szólva az estélyeken teljes létszámban jelen lévő, az Orosz Birodalomba akkRedltált diplomatákkal, de a feltűnő és *ellenünk* szóló gesztussal az ünnepségekre szintén meghívott: szerb és délszláv előkelőségekkel is... Nóta bene, néhányat talán be is szervezhetett volna közülük, hiszen minden estélyen, az összes vadászaton: mindenki részeg volt, fecsegett, kivéve a szentpétervári török ügyvivőt, aki, lévén muzulmán, természetesen nem vedelt, mint maguk, mint maga is... a törökök szemében amúgy is gyűlöletes Romanovok kontójára! És mit tett ehelyett maga, Huppert? Maga a hajtóvadászaton lebukott a lováról, mert magát igenis sikeresen *leitatták*, magát ott: beszervezték! És logikus módon: ezután megzsarolták! Igaz? Kit érdekel ugyan, de azt is tudom, hogy a farcsigolyája is eltörött, amikor leesett a lováról. Jelentés szerint, Huppert, akkor a ló állt... nem volt se galoppban, se ügetésben, se vágásban! Maga... maga akart versenyezni II. Miklós gárdatisztjeivel a lovaglásban?! Ült volna inkább tevére! Azt talán tréfának vették volna, így azonban szégyen lett belőle... Huppert! Maga soha nem néz a tükörbe? Tudja, Huppert, egyáltalán, hogy milyen a maga külseje, a maga arca, a maga alakja, a maga „megjelenése”? Legalább itt, ebben a szanatóriumban kérjen a professzor úrtól vagy az egyik, a mecklenburgi kancák termetére emlékeztető termetű ápolónővértől egy állótükröt, és álljon elébe meztelenül! A látványtól meg fog ijedni, Huppert „tanácsos úr”... Ezért előbb küldje ki a nővért, nehogy ő is rosszul legyen... hogy émelyegni kezdjen a maga látványától a kedvesnővére gyomra! Bár... ezeknek már meg kellett szokniuk az ilyesmit... nyilván naponta adnak magának beöntési, allövetet ezek a nővérek... Szörnyű!

– Kérem, Redl, menjen ki... rosszul vagyok...

– Worowka?! Ajvaszovszkij?! Feinbach?! Langauf?! – kérdezte újra Redl, hangjában ugyanazzal a fenyegető nyomatékkal és éllel, mint később a teljes tisztázásra főtisztjeit és

tisztjeit fölszólító Ferenc Ferdinánd trónörökös tette, csakhogy ő már rákérdezett a *Blokk* jelzésű katonai különvonatra is, és már per „Redl-ügy” volt kénytelen föltenni kérdéseit Conrad vk. főnöknek, Horst von Thom-nak, Max Rongénak.

– Nem tudom, miről beszél... – mondta erőtlen hangon Huppert báró.

– Emlékszik még arra, hogy néhány éve, rendes évi szabadságáról hazatérve, Budapestre utazott? Onnan a fiumei gyorsal Fiúmába? Ott megszállt egy éjszakára a „Riva Szapáry” egyik előkelő szállodájában? Onnan Pola hadikikötőbe ment? Ott találkozott a „Mexikói Szolgálati Érdemrend Keresztjével” kitüntetett Guntram Limpens-Doenraedt sorhajóhadnaggyal? Tehát igen régen ismerte ezt a tengerésztisztet, aki a Romanov-dinasztia hprom évszázados fennállását jubiláló ünnepekre Szentpétervárra látogató adriai hadiflotta *Habsburg* nevű hadihajójának tisztjeként szintén részt vett azokon az estélyeken, bálokon, cári vadászatokon, amelyeken maga is, Huppert? És ott maga egy nagyobb ivászat alkalmával Guntram Lim-pens-Doenraedt sorhajóhadnagyot tudatosan és előre megszervezetten olyan társaságba vitte, ahol a „flottafejlesztésről” esett szó... és az ön által leitatott sorhajóhadnagy olasz és francia tengerésztisztek meg közéjük vegyesen „vagdalt” orosz hölgyek társaságában egy sor, még tervezés alatt álló vagy éppen sólyán épülő hadihajónkról vagy már vízre bocsátott egységekről, amelyeknek valóságos vízkiszorítását, tényleges tűzerejét és maximális sebességét az ellenség... vagyis az idegen hatalmak illetékes szakértői: nem ismerhették, például a *Sankt Georg*, a *Szent István*, a *Viribus Unitis* és más egységek, többek között a búvárnaszádok titkos adatai... nos, ezekről a maga által megteremtett „miliőben” a sorhajóhadnagy, a maga régi barátja: legszigorúbb hadititoknak minősülő adatokat fecsegett ki. Ő persze nem tudta, hogy ezért Huppert tanácsost megfizetik! Ezekről a dolgokról akarom kihallgatni, Huppert! De nem a flottával kapcsolatos kémkedésével kezdem, hanem azzal, hogy mondja el, amíg *itt* mondhatja el: mi köze volt a Feinbach-féle és a Worowka-féle ügyekhez?! Vagy az Evidenzbureau-ban akar válaszolni a kérdéseimre?

– Az égvilágon semmi... – mondta Huppert – ... kérem, higgyen nekem, Redl! Mit akar tőlem? Hát mi köze magának ahhoz, hogy én tengeribeteg lettem? Hogy hol töltöttem, mit tudom én mikor, az évi szabadságomat, hogy én mióta és honnan ismerek egy sorhajóhadnagyot? Mit akar?

Redl majdnem megmondta: egy „Huppert-ügyet” akart a bizonyosra vehető „Redl-ügy” helyett. Nem csupán és talán egyáltalán nem azért, hogy a saját életét mentse, hanem azért, mert tudta: a Birodalomnak nagyobb szüksége van rá, Redlre, mint a mornnista Huppert báróra, és azt viszont biztosra vette, hogy Huppert bárót – legalábbis bizonyos orosz kapcsolataira erre engedtek következtetni -az orosz titkosszolgálat beszervezte, csak éppen ejtették, mert komoly dolgok, nagyobb játszmák esetén – ezt hamarosan felismerhették – báró Huppertre nem lehetett „építeni”. Mégis, ez volt Redl utolsó esélye a „Redl-ügy” elhárítására. Márpedig egy „ügy” mindenképpen szükséges volt ebben a politikailag rendkívül feszültté vált helyzetben. Ha lehet, legyen az „Huppert-ügy” és ne „Redl-ügy”, így Redl. Tehát megkísérelte erőszakosabb eszközökkel folytatni a kihallgatást.

Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy Redl ezredes, miközben hol a Hotel Klomserből, hol a Hadügyminisztériumból, az Evidenzbureau-ból – máskor éppen „útközben” és *úton* – irányította a Birodalom katonai hírszerzését és elhárítását, az általa beszervezett ügynökök és az ügynökei által beszervezett ügynökeinek egész hadseregét, merő passzióból (de ez a passzió nála szakértelemmel társult) néhány jelentős katonai művet írt: „A Balkán-probléma fejlődése és a jelenlegi válság megoldása: 1. politikai eszközökkel; 2. katonai eszközökkel; 3. politikai és katonai eszközökkel”, továbbá, mint a léghajózás, később az aviatika rajongója, dolgozatot írt: „A haditengerészeti és a légierő együttműködése preventív támadó háború esetén a Balkán-Adria-térségben, különös tekintettel Olaszország haditengerészeti és légierőjére”. Ez az



utóbbi dolgozat egyértelmű feladatul tűzte ki a vezérkar számára a haditengerészeti, a szárazföldi és a légierők együttműködése összehangolásának taktikai és stratégiai kidolgozását. Kisebb dolgozatot írt a léghajózás történetéről, természetesen hadászati szemszögből értékelve a léghajózásból adódó lehetőségeket: felderítésben és mozgó-, valamint állóháborúban egyaránt. Dolgozatot írt a bűvárnaszádok jelentőségéről a síktengeri – csatahajók, cirkálók, rombolók – egységekkel való lehetséges együttműködésben, és azoktól függetlenül: mint külön operáló haditengerészeti egységekről, a „jövő tengeri hadászatának és harcászatának fegyverneméről”. Ezeket a szakmunkákat jól ismerte Redl szűkebb környezete: lovag Horst von Thom alezredes, Max Ronge ezredes, tőle Conrad von Hötzendorf, a vezérkar főnöke, tőle a trónörökös, Ferenc Ferdinánd maga is, aki – a német vezérkari tisztekkel, tábornokokkal, tábornagyokkal és katonai, valamint haditengerészeti attasékkal tárgyalva egy esetleges preventív háború szükségességéről és annak kimeneteléről – ezeket a Redl által tárgykozvetlen szakszerűséggel kielemezett katonai kérdéseket, mint a „Balkán-Adria”-tér, Olaszország megtámadása, mint a bűvárnaszádok – U-Bootok – szerves beépítése a síktengeri operatív flották taktikájába és stratégiájába, a tengeri hadászatba és harcászatba, továbbá a léghajók és a repülőgépek együttműködésének jelentősége a szárazföldi és a haditengerészeti erőkkel, úgy adta – nemegyszer magának II. Vilmos német császárnak vagy Tirpitz nagyadmirálisnak is – elő, mint saját stúdiumainak, spekulációinak eredményét, meglepetéssel ezzel a német stratégiát, a német vezérkar tábornokait és tábornagyait, akik ugyanezen a lehetőségeken törték a fejüket, és – kivéve a bűvárnaszádok, az U-Bootok kérdését – messze nem jutottak olyan eredményekre – legalábbis egyelőre -, mint amilyen távlatokig a trónörökös; Ferenc Ferdinánd abszolút híve volt a Balkánon végrehajtandó preventív hadműveletnek, továbbá – csakúgy, mint Conrad von Hötzendorf vezérezredes – egy az Olaszország haditengerészetének – á la Lissa, Tegetthoff, 1866 – megsemmisítését, Veneto-Trieste és Alto-Adige, azaz „Dél-Tirol”, esetleg: Lombardia visszaszerzését célzó – preventív, meglepetésszerű – hadjáratnak. Ezt a tervet a német vezérkarban melegen támogatták, hangsúlyozva – amiképpen Redl ezredes is tette fent sorolt dolgozataiban -, hogy az Osztrák-Magyar Monarchiára nézve halálos veszélyt jelent a balkáni helyzet bizonytalansága, az ottani feszültség, amit az oroszok igyekeznek állandósítani, legalábbis tartóssá tenni, valamint azt, hogy a Monarchia számára létfontosságú – az „olasz ügy”, így a németek – a teljes tisztázást jelentő, megelőző háború megvívása a mind erősebbé váló, gyarmatok sorát egymásutánban hódító Itáliával. Az utókor tudja, hogy 1. Ferenc Ferdinánd meggyilkolása a Balkánon, Szarajevóban történt; 2. ezt követően ultimátum Szerbiának, majd mozgósítás, felvonulás Szerbia ellen, Belgrád elfoglalása; 3. európai, majd világháború, mely háborúba Itália először „hármasszövetség” tagjaként az Osztrák-Magyar és a Német Birodalom oldalán avatkozott be, de csakhamar az antant-szövetség, Franciaország és a Brit Birodalom oldalán folytatta a háborút – immár a tőlük kapott fegyverekkel -, szorította pedig ezzel az Osztrák-Magyar Monarchiát kétfrontos háborúba, tekintve – s ezt mindenki előre látta már az első balkáni, „helyi” háborúk évei alatt is -, hogy Oroszország természetesen a Balkánon mint a „Nagyszerb álom” és a délszláv szövetség abszolút híve és támogatója Ausztria-Magyarország ellen fog föllépni, így juttatván oly véres szerephez Galícia térségeit és Przemysl erődjét.

Az sem fedi, nem fedheti a valóságot, hogy csak az utókor tudta mindezt. Azoknak az éveknek vezető politikusai és vezető katonái: már a tízes években, sokan közülük már jóval előbb is, mint például Redl ezredes: tudták mindazt – ha nem is az események és főleg nem a végeredményhez vezető véres csaták, majd a forradalmak pontos sorrendjében -, amit az utókor nemzedékei, a későbbi történészek – visszatekintéssel – tudtak és tanítottak azokról a világtörténelmi eseményekről, amelyek 1914-18 között lezajlottak és végbementek. Természetesen azt is sokan tudták, így Redl is, hogy a Monarchia sokkal kevésbé képes kétfrontos háború megvívására, mint a Német Birodalom hadserege és haditengerészete – ezért

volt! híve Redl egy balkáni preventív háborúnak -, de az eredményt, hogy erre a Német Birodalom sem volt képes, és azt a másik „eredményt”, hogy a háború végén, annyi véres ütközet, annyi felmorzsoló csata után semmi sem folytatódik „tovább” úgy, mint régen, hogy az Osztrák-Magyar Birodalomnak nemcsak a hadserege fog összeomlani, hanem maga a Birodalom egésze is eltűnik a történelem színpadáról, és vele a Habsburg-dinasztia is, hátrahagyva rengeteg katonatisztet és állami tisztviselőt: összesen cirka félmilliót, ezt a végeredményt Redl sem látta előre, de Redl legalább már nem is tudta meg, mivel – ha időben nem is sokkal megelőzően azt – még a szarajevói merénylet, az azt követő ultimátum és a hadüzenet, valamint Belgrád ostroma előtt: meghalt, véget vetve egy pisztolygolyóval magának a „Redl-ügynek”, hogy ezzel is mentse – mást már nem tehetett – a Birodalom hadserege tisztikarának becsületét, tekintélyét, őrizze morálját.

Redl nem tartozott a dolgoktól elvágyódó férfiak közé, akik, mint a magyar Reviczky Gyula (akinek verseit Redl Kubinyi Katalin révén ismerte, illetve hallgatta az Adria partján, Abbáziában, a Bellevue-szállóban, vagy a quarnerói öböl sziklasétányán vagy Duino, Zára, Spalato, Lovrana ciprusfasoraiban Katalinnal tett séták során), azt vallották: „*A világ csak hangulat.*” Ez a spleen nem jellemezte Redl ezredest soha. Redl nem gyűlölte a szerbeket, a bosnyákokat, sem a nem szláv macedónokat, a dalmátokat, az istriai félszigeten lakó délszlávokat, amiképpen a nem szláv románokat sem gyűlölte, de azzal tisztában volt: ha – orosz politikai-katonai támogatással – létrejönne egy délszláv államszövetség, netán egy jugoszláv királyság, ebben a szerbeket egyébként gyűlölő katolikus horvátokkal és szlovénokkal, akkor ez a Habsburg-birodalom végét jelentheti, semmi mást, annak a Birodalomnak biztos pusztulását, amelynek háromcsillagos egyenruháját hordta, amelyet hűséggel és nagy tudással szolgált mint katona, ha „állampolgárként” nem is lehetett volna őt abszolúte feddhetetlennek nevezni, tekintettel a „magánéletére”. Ám *Redl*, aki *nem szerette Reált*, az életét őrizte mégis, amíg csak tehetette, mert a Birodalomnak őrizte, nem saját magának, mint az általa kihallgatott és meggyötört, morfinista Hugo von Huppert báró. Auffenberg altábornagy, a Vaskoronarend és a Lipót-rend lovagkeresztjének tulajdonosa, a cs. és kir. közös hadsereg tisztiiskolának főfelügyelője, Albrecht főhercegnek, „Custozza oroszlánjának” hű tanítványa rendkívül nagyra becsülte Redl képességeit, ismerte ténykedését, amit a sorozatos – „helyi” – balkáni háborúk idején fejtett ki, nemegyszer találkoztak, és hosszan beszélgettek a „megoldások” változatairól, azok alternatívájáról, azok lehetséges következményeiről a Birodalomra nézve. Auffenberg altábornagy nyíltan kifejtette – nemegyszer igen indulatosan – Redl ezredes előtt a maga „világképét”: túrhetetlen szerinte, hogy Őfelsége a császár nem mozdíttja el állomáshelyéről Zichy grófot, aki ünnepélyes alkalmakkor a nagykövetség palotájára csak a magyar zászlót tűzeti ki! Ez különösen ingerelte az altábornagyot, aki nem szenvedhette a magyarokat, s nemegyszer kifejtette Redl ezredesnek: „Mi keresnivalójuk van a magyaroknak a tengerparton?! Mi közük van nekik az Adriához? Mit keresnek ezek folyton Abbáziában, Zárában, Spalatóban, Lovranában? Maradjanak csak a „déliabos Hortobágyukon”, meg a „bérce kisházában”, meg az alföldi helyőrségi kaszárnyákban, és főleg: maradjanak a seggükön, ott, ahová éppen vezényelték őket!”

Hogy Auffenberg altábornagy nem exponálta nagy befolyását Redl ezredes érdekében az udvarnál, amikor a „Redl-ügy” – köszönhetően Langauf fecsegésének, az újságíróknak, a pesti, a prágai laptudósítóknak és Barner rendőr-főfelügyelő akcióinak – kirobbant, egy téves információ miatt történt: Auffenberg altábornagy ugyanis legyintett arra a hírre, hogy Redl ezredes kém, mi több: haza- és felségáruló, egyszerűen nem vette komolyan. Arra a másik hírre, hogy Alfred Redl vezérkari ezredes homoszexuális, Auffenberg altábornagy mindössze annyit jegyzett meg: – No és? Hát Nagy Frigyes talán nem volt homoszexuális?! Nem kellett apjának, I. Frigyes Vilmosnak parancsára, amikor az „alterált, aberrált” affér kiderült, végignéznie az akkor hűszesztendő

Frigyesnek... egy kaszánya ablakából, mert ugyebár, mint az köztudott, I. Frigyes Vilmos jobban szeretett kaszányákban lakni, mint palotákban... mert *katona* volt, nemcsak porosz király... de porosz katona is... (és ez természetesen az idolum, az „imágó” maga volt Auffenberg számára) nos, nem kellett végignéznie az ifjú Frigyesnek egy kaszánya ablakából annak a hadnagynak a kivégzését – lefejezését! -, aki a királyfi, a trónörökös szeretője, „fiúágyasa” volt, vagy éppenséggel megfordítva, lehet, hogy a királyfi, a trónörökös, a későbbi Nagy Frigyes volt a „fiúágyasa”, a szeretője annak a porosz hadnagynak, akit ezért kivégeztek, és ezt a kivégzést Frigyesnek végig kellett néznie! Igen... talán ezért is lett olyan érzékeny, szinte idegbeteg, hogy ahelyett, hogy a franciákat vagy az oroszokat verte volna szét a hétéves háborújában, amely a világtörténelem legnagyobb hadvezérei közé emelte őt, ahelyett... sajnos... Ausztriát támadta meg, és Daun tábornagy seregét verte tönkre... Mária Terézia anyacsászárné ellen viselt hadat, miért, Sziléziáért! Megoldható lett volna az – „és ez *szent meggyőződése*m, *urak*”, mondta oly átéléssel Auffenberg altábornagy, mintha Mária Terézia hadseregének vezére lett volna, és nem immár I. Ferenc József császáré, a XX. században – tárgyalások útján is... Sziléziáért testvérháborút vívni, Szűzanyám!... igen, diplomáciai úton... ha... (bár Auffenberg altábornagy megvetette a diplomáciát és a diplomatákat, ő katona volt) ... ha Mária Terézia anya-császárnő kancellárja, a fondorlatos, örökké „tárgyalgató” Kaunitz éppen Szilézia ügyében használta volna lángeszét, szinte csak előbb élve és politizálva, de ugyanolyan zseniálisan, mint később maga Metternich, a bécsi kongresszus és a Szentszövetség atyja... igen, ha Kaunitz Sziléziában, és ha kell, máshol is!, engedett volna Nagy Frigyesnek, akihez Daun tábornagy mint hadvezér csak tanulni járhatott volna, éspedig sokat és sokáig tanulni... akkor, ugye – így Auffenberg altábornagy – Nagy Frigyes megrohanta volna először is a Baltikumot, aztán Oroszország, legalább Belorusszia és Ukrajna nagy térségeit, vagy éppen ellenkezőleg – így a kései fejtegetés Auffenberg altábornagy részéről -, Franciaország hadseregét és hatalmát törte volna meg, és Hannoverből elűzve az angolokat, egyesíthette volna Németországot, új életre keltve az évszázados álmát alvó Német-Római Szent Birodalmat, létrehozva a Bundot, ebbe esetleg – persze egyenrangú társbirodalomként – szövetségesként a Habsburg-birodalmat is belevéve, és ekkor nem került volna soha sor Königrätzre, de sajnos nem így alakultak a dolgok! Nagy Frigyes nem törte meg Franciaország hatalmát, de még Oroszországét sem, még a Baltikumot sem vette véglegesen birtokba, nem... neki Szilézia kellett, ő ellenünk harcolt, és Voltaire-rel levelezett, sőt verseket írt a porosz király... hát igen, ennek oka nagy valószínűséggel abban keresendő, hogy valóban *viszonya* lehetett azzal a kivégzett hadnaggal, és végig kellett néznie barátjának kivégzését... Ettől lett cinikus, ezért támadta meg Franciaország vagy Oroszország helyett, jellemző módon hadüzenet nélkül, Ausztriát, illetve... hát... néhány nappal később, miután Frigyes ezredei betörték Sziléziába, mégiscsak küldött Mária Terézia anyacsászárnőnek valamiféle hadüzenetet... Frigyes gyűlölte a nőket, beleértve saját feleségét is, akit erőszakkal kellett nőül vennie, hogy az utódokat hozzon világra a porosz trónutódlás folyamatossága végett... Voltaire-rel levelezni...

Ekképpen az a hír, hogy Redl vezérkari ezredes homoszexuális hajlamú, és úzi-ápolja ezeket a viszonyait, egészében hidegen hagyta volna Auffenberg altábornagyot. Csakhogy jött Redlről egy harmadik hír is, tudniillik, hogy a pesti, a bécsi, a prágai újságokban, zuglapokban arról is írtak, miszerint Redl vezérkari ezredes szabadkőműves lett volna, tagja pedig egy olyan páholynak, amelynek tagjai között többségében *olasz* és *magyar*, valamint zsidó származású szabadkőművesek vannak... Ez már sok volt. Tehát Redl ezredesért – egy szabadkőműves-páholy tagjáért – nem exponálták magukat a Burgban. Vesszen el. Nélküle ugyan nehezebben boldogul majd a Birodalom a Balkánon, gondolta Auffenberg, de hát határa mindennek van! A fák, azaz Auffenberg agyában: a „Frigyesek” sem nőhetnek az égig. Alig néhány óra múlva olyan hírt kapott Auffenberg altábornagy, miszerint Redl egy angol alapítású

nemzetközi tagságú szabadkőműves-nagypáholy tagja, testvéri, meglehet mesteri vagy főmesteri rangban. A hír szerinti páholy Nagymestere az angol királyi család egyik hercege.

Ekkor Auffenberg altábornagy úgy döntött, hogy kihallgatást kér a trónörököstől.

Alfred Redl folytatta Hugo von Huppert kihallgatását. Ez volt valóban az utolsó esélye. Egy „Huppert-ügy”. Különböző „Redl-ügy”-ben kell eljárnia, amint azt – amikor fölismerte, hogy kiút már nincs, amikor kissé el is fáradt már – meg is tette a Klomser-szállodában, egyedül és egymaga.

Minthogy a narkotikus Huppert egyre hallgatott, Redl egy kancsó vizet zúdított a báró arcába, frissítőnek. Nem használt. Hirtelen mozdulattal megmarkolta Huppert ágyának fehér csövázát, a báró lába felőli részen, és fölborította az ágyat. Huppert kizuhant a kényelmes ágyból, és valahogy a felborított ágy alá került, ott is maradt, sőt még igyekezett is minél jobban az ágy alá bújni, így „beszélgettek” tovább: Redl ezredes és Huppert követségi első tanácsos.

– Huppert: Ki volt az a nő, akivel „egyik rendes évi szabadságát töltve” Velencében, a Hotel Lidóban találkozott, akivel ott élt, lakott, mit tudom én, hogy mit tud maga kezdeni egy fiatal nővel! Az a nő francia volt! Ennyit tudok! A többi maga fogja most elmondani nekem! Ha kell, én kényszerzubbonyban is ki fogom hallgatni magát! Az a nő elrabolta magától a maga diplomata táskáját! De ezt, Huppert, maga nem jelentette a Külügyminisztériumban! Hanem visszautazott Szentpétervárra, mintha mi sem történt volna! Csakhogy embereim megszerezték azt a táskát... kihallgatták azt a nőt... sajnos addigra a táska tartalmát, legalábbis azt, ami fontos lehetett a franciák számára, már továbbította a megbízóinak! De Huppert! Az is lehet, hogy azt a táskát magától nem rabolták el, hanem maga adta át a táskában lévő iratok egy részét a *maga megbízóinak*! Azt hitte, Huppert, hogy én az efféle „fátylakon”, mint Velence, Hotel Lido, „rendes évi szabadság”, fiatal nő stb. – nem látok át? Nagyon gyöngén szőtt fátylak a maga „fátylai”, Huppert!

A fölborított ágy alól válasz nem, tiltakozás nem, csak nyögés, csuklás, öklendezés hallatszott. Redl megnézte a zsebóráját.

– És most itt bujkál egy klinikán... egy szanatóriumban... – mondta még, de már – magában – régen letett arról, hogy sikerülni fog egy „Huppert-üggyel” helyettesítenie egy „Redl-ügyet”. Kiment a szobából. Az aítót nyitva hagyta maga mögött. Konstantin professzorhoz fordult:

– Milyen gyógyszereket kap Huppert?

– Ahhoz önnek semmi köze nincs! Én kezelem! Világos? – Itt, legalábbis *most*, csak én tehetek fel kérdéseket professzor úr! *Világos?* De most inkább tanácsot adok, legalábbis *ezzel* a „páciensével” kapcsolatban, bár az én tanácsaim nem lesznek gyógyító jellegűek, nem fogják befolyásolni önt Huppert gyógyításában... hiszen én nem vagyok orvos... ezért tanácsom aligha szolgálhat bármilyen „terápiát”! De... és ez nem is tanács, ha meggondolom, hanem parancs: minden gyógyszert, nyugtatót, altatót Huppert bárótól megvonni! Különösen az olyan altatókat és nyugtatókat, amelyeket adagról adagra Huppert összegyűjthet, hogy aztán egyszerre vegye be az egészet, és öngyilkosságot kíséreljen meg. Ugyanis ezt meg fogja próbálni... Visszaadom önnek Huppert urat... Ja! Most, kivételesen, befecskendezhet neki egy adag morfiót, nagyon rosszul... szinte magánkívül van, erre minden okot ő maga szolgáltatott! Kérem, siessen, segítsen ezen a szerencsétlen bárón, még a végén rossz hírt fog hozni az ön szanatóriumára!

Redl ezredes és Salapska főhadnagy elhagyta Konstantin professzor exkluzív magánklinikáját. A professzor nem a betegéhez, nem Hugo von Hupperthez sietett, hanem a telefonhoz, és nem is a rendőrséget hívta fel, hanem magát a belügyminiszter öccsellenciáját, akit a professzor régebben szintén kezelt a szanatóriumban. A miniszter titkársága néhány perc múlva kapcsolta a belügyminisztert, akinek Konstantin professzor beszámolt: két katonatiszt vandál „vizitjéről” Hugo von Huppert szentpétervári követségi tanácsosnál. A belügyminiszter azt mondta: az egész ügynek utána fog nézni. Valójában ő is csak az újságokban nézett utána,

néhány nappal később, és akkor fölhívta Konstantin professzort, bizalmasan elmondta neki mindazt, amit az orvos már maga is tudott, szintén az újságokból, a napilapok főcímeiből.

Eközben Kubinyi Katalin égre-földre kereste barátját, már-már azt hitte, hogy Redl – bár ez meglepte volna, sőt olyannyira meglepte volna Katalint, hogy utánautazott volna az első vonattal – Ober-Engadinba utazott, hitveséhez, Wilhelminéhez, akit ő, Katalin mutatott be neki. Ám nem ez történt. Redl nem utazott Svájcba, meglátogatni Wilhelminét Ober-Engadinban. Redl a császárvárosban maradt, s ezt rövid idő múltán Katalin is tudta már.

Conrad von Hötzendorf vezérezredes, a Birodalom hadserege valamennyi fegyvernemének – szárazföldön, tengeren, légtérben – vezérkari főnöke tisztí futárral küldött, egymondatos nyílt parancsban rendelte magához Galíciából, a lemergi garnizonból Richter őrnagyot, hogy kihallgassa a tisztet a *Blokk* jelzésű katonai különvonatról, valamint a már sajtóhírek szárnyaira kapott „Worowka- és Feinbach-üggyel” kapcsolatban. Richter őrnagy azonban már olvasta a galíciai, sőt a bécsi, pesti, prágai újságokat is, semmi jót nem várt ettől a magas kihallgatástól, sem önmagára, sem Redl ezredesre nézve, ezért úgy döntött, hogy – *ellentétben* Redl ezredessel, aki mindvégig Bécsben maradt, holott szökése tökéletesen lebonyolítható és biztosítható lett volna – elhagyja a Birodalmat, és pedig civilben, hamis papírokkal egyenesen Amerikába utazik. Ott egyébként ugyanaz a sors várt rá, mint Worowka Vladimír főmérnökre. Amikor az USA az antant oldalán belépett az európai háborúba, Richter őrnagyot mint kémgyanús egyént őrizetbe vették, és ő is, mint Worowka főmérnök, börtönben olvashatta, mi zajlott, mi ment végbe és beteljesedésbe Európában 1914 és 18 között.

A vezérkar főnöke hiába várta Richter őrnagyot. Később Ludwig Lichtwark százados és Ludrovay Dénes főhadnagy jelentették Lembergben a vezérkarnak, miszerint a szigorúan katonák által lebonyolított nyomozás eredménye alapján vélhető, valószínű, sőt csaknem bizonyos, hogy Richter őrnagy átlépte a Birodalom határát, megszökött, tartózkodási helye – jelenleg és egyelőre, mert a nyomozást természetesen folytatják – ismeretlen.

Eközben Kubinyi Katalin a következő egyszerű kérdést tette fel önmagának: „Ki a te számodra, kicsoda neked Redl, Katalin?” Nem tudott saját kérdésére válaszolni. Talán azért nem, mert testben-lélekben *ez a kérdés ő maga volt*. Erre Redlnek kellett volna válaszolnia, ha ugyan tud. Bizonyára – már csak a Katalin kedvéért, ha önmagáért nem is – megpróbált volna felelni erre a kérdésre, amely mögött – ha jelen lett volna – egy másik kérdés is rejtőzött: *kicsoda Redl számára Redl?* És: ki és mit jelent Redl Katalin számára, függetlenül a Birodalomtól, amelynek hadseregével azonosította magát, kicsoda Redl Katalinnak? Ám ezeknél a kérdéseknél Redl ezredes nem volt jelen, következésképp: a válaszoknál sem, nem tudott tehát válaszolni sem Katalin, sem a saját kérdésére. A komoly emberek általában tisztában vannak azzal, hogy nem lehetnek egyszerre két helyen. És Redl komoly ember volt... Nem *itt* volt. Nem volt egyszerre két helyen, mert ez – testileg legalábbis – képtelenség; nem volt *ott*, Katalinnál, ahol szeretett volna lenni.

Conrad vezérezredes előtt egy csomó irat hevert. Ezeket tanulmányozva megállapította, hogy Redl, miközben hírszerző és kémelhárító tevékenységét folytatta, az Evidenzbureau-ban különböző osztályokat összevonva-megszüntetve vagy alosztályokba osztva, különböző munkaköröket átszervezve, alig két év alatt olyan katonai beosztást teremtett magának, amely valójában nem is létezett a Birodalom hadseregében, legalábbis olyan céllal és abban a formában nem, ahogyan Redl ezredes azt „fungáltatta”, alkalmazta, támaszkodott rá, amikor csak szükségét látta. Magas katonai rangjánál magas katonai beosztásánál, amit az Evidenzbureau-ban hivatalosan betöltött és kifogástalanul el is látott, Redl valójában jóval magasabb katonai és nemcsak katonai *hatalommal* rendelkezett, mint amekkorát maga az Evidenzbureau, a hírszerzés, a kémelhárítás egy hadseregben természetesen eleve jelent. Egy külön hadsereget szervezett a hadsereg kebelén belül, és annak külön „vezérkart” is szervezett, mindezt az Evidenzbureau-t

eleve körülvevő homály, a „tökéletes titkosítás” természetesen megkönnyítette Redl számára.

– Eminens! – mondta Conrad von Hötzendorf, miután mindezt megállapította. Max Ronge ezredes tartózkodott a vezérkari főnök dolgozószobájában, és hirtelen, mert máshol – nyilván még meg nem fejtett levelekeni amelyeket svájci zárdákból küldtek Budapestre magyar, Prágába cseh úrilányok – járt az esze, azt hitte, hogy Conrad – az Olaszország ellen indítandó preventív háború mániákus megszállottja, ezt tartották, teljes joggal, róla – valóban komolyan gondolta azt, amit mondott: „Eminens!” De aztán Ronge gyorsan kapcsolt, rájött, hogy Conrad öccsel-lenciája dühében és némi öngúnnnyal mondta Redlről azt, hogy „*eminens*”, hiszen Redl ezredes végső soron mindent az ő orra előtt csinált, tehát őt magát vezette félre, tévesztette meg a legsikeresebben. És most vele szemben fogja fölvenni a harcot ez a hadseregen belüli hadsereg, ez a titkos és titkosított vezérkaron belüli „vezérkar”, Redl vezetésével. Ám Conrad vezérezredes tévedett: Redl nem védte többé Redlt, sem a Birodalmat. A harcot, amely az ő számára többé már nem volt harcnak, de még csak „akciónak” sem nevezhető, Redl mégis – talán csak a játék kedvéért játékosként – folytatta: parancsot adott Lewetzow őrnagynak, hogy egyhuszonnégy órára vegyék őrizetbe Konstantin professzort – per nóta bene és pro memoria -, s noha ez azonnal megtörtént, méghozzá a helyszínre szintén kiszálló Barner rendőr-főfelügyelő és rendőrei félresöprésével, Redl már semmiféle illúziót nem fűzött ahhoz, hogy egy „Huppert-ügyet” csináljon a küszöbön álló, a küszöbön már átlépett „Redl-ügy” helyett. Azután Redl parancsára Lewetzow őrnagy ismét szabadlábra helyezte Konstantin professzort, hogy gyógyítsa tovább, mentse meg az életnek – a saját életének, amelyet mint valami szörnyű véletlent képzelt el Redl – Hugo von Huppert bárót, a Birodalom szentpétervári nagykövetségének volt első tanácsosát, aki tengeribetegségben szenvedett az *Admiral Makarow* hadihajó fedélzetén, aki morfomista volt, aki Velencében, a Lido Hotelban elrabolni engedte a diplomatatáskáját egy bizonyos Barbara Spanrass nevű hölgytől, a francia titkosszolgálat ügynőknőjétől, aki németes hangzású neve ellenére: igazi francia volt, sőt igazi nő is, Elzász-Lotaringiából.

Conrad von Hötzendorf vezérezredes és Max Ronge ezredes nem tudhatták, hogy az ő „beszélgetésük” idejével egy időben a trónörökös és hadsereg-főparancsnok Ferenc Ferdinánd éppen Redl vk. ezredessel beszélget, azt pedig még kevésbé tudhatták, hogy ez a találkozó a Birodalom trónörököse és a Birodalom ezredese között nem az utóbbinak kérésére jött létre, hanem maga Ferenc Ferdinánd hívatta magához Redl ezredest, négy szemközti beszélgetésre, amelyen parancsörtsitje, a mindenben bennfentes Sbinyovszky ezredes sem lehetett jelen.

Conrad von Hötzendorf most már mindent tudott, hiszen feltörette Redl páncélszekrényét az Evidenzbureau-ban, hiszen ott volt mellette Max Ronge ezredes, így azt is tudta, hogy Redl apja, az egykori császári tiszt: egyszerűen búcsút vett a hadseregtől, a családjától, leányaitól, akik Redl nővérei voltak – és *nem a húgai*, amint ezt a különbséget Conrad vezérezredes, vezérkari főnök számára érthetetlen okból a „leveles Max” külön hangsúllyal, hovatovább nyomatékkal említette -, és búcsú nélkül vált meg az akkor még gyermek fiától is, a mostani Redl ezredestől, akire alig imént Conrad von Hötzendorf vezérezredes, vk. főnök azt a megjegyzést találta tenni, hogy: „*eminens*”.

– Max... maga szerint milyen ember ez a Redl? Értsen: nem az érdekel, hogy milyen katonatiszt, hanem, hogy milyen *ember*?

– Meglehet, vezérezredes úr, hogy nem ismerem, hogy... nem ismerjük eléggé Redl ezredest. Lehet, hogy belső, egészen személyes ambíciói odáig terjednek, hogy egy személyben akarja kirobbantani a háborút a Birodalom és Oroszország között, de az a minimum, hogy számít, sőt az ő esetében ez a helyes kifejezés: *tervez* is egy újabb balkáni háborút. De az is lehet, hogy éppen ennek a megakadályozására törekszik minden erejével. Nem– ismerem Redl ezredest...

– Ez érdekes... hiszen együtt dolgoztak az Evidenzbureau-ban...

– „Együtt”? Ez túlzás. Én elsősorban az elhárítás úgynevezett postakontroll osztályán

dolgoztam...

– Ezt tudom, Max...

– Redl pedig, hogy úgy mondjam: mindig a saját „szakállára” dolgozott, vezérezredes úr... Az ő akcióiba Ur-bansky ezredes egyszer sem rterészelt beleszólni. Félt Redl tőle. Amennyire feleségének, Frau Redlnek, született Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz baronessznek Redlhez írott leveleiből tudom: gyakorlatilag nem élnek házasságot. Az ezredes felesége Svájcban, Ober-Engadin-ban gyógyíttatja a gyógyíthatatlan mellbetegségét, és ott azt az asszonyt, aki pedig a felesége, Redl ezredes egyszer sem látogatta meg... olykor Abbáziában szoktak egymással találkozni... Tudom azt is, hogy Redl ezredes szinte minden idejét a munkájának szentelte. Tudom azt is, hogy Redl híve – és ezt több dolgozatában alátámasztotta – egy preventív jellegű hadjárat indításának a Balkánon, vagy legalábbis egy büntetőexpedíciónak Szerbia ellen...

– Ebben Redl ezredesnek tökéletesen igaza van! – vágott Max Ronge szavába, most élénken, frissen, arcán szinte elsimultak a gondok mélyítette ráncok, Conrad von Hötzendorf, a vezérkar főnöke.

– Igen... bár Redl ezredes rámutatott mind katonai, mind politikai szempontból egy ilyen preventív háború veszélyeire is... és arra is, hogy a Birodalom hadseregének fel kellene készülnie előzőleg, sőt célozva a *vezérkarra*, arra is utalt, hogy akár büntetőexpedíció Szerbia ellen, akár preventív háború a teljes Balkán-térségben, szükséges lenne, hogy a *vezérkar* kidolgozza a felvonulás tervét, kitűzné a katonai célokat, és kizárná azokat a célokat, amelyek nem képezhetik a hadjárat közvetlen célját...

– Ronge, én azt kérdeztem, milyen *ember* Redl, mármint maga szerint, és itt most nem Redl Ober-Engadinban tartózkodó feleségének „megfejtett” leveleire volnék és vagyok kíváncsi, hanem az ön személyes benyomásaira, ha vannak ilyenek! De ha nincsenek... akkor megkérdezem: vajon nem célzott-e Redl arra, hogy benyújtsa a lemondását, hogy kérelmezze – *tőlem* – a nyugállományba helyezését?

– Nem, ilyesmire Redl soha nem tett célzást... Ellenben megemlíteném, hogy Redl egyik alárendelt tisztje az Evidenzbureau-ban úgy nyilatkozott, hogy annak alapján feltételezhetjük, Redl önvédelemből használta volna a fegyverét a „Margit” fürdőszállodában, egy ott Binder néven bejelentett férfi ellen, aki állítólag tüzet nyitott volna rá...

– „Önvédelemből”? Menjen, Max... és olvassa tovább az irodájában a leveleket! Meglehet, hogy a következő napokban Redl, „önvédelemből”, még jó néhány, túl sokat tudó ügynökével fog végezni... mondja, Ronge, maga szerint Redl gonosz ember?

– Nem tudom, vezérezredes úr.

Erre a kérdésre Max Ronge ezredes olyan arccal válaszolt Conradnak, mintha az azt kérdezte volna: „Nem tudja véletlenül, csak afféle ráérzésből, Ronge, hogy Redl ezredes édesanyjának anyja, vagyis az ezredes nagyanyja nem volt-e mesztic vagy mulatt származású?”

– Ronge, vajon ez a Redl hívő ember lehet?

– Sok mindenben hihet az ember, vezérezredes úr -felelte komoran Ronge. Majd hozzátette: – ...katolikus vallású... katolikus templomban keresztelték meg, ezt tudom. Hogy hívő volna-e? Azt nem tudom. Méltóztassék talán tőle magától megkérdezni ezt. Távozzatok excellenciás úrtól?

– Siet, Ronge? Várja a levélhalmaz, a „mai postája”...

– Igen, vezérezredes úr, ahogy mondani méltóztatott, vár a munkám, ha tetszik, várnak: a levelek! – mondta nyers hangon Max Ronge ezredes.

– Most mégis más munkát kap, kedves Ronge: minden létező adatot beszerez két tisztról: az egyik Dietwulf Baatz, a másik Paul Thiele. Nem azt kell kiderítenie, hogy most „hol tartózkodnak”, hanem azt, hogy miféle „barátság” fűzte őket Redl ezredeshez, amikor az még

századosként Görzben, a Flottaközvetlen Partvédelmi őrezrednél szolgált, Hammer-Purgstall tábornok parancsnoksága alatt... a civil „adatok” is fontosak lehetnek, nemcsak a két tiszt „törzslapja” érdekel, Ronge, mert az itt van nálam! Úgyhogy majd utazzon le a Tengermellékre, és ott végezzen „közfelderítést” Baatz és Thiele privát élete után, Redl-hez fűződő barátságukról is megtud valamit... talán hotelekben, panziókban, kaszinókban, kuplerájokban... Ja, Ronge! És érdekel még engem Korzelinszky Szever ulánus kapitány is, azokból a görzi garnizonban leszolgált évekből...

– Igenis, vezérezredes úr! Mikor kell indulnom?

– Ráér... Ronge... majdnemhogy privát érdeklődés ez részemről, de azért majd menjen le az Adriára, pihenjen, és nézzen utána azoknak a nyomoknak, amiket... esetleg... ezek a tisztek hagytak maguk után.

Redl az egyik belvárosi konspirációs lakásban, amelyet ugyan az Evidenzbureau tartott fenn és fizetett, de mégsem szerepelt a konspirációs lakások titkosított listáján, mivel Redl „kiemelte” onnan, hogy szigorúan a saját céljaira használhassa, tizenkét órát aludt egyhuzamban, azután reggelit és kapucínert készített magának, megivott egy pohár snapszot, nem szív-, hanem inkább gyomorerősítőnek, elfogyasztotta a reggelijét, rágyújtott egy havanna szivarra, és egy fotelban ülve azon medítált: ember az ő helyében tenne-e most egy utazást, egy látogatást a búcsúvételre, haza, abba a kisvárosba, abba a szülői házba, amelynél a *Blokk* jelzésű, a Lemberg-Bécs vonalon minden pályaudvaron, minden vasúti csomóponton megállás nélkül átrobogó katonai különvonatot – egy percre – lelassított, hogy megmutassa a főhadnagynak a szülőházát, hogy ő maga is megnézzé szülőházát, egy katonai különvonat elfüggönyözött ablakán keresztül, a keleti „castrumból”, Galíciából a Lembergben végrehajtott akció lebonyolítása után úton a császárváros felé. „Helga-Elke-Inge”, három nővérenek neve, a ház, amely előtt a *Blokk* jelzésű katonai különvonat lassított, majd továbbszáguldott, anyja, Claramaria aggodással és félelemmel, rémülettel és kétségbeeséssel „áttört” szeretete, mely inkább volt szerelem nagyramenő fia iránt, mint egyszerű és természetes anyai szeretet, és akkor, mintegy az egész csoportkép legsötétebb színeként, legerőteljesebb és ezzel együtt se arcot, se alakot nem ábrázoló „vonásaként”, Claramaria fiára szegeződő tekintetében, Helga, Elke, Inge arcvonásaiban: régen eltűnt apjának a női arcokban „hagyott” vonásai... mosolya? haragja? közönye?, nem: az ismeretlensége tűnt elő, amit nővéreinek arca – akik Claramaria szerint mindhárman apjukra hasonlítottak – még inkább *ismeretlenné* és élettől többé már soha meg nem ismerhetővé tesz, „varázsol”, miközben mégis megmutat *valakit* ebben az ismeretlenségben, egy *idegen* férfit, egy *férfiarcot*, amelynek vonásai *leányainak arcából*, csakúgy mint gúnyos? játékos? vad? fenyegető? elhülyült? búskomor? semmitmondó? -: *tekintete* a fiára néz, őrá, Redl ezredesre, és kérdezi némán: „Félsz tőlem? Nem ismeresz engem. Nem hasonlítanak rám a lányaim, a te nővéreid. Te tudod ezt. Tudod azt is, hogy nem ismeresz, és ezért egyedül vagy a világon. De ettől nem kell félni. A világ, az élet: tele van félelemmel. Ha kimondod azt a szót: ember, akkor azt mondod ki: félelem. Nem kell félni. A félelem nem segít.”

Redl úgy döntött, hogy nem utazik haza Claramariához, Helgához, Elkéhez, Ingéhez. Nem utazik haza, viszontlátni utoljára szülőházát, amelynél parancsára lelassították a *Blokk* jelzésű katonai különvonatot, mely Bécsből Lem-bergbe és Lembergből vissza Bécsbe akadályozhatatlanul robogott át a Birodalom északkeleti tartományain.

Távozott a konspirációs lakásból, amely a Stephans-domhoz közel, a Grünangergasse 12-es számú házában volt, nagy sétát tett, részben magáért a séta kedvéért, másrészt azért, hogy megállapítsa: követik-e, figyelik-e őt? Követték, figyelték. Barner rendőr-főfelügyelő embereit könnyen „felismerte”, noha egyiküket sem látta soha életében, csak azt látta, tévedhetetlenül, hogy detektívek, akik egymást váltva minden lépését követik. Az Evidenzbureau nyomozóit is észrevette, akiket Max Ronge – Conrad von Hötzenndorf parancsára – a nyomába eresztett. Most



már tudták: nem hagyta el a császárvárost, nem törte át a *Blokk* jelzésű katonai különvonattal Galíciában, a Dny észter vagy a Bug nehezen őrizhető, vad tájain, valahol egy kis vasúti átkelőhelyen: az Osztrák-Magyar Monarchia és az Osztrák Birodalom határát, nem törte át különvonatával a határsorompót, nem géppuskáztatta le – „mind egy szálig a határőröket, vámőröket és vasutasokat”, amint azt az egyik pesti lap írta – az őt feltartóztatni akaró tiszteket és katonákat, köztük saját embereit is, nem szökött át Oroszországba, amelynek „ügynöke volt”, amint egy bécsi lapból – *itt* Bécsben, visszatérve Galíciából – megtudhatta. Az Evidenzbureau tisztjei és nyomozói, nemkülönben a rendőrség detektívjei most már tudták, hogy Redl a császárvárosban van, szökést nem kísérelt meg – noha jóval könnyebben megtehetette volna, mint ahogyan galíciai titkosszolgálatának vezetője: Richter őrnagy megtette – (ezt Max Ronge jegyezte meg, amikor Conrad vezérezredestől parancsot kapott: katonai nyomozók kísérik Redl minden lépését, ellenőrizték levelezését – erre Max Ronge egyetértően bólintott, ezt éppen neki nem kellett volna külön parancsba adni, e munkát már megkezdte Ronge ezredes, az evidenzbureau-beli gúnynevé: a „leveles Max”) -, és minthogy Ronge emberei mégiscsak rájöttek, kiderítették, hogy Redl – egy a titkos lajstromból általa már régen kiemelt címen – a Grünangergasse 12-es számú házában, az Evidenzbureau által bérelt konspirációs lakásban tartózkodik, ezért könnyen a nyomába eredhettek, figyelhették minden lépését. Követhették például – a katonai nyomozók legnagyobb terhére – Redl ezredest a nagy építész, Joseph Maria Olbrich építette „Wiener Secession” mauzóleumszerű, az azték piramisok tömbjére emlékeztető épületébe, ahol „vele együtt” nézhették meg Gustav Klimt éppen kiállított új és régebbi olajfestményeit, ez a tárlatnézés – amint az Evidenzbureau katonai nyomozói később Ronge ezredesnek jelentették – igen sokáig tartott; Bamer viszont, aki detektívjeitől szintén értesült a „szinte órákig tartó” tárlatnézésről: később egyszerűen a keretükből kiemelve a vásznakat, minden egyes kiállított festményt szakértőkkel vizsgáltatott meg, megtudni, vajon miért állt oly sok ideig e képek előtt Alfred Redl vezérkari ezredes.

Redl számára Joseph Maria Olbrich „aszték” kiállítási épülete az *anyagi erőnek* koncentrációját, sűrítését jelentette. A színek értelmezését. A *térfogaimat*, a tér eszméjét, külön, kiszakítva abból a nagyobb térből, amelyben élünk, és amelyben – mint egy külön *tér* jele és üzenete a Térben – Olbrich épülete is áll, jelezve és jelentve – legalábbis Redl ezredesnek – a *tér-jelent*, a tér tiszta megnyilatkozását – múltban-jelenben-jövőben megálló és helyén maradó, – ott önmagát és csakis önmagát mutató *tiszta tér* -, bátor és kihívó, energikus és egy tömb-formájában is lendületes, „önkívületszerűen”, *téren túlián térbeli* maga megmutatását: az időnek, a múlt időnek, amely megfordíthatatlan, amely irreverzibilis, amely az emberi életet, akaratot, logikát, emlékezetet, mintegy önmagába visszacsavarva, holmi tárgyként, a *tér nélküli* semmi felé, a halál felé vezeti-vonszolja, mivel a semmi és a vele kapcsolatos – bármilyen, nem csupán emberi jelenségre váró – *megsemmisülés*, népszerűbb nevén, azaz hétköznapiabb – és nem is népszerű -nevén: a halál, noha maga a tiszta *térnélküliség*, nem időtlen is egyszersmind!

Joseph Maria Olbrich épülettömbje, hatalmas térhatásával, nem csupán az anyagi erők összpontosulását, egy tömbbe sűrítését jelentette Redl ezredes számára. Valahányszor megállt az épület előtt, valahányszor belépett annak félelmetes logikával, már-már ördögi geometriával tagolt belső terébe – mintha egyenesen Faustus doktor „dolgozószobájának” épült volna -, mindannyiszor valamiféle térterápián esett keresztül, minden mást elfelejtve, csak a *teret* tudva, csak a teret *érezve*, egy hely szellemét, amelyet ez a tér magába zárt, és vele együtt: kizárt minden mást, ami nem *ez* a tér volt, ám mégis: magába zárta az űrt, az üres helyet, ezáltal a semmit is, csak éppen – ebben rejlett az épület erejének forrása – *időtlenül* zárta magába – mintegy foglyaként – a semmit, a nemlétezését. Az épület királysírokra emlékeztető tömbje, négy négyszögletes, kockaidomú foglalatban: az épület elvágólagosán négyzetezett, négyszögesített, *sarkított* egy-egészétől teljesen különböző, attól *idegen* térformát emel a magasba, mintegy

önmaga fölé: egy bronz-vörösréz ötvözetű, falomblevélzethez hasonlóan kiképzett *gömböt*, ez a gömb tulajdonképpen az épület belső tárlatterének *világítóteste*, ennek a gömbnek a „levélközei”, rései, nyílásai bocsátják be a napfényt, megvilágítva a belső teret és abban a kiállított képeket. Ám ez a gömb forma annyira eltér a sarkossá sarkított épület alap tömbjétől, hogy az ember, aki végiggondolja jelentését e formák végletes különbségének, nem csupán a gömb funkciójára ismer rá, hogy ez a gömb – lámpásaként a belső térnek, mely az épület külső formájához hasonlatosan: sarkosra sarkított, és szöges, élekkel, nagy, mintázatlan falfelületekkel válik ki a *helyből*, sőt válik *el* a helytől, ahol áll, ahová építették-, ez a fémötvözetből kialakított falomkورونا – ez az ércekből való gömbakác – nem csupán világítóteste a tárlattermeknek, hanem: csillagvizsgáló, egy planetárium gömbje is. Ez a gömb a kockatömb fölött: óriássejt, gigantikus gyümölcsmag, méhbeli magzat, embriója a térnek a térben, térbeli magja-magzata a tértől „fogant”, a tértől „viselős” térnek, annak legtökéletesebb formáját, a gömböt *szenvedve el*, alkotója akaratából, alkotójának merész képzeletéből következőleg.

Max Ronge és Barner emberei tehát végignézték az Olbrich-épület – négyszög és gömb egysége – tárlattermeiben, Redl miatt és Redl-lel együtt, Klimt képeit: a *Hygieia*, a *Halál és az élet* (ez is elfért egy 178 x 198 cm olajvászonon!), a *Három életkor*, a *Menyasszony* című festményeket.

Ez a festmény – a *Menyasszony* – akkor még csak vázlat és változat volt, és befejezetlen maradt, de sem Redl, sem az őt kísérő és vele a képeket néző katonai nyomozók és rendőrségi detektívek, akik igyekeztek a tárlatot úgy „megtekinteni”, hogy közben műértők módjára csevegtek a velük együtt szolgálatot teljesítő „hölgyekkel”, Redl derűjét fölkelte ezzel egy pillanatra, „szakmai” derűjét legalábbis; de hát ott, a *Menyasszony* vázlata előtt sem a detektívek, sem a „szolgálatos”, műértő hölgyek, sem maga Redl ezredes nem tudhatták, hogy Klimt soha nem fogja befejezni *Menyasszony* című festményét, amiképpen Mozart sem fejezte be *Rekviem*-jét, mert bár Klimt többször is visszatért ehhez a festményhez, hogy folytassa, 'de 1918-ban hirtelen és váratlanul bekövetkezett halála – vagy más ok már előbb – megakadályozta a mű befejezésében. Redl nem tudhatta meg, mivel már öt éve nem élt, nem szolgált és nem követte figyelemmel Klimt művészetét, a katonai nyomozók és a rendőrség detektívjei, valamint a velük együtt „tárlatnéző” szolgálatra beosztott hölgyek a régen lezárult „Redl-ügy” után – nyilván már csak azért sem, mert elég sok más munkájuk akadt, éppen 1918-ban! -többé nem mentek „tárlatot” nézni, többé nem kísérték figyelemmel a nagy festő életútját, akinek oly sok – de a katonai nyomozók és a rendőrségi detektívek számára akkor mindez már közömbös volt, és parancsot se kaptak rá – köze volt Redl megsemmisült belső világához, egész életéhez, amely ugyanúgy összeomlott, mint néhány év múlva maga a Birodalom.

Redl, immár túl a „térterápián”, megtisztulva a tér által és megerősödve a térben, mintegy mutatva önmagát az őt kísérő katonai nyomozóknak és rendőrségi detektíveknek, az „Opera” étterem felé vette útját, hogy megebédeljen, egykori parancsnokának, Maximilian Freiherr und Landgraf von und zu Hammer-Purgstall tábornoknak jelmondatát követendő: „Gut essen macht munter.” Ekkor egy tiszt lépett asztalához, civilben. Sbinyovszky ezredes volt, Ferenc Ferdinánd trónörökös, hadsereg-főparancsnok parancsörtisztje. Sbinyovszky halk, rendkívül udvarias hangon közölte Redl ezredessel, hogy Ófelsége a trónörökös találkozni akar vele. Indulás időpontja: most azonnal. Az automobil kint várakozik rájuk, az „Opera” étterem előtt. Redl azonnal indult.

Alfred Redl vezérkari ezredest szárnysegéd jelentette be a trónörökösnél. Egy perc elmúltával már Ferenc Ferdinánd előtt állt, és meglepődve látta, hogy a Habsburg-birodalom trónjának várományosa, a Birodalom hadseregének főparancsnoka jóformán elébe siet, és miközben Redl ezredes – ahogyan azt a katonai szabályzat tisztekre nézve előírja azon esetre, ha az uralkodó vagy az uralkodóház tagjai előtt kell megjelenniük – feszes vigyázzban állt és jelentkezett – a

*regula* előírása szerint -, Ferenc Ferdinánd *kezet nyújtott* neki, majd azt mondta halkán:

– Foglaljon helyet, ezredes úr...

Redl mindaddig természetesen nem ült le, amíg Ferenc Ferdinánd állt, de amikor a trónörökös is leült, akkor ő is elfoglalta a helyet, amelyre a trónörökös az imént – szinte szívélyesen – mutatott. Redl tisztában volt azzal, hogy Ferenc Ferdinánd trónörökös, miután a magához rendelt főtisztékkel és vezérkari tisztekkel jelentést tétetett magának a „Redl-ügyről”, körülbelül mit tudhat, mit nem tudhat az egészről és a részletekről, hogy elég ideje volt képet alkotnia az események egymásutánjáról, ha minden egyes mozzanat konkrét célját és lezajlásának egyes szakaszait nem is ismerhette, bizonyára értékelte már a Conrad von Hötzenndorf vezérezredestől, Max Ronge ezredestől és lovag Horst von Thom alezredestől – két utóbbi tiszt az Evidenzbureau legértelmesebb tisztjei közé tartozott -nyert információkat, további vizsgálat tárgyát immár aligha képezhető értesüléseket. Azt azonban nem tudta Redl, hogy ugyanitt, ugyanebben a szobában, néhány órával előbb: Claus von Eckern-Freyberg századost is kihallgatáson fogadta a trónörökös. Eckern-Freyberg közlései azonban átgondolatlanok, kuszák, rendszer nélküliek voltak, különösen az ügynevezett „Worowka-Feinbach-” és a „Langauf-Binder”-üggyel kapcsolatosan, és főleg indulattól túlfűtöttek, ám nem Redl ellen irányult ez a szenvedélyes hangú „jelentéstétel”, hanem sokkal inkább Max Ron-ge ezredes ellen, aki – az Evidenzbureau irányítóit sértő megjegyzéseiért – őrizetbe vette Eckern-Freyberg századost, és az események, az egymásnak sokszor ellentmondó hírek, zavart keltő újságcikkek, homályos jelentések tisztázásának idejére meg is feledkezett róla, és csak nemrég helyezte szabadlábra. A trónörökös hamar elbocsátotta Claus Eckern-Freyberg századost, és csak arra a diszkrét kérésre méltatta őt – információit föl sem jegyezte -, hogy adja tiszti becsületszavát: nem fogja kihívni párbajra Max Ronge ezredest. Claus von Eckern-Freyberg nem tehetett mást, mint becsületszavát adta a trónörökösnek, a hadsereg főparancsnokának, hogy a teljesen indokolt párbajtól – ”ezúttal és utoljára” – eláll, holott ez igen nehezebbre esett, mert segédeit már megkérte: keressék meg – éjszaka kellős közepén – Max Ronge ezredest a lakásán, szólítsák fel arra, hogy nevezze meg a segédeit, a fegyvert – kard vagy pisztoly -, amivel megvívják a párbajt, méghozzá aznap hajnalban, pontosan napfölkeltkor.

És volt még valami, amit Redl ezredes nem tudott: ugyanitt, ugyanebben a szobában, nem sokkal Claus von Eckern-Freyberg elbocsátása és a párbajkihívástól való eltiltása után, ugyanez a nagyúr, Ferenc Ferdinánd trónörökös, a Birodalom hadseregének főparancsnoka, Európa legrégebbi uralkodóházának, a Habsburgoknak jövődöbéli császára és királya és annyi tartomány fejedelme, annyi hercegség hercege, annyi örgrófság örgrófja, akinek „Stammbaum”-ját, messzi, középkori évszázadokba visszanyúló családfáját Redl már kadét korában kívülről tudta, noha ez nem volt kötelező lecke a hadapródiskolában, ez a most őhöz oly leereszkedően, mégis katonásan-férfiasan szívélyes Habsburg-sarj alsó- és felsőkubinyi Kubinyi Kristófot fogadta – és pedig nem a nevezett tiszt kérte audiencián, hanem a trónörökös hívására jövet -, és hosszan elbeszélgettek Magyarországról, Szentpétervárról, egyéb dolgokról, aztán hirtelen Redl ezredesre kérdezett rá a trónörökös, de nem számonkérőleg, nem kihallgatás! jelleggel, csak per tangentem, csak by the way, hiszen tudta: Kubinyi Kristóf évfolyamtársa volt Redlnek a hadapródiskolán, a tiszti akadémián, azután együtt teljesítettek – csapatokhoz vezényelve – szolgálatot, először galíciai garnizonokban, azután Görzben, a Tenger melléken állomásozó, Flottaközvetlen Partvédelmi Örezred tisztjeként. Még arról hallott valamit – ki tudja már, kitől? – a trónörökös, hogy Kubinyi Kristóf nővérének, a szépségéről és extravaganciájáról Bécsben is, Pesten is, az adriai fürdőhelyeken is híres – Valéria főhercegnő szerint: „hírhedt” – Kubinyi Katalinnak annál az érzésnél, amit rokonszenvnek szokás nevezni, talán mélyebb vonzalma, esetleg viszonya is van Redl ezredessel, akit ifjúkorából ismer, akivel gyakorta – sőt udvari pletykák szerint: „sűrűn” – találkozik Abbáziában, Lovranában vagy Quarneróban. A trónörökös természetesen nem célzott Kubinyi Kristóf előtt erre a „liaisonra”, nemhogy egyenesen rákérdezett volna; nem,

katonásan-férfiasan pusztán Redlről alkotott véleményére volt kíváncsi. Ám ekkor Kubinyi Kristóf felállt, vigyázzállást vett:

– Felség, semmit nem mondhatok Redl ezredesről. Redl kamaszkori pajtásom volt, hadapródiskolai osztálytársam, padtársam, akadémiai évfolyamtársam, aztán barátom és jó bajtársam volt a galíciai és a görzi szolgálat idején, ahol barátságunk megszakadt. Hogy többé nem vagyunk barátok, még inkább arra kötelez. Felség, hogy hallgassak arról az emberről, aki valaha a barátom volt, és akiről tudom, hogy most bajban van, amit talán maga keresett magának, amit talán mások hoztak a fejére. Én nem ismerem Redl ezredes jelenlegi helyzetét. Véleményt, a fenti okból, Felség, nem mondok róla. Kérem Felségedet, Redl ezredesről ne méltóztassék kérdezni engem, mert Felséged Redlre vonatkozó kérdéseire nem fogok válaszolni.

Ekkor Ausztria leendő Imperátora felállt, Kubinyi Kristófhöz lépett, és csak annyit mondott:

– Ez a viselkedés méltó önhöz, méltó egy magyar nemeshez, egy magyar katonatiszthez! Szeretem önt, Kubinyi Kristóf! Becsülöm önt. Bár... a „Redl-ügy” súlyára való tekintettel parancsba is adhatnám, hogy *írásban rögzítse* mindazt, amit Alfred Redl vezérkari ezredesről tud!

– Ezzel tisztában vagyok, Felség. De ezt a parancsát megtagadnám. Nincs mit „rögzítenem” Redlről, számomra „Redl-ügy” nem létezik, szóbeli közölnivalóm sincs róla.

– Nem fogok ilyen parancsot adni önnek... már csak azért sem, nehogy parancsmegtagadásért át kelljen adnom önt a haditörvényszéknek!

Nem szabad elfelejtenünk, hogy Kubinyi Kristóf Kubinyi Katalin testvéröccse volt, és ahhoz, hogy az ő „bolond és boldogítóan bolondító” szépséges nővérenek barátjáról, Redl ezredesről – az egykori, *múlt századi* nyáron Kubinyban vendégeskedő Zögling Redlről – ő bármit is mondjon, mely esetleg terhelő lehetne volt barátjára nézve, sorsára még gyorsabb végzetet hozhatna: régi spanyol kínzókamrák sem lettek volna alkalmasak. A trónörökös tisztában volt ezzel. Ezért Kubinyi nővéréről kezdett beszélgetni; szinte mint tiszt egy másik tiszthez:

– ... valamelyik nap a Stallburgban láttam szépséges nővérét... Úgy ül a nyeregben, mint egy műlovarnő! A spanyol iskola legjobb női lovasa, egyáltalán: Stallburg legkitűnőbb hölgylovasa a maga nővére, kedves Kubinyi! Nővére soha nem látogatta meg magát a „magas északon”, amíg maga szentpétervári követségünkön szolgált? Hogy elkápráztassa a cári gárdatiszteket a bálokon, az estélyeken, a lovaglásban?

– Nem, Felség, nővérem mindig délre szeretett utazni, az Adriára, Abbáziába, talán azért, mert a Felvidéken, hegyek között töltötte a gyermekkorát, serdülő leányként magashegységi kirándulásokat tett a Bélái-Kárpátokban, a Krizsán szikláin, a Csorba-tó vidékén...

– Igen... az Adria, Abbázia... dél... Dalmácia... dél... pedig észak is szép... – mélázott a Habsburg trón következő Imperátora. Aztán hirtelen megkérdezte:

– Mondja, kedves Kubinyi, valójában mi történt Ludwig von Hentaller alezredessel meg azzal a szerencsétlen Hugo von Huppert báróval a szentpétervári nagykövetségen?

– Attól tartok, Felség, hogy ez érintené az úgynevezett „Redl-ügyet” is... és arról én más személyek kapcsán sem mondhatok semmit a fenti okok miatt. A tényt tudom csupán: Ludwig von Hentaller öngyilkos lett, amikor a haditörvényszék halálra ítélte Ajvaszovszkij alezredest. Báró Hugo von Huppert egészségi állapotának megromlására való hivatkozással kérte, mentsék fel hivatalából, amit a külügyminiszter úr őexcellenciája engedélyezett is, Huppert tehát, ha jól tudom, hazatért...

– Igen. Hazatért. Redl ki is hallgatta... egy szanatóriumban, állítólag brutális módszereket alkalmazva a nagybeteg Huppert szóra bírására...

– Ezt nem tudom, Felség.

– Üdvözlöm szép nővérét, kedves Kubinyi! Adja át!

Alfred Redl vezérkari ezredes most Kubinyi Kristóf helyén ült, a trónörökös puritánul

berendezett, egymásba nyitható dolgozó- és fogadószobájában. A két férfi – ezt mindketten egy másodperc múlva vették észre – farkasszemet nézett egymással: az uralkodó és az alattvalója szinte ugyanabban a pillanatban szakította ki magát ebből a véletlen-akaratlan szembenézésből, és mindketten az őket figyelő Imperátorra, az I. Ferenc József császárt ábrázoló festményre néztek, ez a nézés is önkéntelen volt, ez is csak egy pillanatig tartott.

– Az ön véleménye szerint, ezredes úr, képes volna a Birodalom fegyveres ereje oly gyors, preventív csapást mérni Szerbiára, amely megelőzné az orosz katonái beavatkozást, és diplomáciai útra terelné az új status quo rendezését? Mi, mondjuk: kárpótlást adnánk, jobb híján, Románia kárára az oroszoknak, Duna-delta, dunai orosz kikötők, Besszarábia, esetleg Észak-Bukovina területén is... Mi a véleménye, Redl?

– Felség, véleményem szerint ezzel elkéstünk.

– Megoldást a balkáni helyzetre vonatkozólag ön mit lát?

– A hadsereg fölkészítését egy gyors mozgósítás és még gyorsabb felvonulás végrehajtására.

– Őfelsége a császár, noha a háborút a Balkánon erélyesen ellenzi, tökéletesen fölkészültnek tartja a hadsereget egy ilyen akcióra...

– De nem az! Őfelsége a császár téved... a hadsereg nem fölkészült, főleg *nem tökéletesen* fölkészült preventív háborúra, Felség!

– Én is így gondolom, Redl... – mondta a trónörökös, ismét Redl szemébe nézve, szinte annak nézésébe villantva a tekintetét, jelezve ezzel azt, hogy észrevette: az ezredes a szavába vágott, de a leendő Imperator nem utasította rendre Redl ezredest. Csak fürkészően nézett a szemébe, az arcába. Csak figyelte. Csak le nem vette róla a szemét.

– Hugo von Huppert báró valóban morfinista, Redl?

– Valóban, Felség.

– Hinnem kell önnek, ezredes, ön az elmúlt két évben számos kémpert vezetett végig, olyanokat, amelyeket előzőleg ön és az emberei lepleztek le: Alexander von Caric, Paul Barstmann, Pietro Contin kémügyében is ön járt el, és ragaszkodott a bizonyítási eljárás után a legszigorúbb büntetés kiszabásához. És köszönet az ön erélyes fellépésének, meg is kapták... Ahogyan Wienchowski őrnagy esetében is: az ön által lefolytatott nyomozás s előbb maga a csapda állítása, a helyszínen való leleplezés... aztán a haditörvényszék előtt a cáfolhatatlan bizonyítékok könyörtelen feltárása és a katonai ügyészhez intézett szavai: „Kérem a vádlottra a legszigorúbb büntetés kiszabását!” Olvastam, emlékszem, Redl, Wienchowski őrnagy kémperére. Mestermunka volt. Azután Marcsenko ezredes leleplezése... neki persze diplomáciai védettsége volt, őt csak kiutasíthattuk Bécsből mint ön által kémtevékenységen *tetten ért* katonai attasét... bár, ha jól emlékszem, ön azt javasolta az óvatos és „fontolható” Urbansky ezredesnek, az Evidenzbureau főnökének, hogy Marcsenko ezredest lehetőleg likvidálni kellene, és nem kiutasítani... így van?

– Okom volt rá, hogy felvessem ezt a megoldást. De Urbansky ezredes *ok nélkül* elvetette. Egyetlen oka lehetett talán... Az, hogy ő: gentleman. De ez nem ok, főleg nem ilyen esetekben. Ez csak „stílus”, jó modor, ebben a munkában csak akkor van helye „fair play”-nek, ha az ember maga dönt úgy, hogy most „fair” lesz, mert az a célravezető.

– Ön szerint a „fair play” ellentéte vagy... alternatívája: a likvidálás volna?

– Ezt nem mondtam, Felség. Ezt Felséged mondta.

– Nem mondtam, Redl, hanem kérdeztem. Na de erre *a* kérdésemre én magam is tudok válaszolni, Redl ezredes. Egyik munkáját olvastam nemrég: „Előírások a kémek leleplezésére bel- és külföldön”. Perfect. De ebben az írásban, ebben az „előírásban”, ha jól emlékszem, Redl, a kémek külföldön történő leleplezésének számos esetét ismertetve, bizonyos helyzetekben, mint „egyedüli lezárását az adott ügynek”, a likvidálást említi. De Galícia, Lemberg az ön szerint *külföldnek* vagy *belföldnek* számít?! Vagy ezt is a „helyzet” határozza meg?! Tudja meg, Redl,

hogy én nem bírálom magát. Csak megkérdeztem valamit, amire magamtól is tudom a választ... mi most: beszélgetünk. Ez is egy „adott helyzet”. Hiszen ha arra gondolok, hogyan járt a végére a Hekailo-pernek, akkor egyenesen meg kell dicsérnem! Egy hadbíró ezredes, a leMBERGI 43-as Landwehr-hadosztály hadbírója sikkaszt! Ön, amikor hírért vette a viszonylag enyhe ítéletnek, megjelent a zárt tárgyaláson, hogy megfenyegetse a bírót elítélő bírókat, miszerint egy bírónak, így ön, ugyebár, megvesztegethetetlennek kell lennie! Akkor is halálos ítéletet kért, vagy csak húsz év szigorított fegyház?

– Halálos ítéletet, tekintettel arra, hogy a vádlott: *hadbíró* volt, Felség.

– És most nemrégiben is, a napokban, szintén Lemberg-ben járt.

– Igen, Felség! Ott jártam.

– És abban a szellemben „járt el” ott *most is*, ahogyan dolgozatában, „Előírások a kémek leleplezésére bel- és külföldön” vonatkozó részeiben ezt „előírta”, ezúttal saját magának... Az imponál nekem magában, Redl, ahogyan elméletének helyességét *a gyakorlatban* igazolja, önmaga és mások számára is... utóbbiakra nézve sokszor, mint legutóbb is, persze végzetesen. Most kérdezek valamit öntől: kért „Statissime” jellegű, sürgős kihallgatást a császár Őfelségétől abból a célból, hogy megpróbálja tisztázni helyzetét?

– Nem kértem, Felség, és nem is áll szándékomban.

– Helyes. Az öreg úgyis cirka két perc múlva elfelejti azt, amit mondanak neki... Maga most miben bízik, Redl?

– Elfogulatlan, szakszerű nyomozást várok az ügyemben...

– De remélem, nem úgy tervezi, hogy ezt az „elfogulatlan, szakszerű nyomozást” saját maga ellen is ön fogja vezetni és irányítani?

– Nem, Felség. Az ember nem lehet egyszerre két helyen...

– Pontosabban – vágott most valami furcsa, keserű, fanyar és sötét derűvel Redl szavába Ferenc Ferdinánd trónörökös – az ember nem lehet *egyszerre* gyanúsított, hogy ne mondjam, vádlott is, és ugyanakkor haditörvényszéki bíró is, vagy, teszem, emlékezve az ön sokoldalúságára: még ügyész is...

– De a „gyanúsított”, a „vádlott”, ahogy méltóztatott mondani Felséged, lehet ügyvéd, a saját ügyvédje, emiatt az a helyzet is tág teret biztosít ahhoz, hogy igenis elérjem az *elfogulatlan*, a *szakszerű* nyomozást, bizonyítási eljárást, és ezzel mintegy részt vegyek annak az ítéletnek vagy annak a felmentésnek meghozatalában, amely velem kapcsolatos.

– Saját védője akar lenni a katonai törvényszék előtt, Redl ezredes?

– Per esetén: föltétlenül, Felség.

– Ebből, önt ismerve, ismerni vélve, csakis arra következtethetek, hogy ezt az ügyet, a „Redl-ügyet”, ezt az „adott helyzetet”: ön is rendkívül súlyosnak tartja. Különben nem vállalná saját védelmét, egyszerűen másokra, például egy ügyvédre bízná a védelmet.

– Annak csak az lenne az eredménye, hogy az egész nyomozati, bizonyítási eljárás, az egész per elhúzódna, nagyon lassan jutna nyugvópontra...

– „Nyugvópontra”... – ismételte a trónörökös Redl ezredes kifejezését. Látszott az arcán, hogy elgondolkozik, talán nem is erre az „ügyre”, erre az „adott helyzetre” gondolt most, akinek alanya vele szemben ült, talán a Balkánra gondolt, talán a haditengerészet fejlesztésére, hogy az adriai flotta ne maradjon beltengeri flotta, hogy lépést tartson a gyarmatokat alapító, saját nemzeti szellemüket távoli térségekbe kiterjesztő olaszokkal, akik valamennyi és igen korszerű dokkjukban, szinte minden só-lyán: csatahajókat, cirkálókat, rombolókat és búvárnaszádokat építenek, olyan ütemben, akkora lendülettel, hogy ez a „flottafejlesztési” verseny az olasz királyság és „Abesszin császárság” és az Osztrák-Magyar Monarchia között kezd hasonló méreteket ölteni, mint az angol-német „flottafejlesztési” verseny, amelynek irányítója, aki a tempót diktálja, aki II. Vilmos figyelmét a tengeri hatalomra, a haditengerészet gyors ütemű

fejlesztésére igyekszik „korlátozni”: Tirpitz tengernagy maga is felfigyelt, és megfigyelőket vezényelt az adriai olasz kikötőkbe. Márpedig Olaszország és Ausztria között, a tengeri hatalomért folytatott versenyben, egyre növekvő diszkrepanciát jelzett a német titkosszolgálat, Ausztriára nézve negative. Ha azonban a Birodalom szárazföldi erői – egy preventív háborúval Szerbia ellen – képesek volnának rendezni saját előnyre a balkáni helyzetet, beleértve ebbe Dalmáciát is, akkor mindjárt más lenne a helyzet az adriai hadiflottánál is, a Birodalom haditengerészetének nem szabna többé potenciális és sajnos tényleges határt, kijelölve ezzel akciórádiuszának szűk körét is: az Otranto-szoros. Ám ennek kulcsa: a Balkán-probléma rendezése. Ekkor a trónörökös szárnysegédje futárpostát hozott be, jelentve, hogy a belgrádi, a bukaresti, az isztambuli követiségek futárja hozta, közvetlenül a Külügyminisztériumból, mivel a futáranyagban s. k. *felbontásra!* jelzésű követi levelek is vannak, amelyek egyenesen Őfelségének Ferenc Ferdinándnak szólnak. A trónörökös – találmomra – kibontott egy pecsétetes kuvertát, beleolvasott. – Igen! A románok azt „óhajtják”, hogy a jövőben Oroszország és Románia bukovinai határa a Szeret folyó legyen... Szazonov külügyminiszter szerint *ezt a* románok direkté „kérik”, majdnemhogy sürgetőleg, erőltetve javasolják az oroszoknak, és így ők meglehet, hogy bele is fognak egyezni... nyilván beleegyeznek, mivel ők maguk „óhajtják”, és nem a románok, akiknek ők sugalmazták ezt az ésszerű és teljesíthető „óhajt”... Mit sugalmazták! Egyszerűen közölték a románokkal mint tény, hogy most ez legyen az „óhajuk” .. vagyis hogy az orosz birodalom határai minél közelebb húzódnak a Monarchia északkeleti határaihoz!

A trónörökös alaposabban újraolvasta a bukaresti osztrák-magyar nagykövet s. k. *felbontásra* jelzéssel egyenesen neki küldött jelentéseit.

– Ha az oroszok továbbra is saját belügyként kezelik a Balkán-problémát, akkor a Balkánon is lesz: Mukden és Port Arthur! Akkor szerezredeink katonái nemsokára hallani fogják a *tűlsó* lövészárokból a kiáltást: „*Goszpogyi pomiluj!*” Redl, maga annyi nyelv mellett, ahogy hallottam, valamit oroszul is ért, igaz? Nos, tudja, mit jelent az, hogy „*Goszpogyi pomiluj!*”? – kérdezte a trónörökös emelt, komor, fenyegető hangon, a levelet már letette, Redl szemébe nézett.

– Tudom, Felség. Azt jelenti: *Uram, irgalmazz!*

– Úgy van! De nem fogok irgalmat ismerni a Balkánon!

A trónörökös a *Balkán* szót olyan hangsúllyal, olyan nyomatékkal mondta ki, mintha a Balkán magát Európát jelentené. És ami azt illeti szemszögéből a Birodalom katonapolitikai érdekeinek és *kései szemszögéből* most már az akkori eseményekre – amelyeknek túlélői nincsenek többé – alig emlékező *utókornak*: Ferenc Ferdinándnak igaza volt, amikor indulatában, éppen csak előbb letéve bukaresti nagykövetének jelentését, összekeverte a Balkánt Európával, és megfordítva, mit sem sejtve arról, hogy alig egy életév múlva, személyesen az ő számára: a Balkán vérpad lesz, s az ő kioltott életéért hamarosan százezrek, majd milliók fognak elesni, elvérezni, hősi halált halni, keleten-nyugaton-délen, négy életéven át, hogy aztán a háborút követő forradalmak – Bécsben, Magyarországon, Münchenben, Kielben, Cattaróban kitört katona- és matrózlázadások – barikádjain, utcatorlaszain további százezrek vérezenek el, látszólag azért a szarajevói kettős pisztolylövésért, amely valójában nem Ferenc Ferdinándot és nem Zsófia hercegnőt, hanem Európát találta el. Szarajevó. A trónörökös már 1913 tavaszán tudatosan készült erre a szarajevói útra, és csupán sok egyéb, hadsereg- és államvezetési munkája miatt bonyolította le 1914 júniusában – utolsó – útját Szarajevóba. Ha az a férfi, aki most ott ült vele szemben, elkíséri erre az útjára, ha az a férfi előzőleg a helyszínre utazva biztosítja azt, és kiszűri a szerb terroristák földalatti vezetőit, és habozás nélkül likvidálja őket az ügynökeivel, akkor Gavriló Princip szerb diáknak – minden személyi bátorsága ellenére – nem lett volna lehetősége arra, hogy a trónörököspár – az I. Ferenc József úton haladó – automobiljának közelébe jusson, már régen, jóval Ferenc Ferdinánd Szarajevóba érkezése előtt: valamelyik börtönben ült volna. „Volna.”

„Ha.” Ha nem Potiorek tábornok biztosítja Szarajevót és környékét, ha nem Potiorek tábornok lett volna személyesen felelős a trónörökös testi épségéért, hanem az a férfi, aki most – 1913 májusában – vele szemben ült, Redl ezredes. „Volna.” „Ha.” A világtörténelem nagy értelmező szótára nem ismeri ezeket a kötő- és módosítószavakat. Az 1913 májusában közvetlenül a tábornoki kinevezés előtt és a kirobbant „Redl-ügy” előtt – mint vádlott és védője egy személyben – álló Alfred Redl vezérkari ezredes 1914 júniusában már nem „biztosíthatta” a Balkánra és ott is a legmegátalkodottabb ellenállási fészekbe, Szarajevóba utazó trónörököst, mert akkor már Redl ezredes – ha nem is a Walhallában, ahol a germán legenda szerint a hősök lelke katonai, zárt formációban várakozik az utánuk következő harcosok lelkére – a bécsi köztemető 79. szakasz 28. parcellájának 38. sírhelyén feküdt. De még most ott ült, és pedig *élve*, a trónörökös előtt, akinek kerek egy éve hátravolt még az életéből, és aki – félretéve a bukaresti, belgrádi, isztambuli osztrák-magyar nagykövetek *s. k. felbontásra, csak F. F. saját kezéhez* jelzéssel ellátott leveleit – most mint *élő* ember egy másik *élő* emberrel, mint egy katonatiszt egy másik katonatiszttel szemben ülve azon gondolkodott, hogy mit kezdjen: 1. Redl ezredessel; 2. a „Redl-üggyel”. Mert ez a két „dolog” most *egy* dolog volt, és a trónörökösön múlt, hogy különválasztja Redl ezredestől – akire még, vélte helyesen, szüksége lehet – a „Redl-ügyet”, amit viszont így, vagy úgy, de sürgősen tisztázni kell: 1. a hazai és a külföldi közvélemény előtt; 2. a Birodalom hadseregének tisztikara előtt, és a helyzet tisztázása után, le kell zárni ezt az „esetet”, akár Redl ezredestől szabadul meg, akár a „Redl-ügytől”, megőrizve magának a mostaninál is nehezebb időkre a Balkán-szakértő Redl ezredest, mindenképpen döntenie kell, már csak azért is sürgős ez, nehogy maga Redl előzze meg, azzal, hogy ő maga dönt: kihallgatást kérve Öfelségétől a császártól? megszökve a Birodalomból? vagy mint vádlott és egyben ügyvéd, egy hosszú és – ezt a trónörökös biztosra vette: éppen Redl által a végtelenségig nyújtható – hazai-külföldi botrányokat kavarázó perben védje meg vagy – ha képtelen rá – veszítse el magát? Helyette nem dönthet Redl a „Redl-ügyben”!

Miközben Ferenc Ferdinánd trónörökös, hadseregfőparancsnok végiggondolta mindezt, egyre az előtte ülő vezérkari tiszt arcát nézve – ez *nézés* volt már, nem figyelés, nem fürkészés -, azokat a mondatokat is megfogalmazta magában, amelyeket szívesen kimondott volna, de az „adott helyzetben” ki már nem mondhatta, sőt megfogalmazta magában Redl válaszait is az ő mondataira. Ez a soha le nem folytatott párbeszéd – a két „katonatiszt” között -a trónörökös fejében körülbelül így és nem másképp hangzott, akár ha Ferenc Ferdinánd és Alfred Redl között valóságosan is lezajlott volna:

„Kedves Redl, én nem tudok döntenie a »Redl-ügyben«. Kérem: döntsön helyettem ön. A helyzetet mindketten világosan látjuk, amiképpen azt is, hogy *ez a helyzet*, ez az »ügy«: nagyon súlyos, nagyon kínos mind a hadsereg, mind a már a lemergi-prágai-bécsi napilapok által kellőképpen fölháborított olvasók, más szóval a hazai és a külföldi közvélemény szempontjából nézve. Természetesen *egy* dolog az, amit a *hadsereg szemszögének* nevezünk, mert ez tulajdonképpen a Birodalom »szemszögét« jelenti, amelynek ön, Redl, magas rangú katonatisztje, és *más* dolog az, amit -most már kénytelenségből – a hazai vagy külföldi közvélemény, tulajdonképpen fumigálható »szemszögének« nevezhetünk.”

Erre a most Redl fejével gondolkodó leendő Imperator a következő választ adta: „Elfogulatlan bírósági eljárást akarok, amelyet szakszerű bizonyítási eljárás előz meg, azt pedig szintén elfogulatlan és szintén szakszerű nyomozás előzné meg.”

„Teljesen megértem önt. Megértem azt is, miért nem akarja, hogy kirendelt védőügyvéd védje önt a katonai törvényszéken a katonai ügyész előtt, hogy miért akarja ön önmagát védeni. Legyünk teljesen őszinték, Redl: nekem szükségem van Redl ezredesre, de egyáltalán nincs szükségem »Redl-ügyre«, még akkor sem, ha a haditörvényszék előtt mint saját bűnperének gyanúsítottja, vádlottja, *ügyvédként*, esetleg ki is vágná magát, és elné a felmentő ítéletet, amit



szívből kívánok önnek, noha azon is sokat gondolkoztam, hogy legyen-e *per* a »Redl-ügyben«, avagy: *per*, nyomozás, bizonyítási eljárás, ítélethozatal, ítéletvégrehajtás etc. nélkül oldjuk meg ezt az »ügyet«, zárjuk le ezt az extrém esetet? Értsen meg: *nem bízhatom magára* az egész nyomozást, a bizonyítási eljárást, az ügyész, a védő, a hadbíró, a maga által nyilván tekintélyes létszámban felsorakoztatott tanúk kihallgatását, *éppen önre*, akinek a hazaárulási peréről lesz szó, ha egyáltalán úgy határoznék, hogy lesz *per*. A perből, Redl, maga, ezt biztosra veszem: kivágná magát, elérné, hogy fölmentsék – *mutatis mutandis* –, mint annak idején a franciák végül is kénytelenek voltak fölmenteni Dreyfus kapitányt, és a rangjától megfosztott tisztet régi rangjába, katonai ceremónia mellett visszahelyezni, ahogyan katonai ceremóniával rangjától korábban megfosztották, tiszti kardjának pengéjét egy gárdista térdén kettétöretve, ért? *kettétöretve* a tiszti kardpengét...”

A trónörökös most arra gondolt, mi volna Redl válasza – ebben az egyoldalú, csak az ő fejében folyó párbeszédben –, és hirtelen a régi görög- és latinleckék jutottak eszébe, amelyeket fűjnia kellett valamennyi serdülő Habsburgnak, hogy aztán – vezényszavakat, ezred-, hadtest-, hadosztály – végül hadseregvezérlést, ehhez stratégiát és taktikát, hozzá a regula előírta vezényszavakat, továbbá geográfiát, térképészetet, offenzív, rosszabb esetben: honvédő, azaz defenzív hadászatot és harcászatot tanulva – oly *könnyen* felejtsék el az ókori holt nyelveket, a görögöt, a latint, mint amilyen *nehezen* sajátították el, persze csak jelképesen, elemi fokon és *minden további tanulmány helyett*; például a csillagászat, az élettan, a vegytan, a növénytan, az állattan – *kivéve a lovakat* – egyáltalán nem szerepelt a serdülő Habsburg-sarjak kemény „házi feladataiban”, leckét önekik, őseredetű dinasztia leszármazottainak e tárgyakban természetesen nem adtak fel – az *uralkodás tudományát*, mi több, *művészetét* tanulták, gyakorolták, hogy kellő időre elsajátítsák. Ezt megkövetelte tőlük az uralkodóház sokkoronás feje, I. Ferenc József, szent nevében a Birodalomnak, kötelmeként a Habsburg-dinasztiához tartozó főhercegektől, koronahercegektől.

És most, miközben egy képzeletbeli párbeszéd kellős közepén Redl „válaszán” gondolkodott, eszébe villantak az egykori görög-latin leckék, házi feladatok. Megfordult agyában, netán Redl – ha nem lett volna egyoldalú ez a párbeszéd, ha valóban *ő* válaszolhatna – egyenesen Menandros sorával válaszolna:

„Hogy pusztulnátok! Áll a munka s nem lehet magára hagynom hazámat miattatok!”

Vagy cinikusabban, ugyancsak Menandrostól:

„Mivelhogy mesterségünk szentséges dolog: egy asztalost akárki sért, nem éri baj.”

De Redl hallgatott, nem tudta, hogy párbeszéd „folyik” közte és a trónörökös között, az utóbbi fejében, ám az ő további sorsáról „folyik” a szó, ezért nem ártana, ha ő maga is „beleszólna”, éspedig fordított szereposztásban, úgy, hogy ő próbálna meg gondolkodni a trónörökös fejével, amint az az övével megkísérelte: kérdés-válasz formájában, de Menandros soránál megakadt.

Két katonatiszt ült most egymással szemben. Egy „koronás katonatiszt” és egy másik: aki három aranycsillagot viselt. Nagyjából egyidősek voltak. Alfred Redl 1866-ban született. Ez – az immár múlt *századi* év – a győzelem és a vereség éve volt a Birodalom történetében. Tegetthoff tengernagy győzelme az Adrián, Lissa szigeténél, Persano olasz admirális jóval erősebb flottája ellen; Tegetthoff zászlóshajója, a *Ferdinand Max* – még régi tengeri ütközetekben alkalmazott, azóta avultnak tekintett – vakmerő ráhajózással: egyszerűen a hajóorrba épített, vasalt zúzó-kossal – archaikus unikornisként – rávitorlázott és belerohant a *Re d'Italia* tengernagy lobogóshajóba, és elsüllyesztette az olasz flotta büszkeségét, amelyet Persano tengernagy nem sokkal előbb elhagyott, átszállt egy páncélozott kazamatahajóra, amiért később hadbíróság elé állították: gyávaság vádjával, az ellenség előli menekülés még súlyosabb vádjával. Ám a Königrätznél harcoló osztrák seregek parancsnoka, Benedek táborszernagy nem volt képes

kivívni a győzelmet a poroszok hadserege ellen, nem volt képes győzni, mint az Adrián, Lissa szigeténél Tegetthoff tengernagy, aki az olasz hajóhad túlerejével szemben is kiharcolta a győzelmet; Benedek tábornagy – amiképpen az 1859-ben Lombardiában, a Pó, Ticino folyóknál vívott ütközetekben, amelyek Solferínóhoz és a szégyenteljes villafrancai békekötéshez vezettek – 1866-ban már arra sem volt képes, hogy kitérjen a vereség elől, hogy a katonák helyébe lépő diplomatákat legalább bizonyos feltételek kikötéséhez szükséges helyzetbe hozta volna; nem: Königrätz, 1866, katasztrofális vereség a porosz hadseregtől. Ez a vereség döntőbb volt, mint Tegetthoff tengeri győzelme az Adrián, Lissa szigeténél. Ebben az évben született Redl. Ferenc Ferdinánd 1863-ban született. Egy „évjárat”, egyazon nemzedék. Két férfi a múlt századból, a XX. század elején.

Redl ezredes eközben arra a régi napra emlékezett, amikor először nyílt alkalma személyesen találkozni Ferenc Ferdinánddal, aki akkortájt tért vissza világ körüli útjáról, amelyet a Rammkreuzer *Kaiserin Elisabeth* fedélzetén tett meg. A világ körüli út Ausztria leendő imperátora számára – férfikorban – éppolyan kötelező volt, mint kamaszkorban az ókori holt nyelvek, a görög-latin leckék tanulása. Ekkor Redl századosi, majd őrnagyi rangban, formálisan még csapattisztként szolgált, először Galíciában, a lemergi, azután, évekkel később, a görzi garnizonban, a Flottaközvetlen Partvédelmi Örezred tisztjeként, ténylegesen azonban már ekkor is mint hírszerző és elhárító tevékenykedett – immár az Evidenzbureau állományában -, noha ezt tisztársai közül csak kevesen sejtették. Úgy látszik, Ferenc Ferdinánd tudta mégis. Különben miért ajándékozta volna éppen egy Redl nevű tisztnek hajónaplóját, amikor a csapatoknál látogatást tett? A trónörökös bizonyára nem emlékezett arra a másik, arra a régi csapattisztre, arra a tizenkettő-egyutcat századosra, akinek könyvét – névével és dátummal – ajándékozta, még a „múlt században”. Vagy ellenkezőleg, mégis, sőt nagyon is emlékezett volna rá? *Tagebuch meiner Reise um die Erde 1892-1893*, afféle hajónapló, „Logbuch”, javított és kiegészített Hölder-féle kiadás, sok illusztrációval, 1896-ban. Ferenc Ferdinánd nem szeretett utazni. Prágában „szolgált”, ott vette hírért Rudolf koronaherceg tragikus halálának. Öfelsége I. Ferenc József azonnal Bécsbe rendelte, kinevezte a *Nádasdy gróf* 9. számú cs. és kir. huszárezred parancsnokának, később a – már halott trónörökös nevét viselő – *Rudolf trónörökös* 19. cs. és kir. gyalogezred parancsnokává nevezte ki, haladván ez úton, ezen a parancsnoki úton – hadgyakorlatról hadgyakorlatra, mindig újabb és magasabb katonai kitüntetések birtokába jutva az új trónörökös, valahányszor, márpedig ez mindig így történt: a *kékek*, a saját csapatok, megsemmisítették a *pirosakat*, az ellenséges, képzeletbeli erőket, egyelőre: képzeletbeli csatatereken –: a trón, a Birodalom Imperátorának legmagasabb méltósága felé. Más volt ő, mint a „tengerész” Miksa, és jellemében-képességeiben-kedélyben is különbözött Rudolftól, aki nem volt a szó leonidászi vagy római légióparancsnoki értelmében igazán „katonás”, hiszen a szeszélyes, a kiszámíthatatlan, a költeményeket író magashegységek és tengerpartok és tengerszigetek között folyton utazó, úton lévő Erzsébet, a szépséges Sissi fia volt. Ferenc Ferdinánd ha nem is volt maga a földre szállt hadisten – mint például „Custozza oroszlánja”, Albrecht főherceg -, mindenesetre Rudolfnál „katonásabb”, magatartásában militánsabb és politikai koncepcióiban is: kombattánsabb volt, mint a *reformer* Rudolf. Jellemük egyben mégis hasonlított: amiképpen Rudolf – már nős királyfiként – egy rangban öhozzá semmiféle toleranciával nem mérhető Vetsera Máriával lépte át ama határt, amelyet élet és halál között őriznek – amíg lehet – az emberek, akképpen Ferenc Ferdinánd is mélyen rangon alul nősült, amikor feleségül vette Zsófiát, Ausztria Imperátorának, a káplári keménységű és puritán I. Ferenc Józsefnek minden fenyegetőzése, tilalma ellenére. Ezt az évtizedek óta uralkodó Imperator soha nem bocsátotta meg Ferenc Ferdinándnak. Megfeledkezett arról, hogy ő maga is rá nagy befolyással bíró anyjának, Zsófia hercegnőnek tanácsa ellenére nősült, ama régi, szép, múlt század derekán kelt és telt időkben, hiszen a bajor Wittelsbach királyi családból – anyja tervei

szerint – neki nem Erzsébetet, a már ifjúkorában is szeszélyeiről, szélsőséges kedélyéről, mélabússágáról és kitörő, tomboló – bizony botrányos – jókedveiről híres Sissit kellett volna megkérnie, eljegyeznie, majd feleségül vennie, hanem a nővérét. Ám ebben az egy dologban I. Ferenc József ellentmondott szigorú és rajongva szerető és szeretett édesanyjának, Sissit választotta, akiben pedig, mint fiáért rajongó anyja megjegyezte, és amint azt később I. Ferenc József mind férjként, mind családapaként maga is tapasztalhatta: igen sok felszíni és sajnos, mint kiderült később, még több lélekmélyi hasonlóság mutatkozott az „örült Ludwighoz”. „Örült Ludwig”, akire Sissi hasonlított, Caracalla és Caligula mintájára – noha Ludwig egyáltalán nem volt epigon, utánzó: veszedelmesen eredeti ötletei voltak – megépítette München helyén a maga Rómáját, ezt a komor, bajor „Rómát”, és megépítette München mellett Nymphenburg kastélyát, szobrokkal, szökőkutakkal, fasorsétányokkal tele, Nymphenburgot, amit a Wittelsbach királylányokat kérő ifjú Habsburg császár józan és erélyes és végtelenül erkölcsös, vallásos anyja, Zsófia főhercegnő egyszerűen Szodoma és Gomorra városokhoz hasonlítva „kék bar lángnak” nevezett, és nem is tévedett, Ludwig, az „örült”, mélabús természetű volt, és egy spanyol táncosnőt szeretett egész életében, a Lola Montezt, aki meztelenül táncolt Nymphenburgban, és állítólag vagy szadista volt, vagy mazochista, vagy egyszerre mind a kettő, és ezeket a romlásba lehúzó tulajdonságait mind átruházta „örült” Ludwigra is, ugyanúgy, mint a bujakórságát, ahogy akkoriban a vérbajt, a szifilisz, a luest és a neurolueszt nevezték. Zsófia királyné szörnyű szavai az „örült” Ludwig magánéletéről – Ludwignak *csak* magánélete volt, uralkodói „munkakörét” miniszterekre ruházta át -, a Nymphenburgban fényes nappal mint éjszaka folyó orgiákról: nem riasztották el az ifjú Imperátort, és igenis megkérte Sissi kezét – Erzsébet arcának szép vonásai: baljós hasonlóságot mutattak „örült” Ludwig arcvonásaival, de hát egyvérek voltak végül is -, és eljegyezte és feleségül vette, és Bécsbe, a Burgba hozta. De mintha hajlottabb korára megfeledkezett volna erről: mélységesen megvetette fiát, Rudolf koronaherceget, nem is annyira az abszurd „reformjaiért”, hanem azért, mert egy Vetsera Máriába szeretett bele. „Hogy lehet ez?!” – kérdezte nemegyszer I. Ferenc József, de senki nem tudott erre a kérdésre válaszolni, senki nem merte a császár fülébe sügni: Felség, a szerelmi szenvedélynek nincsen oka, a szerelem, a szenvedély: oka önmagának, nincs további magyarázat. Rudolf – „szabósegédhez méltó” öngyilkossága után, ahogyan Őfelsége I. Ferenc József minősítette fiának és szeretőjének meyerlingi „művét” – Ferenc Ferdinánd trónörökös is kétségbeesett lépésre szánta rá magát: rangon alul nősült – 1900. július 1-én, morganatikus házasságkötéssel -, elvette Zsófiát, azt a chotkowi és wognini Chotek Zsófia grófnőt, aki bár ősi cseh nemesi családból származott, de a család csupán 1702-ben emelkedett bárói rangra, csak 1723-ban jutott *cseh* grófi címhez – és címerhez -, majd 1760-ban a Chotek család megkapta a magyar indigenátust is. Egy cseh grófnő mint a Habsburg-trón örökösének hitvese... egy egyszerű „várgrófnő” a Burgban! – így I. Ferenc József császár és király, akit Ferenc Ferdinánd, bizalmasainak körében, „castellanus” néven szokott emlegetni: melynek jelentése a középkorban várnagy, várparancsnok volt. Ez a szörnyű „cembal d'amour” örökké zengett a császár fülében, de nemcsak a fülében, hanem a cézári centrosoma – vezértest, iránytestecske – sejtszerveiben is, az „agg castellanus”, egy napjalebukó Birodalom „várnagya”, akár a Burgban, akár Schönbrunnban, akár Bad Ischlben, került Gräfin Sophie Chotek társaságát, mert gyanította, hogy a „comtesse” Chotek nő okozta kínzó betegségét – chasmus -, a görcsös ásítást ideges alapon. A morganatikus házasság megkötésekor I. Ferenc József császár és király – a Birodalom „castel-lánusa”, ez a veterán „várnagy” – a cseh grófnőt Hohen-berg névvel örökös hercegi rangra emelte, de bizalmasának, Auffenberg altábornagynak rendületlenül csak mint „cseh várgrófnőt” emlegette, aki Chotkowából és Wognin-ból – Ferdinánd szenvedélyével csak játszva – egyenesen a Burgba „szállásolta be” magát, aki csillagkeresztes és palotahölgyekkel jour fixekre jár, hogy ott költők, festők, filozófusok társaságában szoktassa önmagát az örökös

hercegnői címhez, el-ellátogat árvaházakba, meg Ingyentej-egyesületekbe, azért, hogy hallhassa új nevét: Hohenberg hercegnő. Elég sok árvaház van a Birodalomban ahhoz, hogy a „cseh várgrófnő” elhiggye végre, már nem az, aki volt, hanem Hohenberg örökös hercegnője.

Ferenc Ferdinánd, mintha nem is létezne és nem is várna sürgős megoldásra a „Redl-ügy”, olyan hangon szólt most Redl ezredeshez:

– Találkozott maga, Redl, a balkáni háborúk idején a londoni Külügyi Hivatalból az ottani dolgokat a helyszínen inspektálni oda küldött Sir Edward Greyjel?

– Nem találkoztam vele, Felség. Az első balkáni háború idején Sir Edward Grey volt Konstantinápolyban a brit különmegbízott, de ritkán tartózkodott a nagykövetség épületében, sajátos szokása volt: hogy a Boszporuszban horgonyzó vagy éppen a Fekete-tengerre, máskor meg a Márvány-tengerre, megint máskor a háborúban ugyancsak érintett görög szigetes-tengerre ki-kifutó *Cardiff* cirkálón lakott, ott rendezte be irodáját, ott fogadta az ügynökeit. – A nagy európai háború után, amikor a Monarchia egyes országai és koronatarományai egymás után, egymással versengve nyilvánították trónfosztottnak a Habsburgokat és ezzel együtt független államnak önmagukat, ez a brit cirkáló vitte – fogolyként – száműzetése szigetére, Madeirára: IV. Károly magyar királyt, aki már előzőleg Ausztriából mint császár elűzetett, és aki azon az atlanti szigeten alig néhány hónap múlva megboldogult. Ezt azonban sem Ferenc Ferdinánd, sem Redl ezredes nem tudta meg soha. Így tovább beszélgettek Sir Edward Grey brit diplomatáról, aki egy brit csatacirkálón rendezte be irodáját, és a cirkáló fedélzetéről kísérté figyelemmel a balkáni fejleményeket, az orosz be- vagy nem-beavatkozást, a Monarchia lépéseit, Szerbia, Bulgária, Törökország, Görögország, Macedónia, Albánia sorsát, latolva-mérlegelve egy esetleges brit haditengerészeti felvonulást a forrongó térség tengerein, elrettentés céljából.

– Kitűnő a memóriája, Redl. Ezt maga a megtestesült „emberi memória”, Max Ronge is elismerte magáról...

– Megfigyelés alatt tartottam a *Cardiff* cirkálót. Török, bolgár, görög halászhajókon volt néhány fizetett emberem, ezek jelentették, hol horgonyoz éppen, vagy melyik „kis balkáni tenger felé” hajózik a *Cardiff* és fedélzetén Sir Edward Grey, a brit „Balkán-szakértő”. Egyébként a második balkáni háború idején Sir Edward Grey először Bukarestben, azután Belgrádban teljesített szolgálatot mint a brit ügyvivő, valójában ő volt Nagy-Britannia különmegbízottja az egész Balkánon, és szkeptikus jóslatokba bocsátkozott... nem is egyszer... a Monarchia balkáni hegemoniáját illetően...

– És most maga, Redl, hogy személyes sorsa végzetesre fordult, utólag osztja, nyilván egyetértőleg osztja a brit „Sir” szkeptikus jóslatait a „Monarchia balkáni hegemoniájával” kapcsolatban?! – kérdezte, Redl szavába vágva, nyers, éles hangon a trónörökös.

– Soha nem kevertem össze a Birodalom történelmi sorsát a saját egyéni sorsommal, Felség. Csak éppen teljes mértékben azonosítottam magam a Birodalom minden valóságával, összes lehetőségével, a Balkánon és a Balkánon kívül is... Azonosított a Birodalommal a szolgálat, Felség.

– Attól tartok, Redl, hogy rövidesen föl fogják menteni magát e szolgálat alól... de térjünk vissza Sir Grey missziójára... vagyis arra, hogy ön szerint mi a valószínű angol reakció egy esetleges preventív háborúra vagy akár csak egy büntetőexpedícióra Szerbia ellen?

– Elégedettek lesznek a britek, azt hiszem.

– Ezt hogyan érti?

– Elégedettségre az fog okot adni a briteknek, hogy a Birodalom hadserege, noha erre képesnek érzi magát, nem képes egy Szerbia elleni, valóban gyors és az orosz katonai felvonulásnak *elébe vágó*, a szó klasszikus értelmében vett preventív háború sikeres megvívására. Vagyis elégedettségük oka a Monarchia katonai kudarca, legalábbis katonai megtorpanása lesz...

– mondta Redl elgondolkozva. Azon a kifejezésen, hogy „a szó klasszikus értelmében vett

preventív háború”: különös, csaknem ironikus nyomaték volt Redl hangjában. Clausewitz, Gneisenau, Scharnhorst, Montecuccoli, Jacques de Guibert, Henry Humphrey Evans Lloyd műveire gondolt, ezek a könyvek alkották Redl könyvtárát, s noha ott őrizte a Ferenc Ferdinánd trónörököstől még csapattiszti szolgálata idején kapott könyvet is: „Tagebuch meiner Reise um die Erde 1892-1893”, sőt el is olvasta a leendő Imperator „hajónaplóját”, mégsem a fent sorolt könyvek polcán tartotta, hanem különböző útleírások között, amelyek népszerű kiadásban jelentek meg, és Redl – pihenésképpen – olykor lapozgatta őket. Az ironikus hangsúly, az önironikus nyomaték a kifejezésen: „preventív háború”, tulajdonképpen egy ki nem mondott mondatot rejtett-leplezett: „Felség, én, Redl ezredes, mind a Balkánon, mind Galíciában, mind az Adrián: immár évek óta folytatom és irányítom a Birodalom »preventív háborúját« a Birodalom külső és belső ellenségeivel szemben.” A trónörökös figyelmét elkerülte mind az ironia, mind az önironia. Tovább kérdezett, tovább kombinált.

– Miért lennének „elégedettek” a britek, ha mi, ahogy kifejezte magát: kudarcot vallanánk egy balkáni preventív háborúval? Hiszen az mindjárt az orosz katonai beavatkozást vonná maga után...

– Úgy van, Felség! Az pedig: közvetlenül a brit beavatkozást vonná maga után a Balkánon, esetleg Görögország és Albánia meg a szandzsák vasút ürügyén, még az adriai vizekre is fölvonulna a Home Fleet.

– Nos, Redl, tegyük fel, így lenne... Mit gondol, egy ilyen katonai helyzetben a német hadsereg Grönlandon fog partraszállási gyakorlatokat végrehajtani? És a német flotta megint Kamerunban vagy Tsingtauban vagy ezúttal éppen Cape Hoorn körül fog keresni magának leküzdendő célokat?

– Nem gondolom, Felség, hogy a német hadsereg és a német flotta valaha is, bármilyen helyzetben is: távolodnék attól a térségtől, ahová éppen közelednie célszerű...

– Vagyis!? A Német Birodalom beavatkozik a Balkánon a Monarchia oldalán... az orosz offenzíva ellen, s ha kell, a Home Fleet ellen is!

– Kétségtelenül, Felség. És ez akkor európai háborút jelent már, amelyre a Monarchia hadereje, flottájáról nem is szólva, még kevésbé minősíthető felkészültnek, mint egy Szerbia ellen végrehajtandó preventív háborúra.

– Max Ronge megjegyezte magáról, Redl, hogy maga folyton angol lapokat olvas, a Timest bújja! Igaza volt Ronge ezredesnek! Maga anglofón, maga anglofil... maga azt hiszi magáról, hogy egyedüli ember a hadseregben, aki képes arra, hogy megítélje a balkáni helyzetet! Gőgös ember maga, Redl... Max Ronge azt mondta nekem, Redl, hogy maga *rólam* is vezetett dossziét!

– Ez nem igaz, Felség! Max Ronge talán nem is rosszindulatból mondta ezt. Egyszerűen feltételezte, mert ő mindent feltételez. Kérem, Felség, szembesítsen Ronge ezredessel, bizonyítsa be az állítását!

– Könnyen meglehet, Redl, hogy erre a szembesítésre hamarosan sor kerül!

– Állok elébe, Felség.

– Miért nem él együtt a feleségével?

– A feleségem súlyos beteg. Svájci szanatóriumban él évek óta. Ober-Engadinban. Magashegységi levegőre van szüksége.

– És egyszer sem tudott odautazni, meglátogatni a beteg feleségét? Nem volt ideje, ezredes?

– Nem volt időm, Felség.

– De arra volt ideje, hogy a szintén „súlyos beteg” Hugó von Huppert követségi első tanácsost „meglátogassa” Konstantin professzor szanatóriumában!

– Kihallgatni mentem őt, nem meglátogatni. Alapos gyanúm volt arra...

– Hagyjuk ezt! Maga dossziét vezetett *énrólam*, éspedig közvetlenül Öfelsége titkos parancsára! Tagadja ezt?

– Ez nem igaz, Fenség. Ellenben Felséged hitveséről, Chotek Zsófiáról *valóban* vezettek dossziét az Evidenzbureau-ban, *valóban* Őfelsége parancsára, mivel, szó szerint idézve Őfelségét: „Sophie Chotek? Ebenbürtigkeit! Grófnő! Ferdinánd nem veheti el! Gräfin Chotek rangja az Udvarnál mindössze annyi, hogy Izabella főhercegnő *udvarhölgye! Nem egyenlő születésű* nőt Habsburg trónörökös nem vehet nőül! Ha kell: kompromittálják Gräfin Sophie Chotek önagságát! Ha kell... Ha kell...”, ezt a régi feljegyzést, amelyet elfektettek az Evidenzbureau páncélszobájában, *valóban* olvastam jómagam is. Az úgynevezett „Gräfin Sophie Chotek”-dosszié felvételével és vezetésével éppen az efféle „ügyekhez” már akkor is mindenkinél jobban értő Max Rongét bízta meg Urbansky, aki akkor az egyik osztály élén állt... Őfelsége tőle kérdezte, ki volna erre a súlyos és szigorúan bizalmas dologra, mert Őfelsége „dolognak” nevezte Gräfin Sophie Chotek életét... ki volna a legalkalmasabb ember? Max Ronge volt a legalkalmasabb. Akkor, azt hiszem, százados vagy legfeljebb őrnagy lehetett... Ez az igazság, Fenség! És most már az is tény, hogy Felséged előtt erről Ronge hallgatott!

– Köszönöm, Redl, ez egyenes beszéd volt – mondta komor arccal, elsötétült tekintettel a trónörökös, miközben I. Ferenc József Imperator képére nézett. Eltört egy grafitceruzát, amellyel addig játszott. Véletlenül-akaratlanul törte el, ő maga hajolt le érte, megelőzve Redl ezredest, aki a hadsereg-főparancsnok, a trónörökös kettétört ceruzájának két darabját föl akarta venni a szőnyegről. A két férfi, a két katonatiszt, miközben a kettétört ceruzáért lehajoltak, megérintették – véletlenül – egymás kezét, és mind a kettő hirtelen mozdulattal rántotta vissza a kezét ebből a kényszerű-akaratlan „érintésből”.

– Ön, ezredes, ön... igazán nem nősült „rangon alul”, ami azt illeti... Igaz?! Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz baronessz nagyon régi, kékvérű ősök sarja...

– Nem egészen így van, Fenség... tulajdonképpen egyik ősének katonai érdemeiért kapták a birtokot, a rangot Felséged egyik ősétől...

– Igen... – nevetett Ferenc Ferdinánd... – „armális nemesek”. No ja... De hát, Redl, maga, illetve a maga apja, nagyapja, dédapja, ükapja, szépapja, a maga anyja, nagyanyja, dédanyja, ükanyja, szépanyja: még csak „armális” nemes sem volt! Tehát maga igenis jól házasodott! De hát ez, hogy úgy mondjam, privát szerencse, esetleg a *maga* extra *esetében* privát balszerencse, semmi közöm *hozzá*. Különben ön szerint a Szerbia elleni büntetőexpedíció, vagyis egy esetleges balkáni preventív háború vezetésének mintegy *alternatívája* volna egy, ismét csak esetleges, preventív háború Olaszország ellen, ahogyan azt Conrad, öelötte meg Auffenberg hajtogatták mániákusán, mindig Albrecht főherceg szellemét idézve?

– Alternatívája lehetne, Fenség, főleg elméletben. De gyakorlati következményeiben: még nagyobb kudarccal, esetleg katasztrófával járna együtt a Birodalomra nézve! És, engedje meg Felséged, ezt én *nem* az angol sajtóból „tudom”, ahogy Max Ronge véli, hanem *ez az én* személyes meggyőződésem!

– Maga, Redl, egyszerűen, mert ennyire egocentrikus az egyénisége, igen, egyszerűen a saját sorsát, amely „megfeneklett”, „noha maga jó egynehány „homokzátonyról”, kívárva, ugye, tengerésznyelven szólva, a dagályt, lehozta a hajóját *élővízre*, és tovább „navigált” saját sötét és zavaros „vizein”... maga egyszerűen a saját sorsát oktrojálja rá a Monarchia, a Birodalom „sorsára”, de ne feledje, hogy a Birodalom sorsa *nem* Redl ezredestől függ, aminthogy, ez az előérzetem, most már Redl ezredes saját sorsa sem Redl ezredestől függ! *Per nota bene!*

Megint a régen és felszínesen megtanult latinleckék emléke suhanhatott át a trónörökös agyán, mert szinte szeretettel, legalábbis szánsalommal nézett Redlre.

– Tudja, ezredes, hányszor eljátszottam gyermekkoromban kis ólomkatonákkal, játék ágyúkkal a königgrätzi csatát? Ó! És hányszor megnyertem! Terepasztalon... Prinz Eugen ütközeteit is eljátszottam... Régen volt. Az a véleményem, hogy az európai nagyhatalmak rá akarják kényszeríteni Ausztriára a balkáni konfliktust! Esetleg még a porosz vezérkar is számol

ezzel... No de mi lehet erre részünkről az egyetlen lehetséges válasz, Redl, ha nem az, hogy tényleg és hosszú távra mi magunk a dolgok elébe vágva rendezzük a Balkán-konfliktust? Mondja, Redl, mikor gyónt maga utoljára?

- Pontosan nem tudom, Felség. Talán a hadapródiskolában...
- Igen?! – nevetett a trónörökös – ... no és ott mit gyónt meg?
- Nem emlékszem, Felség! Talán valami apró vétket...
- Valami *hálótermi* vétket netán?
- Nem emlékszem, Felség.
- És azóta nem gyónt?
- Nem gyóntam azóta, Felség.
- Adja tiszti becsületszavát nekem, hogy nem hagyja el a Birodalom fővárosát!
- Nem állott szándékomban elutazni, Felség. De ha becsületszavamra kéri erre: adom rá. Nem

utazom el Bécsből.

– Helyes. Akkor utasítást adok a vezérkarnak, az Evidenzbureau-nak és az ügybe teljesen fölöslegesen belekevert rendőrségnek is, egyenesen a belügyminiszternek, hogy ne vegyék őrizetbe önt! Végeztem, Redl. Leléphet! Távozzon... most... elmehet... – tette hozzá halkán, elgondolkozva Ferenc Ferdinánd trónörökös, hadsereg-főparancsnok. Redl vigyázzba vágta magát, hátraarcot csinált, és elhagyta a trónörökös fogadószobáját.

Nem, Redl ezredes többé nem hagyta el Bécset, sem léghajón, mint Leon Gambetta Párizst, sem automobilon, sem vonaton, sem különvonaton, sem vándorcirkuszhoz csatlakozva, mondjuk mint mesterlövész vagy lovas akrobata, sem gyalogszerrel. Holott dolga lett volna éppen: Albina Sabina Seymour üzent neki, hogy a Chiem-tónál, a „bajor tenger” partján tartózkodik, ha kell, egy hétig is vár ott – Hotel Traun -, mindennap áthajózik – az első reggeli gőzössel – a Herrenwörth-szigetre, hogy egy órát időzzön a VIII. században alapított bencés kolostort övező fenyves ligetben, aztán egy órán át „elnézegeti” II. Ludwig hírhedt kastélyát, majd a déli gőzhajóval átkel a Frauenwörth-szigetre, ahol szintén egy, a VIII. században alapított bencés kolostor előtt fog sétálni-szemlélni, esetleg megnézni a halászkunyhókat is, azután az esti hajóval visszatér a Traun Hotelba. Redl e szigetekken, e helyek bármelyikén a „bajor tengeren” mindenképpen megtalálja őt. Az ezredes nem utazott a Chiem-tóhoz, noha még mint ifjú tiszt bejárta, szerette és azóta is emlékezte, vágyta viszontlátni a „bajor tengert”, Herrenwörth, Frauenwörth szigetét, a Prien patakot, a Hochplatte, a Hochgern, a Hochfellen másfél ezer méter magas, sziklás-szirtes, hó-fedte csúcsait, a tavat övező, ködben úszó fenyves szálerdőt. Pedig – villant át Redl agyán az ötlet – egy ilyen kis utazás a Chiemsee, a „bajor tenger” vidékére afféle célt is szolgálhatna, mint a vívásban a *chiamata*, vagyis az a bizonyos látszólagosan fedezetlen rész, amely arra szolgál, hogy az ellenfél téves támadásra vezettessék. Ám most mégsem volt kedve „vívni”.

Alfred Redl vezérkari ezredes nem is sejtette, mennyire kimerítette a trónörökös a vele folytatott – zenei nyelven: staccato-ostinato – „beszélgetés”, nem is szólva arról az egyoldalú „párbeszédről”, amelyben Ferenc Ferdinánd hol a saját fejével, hol Redl fejével igyekezve gondolkodni-mérlegelni, maga volt kénytelen saját ki nem mondott — rangjánál fogva ki sem mondható – kérdéseire válaszolni is Redl – vagyis a *kérdezett* – helyett. Maga Redl frissen, erőteljesen távozott a trónörököstől, és ennek az erőnek magva, központja, gyújtópontja – paradox módon – a rezignáció érzése volt, a *semmi* kézzelfoghatósága és a magabiztos érzés, hogy a valóságra nem mint valóságra, hanem mint lehetőségre gondoljon az ember, rezignáció, de ez mintha az öröm borzongása lett volna, a befejezés és a befejezettség tudata, sőt öntudata, miközben az *akarat* immár „súlyban”, pihenjben állt „örséget” egy olyan belső „helyen”, amely amúgy is őrizhetetlen, amely hely őrsorompójának átlépéséhez nincsen se jelszó, se az őrséget a jelszó tudása nélkül is az érkező jövevény bebocsátására kényszerítő, magasabb parancs. Redl

rezignációja, ha ez a helyes kifejezés aznapi hangulatára, maga volt a feloldottság, egy érzés, amit életében most először érzett: szinte kedves volt önmagához, szinte szerette önmagát, szinte elfelejtette önmagát és *mindazt*, ami mindeddig: erővel és fegyelemmel arra kényszerítette őt, hogy igenis és folyvást: emlékezzék önmagára, azzal a nem is zavaró belső távlattal, viselkedésében eleve meg-megjelenő distanciával, mintha saját emlékezetével saját magára mint *idegenre* emlékezne.

Azt pedig még kevésbé sejtette a rezignáció örömteljes és annyi mindent, bárha lassan is: a szívben, a testben mégis megmozgató magányos mámorában, hogy miközben ő a trónörökösnél tartózkodott és „beszélgetett” vele „önmagáról” – noha ő szótlanul mondta a magáét – és csak úgy – mint katonatiszt a katonatiszttal – „balkézzől”: a Birodalomról is, amelynek sorsáért, bátor ki-ki a maga módján, de mindketten felelősek voltak, mindezzel egy időben alsó- és felsőkubinyi Kubinyi Katalin a vértanúhalált halt Rupprecht lovagnak szentelt templomban, Bécs legrégebbi templomában – zsámolyon térdelve – őérette imádkozott. Meglepődött volna Redl, ha tudja, még inkább, ha láthatja is ezt a térdeplő nőt, aki őérte fohászkodik-fogadkozik, küld imát a Mindenhatóhoz, hiszen – ahogy Redl Ferenc Ferdinánd egyenes kérdésére egyenesen válaszolta: emlékezete szerint utoljára a hadapródiskolában vagy legkésőbbben mint kadét gyónt meg és kapott vétkeiért, ott helyben, a kaszánya lelkészétől föloldozást. Redl régen gyónt, Katalin, aki már nagyon régen nem imádkozott, most a mártír Rupprecht keresztes lovagról elnevezett templomban őérte mondott imát, amelyhez a megszokott szavak helyett maga talált ki új szavakat, jóformán magában beszélt. A zsámolyra – miután könnyed mozdulattal keresztet vetett, a szenteltvíztartóba mártott ujjbeggyel megérintette homlokát, aztán azt a testtáját, ahol a köldököt viseli az ember, majd bal, majd jobb mellét – még csak letérdelt valahogy, és ott el is helyezkedett, mint aki sokáig nem akar fölállni onnan, de még a Miatyánk sem jutott az eszébe, annyira ideges volt. Csak a tartása volt rendkívül ünnepélyes, a szavakat hadarta, a szeme megtelt könnyel, képtelen volt arra, hogy bemutassa és bevallja Istennek önmagát, hogy kicsoda ő, és miért imádkozik, könyörög, oly sürgősen és sürgetően:

*Teremtő Istenem, irgalmazzál!*

Itt mindjárt meg is akadt, de nyomban folytatta – hirtelenjében németül -, nehogy a Mindenható észrevegye imájának önzően őszinte fölszólító jellegét, melyben nem volt alázat, se magába szállás:

*Es gibt kein Scheitern ohne Hoffnung – keine Finsternis ohne Stern –keinen Sturm ohne rettenden Hafen* Katalin nyomban észrevette, hogy ilyen imával jóformán magát Istent figyelmezteti az isteni kinyilatkoztatásra. Ezért rövid szünet után folytatta:

*Liebe kennt keine Grenzen...*

Ez meg úgy hangzott, mintha nem csupán emlékeztetné Istent bizonyos, Krisztus által kimondott ígére, hanem egyenesen kioktatná a Mindenhatót olyan dolgokról, amelyeket csakis Őtőle Magától tudhatnak az emberek. Folytatta tehát kétnyelvű imáját, jól tudván, Istennek tolmácsra

– emberi nyelvek között – nincsen szüksége, lévén számára azok *egyek*: könyörgő bejelentése, jelzése annak, hogy élnek, és kérése a kegyelemnek, amiért úgy éltek, ahogy éltek:

*Gott ist immer grösser als wir Menschen, auch grösser als unser Versagen. Leben ist starker als der Tod.*

De Katalin éppen az utolsó mondatban nem volt egészen bizonyos, pontosabban: annak bizonyosságáról nem akart

– imája meghallgatása révén – bizonyosságot szerezni, ezért megint nekigyürkőzött, a szó szoros értelmében, mert ruhájának bokáig érő, sőt bőven boka fölött feketével áttört mintájú szegélyben végződő szoknyarészét egyszerűen fölhúzta, mint egy kévét kötő mezőségi aratólány, és natúr arany selyem harisnyáján térdelve folytatta sürgős imáját a Mindenhatóhoz:



*Das Leben für den Bruder einsetzen, um es zusammen mit dem seinen zu retten.*

Fölkelt a zsámolyról. Többet nem tudott kérni Istentől, többet nem tudott tanácsolni Istennek, nem volt több mondanivalója, mert attól félt, hogy akihez imádkozott: nem is létezik, s ha létezne mégis: őmiatta a másért mondott imát nem hallgatja meg, mert ő bűnös és hitetlen. Katalin hallotta az ujjperceinek roppanását, akkora erővel szorította egymásba összekulcsolt ujjait. Két keze teljesen fehér lett a szorítástól, mintha kiszökött volna kezéből a vér. Gyűrűi, amelyek ujjait díszítették, éles hanggal karcolódtak egymáshoz. Félelmet érzett. Kétféle ijedség szállta meg egész lényét: az egyik, hogy nincsen Isten! A másik, hogy igenis van! És akkor ő, a teremtmény, aki az Isten által létezik, Istennek tetszően olyan, amilyen. De milyen?! Anyaszült meztelennek érezte magát. Semmilyennek érezte önmagát. Félt az istenadta. Semmi mást nem érzett, mint félelmet és meztelenséget és azt, hogy magát tette meztelenné, és ez a meztelenség *semmit nem mutat meg őbelőle*, és ez a bűn, de valami öröm is, és azzal egy újabb, egy másik félelem is társul, amely ahhoz az érzéshez hasonlít, ami az odaadás, a más test befogadás, az aktus előtti érzése a *saját* testnek, abban a pillanatban, amikor megszűnik saját és tulajdon testünk lenni. Fölnézett, senkit nem látott. Érezte a testén az alsó- és a felsőruhát, a cipőt, lábszárán és combján a harisnyát, derekán a fűzöt, érezte magán a melltartót, és mégis: meztelennek érezte a melleit, a hasát, egész térdeplő testét, a vállát, a hátát, a csípőjét, sötét ágyékszörzetének háromszögét kihívóan meztelennek, erőszakkal lemeztelenítettnek érezte: éppen Azáltal, Akihez imádkozott. Szégyenében, hogy anyaszült meztelen nőként ott térdepel a zsámolyon, egy hosszú pillanatra megfedekezett még arról az emberről is, akiért valójában imádkozni letérdepelt. Magáért imádkozott. A végén már csak azért imádkozott, hogy múljon el belőle a félelem, és hogy ne legyen ott – Istennel, Isten nélkül – anyaszült meztelen, az egész világot fenyegető, telhetetlen-tehetetlen női szörny és abban: szerencsétlen emberi szörnyeteg. Szinte menekült kifelé a templomból, menekült a Megváltó elől, akiről tudta, hogy a Fiú, a Férfi, az Úr, aki előtt ő képtelen volt testestől-lelkestől – magától szabadultan – megjelenni. Arra gondolt, azt érezte, hogy ő – meztelenségével együtt – tulajdona a Megváltónak, és ez elől az érzés elől menekült, meztelen. Azt érezte a templom elhagyása közben, hogy nincsen arca, nincsen neve, csak teste, meztelen teste van, és ezért, ennek a meztelenségnek a megváltásáért kellett volna imádkoznia, semmi másért. Az a remény, hogy a Megváltó Isten maga is meztelen, mint az emberek, fel sem merült benne. Képes lett volna szűkülve elbújni valahová, nem is remélve azt, hogy ez a rejtkehely – éppen a kért kegyelem által – csakis *egy*, csakis *a* másik ember lehet a világon, a testi-lelki társ, elveszített önmagunk mása, másnemű mása, mégis társa tulajdon testi-lelki tékozlásunknak, tulajdon észre nem vett saját meztelenségünknek, mintegy a maga meztelenségével állva útját – gátként is -, miközben ő maga, félelmet és félelmeket mindenestül csakis önmagára fogóan – villámhárítóként?, madárijesztőként, hogy mégis megmaradjon a mag, a vetett mag a gabonát, kalászt, malmot soha ki nem váró vad, első vetésben, amelyből soha nem is lehetett ehető kenyér, hiszen ez az archaikus „agrikultúra” – Redl és Katalin között – a terített asztalig soha nem is jutott, nem is juthatott el, holott ők, ketten, szinte a vétlen vétkek jogán, éppen erre az utolsó terítékre vártak, bátran és szépen, megőrizve egymás iránti állati étvágyukat... Fegyelem! -parancsolta a meztelen, semmit sem jelentő szót önmagára Katalin, mert minden egyes gondolt vagy kimondott szóban: magát, tulajdon testét érezte meztelennek, rejthetetlenné, elrejthetetlenné, másba rejthetetlenné, másban megmutathatatatlanná. Mennyire meztelen akkor már a test, amikor a testről szóló szavak: csakis a meztelenségről szóló szavak, amikor a kimondható – töredékesen és tökéletlenül – fedi mindazt, ami nem kimondható, mert magával a testtel kellene kimondanunk, nem szóval, nem a szánkkal, nem a hangunkkal, nem az *emlékeinkkel*, amelyektől az *életeinkkel* távolodtunk el. Ugyanakkor azt is érezte: milyen hatalmas az ő meztelensége, még ha ő maga fél is a legjobban ettől a meztelenségtől. Méltóságteljes ez a meztelenség, hiszen le sem kell hozzá vetkeznie, ő aznapi ruhájában is: egész

életére nézve meztelen. Isten vajon, aki Teremtője az életünknek – sőt: az *életeinknek* -, ugyanúgy Teremtője lenne *emlékeinknek* is a tőle kapott életünkről és arról is, amit meg sem éltünk? Katalin, a félelem, képes lett volna elbújni, szűkülve magának *helyet* követelni bárhol-bárhová-bárkitől, csak ne legyen az e kérés teljesítésének az ára, hogy ő maga az maradjon, az, aki noha lett, ennek dacára soha nem volt. Megszeppent. Félt. Meztelen volt. Nagyon meztelen: meztelen nő, aki imádkozik, aki meztelenül imádkozik. Ijesztő, hogy a Megváltó is meztelen. Ebben az ijedségében ismerte fel Katalin a maga természetellenes, női meztelenségét: a Megváltó harcos, szüzi, fiúi meztelenségével szemben. Érzések és gondolatok soha nemesnek egybe. Soha nem leszünk képesek azt gondolni, amit érzünk, soha nem lehetünk képesek azt érezni, amit gondolunk. Ha életében valamikor, akkor most, amikor barátjáért imádkozott, érezte azt, hogy csak önmagáért imádkozik, hogy csak azért könyörög, hogy ne legyen meztelen nő, meztelen ember. Ismételten és ismételten érezte ugyanazt az érzést: szűkülve elbújni valahová, s közben még azt sem remélve, hogy ez a meg- és kiimádkozott rejtkehely – éppen a kért kegyelem által – csakis *egy*, csakis *a* másik ember lehet: a másik ember megejtő és ijesztő meztelensége, a másiké, aki saját meztelenségében végre felismeri közelítő társának meztelenségét, és ebben örömet, nyugalmat talál. Micsoda megtisztulás, micsoda maga-tudomásulvétel lett volna a félelemmé vált Katalin és a Katalinná vált félelem és a maga meztelenségétől elszenvedett ijedség és testét féltő félelem érzése és aztán nyilvánvaló megérzése között magát meztelenül és meztelennek érző nő számára: a társ tudata, a társ emléke, a társ élete övele. Vele! Tudta, késő. Menekült a meztelenségtől, mint a templomból. A templom egyre csak ezt a meztelenséget mutatta. Semmi mást. Egy remegő, verejtékező nőt. Nem a hívők helyét, az egyszer megjelenő, visszatérő Megváltó előtt és elé kitett zsámolyt sajnálta akkor Katalin, hanem azt, akit társunknak nevezve, magunk helyett merészelünk megmutatni a Megváltónak. A társunkat, önmagunk helyett, ezt a rejtélyt. Az ismeretlen másikat. Aki a másunk mégis. Olyan sokáig oly hosszúnak tűnik az élet ahhoz, hogy ne sorsot lássunk benne, hanem véletlenek nyitott sorát. De tulajdon testének meztelensége megzavarta Katalint. Ezzel nem tudott játszani, ezzel nem tudott mit kezdeni. Ez ő maga volt, anyaszült meztelenül, nő, meztelen, ruhátlan, akit csak a lángok takarnak el, és a szégyen, a szégyen azért, hogy noha élete vélt-remélt-lelt társáért indult imádkozni, az imádsága végül is önnönmagáért könyörgött, azt is megtetőzve azzal a külön könyörgéssel, hogy ő maga – ő – ne legyen, ne maradjon tovább: anyaszült meztelen, ijesztő nő, ígéretes ember, sutogott szavú tévelygő, aki másért merészel imádkozni, miközben neki magának volna oka: hallgatásra, böbeszédűsége, és annyi szélsőség között valami hely, egy köztes hely kijelölésére, hogy igen, itt, itt és nem máshol van, Uram, az én helyem ezen a világon, ebben az életben? Katalin abban a pillanatban nem volt Katalin. Abban a templomot, az Isten házáat egész életével elhagyó pillanatban: Katalin maga volt az ijedség, a félelem, s a maga körül másokat is széppé tevő Katalin hirtelen, mintha mélyre eresztett hálók tettek volna, fogolyként hívta magához tulajdon szabadságát, a meztelenséget, amely elől menekült, ijedséggé és félelemmé változott, öltözetéből kifelé: testmeztelenül, a meztelenül Keresztrefeszítetthez közelítve. Félt. Érezte, látta, tudta, hogy meztelen. Életében először most: nem tudott mit kezdeni a szavakkal, amelyeket kimondott. Mondta pedig. Ám játék, móka: itt és ettől fogva, többé nem adatott. Az adott pillanat az elmúlt időkre figyelmeztetett, ezekre intett, intett arra, hogy még az is őrizze meg töretlen énjét, aki a maga számára már „voltaképpen” elveszett, noha színes völgyek, akár szakadékok, sőt csúcsok is zavarhatták volna személyes horizontját, a látnivaló nem volt sem elég emberi, sem elég embertelen ahhoz, hogy léleg-zet-visszatartva, bátran és boldogan lássa és nézze végig mindazt, amit ő ugyan lát, de az ő látása nélkül is a világban végbemegy, megtörténik, lezajlik, megesisik, áramlik, árad, aztán megfagy, és később tényleg eltűnik, mint az a szempár is, ami kíváncsian nézte. Katalin tudott hallgatni Katalinról. Katalin nem tudott hallgatni Redlről, ijesztő meztelenségét Redl szabadíthatta volna meg az áttetsző ruháktól, a direkt átlátszó

ruháktól, az összes elszenvedett kedvesenkízó „Katalinságtól”, ám erre Redl már régen nem figyelt, Katalint Redl átadta, mintegy játszva a veszélyekkel és a kimerültséggel, Redl átadta Katalint annak a világnak, amelyből ő maga, legalább saját magától kipihenten, egy személyt, aki ő maga volt, az életében tetten érve: távozni készült. Meglehet az is, hogy Redl csakis azáltal volt képes megfelelni azoknak a követelményeknek, amelyeket saját magával szemben támasztott, hogy közben tudta – sőt, olykor meg is élte –, hogy van egy Katalin, aki őhöz hasonlóképpen éppoly valótlan a való világban, a mindennapi életben, aki éppen olyan ébren és bátran álmodja a lehetetlent, mint ő maga, aki ijesztő meztelenségét éppen annyira szégyelli, mint ő maga, aki már beöltözött ebbe a meztelenségbe. Ha Katalin tudta volna, mit jelent Redlnek Katalin, bizonyára nagy alázatból vett volna bátorságot ahhoz, hogy Katalin legyen. Nem tudta. Soha nem tudta meg. Hitt a dolgok boldog lefolyásában Katalin, de egyben nagyon tévedett: amikor azt hitte, hogy Redl végül képtelen lesz szembenézni Redl-lel, amikor Redl Redltől félni fog.

Ugyan honnan és kitől tudhatta volna ez a keresztségekben Katalin nevet kapott nő, aki hitetlenül is imát mondott a barátjáért, hogy az *ő barátja* – Redl ezredes, az egykori, „múlt századi” kamasz kadét – már túllépett minden imán, ott áll a birodalmi limesen, egyedül van, és ebben az egyedüllétben végérvényesen leszámolt mindazzal, ami *Redl*-nek *Redl*t jelentette, amit *ő önmagának* jelentett, telten a világ sokféleségétől, és tudva is, érezve is, szeretve is ezt a sokféleséget az életnek, mégis kívül a világon, mint egy tárgy, mint *egy eleven fegyver*, amit rosszul használtak fel azok, akiknek erre a fegyverre szükségük lett volna. Az a katonatiszt, akinek magasan ragyogó csillaga oly hirtelen vált hullócsillaggá, többé nem figyelt az ellenségére.

Ferenc Ferdinánd trónörököst valóban kimerítette Redl ezredessel folytatott – nagyjából egyoldalú – beszélgetése. Minden audienciát, kihallgatást, minden programot és az összes aláírnivalót félresöpörve, lemondott minden aznapi tennivalót. Hazament Zsófiához. Ez az út: néhány közbeeső szobát és termet, pár kitapétázott folyosót jelentette csupán, de ezen a napon még ezt a sokszor megtett, rövid utat is fárasztónak érezte. Ledőlt egy medvebőrrel borított heverőre, és behunyta a szemét. Zsófia kisvártatva megjelent. Gräfin Sophie Chotek, immár Öfelsége I. Ferenc József kénytelen-kényszerű kegyéből: Zsófia, örökös Hohenberg hercegnő, a trónörökös hitvese, közös életüknek eddigi legriasztóbb, legváratlanabb kérdését hallotta ura szájából:

– Sophie... mondja... de őszintén... hallott maga... legyen nyílt, ne kön tör falazzon! Sophie, drága Sophie, azt a hadsereget nevezze meg nekem a világtörténelemben, amely fő céljául a *liberalizmust* tűzte ki, és nem hazája védelmét, birodalmának gyarapítását, ellenségeinek megsemmisítése árán akár?! Volt ilyen hadsereg a világtörténelemben?!

– Nem... aligha... ilyen hadsereg nem lehetett a világtörténelemben, Ferdinánd... – mondta nagyon halkán, hitvese arcát kémelve Zsófia. A trónörökös fölugrott a medvebőrrel borított díványról. Talán nem vette észre, hogy már nem Redl vezérkari ezredessel, hanem hitvesével, Zsófiával beszélget? Talán túlságosan kimerült? Talán magában beszélt, ő kérdezett, és ő válaszolt is?

– Hát nem is lesz! – ordította, olyan hangerővel, hogy Gräfin Sophie Chotek, Zsófia, immár örökös Hohenberg hercegnő, hátrált egy lépést. Aztán hátrált még egy – bár az elsőnél apróbb – lépést.

– Nem lesz! Ez a huszadik század! Minden eszközzel, mindenáron véget fogok vetni azoknak a rémes hagyományoknak, és éppen idejében, hiszen a Balkán mi?! A Balkán egy puskaporos hordó, és a kanóc ég... Igen, véget fogok vetni annak, hogy a hadsereg örökké csak hadgyakorlatozzon, hogy a flotta folyton tisztelgő látogatásokra fusson ki, meg a „szénhiány” miatt kurtított, jelképes manővereket hajtson végre, megállva mindig Otrantónál, miközben az olaszok Abesszíniára, Szomáliára, Líbiára fenik a fogukat, ezért építik a csatahajókat, a

cirkálókat, az ágyúnaszádokat, a bűvárnaszádokat! Minden eszközzel és mindenáron olyan hadsereget fogok létrehozni, ami nem csak parádézó, hadgyakorlatozó, díszegyenruhás, Vaskoronarend mit tudom én hányadik osztályú keresztjével kitüntetett hülyékből, császári vadászatok veteránjaiból áll! Nem a világtörténelemben nyilvánul meg az erkölcsi törvény, hanem azokban, akiknek *missziójuk* az, hogy megnyilvánítsák az erkölcsi törvényt, azáltal, hogy *csinálják* és nem folyton-folyvást *ünneplik* a történelmet, mintha az is a birtokuk, egyik tartományuk lenne, mint Galícia vagy Magyarország... Őfelsége a császár tőlem minden évben ellátogathat Jeruzsálembe a Szent Sírhoz, a Hadi jacht javai! Ott térdepeljen, hiszen van miért bűnbocsánatot kérnie az Istentől! Rudolf és Erzsébet halálához, így vagy úgy, de az ő *káplárhoz méltó* magatartásának igenis köze van!

– Ferdinánd! Kérlek... mi izgatott fel ennyire? Hadat üzentek a szerbek? Vagy maga a cár? Kérsz egy konyakot? Hozzak vizes borogatást? Ennél? Feküdj vissza a díványra... Vajon megint miattam, énmiattam bántottak meg? Nemsokára utazunk Szarajevóba, ahová annyira vágytál, hogy végre rendet csinálj...

– Csak jövőre utazunk Szarajevóba, Sophie. El kellett halasztanom az utazást.

– Kár... azután, visszatérőben Bécsbe, tehettünk volna hajóutat az Adrián... a tengeren biztosan jól pihennél, mert te nagyon fáradt vagy, Ferdinánd!

– Sokszor kértelek arra, Sophie, semmiben ne utánozzad Sissit! Erzsébetet! Jövőre halasztottam az utazást.

– Csak te tudhatod, miért. Biztosan tudod is. Pedig én már becsomagoltam... Nem akarsz lefeküdni? Vagy kilovagolni? Olyan szép május este van... – „Nem akarok, Sophie” – hangzott a válasz. Sophie: „Jó. Akkor nem.”

Alfred Redl hadtestvezérkari ezredes, az Evidenzbureau tényleges irányítója a Graben felé vette útját, figyelve, hogyan figyelik őt. Aztán átsétált a Kartnerstrasséra, majd egy szűk utcába fordult, amelyben a Német Lovagrend temploma és rendháza volt az egyetlen *nem* „evilági” épület, nem is épület volt, hanem csak falakkal körülvett *helye* az évszázadoknak és azok lelkének, akik ama régi századokban éltek, szigorú fogadalmaik, reguláik szerint. A Német Lovagrend templomát és rendházát már régen olyan bérházak szorították mind messzebb a maga harcos múltjaiba, amelyekben most, a XX. század elején békés polgárok, kereskedők, mesteremberek, orvosok, ügyvédek laktak „dandyskedő” vagy éppen nagyon is szorgalmas fiúgyermekekkel és polgárszármazásuk ellenére, vagyonuk miatt immár igencsak „party képes” eladó leányaikkal, akik, ha találkozóra indultak e csendes utcából – a Demel cukrászdába vagy a Graben, a Herrengasse, az Augustinerstrasse vagy a Freyung: Párizs nagyságos zsongását kissé bágyadtan, *ó-bécsiesen*, de mégiscsak felidéző kávéházaiba, vagy a hatalmas Burg-Park platános, gesztenyés, tölgyes, harsas fasorai felé -, mindig borzongással tekintettek a nagy múltakból itt maradt, önmagát ittfelejtett Német Lovagrend kopár, kaszárnyszerű rendházára és komor templomára, amelynek tornyában még középkorban öntött harang kondult, amikor a lovagok lent, lent a mélyben, talán már sírjukból, meghúzták a harangkötelet. Bár borzongtak a hajadonok a Német Lovagrend kopár, erődítményszerű falai láttán, hiszen orvosok, ügyvédek, nagykereskedők, ékszerészek eladó leányai voltak, de mégis elmentek a lovagi falak alatt, és mégis találkoztak azzal, aki a platánok, tölgyek, hársak fasorában rájuk várt. Egy úr lépett Redl ezredeshez, éppen a Német Lovagrend tölgyfa kapuja előtt. A boltozatos, tonnás súlyú kapu – hiszen este volt, a lovagok immár magukba szálltak, elfogyasztották a darab száraz kenyeret, a pohár friss kútvizet, mindennapi vacsorájukat – zárva volt már, zárva, mint azok az évszázadok, amelyeket a kapu mögött nyíló szűk, névsorolvasó és parancskihirdető, virágtalan és világtalan udvar és a túlvilági térfogatú kerengő zárt magába, mindörökre. Az úr, aki Redl ezredeshez lépett, civil ruhát viselt, jellegzetes porosz németséggel mutatkozott be:

– Ostner-Hofherr Rorarus főhadnagy vagyok, ezredes úr. Heinz von Kleist pilóta főhadnagy

repülőszázadának tisztje. Ő küldött. Önért jöttem. *Fokker E-III-as* gépemmel az Äcker an der Galgenheide és a Weichsel Garten közötti réten landoltam. Sokáig kerestem önt. Konrád Morschel százados igazított útba: vagy a Klomser-szálló-ban, vagy a Grünangergasse 12-es számú házban keressem. Időközben katonai attasénktól megtudtam: ön a trónörökösnél járt. Megvártam. Föltűnés nélkül sikerült követnem. Az eredetileg egyszemélyes *Fokker E-III-as* gépet Heinz von Kleist főhadnaggyal átalakítottuk, így két személy szállítására képes. Haladéktalanul indulnunk kell. A géphez autóval megyünk. Ott várakozik ránk, az ékszerüzlet előtt, a Német Lovagok rendházával szemben. Kérem, ezredes úr, kövessen. A repülőgépet falombbal álcáztam ugyan, én magam vágtam ki a fát, de senki nem őrzi a gépet! Egy koldus vagy egy csavargó is rábukkanhat! Jöjjön, ezredes úr.

Ez volt Alfred Redl vezérkari ezredes utolsó találkozása az aviatikával. Szívesen megnézte volna a *Fokker E-III-as* repülőgépet, amelyből 1915-től kezdve – ezt Redl már nem érte meg – a háború legfélelmetesebb vadászgépét fejlesztették ki, az ellenség, méltán, csak „Fokker-Rémnek”, „ostornak”, „korbácsnak” nevezte. Motorja: 100 PS Szárnyfeszítávja: 9,52 méter Hossza: 7,30 méter

Csúcssebessége: 133 km/óra, 2000 méter magasságban Start súlya: 635 kilogramm

Hatósugara: függően a leküzdendő céltól és attól, hogy fedélzeti géppuskáján kívül kézibombákat is kell szállítania: 1 óra és 30 perc.

A „Fokker-Rém”, amelynek ekkor – 1913-ban – mindössze három-négy prototípusa végzett terhelő-, sebesség-, magasság-, harcbevetés-, felderítés-próbarepüléseket, 1915-16-ban megszerezte az abszolút német légi fölényt, mint az első korszerű, vízszintes szárny síkba körlap idomú vezérsíkkal, fedélzeti nehézgéppuskával és kézibombákkal felszerelt, egy szárnyfedeles vadászgép. Szinkronizált rendszerű gépfegyvere a légsavar lapátjai között lőtt, ezáltal a célra manőverező, a célt éles zuhanással megközelítő pilóta számára rendkívül hatékonyá tette a tüzelést: amikor a gép orra a célra irányult, külön célzás nélkül, a légsavar lapátjainak fordulatszámával szinkronizált fedélzeti nehézgéppuska tüzcsapása már elérte a célt, felgyújtotta, megsemmisítette azt.

Redl ezredes megköszönte Ostner-Hofherr Rorarus pilóta főhadnagynak hosszú útját Berlintől Bécsig, hogy vállalta érte ezt a vakmerő, kockázatos utat, kérte, adja át Heinz von Kleist repülő főhadnagynak bajtársi és baráti üdvözlétét, közölte a porosz repülő tiszttel, hogy sajnos nem tarthat vele a *Fokker E-III-as* gépen, nem közölhető okból Bécsben kell maradnia, egyben fölszólította a tisztet, hogy mielőbb térjen vissza az Äcker an der Galgenheide és a Weichsel Garten közötti réten álcázott *Fokker* vadászgépéhez, amíg nem késő. Redl tulajdonképpen szívesen repült volna a „Fokker-Rémmel” Berlinbe, legalábbis szívesen szemügyre vette volna ezt a harcbevetési és navigációs próbarepüléseit végző *egyszemélyes* vadászgépet, amelyet Heinz von Kleist és Ostner-Hofherr Rorarus repülő tisztek, természetesen a gépet tervező mérnökök segítségével, egy huszonnégy órás műszaki rohammunkával kétszemélyessé alakítottak át, azért, hogy Alfred Redl ezredes Bécsből Berlinbe mentse, szöktessék, mert Redl barátai a német vezérkarban hallották Redl „esetét”, már mindent tudtak a „Worowka-Feinbach”-ügyről, a Redl ezredessel Lembergbe robogó *Blokk* jelzésű katonai különvonatról, már tudtak a „Langauf-ügyről” is, továbbá a személyesen Redl által fogantatosított „szanatóriumi vizitációról” is, báró Hugo von Huppert, Szentpétervárra akkreditált, volt nagykövetségi első tanácsos betegágyánál... Tudták továbbá, hogy a sajtó többé nem fékezhető meg. Ergo: tudták azt is, hogy órák, esetleg napok kérdése csak: és Redl ezredes céltudatos életéből egy immár sem a honi, sem a külföldi tudósítók előtt többé titokban nem tartható „Redl-ügy” lesz, amelynek lefolytatásán most Ferenc Ferdinánd töpreng, habozik, nem képes dönteni, mert szüksége van Redl ezredesre – mint a Birodalom legképzettebb, legtájékozottabb Balkán-szakértőjére -, másrészt: nincs szüksége „Redl-ügyre”, sem perre, amelyben esetleg Redl saját maga fogja ellátni

a saját védelmét, és abban aligha lesz köszönet; a katonai ügyész és a hadbírók is, ha egy Redl-lel állnak szemben, kénytelenek lesznek szakszerű nyomozást, bizonyítási eljárást lefolytatni, és csak azután hozhatnak ítéletet, ami viszont a nyomozati és a bizonyítási eljárást illeti, abban éppen Redl-nek nem lesz nehéz időt nyernie, teljes zűrzavart kavarnia, végül: nemzetközi diplomáciai botránnyá változtatni az egész „Redl-ügyet”, ha ő maga úgy akarja, ha a haditörvényszék előtt állva hirtelen erre támadna kedve. A németeknek szüksége volt Redl ezredesre, akár a „Redl-üggyel” együtt is, és módjukban állt megszöktetni őt – légi úton – Bécsből Berlinbe, az egyik császárvárosból a másik császárvárosba. Ám Redl nem lett volna Redl, ha csupán azért maradt volna a császárvárosban, ha pusztán azért nem repült volna Bécsből Berlinbe, a külön személyének megmentésére kétüléssel géppé, rapid, de precíz munkával átalakított *Fokker E-III*-as vadászgéppel, mert becsületszavát, mi több: tiszti becsületszavát adta Ferenc Ferdinánd trónörökösnek, hadsereg főparancsnoknak. A porosz pilóta főhadnagy még egyszer kérte az ezredest, hogy azonnal induljanak. A Német Lovagrend templomával szemközt i ékszerüzlet előtt – járó motorral – rájuk várakozó, 1906-1907-es konstrukciójú, hathengeres Horch típusú autót jól ismerte Redl, csakúgy, mint magát a híres motor- és karosszériertervező mérnököt, August Horchot, a korszerű autógyártás egyik úttörőjét. Eredetileg Horch autóbilt akart magának venni, sok habozás után döntött végül az A. R. monogrammal együtt megrendelt Austro-Daimler automobil mellett, amely a kitűnő Horch autóknál jobban bírta a nehéz terepet, kifejezetten túrakocsi volt, minden külső és belső eleganciájával együtt.

Redl búcsút vett Ostner-Hofherr Rorarus pilótatisztól, mondván: maradnia kell, őszintén sajnálja, hogy nem láthatja a *Fokker E-III*-as vadászgépet, még inkább sajnálja, hogy nem emelkedhet fel vele a levegőbe, kérte, adja át üdvözlét Heinz von Kleist által Oswald Boelcke és Max Himmelman mérnök-professzoroknak, a *Fokker E-III*-as vadászgép – a későbbi rettegett „Fokker-Rém” – konstruktőrjeinek, akiket Redl személyesen is jól ismert, és akik segítettek az egyszemélyes harci gép gyors átalakításában, azért, hogy utasa vissza, Bécsből Berlinbe: Redl legyen. Az átalakítás abból állt, hogy leszerelték a közvetlenül az orrmotorbólcső fölé szerelt és a légsavarokkal szinkronizált tüzelésű fedélzeti nehézgéppuskát, ezáltal megkönnyebbedett az egész „motorgondola”, s így, ennek súlyhelyébe nyílást vágtak a pilótaülés mögött a zárt géptörzsbe, és abban egy második ülést helyeztek el. De erre a második ülésre nem volt szükség. Ostner-Hofherr Rorarus pilóta főhadnagy egyedül tért vissza. Redl maradt.

Dies atri – fekete napok, már alig órák – következtek el Redl számára, de ő derűvel és a végkifejletre kíváncsian várakozott. *Dies atri*: az ókori Rómában nevezték így ama napokat, amelyeken áldozatot bemutatni, állami, katonai vagy magánéletben fontos és döntő dolgokba kezdeni nem volt szabad. Redl nem mutatott be áldozatot, nem fogott bele fontos állami, katonai vagy privát dolgok intézésébe. Valamikor régen – még a *múlt században* – a tiszti kollégiumban annyi sok könyv között, amelyek többségükben katonai szakmunkák, matematikai és földrajzi könyvek voltak, Redl elolvasta a nagy filozófus, Leibniz életrajzát, valamelyik tanára adta kölcsön, és bár azt a régi életrajzot már régen elfelejtette, egy Leibniztől idézett mondatra jól emlékezett: „*Csak az akarat hiányzik az emberekből, hogy boldogokká legyenek.*” Ő most – saját „esetét”, saját „adott helyzetét”, amelyből nem szökött meg a *Fokker E-III*-as érte küldött vadászgéppel, elemezve-értékelve-mérlegelve és minősítve is – megfordította Leibniz mondatát, ekképpen: *csak a boldogság hiányzik belőlem ahhoz, hogy akarjak.* Ennyit és nem többet jelentett Redl derűs rezignációja. Természetesen most sem a königsbergi filozófus, Immanuel Kant *Az örök békéről* című művét olvasta, amelynek eredeti első kiadása a birtokában volt: ZUM EWIGEN FRIEDEN, kiadták Hansastadt Königsbergben 1795-ben. Redl most is a *Times*-t, a *British Army Dispatch*-t, a *Frankfurter Allgemeine Zeitung*-ot, a zürichi *Allgemeine Zeitung*-ot, a bécsi *Neue Freie Presse*-t, a budapesti, a prágai napi- és hetilapokat olvasta, nem az Örök Béke kanti szerződéstervezetét. Leibniz... a nagy filozófus kalapot leemelve, mély fő- és testhaj lássál

köszöntötte az éppen útját keresztező útról, egy hadgyakorlatról lóháton, gárdistáitól karéj ozottan érkező I. Frigyes Vilmos porosz királyt, a későbbi Nagy Frigyes atyját. „Ki ez az ember?” – kérdezte legott, lóról, nyeregből a király, kilassítva az ügető tempóból telivér lovát, csaknem megállva a keresztútban. Az egyik szárnysegédje, aki látásból is, hallomásból is ismerte Leibniz személyét, műveit persze nem, felelt a porosz királynak: „Leibniz, a nagy filozófus köszöntötte Felségedet.” Ekkor a (király megnézte magának a hajadonfőtt álló filozófust. Később, amikor továbbhaladtak, megjegyezte szárnysegédjének: „Leibniz... úgy nézett ki az az ember, mint aki még a strázsán se állná meg a helyét! Hadrafoghatatlan! Menjen Franciaországba, ott elnézik a férfiembereknek, hogy filozófusok! *Én, mi: katonák vagyunk!*” A király szerette a szuronyokat, és félt a filozófusoktól.

Milyen igaza van Kantnak, amikor azt írja: *a háború egymagában még talán nem is a legrosszabb az állandó háborús felkészülés „békés” korszakához viszonyítva*, gondolta Redl, amikor belépett a Capri kávéházba, és körülnézve megállapította: minden harmadik asztalnál osztrák katonatisztek vagy a magyar Honvéd-Landwehr tisztjei ülnek, mind egyenruhában, ki hölgytársaságban, ki magában, ki tiszttársával, *békésen* szivarozva-cigarettázva, kávézva – a kávéban természetesen fél deci rummal -, konyakozva vagy éppen, mint nemsokára Redl is, újságokat lapozgatva.

Redl rutinszerűen felpillantott: két sötétszürke öltönyt, keménykalapot viselő férfi lépett be, kezükben egyforma sétabot. Barner rendőr-főfelügyelő emberei *észrevették*, hogy a megfigyelt és általuk követett személy, Redl ezredes: *észrevette* őket. Leültek egy üres asztalhoz, az odaintett – egyébként intés nélkül is nyomban az asztalukhoz siető – pincértől kávért rendeltek, habbal, később fagylaltot kértek, és ennek elfogyasztása közben mély témákról látszottak elbeszélgetni, mint akik régen látták egymást: legutoljára a kora reggeli eligazításon, amikor is Barner nyomatékosan figyelmeztette őket: legyenek óvatosak, a személy, akit figyelniük kell, meglehet, hogy egyenesen provokálni fogja, de az sem kizárt, hogy lábon lövi őket, pusztán a minél nagyobb föltűnés kedvéért.

„Ugyanis, uraim – oktatta ki Barner a kora reggeli eligazításkor a két detektívet -, ez a férfi, akit önöknek figyelniük és követniük kell: cinikus, ateista ember, hirtelen ragadják el olyan ötletek, mint például vélt ellenségeinek megsemmisítése, és az ilyen tetteit később nem bánja meg, sőt újabbakkal igyekszik tetézni azokat, feltételezem, hogy ezt ő, mostani szorult és már megoldhatatlan helyzetében: *fegyveres jogkeresésnek* nevezi.” Barner rendőr-főfelügyelő hangja ünnepélyes, sőt szónokias volt a kora reggeli eligazítás-kor. Nem véletlenül: hosszú rendőrtiszti pályafutása során most került szembe először „nagy eseménnyel”, igazi „államüggyel”, amelynek alanya rangban-hatalomban messze őfölötte állt. „Ne keveredjenek vele tűzharcba, de azt se tűrjék el, hogy ő letartóztassa és foglyul ejtse magukat”, szölt Barner intése az eligazítás végén. De a szónoklat ezzel még nem ért véget. A két detektív legnagyobb ámulatára Barner latinul folytatta az eligazítást: „Si fecisti, nega... ha megtetted, tagadd!” – fordította is nyomban Barner, jól tudván, hogy detektívjei soha nem tanultak latint. Ezt arra az esetre mondta, ha mégis tűzharcra kerülne sor Redl és az ő emberei között. Tehát, az előre nem látható kimenetelű golyó váltás után: hagyják el a helyszínt, ha pedig erre képtelenek volnának, mert megsebesültek, akkor egyszerűen tagadjanak mindent, amíg *ő maga*, Barner rendőr-főfelügyelő nem beszél *közvetlen vonalon* – ezt nyomatékkal mondta – a belügyminiszter úr őexcellenciájával.

Ha Barner detektívjei tanultak volna valaha latint, nyugodtan felelhatték volna főnöküknek: Ultra posse nemo obligatur, vagyis, a saját tehetségén felül senki sincs kötelezve. Senkit nem lehet többre kötelezni, mint amennyi tehetségéből telik. Természetesen Barner igen meglepődött volna, ha emberei ekképpen válaszolnak neki, de erre nem került sor, noha a tény maga fennállott: hiszen a két szürke öltönyös bécsi detektív akkor, amikor Redl megfigyelésével és követésével lett megbízva, kétségkívül tehetségüket messze meghaladó, sőt, amint erre maga

Barner is rámutatott, egyenesen életveszélyes feladatot kapott, és erre őket maga Barner kötelezte, aki tisztában volt az embereire bízott munka kiszámíthatatlan kockázatával és azzal is, hogy a két bécsi detektívből könnyen lehet két bécsi koldus, ha az események csak kicsit is rosszul – vagy Barner által előre nem kitervelt módon – alakulnak. Nem került sor semmi különös eseményre a Capri kávéházban. Alfred Redl vezérkari ezredes ólomkék szivarfüstben ült, asztalán megvillant platina szivartárcája, olvasta a napilapokat, és ezért a két detektív is ugyanezt kényszerült tenni. Tették is. Már a női fűzők és különböző intim ruhadarabok, köztük a legújabb francia stranddresszek reklámjait olvasták, Redl pedig, befejezve az őt érdeklő politikai-gazdasági vonatkozású cikkeket, fáradtan a két rendőrnymozóóra pillantott, és – néhány „perc alatt – megkísérelte végiggondolni saját életét annak a két férfinak a fejével, akik az *életét* figyelték, lépéseit követték, és nyomozómesterségüknek legnehezebb feladatát végezték ez idő szerint: magát Redl ezredest kellett követniük, de tűzharcba nem bocsátkozhattak a magas rangú katonatiszttel, akitől kitelik: hogy leteszi a *Times*-t, és egyszerűen tüzet nyit rájuk, viszont azt sem volt szabad eltűnniük, hogy Redl letartóztassa és embereivel ismeretlen helyre hurcolja őket, így szólt Barner rendőr-főfelügyelő parancsa, és ezt nem lett volna könnyű teljesíteni, bármelyik változata is következne be a barneri komor prevízióknak. Az ő élete azok „fejével”, akik most az ő *életét* figyelik: apja eltűnése, mint minden későbbi és feloldhatatlan magány kiapadhatatlan forrása. Anyja szótlansága. Három nővérenek Redl egész kamaszkorára lelki és testi „stigmát” égető, már-már közönséges „erotikája” mint eltaszító hatás – lélekre-testre – a női nemtől. Egyik nővére, Elke, az egyik hadapródiskolai vakáción, ekkor Redl tizenhárom esztendő volt, egyszerűen éjfélkor bement öccse szobájába, mellé bújt a könnyű pléd alá, és „játszott” vele, mint Elke „kifejezte magát”, még fölöltözés előtt, mielőtt testére csúsztatna volna selyem hálóingét, a „játék”, a „móka” kedvéért, amikor már a pléd alá bújt fiútestvére mellé, aki nem mert tiltakozni, és aki az egészből csak annyira emlékezett, hogy nővére, Elke teste: sokkal nagyobb, mint az övé, jóval erősebb, karjai és combjai vastagabbak, mint az övé, a szőke haj a kamasz fiú arcára és nyakára tekeredett, és bármit is szólt, Elke halkan, de határozottan rászólt: „Nyughass! Most játszunk! Nem jó? Olyan vagy, mint egy kislány, te kisfiú! Erről anyának egy szót se szólsz, de a Helgának se, meg Ingének se! Csak fekédj szépen... nem kell félni, játszunk, mókázunk, és nehogy nekem a katonaiskolában elmeséld, hogy mit csináltunk, mert mi testvérek vagyunk és ott meg mást értenek a társaid azon, hogy »játék« meg »móka«...” Elke sorsa úgy alakult, hogy soha nem ment férjhez, noha sok kérője volt. Helga férjhez ment, de a férje – egy cseh-morva származású „magánzó”, akinek pénzügyletei és vállalkozásai sorra csődbe mentek – egyszer csak otthagya, mint hírlett, egy sziléziai özvegyasszonyért. Inge is férjhez ment, de ő néhány évi házasság után, amelyből két gyermeke született, megözvegyült, férje meghalt, tüdőbajban. Inge és férje vagyoni helyzetüknél fogva: nem engedhették meg maguknak azt a luxust, amit Frau Redl, született Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz baronessz megengedhetett, azt ugyanis, hogy svájci szanatóriumban, Ober-Engadinban kezeltesse a férfi tüdőbaját, magashegységi levegőn. Redl, a kamasz, a kadét, természetesen soha senkinek nem mondta el, sem Helgának, sem Ingének, sem anyjának, sem kadéttársainak Elke éjféli megjelenését a szobájában, aminthogy férfikorában is hallgatott erről, még Katalin előtt is, akit a következő nyáron – tizennégy éves korában – ismert meg, amikor Kubinyi Kristóf meghívására nyári vakációjának néhány napját – heteknek tűntek azok a napok, Katalin jelensége és jelenléte tette *hetekké* azokat – a kubinyi birtokon töltötte. Katalin előtt talán ez volt és maradt Redl egyetlen titka: nővére látogatása éjfélkor, a boszorkányok órájában, kezében egy jókora gyertyával, mutatóujját a szája elé tartva, nehogy az öccse ijedtében kiugorjon ágyából, szóljon vagy kiáltson vagy kiparancsolja őt, mielőtt megértetné vele: „játszani”, „mókázni” jött hozzá, hogy nem kell félnie tőle. Másik nagy és meghatározó, szintén kamaszkori élménye: a kubinyi birtokon töltött vakáció, Kristóf és Katalin társaságában, a kilovaglások, a szertartásos reggelik-ebédek-vacsorák, Katalin



kedvessége hozzá, mely később oly mély, oly különös barátsággá, bizalommal alakult-fejlődött-bontakozott, hogy ára lett: Kristóf barátságának későbbi elvesztése. Később az az első kubinyi találkozás Katalinnal számtalan találkozásban folytatódott, amikor már Redl hadnagy, főhadnagy, százados, őrnagy, alezredes, majd ezredes lett: találkoztak Abbáziában, Quarneróban, Velencében, Lovranában, *Zárában*, Spalatóban, Duinóban, az egész Tengermellék kikötő- és híres fürdővárosaiban, vagy északon, a Chiem-tó Herrenwörth, Frauenwörth nevű szigetein, de gyakrabban délen: legtöbbször Abbáziában, a Hotel Bellevue-ben kivett lakosztályban. Budapesten is voltak találkozásaik, ahová az „Erzsébet” termes sétagőzössel hajóztak le Bécsből, találkoztak Karlsbadban, Marienbadban, Bad Ischlben, Bártfafürdön, Poprádon, a Csorba-tónál, a Krizsán sziklás tövében kibérelt vadászlakban, találkoztak Prágában, Párizsban és Rómában is, de még – amikor Redl már lovag Horst von Thom kíséretében az első, a második, majd a harmadik balkáni háború idején oly magas szolgálatokat tett mint hírszerző a Birodalomnak és mint fegyverpiac-kutató az amerikaiaknak, Paolo Antinori közvetítésével – Bukarestben, Belgrádban, Nisben, Szófiában, Várnában és Konstantinápolyban is, ha hívta, ha munkája időt hagyott rá, Katalin meg-megjelent, hogy megnézzék: „milyen egy igazi háború”, amiből természetesen mit sem látott, viszont Redl révén megismerte a Balkánt és az egykori oszmán világbirodalom fővárosát, Konstantinápolyt, a Boszporuszt, az Aranyszarv-öblöt, a Márvány-tengert és Rodostót is, ahol a nagy fejedelem töltötte száműzetésének éveit. Rákóczi élettörténete izgatta Katalint, hiszen Árva vármegyéből való, felvidéki nemeslány volt. és a nagy fejedelem, sok évig vívott harcai után, Árva és Liptó vármegyén át hagyta el Magyarországot, a Felvidéket és egész fejedelemségét. Konstantinápolyból bérelt vitorlás bárkán, a sima tükrű Márvány-tengeren hajóztak Rodostó kikötőjébe. Redl végiggondolta tanulmányait, a kötelező és az önként vállalt tanulmányokat, a kadétkori és az akadémiai éveket, a csapatszolgálat idején folytatott, immár ha nem is öncélú, de tisztársai számára felfoghatatlan stúdiumait, amelyek egyrészt a léghajózásra és az aviatikára, másrészt az U-Bootok, általában a különböző rendeltetésű búvárnaszádokra irányultak, valamint folytonos nyelvtanulását, amelynek később, már mint hírszerző tiszt, vette hasznát. Egyik legkedvesebb hadapródiskolai tanárára, dr. prof. Hamza Tibor őrnagyra gondolt, aki a geográfiát, a geopolitikát és az ábrázoló geometriát oktatta a katonai tanintézetben. Dr. prof. Hamza Tibor egyszer belépve a katonai tanintézet könyvtárába, megpillantotta Redl kadétot, amint egyedül ül az olvasóterem egyik homályos zugában, egy halom könyv és füzet előtt, amelyekben a jegyzeteit vezette. „Üljön, fiam, a fényre, ne rontsa a szemét” – mondta Hamza, akiről a kadétek tudták, hogy amatőr festő, és fákat, tájképeket, főleg lovakat fest, amikor ideje engedi. Amikor belenézett Redl kadét könyveibe, megállapította, hogy ezek mind katonai szakkönyvek. Néhány, a tengerek és a szárazföldek geográfiájával foglalkozó munkán kívül semmi „civil” könyv nem feküdt a kadét előtt. „Néha olvasson mást is, Redl!” – mondta Hamza. S miközben Redl kadét a kapott tanácsnak megfelelően átült az olvasóterem világosabb részébe, egy hatalmas ablak mellé, Hamza levett egy könyvet, bár sok közül és sokáig választotta ki éppen azt az egyet. Immanuel Kant műve volt: *Az örök békéről*. Abból fölolvasson a fiatalembernek pár sort, amit az soha életében nem felejtett el, aztán letette a kadét asztalára a könyvet, és magára hagyta az olvasóteremben. A fölolvasson néhány sor ez volt: „Egyetlen önálló állam se lehessen (kicsi vagy nagy, itt egyre megy) más állam által örökség, csere, vétel vagy ajándékozás útján megszerezhető... Az állam ugyanis -ellentétben a földdel, amelyen elterül – nem tekinthető birtoknak... Az államot ojtóág gyanánt más államba beojtani – holott, mint önálló törzsnek, saját gyökerei vannak – annyit jelent, mint létét, erkölcsi személyiségét megszüntetni és pusztá dologgá tenni...” Ám nem ez volt a legsúlyosabb mondata Immanuel Kantnak, amelyet azon a délutánon Hamza tanár úr fölolvasson és amelyet Redl sohasem felejtett el, ehhez igazodott és ehhez tett kötelessé másokat is igazodni: „Az erkölcs objektív értelemben már önmagában véve is gyakorlati dolog, miután a feltétlenül uralkodó törvények foglalata, s nekünk ezek szerint

*kell* cselekednünk. ÉS MIUTÁN E KÖTELESSÉGFOGALOM AUTORITÁSÁT MAGUNKÉVÁ TESSZÜK, NYILVÁNVALÓ KÉPTELENSÉG AZT MONDANI, HOGY: NEM *TUDJUK* ENNEK ALÁRENDELNI MAGUNKAT.” Ez volt az a mondat. Aztán Redl a galíciai csapatszolgálatra gondolt, a Przemyśl erődje felé tartó, fényképezőgéppel felszerelt, postaballonnak álcázott kémballon lelövésére, amikor nevére először figyeltek fel parancsnokai és társai. Aztán a Tenger mellék, Görz, a Flottaközvetlen Partvédelmi Örezred, az „osztrák Nizza”, Katalin látogatásai, barátságtörése Kubinyi Kristóffal, majd az aviatikus mérnök leleplezése, a görzi kaszinó botrányai és urasán átmulatott éjszakái, sétáik Katalinnal a quarnerói öböl sziklái alatt vagy az abbáziai ciprusfasorokban, Hammer-Purgstall tábornok pártfogása, atyai figyelme személye iránt; egyedül a tábornok tudta, hogy Redl már a galíciai garnizonokban, később a Balkánon, majd Görzben – és onnan is sokszor a balkáni térségbe távozva – nem csupán „csapattiszt”, hanem hírszerző és elhárító, magas bécsi – titkos – parancs értelmében, amelynek kibocsátói tisztában voltak Redl ez irányú – rendkívüli – képességeivel. Azután: Katalin bemutatta neki-kuzinját– Wilhelmi-nét, hogy házasságot kössön vele, „alibiből”, ám ez az „alibi hitves”, Wenckheim-Schweidnitz baronessz beleszeretett az ezredesbe, és buzgón írta hozzá leveleit Ober-Engadinból, amelyeket először nem Redl, a címzett, hanem a „leveles Max”, Ronge ezredes olvasott el az Evi-denzbureau-ban. Renzo Malapartéra, azaz Udo von Use-domra gondolt, erre a veszélyes „barátra”, akiről nem tudhatta még: az utolsó, a legutolsó pillanatban mellé fog állni, hogy az örült, legalábbis hevesen egzaltált Hildegarddal, valamint az állig felfegyverzett, automobilban várakozó porosz tisztekkel megkísérelje Redl szökését-szöktetését – barátságból és saját érdekből is – át egy másik, még komorabb Birodalomba, a német császárságba, ahol Redlre szükség volt: balkáni ismeretei, olasz és főleg: orosz kapcsolatai, valamint nagy ügynökhálózata miatt. A töretlen lendülettel, fáradságot nem ismerve, éjjel-nappal, hallatlan munkabírással dolgozó porosz vezérkar és a Kriegsmarine altengernagyai, tengernagyai, ellentengernagyai, élükön commodore Helmuth Hartwiggal, aki mint Redl a Monarchia, úgy ő a német császári hadsereg legkiválóbb katonai Balkán-szakértőjének számított: minden tőlük telhetőt elkövettek, és ez nem volt kevés, ha a Potsdamban működő porosz szárazföldi hadsereg vezérkarának törzsére és azok főtisztjeire vagy a Kielben működő Haditengerészeti Vezérkar Hadművelési Osztályának legkiválóbb fregattkapitányaira gondol az ember, Öfelsége II. Vilmoshoz közvetlen alárendeltségben szintén lázas lendülettel egy elkerülhetetlen, új háború kirobbantásán: ezt részben a német diplomatákra bízta, ezek is mind katonák voltak, és ezek jelentéseit olvasva, valamint szönyegméretű térképek fölé hajolva törték a fejüket, oly sok álmatlan éjszakán... Az a különbség – 1913-ban legalábbis – egyelőre még „bagatellnek” tűnhetett, hogy a potsdami szárazföldi vezérkar törzs- és főtisztje Franciaországra mérendő csapások stratégiájának és taktikájának kidolgozásán fáradoztak, esetleg – második „harclépcsőben” – Oroszország megtámadásának tervét is kidolgozták, oly precízen, olyan – minden részletre kiterjedően – mélységben, hogy ezeknek a csapásoknak: meg kellett volna semmisíteniük a francia hadsereget, nyomban ezután – ha kell, s úgy tűnt, hogy ez egy időben való harcra, kétfrontos háborúra „kényszeríti” őket – az Orosz Birodalom hadseregét kellett volna szétzúzniuk; ezzel ellentétben: a Kiél hadikikötőben működő Császári Haditengerészeti vezérkar az Angliára és a Home Fleetre mérendő csapások -ha kell, álljon ez a tengeri háború ütközetek egész sorából! – egymásutánjának „racionalizálásán” dolgozott, erőit nem kímélve, úgy, hogy az eredmény nem is maradt el: 1916-ban, amikor a német szárazföldi haderők, annyi offenzíva, annyi véres ütközet és annyi anyagszata után -akkor vélték: átmenetileg – kimerülőben, sőt kifulladásban voltak, akkor a német flotta a jütlandi csatában, Hipper és Scheer admirálisok vezetésével megverte, legalábbis leküzdötte és az Északi-tenger vizeinek elhagyására kényszerítette a világbirodalmi brit flottát, amelyet Jellicoe tenger-nagy zászlóshajója vezetett a végzetes jütlandi vizekre. (Churchill még a második világháborúban is dührohamot kapott, ha

Jütland „partjait” emlegették vagy netán Jellicoe tengernagy nevét kiejtették előtte.) Ekkor, 1913 tavaszán még valóban jelentéktelennek látszott az a különbség, hogy a potsdami szárazföldi vezérkar először a francia hadsereget akarja megsemmisíteni, aztán az orosz hadsereget akarja szétzúzni, a kiéli haditengerészeti vezérkar viszont Angliával, a brit haditengerészettel készült végleg leszámolni, a hajóhaddal, mely ezt az óriás impériumot oly gögös magabiztossággal vélte megvédeni. A kiéli és a potsdami vezérkar úgy tervezte: a gyors győzelemmel megsemmisített francia, a még gyorsabban szétzúzott orosz hadsereg kapitulációja után – arccal a tengernek – össze lehet majd egyeztetni – nem is „után”, hanem esetleg már *közben* is – a brit flotta síktengeri csatában történő megsemmisítésére, legalábbis ronccsá lövésére kidolgozott operatív terveket. Vélhették ezt annál is inkább így: mert a császárnak, II. Vilmosnak tetszett a szárazföldi erők vezérkarának terve és ütemterve, nemkülönben tetszett neki a haditengerészet vezérkarának terve és ütemterve Anglia világtengeri uralmának megtörésére. A császár – utazgatva Potsdam és Kiél között – rendszeresen beleavatkozott a két vezérkar napi munkájába, tudván, hogy a két haditervrendszert úgyis neki magának kell majd összehangolnia, hiszen ezt a munkát senki más nem végezheti el helyette. Különösen Commodore Helmuth Hartwig, a német haditengerészet titkosszolgálatának vezetője, a német „Balkán-szakértő” ragaszkodott ahhoz, hogy Redl ezredest szöktessék Bécsből Berlinbe, onnan egyenesen hozzá, Kiéibe, az Admirálisához. Helmuth Hartwig személyesen és jól ismerte Redl ezredest, még a balkáni háborúk éveiből. Az ő parancsára érkezett a Klomserbe Udo von Usedom, hogy a lehetetlent megkísérelve kiszöktesse Redl ezredest a Birodalomból egy másik Birodalomba. Helmuth Hartwig – a balkáni háborúk idején használt fedőneve szerint: Gábiel Efendi – végtelenül sajnálta, hogy Udo von Usedom titkos küldetése, jól előkészített akciója nem járt eredménnyel, Redl a Klomser-szállóban maradt. A szárazföldi erők vezérkara bízta meg Heinz von Kleist pilóta főhadnagyot, hogy mindenáron, minden eszközzel hozza Bécsből Berlinbe Redl ezredest. Kleist parancsára repült Bécsbe Ostner-Hofherr Rorarius repülő főhadnagy a *Fokker E-III-as* vadászgéppel. Ám ez a szöktetési-mentési kísérlet is meghiúsult, mert Redl elhárította a kiváló német pilóta „azonnali indulásra” őt fölszólító, tiszteletteljes, mégis erőszakos akcióját, mondván: „*Bécsben kell maradnom.*”

Redl, miközben a kínjukban egyre az újságokat forgató rendőrnyomozókat nézte – baljós tekintettel tette ezt -, Hildegardra gondolt, a dúsgazdag bécsi hangszerkereskedő gyönyörű hajadon lányára, aki azon az éjszakán velük tartott a Hotel Austriába, és ott majdhogynem rávette a két tisztet, őt és Malapartét, „Renzinót”, akinek neve Udo volt és főleg: Usedom, arra, hogy megbecstelenítsék, jóformán megerőszakolják, úgyszólván: megerőszakolva magára erőszakolva a „megerőszakolók.” Friedrich Feinbachra gondolt, annak Friederike leányára, aki annyira hasonlított: kihez? Katalinhoz? egy örök női idolhoz, imágóhoz? Elkéhez? Kubinyi Kristófhöz? vagy és leginkább: Gustav Klimt *Judith* című festményének első változatához? Redl végiggondolta a lemergi akciót, a *Blokk* jelzésű, minden más vonatot megelőző katonai különszerelvénnel végrehajtott galíciai-lemergi „magánhadműveletét”, eltűnődött Rudolf Langauf ulánus hadnagy sorsán, némi derűvel emlékezett a Dicső Lipót szobránál megvívott „közelharcra”, arra, hogy nem sikerült szökésében megakadályoznia Worowka Vladimir főmérnököt, hogy nem sikerült – gyorsan és rögtönözve – egy „Huppert-ügyet” kreálnia egy -időközben már a felgöngyölítés stádiumához érkezett – „Redl-ügy” helyett, holott célja nem saját életének mentése volt, hanem az, hogy az általa manipulált és ezzel katonai szempontból tökéletesen hasznavehetetlenné tett „Przemysl-erőd átépítése, nehézlövegeinek átcsoportosítása, kazamatarendszerének modernizálása „csomagtervért” cserébe megszerezze – ha csak részben is – az orosz hadsereg felvonulási tervét Galícia ellen, esetleges preventív csapásának tervét közvetlenül Przemysl határerődje ellen, s még inkább: az orosz hadosztályok harcász állományra feltöltésének, mozgósításának és felvonulásának tervét a Balkánon, mely térségben a

közelesen kirobbanó helyi háborút Redl a maga részéről – természetesen ügynökeinek jelentéseire támaszkodva – már régen bizonyosra vette. A balkáni orosz katonai fellépés logikus módon együtt jár majd – így Redl – a Monarchia keleti tartományára, Galíciára mérendő csapással, hogy ezzel megosszák a Birodalom véderejét, amelyet Ferenc Ferdinánd trónörökös és Conrad von Hötzendorf vezérkari főnök – Redl vezérkari ezredessel ellentétben – nem csupán defenzív, hanem offenzív, sőt preventív hadműveletek végrehajtására is képesnek, elég erősnek tartott, és ezen hitükben őket – nem véletlenül – a német vezérkar tisztjei soha meg nem ingatták. Eszébe jutottak azok az adriai hajnalok, amikor „gyalogsági tiszt létére”, ahogyan ezt militáns malíciával Kubinyi Kristóf megjegyezte, dr. Hugo Hübner gépészmérnöktől megvásárolt egyfedeles, „Hübner-Eindecker” géppel első leckéit vette a repülésben, lévén Hübner gépe kétszemélyes, így Redl gyakorlott pilótával szállhatott fel. A 80 lóerős „Hübner” teljes szárnyfesztávja 13 méter volt, a huzalokkal vízszintbe feszített szárnyak egyenként 5,60 m hosszúra nyúltak, a gép repülő súlya: 580 kg, és a sok drót, fa, fém és egyéb bonyolult szerelvény ellenére kiváló gép volt, tan- és harcrepülésre egyaránt. Azután Dietwulf Baatz és Paul Thiele jutottak eszébe. Az adriai „Adoniszok”. Meg az „ösi illír” leányok az „osztrák Nizzából”, a szökés „közben” lelőtt fiatal zászlós, akit az angol házaspár elcsábított a „görög szerelemre”, éppen félúton a nevezetes zárandokhely, a híres, Görz melletti szentély közelében. Hildegard... Renzo... a zongorák... a fehér tiszti kesztyűk... Hildegard örült, lázas loknijai... Hildegard szemináriumai a szociáldemokratáknál... Hildegard csizmatisztításai Redl Klomser-hotelbeli lakosztályában... Elkenek, nővérenek „játéka” és „mókája” azon a régi, kamaszkori éjszakán, amelyről nem volt szabad „mesélnie” senkinek, és amelyről Redl soha senkinek nem is beszélt. Elke melle, szökesége egy életre megijesztette volna a kamasz fiút? „Nevezz csak nyugodtan téhennek, úgylis az vagyok...” – biztatta Elke, amikor melléje bújta a könnyű pléd alá. Milyen izgatott volt azon az éjszakán Elke. És milyen szorongást, mekkora félelmet érzett ugyanazon az éjszakán a kis kadét, nővére testét a saját teste mellett tudva-érezve-viselni-hagyva-engedve, „játszva”, „mókázva”, miközben, valójában, menekülni szeretett volna nővére testétől, Elke mellétől és szökeségétől. De Elke akkor még sokkal erősebb volt nála. Nem volt mód szökre, az ágy, a szoba elhagyására. Elkéé, nővéreé „lett” arra az éjszakára, 4s noha az egész „játék”, „móka” volt csupán, ezért az éjszakáért, ezekért a „játékokért” és „mókákért” Redl egész életében „fizetett”, talán csak Katalin volt – lett számára – az az oly sokszor távol lévő társ, aki a maga szintén játékos, mókás módján föloldotta és feledtette azt a régi, kamaszkori éjszakát, a nőtest-vér éjféli látogatását: gyertyafény, hálóing, suttogva kimondott szavak, Elke keze a kamasz fiú testén, Elke haja a kadét arcában, hajszálak a szemében és a szájában, meleg borzongás testükben, aztán hideg, csend és meztelenség.

Valami mégis történt a Capriban, mégpedig azután, hogy Barner két – az újságokkal kínlódo – detektívje elhagyta a kávéházat, hogy attól fogva egy fiákerből figyeljék annak kijáratát. Nem sejtették persze, hogy a fiákerkocsis Redl ezredes régi, hű embere. Azt pedig nem is álmodták, hogy Redl ezredesnek többé már nincs szüksége régi, hű embereire. Vártak tehát az új „poszton”, a fiákerben, itt legalább nem kellett tovább böngészniük az újságokat, itt beszélgethettek, meg is tették, minden szavuk – egy órán belül – Redl tudomására is jutott volna a fiákerkocsistól, ha éppen Alfred Redl vezérkari ezredes ezt a beszámolót a két detektív beszélgetéséről – mert komoly dolgokról volt szó, éppenséggel Redl életéről és haláláról – méltatta volna arra, hogy meghallgassa a fiákerkocsistól, régi, kipróbált hűségű emberétől, aki melleleg – évekkorábban – éppen Redl utasítására épült be a rendőrség „emberei” közé, így Barner és két detektívje abban a hiszemben volt, hogy a Capri kávéházzal szemközti kis téren álló fiákerkocsisa – 110 kiló súlyú burgenlandi parasztleány – az ő „hű”, „kipróbált” emberük, így a két detektív nyugodtan folytatta társalgását a fiákerkocsis füle hallatára. Sört is hozattak maguknak – titokban, mert Barner tiltotta a szeszfogyasztást szolgálat közben. Maga Barner szolgálat után

sem fogyasztott alkoholt, az ő esetében egyébként is kritikus volt az a kifejezés: „szolgálat után”, mivel Barner akkor is készenlétben és szolgálatban volt, amikor ténylegesen nem volt szolgálatban, amikor „szabad” volt, csak hogy mit jelentett Barner számára a „szabad idő”? Semmit. Azaz mégis valamit: fokozott éberséget. A tudatot, hogy hátha éppen most nincs ott, ahol lennie kellene. Redl nem hallgatta meg soha a fiákerkocsis jelentését a két detektív beszélgetéséről. Nem sokat vesztett vele, legfeljebb nagyot nevetett volna a nyomozók naiv önbizalmán és egymás előtt nem titkolt félelmén. Nem tudták, hogy már nem volt mitől félniük. A megfigyelt és követett személy, a Birodalom első számú közellensége: nem készült se szökésre, se „véres” ellenállásra, „tűzharcra”, amelyre Barner rendőrfőfelügyelő nyomatékosan fölhívta két detektívének figyelmét.

A kávéházban eközben egy fiatal, magas termetű, kisportolt hegyivadász hadnagy lépett Redl ezredes asztalához, engedélyt kért arra, hogy egy percre leülhessen, fontos közlendője van. Redl megengedte, hogy a fiatal tiszt leüljön az asztalához. A tiszt mosolygott.

– Szabadságon vagyok, esküvőre, húgom esküvőjére jöttem föl Bécsbe Dél-Tirolból...

– Ön nőtlen, hadnagy úr? – kérdezte blazírtan Redl.

– Nőtlen vagyok, ezredes úr... – felelte mosolyogva a hadnagy.

– És mit óhajt tőlem? Engem akar megkérni tanúnak húga esküvőjére, hadnagy?! – kérdezte most nyers hangon Redl. A fiatal tiszt összerezsent.

– Nincs rá időm, hogy esküvői tanúnak... násznapnak menjek most, hadnagy úr... – folytatta barátságosabb hangon Redl. Aztán hirtelen az iménti durva, nyers hangon folytatta:

– Kotródjon, hadnagy, innen a Capri kávéházból! Azért jött, hogy provokáljon engem! Ha nem talált volna itt, netán a Klomser-szállóban keresett volna? Kitől tudta, hogy éppen a Capri kávéházban vagyok?! Max Ronge ezredestől?! Nem kell felelnie. Tűnjön el, amíg én magam nem tüntetem el! Maga szerencsétlen, rosszul rögtönözve kiképzett provokátor!

– De ezredes úr... én... én... valamit mondani akartam önnek, egy egészen bizalmas természetű dolgot... én...

– Takarodjon! Most! Álljon föl, és induljon! Azonnal! Megértette? Los!

Redl az órájára pillantott. Aztán ismét a fiatal hegyivadász hadnagy szemébe nézett, ez a tekintet nem sok jót ígért. A hadnagy elment. Redl távozott a Capriból, majd lerázva Barner felügyelő embereit, kerülő utakon eljutott a Grünangergasse 12-es számú házban lévő konspirációs lakásba. Már besötétedett. Hirtelen lépett elé egy férfi, aztán másik négy ugrott elő a kapualjakból, és félhódsarló alakban elálltak Redl útját. Az ezredes azonnal előrántotta a fekete, nehéz Frommert. Tűzet nyitott, de támadói – bár az egyiket megsebesítette – rávetették magukat, ökölharcra és rúgásokra fordult az utcai „harc”. Az egyik támadó, akinek kesztyűbe bújtatott, lópatkó méretű öklén bokszer volt, Redl jobb állkapcsára sújtott. Az ezredes megtántorodott, megsédült az ütés erejétől, de lábon maradt. Ekkor jobb oldalát rúgássorozat érte. Redl ekkor ismét tüzelt. A támadók ott hagyták a járdán, eltűntek, nesztelenül és gyorsan, mint ahogy az imént megjelentek. Az eredmény, ez már csak később, a katonai törvényszék kórbonctanának hideg, fehér csempés, a föld szintje alatti bonctermében derült ki: állkapocstörés jobb oldalon, a jobb alsó kettes és hármas fog vonalában, indirekt törés a bal oldali alsó állkapocs ízületében. Ezenkívül: négy bordatörés a jobb oldalon, az egyik borda két helyen törött el. Amint ezt jóval később, Alfred Redl hadtestvezérkari főnök és az egyesített fegyvernemi vezérkarok ezredese halála után lovag Horst von Thom alezredes, Lewetzow őrnagy, Morschel százados, Bezouska és Salapska főhadnagykok megtudták: az esti, utcai támadást – erre a célra, külön-juttatások és kedvezmények fejében – rövid időre börtönükből szabadlábra helyezett köztörvényes bűnözők, „nehéz fiúk”, fegyencek hajtották végre. Az akciót, a rendőrség távoltartásával, Max Ronge emberei szervezték meg, soha nem derült ki, milyen célból, s hogy valójában mit is vártak ettől az „akciótól”.

Alfred Redl, a 8. prágai hadtest vezérkari főnöke, az Egyesített Fegyvernemek Vezérkarának ezredese, az Evidenzbureau tényleges irányítója, miközben a Grünanger-gasse 12-es számú konspirációs lakás felé vonszolta magát, azon tűnődött, milyen furcsa, mennyire különös eset az, amikor az ember számára egyszerűen jelentőségét veszti a katonatiszti karrier, a pálya *zord zenitje*, a tábornoki kinevezés. Redl közvetlenül a tábornoki kinevezés előtt állt. Olyan férfi volt, aki képes volt önállóan mérlegelni saját esélyeit, sorsának és életének rizikóit, képes volt arra, hogy igazolja személyes identitását a Birodalommal, képes volt arra, hogy betartsa a trónörökösnek adott becsületszavát, miszerint nem hagyja el Bécsset, a Birodalom fővárosát, a császárvárost, ám ugyanő képes lett volna arra is, hogy adott tiszt becsületszavát szegve elhagyja – szökve akár -Bécs városát és a Birodalmat is; képes volt arra, hogy igazolja magatartását a magas hadbíróság színe előtt mint gyanúsított, sőt mint vádlott is, képes volt arra, hogy egy bizonyos személyes elszigeteltség szükségképpen torzulást szenvedett nézőpontjából – saját sorsát, személyét kikapcsolva – igenis élesen tárgyilagos, naprakész képet alkosson a Birodalom hadviselési esélyeiről mind a Balkán-térség, mind Galícia tekintetében, rugalmassága, szívóssága, fizikai ereje, akaratereje, rezignációval határos rezisztenciája révén: képes lett volna arra is, Hogy továbbra is kitartszon azon az önmagát ejtő, a döntő dolgokat *egyszeri élete elé helyező* magányos „harcállásponton”, ahol a krízist nem katarzis oldja fel – ehhez nem volt már elég ideje, élete -, hanem a cselekvés, az akció, az akarat végső megfeszítése, miközben a *felismert* célok *közvetlen* eszközévé engedi elváltozni magát az ember, már csak abból a „passzióból” is, hogy önmagát önmagán kívül helyezve, azonosuljon valamivel, ami sok mindent jelenthet, kivéve önmagát, kivéve saját sorsát, kivéve tulajdon, egyszeri életét, amitől – mint olyan sok, önmagát tisztán látni bátor ember – maga Redl ezredes is szívesen vett volna félelem nélküli búcsút, a *nem viszontlátás* jóreményében. Avagy ez idő szerint elérkezett volna Redl vezérkari ezredes arra a hideg határra, amelynek átlépéséhez nem kell se paszport, se vízum, se álnév, se álarc, se fegyveres biztosítók, se konspiráció, se titkosított kódjelzés, sem annak szakszerű dekódolása? Elérte volna Redl ezt a kegyelmi határt? Vagy a kegyelem *határ-sértőjeként*, híven önmagához, éppen csak várakozott? Ha az ember egyedül maradt, nem tehet mást, mint azt, hogy végsőkig fokozva egyedüllétének, magányának érzését és tudatát, mintegy szemlélőjévé lesz ennek az egyedüllétnek, ennek a jól megérdemelt magánynak, állapította meg – a maga számára – Redl vezérkari ezredes. Fájt törött állkapcsa, fájtak törött bordái. Egyvalami azonban nem fájt: *nem fájt* maga a *fájdalom*. Életének indulása, apja távozása a hadseregből, apja nyomtalan eltűnése, nővéreinek, közülük is az ös-szöke Elkenek nőiesen és nővérien hatalmas, uralgó jelenléte kamaszkorában, kadétsága éveiben, és mindehhez Redl anyjának *szótlanul* is szóló, sőt beszédes *szótlansága* a férfiról, aki a férje és leányainak és fiának apja volt, egy férfi, aki elment, egy ember, aki eltűnt, hátrahagyva hajadon leányait, fiúgyermekét és feleségét. Talán ez a *múlt* szívná ki az erejét, ez lassítaná le – nem éppen „jókor” – a reakciót, ez törte volna meg „harci kedvét”, vele együtt életkedvét is, test- és idegközvetlen éberségét, sokszor oly kegyetlen készenlétét is? Most Redl agyában tervek, ötletek, *gondolatok helyébe* őt magát leginkább és őt magát elsőként terhelő gondok léptek. Ezek a tervek és távlatok helyébe lépő-súlyozódó gondok egyáltalán nem Redl személyes és egyszeri életének féltéséből fakadtak. Redl nem félt. A félelemnek abban az értelmében semmiképpen sem, hogy önmagát féltette volna. Ha félni tudott volna, ha a félelmet képes lett volna érezni: ez egyenesen ajándék lett volna Redl számára. Testét-lelkét hosszú ideje igénybe vevő álmatlanságán és kimerültségén is képes volt úrrá lenni. Minden idegszálával őrizte, védte – vagylagosságok, választások, véletlenek tudomásul vétele nélkül -azt a hosszú, „operatív évek” során kifinomult érzést – akár pajzsként éppen magamagától védve ezzel az extréménbelső érzéssel önnönmagát -, amely bár néha, pillanatokra, az őrjöngő örület határáig sodorta is, hogy ez az érzés, noha kizárólag az ő érzése, igenis túlvan, túlesik, *túl kell essen, túl kell legyen* minden olyan érzésen, ami csakis őt magát életébevágóan érintené. Embereinek – Bezouska,

Salapska, Morschel, Lewetzow – a rajongásig menő ragaszkodása Redl ezredeshez már csak azért sem érintette Redl ezredest, mert Redl nem ragaszkodott többé Redlhez, nem is szólva arról, amit a rajongás jelent, vagy ha ez túlzás, akkor mondjuk ki ismét-megint-újra: amit egy ember önmaga iránt érzett szeretete, türelme, tartása és terveinek *személytelen* távlata jelent. Redl hadtestvezérkari főnök, a fegyvernemeket egyesítő vezérkar ezredese számára, közvetlenül tábornoki kinevezése előtt, közömbössé vált a tiszti, a főtiszti karrier, a csúcs, a komor és *külső beteljesülés*. Redl nem volt romantikus. És ha cinizmusa nem kevés emberben keltett félelmet, ez a cinizmus oly mélyen ágyazódott a céltudatos akaratba, hogy egyenesen megtévesztő maradt, és pedig éppen azok előtt, akiknek minden okuk meg lett volna arra, hogy féljenek Redl ezredestől, mintegy rejtve ezt a félelmet ama másik félelem mögé, amit a maguk életére gondolva joggal féltek, sőt rettegtek is. Redl természete szerint nem volt bosszúálló férfi, és ennek mindenkor jelét adta, akkor is, amikor kis és nagy gáncsokért, hatalma teljében, hatalma csúcsán, lazán és simán, kockázat nélkül állhatott volna bosszút. Ám Redl nem volt naiv sem. Ezt azonban sokan nem „időben” ismerték fel. Alfred Redl ezredesnek, hadtestvezérkari főnöknek sehol a világon nem volt biztos horgonyzóhelye, előre – öelötte – kitűzött bóják útját nem biztosították, nem jelölték a jó, a révbe vezető utat. Magányos manővereit életének Redl közvetlen, tapasztalati tájékozódásban szerezte meg, és Redl mestere volt és maradt annak, amit az emberek általában éles emlékezetnek, mély és minden részletet – az egy *egész* érdekében —megtartó, megőrző memóriának szoktak nevezni. Redlnek sok *álarca* volt, de *arca* csak egy. És Redl most levette az álarcokat, hogy másokkal együtt ő maga is az arcát lássa, hogy viszontlássa tulajdon, anyaszülte arcát. Annyi *álarc* után vonzotta és érdekelte őt az *arc*, legyen bár az arca is egy álarc a sok közül, talán mégis meg lehet pihenni ennek az „eredeti” arcnak a nézésében, hiszen ha tükör elé áll az ember, az arca nem szökhet meg a tükör jeges, tiszta ezüstjéből, egy pillanatig a saját szempár farkasszemet néz saját tükörképszempárjával. Redl alázatát Redl bátorsága rejtette el általában is, különösen pedig olyan emberek előtt, amilyen Urbansky ezredes volt, aki formálisan az Evidenzbureau főnökeként „fungált”, várva-várva esedékes nyugállományba helyezését. Urbansky ezredes, az Evidenzbureau főnöke tökéletesen érett volt a nyugalmazásra, megaszalta akaratát, logikáját maga a történelem, a XIX. század, de túl ezen, az évek is elszálltak fölötte, a XX. századi feladatok aligha tarthatták volna magas posztján Urbansky ezredest. Alfred Redl hadtestvezérkari főnök – k. u. k. 8. prágai hadtest -, az egyesített fegyvernemek: szárazföldi, haditengerészeti és légierők vezérkarának ezredese, az Evidenzbureau tényleges irányítója: sohasem tévelyedett el a *személyes nagyság* számára oly akadálytalanul elérhető célja és az adott, a konkrét, a naprakész feladatok között vezető „fényes ösvényen”, ami tulajdonképpen a karrier, a rang, az egzisztencia, a „rasant” reprezentáció előtt valóságos szakadékot képezve ott volt, kihívóan és kísértően, hogy bekebelezze a ritka bátrakat is abba a dolgos-dologtalan boldogságba, miszerint azért élünk, hogy leéljük az életünket, és e „leélés” módjának, ízlésének megválasztásába – olykor – mi magunk is beleszólhatunk, sőt kompromisszumok és korrekciók egész sorával tehetjük mások számára észrevehetetlenné a tényt, hogy életünket másképpen is *leélhettük* volna, mint amiképpen valójában magunknak és másoknak megéltük azt.

Alfred Redl vezérkari ezredes, a Birodalom Balkánszakértője, a Monarchia katonai hírszerzésének és katonai elhárításának legnagyobb hatalmú, legsokoldalúbb képzettségű tisztje, immár törött bordákkal és törött állkapocscsonttal, folytatta magányos útját a Grünangergasse 12-es szám alatti konspirációs lakás felé. Fájt az állkapcsa, fájt, nyilallt, tűzelt, lüktetett felsőtestének jobb oldala, de úrrá tudott lenni ezen a fájdalomon, s nem is gondolt arra, mennyire súlyos a sérülése; zúzódásokra gondolt legfőlőbb, az eszébe sem jutott, hogy állkapcsa eltört, hogy bordáit – az e célból és csak erre az estére „szabadlára” helyezett – fegyencek rúgásai összetörték. Természetesen az „akciót” végrehajtó köztörvényes bűnözőket, távolból, több civil ruhás katonatiszt „biztosította”, egyrészt azért, nehogy megszökjenek, mert arra, hogy a feladat

végrehajtása után azonnal visszaállítja őket a *helyükre*: Max Ronge ezredes ígéretet tett a fegyház főigazgatójának, és ezen ígéretét be is tartotta – Ronge korrekt férfi volt –, a fegyencek nem szökhettek meg, másrészt: ha netán Redl tűzharcban valahogy mégis kivágná magát, akkor – kellő időben – ezeknek a „biztosító” embereknek kellett volna beavatkozniuk, természetesen nem Redl, hanem a fegyencek oldalán.

Ferenc Ferdinánd trónörökös – megfélemlítve Redl ezredesről és a „Redl-ügyről” – döbbenet olvasta a Birodalom Berlinbe akkreditált katonai attaséjának – szigorúan az ő számára, s. k. felbontásra jelzéssel küldött – jelentését: amely arról számolt be, hogy a német szülőktől, Párizsban, 1858-ban született Rudolf Diesel gépészmérnök pacifista nyilatkozatot tett, miszerint: ha a német haditengerészet az általa kifejlesztett és róla elnevezett Diesel-motorokat valóban csak és kizárólag az U-Bootok, a búvárhajók és búvárnaszádok gépházaiba akarja beépíteni, akkor ő – Rudolf Diesel gépészmérnök, ezen különleges üzemű, rendkívül gazdaságos, a hajók hatósugarát megnövelő gépek összes műszaki leírásával együtt – először Angliába utazik, ott átadja a terveket, majd Franciaországba, onnan az Orosz Birodalomba megy, átadandó mindazokat a műszaki leírásokat, amelyek már közvetlenül az U-Bootokba, a búvárhajókba és búvárnaszádokba beépítés céljából — *általa* — továbbfejlesztett Diesel-üzemű főgépek és kisebb motorblokkok rendszerét, elvét és gyakorlati gyártását lehetővé teszik. És miért szánta rá magát erre a „pacifista” közutazásra a világhírű német gépészmérnök? Azért, mert – bármilyen képtelenségnek tűnt is ez a „körút” Ferenc Ferdinánd megítélésében – Rudolf Diesel azt hitte, hogy ha a nagyhatalmak mind birtokában lesznek a Diesel-hadigépeknek, akkor ezzel eleve gátat lehet vetni a háború kitörésének, hiszen minek akkor háborúzni, ha a pusztítás és a pusztulás egyenlő esélyével futnak ki bázisaikról a búvárnaszádok, a tengeralattjárók? Ezt hitte Diesel mérnök... Ferenc Ferdinánd trónörökös, hadsereg-főparancsnok talán *atavisztikusan félénk* férfi volt, ráadásul: *nem sokat tudott önmagáról*, és arról sem, hogy szíve félelemmel van teli, arra pedig nem jött rá – nem lett volna ehhez elég ideje talán? –, hogy a tudatlanságból csak tudással lehet kigyógyulni, még akkor is – sőt! –, ha ez a tudatlanságunk éppen önmagunkkal kapcsolatos tudatlanság. Nem ismerte Freudot, sem Adlert, pedig a két lélekbúvár már javában dolgozott, és pedig éppen Bécsben, a császárvárosban. Ferenc Ferdinánd nemhogy a *lélekbúvárokat* nem ismerte, de a *búvárhajók*, a *búvárnaszádok*, az U-Bootok igazi tenger-harcászati, mi több, tengerhadászati jelentőségével sem volt teljesen tisztában. Csak azt tudta: titkos fejlesztés alatt áll ez az új, modern haditengerészeti fegyvernem. Azt pedig végképp nem értette, Rudolf Diesel miképpen hiheti, hogy titkos katonai fegyver kiadásával, annak az ellenséggel való „megosztásával” biztosíthatja a békét, egyenesen a „világbékét”, ahogy Diesel mérnök kifejezte magát egy – nyilvános! – sajtókonferencián. Meglehet az is, hogy Ferenc Ferdinánd nem volt születésétől fogva *atavisztikusan félénk* férfiú, csak azóta, amióta – dacolva Őfelsége I. Ferenc József tanácsával, majd parancsával is – nőül vette Gräfin Sophie Choteket, „rangon alul” nősült. Van bűn, amely önmagát bünteti, és ez a körkörös folyamat sohasem zárul le. Szorongását színészhez méltó bravúrral leplezte, amíg csak élt, ama szarajevói nyárelőig, ama balkáni merényletig, amikor Sophie Chotek – a szerelme és akkor már régen a hitvese is – vele együtt ment a halálba, alig néhány perccel élve túl urát, a trónörököst, akit a katonaorvosok nem tudtak megmenteni az életnek, végzett vele a nyakába fűródott revolvergolyó, így hát Ferenc Ferdinándnak nem nyílt alkalma megismerkedni a bécsi *lélekbúvárok* mélylélektani kutatásaival, de arra sem, hogy – a látszólag éppen az ő életének kioltása miatt kirobbant háborúban – felismerje a *búvárnaszádok*, a tengeralattjárók haditengerészeti harcértékét. Azt azonban még megérte, hogy Rudolf Diesel gépészmérnök, a hírhedt és megszállott „pacifista” eltűnt az Északi-tengeren, úton Antwerpenből az angliai Harwich kikötő felé, 1913. szeptember 29-ről 30-ra virradó nyílttengeri éjszakán. Ferenc Ferdinánd trónörökös szigorúan bizalmas berlini forrásból azt is tudta, hogy hiába volt minden érv, jóakarató meggyőzés, Rudolf Diesel – a róla



elnevezett gép műszaki dokumentációival – hajóra szállt, és Angliába indult. Neve ott szerepelt a hajó utasainak lajstromában. Ám Harwich kikötőjében már csak a neve szerepelt a listán, ő maga sohasem szállt partra Harwich kikötőjében. Néhány úr kivett két kabint azon a hajón, amelyen Rudolf Diesel „békeharcos” gépészmérnök utazott Antwerpenből az angliai Harwich-ba. Nem érkezett meg. Noha várták, bár nem angol „pacifisták”, hanem angol tengerésztisztek, hajógépkonstruktőrök és a titkosszolgálat tisztjei. Hiába. Rudolf Diesel gépészmérnököt nyílt tengeren a vízbe dobta az a néhány úr... Ezt Redl ezredes már nem érte meg, noha ő – ellentétben Ferenc Ferdinánddal, tökéletesen tisztában volt a Diesel-üzemű tengeralattjárók haditengerészeti jelentőségével – olvasta Rudolf Diesel 1893-ban kiadott *Theorie und Konstruktion eines rationellen Warmemotors* című, új korszakot nyitó munkáját. Ferenc Ferdinánd bizalmas körben: „kalmár királyságnak” szokta volt nevezni Angliát, a Brit Impériumot, brutális gyarmatosító hatalomnak, mely hinduk és más népek százezreit gyilkolja le, miközben Németországot vádolja agresszív politikával, és az Osztrák-Magyar Monarchiát a soknemzetiségű balkáni népek elnyomójának tartja. Rudolf Diesel naiv reményei... hiszen a német haditengerészet már hadrendjébe állította a Diesel-üzemű tengeralattjárókat, és a feltalálónak életével kellett fizetnie naivitásáért. Miközben berlini katonai és haditengerészeti attaséjának szigorúan bizalmas, szigorúan titkos, csakis F. F. hadsereg-főparancsnok *s. k. f. elbontására* szóló jelzéssel ellátott jelentését olvasta, amelyben az attasé beszámolt Rudolf Diesel mérnök „angliai útitervéről”, egész pacifista mozgalmáról, Ferenc Ferdinándnak eszébe jutott Redl ezredes, éppen a tengeralattjárók, a búvárnaszádok kapcsán, hiszen tudta Redlről, hogy több mint szenvedélyes rajongója – és ismerője – ennek a félelmetes, új, haditengerészeti fegyvernemnek. És arra gondolt: Redl nem dönthet Redl sorsáról, Redl ezredes nem oldhatja meg a „Redl-ügyet”, mert talán még képes is volna rá... Nem, ezt neki, a Birodalom hadsereg-főparancsnokának kell megoldania és véglegesen lezárnia. Ki tudhatja, miféle kártyák vannak még Redl ezredes kezében? És ki ellen fogja kijátszani azokat a lapokat? És ha kitörne a Balkánon a háború? És ha Redl ezredes azt kérné tőle, a trónörököstől: *„Felség, az ön engedélyét kérem ahhoz, hogy megválva az Evidenzbureau-tól, harcolva Belgrád ellen vonuló csapataink első harclépcsőjébe kapjak frontszolgálatra vezénylő parancsot!”* Mit felelhetne erre ő? Ezt, igen ezt!: *„Nem, nem, kedves Redl, ön már nem kerülhet vissza a lövészárokhba, az aknamezőre, a szögesdrótok közé, a harcoló egységekhez! Bármilyen bátor és kiváló katona is... Az ön küldetése, ezredes, már magasabb, mint a hősi halál! Itt kell maradnia Bécsben! Ez parancs!”* Avagy röviden: *„Ön egyelőre házi őrizetben van! Nyomozás folyik az ön ügyében. Önt várja a katonai ügyész. Önt várja a legfelsőbb hadbíró, önt várja a bakó... mert ön még kivégzőosztagot sem érdemel meg!”* Igen, ezt kell majd mondania. És akkor még valami, Redl ezredessel összefüggő, kellemetlen hírt kapott Ferenc Ferdinánd parancsörtszjtjétől, Sbinyovszky ezredestől. Két hírt kapott tulajdonképpen, bár az első nem érdekelte, sőt megnyugtatta: parancsörtszjtjétől megtudta, hogy báró Hugo von Huppert volt szentpétervári nagykövetségi első tanácsos szívroham következtében meghalt dr. prof. Konstantin exkluzív szanatóriumában. Magáról megfeledkezve majdnem azt mondta a trónörökös e hír hallatán: *„Nagyon helyes! Tisztul a kép, kedves Sbinyovszky!”* De aztán mégis sikerült mást mondania. Ezt: *„Szegény Huppert...”* Ám parancsörtszjtjenek második híre felbőszítette a trónörököst.

– Felség, méltóztassék megtekinteni ezt a műsorlapot...

– Mi ez? – kérdezte a trónörökös, miután felületesen átfutotta a nyomtatott írást.

– Látszólag semmi, Felség. A Bosnisch-Hercegovinisches Infanterie Regiment No. 3. gálaprogramja. Budapesten tartották meg, tavaly ősszel. Részletek Verdi „II Trovatore” című operájából, azután Wulftenféltől: a „Frühlingskinder”... Backó: Magyar Ábránd című négyórás dalműve, ezt már délután elkezdtek játszani, majd szünet volt, akkor jöttek a rezesfúvók, eljátszották az ezredindulót, majd pár ária következett a Trubadúrból és a Carmenből, utána ebéd,

közben egy párbajra is... csaknem sor került, de sikerült lebeszélni az érintett urakat... majd folytatták Backó „Magyar Ábránd”-ját...

– És?

– Ez a műsorlap később postára került... Bécsen át Berlinbe... Max Ronge ezredes úr elfogta, és másolatot készíttetett róla. Hív másolatot, majd az eredetit továbbküldte a címzettnek, aki egy porosz hölgy, Hochwolgeborene Fräulein Anna Margaretha Justina LindheimeriA. A kisasszony Auer Lipót huszárkapitány szeretője.

– Auer Lipót? Nehézségei vannak a kapitánynak? Auer Lipót a Theresianum legkiválóbb növendéke volt... Kedvelem a kapitányt.

– Már januárban kérelmezte a nyugállományba helyezését... alig harmincöt évesen... Ugyanis Redl ezredes szerint... jelentés kelt: folyó év január 3-án... Auer Lipót huszárkapitány Lindheimerin kisasszonnyal „együttműködve”... súlyosan kompromittáló, személyi vonatkozású közléseket tett azon a pesti gálaesten a dinasztia hercegnőiről...

– Redl! Megint Redl. Hát már nincs olyan napijelentés, olyan esemény, amelyben Redl ne szerepelne?!

– Úgy látszik, Felség... Itt látható Redl jellegzetesen agresszív R betűje, amelynek alapján Bezouska főhadnagy elrendelte és foganatosította Auer Lipót huszárkapitány őrizetbe vételét, január 4-én, hajnali 04 órakor. Auer ellenállást fejtett ki, lefegyverezték és elhurcolták. Redl kihallgatta, és csak 48 óra múlva helyezte szabadlábra... a kapitánynak, aki magyarázatot követelt tőle, Redl ezredes azt felelte, hogy *ő senkinek nem tartozik magyarázattal*, az ő intézkedései és a Birodalom érdekei közvetlenül egybeesnek, tanácsolta Auer Lipót kapitánynak, hogy sürgősen kérelmezze szolgálaton kívül helyezését, vagy számfölötti állományba helyezését, amíg nem lesz túl késő... Még tréfálkozott is a fegyvertelen tiszttel, megjegyezve, hogy a huszárság eleve avult fegyvernem a XX. században... ezzel a megjegyzésével megsértette a lovasságot egyrészt, másrészt, nyilván szándékosan: az Udvar ellen lazította az egész magyar, vidéki és pesti sajtót, jól tudva, hogy a huszárság zömét Magyarországon sorozzák. Kijelentése így hangzott: *„Auer kapitány, maga azt hiszi, hogy egy háború esetén a Birodalomnak szüksége van az ön vívó- és »lefuttató« »tapasztalataira«? Fogja fel, ember, a huszárság »romantikus« fegyvernem, azazhogy: nem-fegyver! Parádékra való, a poros debreceni vagy a szegedi főutcán... Szereljen le! És: tűnjön el Lindheimerin kisasszonnyal együtt a Birodalomból! És meg ne tudjam, hogy a szóban forgó kisasszonyt hátrahagyva az elhárításnak, maga egyedül megy el! Azt a nőt is csomagolja be!”*

Ekkor Sbinyovszky ezredes, parancsőrtiszt, egy fényképet tett a trónörökös elé.

– Az egészben az a legfurcsább, Felség, hogy ez a kép 1908-ban, az olimpiász évében készült, amennyire kivehető az írásból, pontosan 1908. július 20-án. Ott... a fehér kalapos, napernyős hölgy mellett maga Redl áll... és a hölgy nem más, mint Lindheimerin kisasszony... Ez a másik kép, ezt is Max Ronge ezredes adta át nekem, hogy megmutassam Felségednek, az *Albrecht* termes gőzöst ábrázolja a duna-szentbenedeki hajóhídnál... a korlátra könyöklő férfi: Redl. Mellette az ifjú hölgy: Lindheimerin kisasszony... lágy, porosz arcéi...

– Csinos... szép nő... – jegyezte meg a trónörökös, nagyítólencsével alaposabban szemügyre véve a képen látható „párt”, majd Redl arcát elemezte: – ... milyen erőszakos áll... milyen csontos arc... hidegség van még a mosolyában is... nagyravágás!, cinizmus!, csak az arcából is sugárzó akaraterő az egyetlen „vonzó” vonás az ábrázatán... kifejezetten a frenológusok által leírt „kérlelhetetlen, kíméletlen típushoz” tartozik... Nos, talán csodálkozni fog Redl ezredes, hogy az ő „kérlelhetetlensége”, az ő „kíméletlensége” belőlünk is kérlelhetetlenséget és kíméletlenséget fog kiváltani! Sbinyovszky! Auer Lipót aktív szolgálaton kívül helyezését, nyugállományba vonulását: nem engedélyezem! A huszárság nem elavult fegyvernem! Auer Lipót a következő napokban jelentkezzen nálam, a szokásos audiencia idején, de soron kívül

bocsássák be hozzám! Ami azonban Lindheimerin kisasszony „jelenlétét” illeti... ezeken a fényképeken, Redl oldalán, arra vonatkozólag Ronge ezredes indítson vizsgálatot... Mit tudhatjuk... bár aligha lesz már ennek jelentősége, legalábbis Redl számára! Lindheimerin kisasszony összetett „magánélete” viszont érdekelt engem! Ahogy mondta: jellegzetes, lágy porosz arcái, pisze orr, világoskék szempár, sudár termet, telt, erős mellek, nyugtalanító „nyurgaság”, alakja, mint az arca: semmi jót nem ígér, rejt a rosszat, de csak azért rejt, hogy egyszer kimutassa! Lelephet, Sbinyovszky! – mondta Ferenc Ferdinánd, egyre a fényképet nézve, amely Lindheimerin kisasszonyt ábrázolta, Redl ezredes – *testközelben is távoli* – társaságában.

Létezik búskomorság, amely nem jár együtt szükségképpen a tehetetlenséggel, amely nem ássa alá a tartalék erők testi-lelki „raktárait”, létezik olyan búskomorság, amely nem okvetlenül ellentéte az örömnak, a korábbi készségeknek és készenlétnek. Ilyen volt az ezredes búskomorsága is: annyi más érzéshez és emlékhöz társult benne ez a búskomorság, hogy nem emelkedhetett fölébe még a gyengébb hatású, lassúbb sodrású, más érzéseknek sem, nemhogy annyira hatalmasodjék, hogy magát az aktivitás akarati alapjait kezdje ki, rombolja szét, repedésről repedésre haladva a *belsőben*, rázúdítva közben a *külső* kalapácsütések sorozatát is. Redl: Redl maradt, Redl *világa* nélkül is. Emberi tudat nézett volna szembe, hidegvérrel, saját szörnyével, tudat nélküli szörnyeteg-önmagával? Mi több, Redl búskomorsága – bizonyos meggondolás, tünődés, elemzés után – szinte felpeszditette Redl hajszolt életét, és határozottan megindította őt: önmaga felé, társ és kíséret nélkül, szálegyedül. Nem mintha helyzetét félreismerte volna. Csak éppen megváltoztathatatlan magányát ismerte fel, azt, amelyben addig is élt. Nem sietett jósnőhöz, fáradt volt ahhoz, hogy mások szemével nézzen a saját jövőjébe, aminthogy az önámítás sok kínálózó „képét” sem élvezte végig, volt saját *valója* a valósághoz, ez is csak egy *kép* volt a sok kép közül, és ezt a „képét” nézte, ezt vette tudomásul. Az ember-Redl és a rém-Redl végre „megszólította” önmagát, magában és most először: *elmondták* egymásnak magukat. Már nem a szolgálatról, nem a lehetőségekről, nem az esélyekről, nem a Birodalomról „beszélgettek”, hanem magukról, maguknak. Ünnepléses pihenő volt ez, olyan, amilyent akkor éreznek az emberek, amikor fölérik a csúcra, ahonnan többé már nem a csúcs, nem a csúcsok, hanem a mély, a mélységek látszanak. Az az ember azonban, aki Redl volt, még a „csúcson” is magához tért, meghatottság, önsajnálattal nélkül, sztoikusán gondolta végig a „csúcsokra” vezető útját. Elszántnak és szilárdnak érezte magát. A *semmi* várta őt, de ez a semmi őbenne volt, nem őrajta kívül. A szuverén egyéniségek számára szinte kényszer, csaknem kihívás: reagálni a realitásra, reagálni az irrealitásra is. Léteznek, élnek, vannak olyan emberek, akiknek *nem útra*, hanem *térre* van szükségük ahhoz, hogy *helyüket* a világban – átmeneti lakásként, ideiglenes otthonként – bár elszörnyedve is, mégis elfogadják. Ám Redl személyes, mondhatni privát dolgait elnyomta egy alig elviselhető előérzet: akkor, amikor a Birodalom, a Monarchia annektálta Bosznia-Hercegovinát, akkor tulajdonképpen önmagát „annektálta”, kötötte sodrony- és manilakender kötéllal a Balkánhoz. A Balkán-probléma volt Redl életében az a „törőhullám”, amelynek csillapítása közben képes volt elfelejteni azokat a „bukóhullámokat”, amelyek az ő egy és egyszeri életét, tőle magától már sodrásra hagyott sorsát közvetlenül fenyegették. Kísértést érzett arra, hogy földjon egy táviratot a Burgba, a Habsburgok címére: „A múltak, a múltjaitok gigantikusak, a jelen azonban villamos gép, amelyhez technikusokra, gépészekre volna szükség – nem csupán posztokra, őrszemekre, határőrhegyivadászokra –, akik képesek folyamatosan üzemben tartani és átalakítani a tényleges és a tartalék erőkre támaszkodva azt az avult mechanikus gépezetet, – amivel a Birodalom az »elektromos« XX. századba merésztelt belépni. Az ősi dinasztikus birodalmi címer akármikor kalapács, gőzkalapács, géppöröly alá kerülhet. Regimenteket fog elárverezni a történelem, ez a blazírt becsüs. A Balkán Bécsben van, hosszú vendégségben, a számlákat és a szállást mi fogjuk kifizetni, a *kincstár* fogja kifizetni, nem a »vendég«. A Birodalom hadseregének katonáit a Birodalom népei közül

sorozzák. Közel az idő, amikor a Birodalom hadseregének a Birodalom népeivel szemben kell megvédenie a Birodalmat, ez pedig a skorpió esete: élethalálharca végén, tulajdon méregcsápjával megöli magát, mielőtt ellenfele végezne vele, mielőtt testét elevenen bekebelezné.” Sem ezt, sem más távmondatot nem adott fel Redl hadtestvezérkari főnök, vezérkari ezredes a Burgba, a Habsburgok címére. Tudta, az Első Poszt, Őfelsége I. Ferenc József császár és király, a Birodalom Imperátora immár egy túlvilági posztról őrzi a nagy múltakat, a villamos jelent már nem érzékeli, hadosztályait, hadtesteit, dandárjait, ezredeit, zászlóaljait, századait, csakúgy, mint csatahajóit, cirkálóit, rombolóit és torpedóúzóit e túlvilági poszt köré tömöríti – múlt századból visszhangzó vezényszavaival, parancsaival – talán még egy utolsó, békebeli szemlére, miközben kárjelentés, kárbecslés nélkül egyre újabb találatok érik ezt a történelem időszélére sodródott „hadihajót”, a Birodalmat: Galícia felől, a Balkán felől, az Adria felől, Budapest felől, Prága felől, Belgrád és Bukarest felől, miközben a tömör „napiparancs”, a „jelszó” ugyanaz marad: *Monarchia!* Még 1866, Custozza és Albrecht főherceg szellemében... a bakák és a huszárok zengő hangon éneklük a „Prinz Eugen”-t, a bálokon, estélyeken zsong a „Kaiserwalzer”, a k. u. k. „keringője”, járják a csárdást, a polkát, és a szervezett munkások indulókat énekelnek a gyűléseik után. Az Első Poszton álló magányos Őrszem, Őfelsége: mindent elszenvedett, katona volt, kapitány volt, aki még most is a parancsnoki hídon áll, megpróbál manőverezni még, navigál – számára teljesen új műszerekkel -, a hídról a hajójára zúduló toronymagas hullámokba bámul, miközben lent, előtte, a híd alatt: zendül a „fedélzet”, az avult „lövegtornyok” – Birodalmának tartományai – már képtelenek a célok felé fordulni, és leküzdeni azokat, a lassan forgó lövegek löelemképző páncél tornyainak hajszátkeresztjén megannyi, egykor oly békés, emberkéz alkotta jelenség, megmunkált, munkás, működő dolog látszik most hirtelen és káoszhoz közeli örvénylésben ellenséges célponttá változni, hogy leküzdésük lehetetlen, hogy leküzdésükre a békét magát kellene megtámadni egy nagy – vagy egy sorozat kisebb, helyi – háborúval, ehhez a hadsereg azonban fölkészületlen és f elkészíthet étien. *Késő* „lett” a cselekvéshez! – állapította meg Alfred Redl hadtestvezérkari főnök, vezérkari ezredes, az Evidenzbureau eddigi tényleges irányítója, egy *még alá nem írt* előléptetés! és kinevezési parancs szerint: a Monarchia, a Birodalom hadseregének legfiatalabb tábornoka, a katonai hírszerzés és a katonai kémelhárítás legkiválóbb képességű Balkán-, Galícia- és Adria-szakértője. Az Első Poszt, a múlt századi, koronás kapitány kiállt minden emberi kint: fia, a trónörökös Rudolf, az egzaltált reformer Kronprinz, a „magyar királyfi” lemészárolta a szerelmét, azután saját magát. Feleségét, az örült II. Ludwig unokanővérét, a szép, szomorú Sissit lemészárolta egy olasz anarchista. Az új trónörökös, akit az Első Poszton, a Birodalom parancsnoki hídján álló kapitány, ez a múlt századi őrszem amúgy sem kedvelt, rangon alul nősült, egy cseh „várgrófnőt” hozott a büszke Burgba. És túl mindezen: a sorra elveszített olasz tartományok helyén egy új, terjeszkedő, gyarmatosító és egyre a régi dolgokért revánsra váró Itália készül belépni a világtörténelem, az aktuális világpolitika változó határrajzú földrajzatlaszokkal teli „térképszobájába”, miközben a délszláv egyesülési törekvéseket az orosz kolosszus mind nyíltabban támogatja, szítja. És belül, a Birodalomban: a cseh szeparatizmus, a magyar állam-különállás álmai, annyi centrifugális és centripetális erő kölcsön- és ellenhatása, a hanyatló arisztokrácia, a hatalmas tőkék uraként a színpalak mögött működő úgazdag zsidó polgárság, Theodor Herzl utópisztikus tervei és a Rothschildok bankházai, végül a proletárok és azok soraiban a szociáldemokraták, a szocialisták és a kommunisták. Mindez külön és mégis együtt: éles aknamezőt jelent a nagy harcokat megvívott, azokban leharcolt hadihajónak és a hídon álló kapitányának, a vén, megöszült pofaszakállú parancsnoknak. Mintha a múlt századi kapitány a Kapucinusok kriptájából, a Kaisergruft-beli ércszarkofágjából küldené parancsait, s nem többé a „hídról”, ahol áll, egymást váltó kormányosai közelében. Redl ezredes büntudatot érzett, hogy most kell elhagynia a fedélzetet, most, amikor az lángokba borulhat, most, amikor az

akaratot a végső határig feszítve fel kellene venni a harcot, a körkörös harcot, a legendás lobogókért legalább, amelyekre tisztí esküjét tette kivont kardok előtt, és dobpergés, kürtszó jelezte vissza: a Birodalom hadseregének tisztje lett, életének neve ezután: szolgálat, ennek elve: az „emberfelettség”, az egyéni és testületi *jelenlét* a világtörténelemben. Ennyire egyszerű az egész: a világtörténelem az *emberi munkahelyeket* egyesíti. Ezt az egységet a hadseregek őrzik. Ő, Redl, a magas rangú „őrszem” elhagyta – vagy ahogy tartják róla -, *eladta* volna őrhelyét? És senki nincs, aki meghallgatná magyarázatát, hogy ez nem igaz, hogy ez nem így van!? Hogy most, amikor fölért a csúcra, élesen és tisztán – szörnyű helyükön, ott, ahol eleve is gyanította őket – látja a mélységeket, a szakadékokat, és ügynökhálózata révén naprakész képet, terveket volna képes kidolgozni: akciók sorát a Birodalom biztonsága érdekében.

Redl ezredes megállt. Jobb oldala, egész mellkasa feszült, fájt, nyilallt. Állkapcsa, fél arca lüktetett, nyálába vér szivárgott a törésben ékszerűen álló két fog mellett. Gyomra émelygett. Megszédült. Bement egy templomba, leült az imapadsor utolsó sorának legszélső helyére, messze az oltártól és az első soroktól. Rémlott, hogy prédikációt hall, aztán férfikórust és orgonazúgást, aztán harangok zúgását, aztán *hallja a csendet*. Néhány percre elveszítette eszméletét. Amikor magához tért, nem volt képes fölállni az imapadból. Ült. Elaludt, inkább csak szendergett, ülő testhelyzetben, lüktető, égő fájdalommal mellkasában, nyilalló, feszítő fájásokkal állkapcsában. Aludt, álmodott. Félálom volt ez. Hallani álmodta a pap szavait: „*Im Kreuz ist Hoffnung für eine christliche Erneuerung Europas, aber nur, wenn wir Christen selbst die Botschaft des Kreuzes ernst nehmen.*” Aztán megint a férfikórus, az orgonák és a harangok zúgását álmodta hallani. Nem tudta, melyik templomban van. Egyszer fölnevezett, de a nyomasztó kupolaboltozat forogni látszó, festett terétől megint megszédült, behunyta a szemét. Talán a jezsuiták temploma ez, gondolta, aztán újra félálomba szenderült. Amikor ismét kinyitotta a szemét, látta, hogy 16 csavart oszlop és az összes márványszobor-szentek, boldogok, vértanúk, lovagok évszázadok óta itt álló szobrai – közeledik felé, szinte a szemére, a szembogarára, a pupillájára *szűkül* rá a templomhajó fénytelen, arányaiban torz, mégis hatalmas, lenyűgöző erejű tere, mintegy hang és súly nélkül: az egész, tagolatlan zsugorodott templomtér az ő testére esik, miközben a freskók figurái nagy kavargásban menekülnek ki az összeomló térből, a pillanat alatt porrá változó falak közül. Ekkor – most mélyre fordult álmában – a munkáját végezte irodájában, részben az Evidenzbureau, részben a Klomser-szállodabeli szobájában. A *két hely* álmában *egy hely* volt. Ott állt előtte Horst von Thom alezredes, Bezouska és Salapska főhadnagy. De ott volt a barna loknis Hildegard is, akinek ő – álmában – diktált, miközben egy listával a kezében föl s alá járkált dolgozószobájában. Folyt az *álombéli* munka. Hildegard, hálóingben, az írógépnél. Redl parancsokat osztott. Az *álombéli* eligazítás olykor megzavarta, hogy az írógépnél hol Hildegard ült, sötétbarna loknikkal, hol Elke, hosszú szőke hajjal, és nevetett, hol Kubinyi Katalin ült az írógépnél, aztán megint az eszelős-rajongó Hildegard. Az *álombéli* – „Statissime” – jelzésű parancsok egymást követték:

– Maguk ketten, Hebber és Bechtle, azonnal útnak indulnak Galíciába, Barwinekbe, ahol a Dukla-hágót védő határőr-zászlóalj parancsnokát, Walther Delbrück őrnagyot... ezt a hazaárulót nyílt színen, ott, ahol éppen érik: letartóztatják! Sőt! Dulakodást kezdeményeznek vele, akár tiltakozik a letartóztatás ellen, akár nem... akár kér magyarázatot, akár nem! A dulakodás közben megsebesítik, de csak könnyebben. Ezután a lakására hurcolják. Ott házkutatást tartanak. Le kell tartóztatniuk a feleségét is! Mindezt lehetőleg számos tanú előtt! És már a letartóztatáskor kiáltsák a szemébe, hogy a Dukla-hágón keresztül, favágók, odavalósi parasztok, gesztenyesütők, mit tudom én kik... révén: olyan adatokat juttatott az oroszok kezére, amelyekért hadbíróság előtt kell felelnie! Hebber! Bechtle! Induljanak máris! – És a két hű tiszt – *Redl ezredes álmában* – indult a Dukla-hágóhoz.

– Ön, Horst von Thom, az első gyorsvonattal Budapestre indul! A helyőrségen vagy

otthonában letartóztatja nemes és vitézlő Komjáthy György ezredest, a 32-es Mária Terézia háziezred parancsnokát, és további parancsomig a helyőrségi fogdában tartják őrizetben. A bánásmód vele az iméntinél legyen kíméletesebb, de ha ellenállást kísérelne meg, ami ennél az embernél elég valószínű... akkor természetesen alkalmazzanak az akció érdekében erőszakot. Egyelőre nem tudom, mi a vád Komjáthy ellen... futártiszt viszi ön után a vádiratot! Végeztem.

Az Evidenzbureau azon termében, ahol szakértők bontják fel tömegesen, majd szakszerűen visszazárják a külföldről érkező (kicsit is gyanús vagy már korábban valamiért figyelemre méltónak talált) leveleket, Max Ronge ezredes járkált föl s alá. Ő *nem álombéli* munkát végzett, mint Redl. Ronge szakértői az ellenőrizendő levelek szigorúan kikülönített és rendszerezett halmazai előtt ültek, szürke vagy fekete öltönyökben, és hangyaszorgalommal dolgoztak nehéz, de Max Ronge szavai szerint: „életbevágó” (és ez igaz is volt...) munkájukon, ki-ki a maga sivár asztalánál, éjszaka. Maga Ronge egy magyar nemesasszony levelét olvasta, immár harmadszor. Gyanúsnak találta a címzettet, aki nem volt más, mint a megboldogult Erzsébet királyné gödöllői fővadászmestere. Lemásoltatta a levelet egy írnnal.

– Voigt úr! – kiáltott fel az egyik „levélolvasó”, egy kis szemüveges férfi.

– Mit akar, Peltzer? Már megint felfedezett valami titkos üzenetváltást francia sziámi ikrek között?! – kérdezte dühösen a Voigt, aki maga is nagy buzgalommal tanulmányozott egy művészi gonddal fölbontott levelet. Látszott arcán, hogy nem szívesen helyezi vissza a borítékba.

– Voigt úr... megint a berlini levelünk... és ugyanakkora összeg van benne, 7000,-korona, pénznyomóprés-friss osztrák bankjegyekben... a jelige a régi: „Operabál 13”...

– A harmadik, ugye?! A feladó Renzo Malaparte? Vagy Udo von Usedom?

– Alázatosan jelentem, már a negyedik ilyen levelet fogtam el... és most a feladó egy bizonyos Hochwolgeborene Fräulein Anna Margaretha Justina Lindheimerin...

Voigt fölugrott az asztalától, de a „leveles Max”, Ronge ezredes megelőzte.

– A legsürgősebben visszajuttatni a levelet a postára, sürgősen, mielőtt kinyitna a posta! Riasszák a rendőrséget is! Postahivatalt biztosítani! Intézkedjen! – parancsolta Ronge, miután gyorsan átfutotta a Redl ezredes számára Berlinből küldött – poste restante – levelet. Peltzer senkit nem bízott meg az alantas „kifutói” feladattal, látva Ronge tette kész, egyelőre még csak gyülemelő lendületét, Peltzer levélszakértő maga rohant a levéllel vissza a postahivatalba, miután villámgyorsan, mégis szakszerűen „rekonstruálta”, azaz visszazárta borítékjába az általa felbontott poste restante levelet.

Alfred Redl vezérkari ezredes a templomhajó utolsó imapadjának szélén ülve aludt, és álmodott. Törött bordái, bokszerrel eltört állkapcsa álmában is fájt, azt álmodta: megsebesült Macedóniában, az első?, a második?, a harmadik?, a százharminc balkáni háború egyik rohamában, és most Katalin ápolja... Elke nővére nevetve kötözi be a sebeit... Hildegard ápolja?, Wilhelmine ápolja? Senki nem ápolja? Szerbia és Montenegró hadüzenete hirtelen felszabadította a pánszlávizmus addig szétforgácsolt erőit, és a Balkán hegységi gerillák elérték a Burg díszőrségét? Csernajev tábornok hozza Boszniába az orosz önkénteseket... Milyen sokan is vannak! De az orosz katonák nyomában, lám, a koreai félszigetről milyen gyorsan ideértek, ott vannak az élő japán katonák, és azok nyomában a halott samurájok is, akik Mukden és Port Arthur ostrománál egyszer már elestek, egyszer már hősi halált haltak.. És mégis, most, az élőkkel lépést tartva partra szállnak Thesszáliában... S onnan Schönbrunn már csak egy véres ugrás... – diktálta Redl vezérkari ezredes a barna lóknis Hildegard-nak vagy Katalinnak? vagy Elkenek, a nővérenek? vagy Wilhelminének, aki időközben ideért Ober-Engadinból, ebbe a templomba, ahol Redl róla – (is) – álmodott? Az albánkérdés bonyolult – diktálta Redl -, Wied herceg missziója meghiúsult... Szkutari erődjé nem védhető! Noha az ostromló ellenség sem képes bevenni... Egy Philipps nevű angol ezredes Szkutari igazi ura. Philipps ezredes nem albán, és ezt csak az albánok nem tudják róla! írja, Hildegard, írja, kérem: Philipps ezredes és

helyette, Thomson őrnagy 1912. november 28-án, reggel fél hétkor kikiáltotta Szkutariban az önálló albán fejedelemséget. „*Ön, angol tiszt létére – kérdezte ekkor Ahmed Fazyl bej – mit keres itt a Balkánon!?*” Philipps ezredes cinikusan csak ezt felelte: „*de facto*”. Mire Ahmed Fazyl bej: „*Ön fanatizált görög katonák élén Epiruszban sok ezer mohamedánt öletett meg!*” Mire Philipps megismételte iménti szavait: „*de facto*”. „*Ön a Szkutari-válság oka!*” „*Nem! Annak okozója: Prenk Bib Doda albán bandavezér, aki születésemtől fogva gyűlöl engem!*” – felelte Philipps ezredes, Redl álmában.

A Max Ronge által olvasott és még éjszaka a postára visszajuttatott levélért senki nem jött. Később, felsőbb utasításra, Max Ronge emberei lefoglalták a poste restante levelet, csatolandó a többi „tárgyi bizonyítékhoz”, a többi hipotézishez... A detektíveket visszarendelték, más feladatot kaptak, legnagyobb megnyugvásukra, hiszen oly kínos volt elviselniük a katonák parancsait, még inkább a katonák érezhető ellenszenvét személyük iránt, s leginkább azt, hogy a katonai nyomozók egyszerűen figyelték őket, a detektíveket... méghozzá direkte feltűnően, sőt megvetően.

Redl fölébredt álmából. Ha Redl ismerte volna, márpedig Kubinyi Katalin révén akár ismerhette is volna Arany János sorát *A nagyidat cigányok-ból: „Ezer ébrenlétnél többet ér egy álom!”*, akkor talán most eszébe jutott volna ez a sor, ez az intés. De nem ismerte. A templom már üres volt. A falak ismét szilárdaknak látszottak, a magas és ijesztő kupolatér nem forgott már, a freskók figurái sem menekültek „le” a festett falakról, ki az egyre szűkülő, összeomló templomhajóból, és a 16 csavart oszlop, a szentek, a boldogok, a vértanúk, a lovagok évszázados szobrai sem közeledtek többé, ott voltak helyükön, ahová nagyon régen állították őket.

„Mégis az a legegyszerűbb, ha az ember a saját életének *valóságát választja*, annyi *lehetősig* helyett...” – gondolta Redl, miközben – elsőre sikertelenül – megpróbált felállni az imapadról. De aztán, minden erejét összeszedve, mégis felkelt, és kilépett a padsorból. Először csak pár lépést volt képes megtenni, és azt is csak olyan lassan, mintha álma folytatódna, és álmában menne egy *térben*, amelynek nevét nem tudja, amelyről azt sem tudja: *hol* van. A königsbergi filozófus mondatára kényszerítette gondolni önmagát, nemcsak öntudatával, hanem testének törött csontjaival is erre és csak erre akart gondolni, és e gondolattal kadétkori, hadapródiskolai régi tanárjára, dr. prof. Hamza Tiborra is:

„*Az erkölcs objektív értelemben már önmagában véve is gyakorlati dolog; miután a feltétlenül uralkodó törvények foglalatja, s nekünk ezek szerint kell – Kell! – suttopta Redl – cselekednünk...*”

De hát mi az, ami nem gyakorlati dolog a földön, az emberi életben!? – kérdezte Immánuel Kanttól?, önmagától, a templomhajó festett falaitól?, a vértanúk és az évszázadokkal korábban el- és leharcolt életű lovagok szobraiktól Redl ezredes. Elképzelhetetlen az, hogy az élet – még akkor is, ha önkényesen distanciát teremtünk az élet és az életről való gondolkodás között – ne legyen más, mint „gyakorlat”, mint „dolog”..., amelyhez sajnos nem csaphatunk hozzá se fölmentő filozófiát, se kozmikus távlatú „metafizikát”, se vallást, sem rögzítő *hitét* annak, hogy *hiszünk* a hitünkben, és még azt a játszi gondolatocskát sem engedhetjük meg magunknak az élettel kapcsolatban, hogy az élet az rejtély, rejtélye önmagának és mindannak, ami az élet sodrásában, az élet „uszályában”: életszerűnek tűnik a látott dolgok és jelenségek túl sűrű tűnékenységében élő szemünkben, vagyis a *valósággal* szembenező, a valóságra szegzett *vakságunkban*. Redl, a régi tanár, Hamza Tiborra emlékezve, az imapadsorok között lassan előrehaladva újra és utoljára fölmondta magában és most már csak magának a kemény kanti leckét: „*És miután e kötelességfogalom autoritását magunkévá tesszük, nyilvánvaló képtelenség azt mondani, hogy: nem tudjuk ennek alárendelni magunkat. Mert akkor a kötelesség fogalma az erkölcsből önként kiválik.*”

Redl a templomhajó két oldalán sötétbarnán sorakozó padsorok között ment előre, nem is

gondolva arra, hogy a Megfeszített, a Megváltó, az Isten emberekhez küldött fia, Krisztus keresztje és annak ember alkotta, testi-lelki jelképe: az oltár felé közeledik. A freskók figurái, csakúgy, mint a faragott oszlopok, mint a lovagszobrok, mint az egész templomteret tartó pillérek: most nyugodtak voltak, álltak a helyükön, ahová egykori névtelen alkotók, hívő kőművesmesterek és kőfaragók – a biztosan hitt feltámadásig -elhelyezték őket. A régen élt, régen harcolt és Redl ezredeshez hasonlóan céltalanságban is célt kereső lovagok szobrai nem rántottak Redl ezredesre kardot, ellenkezőleg: engedték, hogy közeledjen hozzájuk – sőt szinte léttelen-magukhoz kihívóan hívták is -, egyetlen halk szóval sem megtörhető túlvilági, templomi „posztjukhoz”, örök őrhelyükhöz: ez a számukra ismeretlen lovag, ez a tiszt, *aki lassan*, mivel törött bordáinak és eltört állkapcsának lüktető-nyilalló fájdalma lassította gyászos, nyomorult járását, lépéseinek sok közzel, sok, hosszú szünettel vett és tett, de mégis *megtett* egymásutánját, *közeledett is* az élettel köze-líthetetlen örök őrhelyekhez, sőt mosolygott, mert sietni szeretett volna, noha azok, akik immár márványban, bronzban vártak reá, már olyan régóta voltak a „vártán”, hogy pár lépésén igazán nem múlhatott a végleges megérkezése egy idegennek. Redl lassan kiért a templom főhajójának két felén egymással párhuzamos, kopottbarna imapadsorok közül a kereszthajóig. Redl ezredesnek „úgy rémlett”, hogy ekkor, ezen a helyen, a főhajó és a kereszthajó térmetszéspontján, vele szemben, kifelé jövet, egy fekete ruhás, gyönyörű arcú, harminc év körüli nő állt meg egy pillanatra: megnézte magának a tisztet, megriadt a férfi arcától, tekintetétől, talán ezért mosolygott rá nem templomba illő mosollyal. Azután a rózsaszín márvány szenteltvíztartóhoz lépett, ujját beleérintette, azután homlokához ért az ujjával, megfordult, az oltár felé: szoknyáját kissé megemelve fél térdre ereszkedett, keresztet vetett, felállt, még egyszer a tisztre nézett, aki figyelte a nő minden mozdulatát, de csak valaki ott sem lévő akárkiként, közömbösen, azután a fekete ruhás asszony elhagyta a templomot.

A tér most egyre tárgult körülötte, ahogy az ő „személyes tere” egyre zsugorodott a térben. Előrement az oltárhoz. Az oldalfalakon régen kihalt főnemesi családok címerpajzsai, márványból, síremlékek: lovagok, nemesek és nemesasszonyok síremlékei. Századokkal ezelőtti évszámok. Püspökök, érsekek sírboltjai. Mellékoltárok. Redl egy Szent Katalint ábrázoló barokk festményt nézett hosszan. Okos, éles vonású arcot alkotott a festő, amikor két-háromszáz évvel ezelőtt „imaginálta” a több mint ezer éve halott vértanú Szent Katalint. Redl mosolygott. Továbbment a címerpajzsok és középkori síremlékek fala mentén, a főoltár felé. A templom szinte *nem evilági*, mégis emberek építette TERE lassan és időtlenül meghitt otthonává vált a tétlen semminek, otthona, mintegy foglalata lett: az üres „helynek”. Csak mécsesek égtek és gyertyák lobogtak még. De azután ezeket a lángokat is elfújta, rúdra erősített vaskupakkal kioltotta a nesztelenül járkáló templomszolga, aki nem vette észre a katonatisztet. Vissza a kapuhoz a főoltártól Redl most a templomhajó másik fala mellett haladt el: címerpajzsok, sírboltok márványlapjai végig a sötét falakon. Nevek, évszámok, fogadalmak. Megmozdulni látszó márványszobrok. Egy a templom falába még a középkor alkonyán márványlap mögé temetett síremlék előtt megállt. Profán mozdulattal, mintha rá akarna gyújtani, egy szál gyufával megvilágította a márványba véssett, alig olvasható sorokat:

HIC SOMNUM AETERNUM PETIVIT NOBILIS  
UTA PETRA KRAAK VON SCHAPRODE-TRENT  
IN RÜGEN NATA EST IN ANNO DOMINI 1664  
IN ÚRBE GRYPSWALDIA. PUELLA INNUPTA  
REDLVIT AD DOMINUM IN ANNO DOMINI  
1682 EX URBE VINDOBONA

Az ezredes kétszer is kibetűzte magának a tizennyolc éves korában az Úrhoz megtért északnémet, rügeni, balti hajadon sírfeliratát, aki Bécsben hunyta örök álmra – valószínűleg világoskék – szemét. A kriptát fedő márványlapot a templom márványpadozatán helyezték el,



vízszintesen; csak a feliratot építették a falba, közvetlenül a régi sír fölé. Halkan, mintha meg akarná idézni a régen élt lányt, németül mormolta a latin sírfeliratot: „...itt alussza örök álmát Uta Petra Kraak von Schaprode-Trent, nemesleány, aki Rügen szigetén született, az Úr 1664-ik évében, Greifs-wald városában, s aki hajadonként tért meg az Úrhoz 1682-ben, Bécs városából...”

– Tizennyolc évet éltél... – beszélt a halott lányhoz — ... hogy kerültél Rügen szigetéről, a Balti-tengertől Bécsbe? Már soha senki nem fogja megtudni... – Redl nézte a csaknem dísztelen, mégis méltóságosan túlvilági „nagysághatást”, az elmúltak erejét sugárzó márvány kriptafedéllapot, elképzelte, megpróbálta elképzelni a századok óta életén túli hajadon csontvázát, koponyáját rejtő sír szörnyű belsejét, aztán fájó mellkassal, lüktető, égő állal-arccal, lassan, nagyon lassan továbbment. Az ezredes a kapu felé ment, lenyomta a hatalmas kilincset, a kapu nem nyílt. A kaput a templomszolga – évszázados kulccsal – bezárta éjszakára, anélkül hogy észrevette volna a késő középkori síremlékek és régen kihalt családok gögijét őrző címerpajzsok között bolyongó katonatisztet. Redl a templomhajó mindkét, szobrokkal, freskókkal díszített fala mentén elhaladt, oldalkijáratot keresett. Nem talált. A sekrestye ajtaja is zárva volt. Később mégiscsak rálelt egy „kijáratra”: *lejárat* volt ez, az altemplomba vezetett. Gyufaszálakkal világított maga elé. Itt is síremlékek, kripták, sírfeliratok, oszlopok, vermek és örökös lakóik. Boltívek. Falba mélyített ereklyetartók. Pajzsok. Címerek. Lovagkardok. Török. Griffmadarak. Megfeketedett mellvérték. Visszatért a felső templomba. Ez a tér is világon kívüli tér volt. Mintha az *ő helye* lett volna a világon és túl és kívül a világon ez a tér, már-már a végső „konspirációs lakása” szinte. A kupola alatti halvány fénykörben állt. A holdfény világított be. Később felment a karzatra. Elsétált az orgonasípok előtt. Aztán visszatért a főhajóba, hercegek, hercegnők és régi lovagrendek Nagymestereinek síremlékei előtt haladt el. Azok, akik a súlyos, faragott márvány lapok mögött „vannak”: nem zavarták őt, ahogy ő sem az ő nagy álmukat: *NEM ÚJRA ÉLNI!*

– Nem újra élni! – kiáltotta Redl. A főhajó és a kupola visszhangozta a kiáltását. Redl Szent Katalin képéhez vánszorgott vissza. Nézte a vértanú arcát. Válasznézésre várva: csaknem mosolygott.

– Things don't finish just because they stop happening! – mondta Redl egyszerre önmagának és Szent Katalin festett képének is. Igaza lett volna? A dolgok nem fejeződnek be pusztán azért, hogy megszűnnek történni... Alfred Redl felment a csigalépcsőkön a toronyba. Csak kora reggel, amikor a templomszolga kinyitotta a hatalmas kaput, hagyta el a templomot. Más térbe lépett bele. A templomi tér őbenne maradt, de ez az érzés, mint a rabság, a szabadság elvesztése: kifejezhetetlen, ezt rajta kívül nem tudta senki más. Csak ő érezte. És nem érezte ő sem.

Miközben Redl törött bordákkal, tört állkapocscsonttal a templomhajóban, az altemplomban, a templomtorony csigalépcsőin, a kórus karzatán és a szobrok, az orgonasípok néma, világatlan terében bolyongott, miközben Auffenberg altábornagy az angol szabadkőműves Nagypáholy rejtélyein töprengett, miközben Conrad von Hötzenndorf Redl azonnali – gyorsított és rögtönítelő – hadbíróság elé állításán dolgozott, a Birodalom hadserege vezérkarának becsületét mentendő, miközben Ferenc Ferdinánd trónörökös, hadsereg-főparancsnok Redl sorsa fölött medítált, és azon, hogy miképpen használhatná fel a lehető legcélszerűbben Redl „esetét”, miközben az Imperator, I. Ferenc József császár és király az egész „Redl-ügyről” nem tudott semmit, noha fáradhatatlanul dolgozott a Burgban, az Elsőszámú Őrhelyen, ezalatt Max Ronge ezredes, a kimeríthetetlen energiájú, példátlan munkabírású „leveles Max”, félrelökte az elébe tornyosuló aznapi „postáját”, az irdatlan levélhalmazt, hogy minden figyelmét a Redl-ügynek szentelhesse. Természetesen bizonyos gyanús levelek kikülönítésére előzőleg parancsot adott, jelezve, hogy azokat személyesen fogja elolvasni, mielőtt ideje lesz rá, addig a kikülönített levelek „nem folytathatják rendes postai útjukat a feladótól a címzettig”. Max Ronge mpst időt akart nyerni: ő

jól tudta, hogy Redl évek során kiépített ügynökhálózatának egész „armatúrája”, számtalan kapcsológombja, „árammegszakító” és szabályozó, lépcsőzetes biztosítéksorozata, mint ahogy a „föld alatti” giroszkóp fő iránytűje is: Redl fejében, Redl memóriájában, ha tetszik, Redl „kisujjában” van. Bármilyen történést tehát Redl-lel a későbbiekben, ezt a hatalmas és bonyolult „kapcsolótáblát”, ezt a tömegét az eleven kábeleknél: előbb birtokba kell venni, mert ez nem maradhat Redl privát tulajdona, főleg pedig: nem viheti magával a sírba ezt az értékes „giroszkópot”, amely pár excéllencia az Evidenzbureau-t illeti. Aztán szelektálni kell az ügynököket, likvidálni kell közülük azokat, akik esetleg kettős ügynökök, a megbízható embereket pedig – immár Redl nélkül – tovább kell „kábelhosszán” tartani és dolgoztatni. Továbbá ki kell hallgatni – alaposan – az összes tisztet, akik Redl alárendeltségében dolgoztak.

A templom harangjának nehéz bronz jelezte, hogy ez a mai reggel, ez a XX. századi reggel is az évszázadok és így a való világ része, noha csak egy már biztos és bizonyos valótlan élettelenség egésze által. Igazodni lehet hozzá, bár az órákat ütő harangok zúgását azóta más *terek* visszhangozzák, nem azok, amelyeknek elmúlt *idejéhez* egykor tartoztak. Redl ezredes, testének minden fájdalma és a templomban töltött hideg éjszaka ellenére, visszanyerte – most már csak önmagának – önmagát. Egyenesen a Grün-angergasse 12-es számú házban bérelt – tulajdonképpen panzióknak, szállodának álcázott – konspirációs lakásba ment. Onnan telefonált egy volt katonatorvosnak, aki már régen leszerelt a hadseregtől. Kihívta magához a sebészt, aki a lehetőségekhez képest ellátta sérüléseit. Az orvos nem kérdezett semmit a sérülések eredete felől, de megjegyezte, hogy kórházi ápolásra volna szükség. Redl ezt elhárította. A sebészorvos meglehetősen rossz előérzettel távozott a sebesült katonatiszt szállásáról.

Ferenc Ferdinánd dolgozószobája jóval szerényebb volt, legalábbis ami méreteit illeti, mint Franz Conrad von Hötzendorf gróf, vezérkari főnök térképterme, de a trónörökös szobájából szebb kilátás nyílt, azonkívül itt is függött a falon egy világtérkép. Mire is jó voltaképpen egy világtérkép? Nos, arra semmiképpen sem, hogy mondjuk, ránézve: a *saját* jelentéktelen *helyünkre* és még a lehetséges „helyeinkre” vonatkozóan indítson meg bennünk egy melankolikus, alázatosan magunkra méretező meditációt. Talán arra jó, hogy éppen *ne* a saját helyünkre gondoljunk, hanem *mások helyére* a világban, hogy vajon az ő helyük valóban az övék-e, hogy a *mások helye* a világon valóban a helyén van-e, és esetleg nem máshol kellene lennie az ő helyüknek, illetve a helyük *határainak* legalábbis?

– Még egyszer végig akarom gondolni az egészet – mondta halkán Ferenc Ferdinánd.

– Értettem, Felség. Csakhogy... a hazaárulás... a homoszexualitás... a hadsereg... a sajtó... a külföldi tudósítók... a...

– Hogyan mondta? Nem értettem. Ön értett engem? – kérdezte ingerülten a trónörökös. Arca merev volt, tekintete kifejezéstelen.

– Értettem, Felség.

– Mégis, valamit mondani akart, vagy nem?

– Igen. A tisztikar, a hadsereg... a vezérkar becsülete megkövetelné, hogy...

– Sajnos nem Leonidász, nem Pauszaniász korában élünk. Mondottam: még egyszer végig akarom gondolni az egészet. De az is lehet, hogy nem is csak egyszer. Látok egy különös *lehetőséget* ebben a Redl-afférban. Ért? Szükségünk van rá, és pedig éppen *azért*, mert azt tette, *amit* tett, és éppen *azért*, *amiért* tette...

– Redl ezredes kém, Felség! Adjon parancsot a letartóztatására, amíg meg nem szökik a Birodalomból. Erre ugyanis minden lehetősége megvan! Mármost a szökésre...

– Én egy *lehetőségről* beszélek, amit még nem gondoltam végig, nem látom tisztán, hogyan volna a legelőnyösebben *realizálható* a jelenlegi katonapolitikai helyzetben, amely, mint ezt nagyon jól tudja, rendkívül súlyos, kevés jó kilátással kecsegtet a Monarchia szémszögéből nézve. Márpedig más szémszög *nincs*, mint a Monarchia szémszöge. Nem várhatjuk a Vatikántól,

hogy ott Őszentsége imái majd az ég erejével a Birodalom ellenségeit a Birodalom híveivé fogják békíteni.

– Kém! – kiáltott fel a vezérkari főnök.

– Hagyjon már nekem ezzel békét! – mondta a trónörökös nevetve, miközben a világtérképet nézte, ahelyett hogy mondjuk a szobája ablakán nézett volna ki. Ideges, ingerült nevetés volt ez, szinte nőies „felnevetés”.

– Hogyan álljak, Felség, egy ilyen ügy eltussolása után tábornokaim, törzstisztjeim, csapattisztjeim, alárendeltjeim, katonáim, kadétjaim elé? Hogyan álljak a vezérkari térkép előtt...

– Hogyan álljon? – kérdezte türelmetlenül félbeszakítva a halk, de szenvedélyes hangú felsorolást a trónörökös. – Álljon úgy, ahogy akar. És ne higgye, hogy én el akarom „tussolni” ezt a Redl-affért. Bár tőlem higgyen azt, amit akar. Én csak azt közöltem önnel, hogy bizonyos lehetőségeket latolgatok. Remélem, nem merészel abban korlátozni, hogy eljártsszak bizonyos lehetőségekkel? – kérdezte kegyetlen mosollyal az arcán a Habsburgok trónjának várományosa, a Birodalom összes fegyveres erőinek legfelsőbb parancsnoka. Majd derűsebb hangon még hozzátette: – Olyan kínos helyzetbe hozott engem! Én magyarázkodom magának, hát nem képtelenség ez? Nyugodjon meg: ebből a kínos Redl-ügyből, bárhogya döntök is az ezredes sorsa felől, *nem lesz osztrák* Dreyfus-per, meg azt se feledje, hogy maga sokkal különb katona, mint az a szerencsétlen Boulanger tábornok volt, aki a „boulanger-izmus” kellős közepén, a nagy francia revánsvágy csúcsán: egy nőért föbe lötte magát! És azt se feledje, vezérezredes úr, hogy nekünk nincs, hála az égnek! egy Redlhez egy Zolánk. Nem is szólva arról, hogy Alfred Dreyfus valóban ártatlan volt, viszont Redl nem az, s ezért egy Zola nem is állna mellé soha. Maga olvasott akár csak egyetlen Zola-regényt is? Ne válaszoljon. Én sem.

Conrad von Hötzendorf gróf, vezérezredes, az Egyesített Fegyvernemek Vezérkarainak főnöke úgy vélte, vége az – általa azonnalra kért és kapott – audienciának. Belezavarodott azonban a távozás, a „lelépés” ceremóniájának gesztusaiba. A zavart Ferenc Ferdinánd trónörökösnek az ő tekintetébe fűrődő éles, kutató nézése idézte elő, váltotta ki az egyébiránt mindig hidegvérű, megfontolt, ám ezzel együtt gyorsan és határozottan döntő, akaraterejéről hadseregszerte híres, viszonylag magas életkora ellenére férfias, katonás, kisportolt megjelenésű, nem karosszékhez szokott, hanem kifejezetten edzett, sörterövidre nyírt, fehér hajú főtisztben.

– Érzek valamit – mondta nagyon halkan a trónörökös -, érzem, hogy Redl harcol valamiért. És tudok valamit, tudom, hogy *nem a saját életéért* harcol, noha erre minden „jó oka” megvan. Auffenberg altábornaggyal beszélgettem az imént. Egy beszélgetés vele felér egy kései, most már aligha pótolható, kamaszkoromban elmulasztott elemista történelemórával. Még jó, ha Auffenberg mindjárt Nagy Frigyesel kezd, és nem Barbarossa Frigyesel, mert ilyenkor rövidesen elérkezünk „Custozza oroszánjához”, Albrecht főherceghez. De most Redl ezredesről beszélt. Tudomása szerint Redl nemhogy tagja a „Star of Orient” nevű angol szabadkőműves-páholynak, hanem egyik főmestere annak, lévén maga a Nagymester angol, éspedig angol királyi herceg... Auffenberg kijelentette, hogy Nagy Frigyes még trónörökös korában maga is tagja volt egy egész Németországot behálózó, sőt azt csaknem uraló szabadkőművespáholynak. Namármost, így Auffenberg altábornagy *nekem*, ez a tény, hogy Nagy Frigyes valójában sohasem szakított a szabadkőművességgel, ez a „tény” nagyban hozzájárult a későbbiekben a porosz hegemoniához, a német államok megszilárduló szövetségéhez és főleg ahhoz, hogy a Német Szövetség végül Ausztriában keresse és találja meg fő ellenségét, nem pedig Franciaországban vagy Oroszországban. Rengeteget beszélt nekem különböző nemzetközi Nagypáholysok szertartásairól. Kis fekete bőrkötényt viselnek, amelyre rendszerint egy kis fehér halálfejet szoktak hímezni a szabadkőműves testvérek. További részleteket is elmesélt nekem, amelyekre nem emlékszem. Aztán a Rózsakeresztesekről beszélt, csaknem suttogó hangon, majd visszatért a nemzetközi Nagypáholysokra, majd Redl ezredesre, akiről ő, Auffenberg altábornagy

azt hallotta, hogy szabadkőműves, méghozzá a „Star... of...” mit tudom én melyik páholy tagja, főmestere. Ez roppant veszélyt rejt magában, ha igaznak bizonyulna. Ezt kellene Auffenberg szerint a legsürgősebben kideríteni, mivel nézete szerint Redl nem homoszexuális, hiszen felesége is van... hanem arról van szó, hogy számos gyanús férfikapcsolata: mind a szabadkőművességhez fűzi őt. Kivert a hideg verejték, amikor Auffenberg megjegyezte: „Meyerling... hm... meglehet, hogy maga Rudolf trónörökös is szabadkőműves volt, és a páholybeli testvérek végeztek vele... mert a döntő pillanatban Rudolf visszariadt volna a királygyilkosságtól, ami az ő esetében apagyilkosságot is jelentett volna...” Hogy Redl ezredes „esetlegesen homoszexuális lenne”, azt Auffenberg altábornagy egyszerűen bagatell privát ügyként és csak futólag említette, szemben azzal a „súlyos gyanúval, hogy Redl ezredes esetleg szabadkőműves... egy angol páholy főmestere”... Valamilyen régi csatát is emlegetett, még Medici Katalin vagy II. Fülöp vagy Richelieu és Wallenstein korából, amelynek végén, este, éjszaka, a nappal egymás ellen harcoló Henri de Guise herceg és Gondé herceg *egy ágyban* aludtak... Erre én azonnal rákérdeztem Auffenberg altábornagyra: Nos, Guise herceg és Condé herceg vajon homoszexuális volt? Vagy ők is szabadkőművesek lettek volna? Avagy: mind de Guise, mind Gondé herceg homoszexuális szabadkőművesek voltak, mint Nagy Frigyes?! Erre Auffenberg megrökönyödve nézett rám, arca, tekintete elárulta, hogy úgy érzi, nem értettem meg „finom” célzásait, az ő oly világos és logikus történelmi analógiáit, „párhuzamos életrajzait”, valamint azt sem fogtam fel, hogy Redl angliai szabadkőműves-kapcsolatainak keresztül egyenesen az angol királyi családot kompromittálhatjuk, „ha kell”. Szavaival egyidejűleg szidalmazta és „páratlan” képességei miatt magasztalta is Redl ezredest. És ez korántsem volt minden! Miközben mint „saját tanítványát” védelmezte, sőt dicsőítette előttem az ezredest, azt javasolta, hogy Redl esete tökéletesen alkalmas arra, hogy hozzáálljunk a k. u. k. hadsereg „purifikálásához”, hiszen, ha Redlről kiderül, hogy ártatlan, akkor jövőjének alakulása csakis önnönmagától függ, viszont ha Redl szabadkőműves-páholy tagja, ha Redl homoszexuális, ha Redl hazaáruló, kém és fizetett ügynöke idegen hatalmaknak, akkor „ajándék ez az eset, sőt voluminózan kiváló véletlen ürügy arra, hogy a hadsereg teljes tisztikarát: valódi életrajzának megírására kényszerítsük”... Lidércnyomás rajtam ez a Redl! És ezt Auffenberg „szerencsés esetnek” nevezi, amely teljes tisztázásának hatásától majd: „talpra áll a hadsereg morálisan is, fizikailag is, ha kell, azon az áron, hogy ezzel a megújulással a Birodalom külső és belső ellenségeit is talpra állítja”... Igen, mintha azok eddig térdepelve támadtak volna! Én Redl sorsán töröm a fejem, és közben az a sötét érzés tölt el, hogy Redl már régen megszabadult Redltől, sok szabad időt nyerve ezzel, hogy kizárólag azon elmélkedjék, milyen lesz „őutána”, „őnélküle” a világ, és akkor mondja meg nekem, vezérezredes, mit érezhet egy Redl kaliberű férfi, ha úgy gondol a halálra, a megsemmisülésre, hogy közben már nem vágyik, nem akar okvetlenül élni? Hát nem éppen *erre*, nem éppen *ilyen* emberre van most szükségünk, aki többé nem rendelkezik gáttal az eseményekkel szemben, aki már *nem is ember*, hát nem egy ilyen fantomot kellene kinevezni a Balkán-térségbe benyomuló hadosztályok élére?! Akár már holnap hajnali hatálgal!

– Ófelsége a császár a Balkánon békét akar... – jegyezte meg távlatos rezignációval Conrad vezérkari főnök.

– Tudom. Noha azt is tudom jól, hogy a háború a Balkán-félszigeten nem kerülhető el, csak késleltethető... S most... úgy értem, *holnapig még*... több esélyünk van a győzelemre, mint amennyi esélye van arra *ma még* az ellenségeinknek, hogy vereségünket okozzák. Redl „esete” nem jó előjel! Auffenberg altábornagy téved. Itt most nem a porcelán szervizeket kell „tisztogatni”, hanem a páncélt és a pengét. Redl levette magáról a páncélt, és levette az álarcát, az álarcait is. Láttam jól, hogy *nem volt tulajdon arca* az álarcok mögött! Nem fél. És én félek ettől a félelem-telenségtől. A felelősségre vonása után szeretném elérni azt, hogy emberként haljon meg, és ne fantomként, ne úgy haljon meg, mint aki soha nem is élt... szeretném felkelteni benne

azt az érzést, hogy ő is ember, ő is élt, és hogy ezt legalább halála szörnyű pillanatában ő maga is tudja és érezze.

Alfred Redl vezérkari ezredes, hadtestvezérkari főnök levelet írt alsó- és felsőkubinyi Kubinyi Katalin baronessz-nek. A levelet a bárónő elrejtette, idősebb korában – Redl ezredes számos más, őhöz írott levelével együtt – megmutatta egy drámaírónak, majd pedig egy filmrendezőnek is, abból a célból, ha netán nem volna más témájuk, dolgozzák fel színpadon vagy néma mozgóképen Alfred Redl ezredes életét, ezt a tragikus történetet. A levél:

„Kedves Katalin! Úton voltam, hetekig. Bejártam a régi helyeket, felkerestem a régi épületeket, amelyeknek felépítését a maguk idejében láthattam, építőiket, festőiket -főleg a Te réveden – személyesen is ismerhettem. Milyen nagy, energikus korban éltem én! Mármint ami a művészeteket, az építészetet illeti, mert miközben egy új világ született a festészetben, az építészeten, addig a gazdaság, a hadsereg, a politika hanyatlott, káoszt éltünk meg, míg épülni látszott »Bábel« boldog tornya. De már soha nem fog megépülni, Bécsben soha. A háború természetesen elkerülhetetlen. De az épületek még állnak, a freskók, a festmények (Klimt!) még épek, a szökőkutak és a fasorok olyanok, mint régen, de én tudom, elmúlt az idejük. Emlékezz, Katalin, amikor Klimt társágában bemutattál Hof-mannsthalnak. Ő akkor azt fejtegette, hogy »a festészet valami módon közöset vesz birtokba a filozófiával, a költészettel, az álommal«... Ma már látom, hogy a festészetet, a filozófiát, a költészetet, az álmot: a halál, az elmúlás, főleg és együtt az egészet: a *semmi* veszi a »birtokába«, a semmi, a tér igaz és egyetlen »bennlakója«, a nagy vendég a házukban, az egyetlen valódi műélvező, nem alkot, csak enged alkotni, azután minden értéket kétségessé tesz bennünk, hogy észhez térjünk végre: mind az úgynevezett *egyetemes* foglmainak, a »princípiumok«, az »imperatívuszok«, a »pozitív szellem« és ezzel szemben: a »kritikai szellem« is, az »életfejlesztő«, az »új célokat« kitűző akarat, mind pedig az úgynevezett *mindennapi-hétköznapi* kötelmeink, szolgálatunk és az ezeket szelíden körülgyűrűző meleg, intim, emberközvetlen jelenségvilág: mindenféle külső-belső támpont nélkül lebeg-sodródik-sűrűsödik-oldódik a *semmi* közvetett jelen valóságát bizonyító véletlenek halmazában – *halmaz* ez, nem *hozam* -, hogy végtére arra is alig elég időt ad az életünk, hogy belássuk, tudomásul vegyük mindezt, és levonjuk a konzekvenciát: nincsenek konzekvenciák. Sok helyen jártam mostanában. Régi, szeretett helyeken. Most úgy éreztem, erre az útra el se indultam, nem jártam sehol, nem láttam semmit, mindvégig egyazon helyen voltam, pontosabban: nem voltam sehol.' A régi helyek viszontlátásához, tudom, bátorság és alázat kell. Bennem – te ismered engem, Katalin – megvan ez a két tulajdonság. Mire volt jó ez a hosszú utazás? *Nem láttam viszont semmit!* Pedig az Adriára, Abbáziába, Dui-nóba, Lovranába, Muggiába is elutaztam, ahol annyi időt töltöttem Veled! »Des villes, vides jusqu'au fond de l'ame... Ça me fait hurler... Et pourtant: tout cela nous appartient et pour toujours!« Úgy látszik, sietve éltem, ezért halmozódhatott fel annyi, de annyi vélt látnivaló, és most, hogy szolgálatom és vele az életem is: véget ér(t), szomorú cinizmussal látom – némi elégtétel ez, Katalin? -, hogy *nincs mit viszontlátnom*. Milyen naiv volt az én hírhedt szolgálati »brutalitásom«! Ezen a világon nincs mit őrizni-védeni, nincs benne mit elveszíteni, nincs benne semmi, ami megérné, hogy a nevén nevezzük, hogy a helyén tartsuk annyi elmozdulás közepette is. Ráadásul ebben a világban, a való életben: éppen saját személyünk, »személyiségünk« a legkevésbé körvonalazott, a legkevésbé »megjelölt«, a legkevésbé *tartozó* akármihez-akárkihez! »The rest is silent« – a dán királyfi utolsó szavai szerint. Fordítva van pedig. Már a *kezdetre*, az először adottra inkább igazak ezek a heroikus, rezignált szavak. De ahogyan én Neked mindig írtam és mondtam, ahogy a katonáknál szokás, jókedvem most, a befejezésben is: »steht Dir zu Dienst«! Mert hát végül is jó volt ez az utazás: olyan helyektől elbúcsúzni, ahol az életemben és főleg az *életemmel* sohasem voltam boldogan jelen, mégis adott annyi erőt – jókedvet, ha tetszik -, hogy Neked, csak és kizárólag Neked beszámoljak arról – sans grace, mon vieux -, hogy mindaz, amit az életemnek

nevezhetek – „out of the World” -, voltaképpen egy fölbontatlan csomag maradt a számomra, feladó és címzett nélkül. Másképpen szólva: én raktam össze ezt a csomagot... et je le rempli de ma solitude. Ez így volt Ravennában is, Abbáziában is, Duinóban, Mug-giában, Görzben is, és így lenne, ha oda is eljutnék, az Olajfák hegyén is, Allahabadban is, az Araráton, és Mekkában, vagy a Walhallában is, ahová a katonák „szelleme” igyekszik, amíg testi alakjában mozoghat, működhet, parádézhat, ölhet, eleshet. Szívesen látnám fivéredet, üzennék vele valamit a Birodalom Hadseregének – afféle small talk-ra találkoznék Kristóffal -, mégpedig a következőt mondanám neki: soha nem tartoztam közéjük. Idegen voltam köztük. De hiába is mondanám Kristófnak azt, amit a leánytestvére, Te, Katalin, már annyiszor hallottál tőlem: Redl ezredes soha nem szerette Redl ezredest. Kristóf karrieristának tartott engem, mert többre vittem, mint ő. Egyszer majd magyarázd meg gögös és konok magyar dzsentriféjének, hogy mind bohócok voltunk, paprikajancsik, holmi vásári erőművészek egy olyan cirkuszban, amelynek úri és póri közönsége is mind bohóc, és bohóc a cirkusz tulajdonosa is, egész parádés társulatával együtt. A Birodalmat – ilyen erő már nem létezik – semmi sem dinamizálhatja többé, a hadsereg egyetlen lehetősége még (és feladata, utolsó küldetése is talán?), hogy egy háborúban elveszítheti a Birodalmat, lehetőleg úgy, hogy legalább a tiszti-, törzstiszti, a tábornoki kar és a vezérkar *ne élje túl a Habsburg-Karthágót*, jöjjenek, ha vannak a világban, a nyers erők, a tömegek, a proletárok, a szocialisták, a szociáldemokraták, a pacifisták, a kommunisták, a nihilisták, az anarchisták, jöjjön az, akit Nietzsche megjövendölt, az »Übermensch«, akinek a mienkével összehasonlíthatatlanul nagyobb lehetőségei lesznek mindannak a megtagadására, amiben mi – immár világtalanul – hiszünk, reménykedünk, amiben mi – a moralitás mezében – lelkesen világítunk és világolunk a teljes és szegetlen sötétséggel szemben, ami nemhogy ránk vár, de egyenesen *mibennünk van*, és a lámpásaink – oly kevés petróleummal, olyan rövid kanóccal -egyre csak kifelé világítanak, befelé soha, mert az szörnyű képet mutatna meg: az embert, vagyis a semmit, a semmit, vagyis az embert. Ha van valamiféle *összhang*, hovatovább »egyensúly« az ember és a világ között, akkor ez az, semmi egyéb, és semmi esetre sem a IX. Szimfónia, sem Bruckner orgonamuzsikája, sem Bach »asztalizenéje«. Tudom, hogy a félelemérzet egyedül az, ami még segíthetne rajtam: segítene szökni, új és más életet kezdeni, teszem, valahol az Antillákon, valamelyik karib-tengeri szigeten, akár a Spitzbergákon, vagy túl az északi sarkkörön, a zajló jéghatáron esetleg – ó, csakis! – Veled; de nem félek, nem érzek félelmet, legalábbis nem érzem sem önmagamtól, sem másoktól, sem attól, ami itt elkerülhetetlenül rám vár: azt a félelmet, ami visszatartana egy sziklás tengerparton attól, hogy a hullámok közé vessem magam, egy fasorban attól, hogy egy ágra felkössem magam, egy gleccser vagy egy kőbánya tetején attól, hogy a mélybe zuhanjak, egy fürdőszobátükör előtt attól, hogy golyót eresszek a koponyámba, egy vasúti sín pár közelében attól, hogy a mozdony elé feküdjek, egy pohár italba kevert méregtől, hogy kiigyam, vagy ne igyam ki, nem fog vissza a földön semmi cél, semmi érték, semmi emlék. A tárgya, az esete lettem ön-magamnak. Ennek megfigyelésére használok magamat. Miért habozom mégis akkor? Ijesztene az »azután«? Eddig életem nagy energiáinak másnaposságában élek, de nem akarok »kijózanodni«. Bátorít a semmi biztos tudata. Talán nem merem elveszíteni *ezt a bátorságot*? Talán nem vagyok elég alázatos ahhoz, hogy elveszítsem *ezt a bátorságot*? Talán nem vagyok ember? Talán tisztí uniformisba bújt szörnyeteg vagyok? De hát tudjuk jól: nincsenek szörnyetegek. Sajnos mindenki ember. Sajnos én is ember vagyok. És mivel élek: én magam is képtelen vagyok *megoldásként, továbblépésként*, reális tervként gondolni a halálra, noha képes vagyok *úgy* élni, mintha nem a saját életemet élném – már régóta, Katalin -, hanem valaki irtását, aki egyszerűen játszik ezzel a kettősséggel, és erőszakos, nem adja fel, mert tudja, hogy *egyedül* nem lehet játszani, ahhoz az az üres bábu is kell, aki én lettem ebben a játszmában. És fennáll a veszélye annak, hogy amiképpen egy bábu valójában nem él, akképpen nem is halhat meg, ugyanis nincs miből, nincs kitől, nincs miért meghalnia. Sohasem ragadott

magával Nietzsche divatos »kulturpesszimizmusa«, mivel csak a kultúrára vonatkozott. Terjedt volna ki a létezés egészére, fejlődött volna ki általános biológiai pesszimizmussá, nos, akkor én lettem volna első híve bölcsületének a Birodalom hadseregében, mert azt már érett gondolatrendszernek nevezném, ha egy filozófus a maga elméletével *gyakorlatilag* is a halálba lenne képes kergetni egy bábút! De nem. Elolvassod a könyveit – miközben egyre szól a Kaiserwalzer, a mi igazi birodalmi »népzenénk« -, és belátod, hogy egy már-már lunátikus liturgia résztvevője, egy *a* valóban kétségbeejtőtől – az élet, a létezés maga az – valóban kétségbeeső eksztázis rabja lettél, de közben azt is észreveszed, hogy a kultúra, a morál heroikus tagadása nem jelenti, semmiképpen sem rejt egy új kultúra, más, magasabb morál lehetőségét, ellenkezőleg, éppen az olyan bábukat – »Übermensch« – igyekszik életre kelteni, amilyen én is vagyok – meglehet, nem vagyok egyedül ezzel a tudattal -, még hozzá azzal a csellel teszi ezt, hogy az »ecce homo« helyébe, egyenesen bele az ürbe állítja a bábút, ezt az akarattal és célokkal töltött embertelen vitalitást, mely – »túl jón, rosszon« -: a tudatos magánkívüliség távlatát hivatott képviselni, kiközösítve, ám *mibe* »kiközösítve«?: egy olyan létezési formába, amely csupán annyiban van »túl a rosszon«, hogy maga a rossz, maga az elviselhetetlen, közvetlenül – büntett nélkül is – eleve a bűn, mivel egyszerűen nincsen büntudata, amellyel saját magát minősíthetné, miközben mint *hősi* bábu: valami abszolút mértékévé nő, magasan fölébe, még a gondolatnak is, ami produkálta, és ami, esetleg, emberi mértékben, idővel továbbfejleszthetné. Én túlságosan szelíd és naiv voltam és vagyok a kort mintegy meghatározó nietzschei »imperatívuszok« hannibáli humanizmusához. Bár az sem igaz, hogy Nietzsche igéi, mítoszai, himnuszai valóban meghatároznák a XX. század kezdetét, csupán egy immár elkerülhetetlen krízist és hanyatlást visszhangoznak valami mély cseppkőbarlangból, a kövekről, Katalin, *leesik*, nem is verődik vissza, hanem csak leesik az egész nietzschei hőstenor ária... »das Lied der Notwendigkeit«... Ugyan, Katalin! Bár, ami a *testet* illeti, abban Nietzschének mégis igazat kell adnunk: »Der Leib ist eine grosse Vernunft.« A nagy értelem: a test. De hát ezt ha valaki, akkor éppen Te, Katalin, tudta Nietzsche nélkül is. Soha asszonyt, mint Te, nem ismertem, aki ennyire *asszonytalanul* lett volna *nő*. Utazásom éjszakáin velem volt Nietzsche néhány könyve. Ott olvastam – újra persze – pár olyan sort, amit nyugodtan a magam sorsára, vagy ha *sors* túlzás, akkor a magam immár befejezett esetére vonatkoztathattam, íme például ezt is: »Und als ich meinen Teufel sah, da fand ich ihn ernst, gründlich, tief, feierlich...« Igen, Katalin, különösen alaposnak, komolynak és főleg ünnepélyesnek »találtam« én is az én önkéntes ördögömet. Ez az ördög soha nem mutatkozott meg előttem: az ismeretlen apám, akit csak anyám ismert, és akire a nővéreim is alig emlékeznek, kislányok voltak még, amikor apám kivált a hadsereg kötelékéből és elment, úgy, hogy senki nem tudta, *hová, kihez, miért* ment el, semmiféle üzenetet nem hagyott, semmi magyarázatot távozására máig sem tudok, pedig később elég hatalmam volt, hogy kiderítsem, mégsem voltam képes még csak a nyomára se bukkanni, sok ügynököm kevés volt apám föl kutatásához, én csak látni akartam volna őt, hogy milyen az arca, esetleg néhány szót váltani vele, de ez nem sikerült, a Birodalom hírszerzése, amely parancsnokságom alatt működött: apám hollétének föl kutatásában éppúgy csődöt mondott, mint annak az oknak a kiderítésében, hogy vajon *miért, kihez* ment el, üzenet, magyarázat vagy legalább a holtteste világvégi hátrahagyása nélkül. Mindegy. Apámról eleget beszéltem Neked, Katalin. Ő abban a bizonyos legbensőbb messzeségben él bennem, ami a tudatunkemlékezetünk messzesége, irtózatossága távolsága tulajdon testünktől, tulajdon életünktől és emlékezetünktől, talán ez az a bizonyos »Adler-Ferne«, amiről Nietzsche oly költőien ír, de ez a sas-messzeség valójában nem az égbolt, nem a légtér magasságában »van«, hogy egyetlen biztos és részletpontos látványban összefogja a »lenti« jelenségeket, hanem *bennünk van*, magunkban van, és bennünk, emberekben: nincsen semmiféle égbolt, semmi légtér, csak az események egymásutánja van bennünk, meg sok ügy – Ügy! -, sok szervezés, intézkedés, buzgalom, iparkodás, ambíció, csak éppen »égbolt«

nincs bennünk. Nincs. Tudatunk és emlékezetünk belső horizontján csak és kizárólag a *külsőt*, a külvilágot látjuk, önmagunkat is: »ebben« (mert voltaképpen nem vagyunk benne, hiszen kint van, kívülünk van, külvilágunk) a külső horizontban látjuk, vagyis: éppen azáltal »látjuk« önmagunkat olyannak, amilyennek, mert soha nem magunkat látjuk, maximum az a csúc, hogy önkényesen, esetlegesen és véletlenszerűen: önmagával együtt, olykor *láttat* minket magunkat is a világ. Illene rendeznem a dolgaimat. Rendezem, mégpedig egyszerűen: Neked írok levelet. Ezzel rendezem a dolgaimat. Abban a régi szállodában vagyok, ahol utoljára Veled voltam néhány nyugodt, boldog napon és éjszakán át, emlékszel, a Grünangergassén, amikor csak feküdtünk egymás mellett, és néha – már nem emlékszem, min – hatalmasakat nevtünk, úgy nevettem, ahogyan életemben csak Veled nevettem, ahogyan nevetni csak Veled lehet, Katalin, kedves Katalinság! Conrad parancsára a Hotel Klomsert civil rendőrnnyomozók és civilbe öltözött katonatisztek zárták körül. Várnak. Majd odamegyek. Egy ugrás. Itt, a Grünangergassén nem keresnek, holott hű emberem, Morschel százados titokban idejött és jelentette, hogy tisztí különítmény utazott Prágába, ottani lakásom átkutatására (én soha életemben nem jegyeztem fel az esetleg kompromittáló neveket, kapcsolatokat, találkozóhelyeket stb..., mivel Isten kiváló memóriával áldott meg, vagy? lehet!? igen, valószínű, hogy memóriámat is ismeretlen apámtól örököltem, akire viszont – ez persze silány paradoxon – sajnos éppen nem »emlékezhetem«), továbbá Morschel százados azt is jelentette, hogy civil katonatisztek »cirkálnak«, végigmennek a Herrengassen, a Bankgassén, a Freyung pavilonjaiban, a Kohlmarkton, a Grabenen, afféle rembrandti »éjszakai őrjáratot« játszanak, annyira konspirálnak, hogy az összes szatócs mindent sejt, egyes zsidók még a boltjaik rolóját is lehúzták. A Kartnergassén nyomozók szivaroznak (ők persze nem Upmannt, nem havannát szívnek, mint én, és pedig én még most is azt!), a Kärtner bárban, ahol annyit fagylaltoztam Veled, most detektívek fagylaltoznak, rám várnak, hát kérjenek egy deci rumot a fagylaltba, csak várjanak, én kisvártatva meg fogok jelenni a Klomser-szállóban, ahol a vezérhadbíróval az élen várakozik rám a hadsereg főügyésze, és néhány törzshadbíróval arról társalog, hol lehetek én? Alig kétszáz lépésre tőlük. Hamarosan odamegyek. Minek ennyi egyenruhás »jogász«, ha éppen ők akarják elkerülni a »perem« megtartását, hogy elejét vegyék ezzel egy nemzetközi botránynak, mely szégyenfoltot hagyna a Birodalom hadseregének, mi több, a hadsereg vezérkarának becsületén? No igen, Franz Conrad von Hötzendorf vezérezredes, a Birodalom Összes Fegyverneme Egyesített Vezérkarának Főnöke, logikus módon: teljes tisztázást akar. Erre a hadsereg főparancsnokától, magától a trónörököstől, Ferenc Ferdinándtól kapott parancsot. Átmegyek mindjárt innen a Grünangergasséból a Klomser-szállóba, hogy elősegítsem ezt a »teljes tisztázást«. De még nem megyek. Még Te marasztalsz, noha most nem vagy itt. De ugyanabban a szobában vagyok, ahol legutóbb Veled, Teveled *lehettem!* Morschel, aki, mondanom sem kell, lerázta magáról a környéken cirkáló civil ruhás tiszteket, egykori bajtársaimat, azt is jelentette, hogy Franz Conrad von Hötzendorf vezérezredes már este 10 órakor elrendelte letartóztatásomat! Micsoda éberség! Én már tegnapelőtt megtettem volna az ő helyében! Túl azon, hogy megszállták a Klomser-szállót, és ott várnak rám (»civilben«, mely viselet beszédesebben elárulja kilétüket, mintha piros stráfos tábornoki nadrágban várnának engem oda, ahová nemsokára indulok is, ne kelljen kínos civil öltözetben feszengeniök a törzshadbíróknak), az egyszerűen nem jut eszükbe, hogy én végső soron nem lehetek se a Tokelau-szigeteken, se Izlandon, se a Montauk-fokon, se Rügen szigetén, Kap Arkonán (ahol Veled oly sokszor sétáltunk a fehér sziklaparton, kedves, kedves Kätchen von Heilbronn!), még véletlenül se lehetek Cape Hoorn környékén, adott helyzetemet tekintve: a »Jóreménység« fokáig se igen szökhettem rövid néhány nap alatt, már csak azért sem, mert Conrad von Hötzendorf parancsára – szintén megkésve – lezárták a Birodalom valamennyi határállomását, kikötőjét, talán még a Svájc felé vivő hágókat is biztosítják az Alpenjägerek, tehát csakis itt kell lennem Bécsben, de mégsem képesek valamennyi



szálloda átkutatására, úgyhogy innen, ebből a kedves, Tőled-kedves grünangergassei szállodából majd átsétálok a Hotel Klomser-be, a vezérhadbíróhoz, az utolsó rapportra. Közben útba ejtem – így illik, mert szerettem őket gyermekkoromban -a Kapucinusok templomát, a Kaisergruftot, ahol az összes Habsburg alussza ólomszarkofágban örök álmát, talán viszek egy csokor virágot a szépséges Sissinek, akiről Ferenc József azt mondta, hogy Erzsébet nemcsak hogy »modern« nő, »sportlady«, de titokban ateista is, és szerelmes saját édesfiába, Rudolfba... Talán viszek koszorút Rudolf *Má-riátlan* érckoporsójára és a mexikói császár sírjára is, igen, a tengerész Miksának is viszek koszorút, el akarok búcsúzni Sissitől, Rudolftól és a kivégzett »hajós« császártól, aki Mexikóban állt a hattagú peloton előtt, és amikor eldőrdült a sortűz, csak egy szót mondott, de nem lehetett érteni, hogy mit: »Hombre«, vagy azt, hogy »O, Weh!« Lényegében ugyanazt mondta: *ember – fájdalom*, bármelyik szót ejtette is ki utoljára a száján! A császársírok után azonban irány a Hotel Klomser. Ott vár rám a diszkrét, aranygalléros »peloton«. Nem tudják, ismét a hannibáli humanitást, Nietzschei idézve: »Wohl zog ich den Schluss; nun aber zieht er mich...« Groteszk az én helyzetemben csupán az, hogy a »vég« ide alig kétszáz lépésnyire »vonz« engem, a Klomser-szállóba, és nem a szegény meghibbant Friedrich egyszerre dionüszoszi és egyszerre magas-északi »végtelenjébe«, gondolom, ő nem adta alább a »Schluss« szintjét egy elérhetetlen, sarkkörüi helynél. A Klomser-szálló viszont, főleg innen, a Grünangergasséről egyáltalán nem elérhetetlen. Pedig, ha belegondolok, annyi *tényleg* elérhetetlen vagy alig elérhető hely van ezen a világon! Morschel százados direkt utalt erre, saját felelősségére fölajánlotta: Magyarországon és a Balkánon keresztül megszervezi és biztosítja, hogy elhagyjam a Birodalmat. Megköszöntem. Elhárítottam. Mondván, hogy én már *megszöktem*... Ez már az igaz »nicht-mehr-wollen«, ez komoly, tényleg végiggondolt »már nem akarás«, noha tudom, hogy korunk filozófusa ezt a frázist szeretett helyén, Ober-Engadinban *nem* gondolta komolyan, ő verset írt, én meg, mondjuk, *megteszem* ezt a »verset«. És ha már annyit bolygattam itt a látnok Friedrich költészetét, akkor még valamit az egészhez, ugyanőtöle: »Still ist der Grund meines Meeres; wer erriete wohl, dass er scherzhafte Ungehäuer birgt...« Mókás az én »szörnyem« is. De ő még nem tudja, hogy a peloton sortüze vele is végez. Bizony ám! Kár, hogy már csak így, a könyveiből ismerhettem meg Nietzschei. Ő mindig a tragikus, a heroikus élet esztétikájáról elmélkedett, mondván, nem a művészetekben rejlik az esztétikum,– hanem magában az életben, föltéve, ha azt eleve tragikusan, plusz... (ugyan mi lehet ehhez még a »plusz«!?) heroikusán, sőt tragikus heroizmussal éljük *át* és végig és *túl* is. Hát ez a túlélés terhes nekem, kedves Kätchen von Heilbronn! Az én esetem nem annyira tragikus, hogy okvetlenül ki kelljen vágnom magamat, ismét egy »esetet« produkálva ezzel, azaz prózaian: megint munkát, sok munkát adva mind magamnak, mind azoknak, akik »esetemet« szeretnék végre lezárni, ad acta archiválni. Nincs bennem semmi vágy se arra, amit a lélekbúvárok »Selbst-Werdung«-nak vagy »Acting-out«-nak neveznek, és minthogy nem vagyok hívő, nem hiszem azt sem: »Vocatus atque non vocatus Deus aderit«, vagyis nem hiszem, hogy híva vagy hívatlanul Isten jelen lesz... A céljaim köre bezárult, sőt egyre szűkül már egy jó idő óta. Nem lehetek »nagystílus« saját magamért. Én, ha most mindent mérlegre teszek, azt mondhatom: túlzásnak tartom a mi filozófusunk vonzódását a tragédiához, a szenvedéshez, nagyon is Jágó »tisztítótűz«– és bosszúpóza ez, én pedig inkább Otellója voltam a Birodalomnak, nem is az ezredese... Jágó semmiképpen sem.

A Birodalom – a mór Otelló nélkül – a régi Levante, a nagy Velence sorsára fog jutni, sok népét, nemzetiségét az ezredések és a seregek nem lesznek képesek közös nyájban megőrizni. Isten Veled, Katalin! Vagy a fentiekhez talán jobban megfelelne ez a fogalmazás: legyél az Istennel, Katalin! Redl.

p. s.: pontosítás és magas katonai rangomhoz méltó, utolsó eligazítás Neked, »s. k.« felbontásra: Redl, aki már csak és kizárólag Katalinnak: Redl. Keltezés: kivégzésem időpontja,

antedatálva azt a pillanatot. Ha a kivégzést -hadbírósi eljárás, halálos ítélet hozatala, botrány elkerülése, a Birodalom Hadserege becsületének megőrzése miatt stb. –: esetleg énám fogják bízni, az időpont ugyanaz marad, nincs mit késlekednem, elég, ha magamra gondolok, máris úgy érzem, lekésem a »tragédiát«, az életem »esztétikus« befejezésének utolsó jelenetét, és véletlenül -mert a szörnyek mókásak – túléltem a Birodalmat, a Dinasztiát, a Vezérkart, véletlenül előléptetnek, Szentpétervárra vagy Washingtonba akkreditálnak katonai attasénak stb. stb., tehát: az elérhetetlen viszontlátásra és mégis ebben a viszontlátásban Katalin-életem, adieu! A. R.

p. s.: emlékek! Nem tudom befejezni ezt a levelet? Pedig szeretnék tárgyilagos maradni saját »esetem« saját megítélésében. Hát mégis ennyire magas volna az összeférhetőség foka a tárgyilagosság és az érzések, az emlékek, az élet között?! Eszembe jutnak azok a különleges, nálam annyival különb, nemes és szabad férfiak, akiket mind Teáltalad ismerhettem meg: Mahler, Klimt, Olbrich, Ottó Wagner, Rilke, Schiele, és eszembe jut Mahler verse is, amit Abbáziában, egy régen elmúlt éjszakán Te mondtál el nekem:

*Die Nacht blickt mild aus stummen ewigen Fernen  
Mit ihren tausend goldenen Augen nieder.  
Und müde Menschen schliessen ihre Lider  
Im Schlaf, aufs neu vergessnes Glück zu lernen.  
Siehst du den stummen, fahrenden Gesellen?  
Gar einsam und verloren ist sein Pfad,  
Wohl Weg und Weiser der verloren hat  
Und ach, kein Stern will seinen Pfad erhellen.  
Der Weg ist lang und Gottes Engel weit  
Und falsche Stimmen tönen lockend, leise -  
Ach, wann soll enden meine Reise,  
Wann ruht der Wanderer von des Weges Leid?  
Es starrt die Sphinx und droht mit Ratselqualen  
Und ihre graue Augen schweigen – schweigen.  
Kein rettend Wort, kein Lichtstrahl will sich '  
zeigen -Und lös' ich's nicht, – muss es mein Leben zahlen.*

Emlékszel arra az adriai, abbáziai éjszakára, Katja?! Mintha hangtalanul mondtad volna el a verset, pedig a szavakat mégis kiejtetted a szádon, hiszen hallottam. S ezek szerint, mert igenis hallottam ott és akkor azokat a szavakat: *én is éltem*, mint az emberek, mint az emberek szavai, arcai, álmai. A. R.”

Miután befejezte a levelet, az ezredes elhagyta a grünan-gergassei szállodaszobát, kifizette a számlát, a megcímzett levél kézbesítésével Konrád Morschel századost bízta meg, aki lent várakozott a klubfotelokkal zsúfolt hallban, ahol most csaknem sötét volt, egyetlen kandeláberszerű állólámpa tompa fénye világított ebben a félhomályban fent, a mennyezeten, mint egy megfagyott poliptest, mozdulatlanul és súlyosan függött a hatalmas kristálycsillár. Redl ezredes kézfogással vett búcsút Konrád Morschel századostól. Morschel a kézfogás után szabályszerűen tisztelget az ezredesnek, a tisztí csákó sildjéhez szorította kezét, szalutált, de az ezredes nem viszonzta, uniformisban, de hajadonfőtt hagyta el a szállodát. Nem a Graben felé ment, nem vett se virágot, se koszorút a szépséges Wittelsbach Sissinek, se öngyilkos fiának, Rudolfnak, se a Mexikóban kivégzett Maximiliennek, a tengerész-császárnak, nem sétált el a Hősök tere felé, ahol a legendás Prinz Eugen lovas szobra áll, a Radetzky tábornagy, Tegetthoff admirális emlékműveihez vezető utakat is elkerülte, és anélkül hogy akár egyszer is hátrapillantott volna, érezte, hogy követik, néha hallotta azoknak a férfiaknak a lépéseit, akik

kövezték őt. Kerülővel ment, útba ejtette a Michaeler Platzot, amelyet a Burg kupolás, aranyozott, sascímeres főhomlokzata és monumentális kapuzata ural, mintha magának a Birodalomnak kapuja volna, nemcsak egy ősi uralkodóház egyik várának komor bejárata. Hosszan megnézte a szinte megtorpanó térérejtő főhomlokzathoz harsogó, római császárkori méltósággal, lovagmellvértként kidomborodó címerművet, a Habsburgokét, azután elindult, és mögötte azok is, akik kövezték, a Klomser-szálloda felé.

Alsó- és felsőkubinyi Kubinyi Katalin baronessz éppen abban az időben, amikor Redl ezredes – nyomában a komor kísérettel – a Klomser-szállóhoz ért, egy idős császári főhercegnőnek, kitől gyors és halaszthatatlan éjszakai találkozást kért és kapott, végzetes bajba jutott barátját mentendő, amíg és *ahogy lehet*, azt fejtegette, hogy a *Zukunft* című lap 1906. október 27-i számában nyíltan, diszkréció és pardon nélkül cikket közöltek, még hozzá nem is anonim, miszerint Moltke, a nagy, a szinte már életében a Walhallában lakozó Moltke tábornagy: homoszexuális. A *Zukunft* című lap úgy jutott az információhoz, hogy Moltke, Vilmos császár engedélyét, de még tanácsát sem kérve, mint egy *polgár*, egyszerűen elvált a feleségétől, és Moltke grófnő ezt dühében az első újságírónak azzal indokolta meg, hogy volt férje homoszexuális. Erre Vilmos eljárást indított Moltke ellen. Moltke közömbös volt, ugyan miféle bíró „idézhethné be” maga elé őt? Kijelentette, hogy a felesége szexuális kielégítésére még aznap ő maga fog a kastélyába egy szakasz ulánust kivezényelni, a feladat: titkos, intim, diszkrét és nem könnyű, arra az esetre, ha az első hullám nem érné el nyílt lándzsarohammal a kitűzött „magaslatot”, akkor másnap egy szakasz dragonyost fog bevetni ugyanarra a „magaslatra”, ugyanarra a *domborulatra*, ugyanabból a célból. Tartalék: harmadnapra a huszárság. Az idős főhercegnő csak annyit mondott: „Ó, hihetetlen, hihetetlen, de én – nyugtatta meg sietve Katalint – elhiszem. Egy szakasz ulánus. – Jézus Máriám! Kuno Moltke gróf mindig is cinikus ember volt! Bizony meglehet az is, hogy homoszexuális... egy szakasz dragonyos, Szűzmáriám! ezt az arcátlanságot! És Vilmos mit szólt ehhez a pimaszsághoz, ehhez a flegmához?”

– Azt én nem tudom, fenséges asszony. Vilmos császár flottaszemlén volt végig Borkum és Norderney szigete között, a manővereket inspektálta, ezt is megírta a következő számában a *Zukunft*.

– És nem kobozták el a lapot?

– Úgy látszik, nem, fenséges asszony. Vilmos császár öfelségét a sajtó soha nem izgatta annyira, mint a mi mindenre figyelő atyai uralkodónkat...

– Ez volt, ugye, édesem, az a bizonyos Eulenburg-ügy? Emlékszem már. Ó, hogyne! A disznó Kuno Moltke, az a dán... ki hitte volna, hogy a hideg skandináv hímek ilyen érzékenyek... Kuno Moltke gróf nyilván azt képzei, édesem, hogy még mindig a vikingek vagy a normannok idejében élünk... és a nagy Harlaan uralkodik, aki kalóz volt, nem király! Kér esetleg, gyermekem, egy pohárka grappát vagy certosai likőrt? Nahát, Kuno Moltke! Az eszem megáll!

Igen, emlékszem. Az egész császári udvart érintette az Eulenburg-ügy... számos főtest belekeveredett... De Vilmos Helgoland körül játszadozik a cirkálóival meg a bűvárnaszádjaival... Jellemző! Meglátja, édes Katalinom, háború lesz. Vilmos az angolokat ijesztgeti az efféle „manőverekkel”... meg az is köztudott, hogy azért szerelmes a flottájába, mert egyáltalán nem ért se a tengerhez, se a... ah... szóval a nőkhöz se ért, ha tudni akarja!

– De hát 1907-ben Kuno Moltke gróftól fölmentették – vetette közbe Katalin, hogy végre a lényegre térhessen, de nem jutott szóhoz.

– Na látja! Még ahhoz is volt képe, hogy elmenjen egy olyan tárgyalásra, ahol arról hoznak ítéletet, hogy ő homoszexuális-e vagy nem homoszexuális! Az eszem megáll! Kér grappát, édes Katalin? Fantasztikus?! Nem igaz!

– De maga a Reichskanzler Bernhard Fürst von Bülow lépett fel erélyesen a közvéleményben általánosan elterjedt nézet ellen, hogy a német hadsereg nem teljesen egészséges... Bülow

védelmébe vette Moltkét a közvéleménnyel szemben...

– Az *elterjesztett* „nézet” volt, édesem, és a zsidók terjesztették. A zsidó sajtó! Úgy ám! És most, ugye, itt van ez a szerencsétlen Redl-ügy... hallottam róla! Hát ez is homoszexulális? Maga kedveli ezt az embert, ne is tagadja, Bécs-szerre beszélnek... Jaj, édesem! Maga olyan szép, olyan fiatalos, olyan gyönyörű sudár alakja van, dús haja és a szeme is szép... hiába, a magyar nők szépsége világhíres. A tüzességük... Ez a Redl! De hát ennek még ráadásul hitvese is van, és nem is vált el tőle, mint a blazírt Kuno Moltke... Most menjen, kincsem. Késő van. Köszönöm, hogy meglátogatott! Irigyelnem kell az ifjúságát!

– Fenséges asszony... – szólalt meg csendesen Katalin, miközben felemelkedett a támlás pamlagról. Ekkor azonban a főhercegnőnek – nyilván mivel Vilmos császárt, Kuno Moltke grófot, a német flotta cirkálóit emlegették – eszébe jutott valami.

– Tudja, édesem, mikor láttam én a maga ezredesét? Igen, Redl is ott állt, mint a szálfá, de néha mintha behunyta volna a szemét... a törzstiszti díszfalban... Ott volt Alfred Redl ezredes is. Idén volt ez, szívem. Sőt: pontosan 1913. január 4-én! Látja, még jó a memóriám! De hogy minek mentem oda, azt nem tudom, tudniillik a nyolevanadik életévében elhunyt Alfred von Schlieffen gróf porosz tábornagy temetésére minek mentem én el? Utálom a trombitákat, a fekete posztóval bevont dobokat, a zászlókat, a kivont kardokat, a feketével borított hátaslovakat... Na, de mégis elmentem, kíváncsi voltam a berlini pletykákra. De már elfelejtettem az egészet. Nagy katonai gyászpompa volt. Majdnem megsüketültem, amikor a porosz gárda a teljes gyászlépést verte, kétfelől, az ágyútalpra tett matuzsálem tiszteletére. Sortűz is volt. Mintha Schlieffen ilyen még nem hallott volna éppen eleget, amíg élt. Nem... Neki a temetésen is ágyúdörgést kell hallania! Hallott Schlieffen életében épp eleget, amikor a Teremtő elé megy, minek akkor is lövöldözni? Még a saját temetésén is azt a hülye lövöldözést hallgatta! Meg marsallbot... sisak... a díszkardja... rengeteg érdemkereszt... meg Pour le Merite, így menni, ennyi ékköves lovagkereszttel a mi mezítelen Megváltónk elé, akit egy fakesztre feszítettek meg miérettünk! De hát a poroszok protestánsok, nekik sortűzet kell lőni akkor is, amikor a lélek már a bebocsátásra vár az Örökkévalóságba... Mikor a Miurunk, a Miatyánk színe elé viszik, akkor is sortűzre van szüksége, nem gyónásra, nem feloldozásra, nem utolsó kenetre, nem bűnbocsánatra! Nem! Díszsortűzre!

– Fenséges asszony...

– Igen. Na és ott volt a maga ezredese is. Mikor lezajlott a temetés, jól emlékszem, tettem egy megjegyzést neki... Mit is mondtam? Ott állt, egészen a közelemben pedig. Hát most nem jut az eszembe. De, mégis! Igen. Azt mondtam neki, Redlnek, hogy nagyon is helyénvaló, hogy Vilmos császár parancsban tiltotta meg az egész porosz tisztikarnak, hogy egyenruhában fandangót, polkát vagy kánkánt táncoljanak a kaszinóikban! Na de itt, Bécsben akár kánkánt is járhatnak díszegyenruhában, az összes érdemrendjükkel a mellükön! A Burg! Az egy bálterem! Az egy orfeum. Pedig én sem Mária Terézia korából maradtam itt, édesem... de azért jól tudom, mi folyik itt, csak azért, mert ez már a huszadik század... Akkor viszont nem értem, hogy Vilmos miért hagyta mégis jóvá a felmentő ítéletet a pederasztá Kuno Moltke ügyében?

– És mit mondott Redl ezredes a fenséges asszony megjegyzésére?

– Mit? Nem tudom. Semmit. Tisztelgett előttem. A sildjéhez emelte a kezét. Kíméletlen, semmitől vissza nem riadó arca van. Nem mondott semmit. De arra jól emlékszem... hogy... hogy a tisztelgés közben behunyta a szemét! Világosan emlékszem, mintha most történne, ebben a pillanatban. Lehet, hogy nagyon álmos volt. Lehet, hogy tényleg homoszexuális... Mondja csak, szép kincsem, ez a Redl, ez nem zsidó véletlenül?

– Nem zsidó, fenséges asszony. Hogyan is gondolhatta fenséges asszony, egy vezérkari tiszt?

– De nem nemesi származású, ha jól tudom?

– Valóban nem. Jómódú polgári családból származik, és...

– Igen. De azt hallottam róla, hogy az apja kivált a hadseregből... lemondott a tiszti rangjáról, és egyszerűen otthagya a családját, világgá ment... ez pedig, ugye, mégiscsak zsidó szokás, mármint az, hogy csak úgy kedve támadjon egy férfinak, akinek családja van, aki ráadásul katonatiszt, hogy csak úgy bolyongjon a világban... gondoljon, szívem, arra a Dreyfus-afférra... meg Zolára! Auffenberg altábornagy vizitelt nálam... mikor is?... mindegy, sokszor eljön hozzám... de maga annál ritkábban, szép Kubinyi Katalin! Na ja... Auffenberg szerint Redl nem homoszexuális, hanem szabadkőműves!

– Fenséges asszony... én arra szeretném megkérni... – szólt közbe ezúttal erélyesen Katalin, de a Habsburg főhercegnő már nem figyelt rá.

Alfred Redl ezredes, miközben fölment a Klomser-szállóbeli lakosztályába, megfigyelte a hallban, a szőnyeggel borított márványlépcsőkön és a folyosókon álldogáló, sétáló, szivarozó, órá zavart pillantásokat vető férfiakat: mind civilben és mind – a szállót biztosító – katonatisztek voltak. Közvetlenül a lakosztálya melletti szobában maga a Birodalom hadseregének vezérhadbírója ült, ő természetesen egyenruhát viselt, törzshadbírók társaságában, ők is természetesen aranygalléros egyenruhát viseltek, sőt némelyik még a fekete, bokáig érő tiszti köpenyét sem vetette le. Az ezredest várták, de a döntést is, a férfi sorsára vonatkozóan: Conrad von Hötzendorf vezérkari főnöktől vagy egyenesen magától Ferenc Ferdinánd trónörökösötől, a Birodalom összes fegyvernemének főparancsnokától. Futár nem jött, a telefon néma volt. A hadbírók vártak, és nem beszéltek az ügyről, amelynek a végére ezen az éjszakán, legkésőbb ezen a hajnalon – így vagy úgy – nekik kell pontot tenniük. Talán a vezérhadbírónak, akiről közismert volt, hogy művelt férfi és szereti a szépirodalmat, eszébe jutottak Racine sorai: „Sötét az a Hebran homokja, meg kell halni ezen a hajnalon.” Redl az íróasztalához ment, egy, a nevére címzett levél feküdt a különben üres asztallapon. Szakértő szemmel azonnal megállapította, hogy a levelet gőz fölé tartva kibontották, elolvasták, majd újra visszaragasztották a borítékot. Wilhelmine levele volt, Ober-Engadinban adta fel.

„Kedves Uram!

Milyen különös, rövid ismeretségünk óta nem most írok először Önnek levelet, mégis megborzonek attól, hogy nem is tudom, hogyan szólítsam meg. Kedves... Alfred?... Redl?... Ezredes úr? Milyen nevetséges és egyben szomorú: számomra Önnek nincsen neve. Nem tudom egyetlen szóban összefoglalni azt a személyt, akinek pedig egy idő óta a nevét viselem. Hiszen ha Öntől távol, az Ön számára ismeretlen társaságban olykor valaki újonnan érkezettnek bemutatnak, azt mondják: Frau Redl... Ilyenkor önkéntelenül körbepillantok, mintha megláthatnám valahol magam mellett vagy magam mögött ezt a Frau Redlt, aki valóban az Ön társa, a felesége, sorsának, múltjának, személyének ismerője. Bár Isten tudja...

Emlékszik első találkozásunkra az Operában? Amikor belépett a páholyba, egyetlen pillantásba sűrítetten láttam azt Önből, aminél most sem látok többet: ahogyan belépett, a sima fegyelmességet az udvarias mosoly mögött, a rajtam túlnéző szemét, mintha nem rám, hanem valahová mögém nézett volna, s érzem most is azt a hűvös légáramot, amit magával hozott, mintha ez az Ön saját, másoktól különböző hőmérséklete lenne. Tehát: keménység, hűvösség, különbözőség. Hogyne vonzott volna már az első pillanatban engem, aki puhaságból, langyos szobahőmérsékleten és a mások szándékainak való megfelelésben nőttem és éltem? S bár a köztünk levő távolság – mindannak ellenére, ami köztünk történt -, úgy érzem, nem csökkent és nem is csökkenhet most már soha, mégis, felelősséget érzek mindazért, ami Önnel történt és még történni fog, akár az akaratán kívül, akár saját akaratából, és akkor is, ha ez a két »akarat« most már összemosódik, többé nem választható külön, mert Ön *nem akarja!* Maga, Redl, »akaratlanul« is megtanított engem valamire: arra, hogy *nem szeretni*, az nem bűn, ahogy én azt eddig hittem. Nem bűn tehát, sőt inkább büntetés, amit az Isten? a Sors? nem létező bűneinkért némely emberre

kiszab. Hogyan tehetném jóvá én ezt az igazságtalanságot? Tudom, Redl, hogy végtelenül egyedül van, és azt is tudom, hogy ezt az egyedüllétet senki emberfiával nem osztaná meg annyira, hogy *az a másik is* éppen olyan egyedül lehessen ezen a világon, mint Ön. S bár magam sem értem, mégsem hallgathatom el: szeretem azt az embert, aki az Ön arcát, testét, hangját, fegyelmét, hűvösségét és szomorúságát hordja, »viszi«, viseli a világban.

Érzem is, de tudom is: egyre szűkülő szájjal, ajakkal hordozza Ön azt a minden mindegy mosolyát! Kérem, *vigyázzon magára!* Ne adja föl! Lazítson azon a kemény tartásán, és nézzen körül: Önt személy szerint – és személyén keresztül a céljait is, melyeket csak sejtek, de tudni nem tudok – veszély fenyegeti! Az élet: érték, Redl ezredes! Ezt higgye el nekem, aki már sokszor jártam a halál közelében, ha nem is a magam jószántából.

Tudom, hogy Ön nem fél. De én nem ezért a tulajdonságáért szeretem Önt! Azért szeretem... nem tudom... a szeretetnek nincs oka – most biztosan mosolyog, szinte látom az arcát – .. talán a szeretet a világon az egyedüli dolog, ami önmagának az oka! ezért magyarázata sincs. De maga a szeretet, az van: és én szeretem, ezredes!

Ober-Engadin, Márc. 28. este.

Frau Redl, geb. Wilhelmine Wenckheim v. Schweidnitz

p. s. Tegnap estére ismét felszökött a lázam, eléggé csúnyán köhögök is, főként éjszaka. A doktor azt mondta, a tavasz mindig veszélyes. Vigyázzon Maga is, kérem. W.”

Az ezredes elvágólagosan, párhuzamos lapélekre hajtotta Wühelmine finom, halványrózsaszín papírra írt levelét, visszacsúsztatta a borítékba. Rágyújtott egy szivarra, leült a bőrfotelba, és a szivarja füstjébe bámult.

Hirtelen kinyílt az ajtó. Maximilien Freiherr und Landgraf von und zu Hammer-Purgstall nyugalmazott tábornok, a hercegségre emelt Görz-Gradiska grófság és az Istria örgrófság térségében állomásozó, flottaközvetlen partvédelmi katonai körzet őrezredeinek egykori parancsnoka lépett be, bokáig érő, csak a nyakánál bekapcsolt fehér főtiszti köpenyben.

– Álljon fel! – szólt Redlre. Az ezredes köszönteni akarta az idős főtisztet. Szivarját azonnal elnyomta. Felpattant a fotelból. A tábornok megállt előtte. Másodpercig a szemébe nézett, aztán két hatalmas pofont adott az ezredes arcára, majd egy szó nélkül sarkon fordult, és távozott.

Miután Maximilien Freiherr und Landgraf von und zu Hammer-Purgstall nyugállományozott tábornok elhagyta a szobát, Alfred Redl ezredes a hatalmas, aranyámás velencei tükör elé állt. Az ezüst és az ólom fénye között játszó tükörlap most mágneses erővel vonzotta, hogy közel, közelebb, még közelebb, egészen közel lépjen önmaga tükörképéhez, hogy lépjen bele a tükörképbe, hogy cseréljen helyet a tükörképével, hogy tulajdon tükörképének szemével nézze azt az embert, akit a tükörlap életnagyságban mutat, ez az ezüst üvegtábla, amely azonban nem léphető át, amely nem bejárat és nem kijárat, csak egy tükör, amit darabokra törhet az ember, akkor a tükörcserepek tükrözik vissza az embert, az ember széttíporhatja a tükörcserepeket, akkor a tükörszilánkok tükrözik vissza az embert, az ember összetáposhatja a tükörszilánkokat, akkor a tükörszilánkok pora tükrözi vissza az embert, az ember talpát — Redl esetében a fényes, fekete, ezredesi csizma vasalt sarkát -, a lábat tükrözi vissza a tükörcserepek pora, a lábat, amellyel az ember az utat, az utakat megtette a tükör széttöréséig. De Alfred Redl ezredes nem törte össze az aranyámás velencei állótükröt. Nyugodtan állt előtte, nyugodtan nézte a tükörképét, amely – az optika elemi törvénye szerint – visszanézett rá. Sokáig állt így. Mosolygott. Mosolygott a tükörkép is. „Nos?” – mondta Redl. „Nos?” – mondta a tükörképmás is. „I was a hard gambler, but the game is over...” – mondta Redl, és vele együtt és egyszerre a tükörképe is.

Az ezredes lakosztálya melletti tágas appartement-ban eközben a vezérhadbíró halkan osztogatta parancsait a körülötte pihenjben, de teljes készenlétben álló tiszteknek:

– Zselyi százados és Kahlen főhadnagy! Induljanak. A feladat: letartóztatni a Redl feltétlen

hívének gyanítható Lewetzow őrnagyot. Vigyenek magukkal erősítést, Lewetzow tüzet fog nyitni. Itt a címe, ezek a címek pedig olyan helyek, ahol Lewetzow őrnagy elvileg még tartózkodhat, ha nem találják otthon, éjszaka, ahol... de bárhol is van... nyilván Redl ezredes parancsait várja. Flatz főhadnagy és Srna hadnagy! Maguk ketten letartóztatják Konrad Morschel századost. Itt is számolni kell az ellenállással, itt is tűzharcra kerülhet sor! Mehetnek. Tűzharc esetén: semmisítsék meg őket! Szökés lehetőségét mindkét nevezett tiszt esetében megelőzni! Kizárni!

A vezérhadbíró, miután hosszasan tanulmányozott egy névlajstromot, újabb két tisztnek adott parancsot Korzelinszki Szever ulánuskapitány letartóztatására is, mivel a lajstrom szerint, melyet a vezérhadbíró Conrad von Hötzendorf vezérkari főnöktől kapott, Korzelinszki Szever ha nem is Redl „embere”, mindenesetre őszintén szereti és nagyra becsüli az ezredest.

Redl lakosztályának ajtaja ismét kinyílt. Az ezredes legnagyobb meglepetésére a gazdag hangszerkereskedő „szeme fénye”, Hildegard lépett be, nesztelenül, gyönyörű ruhában, csodálatosan csavart loknikkal, sápadt arccal.

– Hát te?!... azaz ön, kisasszony, hogyan jutott be?

– Az őrség beengedett. Sőt egy tiszt még külön megmondta az ön lakosztályának a számát is. Én persze nem árultam el, hogy tudom.

– Igen... – nevetett Redl – ..hát persze hogy beengedték! Valahonnan a szomszéd szobákból vagy valamelyik festmény mögül mindent hallanak és esetleg látnak is, ami itt történik. Kedves Hilde! És miért jött? Most már nincs szükségem arra, hogy kisuvikszolja a csizmáimat!.

– Mindent tudok... illetve sejtek mindent... – suttogta a lány.

– Csak beszéljen természetes hangon, kisasszony! Nem kell suttognia. Sőt ha ismer ilyen dalokat... akkor énekeljen el néhány orosz, francia... vagy angol... esetleg olasz népdalt! Hátha majd ezek az idióták két hétig is elkínlódnak annak megfektetésével, hogy mit is jelent az, hogy „My bonny is over the óceán...”, mármint hogy mi a titkos, a kódolt értelme – mondta nevetve Redl, miközben újra rágyújtott, ezúttal egy manilaszivarra. Leült a fotelba. A két kapott pofon már csak belülről égette arcát.

– Én nem énekelni jöttem, ezredes – mondta határozott hangon Hildegard.

– Hanem? Talán tácolni jött? Üljön le, Hilde. Vagy fürödjön meg. Tudja, ugye, hol van a fürdőszoba.

– Nem akarok se táncolni, se fürödni. Mondom: mindent tudok. Maga, ezredes, pedig elég, ha annyit tud: én szeretem magát, én szerelmes vagyok magába, én a maga szolgálólánya vagyok, ahogyan nevezett, de így is van! Én segíteni jöttem. És fogok is segíteni!

– Ami azt illeti... segítség! De mégis. Néhány levelet meg kellene írnom. De fáradt vagyok. Saját magamtól fáradtam el... Magának fogom lediktálni a leveleket. Ne féljen, Hilde, rövid levelek lesznek.

– Most ne leveleket írjon! Üzenetet hoztam... attól... igen... attól a férfitől... – itt Hildegard megint suttogóra fogta a hangját – ... akivel együtt bejöttek akkor, zárás után apám üzletébe... és akivel aztán hármásban... ezt persze nem szemrehányásképpen mondom, én akartam, de most nem erről akarok beszélni... a maga életéről van szó, nem az enyémről, ezredes! Az a férfi, Renzo Malaparte, azaz Udo von Usedom, mindent tudok, higgyen nekem, kérem, itt van Bécsben, itt van *ebben a* szállodában, álnéven, és előkészítette a terepet, hogy maga kijuthasson innen, és kijusson Bécsből is, és kijusson a Birodalomból, egyelőre Németországba, aztán oda, ahova akar... – mindezt Hildegard suttogva, Redl füléhez hajolva mondta. A lány gyönyörű, dús csigákba csavart loknijai az ezredes arcához értek, eltakarták szeme elől a szobát, a világot, édes, meleg, buja világtalanságot borítottak a fáradt katonatiszt szemére, homlokára, halántékára, tudatára, emlékezetére. Redl felállt. Megint a velencei tükörhöz ment. Aztán hirtelen -nagyon hangosan – Hildegardhoz szólt, de mindvégig úgy, hogy közben a tükörképének, a tükörképét

nézve mondta, amit mondott:

– Én a hazámat nem árultam el. Én, Alfred Redl ezredes a hadsereget, amelynek tisztje voltam és vagyok: nem árultam el. Kémkedtem: saját hazám javára. Én a császár Őfelségét, akire, amikor tisztté avattak, fölesküdtem, soha el nem árultam, ezt a tiszti esküt meg nem szegtem, felségárulást, hazaárulást soha nem követtem el, ellenben számos hazaárulót lelepleztem, létfontosságú információkat szereztem a Birodalom potenciális ellenségeinek számító államok hadseregéről, mozgósítási tervéről és e hadseregek reális erejéről, amely az én információim nélkül csakis és kizárólag: ránk, vagyis a Birodalomra nézve katasztrofális háborúban vagy kisebb háborúk sorában mutatkozott volna meg igazán a maga fenyegető valóságában. Ezekért az információkért dolgoztam ki, pontosabban: szőttem meg, mint egy kegyetlen keresztespók, azt a hálót, amelynek révén ügynökeim Szentpétervártól Londonig, Párizstól Rómaig, Berlintől Isztambulig, Budapesttől Belgrádig és Bukarestig: minden eseményről, a titkos záradékokat tartalmazó tárgyalásokról előbb tudtak, mint a szóban forgó államok bármelyikének titkosszolgálat. Ezen a természeténél fogva nehéz és nagy figyelmet, nagy teherbírást, tökéletes fegyelmet követelő munkán kívül egész életemben még egy, a teljes életre szóló és kiható munkát folytattam, ez magánjellegű, úgyszólván *titkos*, számomra még a hírszerzéssel együtt járó titoktartásnál is szigorúbban titkos munka volt, és sajnos nem kísérte olyan szerencse, mint kémelhárító és hírszerző tevékenységemet. Ez a munka abból állt, hogy apámat kerestem. Nem találtam meg. Soha nem bukkantam apám nyomára. Katonatiszt volt, mint én. Leszerelt, kivált a hadsereg testületéből, és elment, üzenetet nem hagyott, magyarázatot a távozása előtt anyámnak nem adott, én akkor hároméves sem voltam még, nővéreim pár évvel idősebbek voltak nálam, de ők se igen emlékezhetek apánkra, hiszen amíg ki nem lépett a Birodalom hadseregéből, addig különböző magyarországi, morvaországi, galíciai garnizonokban szolgált. Anyámat soha nem kérdeztem meg arról, hogy milyen ember volt az ő férje, az én apám, hogy szerinte vajon *miért, kihez, hová* mehetett el, látszólag minden előzmény, minden kényszer, minden ok nélkül. Kártyaadósságai nem voltak, nem volt alkoholista. Magam akartam megkeresni őt. Én akartam, elébe állva, választ kapni tőle magától az összes miéltre. Nem sikerült. Megszökött előlem, és most is szökésben van, akár életben van még, akár halott. Meglehet, hogy apám eltűnése és a tény, hogy nem ismerhettem őt: váltotta ki belőlem már kisiskolás koromban azt az erős vonzódást, amit tanítóim iránt éreztem, és azt a még erősebb vonzalmát, amit kadétkoromban és később a tiszti akadémiákon mindig is éreztem évfolyamtársaim és tanárain, rendszerint a legszigorúbb tanárain iránt, és azt a még ennél is erősebb vonzódást, szeretetet is *ez* keltette bennem, amit később, a csapatszolgálatnál a bajtársaim iránt éreztem és érzek most is. Ami pedig az úgynevezett „vagyonomat” illeti, például ezt a Klomser-szállóban évek óta bérelt lakosztályt vagy prágai lakásomat, vagy Adler és Austro-Daimler automobilomat, vagy, amit a trónörökös különösen túlzásnak, sőt gyanúsnak tartott, azt a valóban párját ritkító, szérián kívüli Daimler-Benz automobilomat, ami sokaknak szemet szúrt a 18 karátos aranyból vésetett „hírhedt” A. R. monogrammal: nos, mindezeket én azokból a csakugyan nem kis összegekből vásároltam, amelyeket a balkáni háborúk idején folyó áttekinthetetlen fegyvercsempészetben szereztem – amiből kivettem a részemet egyszerűen mint „nevető harmadik” -, megszerezve az egész fegyverüzlet 70-80 százalékát az olasz, a francia, a német, az angol fegyvergyárak orra elől, kitűnő balkáni kapcsolataim révén, az Amerikai Egyesült Államok két nagy fegyvergyárának, megfelelően magas jutalék ellenében, of course... Az egymást követő balkáni háborúkban én mint a Birodalom hírszerző tisztje, ahogy mondani szokás: életveszélyes, de szerintem a katonai szolgálattal logikusan együtt járó munkát végeztem. De az a tény, hogy a szerbek, a bolgárok, a macedónok, a bosnyákok, az albánok, a törökök és a görögök éppen Lewis- és Hotchkiss-rendszerű gépfegyverekkel ölték egymást, amelyeket én, illetve embereim juttattak el a balkáni vágóhidakra, az még nem jelent sem haza– sem felségárulást. Természetesen



logikus, hogy ne mondjam, a katonai kémelhárítás és a hírszerzés *mesterségéhez* tartozik az a módszer, az a „technika”, hogy miközben idegen államok fegyveres erőiről, hadihajóiról, hadseregeik tényleges hadrafoghatóságáról, magasabb egységeik csapásmérő erejéről, háború vagy háborúk esetén az általuk elérhető legmagasabb haditechnikákról akarunk információkat szerezni, ehhez el kell játszanunk egy egyszerű, mégis veszélyes *szerepet*, azt tudnillik, hogy mi magunk is – adott esetben rám hárult ez a „szerep” – *közlünk titkos adatokat* erődítményekről, *saját hadseregünk* technikai felkészültségéről, haditengerészetünk új egységeiről és így tovább. De ezek: mind igaznak elfogadható és csak hosszadalmas munkával kontrollálható *hamis* adatok voltak. Ilyen hamis hadititkok gyártása külön művészet! Ezt tettem én. És ilyen *hamis* anyagokért szereztem cserébe *valódiakat*. A balkáni háborúkat nem én robbantottam ki, engem mint hírszerzőt a vezérkartól vezényeltek oda, ottani munkámért léptettek elő végül is ezredessé. A Birodalom ezredesévé.

Redl nagyon hangosan, a végén már emelt hangon beszélt: bele a tükörbe, saját tükörképmásának s a tükörben látszó loknis hajú Hildegardnak, aki a monológ közben a vallomástól, vagy a katonatisztól, vagy még inkább tulajdon szenvedélyétől szinte lenyűgözve lassan az ezredes mögé, félig mellé lépett, és ő is látta-nézte magát a tükörben, de még inkább és leginkább szólott ez az emelt hangon tett vallomás – vagy ha tetszik: utolsó üzenet – a szomszédos szobákból hallgatózó tiszteknek és a hadbíráknak.

– Ezt, kis Hilde – folytatta Redl most már csendes, természetes hangon és a tükörtől Hildegard felé fordulva -, meséld el Renzo Buonaparténak, vagyis Renzino Malaparténak, vagyis Udo von Usedomnak, azonkívül meséld el édesapádnak is, továbbá meséld el a Birodalom sírásóinak, a szociáldemokratáknak is, valamint Barner rendőr-főfelügyelőnek, aki, ez több mint valószínű, amint innen távozol, amint *én is* „távozom”, amint a sok aranygalléros törzstiszt és hadbíró is távozik – akik egyszerűen elzavarták innen a rendőrséget -, ki fog téged főlölem hallgatni. Legyél felkészülve, hogy a kihallgatás órákig fog tartani, esetleg bele fog nyúlni az éjszakába, mivel Barner felügyelő alapos ember, és szereti a keresztkérdéseket, ugyanis az a legfőbb szórakozása, hogy kitalálja: ő maga mit felelne a saját keresztkérdéseire, mármint ha ő lenne a kihallgatott delikvens, és *neki* tennék fel – hogy szeretné ezt Barner! – az *ő* keresztkérdéseit. Sokszor ez a szenvedélye akadályozta meg Barnert abban, hogy a kihallgatásai tényleges eredményre vezessenek, azt hiszem, hogy ezért késik régen esedékes előléptetése is... De aztán el fog engedni, mivel igen udvarias ember, még, persze csak a kihallgatás, a keresztkérdések után, kezét is fog csókolni neked, és elnézést fog kérni tőled, hogy ilyen sok kérdést kellett feltennie, de hát ez államérdék, figyeld meg, Hilde, azt fogja mondani, hogy államérdék, majd üdvözlétét fogja küldeni apádnak, akit nagyon respektál, mivel apád egyrészt gazdag, Barner pedig kis fizetésből él, tehát szegény, másrészt mivel apád híres hangszerkereskedő, és az köztudott Barner felügyelőről, hogy nagy zenerajongó, de mert szegény családban született, mert nem tanulhatott zongorázni vagy hegedülni, ezért szinte szégyelli magát, és ha zenéről van szó, vagy könnyű futja be a sunyi szemét, vagy legalábbis visszatartja a lélegzetét addig, amíg csak a hitvány mellkasával bírja.

Hildegard először az ezredes vállára, mellkasára ölelte magát, aztán lecsúszott a férfi testéről, térdelt előtte, úgy kérte, kérlete, sírva könyörgött neki:

– Most nem érdekel ez engem... se a zene, se azok a rendőrök, akik nem tanulhattak zenélni... csak te gyere már! Renzo ide tud jönni érted. Azt mondta: rendeztet az embereivel a folyosókon, a lépcsőházban és lent a hallban is egy lövöldözést... kisebb csatatérre változtatja a Klom-ser-szállót, és én ezalatt kiviszlek az ő kocsijához... az autója a hotel hátsó udvaránál várakozik, sofőrrel és Renzo testőreivel: rád! Itt van velem egyik barátnőm, Mónika Albs... ő is segít, az őrség őt is beengedte, de ő rosszullétet színlelt, és most a toalettben vár arra, hogy jelt adjak neki. Mónika sikoltani fog, pánikot csinál, azalatt mi eltűnünk...

– Ide figyelj, kedves kis Hilde – mondta fivéri, csaknem atyai hangon Redl, miközben az előtte térdeplő lányt felállította -, a mi jó Renzo, illetve a mi jó Udo barátunknak, nevezd, ahogy akarod, természetesen komoly érdeke fűződik ahhoz, hogy a Klomser-szállodában helyi ütközet bontakozzék ki... nem Renzo, nem is Udo személyes érdekéről, hanem a hazája érdekéről van szó. Renzo: Rómában, Udo: Berlinben, szóval ő egy személyben, de két helyen is: nem kevés pénzt kapna azért, ha „csata” lenne itt, ha sikerülne egy Redl-ügyet, egy Redl-affért kreálni.

– Ő szeret téged! – szólt közbe Hildegard.

– Lehet. Igen. Szeret. Ettől függetlenül itt most arról van szó, hogy az én személyes sorsom semmiképpen se szolgáltasson ürügyet külföldi sajtókampányra, botrányra, a Birodalom hadserege tisztikarának lejáratására. Ezt én sem akarom. Nem akarhatom!

– Muszáj meghalnod?

– Nem muszáj élnem, kedves kis Hilde.

Redl megigazította Hildegard összetekeredett loknicsigait, megsimogatta a lány arcát.

– Menj szépen. Vidd magaddal azt a Mónikát is. És mondd meg a mi Renzónknak, hogy köszönöm a barátságát, bátorságát, bajtársiasságát. Ő fogja tudni, hogy az *én* esetem más, mint az *ő* esete. Na, menj! Isten veled, Hilde, auf der Heide – mondta mosolyogva Alfred Redl ezredes, aztán gyöngéd erőszakkal kitessékelte az ajtón az elnémult bécsi kisasszonyt, a végén azonban, már a küszöbön, úgy ért a lányhoz, mintha csak egy loknis vendéghaját, egy szép parókat tenne odébb a bábuval együtt, aki viselte.

A szomszédos szobákban természetesen észlelték Hildegard távozását. Az egyik törzshadbíró azonnal adta a parancsot:

– Käschel főhadnagy! Azonnal induljon... ne maga... indítson egy civil akárkit az embereink közül ez után a... ez után a nőszemély után! Lehet, hogy ez a nő voltaképpen álruhás férfi, uraim? – kérdezte később a hadbíró, talán hogy valami humort lopjon a komor szobába, ám eredménytelenül. A szólított főhadnagy vigyázzba vágta magát, máris ment, hogy végrehajtsa a kapott parancsot.

A komor férfiak között August Treviranus von Altenkirchen vezérhadbíró volt a legkomorabb. A tiszteknek megtiltotta a dohányzást, mivel jómaga a cigarettának, szivarnak, pipának még csak a füstjét sem állhatta, amit mások eregettek. Ferenc Ferdinánd trónörökös telefonhívását és döntését várta, vagy legalább Conrad von Hötzenndorf telefonját, de a telefon néma volt. Végül Treviranus vezérhadbíró jelentőségteljes pillantást vetett a katonai főügyészre, és felkelt a támlás székről. Végiggondolt mindent: Ferenc Ferdinánd telefonját esetleg hiába várják. Ezzel szemben neki mint a Birodalom fegyveres erői vezérhadbírájának: Conrad von Hötzenndorf vezérkari főnök sem békeidőben, sem kihirdetett rendkívüli állapot esetén, sem háborúban nem adhat parancsot, mivel nem a felettese, nem előljárója semmiféle hadbíróági ügyben, sem abban való eljárás, felmentés, perújrafelvétel vagy ítélethozatal esetében, így tehát Treviranus vezérhadbíró nem vár telefont Conrad von Hötzenndorftól. Ő maga fog dönteni arról, hogy mit tesz, mit nem tesz.

Treviranus vezérhadbíró kopogtatás nélkül nyitott be Redl ezredes lakosztályába.

– Nos, Redl, döntött? Őcsászári fensége, a trónörökös türelmetlen.

– Igen, excellenciás uram, döntöttem – mondta nyugodtan Redl.

– Hogyan?

– Nem. Egy perben, amelyet ön vezet, olyan dolgokat kellene beismernem, amelyeket sohasem követtem el.

– Elég annyi, ezredes, ha elismeri: hogy...

– Nem. Menjen, Treviranus. A vádlott én vagyok. És én leszek a bíró is. Ön itt, Treviranus, csak asszisztál. Ön itt csak halottkém. Különben igen elővigyázatlan halottkém, minthogy *még élek*, Treviranus! Hát hol az éberség? Csak egyedül, testőrség nélkül mert bejönni hozzám? S ha

lelőném? – kérdezte Redl gúnyosan.

– Elhallgasson! Arról, hogy homoszexuális, hogy disznó... – a vezérhadbíró ordított, aztán halkabban folytatta – nem fog kelleni beszélnie a perben. Elég Przemysl erődjének átépítési munkálataira vonatkozó kémkedésének elismerése... Oroszország javára...

– Nem. Mert nem tettem – mondta Redl kimért, szenvtelen hangon.

– Tette! Tudjuk! Elég továbbá még az, hogy már... érti?! Redl!? ..ha elismeri, hogy már csapatszolgálatára idején a görzi partvédelmi ezrednél kémkedett, adatokat szerzett és szolgáltatott ki potenciálisan ellenséges hatalmaknak: Anglia, Franciaország és az orosz haditengerészeti hírszerzés számára! Majd a bizonyítékokkal mi, érti? mi fogunk szolgálni, tudjuk ugyanis, hogy maga, Redl, gyalogsági tiszt léteére túl sokat kószált Polában és más haditengerészeti bázisokon... szóval! hogy a *Helgoland*, a *Zrínyi*, a *Frundsberg* cirkálók... – a vezérhadbíró egy szigorú elvágólagossággal négyrét hajtott papírt vett elő, szétnyitotta, onnan olvasta tovább a hajók neveit – ...a *Saida* korvett... a... a *Viribus Unitis*, a *Prinz Eugen* és az *Erzherzog Franz Ferdinand* csatahajók, a *Navara* nehézcirkáló, a *Blitz* gyors-torpedóúzó... a... a *Weser*, a *Hafmande* tengeralattjárók... továbbá az olyan különleges és titkos rendeltetésű hadicélokra épített hajók, mint a *Kronprinz Erzherzog Rudolf*, a *Dalmat*, a *Taurus*, valamint az állóhajónak vagy iskolahajónak álcázott, a lövegtornyaikat a parton rejtő, de negyvennyolc órán belül harcra vethető hajók pontos sebességét, lövegeik ürméretét, páncélzatuk vastagságát, mindezeket az adatokat átadta, pénzért eladta a külföldi hírszerzőknek, akikkel kapcsolatát mindmáig nem szakította meg, ellenkezőleg: bővítette, elmélyítette... Még nem végeztem, Redl! – ordította a vezérhadbíró, látva Redl tiltakozó, legyintő kézmozdulatát -... ezenkívül, mert ezt is tudjuk! a balkáni háborúk idején, amikor is látszólag a Monarchia javára végzett hírszerző tevékenységet, helyettesével, Horst von Thom alezredessel, és ezt ne tagadja, Redl, egész idő alatt ott bolyongott, ott utazgatott a Balkánon Belogradcsik, Skopje, Saloniki, Belgrád, Szarajevó és *Zágráb* között, rajzolt, jegyzetelt, fényképezgetett! Nos, a balkáni háborúk idején kit?! milyen más hatalmak hírszerzőit érdekelte volna a Dunán harckészültségben álló osztrák-magyar flottilla egységeinek pontos harcértéke? mint Oroszországot és a koszos szerbeket?! Ugye?! Kiadta az oroszoknak, akik mást sem akartak, mint a Dunára való feljutást, és kiadta a szerbeknek, Redl! a *Taktische Einteilung der Donauflottille* teljes és szigorúan titkos dokumentációját... fényképeket készített... mint kíváncsi „szárazföldi” turista! az *Enns*, a *Leitha*, a *Körös*, az *Inn*, a *Bosna* nehézfegyverzetű monitorokról... és! ...Redl! azonnal dobja el azt a szivart, különben itt helyben, érti?! – üvöltötte August Treviranus vezérhadbíró, látva, hogy Redl ezredes a legteljesebb nyugalommal hallgatja az adriai és a dunai hadihajók nevét, és elmerülten szívja vastag manila szivarját. A szivart nem dobta el, nem nyomta el, pedig keze ügyében volt az ólomkristály hamutál – ..és, Redl, maga az oroszoknak és a szerbeknek pontos adatokat szolgáltatott éppen a Monarchia legérzékenyebb térségét érintő balkáni háborúk idején a felfegyverzett tehergőzösökről, vontatóhajókról, azok lőerejéről hegy- és völgymenetben! hogy mekkora teljesítményre képesek, valamint... – ekkor a vezérhadbíró ismét a hajók listáját tartalmazó papírra nézett – ..az aknarakó és az aknakutató könnyűnaszádokról! A flottilla szállítóuszályaairól, parti depóiról! Tehát három fő dolog: kémkedés az Adrián a flotta egységei ellen, ez, lássa be, az első posszibilis vádpont! Kettő: kémkedés a balkáni háborúk idején az adott térségben, Oroszország és a szerbek javára. Három: kémkedés az oroszoknak, egész Galíciában összevont osztrák-magyar ezredek és hadosztályok békebeli és háborús harcértékéről, különös tekintettel Przemysl erődjére! Gondolja végig a helyzetét. Mérlegelje a fentieket! Végeztem, Redl. Újabb húsz percet adok. Akkor visszatérek.

A Klomser-szálló egy másik szobájában egy tiszt állandóan a lehallgató telefonnál, egy másik tiszt annál a készüléknél ült, amely közvetlenül Ferenc Ferdinánddal kötötte össze August Treviranus vezérhadbíró „végrehajtó” stábját. Cigarettafüstben ültek a tisztok, már azok, akik

nem emlékeztek a tilalomra.

– Ne dohányozzanak! – mondta ingerülten Treviranus vezérhadbíró. Valamennyi jelenlévő azonnal elnyomta cigarettáját. Ennek ellenére a vezérhadbíró hosszan tartó köhögési roham fogta el. – Maguk vadászaton, egy tölgyerdőben is képesek volnának bagózni! Kiszellőztetni! Csináljanak keresztthuzatot! – mondta lesújtó, megvető hangsúllyal Treviranus. Két fiatalabb tiszt azonnal ugrott, sarkig tárták a tágas teraszra néző szárnyas ablakokat. A tisztek köpenye kísértetiesen lobogott a keresztthuzat éjszakai, hideg légáramában.

A szobában elhelyezett szikratávíró kopogni kezdett. A távírász kisvártatva átnyújtotta a vezérhadbírónak a távmondatot: „ha nem aall az aaruloo hadbiroosaag eléé akkor birooi vizsgaalat neelkül veegezni vele stop tovaabbi veetkesek is a legszigorúbban buentetendoek veege.”

– Húsz percet várunk még – mondta Treviranus, majd megparancsolta egy tisztnek, hogy ellenőrizze a trónörökös távmondatának kódjelét, valóban tőle származik-e a parancs. Ebben a helyzetben Treviranusnak minden gyanús volt.

Redl a tükör előtt állt. Mosolygott. Megsimogatta az állat. Borostás volt. Szívta megint a manila szivart, felhajtott egy pohár konyakot. Azután szokásos tevékenységébe kezdett: fényképeket, leveleket égetett el. A tükörben ismét megnézte magát, ellenőrizte, hogy uniformisa és kitüntetései rendben vannak-e. Rendben voltak. Tükörképmezét nézve, egy hosszú pillanatig Redl úgy érezte, azt tapasztalta, hogy nem emlékszik önmagára, nem emlékszik az életére, nem tudja, nem látja, noha magát nézi, mégsem látja azt, hogy ő „milyen”. Csengett a telefon. Redl nem vette fel a villáról a fekete kagylót, csak nézte a készüléket. Feleségének, Annunciata Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz baronessznek egyik régi fényképét sokáig nézegette, szinte tanulmányozta olyan tekintettel, mintha soha életében nem ismerte volna ezt a nőt. Aztán elégette ezt a képet is, közben nézte, hogyan feketedik szénné, majd hullik porként alá a kép.

– Rendkívül bonyolult módja ez az öngyilkosságnak, ha az ember nem emlékszik a saját életére, nem érzékeli, nem tapasztalja önmagát, nem látja a tulajdon arcát, miközben éppen azt nézi... Hátha valaki mást öl meg önmaga helyett... A fenébe azzal az átkozott, aranyrámás állótükörrel! A trópusokon kellett volna születned... – folytatta monológját, most már némi öngúnnyal – nem ebben a Birodalomban – mondta a tükör előtt önmagának, aztán elfordult a tükörtől és saját képmezétől egy rá valló, nem sok jót ígérő mosollyal. – .. .Bad Ischl, evergreen Tirol... Görz... Adria... Balkán, hát igen, itt nehezebb volt minden. Az egész mégis: könnyű volt! Monitorok? Cirkálók? Przemysl? Csatahajók... *Viribus Unitis?*

Redl nevetett. Aztán az órájára nézett. Mosolygott. Legalábbis tükörképmezének arcán mosolyt vett észre. Ismét elfordult a tükörtől. Aztán belülről kulcsra zárta a szobát, amelynek ajtaja addig csak kilincsre volt zárva. – .. .take it easy... – mondta tükörképmezéből, szinte „rögzült” önmagának – .. .right foot forward! – Körülnézett a szobában, aztán bejárta Bécs-szerre hírhedt lakosztályát. Megint a tükör. Elfordult tükörképmezétől.

– Preparing for the worst; hoping for the best and... take it how it comes... és a trópusokon élni, orchideák! – Redl ezredes nevetett. Megtapintotta zubbonyzsebében a Frommert.

Ismét csengett a telefon. A recepcióról Redl régi barátját, dr. Viktor Pollak főállamügyészt jelentették. „No persze, őt beengednék, hátha rábeszélne...” – mondta Redl, aztán hidegen közölte: nem tudja fogadni a főállamügyészt.

A Klomser-szálló másik szobájában – afféle becsületbírószági „harcálláspont” volt ez a hely – a vezérhadbíró parancsára dohányzás nélkül várakoztak a tisztek, ki a telefontól, ki a szikratávírótól, a magasabb rangú törzstisztek bőrfotelokban ültek. Természetesen ők sem dohányozhattak, noha August Treviranus vezérhadbíró a tágas teraszon állt, kint a szabadban, haját fodrozta a szél, de nem igazította meg, nézte a szálloda parkjának fáit, a lassan besötétedő lombokat. Mögötte bent, a szobában, kopogás nélkül nyitotta be valaki az ajtót a folyosó felől.

Alsó- és felsőkubinyi Kubinyi Katalin baronessz lépett be útiruhában, csuklyás, grafitiszürke pelerinben. A tisztek némelyike felállt. Katalin hátralökte fejéről a csuklyát.

– Az excellenciás urat keresem, uraim – mondta a felvidéki magyar baronessz, amúgy köszönés, kopogás nélkül.

– Milyen ügyben? És ki engedte be önt, asszonyom? – kérdezte komoran egy százados, és a teraszról visszatérő Treviranusra nézett.

– Az őrség – felelte a maga standard nyugalmával Katalin, és a vezérhadbíróra nézett. – Ön az?

– Mit óhajt, asszonyom? – kérdezte vissza a kérdező.

– Alfred Redl vezérkari ezredes régi barátja vagyok. Tessék, a névjegykártyám... – Treviranus elvette, és elolvasta a nevet, aztán a bárónőre nézett.

– Szóval régi barátja? Tud az „ezredes úr”... hogy is mondjam, „ügyeiről”? Segíteni akar rajta? Miért jött, bárónő? Őszintén feleljen!

– Beszélni akarok vele.

– Értem. Engedélyezem. Tessék. A szoba számát nyilván tudja. Csak arra kérem, bárónő, hogy mint régi barát hasson oda, amire *én* már *figyelmeztettem* őt. Megteszi? Ígérje meg nekem, most!

– Nem tudom, mire figyelmeztette.

– Ő tudja. Majd kérdezze meg. És érje el, hiszen a barátja életéről van szó, illetve most már csak halálának lehetséges változatairól. Még biztosíthatjuk számára a „tishti számadást”. Segítsen megóvni őt a szégyentől. Menjen.

– Köszönöm.

Amint Kubinyi Katalin elhagyta a szobát, az egyik tiszt azonnal a lehallgató telefonkészülékhez ült, kezében ceruza, előtte papír, hogy rögzítse Redl és a baronessz beszélgetését.

– Na? – kérdezte valami régi mókás, mégis nagyon szomorú mosollyal az ajkán Katalin, minden köszönés, átölelés, csók helyett.

– Azt hittem, néhány órán belül kivégeznek, írtam neked, Katja...

– Ehelyett? Mármint a kivégzés helyett? Felmentenek?

– Ülj le. Kérsz egy konyakot? – kérdezte nevetve Redl.

– Kérek – mondta Katalin. Körülnézett. Redl kitöltötte az italt.

– Ehelyett egy pert akarnak csinálni az „ügyeimből”, a „dolgaimból”, az életemből... az „életeimből”...

– És? – kérdezte színlelt könnyedséggel Katalin. Felhőrpintette a konyakot, leült a sezlonra.

– Ennyi. De egy perben olyan dolgokat kellene beismernem, amelyeket soha nem követtem el.

– Nem találod tőlük eléggé lojálisnak? – Nem.

– Akkor? Különben nagyon fárasztó levelet küldtél nekem. Nem is volt időm végigolvasni. Bántottak? Úgy értem, fizikailag. Megütöttek?

– Dehogy. De per nem lesz!

– Nem akarsz élni?

– Nem. Eltaláltad. És főleg: nem akarok *még egyszer* élni!

– Csapdát állítottak neked? Miért nem szöksz meg? Elment az eszed?

– Én hibáztam... különben soha semmit se tudtak volna meg az életemről...

– Félsz? – kérdezte Katalin.

– Nem. Nem tudok félni. A félelem, az praktikus ajándék, és én ebben az ajándékban nem részesültem – mondta mosolyogva Redl. Arca *másra* gondolt.

– Te... megvannak még azok a szobormásolatok, tudod, amiket még egyszer régen ajándékba vettem neked?

– Nem is emlékszem hirtelen...

– Tudod! Harriette Hosmer... az az amerikai szobrász-nő. Rómában vettem meg egyszer a szobrainak a kicsinyített másolatait... az „ALVÓ SZATÍR”, a „VIRRASZTÓ SZATÍR”, a „SZIRÉN”, a „SELLŐ”, és te hogy örültél neki, nem emlékszel?

Redl tűnődött, aztán elmosolyodott a szobrok *nevé*n.

– De, de... emlékszem, Katalin... a prágai lakásomon házkutatást tartottak a Kriegsministerium „szoborszakértői”, és mint terhelő bizonyítékokat, mindet lefoglalták...

– Hagyjalak a sorsodra? – kérdezte Katalin hirtelen más, nagyon komoly hangon.

Az ezredes nem válaszolt.

– Nem látlak többet az életben? – kérdezte Katalin. Felállt a sezlónról. Aztán még halkán megjegyezte, mintha magának mondaná: – .. tudod, mi a furcsa, Redl... az a különös ebben az egészben... hogy valahogy nem illik hozzád a halál... Azt mondod, nem látlak többé?

– Nem hiszem. Biztos, hogy nem.

– Isten veled akkor... Redl ezredes! Isten veled, kadét!

– Isten veled, Katalin! Azt érzem most, *amit* gondolok. Azt érzem, hogy nincs *mire* gondolnom. Lehet, hogy életem első igazi *érzése* ez?

Megcsókolták egymást egy ölelésben, azután Katalin elment. Redl megszédült egy pillanatra, amikor becsukódott Katalin mögött az ajtó. Az élet, a világ, a valóság, minden dolog kívül volt, azon a bezárult ajtón túl. Még hallotta Katalin lépéseit. Még utánamehetett volna. Egy percig még. Aztán letelt az a perc, mint egy életben egy másik, egy külön élet. Már nem kiálthatta Katalin nevét. Testtel többé el nem érhető emlék, múlt, régmúlt, legenda lett az a perc, amely alig az imént még Katalin hívó élete volt Redl sorsában, ebben a brutálisan magányos sorsban. Most félt, iszonyúan félt, ahogyan eddig sohasem egész életében. De nem a haláltól, nem a megsemmisüléstől félt, tudta, hogy ennek a félelemnek, amit képtelen lett volna kimondani, majd éppen a halál, a megsemmisülés vethet véget. Nemsokára. Milyen furcsa, hatalmas, alig elviselhető érzés az – tűnődött Redl, egyre a bezárult ajtót bámulva -, hogy most, amikor Katalin elment innen, és többé nem fogják látni egymást az életben soha, mégis, Katalin most van itt igazán, most lett tényleg az *övé*. Ezt érezte, csak ezt, hogy Katalin jön, most mindjárt visszatér hozzá, ide, a semmibe.

A vezérhadbíró és stábjának szobájába egy százados lépett be, és jelentette Franz Höfer von Feldstuttm táborszernagy, Conrad vezérkari főnök helyettesének érkezését. A magas, testes férfi szinte berobbant, érkezésért mindenki vigyázzba vágta magát, még maga a vezérhadbíró is.

– Mi van ezzel a disznóval, aki az A. R. aranymonogrammal díszített Daimler-Benz autót bordóvörös selyemmel kárpitoztatja? – ordította köszönés helyett – él még?!

– Alázatosan jelentem: még igen – felelte egy őrnagy.

– Hogy áll a per előkészítése? – kérdezte most már csillapultabb hangon a táborszernagy.

– Nem hajlandó... excellenciás uram... azt hiszem, a rögtönítelő bíróság rövid úton...

– Micsoda? Itt és most! Majd éppen egy ilyen disznóból csinálunk „vértanút” a бүдös sajtónak?! A franciáknak? Egy újabb Dreyfus-affért? Sőt semmi vérsztörvénysszék. Egyenesen a trónörököstől jövök!

– Megkaptuk a távmondatot, táborszernagy úr...

– Helyes. Alig előzőtt meg engem.

– Hogyan realizáljuk a likvidálást?

– Botrány nélkül! Értik, uraim? Egyébiránt én magam is meg fogom nézni azt az „ezredest”.

A szállodát megfelelően biztosították?

– Igenis, táborszernagy úr!

A Klomser-szálloda szőnyeggel befuttatott folyosóján a tiszti csoport, élén Franz Höfer von Feldsturm tábornaggal, közvetlenül mellette a vezérhadbíróval, nyomukban a törzstisztekkel és adjutánsokkal, Redl szobája felé tartott. Az alig megvilágított folyosón haladó menetet váratlanul kemény férfihang állította meg:

– Kezeket fel! – mondta egy százados, kezében csőre töltött pisztollyal lépve elő egy ajtómelegedésből, de már rogyott is össze a folyosót biztosító tiszt lövésétől. Mindez szinte álombéli gyorsasággal és pontossággal zajlott, a mondat, a felszólítás ott volt még a fülükben: „Kezeket fel!”

– Állapítsák meg, ki volt ez a tiszt! Azonosítsák azonnal! Valaki menjen előre. Redl is löni fog – mondta Höfer von Feldsturm. Egy főhadnagy ugrott be először a szobába, ahol Redl ezredes az íróasztalnál ülve írt.

– Uraim?! – mondta lassan fölemelkedve Redl.

– Fegyvere van? – kérdezte Treviranus.

– Van. Három levelet akarok még megírni, uraim...

– Ugyan kik azok, akik a maga leveleire kíváncsiak?

– Von Giesl tábornoknak írok, a görzi partvédelmi őrezred jelenlegi parancsnokának... és Hammer-Purgstall tábornok úrnak... volt páran...

– És még?

– Öfelségének...

– Örült maga, Redl? Ne merészelje!... Jó, hogy nem az orosz cárnak vagy az angol királynak írogat leveleket! – mondta nyersen, mégis már közömbös hangon Treviranus. – Tíz perce van még. Szökésre ne gondoljon.

– Én már megszöktem, excellenciás uram...

– Tíz perc tehát. Nincs per. Nincs rögtönítélő bíróság, nincs botrány. Maga teszi meg. Tíz perc, Redl!

A tábornagy megrendültnek látszott, mint aki mondani akarna valamit, de aztán sarkon fordult, és elsőnek hagyta el a szobát, a többiek csöndben követték. Egy ismeretlen, hideg hangú főtiszt a küszöbről még visszafordulva, fenyegetően mondta: – Tíz perc!

Redl, miután rácsukták az ajtót, a csőre töltött Frommer pisztollyal a kezében a nagy állótükör elé sétált. A tükör melletti sokfiókos szekrényből vörös női rúzsot vett elő, és a tükör lapjára a vörös női szájrúzzsal fölírta: IN ALTBEWÄHRTER TREUE

Másodpercekig nézte a rámába foglalt feliratot a tükör csillogó lapján, amely most már nem tükrözte vissza az arcát, az írás eltakarta. Aztán a császár képére nézett a falon, a szobában ez volt az egyetlen festmény. „Kipróbált régi hűséggel.” Ezt írta fel a tükörrre. Az ezred- és gárdaezredzászlókba szokták behéímezni ezt a jelmondatot. Fejéhez emelte a Frommert.

Kint a folyosón, kissé távolabb Redl szobájától, a vezérhadbíró és stábjának néhány tagja várakozott. A szálloda más emeletein is tisztek álltak őrséget. A hallban is tisztek. A szálloda körül tiszti járőr biztosított minden kijáratot. Egy rendőr, utcai közrendőr, „poszt” kószált arra véletlenül. Egy szürke köpönyeges százados halk hangon szólt rá: Kotródjon innen, de gyorsan! A rendőr döbbsen szalutált, ellépett a tiszt közeléből. Vissza se mert nézni.

Treviranus vezérhadbíró a Klomser-hotel folyosóján fel s alá sétált. Megnézte az óráját, figyelte a percmutató köröző aranytűjét. A környezetében álló tisztek gépiesen szintén az órájukat nézték. Egy főhadnagy elkapott és betuszkolt a folyosó W. C.-jébe egy váratlanul előbukkant fehér kötényt, főkötőt, hirtelenszöke szállodai szobalányt.

A lány sikoltott. A tiszt elnémította: hatalmas kezét a lány szájára nyomta. Redl hallotta még ezt a női sikolyt. Aztán eldördült a lövés.

A folyosón és lépcsőfordulóban álló katonatisztek valamennyien hallották a fegyver dörrenését. Treviranus hadbíró elindult, intett, hogy mindenki kövesse.

August Treviranus von Altenkirchen magas stábjával egyetemben hajnalban hagyta el a Klomser-hotelt. A vezérhadbíró és kísérete egyenesen a Burgba ment. Őfelsége I. Ferenc József hosszú uralkodásának minden munkanapját – beleértve azokat a régi időket is, amikor Elisabeth von Wittelsbach bajor király leánnyal, a szépséges Sissivel fejedelmi nászútjukat tették – hajnali öt órakor kezdte meg, és ezt az egész Birodalomban mindenki tudta, ezért August Treviranus vezérhadbíró bejelentette személyét a császár szárnysegédjénél, sürgős, államérdekű audienciára, „minden mást megelőző” jelzésű kihallgatásra. Treviranus Franz Conrad von Hötzendorf vezérkari főnök tanácsa ellenére és Ferenc Ferdinánd trónörökös hadsereg-főparancsnok tilalma ellenére döntött így: igenis jelentést tesz, és pedig személyesen, az Uralkodónak mindarról, ami éjszaka a Klomser-szállodában történt, mindarról, ami mindezt megelőzte, mindarról, ami idáig engedte fajulni a dolgokat. Ez a jelentéstétel neki, mint a haditörvényszék legfelsőbb bírójának: kötelessége, kötelessége elsősorban Őfelségével szemben, aki ezt a magas rangot őrá ruházta. Az éjszakai ügyeletes szárnysegéd villámgyorsan tért vissza, feszes vigyázzállásban jelentette August Treviranus vezérhadbíró őexcellenciájának, hogy Őfelsége a császár fogadja. A-bíró követte az ifjú tisztet. A kísérete, két tábornok – egyikük a 130 kg súlyú, 201 cm magas Friedrich von Riggs-, valamint néhány törzshadbíró és két ezredes a vezérkartól ezalatt kint várakozott a dohányzószobában. Végre rágyújthattak.

A jelentéstétel és annak legmagasabb meghallgatása alig több mint három percig tartott. Kinyílt a szárnyas ajtó, megjelent August Treviranus magas, szikár alakja a fehér tábornoki köpenyben, mögötte az ifjú szárnysegéd lépkedett, kikísérte a császári lakosztályból a főtiszteket, ott szalutált, és visszatért szolgálati helyére.

– Uraim, mehetünk. Megtettem Őfelségének a jelentést – közölte Treviranus száraz, halk hangon.

A kíséret tagjai valamennyien tudni akarták, hogyan fogadta az egész tisztikar becsületét veszélyeztető ügyet és annak általuk végrehajtott gyors felgöngyölítésének hírért az uralkodó. August Treviranus kurtán elutasította minden kísérletüket, mely arra irányult, hogy akár egy szót is megtudjanak a jelentéstételről és annak a császár Őfelségére gyakorolt hatásáról. Előléptetést – legalábbis ezért az akcióért – egyikük sem várt, de nagyon szerették volna tudni, hogy vajon Ferenc József mondott-e valami olyasmit, csak egy bölcs megjegyzést tett-e, amit holnap oda lehet vetni a sajtó útján a bécsieknek, a Monarchia népeinek, a külföldi tudósítókna, a hivatalosan Bécsbe akkreditált katonai attaséknak. August Treviranus hallgatott. Elbúcsúzott az uraktól. Automobiljába ült, intett a sofőrnek, hogy indulhat. Fehér tábornoki köpenye sokáig világított a nyitott gépkocsiból a Birodalom „aznapjának” még alig derengő hajnali szürkéségében, végig az Augustinergassén. A bécsi fiákeresek már mindent tudtak: mégpedig egyenesen a bécsi detektívektől, akik előzőleg lelkükre kötve a titkot, elmondták azt, annyi de annyi önkéntes, jövőbeli viszontszolgálat fejében.

Alfred Redl volt vezérkari ezredes temetésének lebonyolítása, hagyatékának rendezése lovag Horst von Thom vk. alezredesre hárult, ő azonban ezeket a magához végképp méltatlannak érzett teendőket az ezredes egykori közvetlen munkatársaira ruházta át, Salapska és Bezouska főhadnagykra, akik a parancs végrehajtása után jelentést tettek az alezredesnek.

– Nikolaus Osterroth temetkezési vállalkozó számlája, alezredes úr. Koporsó: érc, 40 korona, szemfedő, atlaszból, 24 korona, vánkós 1,60 korona, felirat 1 kr., beágyazás 2 kr., fejkoszorú 1 kr., gyászjelentés 12 kr., sírkoszorú, szalaggal, 10 kr., fátol... fátol nem volt, alezredes úr -folytatta Salapska főhadnagy, miközben fölpillantott a temetkezési vállalkozó számlájáról, és a belépő urakra nézett: Zselyi százados, Kahlen főhadnagy, Flatz főhadnagy, Käscher főhadnagy, Srna hadnagy érkezett, mögöttük 1, nagyon alázatosan, lépéstávolságot tartva a katonatisztektől, de most már mégis magabiztosabban, mivel a kínos ügy ezen részéből többé – legalábbis teljesen – a rendőrség sem volt kizárható, Barner felügyelő is megjelent, és noha civilben volt, ő volt egyedül



civilben az urak közül, mégis, nyilván kínjában, amikor lovag Horst von Thom vk. alezredes rápillantott, Barner szalutált, összecsapta a bokáját, az ezredes természetesen nem viszonzta a katonai köszöntést, éppen csak biccentett, Barner rendőrfelügyelő szalutáló keze egy másodpercig céltalanul emelkedett-lógott a levegőben, a halántéka, aztán verejtékező nyaka mellett, míg végre, hogy kezdjen valamit a kezével, fehér zsebkendőt vett elő, megtörölte a homlokát, a nyakát, és a tisztek legnagyobb megvetését kiváltva kifújta az orrát. Salapska főhadnagy folytatta Nikolaus Osterroth temetkezési vállalkozó számlájának fölolvását, Horst von Thom gépiesen, mintha valami melódiát ütne, de valahogy nem jutna eszébe, hogyan is folytatódik a régi dallam, de az ujjütések egyforma közökben követték egymást.

– ... fátyol nem volt, boltozat a koporsóra nem volt, kereszt, táblával, 4 korona, halotti ruha 24 korona...

– A halotti ruha civil ruha volt, ahogy elrendelte Conrad von Hötzenndorf vezérezredes úr őexcellenciája, ugye, főhadnagy?! – kiáltott közbe Horst von Thom alezredes.

– Alázatosan jelentem, alezredes úr, a halotti ruha civil ruha volt. Ravatal 10 korona, halottaskocsi, egyszerű, dísztelen, ahogy a parancs szólt, 12 korona, társas kocsi és egy külön omnibusz a detektíveknek, akik a temetést inspektálták: 6 korona, jutányos áron a rendőrség külön számlájára, ez nem a hadsereget terheli – mondta fennhangon a főhadnagy, és Barner felügyelőre pillantott, majd folytatta halkán:

– ...bérkocsi 12 korona, ezen a katonai biztosítás utazott, gyászhintó nem volt...

– Gyászhintó! – kiáltott közbe Horst von Thom. Abbahagyta a dobolást, úgy látszik, nem sikerült megtalálnia a dallamot.

– Gyászhintó nem volt... – folytatta rendületlenül Salapska – ... fáklyák és fáklyavivők nem voltak... kandeláberek nem voltak, ezredgyászlobogó nem volt... kürtösök és dobosok nem voltak jelen...

– Még csak az kellett volna! Kürtösök! Dobok fekete posztóval bevonva... fekete posztóval takart hátszló! Ezredzászlók! Még jó, hogy sort nem lövetett, Salapska!

– Sortűz volt, alezredes úr! Nem tudtam megakadályozni...

– Micsoda?! Én magát itt helyben, érti, itt helyben...

– Alezredes úr! – Salapska főhadnagy hangja kemény volt, viselkedése abszolúte félelemtelen maradt, miközben Barner hátrált egy lépést.

– Alezredes úr! Külön automobilon tisztek érkeztek a temetőbe. Civil ruhában, mind fekete öltönyben, fekete cilinderben. A cilindert levették. Kezüknél fehér kesztyű volt. Amikor Alfred Redl ezredes koporsóját leeresztették a sírgödörbe, akkor a tisztek előléptek, és szolgálati pisztolyukból sortűzet adtak le a levegőbe...

– Kik voltak azok a tisztek?! – kérdezte lovag Horst von Thom, fölugorva a tölgyfa asztaltól. Barner rendőrfelügyelő most lábujjhegyen előrelépett, és kis cédulát vett elő, arról olvasta a neveket:

– Alezredes úrnak a legalázatosabban... íme, a névsor... mi... én...

– Kik voltak?! Olvassa fel, Barner!

– Igenis, alezredes úr! Ott voltak báró Kubinyi Kristóf százados...

– Már őrnagy két éve – szólt közbe nyersen Horst von Thom.

– Rajta kívül – folytatta Barner felügyelő nagyon halk hangon – ott voltak még: Korzelinszki Szever ulpnuskapitány, dr. med. univ. Izsó Vencel, nyugalmazott főtorzsorvos, Lewetzow őrnagy és Konrád Morschel százados, akiket Redl ezredes öngyilkossága után nem sokkal szabadlára helyeztek Conrad von Hötzenndorf vezérkari főnök őexcellenciájának parancsára, ott volt még báró Clam-Gallas korvettkapitány, továbbá: Dietwulf Baatz... és még... – Barner betűzte tovább a neveket – még ott voltak: Ottó Stöger, rangját nem tudom, ott volt Georg Weckherlin repülőtiszt, a híres pilóta... Franz Hawerda-Wehrlandt dragonyostiszt... lovag Julián

Dunajewski, báró Ziemialkowsky Flórián, a trabant-testőrségtől... csak később és csak nagy fáradsággal sikerült azonosítanom az urakat, mert a sortűz leadása után azonnal távoztak, és egyik emberemtől, aki fényképfelvételeket készített a temetésről, illetve az ott minden tilalom ellenére, engedély nélkül jelenlévő urakról, az egyik tiszt... a szemem láttára... azt hiszem, báró Kubinyi Kristóf lehetett, egyszerűen elvette a fényképezőgépet, és ott helyben darabokra taposta, így a lemezek is összetörték...

– Jól tette! Kik voltak még ott, Barner? – kérdezte Horst von Thom.

– Ott volt még Henrik Kinsky-Henckl vártüzér őrnagy úr, továbbá Karl Fugger-Babenhausen... ők lőttek sortűzetet, amikor a koporsót a gödörbe eresztették... a teljes pontosság kedvéért meg kell jegyeznem, alezredes úr, hogy dr. Izsó Vencel volt ezredtörzsorvos úr nem lőtt, ő csak bent állt a sorfalban...

– Barner, ne dühítsen itt a „pontosságával” engem, mert kivezettetem. Salapska főhadnagy, folytassa a jelentését! – ordította az alezredes.

– Halottvivők díja 2 korona, családi címer nem volt... zene nem volt, egyházi számla 16 korona, kiharangozás nem volt, gyászmise nem volt, az egyházi számlát, amit a katolikus pap nyújtott be, Redl ezredes egyik nővére átvállalta. Redl három nővére a temetésen nem volt jelen, bár ezt senki nem tiltotta meg nekik, csak az anyja jött el, de elkésett, mert számomra teljesen érthetetlen, egyszerűen ostoba és felesleges „konspirációból” három különböző időpontot tűztek ki a temetés megtartására, vagyis „végrehajtására”, ahogy Conrad von Hötzenndorf vezérezredes úr öccsellenciája szerencsésen, sőt találóan kifejezte magát...

– Újságírók, honi vagy külföldi firkászok voltak ott véletlenül?

– Jöttek, alezredes úr, de az ön parancsa értelmében Bezouska főhadnagy azonnal lecsapott rájuk, és jobb híján, amíg a temetést „végrehajtottuk”, az egész sajtóbagázst bezárta egy éppen üres ravatalozóterembe, ezt megelőzően, a nagyobb ijesztés kedvéért, testi motozásnak vetette őket alá, és minden noteszüket, töltőtollukat, írónjukat a katonai kincstár javára elkobozta...

– Derék, Bezouska! Kár, hogy később mégis kiengedte őket – mondta nevetve lovag Horst von Thom vk. alezredes. Arca most, amíg nevetett, mintha *máshol* lett volna „jelen”, nem itt.

– A sírhely díja 40 korona – folytatta a főhadnagy -, egy font viaszgyertya 2 korona, sírkerti harangozás nem volt ugyan, de Nikolaus Osterroth temetkezési vállalkozó ezt mégis felszámolta. Kifizessük?

– Nem – rendelkezett tömören az alezredes.

– Virágdíszítés nem volt, de Nikolaus Osterroth császári és királyi temetkezési vállalkozó ezt is benyújtotta a számláján a hadsereg különleges pénzügyi osztályára. Kifizessük?

– Nem fizetjük ki. De ha maga ki akarja fizetni, Salapska, akkor fizesse ki a saját zsebéből. Végül is maga sokat tanult egykori parancsnokától, Alfred Redl vk. ezredestől, nemdebár, főhadnagy?

– Volt idő, alezredes úr, mégpedig nem is olyan régen, amikor ön mondta nekem, mennyit tanult a balkáni háborúk idején volt főnökétől, Redl ezredes úrtól!

– Így igaz, Salapska. Nem tagadom. Folytassa!-

– Szállítás a vasúthoz 4 korona, ládapakolás 2 korona, halottkémiai és elbocsátási díj a boncteremből 17 korona, hullaszállítás 8 korona, a koporsó bevonása cinnel 20 korona és végül az összes számla egyben...

– Nehogy összeadja itt nekem, főhadnagy – ordította Horst von Thom – ... az egészet úgyis a kincstár fizeti, Redl úrnak élete végére ugyanis csak adósságai voltak! Majd a hadügyminisztériumi beamterek összeadják ezt a számlát, és kifizetik Nikolaus Osterroth „császári és királyi” temetkezési vállalkozónak! – mondta Keserű gúnnyal az alezredes, aki már végezni akart ezzel az ügyel.

– Az alezredes úr téved. Az egész számlát átvállalták a kincstártól. Redl ezredest nem a

hadsereg költségén kellene eltemetnünk, ha ebbe a vezérkar részéről beleegyeznek. Két hölgy vállalta a költségeket. Éspedig: alsó- és felsőkubinyi Kubinyi Katalin baronessz, aki engem erről külön is értesített. A másik hölgy nem más, mint Redl ezredes hitvese, aki súlyos betegsége miatt nem hagyhatta el a szanatóriumot, de Ober-Engadinból írt nekem, hogy minden költséget kiáll, ami csak fölmerül férje temetésével kapcsolatban, és a lelkemre kötötte, hogy adjuk meg mind az egyházi, mind a világi, mind a katonai végtisztességet férjének, akiről, ez Frau Redl meggyőződése, az utókor ki fogja deríteni, hogy nem volt hazaáruló, nem követett el felségárulást, hogy... – Frau Redl... – vágott tűnődő hangon a főhadnagy szavába Horst von Thom alezredes – különös, nagyon különös, hogy ennek az embernek tulajdonképpen felesége is volt. pedig mindig, amióta csak megismertem őt... a balkáni háborúk ideje óta, mindig afféle magányos farkasnak tartottam, akinek nincs is ideje arra, hogy nőekkel szórakozzon, nemhogy egy házasság polgári terheitől nyűglódjön... hiszen a munkája megszállottja volt, alig aludt, alig evett, mint egy fakír. úgy bírta a balkáni hőséget, a tűző napot Albániában. Macedóniában, Belogradcsikban, Szozopolban. Sarajevóban... Nekem állandóan limonádét kellett innom, ő azonban, úgy látszik, észre se vette, hogy meg-szomjazott... hogy este lett, hogy éjfél van, hogy ő is elálmosodott. igen. nem vette észre... Frau Redl... különös, hogy ez az ember egy özvegyet hagyott hátra... Frau Redl...

– Igen, alezredes úr. Frau Redl, született Annunciata Wilhelmine Wenckheim von Schweidnitz baronessz 3000, – azaz háromezer koronának megfelelő svájci frankot utalt át a Hadügyminisztérium pénztárába azért, hogy Alfred Redl ezredest ne csak úgy kaparják el, mint valamikor Wolfgang Amadeus Mozartot, a koldusok számára fenntartott temetőárokban.

– Hibbant ez a nő? Hogyan merésze Redl ezredest Mozarthoz hasonlítani?! Különben, főhadnagy! Frau Redl pénzét még ma utalja vissza a feladó címére! Az ezredest mi temettük el, Nikolaus Osterroth temetkezési vállalkozó számláját igenis a kincstár fogja kiegyenlíteni!

– Igenis, alezredes úr!

– Mi van még hátra, főhadnagy? – kérdezte kimerülten Horst von Thom.

– Alázatosan jelentem alezredes úrnak, hogy Alfred Redl volt vezérkari ezredes holtteste a bécsi központi temetőben a 79. szakasz 28. parcellájának 38. sírjában fekszik.

– Rendben. Remélem, főhadnagy, hogy Redl valamennyi, a Klomser-szállodában és a titkos prágai lakásában feltalált és lefoglalt tárgyát, papírt, de még a klozettpapírt is, az összes púdert, rúzs, krémet, hintőport, kenőcsöt, vazelint, kábítószer, altatótablettát, parfümöt, selyemsálakat, női fűzőket, melltartókat, szőrtelenítő kencéket, gyógynövény-keverékeket, szemfestéket és körömlakkot: gondosan őrzik? A rendőrségnek át nem adható! Redl pihent agyával ugyanis még azt is képes lehetett kieszelni, hogy egy cseh szuka egyik lábujjának körmére rajzolja fel ezüstlakkal és tüccsettél Przemysl vagy Görz erődjének miniatűr tervrajzát, és a nővel együtt azt Moszkvába, a Kremlbe vagy Londonba, Párizsba, Rómába, Berlinbe küldje... legalábbis Conrad von Hötzendorf vezérezredes úr öexcellenciájától nem állnak távol az efféle, őszinte csak látszólag kivihetetlen titkos hírközlések... a hipotézist a női körömlakkra festett miniatűr erődítmény-tervezésekről mindenesetre ő maga közölte velem, bizalmasan. Majd azt is megjegyezte, némi mélabúval, hogy Redl ezredes, még mint csapattiszt, dolgozatokat írt az ő írásairól, amelyekben ő... mármint Conrad von Hötzendorf, a bosnyákok elleni hadjáratot elemezte magasabb stratégiai szempontok szerint, hogy ugyanis folytatni kellett volna a háborút... hogy ugyanis annexiók helyett preventíve le kellett volna rohannunk Szerbiát, hogy végre pacifikáljuk és demilitarizáljuk az egész balkáni viperafészket... aztán újra szóba hozta az ezüst körömlakkot, nem a női körömlakkra festhető miniatűr mozgósítási terveket... de kérte, hogy juttassuk el hozzá Redl írásait az ő szakmunkáiról... Salapska! Mindent, ami valaha Redl ezredes tulajdonát képezte: szedjenek össze, helyezték zár alá, később, átvizsgálás után, az egész lomtárat meg fogjuk semmisíteni. Ja. Ami a női fűzőket, melltartókat és ehhez hasonló dolgokat

illeti: azt máris átadhatja a rendőrségnek, Barner felügyelő ügyis kéznél van, vegye át ő, most! Női fűzőket, melltartókat, szájrúzszt és púdert nem fogunk katonai futárzsákban, szigorúan titkos pecsét alatt őrizgetni! Erre való a rendőrség, nem igaz, Barner felügyelő?! Maga ügyis szereti mindenbe beledugni az orrát!

– Alezredes úr! Néhány dolgot átadtam írásszakértőknek és specialistáknak: mégpedig rózsaszín papírra írt leveleket, a címzettek egyelőre ismeretlenek. Továbbá néhány elismervényt foglaltam le. Redl hitelek vett fel, föltehető, hogy valaki vagy valakik zsarolták, ki kell nyomozni, kik voltak az ezredes hitelezői. Ez nem lehet a rendőrség munkája! A kölnisüvegeket meg a női hálóingeket és a fekete harisnyakötőket természetesen azonnal át fogom adni Barner felügyelőnek. Mi legyen Redl ezredes könyveivel? Mind katonai szakkönyv: Clausevitz, Scharnhorst, Gneisenau hadművészeti írásai...

– Foglalja le a Hadiakadémia könyvtára számára.

– Mi legyen a Frommer-Stop pisztollyal, amivel végrehajtotta a halálos ítéletet saját magán?

– Tegye el emlékebe, főhadnagy – mondta ingerülten von Thom. – Biztos vagyok benne, hogy az sokkal jobban karbantartott marokfegyver, mint a magáé, kedves Salapska!

– Mi legyen Redl ezredes kitüntetéseivel, okleveleivel, diplomáival?

– Semmisítse meg őket!

– Kézbesíthetem azt a levelet, amelyet a Klomser-szállóban. Redl ezredes lakosztályában a pamlagon találtunk?

– Ki a címzett?

– Kubinyi Katalin.

– Mi áll abban a levélben?

– „Things don't finish just because they stop happening!”

– Redl ezredessel és önnel ellentétben én nem tudok angolul. Fordítsa!

– „A dolgok nem fejeződnek be pusztán azáltal, hogy megszűnnek történni!”

– Lehet, hogy így van. Kézbesítheti a levelet a címzettnek. Végeztem! Távozhatnak, uraim – mondta fáradtan lovag Horst von Thom alezredes.

Hónapokkal később bizalmas körben August Treviranus von Altenkirchen vezérhadbíró rnégis elmondta, hogyan fogadta a Redl-ügyről tett hajnali jelentését Őfelsége I. Ferenc József császár és király. Treviranus Ober-Döblingben, egy vadászaton, néhány törzshadbírónak, tábornoknak, köztük Maximilian Freiherr und Landgraf von und zu Hammer-Purgstall nyugalmazott tábornoknak mondta el a rövid audiencián elhangzottakat.

– Őfelsége először is megkérdezte: szükségesnek tartom-e az ügyben a további vizsgálatot. Majd egy furcsa megjegyzést tett, valószínűleg az R hangzású név zavarhatta meg, mert azt mondta: „szegény Rudolf... Redl személyére, rangjára és különleges vezérkari beosztására természetesen nem emlékezett pontosan, noha már hallott róla valamit, például azt, hogy kiváló minősítéssel végezte a tanulmányait, nemkülönben a magasabb katonai tanulmányait is, meg azt is tudta róla, hogy mindössze 52 óra tanrepülés után, noha eredetileg gyalogsági tiszt volt és származására nézve polgári származású, tehát nem nemes, letette a pilótavizsgát, és arra is emlékezett Őfelsége, hogy Redl milyen fiatal életkorban került a vezérkarba. Ezt követően megkérdezte tőlem, hogy a kivégzés előtt lefokoztuk-e, magas rangjától a katonai szabályzat előírásainak megfelelően megfosztottuk-e? Feleltem, erre nem volt időnk. „Ezek szerint – kérdezte ekkor Őfelsége – ez a disznó, ez a hazaáruló, ez a felségáruló, ez a második Dreyfus még most is ezredes?!” Megmondtam Őfelségének, hogy a várható külföldi sajtókampány, a nemzetközi botrány elhárítása végett gyorsan kellett cselekednünk, hogy nem volt kivégzés, hogy Redl ezredes az általunk körülzárt és biztosított szállodában, a mi felszólításunkra, önkezével vetett véget életének. „Hogyan!?” – kérdezte ekkor Őfelsége. Ez a kérdés kiáltás volt, uraim. „Hogyan?! Treviranus, maga nem is ítélte halálra ezt a hazaárulót, nem is fosztotta meg előzőleg

a rangjától, úgy, ahogy a katonai szabályzat és a hadi jog erre vonatkozó paragrafusai és azoknak idevágó cikkelyei azt világosan előírják?! Hát bakó maga, Treviranus, vagy hadbíró?!” Nem feleltem erre a kérdésre, uraim. Akkor Őfelsége súlyosan megfeddett engem és rajtam keresztül önöket is, uraim. Azt mondta, nagyon halkan: „Nem méltó keresztény emberekhez, Treviranus, az öngyilkosságnak még a pártfogása, sugalmazása sem, nemhogy az öngyilkosságnak parancsba adása! Egy hadbíró! Bakó maga, Treviranus, nem bíró! Nem méltó katolikus hívő férfiakhoz az öngyilkosság!” Ekkor Őfelsége, uraim, a Rudolf koronaherceg ifjúkori arcképét ábrázoló festményre nézett, majd Elisabeth császárné képére pillantott, szemrehányóan, és azt hiszem azt suttogta: „Sissi...” „Nem méltó férfiakhoz, Treviranus, az öngyilkosság! – folytatta komoran Őfelsége. – De az, hogy valaki mást, egy másik embert, legyen bár az az ember akár apagyilkos, akár tömeggyilkos is, egy másik embert öngyilkosságra biztatni, öngyilkosságba hajszolni, öngyilkosságba kényszeríteni: az bűn, Treviranus, az vétek! Vétek, Isten ellen való vétek valakit rákényszeríteni arra, hogy a Terem tő tői kapott életét önként dobja el magától!” Hiába mondtam erre Őfelségének, uraim, hogy Redl ezredes maga akarta így, hogy ő tette, nem mi kényszerítettük, lett volna más megoldás is, például per, nyilvános beismerése tettének, kettős életének, ferde hajlamainak, felsorolása zsarolói nevének, kémkedésének őszinte feltárása, és hogy Redl mindezt elutasította, nem ismert be semmit! Hiába hivatkoztam, uraim, a sajtóra, a nemzetközi botrányra, Őfelsége erre azt ordította: „Szart volna a sajtóra! Söpörte volna ki Bécsből a firkászokat, fényképészeket, és ítélte volna tisztességesen és törvényesen halálra a hazaárulót, és hajtatta volna végre rajta a halálos ítéletet. Mint legfelsőbb hadbíró: rögtönítélő bíróságot miért nem hívott össze?” Őfelsége, uraim, egyre durvább szemrehányásokat tett nekem. „Treviranus, magának halálra kellett volna ítélnie azt a gazembert! A hadijog idevágó törvénycikkelye szerint. Maga egy hóhér, egy bakó, egy gyepmester!” Erre én, uraim, azonnal kértem Őfelségét: mentsen fel vezérhadbírói tisztem és tábornoki rangom alól, nem kérem nyugállományba helyezettésemet sem, visszavonulok a birtokomra, és minden kitüntetésemet ezennel visszaadom! Még hogy bakó, hóhér, gyepmester... De Őfelsége nem figyelt rám. Mondta tovább, uraim: „Treviranus... mit műveltek maguk, jóságos Istenem! Ennek a disznónak bitófán lett volna a helye! És ott kellett volna hagyni lógni, el kellett volna vonultatni előtte a kadétokat, hogy lássák, hogyan végzik a hazaárulók! Igen, Treviranus, de mindezt tárgyalás, kihallgatás, katonai ügyész és kirendelt katonai védő jelenlétében hozott halálos ítélet és rangfosztás után, ahogy a hadijog és a katonai szabályzat idevágó törvényerejű rendelkezései előírják!” Néha Őfelsége Redl nevét összekeverte Rudolf koronaherceg nevével, és gyakran suttogta: „Sissi... Sissi...”, erre határozottan emlékszem, uraim, ezért is nem tiltakoztam még erélyesebben az engem és rajtam keresztül önöket is ért durva sértések ellen, mert láttam, hogy Őfelségét nagyon földúlta a hír, az egész ügy... Csak egyre mondta: „Az öngyilkosság keresztényietlen dolog, de ha az ember még segédkezet is nyújt hozzá, az már barbárság, érti, Treviranus?! Még egy apagyilkos is, amikor a bitófa alatt áll, odamegy hozzá a pap! Hogyan lehet valakit utolsó kenet és gyónás nélkül meghalni hagyni?!” Ekkor, uraim, Őfelsége ismét Rudolf koronaherceg nevét mondta Redl neve helyett, de látszott rajta, hogy tudja, most más ügyről van szó. Aztán éppen önt, kedves Hammer-Purgstall, kezdte szidalmazni, jól emlékszem rá, hogy az ön nevét említette Őfelsége, mégpedig abban az összefüggésben került szóba az ön neve, hogy ön »merészelte felterjeszteni *ezt az embert* a Vaskoronarend III. osztályú keresztjére”, ami tény, ugyebár... Sőt Conrad von Hötzendorf vezérezredes úr őexcellenciája is jóváhagyólag terjesztette tovább Őfelségéhez az ön javaslatát Redl kitüntetésére vonatkozólag...

– Redl akkor tért vissza a Balkánról, Treviranus. És Redl a balkáni háborúk idején kiváló hírszerzői munkát végzett! Ennyit erről – mondta nyersen Hammer-Purgstall tábornok. August Treviranus von Altenkirchen legyintett. Úgy ragadta meg mestermíves vadászpuskáját, mint aki máris indulni akar, folytatni akarja a vadászatot, mint aki már nagyon is unja ezt a régi történetet

Aztán mégis megállt. Az erdő irányába bámult, bele a nagy, magas, őszi lombokba, talán bele a saját ifjúságába, talán Őfelsége régen elmúlt ifjúságába, talán a tovatűnt tavaszba bámult bele, az elmúlt nyarakba bámult bele: az őszi színekben, a hullásba kezdett vérbükkerdő levélvadonján át. Még eszébe jutott valami, vagy egyszerűen nem tudta abbahagyni azt, amit az előbb mesélt az uraknak, vagy ismét elfogta a harag a császártól kapott sértések miatt, mert folytatta:

– Végezetül, uraim, Őfelsége azt mondta nekem: „Jegyezze meg magának, Trevirarfus, hogy a hazaáruló, a felségáruló, az emberi aljasságban eltévelyedett Redl ezredes lelki üdvéért *én magam* fogok imádkozni, most, itt a Burgkapolnában, ahol összes uralkodó őszám imádkozott, hogy megtegyem azt *én*, amit *önök*, mint földi dolgokban bírók, sőt mint *hadbírók*: elmulasztottak megtenni! Bizonyos, hogy imám nem talál meghallgatásra. Ilyen szörnyű bűnös lelkéért hiába könyörgünk Istenhez, de *én* mégis megteszem, mert *én* nem akarok Redl ezredes bűnénél is nagyobb bűnt elkövetni, nem akarok hallgatni Isten előtt, bármi is történt az Ő végtelen és örök kegyelméből énreám bízott Birodalomban!”

## VÉGE

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ Felelős kiadó Kardos György Alföldi Nyomda (5980.66-14-1)  
Debrecen, 1985 Felelős szerkesztő Juhász István • Műszaki vezető Sebestyén Lajos • A kötetet  
tervezte Vámos Ildikó • Kiadványszám 6037 • Megjelent 31,2 (A/5) ív terjedelemben,  
Plantin betűtípusból szedve • MA 4825  
ISBN 963 14 0504 4